~~Ac~~
~~II 139.~~

A

#14530

THEOLOGIA TRIPARTITA SIVE

RESOLVTIONES POLEMICÆ, SPECVLATIVÆ, PRACTICÆ, CONTROVERSIARVM ET QVÆSTIONVM, QVÆ HODIE PER OMNIA VSVM PRÆCIPVVM HABENT.

Tam Missionarijs, quam alijs passim accommodatæ: uti Capitum copiosior Index docebit.

Cum novo Apparatu, ad Doctrinam sacram in quavis Materia facilè & eruditè proponendam, & ad reliqua Sacerdotis ministeria.

AVCTORE
R. P. RICHARDO ARSDEKIN
SOCIET. JESU
S. THEOLOGIÆ PROFESSORE.

230
Ar 71

Bibliotheca Theologorum Prov. Germ. S.J.

ANTVERPIÆ,
Apud Michaelem Knobbaert Typographum. 1678.
Cum Gratia & Privilegio.

Ex Libris Henrici Borchmeyers pastoris in Elsen. 1879.

Ex donatione A. R. D. Henrici Bochi
Mayer pastoris in Essen annumeratus
Bibliothecae PP. Capuc. paderb.
1701 9 Junij Anno

PRÆFATIO.

AD

LECTOREM.

Laboravi non ita pridem in Academia Lovanienſi, quantum ſinebat Docendi cura aſſidua, Opus aliquod Theologicum, tam Miſſionariis Apoſtolicis, quàm aliis paſſim oportunum, cujus mille fermè exemplaria paucorum menſium ſpatio diſtracta fuerunt, & plura etiamnum deſiderata. Poſtea pluſculum hic nactus otij, non ſine alijs impedimentis ultra Præfecturam Studiorum ſuperiorum, conatus ſum in eo genere Opus aliquod perfectum, & omnibus commune abſolvere. Sic ut exiſtimem in hoc opere nihil omnino deſiderari ad Reſolutiones ſive practicas, ſive ſpeculativas, in quæſtionibus etiam hoc tempore maximè expetitis; vel ad Doctrinam ſacram in quovis Sacerdotis munere facilè ac eruditè tractandam. Quæ omnia, cum tota operis materia, methodo, ac ſymmetria, ut facilius & copioſius ſub unum aſpectum cadant, plurimum opto, ut ſtudioſus Lector ſequentem Indicem ſingulorum Titulorum ac Capitum attentè percurrat, ubi forte plura non parum exquiſita, & ſuis uſibus apta reperiet.

Cum autem in Librorum delectu nihil gratius accidere ſoleat, quàm ſi in eodem Opere ſimul concurrat ſuccincta brevitas, ſcribendi claritas, rerum novitas, materiæ varietas, & ad omnem Temporis uſum expedita utilitas, ita, niſi fallor, hujus Operis partes ſingulæ ſunt digeſtæ ac locupletatæ, ut hæc omnia ſingulari cum delectu, & in mole non magna, ad manum habeantur.

Quinimo ad minuendam Libri molem, nobis non parum curæ fuit ipſos typos, & formam chartæ talem, & tam commodam adhibere, quæ non permitteret Operis quantitatem, pro materiæ quam continet magnitudine, in ampliorem formam excreſcere, ut ſic paginæ paucæ materiam multam, & ſimul portatu facilem continerent. Ac per hanc induſtriam non tantum auctum eſt utendi commodum, ſed etiam imminutum Operis pretium, quod cum folia non ultra quinquaginta contineat, pretium quoque debet eſſe conforme.

Quinetiam ut Liber, in partes diviſus, magis eſſet ad uſum expeditus, & à Miſſionario, aut quovis alio portatu facilis, Notandum, ſingulari ſtudio factum eſſe, ut ultima pars, quæ eſt, *Apparatus* ad Doctrinam ſacram, & quamlibet Sacerdotis functionem, ſeparata ſit à reliquo opere, ſic ut poſſit ſeorſim compingi, & circumferri, & ad omnem occaſionem dicendi, docendi, infirmis, aut ſanis aſſiſtendi, copioſum ſubſidium in promptu præbere.

Notanda porrò est singularum inter se partium symmetria, & ad mutuum subsidium mutua connexio, quæ hic studiosè instituta est, ut una pars possit ad alterius partis usum aptè accommodari. Si enim in prima parte ex Polemicis controversiam aliquam tractes, plurimùm ad eam illustrandam conducere possunt quæstiones Theologicæ tam speculativæ quam practicæ, quæ in 2. & 3. parte continentur. Si è converso, in his quæstio aliqua agitetur, datur in eodem genere ad Controversias recursus. Si ex *Apparatu* Doctrinam sacram aut Christianam populo sagaciori proponas, facile potes, ubi res requirit, fidei Controversias, aut Quæstiones Theologicas ex alijs partibus inducere. Ceteris quoque Sacerdotis ministerijs eadem poterit praxis accommodari: prout singula in Operis decursu notata, & digesta reperies.

Cum autem Curator animarum debeat esse, omnibus omnia factus, & paratus in quavis temporum controversia cuilibet interroganti debitè respondere, conatus sum in ejus gratiam quæstiones tam speculativas quam practicas ita tractare, ut nullius hominis persona, sed sola doctrina, quâ decet moderatione & modestiâ, attingatur.

Postremò, ad conciliandum gratam Materiæ varietatem, plurimùm conducunt quæstiones in omni genere singulares & exquisitæ, cuilibet Functioni servientes, quæ in singulis Partibus suo loco tractantur, ut sunt, Nova Sectariorum argumenta, & effugia: Pontificum & Conciliorum series, decreta, & authoritas quoad singulas, etiam juris & facti quæstiones: Errores moderni sive Novatorum, sive aliorum suis locis exhibiti: Opinionum variarum probabilitas tam in genere, quàm in specie discussa: Resolutiones particulares ad quoscunque Missionarios, Curatores animarum, & ad partes Hæreticorum in quavis materia pertinentes. Hæc & alia plurima, tam polemica quàm practica, quæ in singulis libri partibus Index proximus exhibebit, non modicam rerum varietatem ad omnem usum studioso Lectori paulatim aperient. Quorum singula cum legendo exploraverit, facile comperiet, quæcunque ferè subsidia ex Theologia universa desiderare possit, hic facili methodo digesta, & propris usibus accommodata reperiri. De cetero, si benevolus Lector in his studium nostrum sibi acceptum, & ad Dei gloriam oportunum fore experiatur, optatum laboris pretium me consecutum facile agnoscam.

IN-

INDEX

Capitum & Titulorum hujus Operis.

PARS PRIMA

Resolutiones Theologiæ Polemicæ,

De Modernis Controversijs & Quæstionibus, facili methodo decisis.

TRACTATUS PRIMUS.

Methodus clara quemvis adducendi ad veram Ecclesiam.

Caput Primum.
Vera Ecclesia commonstratur horum temporum Libertinum, pagina 1.

Articulus 1. *Rationes ex rebus creatis ad Creatoris fidem & cultum convincentes. pag.* 2. *& seq. per* 5. *paragraphos.*
Articulus 2. *Eneruantur varia Argumenta, & effugia contra hæc à Libertinis opponenda.* 10
Articulus 3. *Ex admissa Dei existentia, facili methodo demonstratur progressus ad divina Attributa, alia Mysteria, & fidei nostræ Analysim.* 13. *per* 4. §§.
Caput 2. *Ostenditur quemlibet, etiam Christianum, non posse in sua fide & Secta salvari.* 17
Articulus 1. *Status Controversiæ, & Argumenta proponuntur.* 17
Articulus 2. *Occurritur novo errori Sectariorum, maximè Protestantium, dividentium Articulos fidei in Essentiales, & Accidentales, sive ad salutem non necessarios.* 20
Articulus 3. *Ostenditur Protestantes, aliasque Sectas, in articulis etiam Fundamentalibus non convenire.* 23
Articulus 4. *Potest vera Religio à falsis Sectis facilè discerni, neque excusabilis est Sectarius qui eam non investigat.* 25
Caput 3. *Argumenta quæ evincunt, solam Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ecclesiam, in qua salus possit obtineri.* 28

Argumentum 1. *Sola ostendit se potestatem suam à Christo derivare.* 28
Argumentum 2. *Ecclesia Christi est antiqua, omnes modernæ Sectæ sunt novæ.* 30
Argumentum 3. *Aliæ omnes Sectæ docent Hæreses in primitiva Ecclesia damnatas.* 31
Argumentum 4. *Communis omnium Gentium consensus pro fide Romana.* 32
Argumentum 5. *Nulla est certa Ecclesia Christi in mundo, si non sit Romana.* 33
Argumentum 6. *Si Ecclesia Romana non sit vera, vel perierunt in æternum maiores nostri Martyres, Confessores &c. per* 12. *Secula ante Lutherum; vel certa est fides Romanæ Ecclesiæ.* 34
Argumentum 7. *In sola Ecclesia Romana persistit gloria Miraculorum à Christo veræ Ecclesiæ promissa.* 36
Argumentum 8. *Sola Ecclesia Romana habet infallibilem fidei Regulam, & decisionem Controversiarum.* 39
Caput 4. *Ostenditur solam Scripturam non esse Regulam fidei, aut Iudicem controversiarum.* 39
Caput 5. *Præcluditur effugium asserentium Scripturam per se claram esse & apertam.* 41
Caput 6. *Frustra recurritur ad internum Spiritus privati testimonium.* 43
Caput 7. *Ostenditur Traditiones necessariò esse admittendas.* 44
Caput 8. *Ostenditur Ecclesiam Romanam cum suo Capite esse Regulam animatam & Iudicem infallibilem controversiarum fidei.* 47
§. 1. *Probatur illa infallibilitas ex Scripturis.* 48
§. 2. *Eadem infallibilitas Ratione manifesta comprobatur.* 47
§. 3. *Vlterius infertur, contra Sectarios, Pontificis in fidei controversiis suprema & irrefragabilis authoritas.* 49
§. 4. *Obiectiones aliquæ breviter dissolvuntur.* 50
Caput 9. *Methodus brevis ex prædictis refutandi Sectarium in quavis fidei Controversia.* 52
Caput 10. *Quædam Dilemmata formantur, Sectario breviter proponenda, & in illius principijs insolubilia.* 58

CONTROVERSIÆ RECENTIORES.

De authoritate Pontificis & Conciliorum.

Quæstio 1. *An authoritas Concilij Generalis sit supra authoritatem Pontificis?* 61
Quæstio 2. *An Pontificis Definitiones sint infallibiles absque assensu Concilij generalis.* 64
Quæstio 3. *An pontificis in definiendo authoritas infallibilis extendat se ad omnes tam Iuris quam Facti quæstiones?* 67
Quæstio 4. *An possit error cadere in Ecclesiæ, aut Pontificis definitionem de sensu Scripturæ Canonicæ, aut de doctrina alicujus Libri Catholici?* 69.

Quæ-

Quæstio 5. *An possit Ecclesiæ aut Pontificis definitio esse erronea de sensu Libri hæretici, cujus doctrinam condemnat?* 71
Quæstio 6. *An Pontifex sit infallibilis in materia Morum, Canonizatione Sanctorum &c.* 75
Quæstio 7. *Quæ sint aliæ Pontificis Romani Prærogativæ.* 78

Ordo Successionis

Romanorum Pontificum. Item Scriptorum Ecclesiæ sex primis seculis. Ac Rerum in Ecclesia magis memorabilium postremis annis ferè ducentis. 80

Quæstiones Reliquæ.

De Conciliis Generalibus, ac Particularibus, cum varia eorundem notitia. 86
§. 1. *Spectantia ad convocationem, normam, ac potestatem Concilij generalis.* 86
§. 2. *Pertinentia ad Concilium Provinciale ac Diœcesanum.* 88
§. 3. *Exponitur Series & Gesta omnium Conciliorum Generalium quæ pro legitimis, aut illegitimis haberi debent.* 90

TRACTATUS SECUNDUS

DE CONTROVERSIIS PARTICULARIBUS MODERNIS, ET V. IANSENIANIS.

Caput 1. *Explicatur methodus in sequentibus Controversiis præcipuè observanda.* 99
Caput 2. *De Fide, Operibus, Gratia, & Prædestinatione.* 101
§. 1. *Sectarij refelluntur.* 101
§. 2. *De Gratia Christi, Operibus, Libero arbitrio Controversiæ Recentiores.* 104
Prima Iansenij Propositio cum censura Pont. verbis Authoris &c. 105
Secunda eiusdem Propositio. 107
Tertia Propositio. 108
Quarta Propositio 111
Quinta Propositio. 112
Caput 3. *De Christi præsentia in Sacramento Eucharistiæ.* 115
Caput 4. *De impanatione Lutherana, & præsentia Christi in solo usu.* 118
Caput. 5. *De Sacrificio Missæ, & Communione sub utraque specie.* 119
Caput 6. *De Confessione Sacramentali.* 122
Caput 7. *De Purgatorio.* 124

Ca-

Caput 8. *De cultu, & invocatione Sanctorum.* 126
Appendix. De cultu virginis Deiparæ quædam moderna refelluntur. 128
Caput 9. *De Veneratione Imaginum Christi, & Sanctorum.* 129
Caput 10. *De sacris Reliquiis.* 131
Caput 11. *De numero Sacramentorum.* 133
§ 1. *De Confirmatione.* 133
§. 2. *De Extrema Vnctione.* 134
§ 3. *De Ordine.* 135
Conclusio. Adversus Modernos vulgi errores à vera Fide retrahentes. 136
Genius fallax Novatorum quomodo cavendus. 138

TRACTATUS TERTIUS

Notæ Manifestæ falsæ Ecclesiæ in Sectis Modernis

Articulus 1. *Proferuntur varia loca Scripturæ sacræ à sectarijs frandulenter depravata.* 141
Articulus 2. *Exhibentur insignes Antilogiæ quibus Lutherus & alij in sua doctrina sibi contradicunt.* 143
Et quomodo Angliæ secta nova repugnet antiquæ. 146
Articulus 3. *Confusio & Discordia sectarum quæ ex Lutheranismo & aliis prodierunt,* 147
Articulus 4. *Calumniæ quædam apertæ contra doctrinam Ecclesiæ Romanæ à Novatoribus confictæ.* 151
Calumnia 1. *In cultu Imaginum.* 151
Calumnia 2. *De signo Crucis.* 152
Calumnia 3. *De quadam Ioanna Papissa luculentè refutatur.* 153
Referuntur calumniæ quædam apertæ à Ministris præsertim in Anglia confictæ. 154
Ostenditur impostura iniquissima Antonij Egani *de quæstu simoniaco Ecclesiæ Romanæ per Apostolicos Missionarios.* 155
Contra fatuam Conclusionem Andreæ Sall *pro secta protestantium suscipienda.* 157
Articulus 5. *Novarum sectarum dogmata particularia Proponuntur,*
Hæresis Anglicana Protestantium, Puritanorum, Independentium. 160
Secta nova, Tremblantium dicta. 161
Secta Anabaptistarum, & Mennonistarum. 161
Hæresis Gommari, & Arminij. 163
Secta, & Errores præcipui Turcarum sive Mahometanorum. 163
Græcorum Schisma, & Errores propositi, & refutati. 165

INDEX CAPITUM.

PARS SECUNDA

RESOLUTIONES THEOLOGICÆ IN SCHOLIS CONTROVERSÆ.

Controversia 1. *De-varia in Deo Scientia, ac præscientia futurorum.* 168
§. 1. *Notio, ac divisio Scientiæ Divinæ.* 168
§. 2. *De scientia Media, controversiæ status, & origo breviter exponitur.* 170
§. 3. *Explicatur, & probatur necessitas scientiæ Mediæ.* 171
§. 4. *Dissolvuntur breviter variorum argumenta contra scientiam Dei Mediam.* 175
Controversia 2. *An detur Prædeterminatio physica à Deo ad omnes actiones creaturarum.* 181
§. 1. *Status, & Historia hujus Controversiæ.* 181
§. 2. *Ostenditur Prædeterminationem physicam non esse admittendam ad causas sive necessarias, sive liberas.* 183
Controversia 3. *An Prædestinatio absoluta ad gloriam facta fuerit ante prævisa hominum merita, & Reprobatio ante prævisa demerita?* 188
§. 1. *Exponitur status Controversiæ, & de ea variæ Scholarum sententiæ.* 188.
§. 2. *Ostenditur Electionem ad gloriam factam fuisse post prævisa Electorum merita.* 190
§. 3. *Rejicitur Electio ante prævisa merita ut est coniuncta cum Reprobatione non electorum.* 195
Controversia 4. *De Gratia Divina.* 196
§. 1. *Quid sit, & quotuplex Gratia Actualis, & quales de ea errores Pelagij &c.* 196
§. 2. *An possibile fuit hominem condi in statu puræ Naturæ absque dono supernaturali Gratiæ.* 198
Controversia 5. *An, & qualis detur Gratia Sufficiens,* 200
§. 1. *Exponitur status Controversiæ.* 200
§. 2. *Admittenda est Gratia merè Sufficiens.* 201
§. 3. *An detur Gratia Sufficiens omnibus, etiam obduratis, excæcatis, & facientibus quod in se est viribus Naturæ?* 203
Controversia 6. *De viribus Naturæ sine adiutorio Gratiæ Divinæ.* 206
§. 1. *Quid possit homo præstare absque Gratia in servanda lege naturæ, & tentatione superanda?* 206
§. 2. *An homo possit habere aliquos Actus moraliter bonos absque Gratia supernaturali.* 208
§. 3. *An solis Naturæ viribus possit elici Amor Dei super omnia?* 209
Controversia 7. *De gratia Efficaci, & in quo illa consistat, variorum sen-*

ten-

Quæstio 6. *An, & in qua necessitate teneatur Dives ex superfluis sui status proximo subvenire.* 281

Quæstio 7. *Quid sentiant Authores de opinione quæ docet, non esse simoniam, obligare se pacto expresso conferendi spirituale pro temporali ex gratitudine, vel alio titulo non involvente commutationem iustitiæ?* 282

Quæstio 8. *An, & qui Theologi admittant, excusandum esse ab omni culpa, etiam veniali, qui exercet copulam coniugalem solâ causâ sedandæ libidinis?* 282

Quæstio 9. *An probabile sit, illum qui interpolatis vicibus per furta modica & tantum venialia ad notabilem summam pervenit, non obligari sub mortali ad totius summæ restitutionem?* 283

Quæstio 10. *An probabile sit, illum excusari à Ieiunio, qui posuit causam non necessariam v.g. Lusum pilæ, aut etiam causam illicitam, ex qua prævidet secuturam gravem Corporis defatigationem?* 284

Quæstio 11. *An probabile videatur, ligatum voto simplici Castitatis, si contrahat matrimonium sine dispensatione, peccare mortaliter in prima tantum petitione debiti, non in sequentibus.* 285

Quæstio 12. *An apud aliquos Authores probabile sit, licitum esse inebriare aliquem, qui decrevit magnum aliquod malum patrare, si nequeat alio modo impediri?* 286

Quæstio 13. *An qui Testamentum aut aliud instrumentum publicum & legitimum amisit, v.g. de sua nobilitate, patrimonio, &c possit privatim simile conficere?* 287

Quæstio 14. *Quid agendum in Missione, ubi rara est præsentia Pastoris, de absolutione Sponsi, qui ipso die nuptiarum deprehenditur vagæ libidini assuetus in Confessione quâ se ad Sacramentum Matrimonij suscipiendum disponit?* 288

Quæstio 15. *Quid dicendum in communi de alijs Consuetudinarijs, qui more ordinario confitentur se ex pravo habitu in idem peccatum sæpe relapsos fuisse?* 289

Quæstio 16. *An probabile sit, Confessarium, qui in Sacramentali Confessione novit Pœnitentem ad officium vel prælaturam indignum esse, posse illi, in electione gratuita & secreta, suum suffragium negare?* 290

Quæstio 17. *An probabile sit Regularem approbatum ab Ordinario ad confessiones sæcularium in una diœcesi, validè posse ubique confessiones audire, sine approbatione Ordinarij istius loci in quo versatur.* 291

Quæstio 18. *An sacerdos Regularis manifestè idoneus, cui approbatio ab Ordinario injustè negatur, possit validè in illius diœcesi confessiones excipere.* 291

Quæstio 19. *An sit probabile, Peccata negativè dubia non esse necessariò in Confessione exponenda?* 293

Quæstio 20. *Altera quæstio est inter Recentiores, An probabile sit, illum qui post confessionem ritè institutam tendit ad Communionem, & recordatur peccati lethalis quod per oblivionem inculpabilem omisit, non teneri illud peccatum confiteri antequam communionem percipiat.* 294

Quæstio 21. *An Attritio concepta ex Metu gehennæ sufficiat in Sacramento Pœnitentiæ, sic ut non requiratur Amor benevolentiæ.* 295

§ 1.

§. 1. *Proponitur status & progressus Controversiæ.* 295
§. 2. *An Attritio quæ concipitur ex solo Timore gehennæ possit excludere voluntatem peccandi, & esse actus bonus, ac supernaturalis?*
Item, quod eodem speciat, an detur præceptum referendi omnia Opera in Deum ex puro motivo Charitatis benevolæ. 296
§. 3 *Ostenditur Attritionem ex timore gehennæ, cum Proposito de cetero non peccandi, & Spe veniæ, dispositionem esse sufficientem in Sacramento Pœnitentiæ ad peccatoris iustificationem.* 301
Quæstio 22. *An teneantur ullo præcepto Parochiani diebus Dominicis & festis interesse Concioni in propria paræcia, sic ut non satisfaciat qui solas Regularium Ecclesias frequentat.* 307
Quæstio 23. *An Fideles satisfaciant præcepto Ecclesiæ, audientes Missam Dominicis & festis diebus extra templa parochialia, in solis Ecclesiis Regularium?* 310
Quæstio 24. *An satisfaciat præcepto annuæ Confessionis, qui quovis tempore, etiam Paschali, Regulari approbato confitetur?* 313
Quæstio 25. *An validè, aut licitè possit Episcopus Regulares ad sæcularium confessiones absolutè approbatos, propriâ authoritate pro libitu ad novum examen sub pœna suspensionis adigere, aut approbationes à Prædecessore legitimè concessas revocare?* 315
Declaratur generaliter, quas pœnas incurrant, qui concessa Regularibus Privilegia impugnant: aut qui violant debitam Episcopis reverentiam. 317

RESOLUTIONES PARTICVLARES.

Ad Pastorale munus, personam, & privilegia speciatim pertinentes.

Quæstio 1. *An una Ecclesia parochialis possit duos simul Parochos habere?* 319
Quæstio 2. *An censeatur Parochialis Ecclesia vacare, si promoveatur illius Parochus ad Episcopatum titularem in partibus infidelium, & in alicujus Episcopi Suffraganeum?* 320
Quæstio 3. *An possit Episcopus dispensare, ut quis ante annum 25. inceptum, obtineat Parochialem Ecclesiam?* 320
Quæstio 4. *Si ad Concursum, qui fieri debet pro conferenda Ecclesia parochiali, unus solus accedat tempore statuto, an debeat ille examinari, & si reperiatur idoneus, Parochia illi conferri?* 320
Quæstio 5. *An in Parochialibus beneficijs quæ Regularibus conferuntur, concursus instituì debeat?* 320
Quæstio 6. *An in Parochialibus iurispatronatus laicorum requiratur Examen per concursum, unius aut plurium qui præsentantur?* 321
Quæstio 7. *Parochus tenetur de more facere professionem fidei coram Episcopo aut saltem ejus Vicario intra duos menses à die adeptæ possessionis: Quæritur, an si professionem illam omittat, incurrat pœnam amissionis fructuum?* 321
Quæstio 8. *Parochi tenentur ad Residentiam iuxta Tridentinum* Sess. 23. cap. 1. de reform: *Quæritur, an qui tenuem habet Parochiam, aut si*

in ea habitent tantum tres, quatuor, aut paucissimæ personæ, teneatur etiam ad Residentiam? 321
Quæstio 9. *Si Parochus habeat duas Ecclesias unitas, Quæritur, utra erit in qua debeat residere?* 321
Quæstio 10. *Quænam causæ Parochum à residendo excusent?* 322
Quæstio 11. *An attento novo jure Tridentini, possint abesse parochi Studiorum causâ, ut olim licebat per quinquennium ex* cap. fin. de magistris &c. 322
Quæstio 12. *An Episcopus possit obligare Parochos sub pœna excommunicationis aut suspensionis, ut doceant suos subditos doctrinam Christianam?* 323
Quæstio 13. *Quid potestatis, & privilegij habeant Parochi circa dispensationem in Festis, & Jejunijs, & de alijs eorum Prærogativis?* 323

Resolutiones particulares, Ad Hæresim & partes Hæreticorum, & Curatores animarum ubique pertinentes.

Vide has fusè deductas infra in Tractatu 6. per totum. 462

TRACTATVS SECVNDVS.

DE ABSOLUTIONE SACRAMENTALI.

Cum varijs tam Missionum, quàm aliorum Facultatibus, & Privilegijs, & Casibus reservatis.

Caput 1. *De Iurisdictione requisita ad Absolutionem Sacramentalem.* 325
Caput 2. *De Approbatione Confessarij.* 329
Caput 3. *De Impedimentis absolutionis per Reservationem, Censuram, &c.* 33
Quinam Casus censeantur Episcopis reservati. 334
Caput 4. *Casus & Excommunicationes Pontifici reservatæ.* 335
§. 1. *Reservata in Bulla Cœnæ Domini.* 335
§. 2. *In Decreto, & Decretalibus Papæ reservata.* 336
§. 3. *In Clementinis & Extravagantibus Excommunicationes reservatæ.*
§. 4. *Aliæ Excom. reservatæ, extra corpus Iuris, & Bullam Cœnæ.* 338
Caput 5. *Pro Facultate absolvendi à reservatis, censuris, aliisque casibus, ad quos possit confessarius recurrere?* 339
§. 1. *Facultates Missionum. Pro Episcopis in Hibernia, & alibi concedi solitæ, & pro alijs infra exponendis.* 340
§. 2. *Pro Vicarijs Apostolicis Hiberniæ.* 342
§. 3. *Pro Superioribus Regularium ibidem.* 342
§. 4. *Pro alijs quibusdam Missionarijs.* 345
§. 5. *Pro Regno Angliæ.* 343

§. 6. Pro Provincijs Hollandiæ, & Confœderatis. 343
Facultates Ordinariæ quæ quibusdam Regularibus aliquando conceduntur, etiam extra missiones, breviter explicatæ. 344

TRACTATUS TERTIUS

DE CONFESSIONE ET ABSOLVTIONE SACRAMENTALI.

Cum Indulgentiis, etiam Missionum, & praxi Hæreticos reconciliandi.

Caput 1. De Præcepto Confessionis. 347
Caput 2. De Integritate Confessionis. 349
§. 1. Qualis, & quando ea requiratur? 349
§. 2. Quomodo Species & Circumstantiæ exponendæ? 352
§ 3. Quomodo distingui debeat Numerus peccatorum. 352
Caput 3. De Confessione invalida, & quomodò iteranda. 355
Caput 4. De Sigillo Confessionis. 358
Caput 5. De Satisfactione. 362
Caput 6. De Indulgentijs. 364
De Iubilæo. 367
Caput 7. Indulgentiæ quædam Missionibus propriæ. 369
Caput 8. Praxis & forma Hæreticos Ecclesiæ Catholicæ reconciliandi. 371
Forma Professionis fidei, ex Trid. & Bulla Pij IV. 372
Praxis disponendi ad actus in Contritione perfectæ requisitos. 373
Forma integra absolutionis, ut est in Rituali Romano expressa. 374

TRACTATUS QUARTUS.

DE SACRAMENTIS RELIQUIS IN GENERE ET SPECIE

Caput 1. De pertinentibus ad Sacramentum in Communi.
§. 1. Quæ, & qualis esse debeat Materia, & Forma Sacramentorum? 375
§. 2. De Intentione Ministri, ac Suscipientis, & qualis ad valorem Sacramenti requiratur. 377
§. 3. De Effectibus Sacramentorum, & modo quo causantur. 380
§. 4. Quid sit Character Sacramentalis? 381
Annotatio moderna de Sanctis Patribus. 382
Caput 2. De Sacramento Baptismi. 383
§. 1. De eius Materia, forma, & unitate. 383
§. 2. De dispositione Suscipientis Baptismum. 290
§. 3. De Ministro Baptismi. 390
§. 4. De Patrinis. 392

Caput 3. *De Sacramento Confirmationis.* 393
Caput 4. *De Sacramento Eucharistiæ.* 395
§. 1. *De materia & forma Sacramenti Eucharistiæ.* 396
§. 2. *De Ministro Eucharistiæ.* 397
§. 3. *Dispositio requisita in suscipiente Eucharistiam.* 399
§. 4. *Præceptum sumendi Eucharistiam.* 401
§. 5. *De Sacrificio Missæ.* 402
§. 6. *De Stipendio pro celebratione Missæ.* 405
Appendix, De Horis Canonicis. 406
Caput 5. *De Sacramento Pœnitentiæ.* 409
Caput 6. *De Extrema unctione.* 413
Caput 7. *De Sacramento Ordinis.* 415
§. 1. *Materia, Forma, & Conditiones variæ ad sacros Ordines requisitæ.* 415.
§. 2. *Singularum Ordinum scientia, ritus, officia, privilegia, &c:* 417
Caput 8. *De Matrimonio.* 421
§. 1. *De Sponsalibus.* 421
§. 2. *De Matrimonij valore, ministro, usu, &c.* 423
§. 3. *De Impedimentis Matrimonij.* 425
§. 4. *De Matrimonio revalidando, aut contrahendo in partibus hæreticorum.* 429
§. 5. *Praxis & Forma quâ Dispensationes pro Matrimonio, aliisque Casibus ex Romana Pœnitentiaria peti & concedi solent.* 431
Forma Litterarum Romanarum in varijs Casibus verbatim expressa. 432

TRACTATUS QUINTUS.

DE PRÆCEPTIS ET PECCATIS.

Principia quædam præmittenda. 435
Caput *Primum, De spectantibus ad primum Decalogi præceptum, Ego sum Dominus Deus tuus &c:* 437
Caput 2. *De pertinentibus ad secundum Præceptum: Non assumes nomen Domini &c:* 439
§. I. *De Blasphemia.* 439
§. II. *De Iuramento.* 441
§. III. *De Voto.* 443
Caput 3. *De tertio Præcepto: Memento ut diem Sabbathi Sanctifices.* 446
§. I. *De Festorum observatione.* 446
§. II. *De Ieiunio Ecclesiastico.* 448
Caput 4. *De quarto Præcepto: Honora Patrem &c:* 452
§. I. *De obligatione Liberorum erga Parentes.* 452
§. II. *De obligatione Parentum erga liberos.* 453
Caput 5. *De quinto Præcepto: Non occides.* 455
De Homicidio, multilatione &c: 455
Caput 6. *De sexto Præcepto. Non mœchaberis.* 456

De Luxuria. 456
Caput 7. *De Præcepto VII. VIII. IX: Non furtum facies &c:* 459
De Furto, Rapina, &c: 459
Caput 8. *De Contractu in genere.* 461
Caput 9. *De Donatione & Promissione.* 462
Caput 10. *De Commodato, Deposito, Mutuo.* 465
Caput 11. *De usura.* 464
Caput 12. *De Emptione, & venditione.* 465
De Simoniaca emptione, aut venditione. 467
Caput 13. *De Testamento.* 470
Caput 14. *De Restitutione.* 473
§. I. *Quinam teneantur ad restitutionem.* 473
§. II. *Quid restitui debeat à possessore, aut Damnificatore bonæ, aut malæ fidei.* 476
§. III. *Qualiter restituendum pro Homicidio, Stupro, Adulterio, Fama, &c:* 478
§. IV. *Quænam excusent à restitutione.* 479

TRACTATUS SEXTUS.

RESOLUTIONES SINGULARES.

Ad Hæresim, & Partes Hæreticorum, ac Curatores animarum ubique Pertinentes.

Quæstio *Prima. De homine in fide dubio.* 482
Quæstio 2. *De relapsis in hæresim.* 482
Quæstio 3. *Professio fidei externa.* 483
Quæstio 4. *Interrogati de fide silentium.* 483
Quæstio 5. *Restrictio, æquivocatio in fide.* 484
Quæstio 6. *Interrogatus de Sacerdotio.* 484
Quæstio 7. *Vsus Carnium inter Hæreticos.* 484
Quæstio 8. *Templa, Conciones, Preces Hæreticorum.* 485
Quæstio 9. *Officia in Templis hæreticorum.* 485
Quæstio 10. *Bona ab Hæreticis possessa.* 486
Quæstio 11. *Beneficium à Patrono hæretico.* 487
Libri Hæreticorum, quomodo prohibiti. 487
Quæstio 13. *Particularia de libris hæreticis, & prohibitis, & famosis: per plures quæstiones.* 488
Quæstio 14. *Absolutio in negatione externa fidei.* 492
Quæstio 15. *Bona Ecclesiæ.* 492
Quæstio 16. *Cibi ab Ecclesia prohibiti: per plures quæstiones.* 494
Quæstio 17. *Communicatio cum Hæreticis.* 495. &c.
Quæstio 18. *Fidelitas in pactis cum Hereticis.* 496

Quæstio 19. *Disputatio cum Hæreticis, & eius norma.* 497
Quæstio 20. *Educatio Liberorum in hæresi, exhæredatio &c.* 498
Quæstio 21. *Vsus stili veteris in observatione Festorum &c.* 499
Quæstio 22. *Valor Sponsalium inter Catholicum & Hæreticam.* 500
Quæstio 23. *Matrimonium cum Hæretico ut licitum* 500
Quæstio 26. *Parochi assistentia in partibus hæreticorum.* 502
Quæstio 27. *Proclamationes in templo hæretico.* 503
Quæstio 28. *De infantium Baptismo apud hæreticos: per plures quæstiones.* 503
Quæstio *Quas pœnas iuxa leges incurrant Hæretici.* 505

PRO MISSIONE CASTRENSI, ET NAVALI.

De his Missionibus, & rebus ad eas pertinentibus Resolutiones singulares & variæ deducuntur. 507. *& sequentibus*

PRAXIS VARIA

Ad brevem facilemque Directionem Confessarij, & Dispositionem Pœnitentis.

§. 1. *Observanda Confessario in principio, & decursu Confessionis.* 513
§. II. *Observanda à Confessario post Confessionem* 514
§. III. *Modus iuvandi Rudes, & pueros.* 516
Motiva varia disponentia ad summam Peccati Detestationem, Contritionem, & vitæ Emendationem. 516
Quanti momenti sit status Gratiæ. 519
Remedia & Documenta contra singula Peccata in particulari. 520

APPARATVS

Materiæ & Formæ pro doctrina Sacra, & Christiana in quavis materia facile ac copiosè tradenda. Praxis accurata Ægri, Moribundis, & alijs, per omnia assistendi. Praxis quoque Meditationum pro Sacerdote ad vitæ ac Functionum suarum perfectionem: ultimæ huius Operis partiinfra annectuntur.

Approbatio Censoris, & cetera, habentur infra post Indicem Rerum, qui incipit folio 522. Erratis typographicis, ut venialibus, ignoscendum, quæ vitari omnia non possunt.

EPISTO-

EPISTOLA DEDICATORIA

MISSIONARIIS APOSTOLICIS,

& præsertim Provinciæ Flandrobelgicæ Societatis Iesu.

IPsa frons prima huius Operis non obscurè prodit, quos sibi Patronos designet. Vos (Missionarij Apostolici) vos militantis Ecclesiæ lectissimos Pugiles cum Hæresi cum Vitijs, cum inimicis Crucis Christi ubiq; depræliantes, suos sibi Mecænates ambit, & me tacente deposcit. Si Germaniam qua patet universam, si amplissima Angliæ, & Hiberniæ Regna, si multiplices Belgarum Provincias latè circumspiciamus, habet sanè ætas nostra ex omnibus Ecclesiæ membris strenuissimos Fidei Defensores, ac veros Machabæos, de quorum laboribus, prælijs, ac trophæis meritò sibi possit gratulari. Atque inter hos omnes Operis huius Patronos, Vobis imprimis, Missionis Flandrobelgicæ Socij, illud singulari quodam jure deberi, nemo nisi injurius inficiabitur. Etenim si quid est in Authore facultatis, si quid scientiæ, id omne à primis religiosæ vitæ incunabulis Provinciæ huius institutioni sanctissimæ se acceptum referre nunquam satis testabitur. Accedit eiusdem Provinciæ in provehendis undique Missionibus Apostolicis ardor perpetuus, labor immensus, industria singularis, & nullis limitibus circumscripta. Quæ scilicet una, præter amplissimas Missiones, Batavicas, Navales, Castrenses, & alias quas suo sinu domi complectitur, ad remotissimas etiam Gentes longè, latèque suos Socios, ac labores extendit.

Atque imprimis, laboris vestri primordia circumspicienti, occurrit ille Provinciarum confœderatarum status ab hominum memoria longè deploratissimus, quando una cum avita Fide, pulsis undique fidei Præconibus, nihil aliud superesse videbatur, quàm perpetuum Religionis Romanæ, ac pristinæ Pietatis exilium. Sollicitavit Sociorum animos vicina illa Patriæ calamitas, ex quibus viri lectissimi, spretis hostium insidijs, vinculis, ac carceribus, pro communi salute caput & vitam ultro offerre non dubitarunt. Duces huic expeditioni sese præbuerunt Guilielmus Leonius & Cornelius Duystius, qui multa clam, multa palam perpessi, Apostolico ritu Provincias undique lustrantes, palabundas Catholici nominis reliquias in unum congregarunt, infirmos in fide roborarunt, atque innumeros lapsos ac devios in viam salutis revocarunt. Horum inter undas Batavicas primus ardor, in absentium quoque Sociorum pectoribus novas flammas excitavit. Secuti sunt in eandem palæstram ex universa Provincia Athletæ fortissimi, qui rebus Religionis ubique inclinatis Atlanticos humeros supposuerunt. Atque inter primos Frisiam ad ortum occasumque lustravit, firmavitque

que Ioannes Bargius: Zelandiæ insulas unus eo tempore excoluit. Nicolaus Romæus, qui verbo & scripto Sectariorum audaciam repressit, & Calvinum, detractâ larvâ, suis adumbratum coloribus repræsentavit. His in messem nimis amplam, sed ea tempestate operarijs vacuam, oportunè alij atque alij Sociorum manipuli succesſere, ac venturis postliminio ex Clero tam regulari quam sæculari auxiliaribus copijs, quâ licuit industriâ, ampliorem laboris campum aperuêre.

Neque defuit in hodiernum usque diem primævus ille Sociorum ardor. Ad vos, viri Apostolici, qui eandem vineam etiamnum excolitis, amplo cum fœnore transierunt illi priorum temporum labores, prælia, pericula, sed & coniuncta periculis gloria. Nullus hic mihi calamus, describet quot vobis decurrant in cura animarum noctes insomnes, quot lubeunda cum fidei hostibus certamina, quot declinandæ insidiæ, quot sustinendi carceres ac vincula, & graviora vinculis discrimina. Sed vel sic cum Apostolo palam facitis, verbum Dei non esse alligatum. Non tantum sonat in pulpitis, auditur etiam in ergastulis ac vinculis, per rura, & campos, & naves, & privata summorum infimorumque domicilia vestra vox, labor, & prædicatio decurrit. Multos quidem heroës è Societate Belgica quotannis, per octoginta & amplius annos, labor hic improbus immaturo funere conficit ac consumit. At nunquam desunt novi Athletæ, qui priorum casu animati potius quam territi, in palæstra tam nobili & vitam & sanguinem profundere ultrò exardescunt. Et dubitabo ego (Illustres animæ) hoc qualicunque scribendi labore partem aliquam gloriæ vestræ è longinquo ambire, meamque elucubrationem toto affectu vestris meritis atque auspicijs consecrare.

Sed ecce ad remotiora dum rapior, domestica prætereo. Habet Societas Flandrica in Missione Batavica suas Indias, sed habet etiam in ipsa Flandria suam Bataviam. Vix unum est huius Provinciæ Collegium, ex quo viri Apostolici ad arduas è propinquo Missiones non excurrant. Quas ego si singulas pro merito recenserem, mihi quoque longius excurrendum foret.

Ad vos igitur (sacrę Militiæ asseclas) demũ venerabundus accedo, qui missioni Castrensi inter mille mortis discrimina sanguinem & vitam consecratis. De vestra virtute, infractis animis, ac laboribus immensis, meritò tibi Societas Flandrica gratulatur, quibus Belgium, præ ceteris Gentibus, continuum pænè Martis domicilium, perpetuum aperit gloriæ theatrum. Nec nova vobis, nec obscura est hæc laudis, ac laboris palæstra. Primus hujus militiæ Ductor Thomas Saillius, à Principe Parmensi in conscientiæ suæ arbitrum adscitus, gregarijs quoque militibus in cunctis laboribus ac periculis invicto animi robore, diu noctuque præsto fuit. Princeps ex ardore tam generoso præcelsum Thomæ animum velut ex ungue leonem admiratus, plures hujusmodi Belgicos leones Castris suis adiungi peroptavit. Et quamvis eo tempore vix par laboribus Sociorum numerus Collegia incoleret, oblati sunt Principi Patres duodecim, quos ille primùm in familiam suam adscivit, deinde more militari Libris Regijs inscribi, & in Missionem

per-

perpetuam firmari voluit. Quantus hic exercendæ virtutis tam propriæ quam alienæ campus pateſcat, quanti per annos pluſquam octoginta exanthlati labores, non tantum rerum in hoc Martio campo geſtarum multitudine, ſed etiam plurimotum Patrum ſanguine conſignatum habemus. Verſatur adhuc in hominum atque annalium memoria Nicolaus Montanus, dictus per excellentiam, Burgundionum Apoſtolus, qui ad S. Quintini fanum multo vulnere confoſſus interiit. Et ut alios præteream: in pugna Neoportana, inclinatâ belli fortunâ, cum Patres Caſtrenſes inter laceros miſerorum artus & cadavera aures adhuc ſpirantibus præberent, Petrus Buzelinus ab hoſte hæretico comprehenſus, & glande traiectus fuit. Sed & Laurentium Everardi, hoſtili cuneo immiſtum, & pro Societatis homine agnitum, Calviniana crudelitas interemit. Aliam huic victimam, Othonem Campenſem, pro aliena ſalute laborantem, eadem perfidorum rabies adiunxit. Cetera ſi perſequar his ſimilia, iliadem conficiam. Infinitum quippe foret enarrare hujus Miſſionis caſus & pericula, quæ in urbium obſidionibus, cruentis congreſſibus, ac prælijs, ſequentia deinceps tempora peperere.

Sed à Martis regnò ad Neptunum tranſeamus: huius quoque imperium ampliſſimum Flandro-Belgicæ Provinciæ navalis Miſſio pervadit, ſoli Belgio propria, & à Principibus Auſtriacis ſolenni diplomate Societati demandata. Arduum ſanè munus, & illis tantum deſtinari ſolitum, quibus, animus eſt inſigni robore ſeptus, & vires animo pares. Hic nullus timori, nullus fugæ locus: quamvis & tonet cælum, & fremant procellæ, & totus ex imo commoveatur oceanus, immoto tamen animo perſiſtendum eſt, qui nec conſpectâ morte paveſcat, nec alios pavere patiatur. Ut nihil dicam de nauſea marina, de morborum contagione, de nautarum militumque colluvie, quid magis arduum videtur, quam animos illos, ipſo oceano maiores, unius lignei carceris ergaſtulo dies noctesque coarctari: donec his anguſtiis pariter cum corpore ſoluti, tumulum domcilio ampliorem in medio æquore frequenter inveniant. Plures ſub hoc marmore æquoreo ſepultos Apoſtolicos heroes promptum foret, ſed prolixum, ex hujus Provinciæ monumentis enumerare.

Pergite illuſtres animæ, terras à tergo relinquite, immenſa maris ſpatia peragrate, non ut vellus aureum è Colchide, ſed ut animas pretioſo Chriſti ſanguine redemptas è baratliri faucibus eripiatis. Sæviant procellæ, aſſurgant undæ, dehiſcat abyſſus: ſed nec undæ aut procellæ, nec abyſſus tota, nec omnes oceani fluctus charitatis veſtræ ardorem hactenus extinguere valuerunt. Hæc immenſa Apoſtolici pectoris decora non levibus tantum operis noſtri folijs, ſed monumentis perpetuâ duraturis poſteritas celebrabit.

Sed alio me abripit Miſſionum Apoſtolicarum multitudo, priuſquam vel unius magnitudinem poſſim dicendo exæquare. Terras, Maria, caſtra, navigia momento præteruectus, ad ipſa Libitinæ regna tandem pervenio. Hic in limine primo occurrit lues peſtifera, lethalia ulcera, & gemitus cum morte luctantes. Inter hos quot ego Sociorum

alacres vultus, & vivida inter languentes obsequia conspicio. Horum alij morientes ad extremam luctam disponunt, alij vivis necessaria subministrant, alij tam animorum quam corporum plagas omni studio lenire contendunt. Verùm nec ipsi fatis exempti: innumeræ in hoc obsequio charitatis victimæ intra Belgarum fines cecidere. Quorum ut plerosque sparsim extinctos præteream, in solo Antverpiæ nobili Emporio, Patres, Fratresque viginti quatuor non magno intervallo pro civibus contagione afflatis, animas aliquando posuere, quorum numerum Andreas Schottus consulis Antverpiani filius suo funere nobilitavit. Quin & Gandavi annus huius sæculi trigesimus in obsequio infectorum undecim socios è vivis abstulit, Atque eâdem contagione ad alias urbes, Bruxellas, Hallas, Cortracum, Belliolum latius progrediente, harum singulis binas ternasve hostias par charitas immolavit. Piget forte lectorem inter tot heroum funera diutius immorari. At non ignoro viris Apostolicis jucundum esse, non tantum majorum suorum gesta, sed etiam sepulchra ac monumenta intueri.

Hactenus intra Belgij fines versamur. Non potest ille Belgicus ardor unius Gentis aut Provinciæ limitibus coarctari. Per immensa totius oceani spatia ad Iapones, ad Indos, ad ultimos terrarum Chinenses suam opem, & nova sociorum subsidia transmittit.

Prolixus forem si præteritorum temporum colonias, cum Gaspare Barzæo, alijsque Belgis ex hac Provincia in alterum orbem traductas, recensendo memorarem. Quorum laboribus non tota Ormusia, aliaque regna inter Indos, Iaponesque suffecere. Adeo ut magni Xaverij votum perpetuum fuerit, Belgarum quamplurimos in sui societatem laboris adipisci, quorum nempe zelum, genium, & industriam ad infidelium conversionem præ ceteris natam & accommodatam censebat, ut suis ipse litteris testatur. Et ut antiquiora præteream: Vidi, ipse vidi, cum duodecim simul lectissimi Patres, magnis Provinciæ sumptibus, & supellectili sacra instructi, hinc in Hispaniam enavigarent ad animarum subsidium, si daretur aditus, in novum orbem perrecturi. Vidi & ante hos P. Cornelium Beudin qui eodem profectus, & à barbaris fidei causâ trucidatus, præclaram martyrij palmam obtinuit. Notus quoque mihi & familiaris fuit Ferdinandus Verbiest, qui magno ambitu cum alijs ejusdem provinciæ Sociis Chinensem Missionem impetravit, jamque pluribus annis, in immenso illo Sinarum imperio Christianæ fidei negotium promovere pergit, idque tanto successu & authoritate, ut in ipsa Imperatoris Aula summam illam Mandarini dignitatem etiamnum obtineat. Quin & ex illis, quos ipse nuper in Scholis auditores habui, Lovanio ad novi Orbis subsidium non pauci se contulere, multoque plures Missionem illam summis votis ambivere. Nec mihi ignota sunt paria plurium desideria, qui etiamnum ad eandem gloriæ palæstram magno animi ardore aspirant.

Has ego Belgicas Missiones, ut magis mihi notas, dum recenseo, simul in eandem gloriæ societatem suo iure advoco, omnes omnium ordinum Apostolicos viros, qui ubivis gentium in pari causa pares animos ac labores impendunt. Et vos imprimis, Missionarij verè Apostolici,

lici, qui per ampliſſima Angliæ & Hiberniæ regna contra Hæreſim ſceptro, ferroque armatam, inter mille vitæ diſcrimina aſſiduò dimicatis. In hac arena ſanguinolenta quot ego Campianos, quot Walpolos, quot Garnettos, Uritos, Colinos, hodieque conſpicio, quibus ad parem martyrij gloriam par animus exæſtuat. Teſtantur hunc animi ardorem tot præclari heroes, qui & priorum pericula ſecuti, & palmam conſecuti fuerunt. Ex his longum foret enumerare ingentem ſeriem virorum illuſtrium, qui à tempore Henrici VIII. in hodiernum uſque diem, & dira tribunalia, & carceres, & vincula, & feralia pegmata ſua morte ac ſanguine nobilitarunt. Dabit hæc longo ordine, aliaque illuſtriora, Provinciæ Anglicanæ per P. Henricum Morum felici calamo conſcripta hiſtoria.

Utinam hic quoque liceret, in Miſſione Hibernica exanthlatos tot annis Sociorum labores in publicam lucem proferre. Si exhiberentur oculis prima iſtius Miſſionis ab ipſo S. Ignatio conſtituta feliciter exordia: Si inter varias deinceps temporum procellas & perſequentium machinas invicta conſtantia: ſi Virorum in omni facultate illuſtrium domi foriſque eximia decora: ſi paucorum hominum docendo, prædicando, ſcholas erigendo, toto regno diffuſa induſtria: ſi tolerata non ita pridem dominante Cromvello bonorum rapina, & vincula, & carceres, & longinqua etiam ad barbaros exilia: denique ſi poſt extremam ruinam, inſtaurati, velut ex cineribus, priſtini labores, aliaque his ſimilia, ſub modio hactenus latentia, in lucem prodirent, ſtuperet ſanè poſteritas, res orbis theatro digniſſimas, intra ſilentij ac modeſtiæ cortinas tot annorum luſtris potuiſſe contineri. Magis ſcilicet hactenus intenti fuerunt illi, juſcribenda patrarent, quam ut patrata conſcriberent.

His quoque inter Operis hujus Patronos ſuo jure accedunt ex ſacra S. Dominici, ac S. Francifci Familia, viri illi verè Apoſtolici, qui in excolenda Hiberniæ vinea tot annis ſtrenuè deſudarunt. Prius ego Stellas cæli, quam hos Abrahæ filios, & tantis filijs digna facinora valeam recenſendo numerare. Quis enim ignorat quantum illi impendant ſtudij, & induſtriæ, etiam inter exteras gentes, Romæ, Pragæ, Lovanij, & in alijs doctorum Lycæis, pro formandis alendiſque operarijs in hanc Vineam perpetuò ſucceſſuris. Quanti etiam domi ſuſtinendi labores, ut cum reliquo Clero, Romanæ ſedis, ac Religionis decus toto Regno integram inviolatamque conſervent. Adeo ut quod olim, in fulcienda Lateranenſi Baſilica, præſtare viſus eſt Seraphici Ordinis Patriarcha, id nunc in ſuſtinenda Eccleſiæ Hibernicæ ruina ejus Soboles, alijs ſociata, perficiat.

Iungite igitur ubique gentium felices dexteras vos omnes fidei Pugiles, qui ſub purpureo Chriſti vexillo per Miſſiones Apoſtolicas toto orbe diffuſi militatis. Bellum quod Lucifero, ejuſque aſſeclis pro Deo, & Eccleſia pridem indixiſtis, ad extremum uſque ſpiritum indefeſſi ſuſtinete. Non vos frangat tyrannorum potentia, perrumpetis; non domeſticorum hoſtium invidia, ſuperabitis: charitatem alij in otio, & umbra prædicent, vos illam in ſole, & ſudore, & orbis utriuſque conſpectu

ſpectu palam exercere. ,State, cum Gentium Apoſtolo, ſuccincti ,lumbos veſtros in veritate, & induti loricam juſtitiæ, & calceati pe- ,des in præparatione Evangelij pacis: in omnibus ſumentes ſcutum fi- ,dei, & galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus, quod eſt Verbum Dei. Hoc ego verbum, hunc ego gladium in hoc opuſculo quaſi in vagina reconditum, ad veſtras aras ſupplex appendo. Magnum operæ pretium me retuliſſe arbitrabor, ſi hæc arma litteraria, non levi à me ſtudio fabricata, ad militiæ veſtræ uſum, ac ſupremi Ducis gloriam aliquando ſubſerviant. Ita voveo.

Viri Apoſtolici

Humillimus veſter cliens
Richardus Archdekin. Soc. Ieſu.
Hib. Kilken. An. 1678.

Annumeror Bibliothecæ
FF. Capucinorum
Paderbornæ.

RESOLUTIONES THEOLOGIÆ POLEMICÆ

De Modernis Controversijs & Quæstionibus, facili methodo decisis.

TRACTATVS PRIMVS.

Methodus clara quemvis adducendi ad veram Ecclesiam.

CAPUT PRIMUM.

Vera Religio commonstratur horum temporum Libertinis.

PRima ad salutem remora est effrænata vitæ licentia: hæc uti Mentem cœco impetu convertit ad amorem creaturarum, ita eam penitus avertit à notitia, & cultu Creatoris: facilè enim error excæcat, quos libido dementat. Hinc fit ut nostro ævo plurimi passim reperiantur non tam Hæritici, quàm Libertini, qui Religionis omnis expertes, & rerum creatarum idolis affixi, nullam alterius vitæ curam admittunt. Serpit hæc dira contagio, non tantum inter humiles casas ignaræ plebis, sed vel maximè homines in speciem politos, populique duces, & ipsas Principum aulas pedetentim invadit: ubi à multis Deus vix colitur, uisi purpuratus; cura omnis in Curia versatur; multa de statu publico, nulla de privata salute cogitatio. Fortunæ tantùm litare, viros principes ut Semi-deos colere, & ab alijs coli, plurimis summa, aut unica Religio est. Hominibus sic affectis, ut sopor ille lethargicus excutiatur, ante omnia necesse est, ut viuâ summi Numinis, ætetnique iudicij cognitione percellantur. Habenda igitur in promptu argumenta, quibus per res creatas ad agnitionem Creatoris, & per sensuum experimenta ad rerum à sensu remotarum fidem, amoremque traducantur: frustra enim hos, Catholicos reddere contendes, nisi prius veri nominis Christiani efficiantur. Quin & experientia docet, quoscunque Sectarios, imo & Catholicos in fide languidiores, ex hac viuaci supremi Numinis, rerumque æternarum demonstratione, ad veræ Religionis investigandæ desiderium, firmamque in suscepta fide constantiam vehementer incitari.

ARTICULUS PRIMUS

Rationes ex rebus creatis ad Creatoris fidem, & cultum convincentes.

§. 1.

DIco Primò; *Ex serie, & dependentia creaturarum, colligitur necessaria Dei existentia, & Religio illi debita.*

Quia ficut mihi manifestum est meipsum, qui aliquando non eram, in hac rerum natura nunc existere, vivere, operari; ita mihi certò innotescit existere aliquam Causam primam & supremam, cui ego quod sim, aut viuam acceptum referre debeo. Non enim potuit hæc quâ consto corporis moles, nullo procreante, repente ex nihilo prosilire: multò minus ego primus illius artifex esse potui, ac meipsum è spatijs imaginarijs in hoc orbis theatrum inducere: sic enim existere deberem antequàm existerem, & creare antequam essem creatus; quod fieri penitus, aut intelligi nequit. Neque possum existendi exordium ab alia causa v. g. à meo parente deriuare, nisi ille pari modo suam originem ab alio hauserit, & hic ab alio, perpetuâ serie progrediendo; donec tandem deveniatur ad causam primam & necessariam, à qua & primus hominum parens, & ego, & omnes creaturæ principium aliquod existendi acceperunt.

Frustra autem, ne ad Causam primam deveniatur, finget Atheus seriem infinitam causarum à se mutuo dependentium, in qua nihil primum, aut supremum reperiatur. Nam contra, ut rem obscuram claro exemplo expediam. Tametsi in Catena ferrea ex alto protensa concipias seriem infinitam annulorum se mutuo sustentantium, necessariò tamen vel intra, vel extra illam seriem dabitur aliquid à nullo sustentante dependens, à quo annulorum omnium gravitas sustentari debeat, cum nullus in tota catena annulus possit seipsum sustentare. Sic etsi admitteretur possibilis series causarum infinita, necessariò tamen si non intra, saltem extra illam seriem existet causa aliqua prima, ac suprema, à qua sic procedunt ac procreantur universa, ut ipsa per se existens, à nullo debeat originis suæ primordia derivare.

Unde sequitur me huic supremo rerum omnium Conditori, ac meo primævo Parenti, ipso creationis iure, finceram fidem, cultumque debere; ac proinde si hunc præstare omittam, debito supplicio eius arbitrio plectendum esse.

2. Neque tibi in mentem veniat, totam huius Universi machinam, sine alio principio, mole tantũ suâ ab æterno substitisse, nec nisi ex varia corpusculorũ mixtura, motu, symmetria, novas rerum species componi potius, quam ab aliqua causa produci. Apage inane figmentum. Si enim Mundus hic adeò longævus foret, satis sanè ætatis haberet, ut ipse pro se loqueretur, & illius æternæ, ac venerandæ antiquitatis testimonium aliquod exhiberet. Iam verò, si omnes mundi Annales con-

consulamus, sic inter se consentiunt universi, ut ultra sex millia annorum, nulla anteriorum temporum mentio reperiatur. Quin potius & novas artes, & scientias, & regiones priscis sæculis incompertas, non ita pridem inventas esse Annalium monumenta consignant, & nostra etiamnum ætas testatur. Quod si ante hæc tempora, infinita sæculorum millia effluxissent, quo pacto immensa illa annorum æternorum retroacta series artibus his excogitandis, aut regionibus inveniendis non suffeciſſet?

Neque dicas, has artes, aut anteriorum sæculorum memoriam intercidisse ex aliqua priscorum hominum incuria, quasi prætermiserint illi priorum temporum gesta ac monumenta posteritati consecrare. Mirandum sanè foret, in re tanta, tam publica, tam naturæ consentanea, commune illud, & plusquam Pythagoricum totius orbis silentium. Nihil enim hominibus magis jucundum, & à natura insitum esse solet, quàm sua, maiorumque suorum decora, monumentis perpetuo duraturis, toti posteritati celebranda transmittere. Idque nimis manifestum est ex singularum Gentium annalibus antiquissimis, & Virorum illustrium præclaris facinoribus, non tantum in scriptis historijs, sed etiam in viuis marmoribus, ac mausolæis omni studio ab oblivione vindicatis. Quod si ante præteritorum temporum memoriam vltimam, per immensi temporis durationem, cum mundo homines extitissent, illos quoque idem ardor, eadem antiquitatis explorandæ cupido rapuisset. De his verò vltra primum Adami ævum silent omnium gentium historiæ, omnia priorum sæculorum monumenta conticescunt. Neque potest, contra æternam mundi durationem, insonare clarius testimonium, quàm altissimum istud totius æternitatis silentium.

3. Frustra autem, ut huius argumenti vim eludas, cum Machiauelli assecliſ, confugies ad ingentes aquarum eluviones, & varia orbis incendia, quibus prætendas omnia prioris æui vestigia ante Adamum consumpta fuisse. Hæc enim commenta, cum nullâ fide, aut historiâ fulciantur, ad fabulas & chimæras facilè relegantur.

Sed age, ut rem pressius vrgeamus, quæro, Ex his eluuionibus & incendijs, aut hominum aliqui, aut nulli superfuerunt? Si aliqui; poterant illi rerum præteritarum memoriam in posteris conservare. Si nulli, dic quæso, quo modo ad te, nullo qui referret superstite, harú eluvionum notitia pervênit? An non vides bellum istud esse, commentum omni teste ac præsidio orbatum? Tuo igitur testimonio machinæ istius æternæ tota moles incumbit. Faciamus porrò tecum, per huiusmodi eluviones, & orbis universi conflagrationes, omne genus hominum absumptum aliquando fuisse, nullo superstite qui anterioris ætatis notitiam propagaret. Sed hoc admisso, vlterius inquiro, quo pacto potuerint homines aliqui post communē interitum, sine parente, sine conditore, in hoc orbe terrarum denuò comparere? Vis ut more Deucalionis novum genus hominum ex saxis reparatum, aut potius ex orbe lunari delapsum credamus? Minimè, inquis, sed ex commixtione, elementorum, ac calore solis, instar glirium aut ranarum, novi iterum

homines è terra prolilière. Si & hoc generis nostri probrum, potius quam Deum illius authorem admittere non reformides: Dic quæso, Cur non & hoc tempore reperiantur homines aliqui terrigenæ, more ranarum aut murium in campis, aut paludibus, ex eadem corpusculorum mixtura proseminati? Adest non minor quam olim influxus solis ac syderum, præsto est eadem natura ac symmetria corporum sublunarium: hæc omnia modis innumeris assiduò miscentur, & agitantur: neque tamen hactenus unum nobis masculum, aut embrionem in orbe universo, extra atheorum cerebrum, protulisse memorantur.

En quo tandem evanescant dementes impiorum cogitationes! Quantumuis illi obliuione æternâ omnia inuoluant, & hominum genus ad ranarum aut pulicum sortem abijciant, & mundum ipsum flammis & undis pœnè evertant, ne sic quidem supremum universi Conditorem effugiunt.

Cum igitur hactenus ostensum sit, nec mundum, nec homines ab æterno extitisse; neque potuisse in tempore à seipsis, nec ab alio principio in infinitum procreari, manifestè conficitur, à prima rerum omnium causa ac conditore originis suæ primordia obtinere, cui proinde sincera fides, ac Religio debeatur.

§. 2.

Dico Secundò, *Ex ipsa Hominis conscientia, & rerum cæterarum Ordine perfectissimo, supremi Moderatoris providentia omnibus adoranda & colenda eluceßit.*

4. AC primò quidem, hanc supremi Numinis agnitionem intimis hominum pectoribus ab ipsa natura insculptam esse deprehendimus, ex stimulis *Conscientiæ*, siue tacita formidine, quâ, admisso graui flagitio v. g. homicidio, homines etiam ethnici concutiuntur, quantumvis illud in vasta solitudine, absque omni arbitro aut teste patratum fuerit. Quæro enim, quem potest ille homicida violatæ legis vindicem formidare? Non primò seipsum, nullum enim à seipso supplicium pertimescit. Non alium hominem, qui crimen testetur, aut puniat: certus enim est, nullum mortalium sceleris sui conscium fuisse: & tamen tacitus illum tremor, & solicitus pavor exagitat. Deum igitur ubique præsentem, Deum omnia etiam occulta inspectantem trepidando metuit, & metuendo agnoscit; ad quem nempe, ut authorem naturæ pertinet, violatam naturæ legem in præsenti, aut futuro sæculo vindicare.

Hinc igitur agnosco, me in ipso mentis meæ tribunali adeo vivum circumferre supremi Numinis testimonium, ut si debitam illi fidem & obsequium non exhibeam, non tantum Deum Iudicem, sed etiam meam conscientiam habere debeam contra me vindicem, testem, accusatorem.

5. Secundò: Si transfero oculos à meipso, in hunc *Orbem aspectabilem*, occurrit imprimis hæc, in qua consisto, Terræ, & Maris ingens machina, in medio Aëre, nullo sustentante, librata. Hinc ascendo ad ampliss-

ampliſſimum globum Lunæ & Solis, qui conſtanti tot ſeculorum curſu orbem univerſum illuminat. Pergo hinc vlterius ad reliquas Stellas, multitudine innumerabiles, ſplendore eximias, miro & immutabili ordine in firmamento collocatas. Conſidero denique ipſius Firmamenti amplitudinem immenſam, & motum præcipitem, tot tamen millibus annorum, abſque errore minimo, in ſuo curſu ac tramite perſiſtentem.

Horum ſingula ſi cum Aſtrologis penitius contemplemur, comperiemus magnitudinem Solis pluſquam centies & quadragies totius Terræ globum ſuperare. Terræ autem totius ambitus prope ad viginti duo leucarum millia porrigitur. Stellas in firmamento nocte ſerenâ conſpicuas quis poterit numerando recenſere, quæ ad conſtellationes mille viginti duas reducuntur? Et tamen inter has, plures ſtellæ quæ dicuntur primæ magnitudinis, totam Terram pluſquam quadragies excedunt. Diſtantiam autem immenſam Fixarum à Terra inde conijcies, quod ipſe ſol, multò nobis vicinior, diſtet ultra quatuor milliones milliarium; Luna verò ultra ſeptuagies mille milliaria Belgica. Moventur autem Aſtra Firmamenti ſingula velocitate tam ſtupendâ, ut ſingulis horis multos leucarum milliones conficiant, cum & ipſe Sol in circuitu multò inferiori, non minus quam millionem leucarum in horas ſingulas decurrat. Quæ omnia ad ampliorem longè numerum extendi cenſet Ricciolus, & ex parte G. Heſius, alijque viri accuratiſſimi.

Nunc inquiro, à quo tandem poſſunt exiſtere, & ordinari hæc, quæ recenſui univerſa? Non eo pertingit Hominis induſtria, quæ vel in unius familiæ gubernatione mirum quantum deſudat: nec opus eſt Angelicæ virtutis & intelligentiæ, angultis nempe ſpatijs, ac limitibus circumſcriptæ. Non igitur exiſtunt illa niſi à ſupremo, & perfectiſſimæ mentis Artifice, qui ſingula cum nondum eſſent, ex nihilo produxit, producta inter ſe aptiſſimo ordine diſpoſuit, & ſic diſpoſita in eodem tenore ad hunc uſque diem continet, ac conſervat. Non enim potuit ingens illa rerum machina per ſe, abſque ſupremæ cauſæ adminiculo, ex nihilo emergere, ut in §. 1. oſtendi; multoque minus abſque eiuſdem diſpoſitione ac conſilio in eam, quam deſcripſi, formam, ordinemque fortuitò conſurgere. Ut ſi in vaſta ſolitudine occurreret Palatium ampliſſimum, optimo ſingularum partium ordine conſtitutum, nemo eſt hominum, qui illico non agnoſceret, talem fabricam non caſu fortuito, ſed ab artifice mente & ratione prædito in talem ordinem formamque coäluiſſe.

Eodem modo ulterius inveſtigandum, quonam moderante dirigatur *Motus ſolis* perpetuus in ſuo acceſſu, & receſſu, ad certos fines & uſus rerum ſublunarium, ut ver hyemi, veri æſtas, æſtati autumnus, ordine ac lege numquam aberrante ſuccedat? Non poſſunt ſanè hæc omnia ab alio principio promanare, quàm à ſupremo, ac ſapientiſſimo rerum omnium Moderatore, cui curæ eſt tam vario ſolis motu, ac temporum alternatione, hominum genus, reſque cæteras ab interitu conſervare. Sol enim, cum ſit mentis & rationis expers, neque re-

rum sublunarium exigentias intelligere, neque cursum suum certâ lege ad eorum usum, utilitatemque flectere, aut ordinare potest. Cernimus enimuerò, nec cymbam vnam, utpote ratione carentē, absque nauclero, nec currum unicum absque auriga, ad destinatum locum motu se proprio, consilioque dirigere. Multo minus potuit tam varius, tam diuturnus solis, syderumque motus, sine supremo moderatore, per sex millia annorum, ad fines adeo admirandos cæco impetu inflecti, nullo consilio dirigi, nullâ providentiâ gubernari. Inops ipse est mentis qui hæc sine mente perfectissima fieri posse arbitratur.

Qui ergo creaturas etiam irrationales ad fines suos tam accuratè dirigit, quomodo patietur hominem ratione præditum, ab ultimo suo fine, qui est ipse Deus, impunè recedere, & ab eius fide, & obedientia spontè aberrare?

§. 3.

Dico Tertiò, *Spiritus à corporeo sensu separati, uti & Miracula vim naturæ exuperantia, ad diuinæ Potentiæ notitiam, cultumque manifestè adducunt.*

6. PRimò quidem, Extra creaturas in hoc mundo aspectabiles, occurrunt etiam *Spiritus inuisibiles* à materia, sensuque separati, ut sunt Angeli, ac Dæmones, qui in obsessis hominum corporibus sese produnt per operationes admirandas, quæ à nullo hominum possunt exerceri. Nihil enim certius est, quam dari artem Magicam, & occulta cum dæmonibus pacta & commercia, ex quibus cogimur admittere Spiritus corporis expertes, maximâ agilitate, intelligentiâ, ac potentiâ præditos, quâ producuntur effectus qui omnem potestatem naturæ visibilis longissimè transcendunt. Sicut ergo inficiari non possumus existere hos Spiritus, qui sub aspectum non cadunt, à rebus corporeis separatos; ita necesse est agnoscere Spiritum aliquem supremum, ac potentissimum, qui occultâ virtute cætera omnia moderatur, quem Deum vocamus, etsi illum nec visu, nec alio sensu percipiamus.

Secundò, supremi Numinis Majestatem nobis produnt, innumera omni ævo Miracula, quæ cum omnes naturæ vires excedant, à solo Deo ea provenire necesse est; qualia sunt tot manifesti favores sinceris Dei cultoribus concessi; tot pœnæ sacrilegis, ac periuris repentè irrogatæ.

Quæro enim, A qua virtute aut potestate prodierunt supra vim naturæ tot portenta olim patrata, dum diuisis instar muri hinc & hinc oceani fluctibus populus Israeliticus, duce Moyse, profundum maris alveum sicco vestigio transmisit; aut dum Josue, invocato Numinis auxilio, in medio æthere præcipitem solis cursum extemplò frænavit. Et ut propinquiora memorem, quo authore Christus coram multis testibus Lazarum è monumento, filium viduæ è feretro, & plures alios luce orbatos ad vitam repentè suscitavit? Quâ vi, aut potentiâ plures

alij

alij Dei cultores, omni ævo ad nostra vsque tempora, paria superioribus prodigia orbi palam spectanda exhibuerunt? Potuerunt scilicet homines, potuerunt elementa, potuit vis occulta naturæ ad huiusmodi prodigia sufficere, quæ omnem naturæ potestatem manifestè transcendunt. Diu sanè multumque universæ Naturæ opem implorabis, antequam eâ opitulante unius digiti vulnus momento obducas.

Sed ne tam potenti argumento ad præstandum Numini fidem cultumque adigaris, hæc omnia ut historias fallas, aut oculorum ludibria, cum Machiauello, dicere non erubescas. Verùm non aduertis te pariter insano ausu omnium historiarum fidem, & humanum commercium è mundo relegare? Gesta Regum, aut Cæsarum vnde nobis nisi ex conscriptis maiorum monumentis recensebis? At, si tecum insanire velim, repudiabo universa. Proferes testes actabulas plurimorum Authorum fide, ac testimonio ad posteritatem transmissa. Dicam ilico, falsas historias, fictas tabulas, omnia hominum astu & fraude adornata. Nulla ergo deinceps in tabulis, nulla in testibus, nulla in hominum dictis aut factis fides residebit, Quod aliud non est, quàm necessarium vitæ humanæ commercium, & omnem probandæ veritatis viam penitus intercludere. En quo deuènit ista hominum vesania, quæ dum tentat è mundo tollere fidem divinam, omnem pariter destruit fidem humanam.

§. 4.

Dico Quartò, *Exprædictis apertè euincitur, quemlibet Dei agnitionem, cultumque liberè aversantem, rectè inter homines fatuum, aut amentem reputari.*

7. HOc vt demonstrem, assumo principium à Philosopho traditum Jo. Ethicorum, & ab omnibus summo consensu receptum: Quod universis videtur, id verum esse debet. Hoc enim principio sublato, facile negabo, bonum esse vivere, malum mori; mel dicendum dulce, fel amarum. De hoc autem si dubitauero, fatuus illico appellabor, quia hoc & universis videtur, & natura ipsa loquitur, mel scilicet dulce, fel verò amarum esse: Nam vt veriſſimè Tullius, de quo omnium natura consentit id verum esse necesse est. Nunc ulterius subsumo: Atqui universis mente sanâ præditis semper videtur, semperque visum est, dari in mundo aliquod Numen debitâ religione colendum. Constat enim ex omnium gentium historijs, etsi inventæ fuerint nationes quæ vitam duxerint sine domibus, sine vestibus, alijsque hominum commodo ac naturæ consentaneis; nusquam tamen extare gentem, aut urbem, cui nullus sit Deus, nulli ritus, nulla sacrificia. Adeò ut inter regiones postremo sæculo in novo quasi orbe repertas, nulla sine religione aliqua vixerit, quamvis in cæteris vix à belluis differre viderentur. Neque potest communis ille hominum sensus ac consensus ab alia causa enasci, quam à quadam luce, ac communi dictamine ab

Authore naturæ omnibus impresso, ut illum tanquam primum originis suæ principium sibi quærendum ac colendum agnoscerent. Quod autem à natura duce, & ingenita omnibus luce proficiscitur, id absque dubitatione verum certumque à quouis ratione prædito iudicari necesse est. Adeò ut si quis præfractè obluctetur, aliud existimari nequeat, quam hominem illum læso turbatoque cerebro, vim iudicandi amisisse, quâ solet verum à falso discerni.

Atque hinc ulterius conficio, contra curam debitam inquirendæ Religionis, ab authoritate Libertinorum nullum posse prætendi argumentum, quos hic in delirantium numerũ redigendos esse jam demonstravi. Nulla sanè fatuitas est sine aliquo similis cerebri patrono, neque tamen rebus communi orbis iudicio receptis, quidquam derogare solent dissona paucorum deliria. Communis certusque est hominum sensus, vitam suam cuilibet æstimandam; & tamen inventi sunt aliqui, qui violentas manus sibi intulerunt. Quid magis certum, quam nos aliquid certi cognoscere, id tamen à Scepticis præfractè negatur. Veritas est lumine naturæ nota, me non posse simul scribere, & non scribere, sed & hoc à Parmenide pro falso habetur. Nulla denique veritas adeo lucida est, ut ad eam proterva quorumdam ingenia non caligent: quod si ad obducendam veritati caliginem, illa paucorum cæcitas sufficeret, jam pridem omnis è mundo veritas exularet. Hoc intereà ex dictis liquet, in nullo rationis dictamine, communem, orbis universi sensum magis convenire, quam in admittendo aliquo Numine ac Religione, quam quisque ex sola naturæ luce ac magisterio sibi colendam esse decernit. Unde demum conficitur, nihil posse obtendi quo minus intet fatuos, aut emotæ mentis homines esse censeantur, qui contra veritatem adeò apertam paucos sequuntur Libertinos, quos in hoc judicij impotes esse, & in media luce cæcutire, jam palam fecimus, & pluribus infra confirmandum erit.

§. 5.

Dico Quintò; *Ex argumentis hactenus allatis certò concluditur, ex neglectu Fidei, cultusque divini, sequi pœnam ignis æterni.*

PRimò, Quia communi orbis consensu ex his, & sequentibus argumentis, omnes non modò Christiani, sed etiam Judæi, Turcæ, ac pleræque Gentes Barbaræ omni ævo hanc indubitatam intulere sententiam: *Qui negligit Deum in hac vita dignè colere, in altera vita condignè punietur.* Sicut ergo violatæ fidelitatis erga Regiam Majestatem condigna pœna est, ferri, aut flammæ tortura, definito tempore duratura, ita neglectus fidei debitæ Regi æterno, condignum supplicium est cruciatus ignis æterni. Quia Dei Majestas & excellentia cuiuslibet Principis dignitatem infinitis gradibus antecellit.

Hoc cum ita sit, quo modo potero ego ad hanc totius Universi vocem obsurdescere, aut in hoc præ omnibus vitæ negotijs curam & cogitatio-

gitationem non intendere, ut divinæ Majestati debitam fidem cultumque persoluam. Si enim in periculis vitæ præsentis brevi finiendæ, omni studio remedia quæruntur tutissima, quanto magis id agendum est in præcavenda iactura vitæ æternæ, & vitandis pœnis perpetuò duraturis.

Secundò. Præter hanc totius naturæ vocem, Deus ipse per voces Prophetarum hanc doctrinam omni ævo hominibus propalavit, & novissimè locutus est nobis in *Christo* Filio suo, qui in testimonium *Huius veritatis* à se revelatæ, in publica orbis luce, cæcis à nativitate visum, claudis incessum, mortuis plurimis vitam momento restituit. Qui in dæmones, in elementa, in morbos omnes, solâ voce aut nutu, absolutissimum exercuit imperium. In cuius morte supra omnem naturæ ordinem, orbis universus densâ caligine obductus est, & tota terræ machina horrendo tremore concussa, petris scissis, & mortuorum sepulchris divinâ virtute reseratis. Qui denique post mortem redivivus, pluribus palam spectandus & palpandus apparuit: ac demum divinnâ luce refulgens, coram multis testibus, in cælum propriâ virtute conscendit.

9 Quæ omnia, pariter cum sua Doctrina probatissimis *divinarum Scripturarum* monumentis, & innumeris per Evangelij præcones *Miraculis* confirmatâ, adeo omnibus manifesta reliquit, ut maxima pars orbis, non vi aut armis, sed apertâ veritatis luce adacta, eius doctrinam quantumuis arduam recipere, & suo sanguine consignare non dubitaverit. Doctrinæ autem à Christo traditæ *Primum Principium* hoc est, Deum debitâ fide, & cultu agnoscere recusantibus, paratum esse post hanc vitam supplicium ignis æterni. Sic enim loquitur Christus *Matthæi* 15. *v.* 41. Ite maledicti in ignem æternum. & *v.* 46. Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam.

Dura, inquies, hæc sententia est. At omnium sententia est. Nulla Ecclesia, nulla inter Christianos Secta umquam dubitavit, sine vera fide impossibile esse Deo placere, aut ignis æterni pœnas euadere, si quis eam ritè propositam suâ culpâ admittere recuset.

Nunc igitur animum collige, & apud teipsum expende, quantum hactenus curæ adhibueris in deligenda illa Fide ac Religione, in qua possis Deo placere, & ignis æterni tormenta effugere. Quis viator sine ullo examine ingreditur quamlibet viam primò occurrentem, nisi sponte velit in errorem, & interitum incidere? Non ideo via ad salutem recta est, quia lata, quia iucunda; cum ipsa veritas moneat *Matth.* 7. *v.* 14. Angusta est via quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam. Quia nempe viam veræ fidei pauci seriò investigant, sed illam ingrediuntur ad quam vel commodum vitæ, vel lucrum, vel officium, vel amicorum exemplum invitat. Et tamen in altera vita, nec officium, nec lucrum, nec amici ulli, sed Fides vera & sincera poterit te ab ignis æterni pœna præservare,

Interroga igitur teipsum ijs verbis quibus à Christo interrogaris *Matth* 17. *v.* 26, Quid prodest homini si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Cras fortè stabis ante tribunal

supremi

ſupremi Judicis, Fidei tuæ rationem redditurus, ubi in momento accipies extremam ſententiam, unde pendet tota Æternitas. Adhibe ergo nunc in inquirenda veritatis via illam curam ac ſtudium, quod ſeriò à te adhibitum non fuiſſe, ſerò lugebis: in hoc enim puncto ad vitæ finem ultrò errare, aliud non eſt quàm æternum perire.

ARTICULUS SECUNDUS

Eneruantur varia Argumenta & effugia contra hæc à Libertinis opponenda.

REſpondebunt pro ſua, ſuorumque errorum defenſione, atheorum more, horum temporum Libertini: Hominem ex iure & dignitate naturæ ſuæ in res ſublunares liberum dominatum, uſumque obtinere. Durum proinde videri, à ſuperiori aliquo Numine, nullo cogente, tot legum divinarum vincula ſubire, quæ naturali hominis libertati ac fælicitati in creaturarum uſu maximè præiudicant: ideoque nolle ſe ex doctrina ſibi incerta, de libertatis ſuæ certa poſſeſſione deturbari.

Sed ut tuo etiam, Libertine, commodo conſulamus, abs te quæro: An non tibi multò durius videatur eam de Deo, ejuſque legibus doctrinam abijcere, quæ ſi vera ſit, abſque ullo in futurum remedio, tibi allatura eſt calamitatem perpetuo duraturam; ſi verò falſa, nihil eam profitenti in hac, aut altera vita nocitura eſt? Si enim nullum exiſtat numen, nullus quoque erit hominum qui poſt hanc vitam, tuum tibi in colendo Numine errorem exprobrabit: illo autem exiſtente, unà cum ſpreti Numinis ultione, conſurget adverſum te tota hominum multitudo, quæ ab orbe condito Deum ritè coluit, tuæque veſaniæ, quod à communi orbis ſenſu ultrò aberraveris, meritiſſimo iure inſultabit. Securum igitur te reddit Numinis veneratio à graviſſima pæna atheis perpetuò formidanda, atque inſuper ſpem parit ingentis præmij finceris Dei cultoribus, communi orbis iudicio, in perpetuum deſtinati. Et quamvis (quod fieri nequit) tuum de exiſtentia Numinis iudicium cum communi orbis conſenſu falleretur, per hoc præſentis vitæ conditionem nihilo reddes deteriorem. Amens ergo fis ſi doctrinam omnibus adeo compertam amplecti recuſes, quæ te pænæ ſecurum, ac perpetuò fælicem reddere poteſt, miſerum non poteſt.

At, inquies, quo modo in totius vitæ decurſu poſſum eſſe non miſerrimus, ſi in omni actione vindicem ſupremi Numinis manum mihi perpetuò imminentem agnoſcam, à quo dum in libero rerum creatarum uſu, aut abuſu futura ſupplicia pertimeſco, ſtatum præſentis vitæ ego mihi fabrico quouis gehennæ periculo deteriorem?

Pones facile hanc miſeriæ formidinem, quam præſentium illecebrarum ſpectra inijciunt, ſi haud minorem eſſe hominis Chriſtiani quam Athei, etiam in præſenti vita, fælicitatem, mecum æquâ lance expendas. Vita hominis Athei, ſive Libertini divinum cultum aſpernantis, perpe-

perpetuam patitur cum vera ratione luctam ac diſſidium, dum advertit ſe, in repudiando Numinis obſequio, à communi orbis ſenſu diſſidere. Nullum habet in Dei providentia ſolatium aut aſylum, ad cuius præſidium in adverſis confugiat: nullum illi intercedit cum veris Dei cultoribus Religionis vinculum aut commercium: omnium in hac vita odium & opprobrium incurrit: ac poſt mortem nullam alterius vitæ fælicitatem expectat. His autem ſolatijs ac gaudijs homo Chriſtianus in præſenti vita iucundè perfruitur, ijſque intra conſcientiæ ſinum ſuaviſſimè oblectatur. Liberum verò rerum creatarum uſum ſi ſpectes, hic quoque uſus in homine Chriſtiano, quantum neceſſe eſt ad benè beatèque vivendum, nulla ex parte deſideratur. Præſtó illi abundè ſunt oblectationes innumeræ divinâ lege conceſſæ, quæ tanto ſuauius ac ſecurius mentem explent, quantò magis defæcatæ ſunt à belluinis cupiditatum illecebris, à quibus ipſa natura, & ratio abhorret. Non arcet illum ſua in Deum Religio à communibus fortunæ donis, à publicis in republica honoribus, ab opibus legitimè acquirendis, à clari nominis fama ad poſteritatem tranſmittenda, in nulla denique parte fælicitatis humanæ Chriſtianus Atheo aut Libertino concedit: in hoc ſemper diſpares, quod homo Libertinus habeat plurimùm quod poſt hanc vitam timeat, nihil omnino quod ſperare poſſit.

Si forte dicas, Onus tibi maximum, & quavis Ætnâ gravius apparere; captivum tradere intellectum ad obſequium fidei, in rebus captu difficillimis, quæ omnem intelligentiæ tuæ lucem effugiunt: ut eſt Deus unus & trinus, Animæ inmortalitas, & alia non minus ardua fidei myſteria. At quid ſi ego palam fecero, dum onus hoc amoliris, & te nihil abſque ſenſuum experimento credere profiteris, aſſumpſiſſe te onus credendi myſteria multo magis abſtruſa, & ab omni ſenſu & ratione remota, quam quæ tibi per atheiſmum excuſſiſſe vidéris?

Age imprimis: homo Chriſtianus credit exiſtere Deum, qui ſub eius ſenſum aut aſpectū non cadit; Atheus verò, ut Dei demonſtrationē enervet, admittit ſeriē cauſarum infinitā, aut occultas atomos, ex quarum fortuito concurſu omnia coaleſcant: hanc autem ſeriem infinitam, has atomos occultas, hunc concurſum tam affabrè, & tamen fortuitò omnia formantem, nec illi viſus, nec ſenſus, nec ratio ulla unquam ſpectandum exhibuit. Secundò, Chriſtianæ fidei profeſſor Animam hominis, quam nunquam ſpectavit, immortalem agnoſcit: Atheus animam poſt mortem in nihilum abire profitetur, quam tamen nunquam ſuis oculis in nihilum evaneſcere conſpexit. Chriſtianus aſſerit omnia in hoc orbe ſupremâ Dei ſapientiâ diſponi: Atheus è contra ſuſtinet res univerſas à ſolo Fato gubernari; neque tamen arbitror ipſum ullo hactenus ſenſu Fatum magis, quàm Deum percepiſſe. An non advertis, Libertine, quam recondita, & ab omni ſenſu aliena dogmata cum Atheo admittas; qui tamen profitetur, ſe nihil agnoſcere velle, niſi quod aperto ſenſuum teſtimonio comprobatur. Quod ſi in his figmentis tam abſtruſis, non dubitat captivum tradere intellectum, quid illum in admittenda Numinis exiſtentia remoratur? Quam ratio demonſtrat, quam Doctorum authoritas probat, quam Gentium pæne omnium conſenſus apertè teſtatur.

Nunc

Nunc tandem, ut te propius conveniam, quæro; An hanc doctrinam pro tua agnoscas; Veritas omnem vitæ humanæ ordinem, iustitiam, honestatem peruertit: Falsitas optimum in mundo ordinem, justitiam, honestatem inducit. Haud dubito, malesanum hoc doctrinæ monstrum confestim averseberis. Efficiam tamen paucis ut hoc naturæ immane monstrum, mentis Deum aversantis fœtum esse agnoscas. Si enim verum est hoc quod supponit Atheus, Non est Deus, non est providentia, non est Religio quæ ulla hominum flagitia prohibeat aut puniat; liberum erit sine scelere etiam innocentem trucidare, aliena bona rapere, alterius thorum violare, per nocturna furta aut incendia quascunque domos & urbes devastare, quidquid furor, quidquid libido suggesserit, absque ullo crimine aut Numinis metu patrabitur. Sublato enim Deo tollitur lex divina, sublatâ autem lege, omne flagitium legi contrarium, & constituta flagitio pœna penitus evanescit. Quinimò si Numen è mundo tollas, jam blasphemia, periurium, impietas, virtus erit maxima, ac laude digniſſima, utpote conformis primæ atheorum verirati, qui divinum Numen nihil nisi commentum aliquod vanum, ac chimæricum arbitrantur.

Ex adverso, quidquid in rerum natura honestum, quidquid rectè ordinatum conspicimus, si atheo credis, Falsitatis beneficio acceptum referamus oportet. Supponit enim Atheus dogma esse falsiſſimum, *Deus existit.* Et tamen ex Dei existentia ab hominibus credita profluunt actiones honestiſſimæ, ut fides in verbis, fidelitas in pactis, amor justitiæ, obedientia legum, denique odium omnis flagitij, quod agnoscunt homines à Deo iusto judice severè puniendum; uti credunt ab eodem amorem æquitatis, & omnis actionis honestæ æterno præmio remunerandum.

Quid autem magis distortum fingi aut cogitari potest, quàm rectiſſimam bene agendi normam ex errore falsiſſimo enasci, primam omnis æquitatis regulam, iniquiſſimo ficti Numinis cultu contineri: denique optimum in rebus humanis ordinem, pessimo totius naturæ monstro deberi? An non apertè vides, quo pacto ex inverso cerebri tui judicio, totius universi ordo evertatur.

Neque dicas, sepositâ cognitione, ac lege divinâ, ipsi Naturæ humanæ innatum esse hunc æqui, rectique amorem, ut sponte sua actiones cum flagitio coniunctas aversetur, eamque esse legem quandam non aliunde acceptam, sed ipsi naturæ per se impressam.

Nam ego ex adverso demonstro, illam rectè agendi legem non posse naturæ inesse, nisi eam aliunde ex perfectiori principio inditam fuisse agnoscas. Memineris enim te, qui Deum naturæ conditorem inficiaris, Animam quoque homini incorpoream atque immortalem negare: teque totam hominis machinam, & quidquid in ea continetur ex fortuito quarundam atomorum concursu fabricare.

Quæro igitur nunc, quo pacto ex fortuita illa corpusculorum congerie, quibus ex natura sua nihil rationis inditum est, provenire possint illa perfectiſſimæ rationis principia, quæ etiam quandoque reluctante naturâ singulos homines docent, *Suum cuique tribuendum*: *Parea-*

tis

tes honorandos: Alteri non faciendum quod tibi nolles fieri, &c. Ea enim vis inſita non eſt corporibus ex ſe ſtupidis & ratione carentibus, ut in unam molem conflata, talia conferant rationis lumina, quibus ipſa penitus deſtituuntur. Certiſſimum namque totius naturæ axioma eſt, Nullam cauſam poſſe producere effectum ſeipſâ perfectiorem. Quomodo ergo ſuprema illa rationis principia, & nullii errori obnoxia, poterunt provenire à ſola ſymmetriâ, motuque corporum elementarium, quibus nihil magis proprium ac congenitum eſt, quam caſus, error, & ignorantia? Sicut igitur à Magiſtro inanis cerebri, ac nullis artibus imbuto, nemo ſcientiam hauſerit indubitatam, & omnis erroris expertem, ita neceſſarium erit deficere ac vacillare prima illa rationis principia, quæ pro certiſſimis habentur, niſi à ſupremâ ac perfectiſſima quadam intelligentiâ deriuentur, qualem extra hanc quam cernimus corporum congeriem inquiras neceſſe eſt.

Atque hinc ut arbitror ſatis manifeſtè deprehendis, ipſam naturæ vim, in qua effugium quærebas, te ad ſupremum, ac perfectiſſimæ intelligentiæ Numen ſua ſponte adducere, dum inuictè demonſtrat, hæc ipſa rationis principia, quæ naturæ attribuis, non poſſe homini inexiſtere, niſi Deum, qui illa Animæ incorporeæ impreſſit, ut primum primæ veritatis fontem & authorem agnoſcas.

ARTICULUS TERTIUS

Ex admiſſa Dei exiſtentia, facili methodo demonſtratur progreſſus ad divina Attributa, & ex his ad reliqua Myſteria fidei, eiuſque Analyſim.

VTi ex commonſtratis ſcientiarum principijs, concluſiones quædam obſcuriores facile eluceſcunt, ita ex demonſtrata ſupremi Numinis exiſtentia, mirum quanta menti humanæ lux oboriatur, ut per ſolida rationis principia ad reliqua fidei myſteria, facili compendio, gradum promoueat, ac tandem ad ſolidiſſimam fidei noſtræ Analyſim perveniat.

§. 1.

DIco igitur Primò, Ex eo quod *Exiſtat Deus* rerum omnium prima cauſa & origo, neceſſariò ſequitur illum eſſe, *Eus à ſe*, hoc eſt, à nulla cauſa dependens, ſed vi naturæ ſuæ in ſe ab æterno ſubſiſtens. Quia apertè implicat illum eſſe rerum omnium primam cauſam, & ſimul exiſtere aliquam cauſam naturâ priorem à qua ipſe dependeat, ſic enim eſſet prima, & non prima.

Dico Secundò, Ex eo quod Deus in exiſtendo à nulla cauſa productiua dependeat, ſequitur eſſe, Ens in ſua eſſentia *Summè perfectum*. Quia limites perfectionis in re quavis oriuntur à voluntate, aut naturali diſpoſitione cauſæ, quæ non poteſt communicare effectui perfectionem ampliorem, quàm ipſa in ſe contineat. Cum ergo Deus à nulla

cauſa

causa habeat quod existat, nihil omnino est quod ipsi perfectionis suæ limites circumscribat; ac proinde ultra omnẽ quæ mente concipi potest entis creati speciem ac perfectionem sine fine protuberat. Præsertim cum ipse Deus manifestè revelaverit hanc sibi perfectionem inesse; nihil autem enti à se, & nullius egenti, prodesse potest mendacium.

Dico Tertiò, Ex hac *Naturæ divinæ Perfectione illimitata*, ac nullis terminis definita conficitur, alia quoque eius *Attributa* deberè esse sine fine perfecta, ut sapientiam, potentiam, justitiam &c. Quia hæ Proprietates debent adæquari naturæ à qua eas emanare concipimus, quæ cum fine careat, non potest proprietates ex se profluentes ullo fine coärctare. Secundò, Cum hæc Dei attributa non sint res aliqua ipsius naturæ superaddita, sed ipsa Dei essentia cum ordine ad varias quas producere potest operationes à nobis considerata, non possunt singula attributa minus continere perfectionis, quàm ipsa Dei essentia, cum qua attributa illa reapse in unam, ac penitus indivisam entitatem coäalescunt.

Dico Quartò, Ex Attributis Dei omni ex parte illimitatis & infinitis apertè concludimus, illum esse *Omnis boni & Perfectionis* primævum fontem & oceanum, in quo bonitas universa quam in creaturis cognoscimus & amamus, infinitis gradibus eminentius, atque excellentius continetur.

Hinc in Deo necessariò agnoscimus ac veneramur *Summam Sapientiam*, per quam in eius mente ab æterno in æternum immensa cum claritate relucent, non tantum omnes creaturæ quovis tempore existentes, sed etiam aliæ rerum species sine fine perfectiones, quas solo voluntatis nutu creare potest. Nulla est veritas tam recondita, nulla in mente humana cogitatio aut machinatio tam abstrusa, quæ possit omnia perscrutantem Dei cognitionem momento latere.

Huic Sapientiæ, vt perfectissima sit, respondet divina *Omnipotentia*, per quam in quantavis multitudine ac perfectione producere potest quidquid veri entis extra Deum mens humana aut angelica concipere queat. Ex hac Dei potentia tanquam primævo fonte profluit omnis vigor & virtus agendi in causis creatis. Quidquid ingenitæ virtutis miramur in astris, in terra, in mari, in metallis, plantis, animalibus, tenuis quædã participatio est illius potentiæ, quam Deus in se nullis limitibus terminatam complectitur. Hæc est potestas illa suprema, quæ in homines impios perpetuò armata, illis gehennæ pænas numquam terminandas infligit; hæc eadem est ad cuius præsidium quisquis cum fiducia recurrit, nihil habet unde in præsenti, aut futura vita, omnes hominum, dæmonumque insidias pertimescat.

Hanc omnipotentiam comitatur thesaurus *Bonitatis* in omni genere entis infinitus, sic ut nunquam desit copia inexhausta cælestium donorum, quæ possit ac velit in omnes, suos præsertim cultores, largâ manu perpetuò dispensare. Quidquid cogitatur in creaturis amabile, inanis est larua, aut deformis umbra, si cum puriſſimo bonorum omnium fonte, & liquidissima eius voluptate conferatur. Ex hoc amplissimo divinæ bonitatis thesauro proveniunt omnia illa naturæ, &

gratiæ

gratiæ dona, quibus Homo ad beatum finem adiuuatur. Hac bonitate sibi innatâ adactus, creauit Deus ad hominis usum ingentes cælorum orbes, eosque variâ astrorum luce ad stuporem adornavit. Totius terræ, oceanique commoda, ac divitias, sustentandæ hominum vitæ destinavit. Quos non tantum ad necessitatem, sed etiam usque ad delicias adamavit, dum tantâ volucrum, piscium, fructuum, florum, metallorum, gemmarum, omniumque rerum varietate totum hunc orbem hominis causâ locupletavit. Ac demum in tot amoris irritamentis hoc unum sibi ab æterno propositum habuit, hominem ad sui agnitionem, cultumque adducere, eumque suo in cælis complexu in perpetuum beare.

§. 2.

His ita constitutis, Dico ulterius quintò, Ut sapientia Dei perfectissima hominem ad hunc ultimum, beatissimumque finem per congrua media dirigeret, necesse fuit Deum cum hominibus *Commercium* habere, & locutione quadam externâ aliqua mentis suæ consilia illis communicare. Frustra enim foret hominem condere rationis lumine donatum, nisi eo fine ut conditori suo cultum idoneum persolveret. Vt verò noverit homo quem à se cultum conditor depoſcat, cum nequeat per se divinæ mentis arcana intueri, necesse erat per medium aliquod sensibile Deum hominibus loqui, & mentis suæ consilia manifestare. Ne verò hoc Commercium errori obnoxium foret, necessarium insuper erat, divinæ locutioni signa quædam Deo propria adiungi, ex quibus securè ac prudenter colligi possit, illam à solo Deo provenire.

Hunc cum hominibus loquendi modum instituit Deus ab initio per oracula Moysis, aliorumque *Prophetarum*, quæ cælestibus prodigijs, ac signis tam admirandis illustravit, ut non potuerint homines prudenter dubitare, quin doctrina ijs oraculis expressa, à Deo inspirata fuerit.

Secundò, Mentem suam, Legemque propalauit per monumenta *Scripturarum*, quas ipse scriptoribus sacris dictavit tanquam publica instrumenta, in quibus voluit consilia sua ac decreta hominibus consignata remanere.

Tertiò, In progressu sæculorum, Fidem suam doctrinamque manifestavit per *Christum*, eiusque *Ecclesiam*, quam non tantum ipsius Christi miraculis, sed etiam deinceps omni ævo tot testimonijs, ac prodigijs suam esse comprobavit, ut in ea Deum sibi loquentem totus pæne orbis agnoscere non dubitaverit.

§. 3.

Dico Sextò, His fundamentis hactenus stabilitis innititur tota Fidei divinæ veritas certa & inconcussa. Præstat enim fidei nostræ certitudinem falli nesciam revelatio divina, quâ Deus hominibus mentis suæ sensa manifestat. Nititur autem ipsa revelatio Dei revelantis Sapientiæ

pientiæ infinitæ, quæ non potest falli, cum nullius rei veritas eam possit latere, ac simul Bonitati voluntatis divinæ, quæ neminem potest fallere, & ultrò in errorem inducere: hoc enim summam Dei bonitatem dedecêre facile agnoscimus, quod ab homine probo sine crimine fieri non potest. Ad hæc igitur firmissima principia omnia fidei nostræ mysteria reducuntur, ex his in singulis quos predicamus articulis, ultima credendi ratio peti debet, quod jam in praxi demonstrabitur.

§. 4.

DIco Septimò; Intellectus noster his fundamentis siue motiuis instructus, facile pertingit ad Analysim fidei, quâ omnium articulorum, quos credit, rationem ultimam ac solidissimam reddere valeat.

De quovis enim Articulo fidei, ut ad solida principia reducatur, quæri potest hoc modo:

Cur credis fide divinâ v. g. Deum esse trinum in personis? Ideo hoc credò quia Deus hominibus revelavit, se in personis trinum esse: Scio autem Deum non posse falli, cum sit præditus summâ sapientiâ, neque velle homines fallere, cum sit infinite bonus. Sed quomodo constat Tibi Deum revelasse, se trinum esse in personis, cum nunquam Dei loquentis vocem audiveris? Audivi sanè, dum Ecclesiam percepi Dei nomine affirmantem, Deum esse trinum in personis. At unde nosti Ecclesiam non errare, dum affirmat se Dei nomine docere Trinitatem personarum? Non errare mihi certum est ex eo, quod ipse Deus Ecclesiam hoc affirmantem afficiat notis ac signis soli Deo proprijs, quibus testatur illam suo nomine, & se authore id hominibus annunciare; quod aliud non est, quam ipsum Deum per Ecclesiam hominibus loqui, & de re quam illa proponit mentem suam manifestare. Deus autem sive per se, sive per alium loquens errare non potest. Unde patet, singula fidei nostræ mysteria non niti testimoniò tantum humano, sed in ipsa Dei loquentis authoritate fundari, & ad eam per hanc claram facilemque fidei analysim revocandam esse.

Si quæras, Quænam sint signa, quibus Deus Ecclesiam suo nomine loqui declarat? Sunt illa imprimis, prodigia cælestia, vaticinia rerum futurarum, Ecclesiæ docentis Vnitas, & Sanctitas, & omnis generis miracula vim naturæ penitus exuperantia, à Christo, ab Apostolis, alijsque Ecclesiæ membris omni ævo exhibita, ad comprobandam Ecclesiæ Dei nomine loquentis authoritatem: de quibus tractat pereruditè P. Conelius Hazart in Triumpho Rel. flandricè edito. Si verò Ecclesia Dei nomine loquens, & tot notis soli Deo proprijs insignita, esset errori obnoxia, hoc ipso adimeret Deus omnem sibi authoritatem & facultatem hominibus loquendi, sive per externa signa mentem illis suam sine erroris suspicione propalandi. Si enim liceat mihi suspicari hanc Dei locutionem, adiunctasque illi notas tam multas, tamque admirandas non esse à Deo, sed ab alia quapiam causa profectas, idem licebit pariter mihi suspicari de quavis alia ipsius locutione

tione quibuslibet notis ac prodigijs insignita. Cum ergo ad Dei perfectionem pertineat, sic posse hominibus loqui, ut certi sint ipsum esse qui loquitur, eique teneantur fidem adhibere, spectat quoque ad necessariam ipsius providentiam, ne permittat illis suo nomine proponi doctrinam talibus notis insignitam, nisi per eam velit suam mentem palam indicare. Ex quibus demum apertè concluditur tantam esse certitudinem ac firmitatem Fidei divinæ per veram eius Ecclesiam propositæ, ut si illa vacillaret, necesse foret in agendo cum creaturis ipsam Dei potentiam, bonitatem, ac sapientiam deficere.

In quo autem Cætu hominum inveniatur illa Ecclesia per quam Deus mentem suam, fidemque ad salutem necessariam mundo manifestare decrevit, deinceps accuratè investigandum suscipimus.

CAPUT SECUNDUM

Ostenditur quemlibet, etiam Christianum, non posse in sua Fide & Secta salvari.

ARTICULUS PRIMUS

Status controversiæ, & Argumenta proponuntur.

POst Libertinos ante omnes expugnanda est secta Indifferentium, quorum errores mirum quantum hoc ævo invalescunt. Postquam hi allatis supra rationibus adducti Religionis erga Deum, ac porrò fidei Christianæ necessitatem agnovêre, nihil sibi ulterius investigandum rati, in qualibet Secta, quam illis vel locus, vel tempus, vel quæstus accommodat, securi conquiescunt. His sanè valido docentis hortatu, ac forti eleboro opus est, ut lethalis iste vetermus excutiatur. In huius verò erroris barathrum duo potissimùm hominum genera absorbentur. Primò, homines plebæi, qui solo Religionis nomine contenti, tam facile Fidem, quàm domicilium commutant, eamque sibi sectam arripiunt, quam domi natam reperiunt. Alterum genus est hominum politicis simulandi artibus apprimè imbutum, quos non tam Error abducit, quam propria Cupiditas excæcat: his mollior vita, investigandi labor, fallax securitas, spes honoris, favoris umbra, omnem Religionis veræ, falsæque differentiam obliterat, non minus paratis, si res ferat, aliam sectam, quam novam vestem assumere.

Ut verò in foveam adeo latam plures præcipitentur, post Serranum, & plures præsertim in Hollandia, & Germania, non dubitavit nuper in Anglia Thomas Hobbesius in Elementis Philosophicis, ad hunc errorem temerario ausu habenas laxare. Contra hos, atque alios huius temeritatis authores,

Dico primò, Non potest quivis, qui se Christianum profitetur, in qualibet horum temporum Secta salvari.

Probatur primò hæc veritas, authoritate Sacrarum litterarum, quas pro certissimo Dei verbo Sectarij omnes admittunt. Sic autem loquitur Apostolus *ad Ephesios cap.* 4. Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma: & *ad Hebræos cap.* 13. Doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci. Ex quibus verbis hoc formabis argumentum. In Ecclesia Christi sicut unus est Dominus, ita unica est Fides, à qua prohibemur abduci. Sed diversarum Sectarum non una est Fides; nunquam enim agnoscet Lutheranus se habere eandem penitus fidem cum Calvinista communem. Ergo non omnes illæ Sectæ sunt in Ecclesia Christi. Sed in confesso est extra Ecclesiam Christi non posse obtineri salutem. Ergo non possunt omnes in sua fide, aut Secta salvari.

Declaratur Secundò evidenti Ratione. Qui enim asserit quemlibet credentem in Christum posse in sua fide salvari, admittit etiam Hæreticos olim à primitiva Ecclesia damnatos potuisse in sua fide ad salutem pervenire. Nam ex illis plerique agnoscebant Christum Filium Dei, mundi Redemptorem, & alia ad eius personam spectantia. Salvari itaque poterunt in sua secta Pelagiani à primæva Ecclesia reprobati, quia negabant peccatum originale, & necessitatem gratiæ internæ; Christum verò eiusque divinitatem semper admiserunt. Neque à salute excludi poterunt Nestoriani, qui Christum ut Deum, & hominem, & salvatorem colebant, sed duas in illo personas constituebant. Neque damnandi sunt Macedoniani, qui in Christum per omnia credebant, sed Spiritum Sanctum Filio minorem esse volebant. Neque reprobandi erunt Novatiani, qui de Christo rectè senserunt, sed tantum lapsos ad pœnitentiam admittendos pernegabant. Hoc autem admittere aliud non foret, quam veram & primævam Christi Ecclesiam, ac totius antiquitatis consensum erroris arguere. Si enim illi in sua fide salvari potuerunt, cur tanto molimine contra eos congregati sunt ex toto orbe Patres, & Concilia? Cur toties anathemate à Christi Ecclesia separati? Cur maluerunt omni ævo Christiani potius exilia, tormenta, & ipsam mortem tolerare, quam eorum doctrinam, aut Sectam profiteri?

Statuamus etiam hoc tempore, aliquem ex ijs qui in Christum credunt, negare infernum damnatis omnibus esse constitutum, aut asserere dæmones aliquando ad cœlum perventuros. Neminem credo reperies, qui admittet talem Sectarium ad salutem posse pervenire. Quantumvis profiteatur se alia Christianæ Fidei dogmata retinere.

Dico Secundò, Non sufficit etiam ad salutem admittere fidei articulos in Symbolo Apostolorum comprehensos, nisi paratus sis recipere reliqua à Deo revelata, dum legitimè proponuntur

Probatur, ex aperto primævæ Ecclesiæ testimonio, cui nulla potest Secta refragari. Sic autem pronunciat S. Augustinus contra Faustum *lib.* 13. *cap.* 3. Qui in Evangelio quod vultis creditis, quod vultis non creditis, vobis potius quam Evangelio creditis. Consentit S. Athanasius in suo Symbolo: Quicumque (inquit) vult salvus esse, ante omnia opus

opus est ut teneat Catholicam fidem, quam nisi quisque *Integram*, inviolatamque servaverit, absque dubio in æternum peribit. Atqui symbolum fidei quod recitat Athanasius, & Evangelium cui integrè credendum asserit Augustinus, præter fidem in Christum, plurimos continet alios fidei articulos ad salutem necessarios: Ergo qui credit in Christum, & alia fidei mysteria repellit, absque ulla dubitatione æternæ salutis iacturam incurrit.

Et verò si solis Symboli articulis fidei Christianæ limites circumscribuntur, quorsum Apostolus Gentium propter fidem circumcisionis tam acerbâ sententiâ Galatas percellit, & à salute per Christum obtinenda penitus excludit? Nullum illi Symboli apicem resecabant, totam Christi fidem legemque prono assensu susceperunt. Hoc unum illis obstabat, quod insuper crederent cum fide Christi circumcisionem sibi ad salutem esse necessariam. Et tamen illis divino spiritu Paulus testatur ad Galatas primo: *Quoniam si circumcidamini Christus vobis nihil proderit.* Ergo admissâ Symboli doctrinâ, unicus error circa alios fidei articulos à Christo penitus rescindit, & instar modici fermenti, ut ibidem loquitur Apostolus, totam fidei massam corrumpit.

Huius ratio cuiuis consideranti manifesta, hæc est. Ideo admittis necessarium esse ad salutem credere in Christum, aut ea quæ in Symbolo Apostolico continentur, quia illa sunt à Deo hominibus revelata: Divina enim authoritas & revelatio unicum fidei fundamentum est. Sed alia quæ in Scripturis continentur, sunt etiam à Deo hominibus revelata, utpote in verbo Dei hominibus proposita. Ergo necessarium est ad salutem credere etiam alia quæ in Scripturis sacris continentur, cum illa æquè sint à Deo afferta, eiusque authoritate infallibili nitantur. Sicut enim ille qui legem aliquam à Principe latam negligit, aut contemnit, hoc ipso spernit authoritatem legislatoris; sic qui liberè negat aut reijcit unum articulum à Deo revelatum, hoc ipso violat primam ac supremam Dei revelantis authoritatem.

Ex quo ulterius deducitur, eum qui existimat sibi satis esse tali modo in Christum credere, nequidem credere in Christum fidedivinâ. Si enim Christi personam reciperet ex motivo revelationis, & authoritatis divinæ, admitteret etiam alios articulos, qui sub eodem motivo in Dei verbo, & Ecclesia ritè proponuntur. Hos autem qui non admittit, neque verâ fide Christo adhæret, neque divinæ authoritati acquiescit, sed suæ voluntati; ac lubentiæ, per quam fidei articulos sibi cudit, ac recudit, formatac reformat, eamque sectam eligit, quam suo genio, ac commodo magis conformem esse deprehendit.

Dices, Christus Patrem cælestem sic alloquitur Joan. 17. v. 3. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum; & quem misisti Iesum Christum.* Ergo si hæc duo agnoscas, nihil ad vitam æternam refert, cui porro doctrinæ, aut Sectæ adhæreas.

Respondeo, ex illo argumento sequi, ne quidem esse necessarium ad salutem, ut credas in Spiritum Sanctum, cum in allegata sententia tantum Patris & Filij mentio habeatur. Unde satis ostenditur alia ad salutem requiri, quam quæ ibi explicitè memorantur. Decætero,

methodum generalem respondendi ad alias huiusmodi Scripturas in hac & sequentibus controversijs, vide infra. Cap. 9. methodo 2. 3. 4.

Ad extremum huius infausti dogmatis Architectos, atque affectas paucis interrogo: Si cuivis sectæ sub Christiano nomine militanti pateat communis ad salutem via, Quorsum intra ipsa Sectariorum castra tanta exardescunt Religionis dissidia, ac cruenta certamina? Ut alia taceam externa, cur in Anglia Puritani damnant Protestantes, cur hos invadunt Independentes? Cur à paucis annis pro sua utrimque religione armati, legitimi Principis nece, ac mutuo sanguine, velut Cadmæi fratres, sua tela cruentarunt? Poterant, te arbitro, sectæ illæ suâ quæque semitâ ad eandem salutis metam pertingere; quid igitur tanta animorum, atque armorum contentione, ad aliam credendi normam adigendæ fuerunt? An non vides (adiaphoristæ) Sectas ipsas, quas tueri prætendis, suo tibi facto, ac judicio adversari: teque causam tam infælicem suscepisse, ut neminem ex omnibus habeas patronum, qui cupis singulis patrocinari?

Verùm in hoc dogmate fabricando, de alijs parum te solicitum existimo, tua te intus causa & conscientia remordet, qui dum advertis, è commodo tuo non esse, Sectam cui adhæres in meliorem commutare, hoc demum agis, ut potius tibi Ecclesiam, quam te Ecclesiæ accommodes, eamque ad tua vota ultra suos limites sic in immensum extendas, ut si non intra veram, saltem non extra imaginariam Ecclesiam te constitutum credas: at cave quæso ne imaginaria quam fingis Ecclesia, te ad Gehennam veram, æternamque abducat.

ARTICULUS SECUNDUS

Occurritur novo errori Sectariorum, maxime Protestantium, dividentium articulos fidei in Essentiales, & Accidentales, sive ad salutem non necessarios.

DUm Sectarij his argumentis ad angustias rediguntur, ex quibus nulla patet elabendi via, ut rimam sibi aliquam aperiant, novum fingunt discrimen inter articulos fide divinâ credendos, ut alij sint qui substantiam fidei constituant, alij verò sint accidentales sive levioris momenti, quos liberum sit admittere, vel repudiare salvâ fidei integritate. Hanc autem distinctionem moliuntur eo consilio, ut persuadeant, dissidia inter varias sectas Protestantium, aliorumque Novatorum, non tollere necessariam unitatem veræ Ecclesiæ, nec consistere in fidei fundamentis, quæ cuilibet ad salutem sufficiant. Hunc labyrinthum ingressus est cum plerisque sectarijs recentioribus Antonius de Dominis apostata lib. 7. de repub Ecclesiastica cap. 9. & 10. cuius hodie vestigijs ferme insistit in Anglia Stillinfletus, & in Hollandia passim moderni novatores. Hos ut ex suis latibulis, in claram veritatis lucem educamus.

Dico primò, Hæc distinctio circa articulos fidei, nullâ veritatis specie defendi potest.

Probatur,

Probatur, Quia, Omnia quæ Deus loquitur & hominibus proponit sunt æqualiter vera & certa: Quia infinitâ Dei revelantis authoritate nituntur. Atqui omnes articuli nostræ fidei, quos vocas accidentales, Dei loquentis authoritate proponuntur: hoc enim si neges jam frustra supponis illos inter articulos fidei ullo modo numerari. Ergo articuli quos vocas accidentales, æqualem cum fundamentalibus veritatem, certitudinem, ac Dei revelantis authoritatem sortiuntur. Ergo sine ullo dogmatum discrimine Deo revelanti iniurius, & æternæ damnationi obnoxius esse convincitur, qui vel unum articulum, quem cognoscit à Deo revelatum, admittere recusat. Neque minus erit Deo rebellis qui animas à Purgatorij pœnis, quam qui Sanctos à cœlesti gloria excluserit.

Quin & ulterius assero, Prorsus impossibile esse, ut Deus velit aut possit nos eximere ab obligatione, firmissimâ fide credendi quemvis articulum, quantumvis exiguum, quem constat ab illo nobis fuisse propositum ac revelatum. Hæc enim duo apertè repugnant: Deum homini aliquid afferere, & hominem sine gravi iniuria rem à Deo assertam reijcere ac repudiare. En quo deducit futilis illa & chimerica distinctio, quâ volunt Novatores omnium sectarum colluviem in unam Christi Ecclesiam aggregare.

At inquies, integra foret fides Christiana, etsi multa levioris momenti dogmata in sacris litteris revelata non fuissent. Quid enim attinet fide divinâ credere, quis fuerit numerus Apostolorum, quod Martha fuerit soror Magdalenæ, & alia his similia in sacris litteris exarata? Ergo nihil fidei præiudicat si quis pro arbitrio eiusmodi doctrinam reijciat, aut admittat.

At quæro abs te, quid attinet credere Christum passum esse sub Pontio Pilato, quod tamen in Symbolo, inter articulos fidei fundamentales admittis?

Respondeo igitur, ineptam esse argumenti sequelam: Quamvis enim sua Fidei constaret integritas, etsi ista leviora non fuissent à Deo dictata; postquam tamen constat illa in verbo Dei contineri, eaque nobis ab infinita Dei sapientia asseri, tradi, proponi; fieri non potest ut patiatur sine gravi offensa ulli penitus articulo à se revelato fidem denegari. Hoc enim tantundem est, ac si diceretur, Deum in rebus minoris momenti falli, aut mentiri, quamvis in rebus gravioribus nolit homines in errorem inducere. At non advertis tam immani errore totam fidei fabricam labefactar? Si enim vel in minimo liceat divinam authoritatem repellere, aut in dubium revocare, jam nulla in cæteris Deo fides, nulla fidei nostræ firmitas aut constantia permanebit: omnia enim à Deo nobis tradita eodem divinæ revelationis fundamento nituntur. Atque ita dum articulos tantum fundamentales firmare satagis, totius Religionis fundamentum penitus evertis.

Dico ulterius secundò: Etsi gratis admitteretur ista distinctio inter articulos fidei fundamentales & non fundamentales, impossibile adhuc foret sectario discernere, quinam articuli dici deberent fundamentales, quorum assensus, cæteris exclusis, ad salutem sufficeret.

Probatur primò, Quia quivis sectarius, ut sit veri nominis Christianus, habet hunc assensum, *Credo omnibus quæ Deus revelavit*: ergo non potest ullum articulum quem constat in scripturis contineri à sua fide excludere: alias profiteretur se omnia à Deo revelata amplecti, & simul aliquid à Deo in scripturis revelatum repudiaret. Hæc autem esset fides fatua & plane chimærica; non minus quam si admitteret, omnes homines esse mortales, & simul se, aut alios designaret à moriendi necessitate eximendos.

Secundò, ut sectarius articulos fundamentales à cæteris discernat, necesse est ut aliquam discernendi Regulam in promptu habeat. Non Scripturam: quia etsi hanc centies voluas ac revoluas, nusquam numerum aut nomen articulorum fundamentalium definitum reperies. Non Ecclesiam: hanc enim cupis ex omnibus sectis conflatam, quæ nunquam hactenus in sensu Scripturarum, & præcipuis fidei articulis convenêre, ut latius infra ostendam. Supereſt igitur ut pro constituendo dogmatum fundamentalium catalogo ad cerebri tui inanem conjecturam Phanaticorum more confugias: aliam regulam erroris expertem pro illo quod fingis articulorum discrimine non assequeris.

Hinc mirum videri possit hoc tempore in Anglia Bramhallum, & Stillingfletum, qui se præ cæteris lynceos arbitrantur, adeo in suis scriptis halucinari, ut in hunc errorem plusquam trabalem ultro impingant: dum liberè asserunt Religionis suæ articulos fundamentales ac necessarios in quavis orbis Ecclesia, etiam Romana, comprobari. Unde manifestè infero, Religionem Protestantium, quam ipsi profitentur, in quantum Ecclesiæ Romanæ opponitur, & ab ea præcisè distinguitur, nullum habere Fidei suæ articulum fundamentalem, & ad salutem necessarium. Et hinc ulterius conficitur illam, per se consideratam, nomine & essentiâ Ecclesiæ penitus orbatam esse, cum illâ prout à cæteris condistincta, tantum profiteatur dogmata quædam inferioris momenti, quam sint articuli fundamentales, qui ad constituendam veram Ecclesiæ essentiam requiruntur. Tales sunt articuli Protestantium purè negativi, Non est Missa, non est Purgatorium, Sancti non sunt colendi, & aliæ eiusdem farinæ assertiones, extra fidei substantiam constitutæ, in quibus Protestantium Religio, Romanæ fidei opponitur.

Itaque nunc (viri pereruditi) ex doctrina vestra manifestè concludo, Protestantium Cætui, ab Ecclesia Romana cæterisque seiuncto, nihil omnino aliud supereſſe, nisi imaginariam Ecclesiæ umbram, scilicet, articulos inferioris, adeoque incertæ veritatis, dogmata à fidei fundamentis divulsa, doctrinam adiaphoram, articulos ad salutem non necessarios, uti illos vos ipsi nuncupari non recusatis. Et tamen interea ex his paleis ac stipulis (si superis placet) Vos novam, & necessariam, & orbis Christiani reformatricem Ecclesiam instauratis: quæ vestro etiamnum judicio proprijs fundamentis destituta, in has tandem incertæ doctrinæ auras, & fumos evanescit.

ARTI-

ARTICULUS TERTIUS.

Ostenditur Protestantes, aliasque Sectas, in articulis etiam Fundamentalibus non convenire.

DIco primò, Lutherani non consentiunt Calviniistis in Articulis quos ipsi nuncupant fundamentales.

Probatur primò; In confesso est nullos articulos magis ad fidei fundamenta pertinere, quam illos qui in Apostolorum symbolo continentur, inter quos enumeratur, Descensus Christi ad inferos. Affirmant autem Calviniani hunc descensum aliud non esse, quàm Christum in cruce inferni angustias ac dolores perpessum fuisse; idque docet Calvinus *Lib. 2. instit. cap. 16. §. 10.* & Bera *in cap. 26. Matthæi v. 37.* At ex adverso Lutherani asserunt ipsam Christi animam verè ad inferos descendisse, teste etiam Danæo Lutherano *in Respons. ad Osiandrum*, & Epimo *in psal. 16. aliisque.*

Secundò, Ad fidei Christianæ substantiam, quid potest magis requiri, quam doctrina quæ circa Baptismi Sacramentum versatur? Fatentur Lutherani Baptismum omnibus etiam infantibus ad salutem esse necessarium. Credunt verò firmiter Calviniani, fidelium parentum liberos ante Baptismum iustos ac sanctos esse, filiis verò infidelium Baptismum nihil prodesse, eumque illis esse negandum: ita docet ipse Calvinus *in Antitodo Conc. Tridentini sess: 6. cap. 5.*

Tertiò, A Sacramento Eucharistiæ animæ vitam ac salutem dependere pronunciat Christus *Ioan. 6. v. 35. Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* De hoc autem Sacramento immanis utrimque discordia. In eo cum Calvino *Lib. 4. instit, cap. 17.* pernegant Calviniistæ Christi corpus aut sanguinem contineri, solâ eius figurâ contenti. Quantum verò in hoc palmari articulo ab his dissentiant Lutherani, locuples est testis ipse Lutherus *contra articul. Lovanienſium Thesi 2. Anno* 1545. Hæreticos (inquit) serìò censemus & alienos ab Ecclesia Dei Zuinglianos, & omnes Sacramentarios, qui negant corpus & sanguinem Christi ore carnali sumi in venerabili Eucharistia.

Ex his concludo indeclinabili argumento: Tantum alienus est ab Ecclesia Dei, qui negat articulum fidei fundamentalem, ut ipsi asserunt adversarij. Atqui alienus est ab Ecclesia Dei qui negat corpus & sanguinem Christi sumi in Eucharistia, ut apertè loquitur Lutherus: Ergo doctrina de præsentia Christi in veneranda Eucharistia, in qua sectæ illæ dissentiunt, est articulus fidei fundamentalis. Prius igitur noctem diei coniunges, quàm has sectas in fundamentis fidei consociabis.

Dico secundò, Protestantes in Anglia, etsi Calviniistis in Cæna Domini, & pluribus adhæreant, in alijs tamen fidei fundamentis ab ijsdem recedunt.

Probatur hic dissensus, primò, in articulis de vero descensu Christi ad inferos, & Baptismo parvulorum omnibus necessario, quos supra ostendimus esse fundamentales: in his autem Angliæ Protestantes se à Calvinistis Genevensibus, ac Puritanis dissentire apertè profitentur.

Secundò, Quid potest ad substantiam veræ Fidei magis spectare, quam doctrina de ipso Capite visibili veræ Ecclesiæ? De hoc verò negant Calvinistæ Genevenses, posse ullo pacto Regem aliquem, ac multo minus Reginam, militantis Ecclesiæ Caput constitui, ut testatur Beza in confessione fidei nomine Genevensium ab ipso edita *Cap.* 5. §. 15. At è contra Anglo-Calvinistæ sive Protestantes firmiter credunt ac tuentur, Regem sive etiam Reginam in suo regno iure divino supremum Ecclesiæ principatum tenere.

Tertiò, Anglo-Calvinistæ profitentur à Christo Corpus Ecclesiæ cõagmentatum esse ex Episcopis, Archiepiscopis, Decanis, Archidiaconis, alijsque gradibus Ecclesiasticæ hierarchiæ. At reliqui Calvinistæ Genevenses, Gallici, Belgici, Germani, his gradibus ab Ecclesia sua penitus exclusis, sola cum Ministris seniorum Consistoria admittunt.

Quid reliqua inter hos dogmatum dissidia commemorem? Cum neque in Ecclesiæ suæ Capite, neque in Corpore conveniant, quo pacto in necessarijs fidei fundamentis coalescent? Dissident igitur toto cælo Anglo-Calvinistæ à cæteris Calvini assecłis, atque interum cunctis persuasum volunt, se cum his, atque omnibus orbis Christiani Ecclesijs in punctis ad salutem necessarijs Fidem communem profiteri. Romanos Catholicos, quod imagines colant, idololatras esse non dubitant: Pontificem credunt Antichristum: Papicolas, ac nonnunquam Anabaptistas, aliasque sectas ferro & igne persequuntur: cum his tamen omnibus in tota fidei substantia ad salutem requisita, usque ad minimum apicem firmissimo fœdere copulari non recusant. Ad hunc nempe vertiginis spiritum tandem Protestantes adegit sectarum sibi similium confusa multitudo, inter quas perpetuo fluctuantes, cum nullam reperiant Ecclesiam firmam, facile, uti in naufragio, quamlibet tabulam arripiunt, maluntque videri cum omnibus esse, quam nullibi tutò consistere.

Hanc quoque in Belgio suo dogmatum, Doctorumque inconstantiam modernam, pugnasque innumeras, graphicè describit, & acerbè deplorat D. Samuel Maresius in suo Tractatu, de afflicto statu studij Theologici in Belgio confœderato pag. 10. Quæ (inquit) Theologia nostra tot monstrosis opinionibus adeò deturpata est, ut si Pastores & Doctores, qui denati sunt in Belgio à triginta annis, ad nos reverterentur (Riveti, Polyandri, Thysij, Spanhemij, Triglandi, Demasij, Schotani, Amesij) putarent se in alterum orbem tempestate delatos, cuius idioma non assequerentur &c. Vide igitur (mi Sectarie) ex oraculo etiam tui doctissimi Maresij, quam perdito loco tua secta, & salus consistat.

AR-

ARTICULUS QUARTUS

Potest vera Religio à falsis Sectis facilè discerni, neque excusabilis est Sectarius qui eam non investigat.

SEd ex ipsa Sectarum pugna, ac multitudine, plurimi hoc ævo sibi conficiunr specioſum ſui erroris præſidium, aut potius deſidiæ latibulum. In tanta, inquiunt, Religionum inter ſe diſſidentium colluvie, non ego talis ſum Ædipus, ut poſſim certò divinare, quænam præ cæteris omnibus integram fidei veritatem obtineat. Si enim id proprio examine & experimento velim inveſtigare, non eâ ſum tinctus litteraturâ, aut eo præditus ingenij acumine, ut poſſim cunctas ſectarum differentias ad trutinam revocare, & omnium argumentorum pugnas dirimere. Quinimo prius me cum mente vita deficeret, quàm diſperſas toto orbes ſectas convenirem, ac ſingularum cauſas, originem, & cohærentiam ſine erroris periculo compertam haberem. Si verò velis mihi non meo, ſed Doctorum judicio ſtandum eſſe: Neſcio ego cui Doctorum conceſſum ſit filum veritatis adeo implexum ita evoluere, ut me ex multiplici tot ſectarum labyrintho citra erroris periculum, ad apertam veræ Eccleſiæ lucem educat. Sunt enim in qualibet ſecta plures qui Doctores appellantur: ut ego inter hos omnes Doctorem præ cæteris veracem ſeligere poſſim, Doctor ipſe maximus eſſe deberem. Quid ergo ſupereſt, quàm ut ego meæ ſectæ inhæream, cui à teneris innutritus ſum, quam parentes aut amici colunt, pro qua in dubio tam implexo ſtat apud me diuturni temporis poſſeſſio: ne veritatis incertus, dum charybdim vitare cupio, in ſcyllam deteriorem incidam. Contra hunc prætextum pluribus communem, eoque fallaciorem quo magis fucatâ veritatis ſpecie depingitur.

Dico primò; Admiſſâ Dei providentiâ, vera Religio ijs notis inſignita eſſe debet, ut à quovis intellectu benè diſpoſito facilè diſcernatur.

Probatur primò, ſi Deus mundum gubernat, enidens eſt illum Religionem veram inſtituiſſe, quâ ab hominibus coli debeat, ut ſupra initio demonſtravi. Fruſtra autem illam inſtituiſſet, ſi non ordinaſſet ſigna & argumenta idonea quibus facilè vera illa Religio à ſectis falſis diſcerneretur: frivolum enim foret proponere finem, & nihil certi ſtatuere de medijs quibus ad illum pervenire oporteat. Hoc autem fieret ſi pro denotanda vera Religione non extarent ſigna multo illuſtriora, quàm quæ poſſint pro quacunque falſa exhiberi. Nam ſi ſigna illa ullo modo permanerent æqualia, nullum ſupereſſet medium quo poſſit vera Religio à falſa diſcerni, atque adeo hominum errores ex hac parte in ipſum Deum referendi eſſent, quod de perfectiſſima, ac humanæ ſalutis moderatrice Dei ſapientia exiſtimare impium foret.

Probatur ſecundò, ex obligatione certa quæ quemvis obſtringit, ad veram Religionem præ falſa amplectendam. Hæc autem obligatio

nulla

nulla prorsus foret, si vera Religio non esset præ Sectis falsis satis explorata. Sicut in alijs Dei præceptis, exempli causâ, ut testimonium perhibeam veritati, nunquam teneor iuramentum assumere, dum rei veritas manet dubia, aut tantum ptobabilis, ne facilè contingat Deum à me in falsitatis testem adhiberi. Unde conficitur infinitam Dei sapientiam sibi manifestè contradicere, si veram Religionem hominibus præciperet, & interea illius præ cæteris signa satis explorata non exhiberet.

Hanc autem calumniam divinæ sapientiæ nemo facilè inportabit, qui studiosè advertet tam in veteri, quam novo Testamento, insurgente quovis Religionum conflictu, ut in Moyse, Daniele, & Apostolis, Deum veræ Ecclesiæ ea signa præbuisse, quæ facilè omnem adversæ partis probabilitatem elidere potuerunt.

Hîc proinde non admitto ex notis sive motivis tantum probabilioribus, sine ulteriori investigatione, licitum esse aliquam præ cæteris Religionem suscipere, aut jam susceptam in aliam commutare. Quamvis enim sola probabilitas plerumque in alijs operationibus valere possit, non ideo in suscipienda quoque novâ Religione sufficere debet. Quia in negotio fidei error etiam materialis in ordine ad actiones salutares gravissimè nocere solet: neque deest homini non oscitanti modus, quo diligenti investigatione facilè ad veræ Ecclesiæ notas moraliter evidentes devenire possit, qualis adipiscendæ certitudinis via in alijs hominum actionibus constituta non reperitur.

Quærunt hoc tempore aliqui: An ad assensum præbendum articulis fidei, requiratur evidentia etiam omnimoda revelationis divinæ?

Respondeo, Ad assensum fidei debitum, necessariam non esse cognitionem absolutè evidentem revelationis divinæ. Quia evidentia omnimoda aut metaphysica revelationis ab omnibus in hoc statu haberi nequit, ergo non potest illa omnibus ad assentiendum articulis nostræ fidei esse necessaria. Quod adeò certum est, respectu hominum præsertim rudiorum, ut hoc de fide esse affirmet Suarez hic, disp. 3. sect. 8. n. 5. Dum enim rudiores articulis fidei assensum præbent, non apparet quo modo, aut medio authoritas Dei loquentis illis evidenter proponatur: quinimo paucis doctiorum contingit ad absolutam revelationis evidentiam ratiocinando penetrare.

Sed quæstio esse potest, An assensus fidei omni ex parte evidens, possit dici supernaturalis? De hoc variæ sunt, & liberæ Theologorum sententiæ. Negant aliqui esse supernaturalem, quia actus fidei evidens, non est liber, neque obscurus, sive argumentum non apparentium, ut ipsi volunt, & requirunt ad actum proprium fidei divinæ. Probabilius tamen assensum illum esse supernaturalem docent communius Thomistæ, ut recenter tradit Gonet disp. 1. art. 7. n. 201. & pro eadem sententia Scotum citat Di Castillio, quos sequitur Herinx ex Scotistis Author recens & eruditus, nec non ex Carmelitis Bonæ spei, & ex Nostris Vasques Ariaga, Ripalda, & plures alij: Quia nulla ratio satis probat habitum fidei non posse influere in assensum evidentem, cum inter evidentiam & supernaturalitatem nulla ostendatur repugnantia,

nantia, ut patet in actu visionis Beatificæ, qui simul evidens est & supernaturalis. Potest igitur cum assensu fidei divinæ stare evidentia revelationis, sed perperam asseritur, hanc ad fidem nostram esse necessariam.

Sufficit igitur articulos fidei proponi cum notis, quæ de veritate revelationis divinæ ita nos certificant, ut non possimus de ea prudenter dubitare. Ad assensum huiusmodi præstandum nulla modernarum Sectarum sufficientes rationes aut notas exhibere valet.

Dico igitur Secundò, Neque Protestantes, neque alij horum temporum Sectarij possunt in sua conscientia, aut divino tribunali excusari, quamdiu certiores veræ Ecclesiæ notas non inquirunt.

Probatur, Non potest aliquis excusari, aut bona fide in ea secta permanere, in qua nequit exhibere veræ Ecclesiæ signa certiora, quam habeant aliæ sectæ, quas ipse deuias & falsas esse agnoscit. Atqui neque Protestantes, neque alij Sectarij possunt in suo Cætu ostendere ulla signa aut fundamenta certiora veræ Ecclesiæ, quam habeant aliæ sectæ tam modernæ, quam antiquæ, quas ipsi pro falsis reprobant, & à sua communione reijciunt. Quinimo à Protestantium confessione de Primatu Ecclesiæ in Regibus, de Hierarchia & potestate Prælatorum, & pluribus fidei punctis communi iudicio gravissimis, reliquæ totius orbis Ecclesiæ dissentiunt. Quo igitur modo poterit horum aliquis sine ulteriori examine in sua secta securus conquiescere, quam facilè advertir, præ cæteris sectis à se reprobatis, nullo speciali Dei testimonio, nullo exploratæ veritatis fundamento subniti?

Atque ut hoc argumentum in brevi dilemmate fortius inhæreat: Quæro ex quovis Protestantium Ministro; An reliquas horum temporum sectas veras iudicet, an falsas? Si dicat veras; jam Ecclesiam suam agnoscit falsam, utpote quæ à cæteris Ecclesijs, quas pro veris habet, ut falsa reijcitur. Si verò reliquas sectas falsitatis arguat; suam quoque inter falsas numeret necesse est, cum nullum prorsus exhibere possit speciale signum, aut apertum Dei testimonium, quo Ecclesiam suam, præ cæteris à se reprobatis, melioris conditionis esse demonstret.

Ex his quæ hactenus deduximus apertè conficitur, quemlibet suæ saluti prospicere volentem debere Religionem veram, & unicam sedulò investigare, neque posse sine summa imprudentia ac temeritate hanc curam negligere in negotio totius vitæ gravissimo, quale est iactura salutis æternæ, quæ sine vera fide obtineri non potest. Ut enim à salute aberres, perinde est an tuâ culpâ falsam Fidem, an nullam profitearis.

Ut autem vera, & unica Religio, in qua voluit Deus salutem æternam obtineri, à sectis falsis securè discernatur, Argumenta sequentia, sepositis partium studijs, sincero propriæ salutis ac veritatis desiderio, expendenda erunt.

CA-

CAPUT III.

Argumenta quæ evincunt, Solam *Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ecclesiam, in qua salus possit obtineri.*

ARGUMENTUM PRIMUM

Sola ostendit se potestatem suam à Christo derivare.

1. ILla sola est vera Christi Ecclesia, quæ ostendit se doctrinam & potestatem suam à Christo accepisse, & per continuam successionem ad nostra usque tempora perduxisse. Hac enim successione omnis vera & legitima possessio, ac potestas firmissimè probari, & sine dubitatione constare solet. Si quis autem illâ destitutus, de possessione aut jure contendat cum eo, qui hanc successionem exhibere potest, non minùs explodetur, quam si quis hodie compareat homo peregrinus, qui se legitimum Anglicæ Coronæ Successorem proclamet, contra illam Familiam quæ continuâ successione se in legitima Regni hæreditate perennare demonstrat.

Hanc autem continuam à Christo & Apostolis ad nostra usque tempora successionem quo pacto reperies in Sectis illis, quæ à centum circiter annis emerserunt, ac sibi veræ Ecclesiæ nomen vindicarunt? Quo modo in aliqua Ecclesia potestatem à Christo derivatam ostendet, quæ seipsam per mille quingentos post Christum annos Orbi ostendere non potuit?

Cùm igitur hâc successione apertè careant Congregationes modernæ, solâ Lutheri, Calvini, aliorumque Recentiorum authoritate institutæ; carent etiam necessariò eorum Ministri *Iurisdictione* à Christo derivatâ in gubernanda eius Ecclesia, carent eius *Ordine* pro administratione Sacramentorum, carent eius *Missione* pro Verbi Divini prædicatione, quam apertè requirit Apostolus ad Rom. 10. *Quomodo prædicabunt nisi mittantur.* Nunquam enim ostendet ullus ex Sectis modò nominatis quâ authoritate, aut quo modo primùm missus fuerit Lutherus, aut Calvinus ad prædicandam doctrinam oppositam Ecclesiæ Romanæ, à qua sua tantùm sponte defecerunt; aut ubi, aut quando potestatem illam à Christo acceperint.

2 Si dicant, se accepisse à Christo potestatem *extraordinariam* ad reformandam veterem, & instituendam novam Ecclesiam: Respondeo nulli prudenti posse sufficere, quòd Lutherus aut Calvinus id de se affirmet: omnes enim antiqui hæresiarchæ idem de se dudùm testati sunt, nec ideò minùs hæretici fuerunt, & pro talibus etiam hoc tempore

pore damnantur. Necesse est igitur suæ missionis clarum & apertum testimonium adducant: sine legitimo enim testimonio, ne quidem domum tuam alteri resignabis, quantò minùs Ecclesiam Dei, quam Christus à tot seculis alijs possidendam & gubernandam consignavit. Nec ipsi Apostoli pro Dei Ministris ab initio admissi sunt, nisi per apertum testimonium signorum ac miraculorum, quibus se à Christo missos esse toti orbi manifestè comprobarunt. An igitur ego cum salutis æternæ discrimine sine alio signo, aut testimonio, hos ut Ecclesiæ antiquæ reformatores, & animæ meæ in æternitatis itinere duces admittam, quos à Deo missos non fuisse clarâ ratione deprehendo?

3. Ex his ritè expensis hoc necessarium deducitur argumentum. Sola illa est Christi Ecclesia, quæ potest ostendere, se Christo & Apostolis ad hæc usque tempora continuò successisse. Sed sola supereſt Ecclesia Romana in qua possit illa successio ostendi: ergo &c. Iam enim probatum est, alias Sectas illâ successione penitùs esse destitutas.

At in Romana Ecclesia, Presbyteri suum Ordinem, jurisdictionem, ac missionem accipiunt immediatè à suis Episcopis præsentibus, hi ab Episcopo sive Pontifice Romano, qui per continuam præcedentium Pontificum seriem, suam in Sede Petri successionem toti orbi apertè demonstrat. Hæc enim in publicis, & ubique patentibus temporum Annalibus tam luculentè omni ævo consignata exhibetur, quam ullum Regum jure successionis Regni sui thronum possidere. Imò illa Pontificum successio præ cæteris tantò majori pollet evidentiâ, quantò frequentiori omnium Gentium curâ ac studio universalis Ecclesiæ historia à tot tantisque Auctoribus, ac SS. Patribus conscripta', & ad posteritatem continuò transmissa reperitur. Nullus itaque est Ecclesiæ Romanæ Minister, qui Fidem populo & Sacramenta administrat, qui non possit potestatem, ac missionem suam continuâ serie ad Apostolos, ac Christum reducere, tanquam ad primum authorem ac fontem à quo illam derivavit. Sola igitur Romana potest esse vera & indubitata Christi Ecclesia.

4. Hoc argumento veram Ecclesiam à Sectis alienis ipsi primitivæ Ecclesiæ Patres discernebant, ac imprimis S. Augustinus contra Epist. „fundamenti:" Tenet me in Ecclesia Catholica ab ipsa Sede Petri A„postoli usque ad præsentem Episcopum successio Sacerdotum. Ac„cedit S. Hieron. epist. 2. ad Damasum. Hic inter tres partes scissa „Ecclesia ad se rapere me festinat, ego interim clamo, qui Cathedræ „Petri jungitur meus est. Idem disput. contra Luciferianos:" Brevem „tibi apertumque animi mei sensum proferam, in illa permanendum „esse Ecclesia, quæ ab Apostolis fundata usque in hanc diem perdurat.

Dilemmate inde confecto, modernum sectarium hoc modo premes. Argumentum illud S. Augustini, S. Hieronymi, & primorum Ecclesiæ Patrum contra hæreticos sui temporis, ex successione perpetua Prælatorum in sola Ecclesia Romana; vel rectè probat illos antiquos fuisse veros hæreticos, vel non. Si id non probat, errarunt ergo primi, summique Doctores primitivæ Ecclesiæ; quod tamen

men ipsi sectarij non admittunt. Si verò rectè probat illos fuisse hæreticos, idem prorsus convincit de sectarijs nostri temporis, qui non magis possunt in sua secta ostendere perpetuam Prælatorum successionem, quàm illi Hæretici, contra quos primi Patres hoc argumentum intorquebant.

Hujus successionis defectus Angliæ Ministros gravissimè remordet, qui sæpiùs postulati de legitima ordinatione Parkeri, qui primus post hæresim tanquam Archiepiscopus Cantuariensem Sedem occupavit; nec testes, nec tabulas, nec ullum derivati à Christo Ordinis, aut potestatis indicium legitimum unquam proferre potuerunt. Quorum unus haud ita pridem quasi collabenti Ecclesiæ humeros suppositurus, non antiquas tabulas, sed novas fabulas evulgavit, de Parkero in quadam taberna per aliquos Romanæ Ecclesiæ Episcopos in Præsulem consecrato. Sed non defuit author Catholicus, Dublinensis nunc Præsul illustrissimus, qui calamo suâ eruditione digno commentum illud apertè dissolvit, & ad vivum resecuit, uti attingemus infra part. 2. c. ult.

ARGUMENTUM II.

Ecclesia Christi est antiqua, omnes modernæ Sectæ sunt novæ.

1. Ecclesia Christi est antiqua, quia ab annis plusquam mille & sexcentis à Christo fundata est, & sic in omne tempus futurum stabilita, ut promiserit portas inferi contra eam nunquam prævalituras. Sed Ecclesia Lutheri & Calvini est nova; Ergo hæc non potest esse vera Christi Ecclesia. Minor clarè probatur. Quia possumus assignare ipsum locum, & tempus, quo recenter exorta est hæresis Lutherana, ante centum circitur annos, tempore Caroli V. Imperatoris, & Leonis X. Pontificis; & ostendere primum eius authorem Martinum Lutherum, qui post quindecim sæcula à constituta Christi Ecclesia comparuit, & ab antiqua Ecclesia sua spontè defecit, & Sectam Lutheranam, de qua nihil unquam anteà auditum fuit, in Germania inchoavit. Sed hæc sunt manifesta novitatis indicia, quæ apertè demonstrant Sectam Lutheranam (& idem est de alijs novis) non posse dici veram Christi Ecclesiam. Repugnat enim illam Sectam, quæ est nova, esse Ecclesiam Christi quæ est antiqua; originem habuisse à Luthero postremo sæculo, & tamen ante annos mille sexcentos à Christo institutam fuisse.

2. Si quis fortè prætendat Ecclesiam Lutheranam olim quidem extitisse, sed hactenùs per 1500. annos ante Lutherum *occultam* latuisse. Responsio illa per se frivola hoc *Dilemmate* clarè refutatur. Religio Lutherana vel extitit ante Lutherum, vel non extitit. Si ante Lutherum extitit occulta, ut affirmas, non potuit esse vera Christi Ecclesia, quæ debuit semper esse conspicua, sicut civitas supra montem posita, sicut lucerna, sicut publicum tribunal ad quod jubemur confugere Matth. 18. *Si autem noluerit te audire, dic Ecclesiæ*; his enim Christus Ec-

Ecclesiam suam similem esse declaravit. Si verò dicas ante Lutherum non extitisse, ergo est Religio novitia, ac proindè non potest esse Religio Christi, quam constat esse antiquam.

3. Sola itaque supereſt *Ecclesia Romana*, quæ initium Romæ sumpsit ab ipso Petro, cujus Sedem per suos Successores continuò possidet, cujus recens institutio, aut novus author nullo unquam loco, aut tempore post Petrum assignari potest, quæ sunt antiquæ & veræ Christi Ecclesiæ manifesta argumenta.

4. Hoc argumentum approbare coactus est ipse Lutherus, dum Zuingliauos recenter emergentes oppugnaret in epist. ad Ducem Borussiæ, & habetur in eius tom. 2. impresso Wittenbergæ fol. 362." ,Periculosum, inquit, & terribile est audire aliquid aut credere contra ,concors testimonium, fidem, & doctrinam totius sanctæ Christi Ec- ,clesiæ, quæ jam supra mille quingentos annos per universum orbem ,concorditer statuit &c." Telum hoc ab antiquitate desumptum, quod fortissimum agnoscit, quis non videt contra ipsum Lutherum, aliosque horum temporum Sectarios validissimè retorqueri? Quomodò igitur ego salutem æternam, quæ solùm in antiqua Christi Ecclesia obtineri potest, inter novos horum temporum Sectarios sperare potero? Hoc si expendas benè, non poteris malè concludere.

ARGUMENTUM III.

Aliæ omnes Sectæ docent hæreses in primitiva Ecclesia damnatas.

1. OMnis illa Religio falsa est quæ continet hæreses à Catholica & primitiva Ecclesia olim damnatas. Atqui modernæ Sectæ Lutheri, & Calvini &c. continent hæreses à Catholica & primitiva Ecclesia olim damnatas. Ergò eorum Religio debet esse falsa, & primitivæ Ecclesiæ contraria.

Minor hujus argumenti probatur primò: Quia tam Lutherus quàm Calvinus docet, Bona opera non esse ad salutem necessaria, sed solam fidem sufficere. Atqui hæc eadem fuit olim hæresis Simonis Magi teste antiquissimo S. Irenæo l. 2. cap. 20. & Eunomianorum olim ab Ecclesia damnatorum circa annum Domini 360. teste S. Augustino Hæresi 54.

2. Lutheri, & Calvini doctrina est, Traditiones esse reijciendas, & solam Scripturam recipiendam. Eadem hæresis à primitiva Ecclesia damnata est in Ario, Nestorio, Eutychete, & Dioscoro, uti patet ex S. August. lib. 1. contra Maximum cap. 2. item ex Synodo 7. actione 1.

3. Tam Lutherus quàm Calvinus negat Sacramentum Pœnitentiæ, & Confirmationis. Doctrina hæc tanquam hæretica in Novatianis olim ab Ecclesia proscripta est, teste antiquissimo Cypriano lib. 4. epist. 2.

4. Docet Lutherus & Calvinus Ecclesiam olim visibilem posteà perijsse,

parijſſe, & illam in ſuo tantùm cœtu exiſtere. Fuit hæc quoque hæreſis Donatiſtarum contra primitivam Eccleſiam, uti teſtatur Auguſt. lib. de unitate Eccleſiæ cap. 12.

5. Aſſerit uterque, venerationem Reliquiarum, Imaginum Chriſti, aut Sanctorum eſſe idololatriam. Idem aſſeruit Vigilantius hereticus teſte Hieronymo, & olim Iconomachi ab Eccleſia damnati teſte Cedreno & Nicephoro de Iconomachis.

6. Negat cum Luthero Calvinus, orandum eſſe pro defunctis, obſervandum jejunium Quadrageſimale, aut aliud ab Eccleſia præſcriptum. Idem negarunt olim Aëtiani hæretici, teſte Epiphanio & Auguſt. de hæreſib. cap. 33.

Quid igitur manifeſtiùs quàm hæreſes olim ab Eccleſia Chriſti damnatas, à Luthero & Calvino doceri, ac renovari? Et quidem pleraſque ante tempora S. Auguſtini. Cùm tamen ipſi fateantur veram & primævam Chriſti Eccleſiam, quæ eas hæreſes damnavit, ab omni erroris ſuſpicione immunem fuiſſe. Illas autem hæreſes dum reprobavit, neceſſariò omnes Sectas eandem doctrinam profitentes hæreticas eſſe declaravit.

Ex his autem cæteriſque articulis à primitiva Eccleſia olim damnatis nullum omninò recipit *Eccleſia Romana*, aut unquam admiſit, & quemvis admittere volentem à ſuo corpore reſecuit. Depoſitum Fidei à Chriſto & Apoſtolis ſibi traditum tam firmum & inviolatum ſemper retinuit, ut maluerit tàm ab antiquis, quàm ab horum temporum Sectatijs graviſſima bella, rapinas bonorum, exilia, & mortem ipſam ſuſtinere, quàm vel unicum articulum à primitiva Eccleſia damnatum admittere: uti hodie in Angliæ, Hollandiæ, & maximè in antiquiſſimis Hiberniæ Catholicis, tot calamitatibus hactenùs laceratis, ante oculos videmus.

Ad hanc rationem vel unicam, ſi ſeriò lubeat reflectere, fieri non poteſt, quin hodiernas Sectas à vera Chriſti Eccleſia facile diſcernas. Quæcunque enim Secta deprehenditur hæreſim vel unicam à vera Eccleſia olim damnatam admittere, tam implicat illam eſſe Eccleſiam Chriſti, quàm falſum eſſe verum, aut album eſſe nigrum. Sicut enim contra debitam Regi fidelitatem in uno puncto cum hoſte conſpirans, hoc ipſo fit Regi rebellis, ſic cum damnatis Hæreticis unico in errore conſentiens, Deo fit inimicus ac perduellis, & extra ſalutis tramitem exul aberrat.

ARGUMENTUM IV.

Communis omnium Gentium conſenſus pro Fide Romana.

1. ILla judicanda eſt vera Chriſti Eccleſia, quæ per totum orbem recepta, & omnium gentium teſtimonio & conſenſu comprobata eſt, potiùs quàm illa, quæ exiguo ſpatio circumſcripta, & à paucis admiſſa fuit. Quivis enim æquus judex non dubitabit adjudicare litem

illi parti, quæ præ alia habet testes multò plures, & inter se omni tempore, & loco convenientes.

2. Atqui omnium gentium commune testimonium stat pro una & sola *Ecclesia Romana*, quæ proindè *Catholica* & universalis toto orbe nominatur. Nam quoad priora tempora, nullum est toto orbe regnum, nulla natio nobis cognita, in qua aliquando propagata & recepta non fuerit, aut propagari inceperit. Quin imò hoc tempore apud gentes de novo repertas publica extat Religionis Romanæ professio, templa, altaria, Missæ, cultus Imaginum &c. plerisque etiam locis in regnis Turcarum Catholici aliqui reperiuntur. In Europa Religionem Romanam publicè tuentur ac profitentur universa regna Hispaniæ, regnum Galliæ amplissimum, tota pœnè Germania, Polonia, Italia, maxima ex parte Belgica, neque exiguo fidelium numero per Angliam, & multò majori per Hiberniam, aliasque plures orbis partes disseminata reperitur. Cum his si comparentur pauci Europæ anguli, qui Sectam Lutheranam, aut Calvinianam profitentur, unum pro millibus testem vix reperies. Solum enim regnum Britanniæ, cum Dania, Suecia, Hollandia, & aliquâ Germaniæ parte Sectam Lutheranam vel Calvinianam, eamque pluribus alijs Sectis immixtam complectitur. Quid exiguus ille numerus cum tota Europa comparatus? Quid cum Asia, Africa, America? Quarum incolæ, uti & regionum nunc in Europa infectarum, Religionem Romanam aliquando receperunt, & per multa sæcula suo testimonio, & sanguine comprobarunt.

3. Si igitur multitudinem testium eorum, qui in Religione Romana toto orbe vixerunt per *sedecim sæcula*, conferam cum exiguo manipulo Lutheranorum vel Calvinianorum, qui tantùm unius sæculi spatio emerserunt in paucis Europæ Regionibus, non possum salvâ æquitate pro altera, quàm Religione Romanâ, ferre sententiam. Neque poterit supremus Judex in extremo judicio aliud pronunciare, quàm me justè ac sapienter egisse, quod communem & constantem orbis pœnè universi consensum, paucorum, ac malè inter se cohærentium hominum judicio, à reliquo orbe repudiato, prætulerum.

Vim hujus argumenti ipsâ experientiâ comprobari videmus, in integris legionibus ex militia, & nobilitate Anglicana, quorum plerique, dum ex domesticis errorum tenebris prodeunt ad publicam lucem Catholicæ Ecclesiæ in Belgio, Gallia, Hispania, facilè veram Romanæ Ecclesiæ Fidem agnoscunt, & profitentur. Uti non ita pridem apparuit in viris summo ingenio & judicio præditis, Comite de Bristol, Barone de Inchequin, & alijs nobilitate & famâ notissimis.

ARGUMENTUM V.

Nulla est certa Ecclesia Christi in mundo, si non sit Romana.

1. CErtum est veram Christi Ecclesiam in mundo reperiri, ut omnes fatemur: Atqui hoc certum non esset, si vera foret fides Sectæ

Lutheranæ aut Calvinianæ. Ergò illa est à veritate prorsùs aliena.

2. Minor patet ex eo, quod Secta tam Lutherana, quàm Calviniana doceat veram Ecclesiam à Christo institutam potuisse deficere, & eam in Ecclesia Romana quæ ab initio fuit vera, actu defecisse, & nunc penes Sectam v. g. Lutheranam veram Ecclesiam permanere. Quod si verum est, posse deficere veram Christi Ecclesiam, Et tu asseris tuam Calvinianam, vel Lutheranam esse veram Christi Ecclesiam, ergo potuit etiam tua Lutherana & Calviniana deficere; ergo certum non est aliquam veram Christi Ecclesiam in mundo reperiri. Sicut enim asseris defecisse olim veram Christi Ecclesiam, ita nunc deficere potuit tua, neque certus esse potes quod actu non defecerit: nulla enim promissio Lutheranæ vel Calvinianæ Ecclesiæ facta est, aut fieri potuit, supra veram Christi Ecclesiam.

Quod si dicas tantùm posse deficere Ecclesiam Christi *visibilem*. Infero ergo tibi non constat, an Ecclesia Calviniana vel Lutherana visibilis, quam profiteris, sit vera Christi Ecclesia.

3. Hic igitur aliud dici non potest, quàm Sectam Lutheranam, & Calvinianam manifestè falsam esse, & se evertere; dum docet Ecclesiam olim à Christo institutam potuisse aliquando deficere. Undè clare sequitur Ecclesiam Romanam, quam ipsi Sectarij admittunt primis 4. vel 5. sæculis, fuisse veram Christi Ecclesiam, non potuisse errare, & à vera fide deficere: alias enim jam non constaret, ullam in mundo existere veram Christi Ecclesiam.

ARGUMENTUM VI.

Si Ecclesia Romana non sit vera, vel perierunt in æternum Majores nostri, Martyres, Confessores &c. qui ante Lutherum per 12. sæcula vixerunt; vel certa est Fides Romanæ Ecclesiæ.

1. SI Secta Lutherana vel Calviniana vera esset Christi Religio, sequerentur ea quæ quivis, etiam Lutheranus vel Calvinianus, horret admittere. Ergo fateri debes Sectas illas tuo etiam judicio veritati repugnare.

2. Sequeretur enim ex doctrina Lutherana & Calviniana, Ecclesiam Romanam à vera Fide aberrare, adeòque impiam & sacrilegam esse. Ac proindè Christianos, qui vixerunt à tempore, quo aiunt defecisse Ecclesiam, nempe per integra duodecim sæcula ante Lutherum, in æternum perijsse, ac omnes nostros, vestrosque Majores, qui per tot sæculà Ecclesiam tantùm Romanam agnoverunt à vera Fide & salute æterna excidisse. Nisi quis impiè fingat Christum permisisse, suam Ecclesiam visibilem per 12. sæcula invincibili veræ Fidei ignorantiâ altè sopitam jacere.

An ergò à Fide & salute aberrarunt passim omnes illi qui pro divino cultu in tota Europa, & reliquo orbe Christiano, tot Templa, tot Cœnobia, tot Collegia, tot pietatis monumenta per duodecim

sæcula

sæcula summâ pietate, ac studio erexerunt? Qui sua bona, ac seipsos totâ vitâ divino obsequio manciparunt? Perierunt quotquot eo tempore vixerunt viri sanctitate, ac miraculis toto orbe celebrati, Benedictus, Patricius, Bernardus, Dominicus, Franciscus, alijque Sancti innumeri, quorum virtus, & vita tot cœlestibus prodigijs comprobata fuit. Perierunt tot milliones Martyrum, qui pro tuenda Religione Romana contra tyrannos decertarunt, suumque sanguinem ac vitam profuderunt, nisi fortè aliquos invincibilis ignorantia excusaverit? Hi enim non aliam quàm Ecclesiam Romanam agnoverunt, quam Lutherani & Calviniani impiam & sacrilegam esse profitentur.

3 Hinc sequeretur ulteriùs, Christum Ecclesiam suam tanto labore & amore institutam, per duodecim sæcula deseruisse; cui tamen dixit: *Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*: Reliquisse illam sub impietate, & potestate Satanæ, cui tamen promisit; *Portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.*

Frustrà igitur duodecim illis sæculis à Romana Ecclesia prædicatum est toto orbe Christi Evangelium: Frustrà tot Gentes à Paganismo ad Ecclesiam Romanam conversæ: Frustrà fuere tot sæculis Sacramenta, & alia salutis media à Christo instituta: Frustrà fuit ipsa Christi Passio, Mors, & Redemptio, donec tandem Lutherus Ecclesiæ Romanæ Sacerdotium, & cælibatum deseruit, & ad connubia, omnemque carnis libertatem provolavit, atque ita Ecclesiam prolapsam restauravit, & viam cœli, quam Christus dixit angustam, verbo & exemplo laxam, & spatiosam fecit. Quis ratione præditus hæc non ludicra, non insana, non meriſſima figmenta judicabit?

4. Quòd si tandem dicas, Hæc nullo modo admittenda esse, ac potuisse semper Majores nostros etiam in Religione Romana salutem adipisci; necessarium erit te hoc modo ulteriùs ratiocinari:

Omnes omninò tam Catholici, quàm Sectarij fatentur in Ecclesia Romana posse salutem obtineri: Omnes autem Catholici qui sunt maxima pars omnium Christianorum, omni tempore, & uno ore affirmant, me in Secta Lutherana vel Calviniana non posse salvari. Ergò, si volo esse certus & securus de salute æterna, debeo eligere Ecclesiam Romanam, in qua omnes fatentur, me posse salvari, non verò Lutheranam aut aliam, in qua maxima pars orbis Christiani absolutè negat salutem posse obtineri. Hoc argumento Henricus IV. Galliarum Rex, postquam apud suos Ministros rem Fidei diligenter examinasset, professus est, se ad Ecclesiam Romanam fuisse conversum, uti videre est apud Historiæ Gallicæ Scriptores.

ARGVMENTVM VII.

In sola Ecclesia Romana persistit gloria Miraculorum à Christo vera Ecclesiæ promissa.

MIraculis Ecclesiæ Romanæ quasi coniuratione factâ novum bellum nuper indixit Stillingfletus in Anglia, Zuickerus in Hollandia, Danhaverus in Germania. Sed eorum impetum validè repressit, fregit, protrivit ex Anglia noster Worslæus, ex Germania Cornæus, alijque germanæ fidei pugiles strenuissimi. Hic autem pro invicto miraculorum testimonio brevi methodo sic argumentaberis.

1. Christus eodem modo contulit veræ Ecclesiæ potestatem prædicandi Fidem, & operandi Miracula Mar. 16. v. 15. *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ.* Et statim subdit: *Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur, in nomine meo dæmonia ejicient,... super ægros manus imponent, & benè habebunt &c.* Sed in Ecclesia Christi hoc tempore perseverat potestas prædicandi fidem: Ergo etiam virtus operandi miracula. Cùm enim absque ulla temporis limitatione fuerit hoc privilegium veræ Ecclesiæ concessum, sine ratione asseritur illi jam ereptum esse, cùm nullo modo ostendi possit quo modo, aut quo tempore fuerit revocatum, imò assidua tot miraculorum experientia comprobet potestatem illam adhuc in Ecclesia Christi perseverare.

2. Ex his porrò conficitur hoc argumentum cuivis sanæ mentis homini manifestum. Miracula ab initio indicarunt veram Christi Ecclesiam, & Christus promisit ea in sua Ecclesia permansura, ut jam ostensum est. Atqui miracula in sola cernuntur Ecclesia Romana: Ergò hæc solâ est vera Ecclesia Christi. Aliàs nulla in terris dabitur Christi Ecclesia, cùm nulla prorsùs alia Secta possit illam miraculorum gloriam sibi vindicare.

3. Frustrà autem ex odio Religionis Romanæ cum Sectarijs illis hanc miraculorum gloriam non Deo, sed dæmoni adscribes: sic enim Judæi olim Christi miracula calumniabantur; *in Beelzebub Principe dæmoniorum ejcit dæmonia*; quæ tamen constat fuisse vera miracula, & signa Fidei certissima. Deindè innumera Ecclesiæ Romanæ miracula omnem dæmonis potestatem longissimè excedunt, ut mortuos ad vitam excitare, morbos incurabiles momentò curare, cœcis visum, surdis auditum, claudis incessum restituere. Uti non ita pridem coram multis testibus factum constat Cæsaraugustæ in Ioanne Pellicero Aragonio viro notissimo, cui integra tibia dudùm amputata divinâ virtute subitò restituta est. Mortuos à S. Martino, & à S. Dominico tres, à S. Xaverio supra viginti, ab alijs nostro ævo plurimos vitæ restitutos, ijs testimonijs comprobatum invenies, quibus nihil potest esse in rebus humanis certius aut evidentius. Teste autem D. Augustino l. 22. de

de Civit. c. 5. miraculum vel unicum, quod constat à Deo factum, ad certissimum veræ Fidei testimonium sufficere debet.

Ad hæc frivola prorsus sunt Doctoris Stillingfleti responsa. Miracula scilicet hæc esse longinqua, interuallo temporum, & locorum multas cudi fabulas, multos crescere rumores, multa hominibus credulis imponi. Et ad tibiam illam Joanni Pellicero, publico prodigio restitutam, sufficit illi per ludibrium reponere, Isto interuallo loci, & temporis quo fama hujus prætensi miraculi ex Hispania in Angliam transibat, facile potuisse Pelliceri stipitem ligneum in tibiam excrescere. At si liceat huiusmodi facta publica, & severo judicio subjecta, & iuratis testibus comprobata, unius Stillingfleti inani ludibrio in figmenta convertere, videat quæso, ne suum quoque nomen, & personam, & titulum, ut inanes fabulas, & popularis auræ fumos posteris transmittat. Quæro enim, si illius judicio insistas, quis hominum post pauculos annos credet extitisse Doctorem Stillingfletum, in Academia Cantabrigensi studuisse, legitimè examinatum fuisse, Doctoris lauream consecutum esse? Dicam ego, dicent posteri, hunc Doctoratus gradum, quamvis publicis tabulis & testibus consignatum, solo populi rumore Stillingfleto accreviisse. At, inquis, testimonium de patrato miraculo res est supra naturam posita. Erras, mi Doctor; miraculum quidem ipsum naturæ vires excedit, prodigium verò jam patratum oculis intueri, manibus palpare, juramento testari, authoritate publicâ & indubitatâ consignare, hæc nihil habent præter consuetas uaturæ leges, & normam communem, quâ solent res gestæ certâ fide comprobari. Mirum in re tam aperta halucinari hominem, qui cupit in Doctorum numero celebrari. Sed illi novum non est, pro solidis argumentis, inanes jocos, & facetias venditare.

Ne verò ad labefactandum hæc miracula ad Dæmonis opem iterum confugiat Adversarius, illum breuiter iuterrogo: Si ad fallendos homines Demon operetur miracula in Ecclesia Romana; an id faciat potestate divinâ, an virtute propriâ? Non potestate divinâ, quia si Religio Romana sit falsa, non potest Deus illam miraculorum testimonio tamquam suo sigillo comprobare: Hoc enim esset Deum falsæ doctrinæ subscribere, atque ita homines in fraudem inducere. Non etiam propriâ dæmonis virtute ad homines fallendos: quia sic dæmon multò magis operaretur miracula pro Secta Turcarum & Judæorum, ut in eam magno suo lucro homines induceret. Ergò miraculorum gloria in sola Romana Ecclesia perseverans à solo Deo procedere potest, ut hoc signo & testimonio, uti olim, ita hoc tempore, veram Ecclesiam hominibus demonstraret.

5. Et verò ut in ea invenienda homines essent inexcusabiles, extare voluit quædam miracula publica, & perpetua, & omnibus facilè conspicua, si Angli, & Batavi eâ curâ, quâ opes, & merces peregrinas, veræ Fidei testimonium inquirerent. Reperirent in Italia, & in ipso Religionis Romanæ gremio domus Lauretanæ miraculum publicum, & omnibus scire volentibus perpetuò conspicuum. Neapoli ampullam sanguinis S. Januarij Martyris, qui in præsentia Corporis consti-

tutus miraculosè ebullit. Compostellæ in Hispania reliquias S. Iacobi ob probatissima in dies miracula à toto orbe Christiano frequentatas. Ut præteream in Belgio Virginem Aspricollensem, Hallensem. & alia ejusmodi loca manifestis Dei miraculis continuò illustrata, ex quibus Ecclesiæ Romanæ Adversarij redduntur prorsùs inexcusabiles.

Postremò, quantum ponderis habeant Miracula ad commonstrandum veram Ecclesiam, ipsi Adversarij suo calculo sæpius comprobarunt. Quid enim? Si nostri, aut superioris ævi miraculis nihil tribuendum, quid Lutheri artes, quid Calvini fraudes in illis fabricandis tanto studio insudarunt?

Nota est apud Staphylum, qui actioni interfuit, & testatam reliquit, *Libro* qui inscribitur *Absoluta responsio*, historia Lutheri, qui ut à miraculi testimonio, Prophetæ à Deo missi sibi nomen usurparet, fœminam à dæmone possessam Dei nomine à se liberandam multò apparatu suscepit. Sed post ingeminatos clamores, & irrita conamina, tandem ipse à dæmone in eas angustias redactus fuit, ut ab eo congressu validiorem dæmonis insultum vix vivus evaserit.

Tantam tamen in miraculis vim agnovit, ut non dubitaverit ab illis iterum, iterumque aliquod suæ doctrinæ præsidium emendicare, de tota Ecclesia suo judicio triumphaturus, si vel unicum impetrasset. Itaque teste Cochlæo in vita Lutheri, dum quendam nomine Nesenum in Albi submersum comperisset, spei plenus accurrit, preces prolixas ingeminat, sed nihil proficit; sacra carmina demortui auribus insusurrat, sed & hæc surdo canit. Denique cum nihil intentatum relinqueret, ut cadaveri vocem aliquam aut motum extunderet, non aliud quàm spectantium risum, & opprobria impetravit, qui in hoc Martini facinore, nullum nisi temeritatis, & audaciæ prodigium spectavêre.

Alia his similia, nec dissimili euentu, tentarunt alij Lutheri asseclæ apud Cochlæum ad annum 1533. qui ut se veridicos Prophetas populo probarent, diem extremi judicij à se designatum præ foribus adesse prænunciarunt. His Prophetis creduli nimis agricolæ serere & arare desierunt, sed & vivere brevi desijssent, nisi inani expectatione tandem edocti, in ministris suis vanos vates agnovissent.

Neque his cedunt artes & machinamenta Calvini, qui in hoc erat sedulò intentus, ut aliquo patrati miraculi testimonio doctrinæ suæ fidem conciliaret. Rem sic aggressus est, teste Bolseco in vita Calvini cap. 13. Vir inops Brulæus nomine cum uxore Ostuno Genevam demigrat, à Calvino inopiæ suæ subsidium postulat, annuit perbenignè, si illi viciſſim in adornanda quadam miraculi specie operam suam, & fidem commodarent. Brulæus, ut jubetur, morbum simulat, Ministri pro concione ægrum populi precibus commendant. Paulo post miser ille, ut prius ægri, ita nunc defuncti personam induit. Monetur Calvinus, & quasi rei ignarus cum amicorum caterua ad defuncti domum divertit, ubi cum Brulæi uxor ploratu ac lachrymis scenicum hoc funus egregiè adornasset, Calvinus in genua provolutus, & fusis ad Deum precibus rogat, in testimonium suæ doctrinæ defunctum hunc ad vitam suscitari; atque apprehensâ eius manu, altâ voce iterum iterumque

rumque imperat ut sese erigat, & ad vitam redeat At ecce novum miraculi genus, qui se mortuum simulavit, jam verè mortuus reperitur, quo viso uxor attonita, & in serias lachrymas & querelas effusa, infaustas Calvini technas omnibus ex ordine reseravit. Interea remansit mulier infœlix sine viro, & Calvinus infelicior sine miraculo.

ARGUMENTUM VIII.

Sola Ecclesia Romana habet infallibilem Fidei Regulam, & decisionem controversiarum.

1. VEra Christi Ecclesia debet habere infallibilem fidei suæ Regulam, quâ possit dirimere controversias in negotio Religionis frequenter emergentes, ac sententiæ à se prolatæ rationem, ac fundamentum assignare, in quo possit intellectus certò & securè acquiescere. Nam sine tali Regula & judice controversiarum omnia erunt incerta, ac plena litibus interminatis: adeoque talis Religio non erit vera Religio, quæ debet esse rerum omnium certissima.

2. Atqui Ecclesia Lutherana & Calviniana nullam possunt talem suæ fidei Regulam exhibere, potest autem Ecclesia Romana. Ergo hæc sola potest esse vera Christi Ecclesia.

3. Minor probatur, quia talis Regula non potest esse sola Scriptura, aut Spiritus privatus, aut alia, quæ à modernis sectarijs prætenduntur, ut de singulis, in sequentibus ostendemus: hic enim agitur de ipso veræ Ecclesiæ fundamento, sine quo ejus fidem nutare, ac corruere necesse est.

Atque eâdem operâ dissolventur objectiones & effugia, quibus sectarij contra claram veritatis lucem hactenus demonstratam se miserè involvi patiuntur.

CAPUT IV.

Ostenditur solam Scripturam non esse Regulam Fidei, aut judicem controversiarum.

1. PRobatur primò: Si sola Scriptura sufficeret pro Regula fidei & judice controversiarum, sic pronuntiaret sententiam decisivam, ut litigantes clarè intelligerent pro qua parte stet Scripturæ sententia, ejusque judicio acquiescerent: Sed hoc sola scriptura præstare non potest: Ergo non est sufficiens regula aut judex pro dirimendis fidei controversijs.

Minor apertè patet vel ex eo, quod ipsi Lutherani & Calvinistæ de varijs fidei articulis, ut de reali Christi præsentia, de Baptismo parvulorum &c. multis annis inter se contendant, & ad mentem Scripturæ

magno studio utrimque recurrant. Et tamen hactenus neutra pars sententiam decisivam contra se latam esse agnoscit, sed pergunt adhuc eo, quo cæperunt, ardore & incertitudine authoritatem Scripturæ sibi utrimque vindicare, & pergent usque in diem judicij, si pro declarando Scripturæ sensu, de quo utrimque litigatur, alium judicem non admittant. Scriptura enim omnem, quam latura est, sententiam jam dudum pronuntiavit.

Rem exemplo illustremus: Scriptura refert Christ verba in ultima cæna, *Comedite & bibite ex hoc omnes*: & eodem loco Christus dicit; *Et vos debetis alter alterius lavare pedes.* Undè quæso sciemus, quod priora verba contineant præceptum sumendi Eucharistiam, & posteriora non contineant simile præceptum lavandi pedes? cum in his magis expressè per modum præcipientis Christus dicat, *& vos debetis* &c. Certè hoc non ex verbis Scripturæ, sed ex judicio, & consuetudine Ecclesiæ constare potest. Et si quis modò contenderet posteriora verba imponere præceptum lotionis pedum, nunquam posset lis illà ex solà Scriptura decidi.

2. Secundò. Aliquæ sunt fidei controversiæ, quarum in Scripturis nulla pœnè mentio habetur: Ergo in his dirimendis extra Scripturas alius omninò judex est necessarius. Controversia olim erat, An baptizati ab hæreticis sint baptizandi. Affirmavit S. Cyprianus, negavit S. Augustinus: suam tamen sententiam quamvis sit vera & dogma fidei, non potuit Augustinus sufficienter ex Scripturis probare; Sic enim scribit lib. 5. de Bapt. contra Donat. cap. 23, Consuetudoilla, quæ opponebatur Cypriano, ab Apostolorum traditione exordium sumpsisse credenda est.

Ulteriùs quæro, Quo loco Scriptura statuit, ut forma Baptismi pronuntietur linguâ patriâ, ut faciunt Novatores? Ut infanti in Baptismo Nomen imponatur? Ut mersio trina adhibeatur? Aut ut Christiani non Sabbathum, sed diem Dominicum colere debeant? Alia sunt hujusmodi plurima extra Scripturas decisa aut constituta, quorum aliqua non nisi admodùm obscurè, alia nullo modo in sacris Paginis commemorantur: Et tamen ea apud ipsos Sectarios pro decisis & certis habentur: ergo illorum decisio extra Scripturas haberi debet.

3. Tertiò, In Republica Civili non sufficiunt Codices legum, sed requiritur alius Judex qui sententiam ferat inter partes litigantes. Ergo in republica Ecclesiastica non sufficiunt Codices Scripturarum sine alio Judice qui exorientes de Fide controversias decidat. Nam sicut in repub Civili sæpè lis est de ipsa legum interpretatione, ita in Ecclesia sæpè controversia est de ipso sensu & explicatione Scripturarum, uti assiduè videmus. Sicut igitur lex, quando de eius mente dubitatur, non potest per se litem dirimere, ita neque Scriptura potest de seipsa sententiam ferre sine alio Judice, quem Deus ordinare debuit, ne aliàs Ecclesiam suam relinqueret in perpetuis controversijs, à nullo prorsùs visibili Judice determinandis.

4. Neque refert primò, quod *Ioan.* 5. & alibi jubeamur ad inquirendam veritatem legere & scrutari Scripturas. Nam Judices debent etiam legum

legum ſtudio incumbere : non ideò tamen in omni judicio ſolæ leges ſine Judicis ſententia ſufficiunt.

4. Neque refert 2. quòd Scriptura ſit Regula, & norma veritatis. Nam licet in ſe ſit norma veritatis ; ubi tamen de eius ſenſu litigatur, non ſemper conſtat hominibus ex qua parte ſtet illa veritas. Ideò neceſſaria eſt alia veritatis regula ſive Judex, qui id certò declaret. Hanc autem declarandi poteſtatem infallibilem, & Spiritus ſancti aſſiſtentiam, promiſſam & collatam eſſe à Chriſto ſuæ Eccleſiæ infra cap. 8. probandum erit.

CAPUT V.

Præcluditur effugium aſſerentium Scripturam per ſe claram eſſe & apertam.

1. PRobatur enim contrarium, primò ex ipſius Scripturæ teſtimonio. Nam Actor. 10. Eunuchus interrogatus à Philippo, Putaſnè intelligis quæ legis ? Reſpondit, *& quomodo poſſum, niſi aliquis oſtenderit mihi* ? Et 2. Petri cap. ult. aſſerit S. Petrus quædam contineri in epiſtolis D. Pauli *Difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles depravant.*

2. Neque dicas difficilia eſſe ſolis improbis & indoctis. Nam S. Auguſtinus, quem certè nemo improbum aut indoctum judicabit, lib. de fide & operib. cap. 15. diſertè fatetur ſibi intellectu difficillimum eſſe locum illum 1. ad Cor. 3. *Si quis ſuperædificat ſuper fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam, uniuſcuiuſque opus manifeſtum erit.*

3. Qui autem aliter ſentire præſumit, interrogandus eſt in particulari, An ipſe, & alij ejuſdem Sectæ clarè intelligant hunc locum Eccli. 44. *Melior eſt iniquitas viri, quàm mulier benefaciens.* Et 1. ad Cor. c. 15. *Quid facient qui baptizantur pro mortuis, ſi mortui omninò non reſurgunt* ? Item quomodò conſiſtit id quod Iacob dicit Gen. 5. *Vidi Deum facie ad faciem*, cum eo quod dicit Dominus Exod. 33. *Non videbit me homo, & vivet.* Et Pſalmo 1. *Non reſurgent impij in iudicio* cum eo quod habetur 1. ad Cor. 15. *Omnes quidem reſurgemus.* Et Luc. 23. dicitur Chriſtus *crucifixus horâ ſextâ*, cùm tamen ſcribatur Marci 15. v. 25. fuiſſe *horam tertiam quando crucifixerunt eum.* Denique ſcriptum invenies Proverb. 24. v. 4. *Ne reſpondeas ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam*, cùm tamen poſteà in eodem capite legatur, *Reſponde ſtulto iuxta ſtultiam ſuam.* Et alia hujuſmodi : quæ ſi adverſario proponas, Scripturam per ſe non eſſe claram, præſenti experimento deprehendes. Nam ad id quod clarum eſt, & clarè, & ſine hæſitantia reſpondemus.

4. Probatur ſecundò ratione. Ille liber non poteſt eſſe per omnia clarus cujus materia, & modus ſcribendi ſæpè eſt obſcurus. In Scriptura autem, tam materia, quam modus ſcribendi frequenter eſt obſcurus : ergo &c. Paret primò quoad materiam. Continet enim myſteria ſupra naturam poſita, & ab hominum ſenſibus maximè remota, ut, de Deo trino & uno, de Incarnatione Verbi Divini, de Sacramentis, eorum-

eorumque invisibili operatione, & gratiâ internâ, de æterna prædestinatione ac reprobatione, alijsque Decretis divinis maximè reconditis, de quibus verè dicitur: *Iudicia Dei abyssus multa.*

Secundò, Modus, quo res illæ reconditæ in Scripturis proponuntur, multos habet tropos, qui solent esse difficiles; multos hebraismos & modos loquendi hoc tempore obsoletos & incompertos, plurima etiam continet Prophetarum vaticinia & apocalypses, tantùm symbolicè, & quasi sub ænigmate explicatas. Hæc autem ex natura sua in quovis scripto magnam pariunt intelligendi obscuritatem. Quâ ergo præsidentiâ potest quisquam affirmare, hæc prorsùs omnia in tota Scriptura sibi esse facillima, sensum illius omnem sibi esse certissimum, nusquam occurrere dubium, aut controversiam?

5. Probatur tertiò eadem obscuritas, ex tot Commentarijs sanctorum Patrum & Doctorum, qui ab exordio Ecclesiæ ad nostra usque tempora Scripturis explicandis insudarunt, quod minimè opus erat, si per se sint claræ & apertæ. Certè aliud sensit S. Hieron. in epist. ad Algasiam qu. 8. *Omnis*, inquit, *epistola ad Romanos nimijs obscuritatibus involuta est.* Et candidè de se fatetur D. August. ad Januarium: *In ipsis sacris Scripturis nescio multò plura, quàm scio.* Qui modò contrarium de se affirmat, necesse est admittat, aut se supra Augustinum sapere, aut id falsò præsumere.

6. Idem apertè confirmant tot Controversiæ Sectariorum omni tempore tam inter se mutuò, quàm cum Ecclesia Romana de vero Scripturæ sensu. Quinimò de ipsa vera Christi Ecclesia, quod est punctum Fidei primarium, & ad salutem maximè necessarium, tot annis ex Scripturis strenuè disputant inter se ipsi Sectarij, qui omnes dicunt, Verbum Dei sibi esse clarum & apertum. Quod minimè fieret, si Scripturæ sensus de vera Ecclesia ipsis esset manifestus, cum omnes se veram Scripturam recipere & venerari profiteantur. Proprio igitur ore, facto, scripto seipsos condemnant.

7. Frustrà autem pro Scripturæ claritate adferunt Psalmum 118. *Lucerna pedibus meis Verbum tuum*, aut Spalmum 13. *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos* Nam neque hæc de tota penitus Scriptura dicuntur: neque aliud important quam Scripturam, quando cognita & intellecta est, esse lucernam, quâ viæ, & operationes hominum rectè diriguntur.

8. Frustrà etiam fingunt Scripturam claram esse prædestinatis, solis autem reprobis obscuram. Nam sic vel maximè clarus Scripturæ sensus manet hominibus perpetuò obscurus: cum nulli constet quinam homines in particulari sint reprobi, quinam electi. Neque admittent, ut arbitror, reprobum esse S. Augustinum, aut S. Hieronymum, qui Scripturas sibi obscuras esse profitentur, ut supra ostendimus.

CAPUT VI.

Frustrà recurritur ad internum Spiritus privati testimonium.

1. DUm ex argumentis hactenus allatis evincitur, sectarios, qui Ecclesiæ Romanæ authoritatem reijciunt, destitutos esse sufficienti regula fidei & judice controversiarum, eumque extra Scripturas quærendum esse: recurrere demum coguntur ad latebras Spiritus privati, cujus testimonio dicunt se interiùs in anima divinitùs edoceri, ut possint singuli de vero Scripturæ sensu judicare, & reliquas fidei controversias decidere.

2. Sed contra, Vanum & fictitium esse illud spiritus privati testimonium, certissimis argumentis hoc modo demonstrabis.

Primò, Internum Spiritus Sancti testimonium non potest sibi contradicere. Sed sibi contradiceret, si illud haberent nostri temporis sectarij. Ergo Spiritus intetni testimonium, quod prætendunt, est vanum & merè fictitium.

Minor probatur, Lurherani ex interno Spiritus testimonio dicunt Epistolam D. Iacobi non esse veram Scripturam, sed potius inanem & stramineam, ut loquitur Lutherus: Calvinistæ autem ex eodem Spiritus instinctu affirmant eam Epistolam esse Scripturam verè divinam. Iterum, Lutherani aiunt per hæc Scripturæ verba, *Hoc est Corpus meum*, significari realem Christi præsentiam; Calvinistæ contrà per eadem verba intelligunt solam figuram Corporis Christi. Hæc autem est manifesta contradictio, pro qua tamen utraque pars æquè strenuè allegat internum Spiritus privati testimonium.

3. Cum verò in omni contradictione, alterutra pars necessariò debeat esse falsa, sequeretur primò, Spiritum Sanctum esse authorem falsitatis, quod est prorsus impium. Sequeretur secundò, nullum à Christo relictum esse modum convincendi aut judicandi hæreses, quas tamen ipse prævidit necessariò emersuras. Nam quivis Hæreticus non minus facilè affirmabit se habere internum Spiritus testimonium quam quivis alius Sanctus & fidelis. Si interim extra Scripturam, & Spiritum privatum, nullum admittas judicem in controversijs fidei, nullus omninò supererit modus hæreses judicandi, aut convincendi. Poterunt enim semper prætendere se habere internum & arcanum Spiritus Sancti dictamen, quod nunquam per alium Spiritum privatum æquè arcanum & obscurum debitè refelletur, nunquam enim potest aliquid incertum aut ignotum, per aliud æquè ignotum refutari.

4. Quando itaque Sectarius articulum aliquem suæ fidei, aut verum Scripturæ sensum probat ex Spiritu privato hoc modo. Quod procedit ex interno Spiritus Sancti testimonio debet esse verum. Sed mea Fides & interpretatio procedit ex interno Spiritus Sancti testimonio, ergo mea Fides & interpretatio debet esse vera.

Contra argumentaberis in eadem forma. Quod procedit ex interno

Spi-

Spiritus Sancti testimonio debet esse verum ; sed mea Fides & interpretatio procedit ex interno Spiritus Sancti testimonio : ergo mea debet esse vera. Quid jam restat Sectario, quo veritatem suæ fidei mihi declaret, aut ulli sapienti, qui de ea edoceri cupit ? Et tamen Scriptura 1. Petri 3. monet Fideles quod debeant esse, *Parati semper ad satisfaciendum omni poscenti vos rationem de ea quæ in vobis est spe.*

5. Quod si dicat, se potiùs quàm me possidere internum Spiritus Sancti testimonium; quia scilicet est in vera Ecclesia, vel quia est prædestinatus, vel quia Scriptura id testatur. Respondetur hoc ipsum nunc esse in quæstione, ac proinde idem probat per idem, ac merum circulum committit. Quæritur enim, unde constet te habere veram Ecclesiam, aut verum Scripturæ sensum. Respondes te id scire ex interno Spiritus testimonio. Dum autem inquiritur, unde cognosci possit, te potiùs quam me habere illud internum Spiritus testimonium. Respondes quia sum in vera Ecclesia. Ubi vides te circulo inextricabili bellè inclusum, neque per Spiritum privatum ullum tibi, aut fidei controversijs exitum reperire.

His etiam argumentis manifestè convellitur nova Secta *Tremblantium*, qui sibi persuadent se interno quodam Spiritus Sancti enthusiasmo edoceri, atque omnia ex arcano ejus impulsu operari. Quamvis his Medico magis opus opus est quam Argumento, ut sanato cerebro, vanescant illa emotæ mentis deliria.

CAPUT VII.

Ostenditur Traditiones necessariò esse admittendas.

EXistimant Sectarij omnem doctrinam ad salutem necessariam tam quoad fidem, quam quoad mores in Verbo Dei scripto contineri, ideo Verbum Dei non scriptum, sive Traditiones, omni conatu rejiciunt. E contrà Traditiones necessariò admitti debere, & ad fidei Regulam pertinere, omnes Catholici docent, & demonstrant.

Primò : Quia multa sunt puncta fidei, quæ ex scripturis cognosci non possunt, sed ex sola Ecclesiæ traditione. Ergo Traditiones sunt necessariæ ut habeatur Regula fidei adæquata. Assumptum probatur, ex eo quod punctum sit fidei, extare Scripturas Divinas. Hoc autem ex ipsis Scripturis non potest certò constare. Quamvis enim Scriptura asserat se esse Divinam, non ideo certò constabit illam esse talem, nisi prius habeatur motivum credendi Fide divinâ ipsam Scripturam, quæ hoc affirmat, esse Verbum Dei quod errare non potest. Sicut etiamsi in Alcorano Mahometi sæpè asseratur, ipsum Alcorani librum à Deo cœlitus missum esse, non ideo tamen illi credimus, aut tanquam à Deo missum recipimus. Ergo hoc punctum fidei quo credimus extare Sacras Scripturas, non potest haberi absque perpetua Ecclesiæ traditione, quæ testatur hos libros ab initio à Deo inspiratos & dictatos fuisse.

Secun-

Secundò, Punctum fidei est etiam inter Sectarios receptum, diem Dominicum, non Sabbathum esse colendum: Baptizatos ab hæreticis, non esse rebaptizandos: & apud Lutheranos, infantes dum baptizantur, per usum tationis, internum fidei actum elicere, &c. De his tamen Scriptura nihil omnino decernit. Ergo necessarium est admittere aliquod Verbum Dei non scriptum quo hæc credenda proponuntur.

Tertiò, Traditionum necessitas multiplici Scripturarum testimonio comprobatur: & præcipue ex S. Pauli Epist. 2. ad Thessal. cap. 2. *Itaque fratres tenete Traditiones, quas accepistis sive per Sermonem, sive per Epistolam nostram.* Ubi clarè indicat Apostolus, se multa tradidisse per solum sermonem, quæ à Fidelibus non minus observari velit, quam quæ per epistolam scriptam exposuit. Solo autem sermone ea se tradidisse ostendit, cum sermonem sunm ab epistola scripta distinguat, apertè dicens *sive* per sermonem, *sive* per epistolam. Ex hoc loco manifestè probari Ecclesiæ Traditiones fide recipiendas docet S. Chrysost. in eundum Apostoli locum. Hic patet (inquit) quod non omnia per epistolas tradiderint, sed multa etiam sine litteris, eâdem vero fide digna sunt tam ista, quam illa. Quid clarius? Eodem prorsus modo de mente Apostoli loquitur S. Basilius, Eucumenius, Theophilactus, Damascenus.

Quartò, Idem est de Traditionum necessitate cæterorum Patrum ab ipso Ecclesiæ exordio consensus. S. Dionysius Areopagita Pauli Apostoli Discipulus, Ecclesiasticæ Hierar. *cap.* 1. Primi, inquit, illi Sacerdotalis muneris Duces, summa illa & substantialia partim scriptis, partim non scriptis institutionibus nobis tradiderunt.

S. Basilius cognomento Magnus anno post Christum 369. Doctrinam hanc apertissimè exponit lib. de Spiritu Sancto *cap.* 29. Dogmata, inquit, quæ in Ecclesia servantur ac prædicantur, partim ex conscripta doctrina habemus, partim ex Apostolorum traditione in mysterio ad nos delata, quæ utraque eandem ad pietatem vim habent, & nemo his contradicit, qui vel mediocrem saltem Ecclesiasticorum jurium experientiam habet. Ac plures ibidem traditiones non scriptas continuò subjungit, ut Symbolum esse Apostolorum, Unctionem in Sacramento Confirmationis adhibendam, aliaque quæ in Scripturis non memorantur.

S. Cyprianus, qui in Ecclesia Latina vixit secundo post Christum sæculo lib. 2. epist. 3. Admonitos, inquit, nos scias ut in Calice offerendo Dominica traditio servetur, nempe ut mixtus aquâ offeratur. De aqua in Calice miscenda, certè nuspiam in Scripturis admonemur.

S. Hieronymus traditiones apertè agnoscit in epist. ad Marcellam de erroribus Montani. Nos, inquit, unam Quadragesimam ex Apostilica Tiaditione tempore nobis congruo jejunamus. Alios Patres eandem doctrinam uno ore profitentes brevitatis studio prætermitto, qui dum hæc, aliaque ex traditione agenda proponunt, hoc ipso requirunt ut credamus ita agendum esse.

Augustinum tamen qui suo tempore Ecclesiæ primitivæ Concilijs inter-

interfuit, plurimasque hæreses debellavit, pro indubitata Traditionum authoritate sententiam ferentem audiamus in *epist.* 118. Illa, inquit, non scripta sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, dantur intelligi ea vel ab ipsis Apostolis, vel plenarijs Concilijs, quorum est in Ecclesia saluberrima authoritas, commendata atque statuta retineri, sicut quod Dominica Passio, & Resurrectio, & Ascensio in cœlum, & Adventus Spiritus sancti Anniversariâ Solemnitate celebrantur. Et ne quis hoc loco dicat hanc traditionem non esse legem necessariam, posteà distinguit illam contra observationes quasdam particulares, & non necessarias, dum subjungit, Alia verò quæ per loca terrarum Regionumque variantur liberas habent observationes.

Ex hoc Augustini loco colligitur Traditiones in Ecclesia alias esse *Apostolicas*, quæ ab Apostolis cum Spiritus sancti assistentia institutæ sunt; & alias immediatè à Christo per Apostolos traditas, & ideò *Divinæ* nuncupantur. Alias denique esse *Ecclesiasticas*, quæ usu & authoritate Ecclesiæ in Concilijs aut aliter vim legis obtinuerunt: nam in omni repub. rectè instituta non minorem vim habent consuetudines legitimè approbatæ, quàm leges conscriptæ. De harum authoritate ibidem sic pronunciat Augustinus, Insolentissimæ insaniæ est disputare, an faciendum sit, quod tota per orbem frequentat Ecclesia.

Ad cognoscendum autem qnænam Apostolicæ Traditionis vim obtineant, hanc Regulam tradit idem August. lib. 4. de Baptismo *cap.* 24. Quod (inquit) universa tenet Ecclesia, nec in Concilijs institutum, sed semper retentum est, non nisi authoritate Apostolicâ traditum rectissimè creditur.

Doctrinam hactenùs traditam tenuit semper universa Christi Ecclesia in *Concilijs* Oecumenicis congregata, & contraria expresso anathemate damnatur in Concilio Nicæno 11. t. 4. art. 7. Si quis traditionem Ecclesiæ sive scripto sive consuetudine valentem non curaverit, anathema sit. Et Trident. primitivæ Ecclesiæ doctrinæ insistens Sess. 4. post decretum de Scripturis Canonicis sic declarat; Traditiones tàm ad fidem quàm ad mores pertinentes, tanquam vel oretenùs à Christo, vel à Spiritu sancto per Apostolos dictatas, pari pietatis affectu ac reverentiâ (sancta Synodus) veneratur.

His opponunt Sectarij aliqua Scripturæ loca, ut Isaiæ 29. *In vanum colunt me docentes mandata & doctrinas hominum.* Et Matth. 15. *Irritum feciſtis mandatum Dei propter traditionem vestram.* Denique 1. Petri 1. *Redempti estis de vana conversatione vestra paternæ traditionis.* Sed hæc omnia frustrà adducuntur, cùm nullo modo agant de traditionibus novi Testamenti, quæ nondum in mundo erant, dum ista scriberentur. Ad solos autem Iudæos illa verba diriguntur, quod ipsi præter Traditiones Divinas per Moysem acceptas, alias inducerent Legi Divinæ contrarias. Malè inde concludes, Id fecerunt Iudæi, ergo idem facit Ecclesia Christiana.

Ex his patet, semper Ecclesiam Christi præter Scripturas etiam veras Traditiones ad Regulam Fidei necessariò admisisse, sine quibus nequi-

nequidem constare posset aliquas Scripturas à Deo dictatas esse, aut has quæ in manibus versantur & non alias esse Divinas, aut plura alia Fidei dogmata in sola Traditione fundata.

Non sufficiunt tamen ad Regulam Fidei adæquatam Traditiones & Scriptura sacra, sine ulteriori Iudice controversiarum, quem in Ecclesia Romana infallibilem esse in cap. sequenti demonstrabitur.

CAPUT VIII.

Ostenditur Ecclesiam Romanam cum suo Capite esse Regulam animatam, & Iudicem infallibilem controversiarum Fidei.

VEram Christi Ecclesiam (quam solam esse Romanam suprà ostendimus) non posse subsistere sine Regula & Iudice visibili controversiarum fidei, quo Sectarij omnes destituuntur, probatum est c. 3. 4. & deinceps. Nunc in eadem Ecclesia cum suo Capite reperiri Judicem controversiarum fidei infallibilem paucis argumentis ostendemus,

§. I. *Probatur illa infallibilitas ex Scripturis.*

ILla debet esse infallibilis fidei Regula, cui Christus suam assistentiam promisit, ne possit in rebus fidei definiendis errare. Sed suæ Ecclesiæ in Petro ejusque Successoribus talem assistentiam promisit. Ergò Ecclesia tam in Petro quàm in eius Successoribus debet esse Regula fidei infallibilis.

Probatur minor ex verbis Christi Matth. 16. *Tu es Petrus & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* Promittit igitur Christus se ædificaturum Ecclesiam supra fundamentum omninò firmissimum, quod labi & deficere non potest: deficeret autem si definiendo res fidei aliquando erraret, tota enim Ecclesiæ integritas in integra fidei veritate consistit: hâc veritate semel deficiente, ipsam Ecclesiam deficere necesse est. Promissionem hanc pergit urgentissimis verbis iterùm confirmare: *Et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.* Prævaleret autem potestas inferorum adversùs Ecclesiam, si ullo unquam tempore in decernendis fidei controversijs in hæresim incideret, quod nunquam eventurum Christus apertè pollicetur.

Ex quibus manifestè sequitur, vel Christum in promittendo fallacem fuisse, quod impossibile est, vel Ecclesiam ab eo visibiliter fundatam nunquam in fide defecturam. Promisit enim fundamentum Ecclesiæ futurum stabile, & tamen fuisset labile, promisit portas inferi contra eam non prævalituras, & tamen de ea in errorem & hæresim prolapsa infernus triumpharet.

Hanc Ecclesiæ visibilis infallibilitatem ex his Christi promissis clarè

rè intellexit, & declaravit Apostolus 1. ad Timoth. 3. *Vt scias quomodò te oporteat conversari in domo Dei, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.* Si Ecclesia in qua oportet conversari est *columna* firma, imò ipsum *firmamentum veritatis*, quomodò potest in docendo à veritate fidei deflectere? Si enim errori semel succumberet, hoc ipso lapsa & prostrata jaceret; quam tamen ipsa Veritas, Petram fidei, ab inferis invincibilem, ipsam columnam, ipsum firmamentum veritatis appellat.

Ex his pari evidentiâ conficitur, Ecclesiam Christi semper fuisse *Visibilem.* Nam eadem Ecclesia contra quam portæ inferi nuuquam prævalebunt, disertè dicitur Petra, columna, firmamentum, quæ rem maximè visibilem ac sensibilem designant. Eadem à Christo comparatur Sagenæ pisces tam bonos, quàm malos congreganti: ac Lucernæ super candelabrum, & Civitati supra montem positæ, Mat. 5. quibus nihil potest esse magis visibile. Ita intellexit, ita sensit, ita loquitur primævæ doctrinæ testis August. de unit. Eccles. cap. 16. "Non est „Ecclesia operta, quia non est sub modio, sed super candelabrum ut „luceat omnibus qui in domo sunt; sed Donatistis velut operta est qui „audiunt tam lucida testimonia, quæ illam toto orbe demonstrant; & „malunt clausis oculis offendere in montem, quàm in eum ascendere.

§. II. *Eadem infallibilitas Ratione manifestâ comprobatur.*

HÆc ratio imprimis, independenter à Scripturis, hoc modo formatur. Ex miraculis & signis, quæ in Apostolis apparuerunt, certò constabat doctrinam quam proponebant fuisse certam & infallibilem, & ab omnibus merìtò recipiendam, ut ipsi Sectarij admittunt.

Sed in nullo Apostolorum apparuerunt signa plura aut illustriora quàm ea, quæ supra cap. 3. demonstravimus de continuis miraculis, antiquitate, amplitudine, unitate, perpetuâ successione Ecclesiæ Catholicæ Romanæ. Ergo ex his signis ac testimonijs certò constat doctrinam, quam Ecclesia illa credendam proponit, certam esse & infallibilem. Ac proindè in materia fidei eius doctrinam ac sententiam decisivam non posse sine scelere repudiari.

Idem sic ulterius demonstro. Deus non tantùm verbis, sed etiam alijs signis ac miraculis hominibus loquitur, ac suam mentem manifestat; uti patet ex illis signis ac prodigijs, quibus Apostolos in novo, Moysem in veteri Testamento veræ fidei præcones esse declaravit. Iam verò Deus vult, aut permittit sciens & prudens Ecclesiam Romanam suo nomine hominibus proponi, ut veram & in rebus fidei infallibilem, cum ijs notis, miraculis, ac signis perpetuis, ex quibus homines debeant prudenter judicare, illam à Deo, tanquam veram & infallibilem designari. Nam illa signa pro Divino testimonio communi judicio viri prudentes & probi toto orbe omni ævo admisêre, & ex illis se obligari ad recipiendam Christi Ecclesiam tanquam infallibilem agnovêre. Debet autem illud judicari prudens motivum ex quo homi-

homines pij ac prudentes passim judicant se debere assensum præstare. Atqui non potest Deus Ecclesiam illam proponere sub illis signis, quibus homines debeant ad credendum prudenter induci, nisi per hæc velit mentem suam pro ea verè manifestare. Quo enim modò potest de re aliqua mentem suam hominibus declarare, nisi exhibendo signa ex quibus homines prudenter intelligant, rem illam à Deo sibi proponi, & revelari? Nam talia signa & miracula, quibus solitus est Deus res veras declarare, apponere rei falsæ, aliud non esset quàm homines ultro in errorem inducere, quod in Deum cadere non potest.

Declaratur vis hujus argumenti in simili. Si Rex aliquis sciens & prudens permitteret mandatum aliquod aut diploma suo nomine, & sigillo consueto muniri, & coram suis subditis, se præsente & inspectante, publicè promulgari: sine dubio deberent omnes prudenter judicare hoc esse mandatum Regis, eumque velle id subditis significare. Quod multò magis in Deo locum habet, qui semper posset impedire miracula, aliasque notas, ex quibus tanquam proprio Dei sigillo judicant homines Ecclesiam Romanam tanquam infallibilem Dei nomine, & divinâ authoritate proponi. Quod si Ecclesia sic proposita esset falsa & fallibilis, ulteriùs sequeretur Deum sibi esse contrarium. Veliet enim per talia signa homines obligari ad eam recipiendam, ut jam ostensum est, & nollet eos obligari, si Ecclesia illa sit falsa.

Denique, si Ecclesia illa visibilis non esset infallibilis, nihil omninò in fide aut nostra, aut Lutherana esset infallibile. Unde enim nobis constaret, ipsas Scripturas ex quibus fidei articulos habemus, verè esse divinas, & ab errore immunes? aut Evangelium Matthæi esse Verbum Dei, & non Evangelium Nicodemi, quod olim conscripsit? Hoc certè non aliunde quam ex Ecclesiæ testimonio accipimus, ut ipsi Lutherani fateri debent, qui ipsas Scripturas non aliunde quàm ab Ecclesia Romana acceperunt. Ergò si Ecclesiæ authoritas esset obnoxia errori, incerta planè & dubia esset omnis nostra fides, utpote fallibili nixa testimonio.

§. III. *Ulteriùs infertur contra Sectarios Pontificis in fidei controversijs suprema & irrefragabilis authoritas.*

Demonstratâ tam evidentibus argumentis Ecclesiæ hujus infallibilitate, facilè declaratur Pontificis Romani authoritas irrefragabilis in definiendis fidei controversijs, sic enim ulteriùs argumentandum.

Ecclesia Christi visibilis in articulis fidei non potest errare, ut jam ostensum est. Sed illa pro articulo fidei semper agnoscit & docet, Pontificem Romanum esse Vicarium Christi, & in definiendis fidei controversijs infallibilem. Ergo de fide est Pontificem Romanum esse Vicarium Christi, & in definiendis fidei controversijs falli non posse.

Id porrò ex declaratione Ecclesiæ probant superius allata Scripturæ Sacræ testimonia, Matth. 16. *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo*

Ecclesiam meam &c. Quod necessariò intelligendum est de Petro cum suis Successoribus, cum noluerit Christus Ecclesiam cum Petri vita extingui, sed per successionem Monarchicam perpetuò gubernari in ea forma, qua illam ab initio fundavit.

Quod autem Christus Petro cum Successoribus (suprà) in vita promisit, id repetitis verbis post Resurrectionem suam coram universo Apostolorum Collegio confirmavit Ioan. ult. *Pasce Agnos meos, pasce Oves meas.* Ubi sine exceptione totus Christi grex Petro, ejusque Successoribus veræ doctrinæ pabulo nutriendus traditur, omniumque Pastor universalis instituitur.

Denique ex perpetua Ecclesiæ etiam primitivæ praxi & consuetudine apertè constat, plurimas Hæreses à Romano Pontifice, etiam sine Concilio generali, damnatas esse, ut Pelagij, Priscilliani, Ioviniani, Vigilantij, aliorumque multorum, quas hoc ipso pro certissimis Hæresibus tota Ecclesia rejecit, quod à Romano Pontifice damnatæ essent. Testatur id disertè S. Augustinus de Hæresi Pelagiana scribens Serm. 2. de verbis Apostoli: *Iam*, inquit, *de hac causa duo Concilia* (particularia) *missa sunt ad Sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt, causa finita est, utinam aliquando finiretur error.* Concilia autem eo tempore alia habita non fuisse quam particularia, notat cum cæteris *Sinnichius in* Goliatismo cap. 21. Audiatur quoque coævus Augustino S. Cyprianus lib. 2. epist. 3. *Non aliunde Hæreses ortæ, aut natæ sunt Schismata, quàm inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec Vnus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus Iudex vice Christi cogitatur.*

§. IV. *Objectiones aliquæ breviter dissolvuntur.*

OBijciunt Sectarij primò: Homines possunt errare, uti dicitur ad Rom. 3. *Omnis homo mendax.* Sed Pontifex est homo. Ergo Pontifex in rebus fidei potest errare.

Respondeo primò, retorquendo in adversarios argumentum. Homines possunt errare: Sed Lutherus est homo: ergo Lutherus potuit errare, deserendo Romanam Ecclesiam in qua baptizatus & professus fuit, & novam sibi Sectam fabricando. Imò eodem modo probarent Apostolos & Evangelistas, cùm essent homines, in tradenda Ecclesiæ doctrina errori obnoxios fuisse: atque ita adversarij incautè illam primitivæ Ecclesiæ navem perforant, in qua ipsi se navigare gloriantur.

Respondeo igitur secundò, distinguendo consequens; Pontifex in rebus fidei potest errare, sine assistentia divina, concedo: cum assistentia divina, nego; hanc autem in gubernanda Ecclesia Christus illi promisit, ut ostensum est supra §. 3.

Objc. secundò. Aliqui Pontifices de facto aliquando erraverunt: ergo non sunt ab omni errore immunes.

Resp. distinguendo antecedens: Errarunt aliquando tanquam personæ privatæ, & in rebus quas è Cathedra non definiverunt, Concedo.

Erra-

Errarunt tanquam Pontifices sive Christi Vicarij aliquid è Cathedra docendo, aut definiendo pro universa Ecclesia, Nego. Christus enim nec ipsi Petro, nec Apostolis cæteris tamquam personis privatis immunitatem ab omni errore promisit, sed tantùm in Actibus, quibus tanquam Apostoli Ecclesiam docebant.

Objec. tertiò: Summus olim Pontifex cum Synagoga Iudæorum à vera fide aberravit, quando Christum ejusque doctrinam repudiavit. Ergo Pontifex Romanus cum sua Ecclesia à vera fide aberrare potest.

Resp. negando sequelam. Nusquam enim apertè reperitur ea promissio facta Pontifici & Synagogæ Iudæorum, quam Christus Petro ejusque Successoribus confirmavit Matth. 16. v. 18. *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam* &c.

Objec. 4. Quando Christus dixit, *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*, non intellexit Ecclesiam stabiliendam supra Petri personam, sed tantùm supra Fidem quam profitebatur. Ergo Christus per illa verba, Petro, ejusque Successoribus infallibilem in definiendo authoritatem non promisit.

Resp. negando antecedens. Quia sic Christus, promissis tam amplis, nullam prærogativam dediffet Petro, magis quàm cuivis Apostolorum & Fidelium, quibus Fides Petri communis erat. Negari autem non potest quin per illa verba ad solam Petri personam directa, concedatur illi in stabilienda Ecclesia peculiaris potestas, alijs non communicata. Soli enim Petro, & non eius Fidei cum cæteris communi, dici poruit, Tu es Petrus: Tibi dabo Claves regni cœlorum: Quodcumque solveris super terram erit solutum & in cœlis &c. Cùm autem Petrus esset mortalis, & Ecclesia semper duratura, debuit potestas illi concessa, ad Pontifices ejus Successores derivari.

Objec. 5. Sola Christi persona est verum Ecclesiæ fundamentum. Ergo non potuit Ecclesiæ infallibilitas supra Petrum ejusque Successores ædificari.

Resp. Solam Christi personam esse fundamentum Ecclesiæ primarium, personam verò Petri esse fundamentum Ecclesiæ secundarium, cum potestate vicaria à Christo tanquam primo & principali fundamento derivata. Huic enim innititur firma illa & infallibilis authoritas quam in Petro ejusque Successoribus stabilitam, ab ipso Ecclesiæ exordio tota semper antiquitas agnovit.

Hæc igitur est Via regia quam tenuerunt Patres nostri, hæc Petra immobilis cui in omni controversia firmiter adhæserunt, hæc Regula certissima cui nunquam se, moresque suos conformare dubitarunt. Quid ergo mirum horum temporum Sectarios per tot errorum labyrinthos continuò circumagi? Respuunt Fidei Regulam, deserunt firmam Petram, Viam regiam declinant, devias ingrediuntur semitas, quas non noverunt Patres eorum, quarum novissima ad interitum ducunt sempiternum.

CAPUT IX.

Methodus brevis ex prædictis refutandi Sectarium in quavis Fidei controversia.

Methodus prima.

IN primo Disputationis ingressu, interrogandus est Adversarius, qui se profitetur esse Reformatæ religionis, per quam Regulam & normam infallibilem velit meam fidem in aliquo Puncto reformare, & erroneam declarare.

Respondere certò debet, se velle meum errorem reformare per purum Dei Verbum in Scripturis sacris contentum. Est enim articulus primarius Religionis Reformatæ, solam Scripturam esse Regulam fidei, & judicem controversiarum, seponendo authoritatem Ecclesiæ, Traditiones, Concilia, ac proinde præter purum Dei Verbum nihil omninò esse audiendum.

Sed contrà oppones hoc modo. Si meum errorem vel is reformare per purum Dei Verbum: Quæro abs te primò: in qua Editione Scripturæ contineatur purum & incorruptum Dei Verbum? An in Anglicana, aut Genevensi, quam amplectitur tua Ecclesia Reformata, an verò in editione Vulgata quam admittit Ecclesia Romana, nam illæ Scripturæ in multis differunt.

Respondebit, in Anglicana aut Genevensi, non verò in Romana. At contrà, Peto mihi ostendi, ubinam habeatur in Scriptura, Editionem Anglicanam esse purum & incorruptum Dei Verbum, potiùs quàm Romanam? Si dicat id declaratum esse à Parlamento Anglicano, vel à Statibus Hollandiæ, vel quid simile. Peto iterum ubinam legatur in Scriptura Editionem, quæ declaratur à Parlamento Anglicano, vel Statibus illis, esse purum Dei Verbum? Hæc cùm in Scripturis ostendere prorsùs nequeas, nullo modo potes meum errorem ex solo & puro Dei Verbo reformare, quod jam suscepisti, & præstare teneris. Quod ni feceris, tua Religio reformata, quæ id profitetur, convincitur esse erronea. Hâc primâ methodo, si rectè urgeatur, necessariò constrictus tenetur adversarius absque ulteriori progressu.

Secunda Methodus.

SEd ut ulteriùs procedamus, per me jam licet, ex Editione & versione v. g. Anglicana clarè ostendatur me errare credendo cum Ecclesia Romana, verbi causâ, Realem Christi præsentiam, & perseverantiam in Eucharistia, aut Confessionem sacramentalem, aut alium quemcunque fidei Romanæ articulum.

Quando adversarius aliquem Scripturæ textum contrà protulerit, hoc modo urgendus erit.

Scrip-

Scripturæ textum à te prolatum aliter intelligunt & explicant Catholici Romani pro suâ fide, quàm à te intelligatur & exponatur pro tua doctrina illi contraria.

Ergo ut tuam mentem sequar, rejecta Ecclesiâ Romanâ tam amplâ & antiquâ, debes mihi ostendere, ubinam dicatur in Scriptura, tuo sensui & explicationi esse adhærendum, eamque præ cæteris tanquam iufallibilem eligi debere. Hoc enim est punctum fidei quod jam disputamus, v. g. an tua explicatio de Reali præsentia sit vera, nostra autem falsa; omnia autem puncta fidei debent ex sola Scriptura constare, uti ipse doces & profiteris. At nusquam in tota Scriptura dictum reperies, quod tua, aut tuæ Sectæ explicatio sit infallibilis, Romanæ autem Ecclesiæ, & omnis Sectæ tibi contrariæ explicatio sit erronea. Ergo ex tua confessione habeo, me non debere, nec salvâ fide posse tuæ doctrinæ aut Sectæ adhærere; cùm tua fides doceat, nullum fidei articulum esse recipiendum, qui in puro Dei Verbo scriptus non reperitur.

Quòd si dicat, se allatum Scripturæ textum non per suam interpretationem, sed per alium Scripturæ locum explicare. De illa Scriptura redibit eadem quæstio, & idem argumentum quod jam de primo textu attulimus; cùm illam adversarius pro sua doctrina, alij pro sua illi contraria stare intelligant.

Quòd si extra Scripturæ verba, aliquam glossam apponat, aut spiritum suum privatum prætendat. Contra hæc omnia pari ratione valebit idem argumentum. Nihil credendum quod in Scriptura expressum non continetur. Sed tuam glossam, aut tuum spiritum esse divinum, aliorum verò erroneum, nusquam in Scriptura contineri ostendis. Ergo non licet tuæ glossæ, aut spiritui fidem adhibere.

Tertia Methodus.

POstquam Sectarius coactus est fateri, Scripturas nullibi in terminis asserere suam mentem & explicationem cuivis alteri esse præferendam; restat tantùm ut dicat sibi constare ex ipsis verbis Scripturæ per *claram consequentiam* suum sensum esse verum, aliorum falsum. Exempli gratiâ contra Realem præsentiam sic argumentabitur. Christus accipiens panem benedixit, ac fregit dicens, *Hoc est Corpus meum.* Sed non potest illic esse Corpus Christi realiter, inquit Calvinus, neque extra actualem communionem, inquit Lutherus. Ergo Scriptura dicit Corpus Christi ibi tantùm esse figurativè, vel ut infert Lutherus, tantùm in actuali sumptione. Item in alio exemplo Scriptura dicit *Ioan.* 6 Nisi manducaveritis Carnem Filij hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Ergo communio sub utraque specie est necessaria, per legitimam consequentiam.

Sed quæro ex Adversario, an non iciat multas consequentias deduci ex Scriptura, quæ videntur in speciem apertæ, sed reipsâ sunt falsæ. Ex hac consequentia in speciem aperta: *Pater major me est*: Ergo Verbum divinum est minùs Patre, in hæresim inductus est cum multis

millibus Arius, ac eodem modo per malas consequentias ex Scriptura per errorem deductas inciderunt plures alij in hæreses innumeras.

Peto igitur ut ostendat mihi in Scripturis dici, *Omnem consequentiam quam ipse ex Scripturis deducet esse infallibilem & divinam.* Aliàs enim vellet me credere aliquid errori obnoxium, & in Scripturis non contentum, quod ipse tamen nefas esse contendit. Manifestum autem est hoc nunquam ostensurum, cùm nulli privato homini in Scriptura promissum sit, omnes eius consequentias fore infallibiles.

Itaque Adversarij fidem non esse divinam, sed merè humanam, & ambiguæ veritatis sic ostendo. Nullus articulus innixus motivo fallibili, vel authoritati humanæ est articulus fidei divinæ. Sed omnis articulus quem Adversarius per solas consequentias deducit ex Scriptura, nititur motivo fallibili, vel authoritati humanæ. Ergo nullus articulus quem sic deducit ex Scriptura est articulus fidei divinæ. Ac proindè non divinam Scripturam, sed suam Dialecticam, non Verbum Dei, sed verbum Aristotelis Regulam fidei ultimatam constituit. Nullibi enim Scriptura definit omnem Adversarij ex Scripturis argumentationem fore legitimam, & ab omni erroris periculo immunem.

Si dicat primò, sæpè consequentiam esse bonam & certam, etsi id in Scripturis non asseratur.

Sed contrà, sæpè etiam contingit esse malam & incertam, fides autem omninò certa esse debet.

Et ut contingeret veram esse & legitimam, aliud prorsùs est consequentiam esse legitimam, aliud esse Verbum Dei: multa enim sunt vera & certa ex ratione naturali, v. g. me esse hominem, non ideò sunt Verbum Dei. Atqui nihil est de fide, nisi quod creditur propter solum Dei Verbum, nihil autem est Verbum Dei, nisi quod in Scriptura continetur, secundùm adversarium: sed jam habemus nusquam in Scriptura contineri quod illa consequentia, quam adversarius deducit, sit bona & infallibilis. Ergo ista consequentia, & doctrina quæ illi innititur, non constituit articulum fidei divinæ.

Si dicat secundò, multa apud Catholicos esse fidei, quæ tantùm deducunt ex Verbo Dei per legitimam consequentiam, v. g. me esse conceptum in peccato originali, vel, hunc hominem esse verum Pontificem. Ergo potest etiam Adversarius fidei suæ articulos per consequentias ex Scripturis declarare.

Respondetur negando consequentiam. Quamvis enim Catholicus sic procederet, per hoc suæ fidei non contradiceret, prout contradicit Adversarius. Non enim habent Catholici pro fidei suæ articulo, quod sola Scriptura sit tota Regula fidei, cùm admittant traditiones, & definitiones Ecclesiæ, ad cujus infallibile judicium referunt suas consequentias, ne à veritate aberrent, neque solâ earum bonitate in credendo nituntur. Sectarij autem docent sistendum esse in sola Scriptura, & tamen ulteriùs pergunt ad consequentias à se formatas & errori obnoxias. Neque consequentias à se fabricatas referunt ad limam Ecclesiæ, cui Christus in judicando infallibilitatem promisit, ut supra cap. 8. ostendimus.

Si

Si dicat tertiò, Christum aliquando articulos fidei ex Scripturis per consequentias deduxisse, ac proindè se posse in negotio fidei per consequentias sine erroris periculo procedere.

Respondetur, consequentiam hanc nullam esse, & vel hinc apparere, quàm facilè sit in deducenda consequentia errare. Nam hoc ipso quo Christi infinita sapientia consequentiam aliquam deducebat, infallibile erat eam rectè deduci. An hanc Christi sapientiam infallibilem habet noster Adversarius? Secundò, independenter ab omni consequentia, quidquid Christus affirmabat etiam extra Scripturas, hoc ipso erat fidei divinæ, quod de se, uti spero, noster Adversarius præsumere non audebit: eoque minùs quod sibi ex professo ademerit potestatem agendi per consequentias, sed in solo Dei Verbo sistendum esse profiteatur, quod nunquam legitur Christus fecisse.

Restat ergo ut Adversarius fateatur primò, Fidei nostræ articulos non posse ex sola Scriptura judicari, aut reformari. Secundò, Sectam suam esse erroneam, quæ hoc tanquam fidei punctum profitetur. Tertiò, in controversijs fidei, & ipsius Scripturæ, necessariò recurrendum esse ad judicium Ecclesiæ, quam testatur ipsa Scriptura à Christo constitutam esse judicem in rebus fidei. Audi D. Augustinum de hac re primitivæ Ecclesiæ sensum tibi clarissimè exponentem lib. 1. contra ,Crescon. *cap.* 33. Scripturarum à nobis tenetur veritas, cùm id facimus, ,quod universæ jam placuit Ecclesiæ, quam ipsarum Scripturarum ,commendat authoritas: & quoniam sancta Scriptura fallere non po-,test, quisquis falli metuit, hujus obscuritate quæstionis, Ecclesiam ,de illa consulat, quam sine ulla ambiguitate sancta Scriptura demon-,strat.

Methodus quarta.

POssunt & aliâ viâ infringi argumenta syllogistica, quæ Sectarij in quavis fidei controversia Catholicis opponunt: sive ostendendo totum syllogismum qui proponitur ad rem non pertinere; sive singulas argumenti propositiones negando, propter vitium quod patebit omnibus Sectariorum syllogismis in materia fidei esse commune. Horum singula in ipsa disputationis praxi hic breviter deducemus.

Hoc itaque aut simili modo argumentabitur Sectarius, v. g. contra præsentiam Christi in Sacramento Eucharistiæ: Si verba Christi, Hoc est Corpus meum, statuerent Christum præsentem in Eucharistia, Corpus Christi esset simul in Cælo & in terra. Sed idem Corpus non potest esse simul in cælo, & in terra. Ergo verba Christi, Hoc est Corpus meum, non statuunt Christum præsentem in Eucharistia.

Item, contra cultum Imaginum. Committit idololatriam, qui facit sibi sculptile, ut adoret illud, *Deut.* 4. Sed Catholici adorant statuas, & imagines Sanctorum. Ergo Catholici committunt idololatriam per cultum imaginum.

Item, contra Absolutionem Sacramentalem. Fides docet solum Deum posse peccata remittere. Sed Catholici credunt peccata remitti

per sacerdotes in Confessione Sacramentali. Ergo Catholici (id docendo) à vera fide aberrant. Et sic de cæteris syllogismis qui possint in alijs controversijs ab hæreticis formari.

Cavebit hic Catholicus (nisi insigniter eruditus) more scholastico ad singulas propositiones respondere, aliàs prolixâ nimis disputatione se intricabit, & facile Adversario aliquam elabendi viam relinquet. Hanc ut præcludat, & adversarium breviter, & clare constringat,

Respondebit ad syllogismum propositum hoc modo: Transeat maior, minor, & conclusio. Sive uno verbo, *Transeat totum.* Quia nihil facit ad rem: Nusquam enim in Scriptura legitur in terminis hæc conclusio tui syllogismi: Verba Christi, Hoc est Corpus meum, non statuunt Christum præsentem in Eucharistia. Ut verò sit articulus fidei, debet apertè in Scriptura contineri, iuxta Sectarios. De hoc autem disputamus, an ille sit articulus fidei. Ergo conclusio tui syllogismi non infert id de quo est controversia, quod tamen fieri debet in legitima argumentatione. Pari modo, nihil ad rem facit hæc conclusio secundi syllogismi; Ergo Catholici committunt idololatriam per cultum imaginum. Neque tertij sollogismi, Ergo Catholici errant contra fidem.

Secundò, responderi potest ad eundem, vel alium quemlibet Sectarij syllogismum, hoc modo: Transeat totum: Nihil ad rem de qua disputatur. Non enim potes tuum syllogismum, sive totam eius formam mihi in Scriptura exhibere, cum tamen ex integra & legitima eius forma dependeat veritas tuæ conclusionis, quam vis esse de fide. Memineris autem, iuxta Religionis tuæ fundamenta, nihil esse de fide quod non potest expresse in Scripturis exhiberi.

Tertiò, retundi potest quodlibet Sectarij argumentum cuius singulæ partes in Scriprura non continentur, Respondendo (si velis) ad singulas propositiones hoc modo: *Nego maiorem, secundum Scripturas*, hoc est, sive Major sit vera, sive falsa parum refert, quia illa non est veritas fidei, cum apertè in Scripturis non contineatur, quod ad omnem veritatem fidei requirunt Sectarij. Eâdem ratione procedendo, *Nego minorem*, *Nego consequentiam secundum Scripturas.* Quia nec Minor, nec Consequens, nec legitima eius ex Antecedente illatio in Verbo Dei expresse revelatur.

Si clamet Adversarius, Majorem, Minorem, aut Consequentiam esse claram, esse legitimam &c. Respondè, Est clara Tibi, transeat; Est clara Scripturis, nego: Ego autem in negotio Fidei non debeo Tibi, sed Scripturis fidem adhibere, cum in quæstione fidei sola Scriptura sit iudex & regula infallibilis, uti ipse profiteris,

Si forte Adversarius ulterius contendat, Majorem, & minorem posse ostendi, ex Scripturis; de hoc ne litem intricatam moveas, Respondè, sed quomodo probas Scripturam cogitasse de illa conclusione inde inferenda, cum illa in Scripturis non legatur, imo nec ullus SS. Patrum in terminis eam conclusionem ex illis præmissis intulerit. Ergo tu mihi pro articulo fidei obtrudis unam conclusionem ex tuo tantum cerebro fabricatam, quam non scimus aut Scripturæ, aut ulli Patrum unquam in mentem venisse. An non vides quam longè à tuo proposito & scopo aber-

aberras, dum conaris tua somnia, & illationes extra Scripturam formatas, pro puro Dei verbo nobis venditare?

Si urgeat, Conclusionem, quæ infertur ex Majori & Minori revelata, habendam esse pro articulo fidei. Respondeo: Prius probandum, esset ex puro Dei verbo tuam conclusionem ex duabus præmissis revelatis *in debita forma* à Te illatam esse; hoc autem *in Scriptura* non ostendes.

Secundò, Quæro abs te, Amice, an ignores hoc ipsum inter optimos Theologos incertissimum esse, An Conclusio quatenus deducitur ex duabus præmissis revelatis pro articulo fidei haberi debeat. Negant disertè Valencia, Lorca, Molina, Turrianus, Comptonus & alij complures in Philosophia & Theologia versatissimi. Quia inquiunt, sola revelatio & authoritas divina non movet ad assensum istius conclusionis: illi enim assentimur ex parte propter formam syllogisticam, sive formalem connexionem præmissarum cum conclusione, quæ tamen forma & connexio non est in Scripturis revelata. Hinc opinio probabilis est multorum Theologorum cum Caietano, Suare, Vegal, Cano, Comptono &c. Fidem non esse discursivam, sed immediatè, & simplici actu credi revelationem divinam & mysterium revelatum, v.g. revelatam esse in Scripturis Verbi incarnationem, absque eo quod illud credatur propter discursum & formam syllogisticam; quia hæc fundatur tantum in hoc principio merè naturali, Quæcunque sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se: atque ita fides nostra, ex vi hujus motivi, non esset certior quâvis scientiâ naturali.

Cum igitur hæc sit quæstio incerta, & inter Theologos disputata, & in Scripturis non contenta aut decisa, debet Adversarius exhibere Articulum de quo disputatur, non in consequentia à se formata, sed in claro & aperto Scripturæ sacræ testimonio, de quo nemo possit dubitare. Tale autem testimonium pro Articulo fidei Catholicæ contrario nunquàm proferre poterit.

Scio quidem Bellarminum, & plures alios contra hæreticos per consequentias procedere, & in dissolvendis eorum syllogismis singulas propositiones diffusè examinare. Sed quia illa via prolixior est, & ijs qui scholas non multum triverunt nimis intricata, hanc ego aperio Artem disputandi Compendiosam, facilem, & ijs quibus hæc scribo magis aliquando accommodatam. Et hos iterum moneo, ne ullo modo permittant Adversarium extra hanc formam divagari, cum Sectarius qui extra Scripturas nihil se credere profitetur, illam disputandi formam admittere teneatur, vel primum illud fidei suæ principium abiurare. Hanc vero respondendi viam si Catholicus firmiter teneat, nec patiatur se ad alia perarga abduci, facile Adversario, responsione inexpectatâ perculso, os occludet, & paucis verbis apertam de eo victoriam reportabit.

CA-

CAPUT X.

Quædam Dilemmata Sectario breviter proponenda.

VAldè usitatum est Hæreticis, quando cum Catholicis conversantur, varijs de fide quæstionibus ex improviso eos lacessere, quas ut refellere possint, methodum suprà tradidimus. Hic juvat ex altera parte breves quasdam interrogationes per modum dilemmatis Catholico subministrare, quibus insultantem adversarium facilè compescat, & ex quovis responso constrictum teneat, eumque adigat, ut sine ambage affirmando, vel negando præcisè respondeat, hoc modo.

Dilemma I.

1. Quæro, An tua Ecclesia v. g. Lutherana, sit antiqua, an nova? Si respondeat est antiqua. Quæro igitur, ubi fuit, aut quis antiquorum eius unquam meminit per 1500. annos à Christo usque ad Lutherum? Si dicat esse novam; Infer, ergo non est Ecclesia Christi, quæ antiqua est, ante mille sexcentos annos ab eo constituta.

Dil. II.

2. Quæro. Vera Christi Ecclesia estne fallibilis, an infallibilis? Si respondeat, est infallibilis. Quomodò ergo falsa est Ecclesia Romana quæ ab initio fuit vera Christi Ecclesia, ut ipsi Sectarij admittunt. Si dicat, esse fallibilem. Quomodò ergo tibi constat tuam Ecclesiam Lutheranam non esse hodie falsam, si vera Ecclesia possit esse fallibilis, & à fide deficere.

Dil. III.

3. Quæro. Vel homines possunt salvari in Ecclesia Romana, vel non possunt? Si non possunt, ergo totus mundus damnatus est à primis Ecclesiæ temporibus per 1500. annos usque ad Lutherum, quo tempore nulla alia nota fuit hominibus Ecclesia Christi nisi Romana. Si possint in Romanà salvari, cur Lutherus & eius Sectarij eam deseruerunt?

Item, Religio Romana in Anglia ante Lutherum fuit vera, vel nunquam in Anglia fuit vera Christi Religio. Nam Anglia suscepit Christi fidem ab Ecclesia Romana sæculo 6. per Augustinum Anglorum Apostolum, vera autem Christi fides priùs defecit in Ecclesia Romana sæculo quinto, secundùm adversarios: ergo Anglia nunquam habuit veram Christi fidem, si vera est Sectariorum doctrina. En quanto dedecore Sectarij suam Patriam improvido errore afficiant.

Dil. IV.

4. Quæro, Ecclesia Lutherana, si fuit in mundo ante Lutherum, vel erat visibilis, vel invisibilis. Si asseras fuisse visibilem, dic quæso quis eam vidit, quis de ea unquam scripsit, aut mentionem fecit. Si autem dicas fuisse invisibilem, idem eodem jure de sua Ecclesia dicent Turcæ, dicent Anabaptistæ, dicent novi Tremblantes, an ideò illis credemus?

Dil.

Dil. V.

5. Quær. Vestra Ecclesia si fuit in mundo ante Lutherum, vel fuit sancta, vel non sancta. Si fuit sancta, assigna aliquem ex Sanctis Lutheranis, ejusque vitam, aut miracula in ulla Historia sacra, aut profana à tempore Christi usque ad Lutherum. Si non fuit sancta, ergo non fuit Ecclesia Christi, quæ sancta esse debet, & semper ab initio tot habuit sanctos Apostolos, Martyres, Confessores.

Dil. VI.

6. Quær. Scriptura sacra non est nata cum Luthero, sed eam accepit ab Ecclesia Romana à centum circiter annis quando ab ea defecit. Quæro igitur hoc modo. Ecclesia Romana, à qua Lutherus accepit Scripturas sacras, vel fuit tunc temporis vera, vel falsa Ecclesia. Si dicas fuisse veram: damnandus est Lutherus & omnes eius assecłæ, qui Ecclesiam veram deseruerunt. Si autem respondes fuisse fallam, quomodò ergo constat Lutherum & Lutheranos non habere falsam Scripturam, cùm illam acceperit à falsa Ecclesia, quæ multò faciliùs potuit occultè Scripturam, quàm publicè veram fidem paulatim corrumpere. Quomodò ergo potest Lutheranus gloriari se puro Dei Verbo credere & adhærere.

Dil. VII.

7. Quær. Religio Lutherana quà talis consistit ex articulis purè negativis v.g. Non est Purgatorium; Non est Papa; Non est Missa &c. Quæro igitur. An articuli illi continentur in Scriptura, an non? Si affirmas, ostende mihi locum ubi Scriptura dicat, non datur Purgatorium &c. Si negas posse in Scriptura assignari. Ergo Lutheranismus quà talis constat ex articulis in Scriptura non contentis: ergo non nititur Verbo Dei.

Si respondeas illos non esse Luthetanismi articulos essentiales, sed tantùm accidentales. Quæro iterùm, An illi articuli, quos vocas accidentales, contineantur in Scriptura, an non? Si continentur in Scriptura, non minùs essentialiter sunt articuli à Deo revelati, quàm quivis alius in Scriptura contentus: omnia enim quæ divina veritas in Scriptura proponit, æquè sunt Verbum Dei, & æqualiter participant infinitam Dei revelantis authoritatem, ac proindè necessarium est æqualiter esse credenda. Si autem dicas in Scriptura non reperiri, ergo jam cogeris admittere articulos tuæ fidei esse extra fidem, hoc est, extra Scripturam, in qua solo profiteris tuam fidem contineri. Ergo corruit tota fabrica Lutheranismi in illis fidei articulis quos sibi de novo fabricavit, & in quibus dissidet ab Ecclesia Romana.

Dil. VIII.

8. Quær. Asseris Ecclesiam Romanam defeciisse à vera fide circa annum Christi quingentesimum, hoc enim docent Sectarij. Quæro, an defecerit illa tota simul, an successivè per partes. Non tota *simul*. Quia hoc tantundem esset, ac si omnes qui toto orbe sunt in Ecclesia Romana hodie decumberent Romani, & cras surgerent Lutherani. O figmentum! dic quæso, quænam historia rem tam prodigiosam commemorat?

Neque

Neque dici potest quod Ecclesia Romana defecit *successivè*, hoc est, una pars cæperit negare aliquem articulum fidei, quem Ecclesia eatenùs affirmavit. Nam omnes qui id fecerunt à reliquo Ecclesiæ corpore tanquam hæretici semper separati fuerunt. Ergo non potuit ipsum corpus Ecclesiæ Romanæ à vera fide successivè deficere. Exemplum sit in Berengario, quando circa annum Christi millesimum cæpit negare in Eucharistia realem Christi præsentiam, statim reliqua Ecclesia se illi opposuit, illumque uti hæreticum damnavit, uti fusè tradit Historia Ecclesiastica, quæ omnia Ecclesiæ dissidia ac schismata semper accuratè commemorat. Ante Berengarium autem nullus omninò in ulla historia reperitur in Eucharistia realem Christi præsentiam negasse. Ergo tota semper Ecclesia usque ad Berengarium illam affirmavit, adeòque manifestè ostenditur primitivam Ecclesiam realem Christi præsentiam credidisse, & ab ea fide nunquam successivè defecisse. Hujus dilemmatis evidentiâ convictus traditur in Gallia Comes Turrenius Generalis armorum celeberrimus, & primaria olim Sectariorum columna, qui non ita pridem tot bellica trophæa publicâ Romanæ fidei professione coronavit.

Dil. IX.

9. Quæro. Donum Miraculorum vel est certum signum veræ Ecclesiæ, vel non est certum eius signum. Si dicas non esse certum signum veræ Ecclesiæ; jam accusas Christum fraudis & impostura, qui miracula pro signo certo & indubitato veræ Ecclesiæ proposuit *Matthæi* 11. Cæci vident, claudi ambulant &c. & *Marci* 16 Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur, in nomine meo dæmonia ejicient &c, & per hæc signa Judæos & Gentiles ad suam Ecclesiam adduxit.

Si autem admittas donum Miraculorum esse certum signum veræ Ecclesiæ; jam clarum est Ecclesiam Romanam esse veram, in qua sola, etiam hoc ævo, miracula prisci similia reperiuntur.

Dil. X.

10. Quæro, ex moderno Sectario; An agnoscat antiquos Hæresiarchas, verbi gratia, Arium esse verè hæreticum & ritè condemnatum, an vero id neget. Si negat Arium verè esse hæreticum, jam condemnat primævam Ecclesiam quæ Arium ut hæreticum proscripsit. Si verò agnoscat Arium verè esse hæreticum, idem de Luthero, & moderno quovis Sectario, admittere debet. Uterque enim eodem modo ab universa Ecclesia Romana damnatus & separatus fuit, & ideo toto orbe pro hæreticis habiti. Nam sicut hoc tempore dicit Lutherus Ecclesiam Romanam errare, ita in primis sæculis idem asseruit Arius, & tamen apud omnes est hæreticus. Sicut Lutherus citat pro se Scripturas, ita multò magis urgentes pro suo errore citavit Arius, ut probaret Filium in divinis esse Patre minorem: Pater major me est. *Ioan.* 14. Et ubi Scripturæ dicunt Patrem & Filium unum esse, Arius explicat de metaphorica & morali unitate voluntatis. Denique quidquid pro se prætendet Lutherus, eodem jure pro se dicet, aut olim dixit Arius. Ergo necesse est (Lutherane &c,) ut vel Arium hæreticum esse neges, vel te hæreticum admittas.

CON-

CONTROVERSIÆ RECENTIORES
DE AUTHORITATE
PONTIFICIS ET CONCILIORUM

QVoniam authoritas Ecclesiæ docentis; quam supra stabilivimus, exire solet in Actum per definitiones Pontificum, aut Coneiliorum, necessarium est difficultates modernas quæ de his moveri solent latius explanare, ut Curatores animarum in quavis particulari quæstione sanam Ecclesiæ doctrinam discernere, ac tueri valeant.

QUÆSTIO PRIMA.

An authoritas Concilij Generalis sit supra authoritatem Pontificis?

AFfirmativam partem sustinuerunt aliqui Doctores Catholici, qui licet contra hæreticos agnoscant Pontificem esse supremum in terris Caput universæ Ecclesiæ, id tamen intelligunt de Ecclesia ut est singillatim ac sparsim sumpta, non verò ut collecta, & in unum Corpus legitimè congregata. Ita docuit Gerson lib. de potestate Papæ, Almainus de author. Ecclesiæ, Tostatus defensorij *part.* 2. *cap.* 72. & aliqui ex Sorbonicis, contra quos.

Dicendum est, Pontifici competere authoritatem Concilo generali majorem. Est hæc communis Theologorum doctrina, quam plures dicunt fidei proximam, & oppositam sententiam erroneam appellant, ac fusè eam oppugnant, cum Bellarmino de Concil. *Lib.* 2. *Cap.* 15. Cajetano, alijsque.

1. Ut clarius hoc breviusque probetur, assumo id primò, quod adversarij ultro concedunt. Pontifex Romanus est Caput, ac Pastor universalis singularum Ecclesiarum ut sunt sparsæ ac seiunctæ; Ergo est etiam Caput ac Pastor omnium Ecclesiarum ut sunt in unum conjunctæ ac congregatæ in Concilio generali. Patet consequentia, quia per collectionem in unum gregem, sive in Corpus Concilij, Ecclesiæ particulares non desinunt esse oves Christi, quas disertè ac sine exceptione Christus ipse suo in terris Vicario subiecit, dum dixit Petro, Pasce oves meas: Confirma fratres tuos. Non enim desinunt esse oves, aut degenerant à natura fratrum per mutuam conjunctionem inter se, & cum suo Capite in Concilio generali.

Ex quo ulterius patet, Concilio nullam immediatè à Christo collatam esse authoritatem, sed omnem quam habet potestatem à Pontifice derivare, cum Christus nulli præter Petrum reperiatur gubernandæ Ecclesiæ authoritatem concessisse.

2. Pro-

2. Probatur secundò hæc doctrina, ex ipsa Conciliorum Generalium solemni ac legitima declaratione, quâ summi Pastoris authoritatem Concilio majorem agnoscunt. Atque imprimis Concilium Florentinum, ex Patribus tam Græcis quàm Latinis conflatum, summo consensu sic decernit *P. 2. Collat. 22.* Definimus Sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem successorem esse B. Petri Verticis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, ET TOTIUS ECCLESIÆ CAPUT, & omnium Christianorum Patrem, ac DOCTOREM existere, & in universum orbem tenere primatum, & in B. Petro pascendi, regendi & gubernandi universalem Ecclesiam à Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse. En decretum legitimi Concilij, & à Pontifice confirmati, declarat Christi Vicarium totius Ecclesiæ Caput: & in universum orbem tenere Primatum: pars autem orbis est Ecclesia in Concilio congregata: non poterit ergo Pontificis authoritati se subducere, nisi forte ultra universum orbem ad spatia ignota se extendat.

Accedit altera definitio generalis Concilij Lateranensis ultimi, sub Leone X. sess. 11. ubi postquam declaratum est decreta Concilij Basileensis contra Pontificis authoritatem, nullius esse roboris, ita subjungitur: Solum Romanum Pontificem pro tempore existentem, tamquam AUTHORITATEM SUPRA OMNIA CONCILIA HABENTEM, Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac dissolvendorum plenum ius ac potestatem habere, nedum ex sacræ Scripturæ testimonio, dictis Sanctorum Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum etiam prædecessorum nostrorum, sacrorumque Canorum decretis, sed propria etiam eorundem Conciliorum confessione manifestè constat. Facit horum Conciliorum in propria causa tam luculenta confessio, ut superuacaneum putem prolixiora eam in rem argumenta coàcervare, quibus facile est tractatus integros implere.

3. Opponunt aliqui primò, Decreta Concilij Constantiensis *Sess. 4.* & Conc. Basileensis *Sess. 2.* quæ videntur Concilio generali asserere authoritatem Pontifice majorem.

Respondeo, Concilia ista quoad hoc confirmata non fuisse, ideoque in hoc nullum robur obtinere, ut constat ex Bulla Leonis X. in Concilio generali Lateranensi, in qua declaratur, utrumque Concilium in hoc negotio errasse, ipsumque Concilium Basileense Conciliabulum appellatur, quod fusius ostendit hic Bellarminus, ac Turrecremata qui tunc vixit, alijque.

Oppones secundò, In primo Concilio ab Apostolis Hierosolymis celebrato, non Petrus, sed totum Concilium dixit; visum est Spiritui Sancto, & nobis &c. Et decreta istius Concilij authoritate Ecclesiæ propriâ, non Petri nomine, ad fideles Antiochiam transmissa fuêre.

Respondeo, hæc quidem gesta fuisse authoritate totius Concilij, sed non excluso Petro eius Capite, à quo decreta illa vim & robur accepêre, sicut dum modo decreta Conc. Tridentini proponuntur fidelibus nomine Concilij, id omnes intelligunt de Concilio prout in eo Pontifex includitur.

Oppo-

Oppones tertiò, *Matthæi* 18. Christus dixit ipsi Petro, Si peccaverit in te frater tuus, dic Ecclesiæ. Ergo ipsa Ecclesia in Concilio congregata, potestatem iudicandi immediatè à Christo accepit.

Respondeo, præceptum illud non intelligendum de Ecclesia in universali Concilio congregata, aliàs enim impleri non posset trecentis annis post Christum, quo tempore nullum in Ecclesia fuit Concilium generale. Per Ecclesiam igitur Christus hic aliud non designat, quam quemlibet Superiorem, aut Congregationem, quæ in Ecclesia legitimum iudicium exercet; rectè enim dicitur fieri ab Ecclesia, quod fit à persona publicam in ea habente potestatem.

4. Postremò, hic extorquendum est telum quibusdam, qui hoc tempore in Partibus hæreticorum se vocant Missionarios Apostolicos, nec dubitant tamen, ut euehant potestatem Principum sæculorum, Apostolicæ sedis authoritatem infra Concilium deprimere: ac confidenter asserere, hanc esse Ecclesiæ Gallicanæ certam, & indubitatam doctrinam.

Verùm in hoc produnt crassam rerum Gallicarum ignorantiam, dum suam, & paucorum labem, omnibus Galliæ Theologis affricare nituntur. Testatur id mecum celebris scholæ Sorbonicæ Doctor Andræas Duvallius agens de ea sententia quæ asserit Pontificem esse supra Concilium generale Tract. de Rom. Pont. potestate *P.* 4. *q.* 7. Totus (inquit) orbis, exceptis pauculis Doctoribus, eam (Sententiam) amplectitur; & rationibus validissimis, cum ex Scriptura, Concilijs, & Patribus, tum ex Principijs Theologiæ petitis confirmatur. Atque idem Doctor luculenter ostendit in Anteloquio §. *quo pacto*. Concilium Basileense, in hoc puncto Pontificiæ authoritati inimicum, ab universa Ecclesia explosum semper rejectumque fuisse, nec aliam in hoc esse fidem Galliæ, quam universalis Ecclesiæ.

Huius rei præclarum præbuêre argumentum Episcopi Galliæ, & Doctores Sorbonæ, quando Parisijs anno 1611. prodijt libellus Anonymus de Ecclesiastica & politica potestate, qui cum in hac quæstione videretur Pontificis authoritati adversari, Cardinalis Perronius, unâ cum Episcopis provinciæ Senonensis, & postrea Aquensis provinciæ Antistites, gravi censura libellum notarunt, ac suo decreto condemnarunt. Quorum sententiam ipse Author libelli postea amplexus est, suumque errorem debitè retractavit.

Abeant jam inanes fabellæ, de Ecclesia Gallicana universa in hoc dogmate Pontifici contraria: faceſſat quoque credula, nimis talium Missionariorum imprudentia, qui, ut cupiditatibus suis velificentur, à veritate auditum avertunt, & ad tales fabulas conuertuntur.

QUÆS-

QUÆSTIO SECUNDA.

An Pontificis definitiones sint infallibiles absque assensu Concilij generalis.

1. REspondeo, & dico Pontificem Romanum infallibilem habere authoritatem in definiendis rebus fidei pro universa Ecclesia, etiam absque Concilio generali. Hæc doctrina communis est inter omnes melioris notæ Theologos: Contra Gersonem, & Almainum in lib. de potestate Ecclesiæ, Alphonsum de Castro, & Tostatum defensorij *p.* 2. *c* 30. Adrianum VI. antequam esset Pontifex *quæst. ult.* de Confirmatione, & *quodlib.* 2. *q.* 1. cum quibus sensisse videtur Baius, uti patet ex eius Epist. ad Doct. Gravium data an. 1572, & aliqui Sorbonici, qui tamen non negant definitioni Pontificis etsi fallibili obtemperandum esse. Sed istorum sententia ab alijs Theologis variâ censurâ notatur, adeò ut Bellarminus hanc etiam dicat erroneam, & hæresi proximam, & plures recentiores absolutè hæreticam.

Probatur hæc doctrina primò, illis argumentis quibus supra ostendi Pontificem esse supra Concilium, & nulli omnino à Christo, præterquam Petro, immediatè collatam esse authoritatem infallibilem regendi, & docendi universam Ecclesiam, dum soli Petro cum successoribus determinatè, & in singulari dixit Lucæ 22. *Ego rogavi pro Te ut non deficiat fides tua, & Tu aliquando conversus confirma Fratres tuos.* Et Joan 21. *Petre amas me? Pasce oves meas.* Et Matth. 16. *Tu es Petrus & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.*

Sed ne quis ulterius dicat, soli quidem Petro & successoribus collatam fuisse potestatem immediatam docendi universam Ecclesiam; potuisse tamen Christum requirere assensum Concilij generalis, tanquam conditionem sine qua spiritus Sanctus Pontificis definitioni non assisteret, Contrarium evincunt verba Christi superius allata, quæ cum sint absoluta, non patiuntur ullam hujusmodi conditionem apponi, præsertim cum illa gratiam ac Privilegium contineant, quod nunquam ultra Principis verba restringendum iudicatur. Et verò parum Ecclesiæ visibus consentanea fuisset in Pontifice hæc docendi & docendi & definiendi authoritas, si non esset ab erroris periculo libera absque Concilio generali, quod nunquam sine ingenti labore ac molimine, imo aliquando, obsistentibus Principum diffidijs, ex toto orbe Christiano nullo modo cogi potest. Hunc igitur Ecclesiæ universæ Cætum requirere ad decidendum quamlibet fidei controversiam, ne quidem prudentiæ est humanæ, multò minus providentiæ divinæ.

2. Sed age, Si lubeat Ecclesiam universam tot itineribus toties fatigare. Demus jam grandævos illos Concilij Patres per mille viarum discrimina ab extremis oris in unum cætum, locumque cum suo Capite conveniisse. Proponitur congregatis nova quæpiam fidei controversia, itur in suffragia. Sed ecce, ut fæpe factum, aliud sentiunt Patres, aliud Pontifex. Cujus hic sententiæ standum erit? Non solius Concilij,

lij, cum fatearis hujus assensum tantum requiri per modum conditionis, ut Pontificis definitio sit infallibilis. Neque admittas standum esse sententiæ definitivæ solius Pontificis. Quid ergo Ecclesiæ in hoc Concilio consilij erit? Si tuæ innitatur sententiæ, re infectâ iter remetiendum, & de controversijs fidei decidendis desperandum erit.

3. At ne id unquam eventurum formidemus: Probatur secundò nostra assertio, ex testimonio Conciliorum generalium, quæ in Pontifice res fidei per se definiente hanc authoritatem erroris expertem ultro agnoscunt. Illam in Leone I. lubens admisit Synodus Calcedonensis IV. Nam priusquam Synodus illa Calcedone congregata fuisset, Leo Pontifex damnaverat Eutichetem Epistolâ Flaviano Constantinopolitano inscriptâ, quæ verius encyclica sive universalis fuit. Hæc cum Concilio lecta esset actione 2. Patres acclamarunt; *Anathema qui ita non credit, Petrus per Leonem locutus est.* Hanc itaque Leonis Epistolam ac sententiam definitivam, tanquam certissimam fidei regulam acceperunt, eique Actione quartâ in Concilio subscripserunt. Quinimo postquam aliqui Episcopi Ægyptij, qui prius in reprobando Eutichete tergiversati fuerunt, tandem dixissent, *Anathema Eutycheti, & credentibus ei*, nondum acquievêre Patres, sed judicantes rem ex sola Pontificis sententia decernendam, denuò inclamarunt, *Subscribant Epistolæ Leonis, qui non ei subscribit hæreticus est.* Usque adeò, ex sola Pontificis decisione, negotium fidei contra Eutichetem non amplius à Concilio judicandum, sed ex Pontificis immobili sententiâ, jam judicatum esse pronunciarunt, ita ut quemlibet ei obsistentem pro hæretico haberent. Denique tota Synodus communibus votis Actione 16. à Leone postulavit, ut suâ confirmatione decretis Concilij firmum robur adijceret: satis in hoc apertè professa, inconcussam Decretorum firmitatem à sola Pontificis authoritate dependere.

4. Neque alia cæterorum Conciliorum mens & sententia fuit: patuit ea in Constantinopolitano II. Actione 4. erga Pontificem Agapetum in causa Anthimi: nec minus in Synodo VI. actione 18. erga Agathonem, de cujus ibi litteris tota Synodus ait. *Quas, ut à summo Apostolorum vertice divinitus conscriptas, agnoscimus.* Dein in Synodo VIII. erga Adrianum II. ac Nicolaum I. ubi actione 5. de sententia Photij sic denunciatur: *Neque nos sanè novam de illo judicij sententiam ferimus, sed jam olim à Sanctissimo Papa Nicolao, & successore illius Adriano pronunciatam, quam nequaquam possumus immutare.* Si synodus Pontificis sententiam immutare non potuit, ergo agnoscit eam immutabilis esse veritatis. Sed ne in proferendis aliorum Conciliorum monumentis sim prolixior, tantum adiungo brevem Concil. Tridentini confessionem de Baptismo sess. 7. can. 3. *Ecclesia Romana autem non nisi ratione Pontificis est Magistra cæterarum.* Quid verò aliud hoc est, quam soli Pontifici competere infallibile in docenda Ecclesia magisterium.

At, inquies, quædam Pontificum definitiones inter se pugnare videntur. Repono breviter, non pauciores in Concilijs, imo in Sacris litteris antilogias in speciem apparere: an ideo his, aut illis sua concidit authoritas? Soluit illas facile Bellar. & Amicus tom. 4. disp. 7. sect. 2.

Postremò, vim habet insuperabilem constans Ecclesiæ toto orbe diffusæ consensus in acceptandis omni ævo Pontificum decretis, quibus graviores quædam hæreses profligatæ fuerunt, etsi ea nullius fuerint generalis Concilij assensu corroborata. Constat enim primò, jam inde à tempore Apostolorum, nullum in Ecclesia coactum fuisse Concilium generale usque ad Nicænum I. sub Sylvestro Papa, quarto demum post Christum sæculo: & tamen primi Pontifices ante Sylvestrum, contra emergentes hæreses plurimas fidei, morumque controversias irrefragabili authoritate definiuerunt. Damnarunt enim illi; & hæreticos declararunt Caraphrygas, Montanistas, Marcionistas, Novatianos, ac Sabellianos, eosque ab Ecclesiæ corpore separarunt.

Post tempora Concilij Nacæni, quis ignorat quam graves in Ecclesia hæreses suscitarunt Pelagiani, Semipelagiani, Priscillianistæ, Berengarius, Petrus Oxonienſis, alijque, quorum errores soli Pontifices absque Concilio generali proscripserunt, atque horum decreta omnes toto orbe fideles inviolabili fide sibi suscipienda esse non dubitarunt. Ac in Pelagiana quidem hæresi profliganda suum, suique ævi sensum ac sententiam apertè depromit Gelasius Papa *Epistola* 9. Quid, inquit, tendimus ultra definita majorum? aut cur nobis non sufficiunt? an forte nescitis hanc hæresim de qua loquimur, ab Apostolica dudum sede per beatæ memoriæ Innocentium, ac deinde Zozimum, Bonifacium, Cælestinum, Sixtum, continuis ac inceſſabilibus sententijs fuisse prostratam.

His superiori sæculo succeſſere Leonis X. decreta contra Lutheri errores sancita, & ante coactum Tridentinum magno omnium, præterquam Lutheranorum, consensu recepta. Subierunt & nostro ævo, contra Ianseni dogmata, Urbani VIII. aliorumque Pontificum Innocentij X. & Alexandri VII. nota satis orbi Christiano Diplomata, de quibus tamen cogimur, si Ecclesiæ filij esse velimus, ut Gelasius, pronunciare: Quid tendimus ultra definita Majorum? aut cur nobis non sufficiunt? an forte nescitis hanc hæresim (de qua loquimur) ab Apostolica dudum sede per beatæ memoriæ *Vrbanum*, ac deinde *Innocentium*, & *Alexandrum* contrinuis ac inceſſabilibus sententijs fuisse prostratam. Hæc illius primævi & aurei sæculi, aurea vox, & doctrina fuit: nescio quid ferreum, ac priscis incognitum subinde minatur nostra ætas, dum contra supremi Pastoris vocem obdurescit. Deficere non potuit in Romanis Pontificibus pristina illa, & à Deo promissa in docendo authoritas, defecit ergo in obluctantibus primæva observantia.

Admittunt more majorum melioris notæ Doctores Catholici, Pontificis etiam absque Concilio authoritatem erroris expertem, quam supra asservi: & hanc extendunt ad decisionem indubitatam omnium controversiarum, in quibus è Cathedra alterutram partem pro universa Ecclesia definit.

Emerserunt tamen recentiores quidam Theologi, qui huic amplitudini Pontificiæ potestatis novos limites apponere moliuntur. Quamvis enim admittant Pontificem in definienda Iuris quæstione errare non

non posse, volunt tamen in Quæstione Facti, etiam quando Ecclesiam universam è Cathedra docet, errori obnoxium esse. Et ut securi sint ne ab hac doctrina validiori fræno cohibeantur, negant etiam Concilio generali authoritatem indubitatam in *Facti* quæstiones concedendam. Hinc si quando de alicuius Personæ erroribus, defensu Libri, de mente Authoris, & alijs hujusmodi, controversia nova oboritur, ut sententiam sibi metuendam declinent, liberum pandunt ad Facti quæstiones effugium, hoc se clypeo contra Pontificum ac Conciliorum decreta, & anathemata tutos arbitrantur.

Sed levius ferendum foret, si huius doctrinæ lues ijs tantum quibus nata est finibus contineretur. Latè nimium illa serpit, dum trans oceanum ad Apostolicos quoque Missionarios penetravit, quorum aliqui cum *Carono* suis etiam Scriptis hoc contagiosum virus insperserunt. Nec dubitarunt, in alio genere causæ ac controversiæ, contra Pontificum decreta ac censuras, hanc Facti quæstionem obtendere; & ipsos etiam Sectarios, hoc prætextu, Pontificiæ potestati in multis subducere. Ne igitur alij hoc nixi medio apud ignaros aditum sibi ulteriorem aperiant, hic brevem hujus controversiæ expositionem illis oportunè objiciendam iudicavi,

QUÆSTIO TERTIA.

An Pontificis in Definiendo authoritas infallibilis extendat se ad omnes tam Iuris, quam Facti quæstiones?

1. REspondeo & dico, Nullum errorem cadere posse in doctrinam quam Pontifex authoritate summâ definit, & proponit universæ Ecclesiæ, sive illa Iuris, sive Facti quæstionem contineat.

Nolo probare hanc assertionem argumentis prolixioribus. Ex unico principio jam stabilito rem hanc dilucidè breviterque conficiam.

Certum est fide divinâ omnibus Catholicis, Ecclesiam universam, cujus caput est Romanus Pontifex, non posse in credendo errare; quod supra contra Sectarios firmavi. Atqui si definitiò Pontificis in doctrina Facti esset obnoxia errori, in eundem errorem traheretur universa Ecclesia. Ergo in proponenda Ecclesiæ hujusmodi doctrina non potest Pontifex errare.

Minor probatur. Quia de facto Pontifex summâ potestate aliquid definiens in quæstione facti, districtè, & sub anathemate mandat id credi & recipi ab universa Ecclesia, eo tenore quo procedit in quæstione juris; & tota Ecclesia tenetur eius mandato obtemperare. Ergo si Pontifex in definienda Facti quæstione esset fallibilis, absolutè posset, imo deberet universa Ecclesia in eundem errorem jnduci.

En quo pertingat immanis error! qui dum in Facti quæstione Pontificis authoritatem convellit, eâdem ruinâ involuit universam Ecclesiam, ipsam columnam, & firmamentum veritatis.

2. Hanc verò in Pontifice circa Facti quæstiones inviolabilem potestatem ab Ecclesia agnitam, semper receptamque fuisse, ex suis ipsa monumentis testabitur, ex quibus sufficiet pauca, eaque recentiora proferre.

Sunt hæ Facti quæstiones: An cum corpore Christi remaneat panis substantia in Sacramento Eucharistiæ: An Christus aquam vino miscuerit in ultima cæna: An per Baptismum & Confirmationem imprimatur character Sacramentalis: An Ecclesia antiquissimis temporibus usa fuerit Indulgentijs: An Deipara semper virgo permanserit: An eadem per totam vitam ex speciali privilegio vitaverit omnia peccata etiam venialia &c. Has verò quæstiones Leo X. Pontifex per suam Bullam contra modernos hæreticos resoluit, ac definivit, suamque definitionem universæ Ecclesiæ sub anathemate credendam proposuit, idemque postea in Concilio Tridentino præstitum fuit. Contra hanc Pontificis definitionem nemo orthodoxus excepit, nemo ad Facti latebras confugit, nemo in his quæstionibus sine erroris periculo decidendis, præter Sectarios, summi Pastoris authoritatem in dubium revocavit.

3. Hanc igitur semitam in alijs Facti controversijs teneat necesse est, qui non cupit novo exemplo à priscis Patrum vestigijs, & veritate deviare: quod ni faciat nullum fidei controversijs, nec in Romana quidem Ecclesia, exitum inveniet. Faciamus enim, insurgente nova adversariorum oppugnatione, Pontificem aut Ecclesiam pro fidelium pace aliquid definire, exempli gratia, Deiparam nunquam actu peccasse: nunquam contraxisse maculam originalem: Lutherum non fuisse à Deo missum. Quam facile foret omnem hujus definitionis vim evertere opponendo, hic involui quæstionem Facti, hanc non esse materiam fidei, Pontificem in his summâ authoritate decidendis potestatis suæ limites excessisse. Sæpe enim, an quæstio aliqua factum involvat, à sola nominis lite dependet. Quisquis igitur non inanes lites, sed potius expeditam fidei semitam inquirit, huic Regulæ insistat necesse est: Pontifex aliquid definivit, & Ecclesiæ credendum proposuit; ergo id potuit definire. Parum enim utilis foret Spiritus veritatis in Ecclesia perpetuò mansurus, si permitteret Christi Vicarium suo nomine, & summâ authoritate aliquid universæ Ecclesiæ proponere, quod per suam assistentiam ab erroris periculo non vindicaret.

4. Neque huic doctrinæ adversatur Bellarminus *Lib. 4. de Pont. c 2.* aut Doctores alij, qui tradunt Pontificem, *etiam ut Pontificem, & cum Concilio generali errare posse in controversijs facti particularibus, quæ ex informatione testimonijsque hominum præcipuè dependent.* Non enim admittunt illi quod Pontifex summâ potestate pro universa Ecclesia aliquid definiens possit esse obnoxius errori: sed tantum docent, Pontificem etiam ut Pontificem, per modum judicis privati, errare posse in controversijs facti particularibus, uti dum aliquem excommunicat, suspendit, damnat, aut absolvit, potest fieri ut innocentem damnet, aut nocentem absolvat: quia in hujusmodi judicio non exercet officium Pastoris universalis, neque in his, si erret, tota Ecclesia in errorem

inducitur, quia veritas talis sententiæ non proponitur definitivè tanquam ab universa Ecclesia sub præcepto recipienda. Dicitur tamen actus illos exercere, tanquam Pontifex, quia robur suum habent à Pontificia potestate, à cujus sententia ad aliud tribunal appellari non potest. Hoc igitur sensu intelligendus est Bellarminus, nec non Baronius, & Spondanus, dum in historia Honorij admittunt Pontificem & Concilia in quæstione facti errare posse. Et de Bellarmino quidem satis id apertè colligitur ex verbis, quæ loco supra citato præmittit, ubi tradit sententias Pontificum interdum *Versari in rebus particularibus quæ ad paucos pertinent, quales ferè sunt omnes controversiæ facti, ut an talis sit promovendus ad Episcopatum, an iure fuerit promotus, an videatur deponendus* &c. Harum enim quæstionum decisio ex informatione testimoniisque hominum præcipuè dependet, non ex Spiritus sancti assistentia, quæ tantum Pontifici definienti, & universam Ecclesiam docenti promittitur.

Ex dictis hactenus dilucidè sequitur, nunquam fieri, aut sperari posse, ut aliqua eadem propositio sive in materia iuris, sive facti, semel ab Ecclesia aut Pontifice damnata, postea definiatur ut vera, vel contra, ut præclarè deducit *P. Bruno Neusser* vir eximiè doctus, in suo Prodromo Velitari p. 1. cap. 3.

QUÆSTIO QUARTA.

An possit error cadere in Ecclesiæ, aut Pontificis definitionem de sensu Scripturæ Canonicæ, aut de doctrina alicuius libri Catholici?

1. DIco primò; De fide est Ecclesiam, aut Pontificem non posse errare, dum alicuius Scripturæ sensum definit, & universis fidelibus recipiendum proponit.

Probatur, ex ipsa Scriptura, & ratione manifesta, quibus supra *Cap.* 8. contra Sectarios, ostendimus Ecclesiam & Pontificem, esse judicem infallibilem controversiarum in materia fidei. Sed quæstio quæ oboritur de legitimo sensu Scripturæ sacræ, manifestè versatur in materia fidei: verus enim Scripturarum sensus nititur Dei revelantis authoritate, estque primum totius fidei fundamentum. Ergo in eo declarando necessarium est sententiam Ecclesiæ aut Pontificis ab omni errore immunem esse. Aliàs nulla supereffet via, quâ possint hæreses contra verum Scripturæ sensum exortæ ex comperta veritatis luce dissipari.

Et verò si prisca patrum vestigia relegamus, hac authoritate nixi Pontifices & Concilia profligarunt Arium, Macedonium, Nestorium, Eutichetem, quos de vero Scripturæ sensu sibi præfidentes, per legitimam verbi Dei interpretationem summa potestate declaratam ab Ecclesia segregarunt. Nec alio telo Patres Tridentini confixerunt hæreticos contra veram Christi in Eucharistia præsentiam sese efferentes, quàm interpositâ suâ authoritate, quâ declararunt, illos contra Scrip-

turæ sensum aberrare, qui Christi verba, Hoc est Corpus meum &c. *Ad fictitios & imaginarios tropos, quibus veritas carnis & sanguinis Christi negatur, contra universæ Ecclesiæ sensum detorquerent.* Si quis igitur hoc interpretandi magisterium infallibile Ecclesiæ deneget, is nondum convictos Lutheri errores, nondum prostratam Calvini hæresim fateatur necesse est. De quo ne quis fidelium possit dubitare, apertè declarat Tridentinum *Sess.* 4. Ecclesiæ esse, judicare de vero sensu & interpretatione Scripturarum. Neque existimò hanc doctrinam ab alijs quam apertis Ecclesiæ hostibus in dubium posse revocari.

2. Dico secundò: Falli nequit judicium Ecclesiæ aut Pontificis, authoritate summâ approbantis alicuius Libri doctrinam ut veram, & Catholicam.

Probatur primò: Negari non potest quin Ecclesia & Pontifex sit infallibilis in aperiendo sensu Scripturæ sacræ, uti jam inter orthodoxos compertum esse demonstravi: ergo eâdem pollent facultate in approbanda alterius libri doctrina ut Catholicâ, & absque erroris periculo recipiendâ. Eandem utrobique rationem militare sic ostendo. Sensus ille quem Canonicus Scriptor suis verbis expressit, potest ab alio Authore dissimili verborum ordine & apparatu consignari, sic ut nullum subsit nisi in idiomate, & verbis discrimen. Quid quæso causæ est, cur sensum verum sub novo verborum apparatu latentem non possit Ecclesia deprehendere, si valeat eundem sub priori scribendi forma dignoscere? Certè ad fidelium institutionem, & ad dirimendas controversias omnino facit, veritatem fidei non tantum in sacris Litteris, sed etiam in quovis Libro, de quo lis oritur, sine errore designare.

Probatur Secundò; Si Pontifex, aut legitimum Ecclesiæ Concilium possit errare in approbanda alicuius libri doctrina, ut vera & Catholica, jam ferè omnes Ecclesiæ definitiones suum robur amittent. Doctrina enim in illis definita plerumque à particulari quapiam persona conscripta & concinnata fuit, ac postea Pontificis aut Concilij judicio subjecta. Quod si in judicando de istius scriptionis sensu, Pontifex aut Ecclesia infallibilis non fuit, jam corruunt istæ definitiones ab universis fidelibus pridem receptæ. Exemplo sint Canones illi duodecim, quos Ephesinos vocant, quibus anathema dicitur doctrinæ Nestorij; conscripti fuerunt Canones illi primum à Cyrillo in una ex synodicis epistolis, quos demum ut Catholicos Ephesina synodus approbavit, uti apertè patet Actione 4. in initio Conc. Calcedonensis. Hæc autem approbatio nullius esset roboris, si non posset synodus illa sine periculo erroris judicare de Catholico sensu scriptionis à Cyrillo confectæ. Non enim de solis verbis, ac vocibus judicat Ecclesia, sed de sensu quem verba illa conficere debent.

3 Probatur tertiò: Et argumentum desumo ex mente eorum qui hanc doctrinam præcipuè oppugnant. Fatentur illi libenter Pontificem infallibilem esse in approbandis S. Augustini libris, in ea præsertim parte quâ Pelagianos ac Semipelagianos confutavit. De probatissima horum librorum veritate vel minimum hæsitare summi piaculi loco habent: ipsum proinde S. Augustinum Patrem Patrum, Doctorem

Doc-

Doctorum, post Canonicos Scriptores primum deprædicare non dubitant. Hominem tamen fuisse S. Augustinum, & in scribendis libris errori obnoxium nemo est qui inficiabitur. Unde ergo istis S. Augustini Scriptis authoritas tanta accessit, ut ab omnibus veneratione summâ instar oraculi suscipi debeant? In promptu ratio est, quia scripta illa plures Pontifices aut Concilia approbavêre: illis exploratæ veritatis testimonium appositum Conc. Constantinopolitanum II. Gelasius Pontifex in Synodo Romana; ac postea Cælestinus, Hormisda, Joannes Papa, eadem contra Pelagij errores amplectenda esse declaravit. Certa igitur tibi est summa & inconcussa authoritas Pontificum, ac Conciliorum in approbanda S. Augustini doctrina vera ac Catholica; neque subit vereri ne hic vel ex quæstione facti, vel ex alia quapiam causa aliquod erroris periculum intervenerit. Quid igitur, dum de aliorum Authorum Scriptis sententiam Pontifices ferunt, lapsum illis aut errorem reformidas? Non tantum ad penetrandum S. Augustini sensum divinus Spiritus Ecclesiæ assistit, satis illi lucis est, ut ad alios ea se diffundat; nec est cur lapsu temporis moderni Pontifices lucis hujus deliquium patiantur; Christus Iesus heri, & hodie, ipse & in sæcula.

QUÆSTIO QUINTA.

An possit Ecclesiæ aut Pontificis definitio esse erronea, de sensu Libri hæretico, cujus doctrinam condemnat?

1. DIco primò; Non licet inter Catholicos dubitare de Ecclesiæ, aut Pontificis authoritate infallibili in judicando de alicuius Libri sensu hæretico.

Probatur hæc assertiò, ex doctrina jam à nobis in superiori §. stabilita. Sine ullo erroris periculo potest Ecclesia, aut Pontifex approbare alicuius libri doctrinam ut veram, & Catholicam. Ergo eodem modo potest condemnare alicuius libri doctrinam ut falsam, & hæreticam. Nulla hic dispar ratio, omnia utrimque eadem concurrunt. Si in judicio de sensu libri Catholico, vel nulla est quæstio facti, vel ea definitioni infallibili minimè obsistat, idem omnino statuendum erit de sententia, quâ sensus libri hæreticus declaratur. Si pro conservanda fidei veritate necessaria est in Pontifice Romano authoritas erroris expers ad discernendam in libris S. Augustini Catholicam veritatem, non minus eâdem opus erit ad designandam in Pseudo-Augustino doctrinæ falsitatem. Si denique ad officium spectat summi Pastoris, cui Christus oves suas pascendas commisit, salutaris doctrinæ pascua illis demonstrare, non minus ad ejusdem munus pertinebit, herbas nocentes, id est, doctrinam non sanam absque errore designare, ut fideles à libris, in quibus illa continetur, sui Pastoris curâ & authoritate arceantur.

2. Ad argumentum hoc à Pastoris officio desumptum, opponit *Sinichius in Goliatho*, sufficere ut pastor sciat se salutares tantum herbas,

non autem venenatas Quibus apponere, etsi interea ignoret in quo agro herbæ illæ creverint, aut quis fuerit agri cultor: atque eodem modo laborandum non esse, etsi summus Ecclesiæ Pastor nequeat scire aut definire, ex quo libro, vel authore doctrina sana, aut noxia desumpta fuerit, modò provideat ut oves sanæ non autem venenatæ doctrinæ pabulo nutriantur.

Displiceret non immeritò hæc responsio, nisi esset Scriptoris nostræ Patriæ, in qua cum venena non gignantur, minorem forte à pascuis venenatis noxam formidavit. Sed quia omnibus hæc scribimus, Quæro ego, quid magnoperè profit Fidelium omnium Pastorem docere generatim, quid salubre sit, quid noxium, nisi fideles suos coërceat ab illis librorum pratis, & fontibus, in quibus noxia illa & venenata doctrina continetur? Quomodo autem arcebit, si non possit libros illos pestiferos absque errore designare? Hoc si Pastor præstare non valeat, quomodo oves pleræque, quæ minus acutum vident, poterunt pestiferæ doctrinæ periculum evitare, dum ad voluendum noxios libros novitas invitat, author allicit, facundia demulcet, & cælestis doctrinæ Ambrosiâ se potari existimant, dum venenum hauriunt mortiferum? Nihil igitur hic iuvat deducta illa à quadrupedum Pastore nonnihil clauda similitudo, qui compactum in stabulo gregem selectis herbis securè pascit, licet pratum ignoret unde demessum fuerat alimentum. Clauda, inquam, erit similitudo, nisi pariter doceas, quo pacto grex Christi toto orbe diffusus, alicuius stabuli repagulis sic compingatur, ut nequeat libris noxiam doctrinam præbentibus liberas manus, aut oculos admovere. Artem hanc meliori compendio docet Ecclesia, dum indubitatâ supremi Pastoris voce, & oraculo, ipsos potius libros pestiferæ doctrinæ feraces designat, ac designatos ad carceres illos condemnat, in quibus luci, & fidelium manibus perpetuò subducuntur.

3. Probatur invictè eadem veritas, ex perpetua consuetudine Pontificum & Conciliorum in ferenda sententia de librorum sensu, aut doctrina perversa; & ex fidelium consensu in amplectenda illa Pontificum sententia. Clariora ex plurimis exempla summatim refero. Libros Berengarij damnavit Nicolaus II. Severi libros reprobavit Agapetus Pontifex, cujus iussu Iustinianus Imperator eos flammis aboleri mandavit. Innocentius Primus in epistola 26. ad Episcopos Africanos de Scriptis Pelagij sic rescribit: Librum sanè, qui eius esse diceretur, nobis à Charitate vestra transmissum evoluimus, in quo multa blasphema, nihil quod placeret, nihil quod non penitus displiceret, à quovis damnandum, atque calcandum. Hoc verò rescriptum de sensu libri Pelagiani, unum est ex illis de quo ipse Augustinus non dubitat pronunciare, Româ rescripta venerunt, causa finita est. Divinum nempe aliquid & infallibile hujusmodi Pontificis sententiæ, præ cæteris omnibus, inesse agnovit.

Neque fuisse satis doctrinæ damnatæ, abstrahendo ab Authore eiusque sensu, anathema dicere, uti volunt aliqui Ianseniij fautores, constat ex processu habito in prima Synodo Nicæna. Ubi cum Eusebi-

us Nicod. & Theognis Nicænus condemnationi errorum qui Arij dicebantur subscriberent, detrectabant tamen ipso Ario ejusque doctrinæ anathema dicere. *Quod minimè crederent eum qui erat accusatus, hominem ejus generis fuisse, qui eos errores doceret*: atque hoc unum satis fuit, ut Synodus illos pro hæreticis haberet, atque exilio mulctaret, uti memoriæ proditum est in Socratis histor. Eccles. *lib.* 1. *cap.* 10.

Palmare in hoc genere deducitur argumentum ex actis Concilij Calcedonensis *actione* 8. Ubi Synodus universa Theodoretum, post abjuratam Nestorianam hæresim, absolvere recusavit, nisi disertè diceret, *Anathema Nestorio, & dogmatibus eius.* Durum Theodoreto non videbatur dogmata à Concilio damnata reprobare, modò Nestorium, cui plurimum studebat, eorum authorem non agnosceret. At Patres ex adverso, quamdiu id apertis verbis fateri recusabat, consonâ voce inclamarunt; *Ille hæreticus est, Nestorianus est, hæreticum foras mitte.* Sed ubi Theodoretus tandem absque ambage dixit, *Anathema Nestorio*, & dogmatibus ejus: Tum demum in Concilio Episcopi omnes pronunciarunt: *Theodoretus dignus est sede Ecclesiæ, Orthodoxum Ecclesia Pastorem recipiat.* Mutato tantum nomine, alijs in simili causa eandem sententiam quadrare, consideranti manifestum est.

4. Non ignoravit hunc Ecclesiæ morem, & in eo Pontificis potestatem Doctor olim in Belgio celebris Michael Baius, cujus cum sententiæ variæ damnatæ essent à Pio V. & Gregorio XIII. in rigore ac proprio verborum sensu ab assertoribus intento; nullo quæsito à Facti quæstione præsidio, suam confessionem, ac damnatæ doctrinæ retractationem inter alia his verbis expressit." *Fateor plurimas ex ijsdem sententijs* in nonnullis libellis à me olim, & ante emanatam sedis A-,postolicæ super ijs censuram, conscriptis, & in lucem editis, con-,tineri & defendi, *Etiam in eo sensu in quo reprobantur.* Denique decla-,ro me in præsentiarum ab ijs omnibus recedere, & damnationi à sede ,Apostolica factæ acquiescere, neque post hac ullas docere, afferere ,aut defendere velle. Actum die 24. Maij 1580; quo tempore hæc etiam in Academicis Fastis conscripta fuêre. Quin & ipse Jansenius nullam suis scriptis, contra Sedis Apostolicæ judicium, superesse defensionem apertè profitetur in Proæm. ad tom. 2. cap. 29. Quidquid, inquit, ab ista Petri Cathedra.. ab isto Ecclesiæ universæ Capite moderatore, Pontifice præscriptum fuerit hoc teneo: quidquid improbatum improbo, damnatum damno, anathematizatum anathematizo.

Hanc nisi supremo Pastori, majorum exemplo, authoritatem erroris expertem concedimus, quid Calvini, quid Lutheri libros à Sede Apostolica proscriptos execramur? Hæresim, inquies, libri illi continent manifestam. At negabit aliquis id sibi perspicuum esse, non enim omnes eâ pollent mentis acie, ut damnata dogmata in Lutheri libris ilico deprehendant. Cur ergo liberum non erit dicere; doctrinam omnem à Leone X. & Tridentino damnatam execror, Lutheri verò libros ut innocuos amplector. En ad qualia demum pascua devehimur, nisi Pastoris vocem salutiferam omni ambage remotâ sequamur.

3. Dico nunc ulterius secundò. Quæstio de alicuius libri doctrina hæte-

hæretica, & in sensu authoris, vera est quæstio Iuris, non Facti.

Quid enim est inquirere, An doctrina libri v. g. à Iansenio vel alio authore conscripti sit hæretica, quam quærere, spectato Iure & Legibus humani sermonis, quem sensum conficiat contextus verborum quæ in illo libro continentur? Hoc autem spectat ad Legem quâ societas humana, verba aut scripta in certis circumstantijs usurpari & intelligi voluit, etsi interea contingeret Scriptorem velle aliquem sensum verbis suis difformem. Sicut fit in valore quem Rex, aut Respublica monetæ constituit, qui debet publicè usurpari, etsi is qui monetam profert cupiat illam aliter acceptari. Secundò, quærere, An sensus ille, quem verba communi lege conficiunt, sit hæreticus? Quæ etiam est quæstio clara iuris divini: resolui enim debet ex jure divino, quo inquiritur, an sensus ille repugnet eloquijs divinis, sive doctrinæ quam Deus pro revelata haberi voluit?

Sic jam subsumo: Atqui ea quæ conflatur ex duabus quæstionibus juris, necessariò debet ad quæstionem Iuris pertinere. Ergo quæstio illa, de alicujus libri doctrina hæretica, non Facti, sed Iuris quæstionibus annumerari debet.

6. Ex quo patet talem hic de sensu libri hæretico subesse Iuris quæstionem, qualis reperitur in alijs Articulis, extra ullius authoris librum, à Pontifice aut Concilio legitimè damnatis. Quando enim ab ijs propositio aliqua ut hæretica declaratur v. g. hæc: *Mandata aliqua Dei sunt etiam iustis impossibilia*; non aliud docent quam doctrinam illis verbis comprehensam hæresim continere: quid verò hoc aliud est, quàm sensum illi fermoni subjectum hæreticum esse attentis Legibus quas homines communi institutione humano sermoni statuerunt. Sensus enim ab authore aliquo intentus, in arcano eius pectore non occultatur, sed ille esse Scriptoris sensus intelligitur, quem verba quibus utitur in externo tribunali, & communi hominum judicio conficere solent. Hæc igitur manifesta juris quæstio est, de hac Ecclesia, de hac Pontifex, uti de illa priore, sine errore pronunciat.

En quocumque te verteris, sive ad Facti, sive ad juris quæstionem nullus datur effugio locus, lucidior est hæc veritas quam ut latebras patiatur. Hinc ne quis in ea recipienda vacillaret, sapienti consilio, ex Regis Christianissimi, & Episcoporum Galliæ desiderio, Alexander VII. decrevit, ut universus ordo Ecclesiasticus huic Professioni cum iuramento subscriberet.

Ego N. Constitutioni Apostolicæ Innocentij X. datæ die 31. Maij 1653. & Constitutioni Alexandri VII. datæ 16. Octob. 1656. summorum Pontificum, me subijcio, & quinque propositiones ex Cornelij Iansenij libro cui nomen Augustinus excerptas, & in sensu ab eodem authore intento, prout illas per dictas Constitutiones sedes Apostolica damnavit, sincero animo reijcio, ac damno, & ita juro: sic me Deus adjuvet & hæc Sancta Dei Evangelia.

QUÆS-

QUÆSTIO SEXTA.

An Pontifex sit infallibilis in materia Morum, Cononizatione Sanctorum &c.

DIco primò. Errare non potest Pontifex aliquid pro universa Ecclesia definiens circa Morum honestatem, vel inhonestatem; v. g. contractum quempiam esse licitum. Ita Bellar. de Pont. l. 4. c. 5. alijque doctores Catholici.

1. Probatur: Quia Pontifex non est obnoxius errori dum aliquid definit in materia fidei, ut jam supra ostendimus. Atqui doctrina morum non est diversa à materia fidei, nisi in eo quod illa morum non sit doctrina purè speculativa, sed insuper dirigatur ad praxim, & usum actionum humanarum, quarum ordinatio spectat etiam ad regimen Ecclesiæ, ac supremi Pastoris officium. Ergo debet hic esse non tantum Fidei, sed etiam Morum regula infallibilis. Confirmatur id ex praxi Ecclesiæ, quæ contra eos anathema pronunciat, qui non credunt articulis in materia morum definitis: uti patet in Trident. *Sess.* 6. *can.* 31. Si quis dixerit justificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis bene operatur, anathema sit.

Hinc etiam sequitur, quando ab Ecclesia aut Pontifice religiosus Ordo approbatur, de fide esse, eius Institutum non tantum esse conforme divinis præceptis, sed etiam viam præbere faciliorem ad perfectionem, quàm in ordinario Christianæ vitæ statu reperiatur, & ad Consilia Evangelica idonea media continere.

2. Dico secundò: Quoad præcepta quæ mores concernunt, quando Pontifex potestate summâ aliquid Ecclesiæ prohibet, certum est illud non esse ad salutem necessarium, aut multum utile; quando autem aliquid præcipit, certum est id esse honestum.

Probatur prima pars: Quia ad officium supremi Pastoris pertinet, pabulum valdè utile, aut necessarium gregi non subtrahere, quod ne eveniat debet Christus suo Vicario in rebus prohibendis assistere, cui dixit, *Pasce oves meas.*

Secunda pars de rei præceptæ honestate declaratur: Quia qui præcipit aliquid tanquam honestum, hoc ipso docet illud honestum esse. Ergo quando Pontifex in materia Morum proponit aliquid sub præcepto acceptandum ab universa Ecclesia, docet & definit illud honestè fieri, quæ definitio, cum sit in negotio pertinente ad salutem, debet esse à falsitate immunis, ne tota Ecclesia in errorem inducatur.

Dico tertiò: dum Pontifices solemni ritu aliquem referunt in Canonem Sanctorum, sine erroris periculo definiunt, eum de facto frui cælesti gloriâ. Hæc doctrina apud Theologos adeo communis est, ut non dubitent oppositam graviter censurare: quamvis *Simnichius* in suo Saule *à* §. 258. *ad* 299. contendat Pontifices non semper definire illum quem Sanctum declarant, de facto ad cælestem gloriam pervenisse.

3. Pro-

3. Probatur contra eum nostra assertio: Quia quamvis vox *Sanctus* latè accepta significet hominem mortuum in gratia, etsi nondum ad cælum pervenerit, uti patet in Elia nondum mortuo, qui Sanctus vocatur in Martyrologio Romano. Nihilominus in Bullis Pontificum strictius accipitur *Sanctus*, pro illo solo qui de facto cælestem gloriam obtinuit. Patet hoc ex terminis quibus solent aliquem Sanctum declarare, ut in Bulla Leonis X. pro Canonizatione S. Francisci de Paula: *Decernimus & definimus S. Franciscum de Paula in Cælesti Hierusalem inter beatorum choros iam receptum, æternâque glorià donatum fuisse.* Et Pius II. definit, *Catharinam Senensem in cælesti gloria fuisse receptam, & æternæ gloriæ coronâ donatam.* Et eodem modo sonant verba quibus in Sanctorum Canonem refertur S. Antoninus, S. Bernardinus, S. Raymundus, S. Edmundus Cantuariensis, S. Petrus de Alcantara, & complures alij.

Atqui nullâ veri specie sustineri potest, his actu decerni gloriam, idem verò de alijs Sanctis non constare, etsi eorum in Cælo præsens gloria, in Bullis Pontificum ijsdem omnino verbis non astruatur: cum forma verborum quâ unus declaratur, Sanctus, censeatur cæteris esse communis qui eodem ritu in Sanctorum numerum referuntur. Quid enim causæ est cur in his, & illis vocem Sanctus æquivocè accipiamus, aut gloriæ celestis possessionem indubitatam uni potius quam alteri, contra communem fidelium sensum, astruamus? Quæro enim, An non omnes qui Sancti quâcunque formâ declarantur, etiam ut patroni & intercessores à fidelibus invocandi proponantur? non negat Sinnichius. Est autem omnino incertum, teste Bellarmino, an animæ in Purgatorio detentæ pro nobis intercedant. Quo igitur pacto patrocinium exhibebunt, si ipsæ cælo extorres, etiamnum pro suis delectis piacular carcere detineantur? In eo sanè statu iustorum manes illic versantur. cui magis competit Fidelium suffragia exposcere, quàm se pro ijsdem advocatos præstare. Si igitur pro certo habeas omnes solemni ritu Sanctorum fastis adscriptos, nostros apud Deum patronos infallibili authoritate declarari, eadem ratione cogeris sine dubitatione affirmare, illos cælesti glorià donatos esse.

Ad hæc cum nulla sit in promptu idonea responsio, recurritur ad Ioannem XXII. qui, cum existimaverit animas Sanctorum non visuras Deum ante extremum judicij diem, & tres ipse solemni ritu in numerum Sanctorum retulerit, definire contra suam sententiam non potuit, Sanctos illos de facto ad Dei conspectum admissos fuisse.

Sed hic cavendum ne aberremus à recepto Iuris axiomate, Distinguenda esse tempora, ut concilientur jura. Ut demus, Ioannem XXII. aliquando de proroganda Sanctorum gloria ita sensisse, haud rectè inferes, illum eandem opinionem tenuisse aut docuisse eo tempore quo Sanctos illos ritu solemni colendos proposuit. Hoc enim fecit in primo septennio sui Pontificatus, cum autem novemdecim annis Pontifex fuerit, potuit postremis tantum annis opinionem illam animo agitasse, quod non obscurè colligitur ex Annalibus Baronij, qui de illa Ioannis sententia tantum meminit ad annum decimum sextum quo in Pontificatu

catu versatus fuit. Quinimo nihil repugnat, Pontificem simul eam sententiam tenuisse, simul contrariam definivisse; non enim voluit definire juxta suum sensum aut judicium privatum, sed more majorum, & prout rei veritas in mente divina exigebat.

Frustra quoque pro remoranda Sanctorum gloria, aliquid præsidij ex sanctissimo doctore Augustino sperari potest, dum scilicet asserit multa corpora honorari in terris, quorum animæ torquentur in inferis. Si enim de pœnis inferorum S. Augustinum interpretari velimus, plus hinc conficietur, quam ipse Author oppositæ sententiæ inferri patiatur, qui non dubitat quemlibet ab Ecclesia in Sanctorum numerum relatum, in statu saltem gratiæ, & pœnæ æternæ securum versari. Itaque Sanctus Doctor sententiam illam non profert de corporibus Sanctorum, sed virorum Principum, quorum animæ quondoque dum in inferno torquentur, splendidis interea sepulturis eorum corpora in terris honorantur. Aut etiam de corporibus aliorum hominum intelligi potest, qui privato cultu per errorem à quibusdam pro Sanctis habentur, nunquam tamen ab Ecclesia Sanctorum numero ascripti fuerunt. Maneat ergo sine exceptione, omnibus solemni ritu in Sanctorum Canonem relatis, præsens & indubitata gloriæ possessio, nullâ facti, nullâ veri specie contra communem fidelium sensum protelanda.

4. Dico quartò; Quando Pontifex aut Ecclesia, solum declarat aliquem esse Beatum, non definit illum de facto in cælesti gloria versari, quamvis tali Beato præsentem gloriæ statum negare, temerarium foret.

Ratio est, Quia declaratio illa, non est decretum ultimò decisivum beatudinis obtentæ, cum novum examen institui soleat antequam accedat definitio qua Beatus in Sanctorum numerum referatur, sed tantum est decretum permissivum, ut defunctus possit in Ecclesia vocari Beatus, & pingi cum radijs, cui aliquando accedit ut certò die, & loco, & à determinatis personis Officio, & Missâ coli possit. Ne autem hic cultus suos limites excedat varia sunt constituta in decreto sacræ Congregationis Rituum, habitæ coram Sanct. Domino Alexandro VII. anno 1660.

Hinc ex vi solius Beatificationis, non semper conceditur simul potestas faciendi de Beato Missam aut Officium, nisi id disertè exprimatur. Et sic B. Aloysio Gonzaga prius concessum fuit nomen Beati, quàm Missa aut Officium, ut testatur Turrianus disp. 17. dub. 3.

Illæ etiam Personæ, quibus conceditur certo anni die de Beato recitare Officium, non ideo possunt alio die celebrare de eodem Missam votivam, uti fit de Sanctis Canonizatis, ut habet idem Turrianus.

Quæres, Quis cultus sit licitus, aut prohibitus erga alium hominem cum opinione Sanctitatis defunctum, nondum tamen ab Ecclesia beatificatum?

Respondeo, licitum esse talem colere cultu privato, quando prudenter judicatur illum frui cælesti gloriâ, ut docent Theologi communiter cum S. Antonino, & Sylvestro in Summa, verbo, *Canonizatio*. Illicitum autem est illi deferre cultum publicum, sine Sedis Apostolicæ facul-

facultare, ut est publica lectio Officij Canonici, aut precum solemnium.

Quædam etiam speciatim prohibita sunt ab Urbano VIII. anno 1625. in honorem hominis nondum beatificati, ut appendere anathemata in loco publico, accendere candelas, aut lucernas ad eius sepulchrum, pingere illum cum radijs, aut aureolis, miracula eius imprimere nisi approbata ab Ecclesia, aut eius Reliquias veneration exponere. Licitum tamen est tales Reliquias privatim venerari. Anathemata autem v. g. in testimonium miraculi, jubet Pontifex, cum Ordinarij approbatione, in loco secreto, non autem in templo, servari.

QUÆSTIO SEPTIMA.

Quæ sint aliæ Pontificis Romani prærogativæ.

SUnt aliæ actiones non paucæ in Iure canonico expressæ, in solius Romani Pontificis potestate constitutæ, ex quibus tantum præcipuas referemus.

Primò, solus Pontifex potest per sententiam majoris Excommunicationis aliquem ab Ecclesiæ corpore segregare: & quem ipse anathemati subijcit, nemo alius potest isto vinculo, sine eius facultate, liberare. Uti patet ex Cap. *Inferior.* dist. 21. Et cap. *Nuper.* de sent. excom.

2. Si quem Pontifex sciens & prudens salutat, hoc ipso censetur ab omni interdicti, & anathematis vinculo solutus. Clement. *Si Summus.* de sent. excom.

3. Solus Pontifex potest plenarias peccatorum Indulgentias concedere. Ut consentiunt Doctores in C. *Cum ex eo.* de privileg.

4. Solus potest Pontifex novos Religiosorum Ordines approbare: uti patet in Concil. Later. sub Innoc. II. *cap. ult.* Quando verò Ordinem aliquem definitivè approbavit, de fide est Iustitutum illud nihil habere fidei, aut morum honestati contrarium: nihilque illi deesse perfectionis necessariæ ad statum Religiosum ut est à Christo institutus, ut probatum est in quæstione superiori.

4. Solius Pontificis est authenticè interpretari quæ dubia sunt in Iure canonico, vel divino. Item declarare quænam pertineant ad Sacramentorum materiam, formam, ministrum &c. Uti habetur ex Cap. *Majores.* De Baptismo, & quæst. 1. C. *Quoties.* &c.

5. Denique institutio Episcoporum, variorum Prælatorum, ac Beneficiorum, eorumque collatio soli Sedi Apostolicæ reservantur, quorum plurima recensentur in Extravagante Joannis XXII. *Ex debito Pastoralis. De Electione.*

Quæstio

Quæstiones porro notandæ de Pontificibus Romanis.

QUæritur primò ; Quot Pontifices Romani poſt S. Petrum continuato ordine ſucceſſerint , uſque ad Innocentium XI. qui nunc Eccleſiam gubernat?

Reſpondeo, ſucceſſiſſe ducentos quadraginta quatuor calculo communiori : Et hi totidem ſunt teſtes , ac publici præcones poteſtatis à Chriſto derivatæ , ac continuâ ſerie ad hodiernum Pontificem tranſmiſſæ , quorum ſeriem infra dabimus.

Quæritur ſecundò; Quot ex his fuerint Martyres, aut Confeſſores ? Reſpondeo , Martyrio coronatos fuiſſe triginta duos pro Romanæ fidei defenſione. Inter ſanctos Confeſſores numerantur triginta ſeptem abſque ulla controverſia , alij plures recenſent. Et hi veritatem perpetuam Religionis Romanæ ſuo ſanguine , doctrinâ, ac miraculis conſignarunt.

Quæritur tertiò ; Quot fuerint Pontifices Romani ex Religioſis Ordinibus aſſumpti ? Reſpondeo , aſſumptos fuiſſe quinquaginta duos, ut numerat Azorius , alios invenio qui facile ad ſeptuaginta extendunt , quorum primus fuit Dionyſius Monachus , ſive ut alij Eremita , quos recenſebo eâ fide quâ computantur ab Azario inſtit. mor. p. 2. nihil repugnans ſi forte alij ſuorum calculum in aliquo magis accuratum inierint.

Ex ordine S. Benedicti creatos octodecim Pontifices , tradit Trithemius *in lib.* de viris illuſtribus ſui ordinis Benedictini , quorum primus ſedit Gregorius iſtius nominis primus ; alij , Pontifices hujus Ordinis univerſim uſque ad numerum trigeſimum extendunt.

Ex ordine Canonicorum Regularium numerantur etiam decem & octo Pontifices Romani, incipiendo à Leone II. Benedicto II. Sergio I. &c. uſque ad Innocentium III. Et de aliquibus eſt contentio cum Benedictinis , utrius Ordinis fuerint.

Ex ordine Cluniacenſium , quatuor ab Azorio referuntur Pontifices : Gregorius VII. Urbanus II. Paſchalis II. Urbanus V.

Ex ordine Ciſtercienſium creati duo : Eugenius III. & Benedictus XII.

Ex Familia S. Dominici tres aſſumpti : Innocentius V. anno 1276. poſtea Benedictus XI. & demum Pius V. anno 1565. nuper ſolemni ritu Beatorum faſtis adſcriptus.

Ex Inſtituto S. Franciſci quatuor ad minimum , ad Pontificatum evecti fuere : Nicolaus IV. anno 1288 Alexander V. an. 1409. Sixtus IV. anno 1471. & Sixtus V. anno 1585. ut habet ſatis recepta computatio , quibus alij plures adjungunt , qui habitum S. Franciſci ſaltem in morte tulerunt. Prætermitto aſſumptos ex alijs Inſtitutis minus notis.

Tantum hic obſervo , Eccleſiam gubernatam fuiſſe per annos quadraginta quinque continuos per Pontifices ex ſolis Religioſis aſſumptos ; Gregorium VII. Victorem III. Urbanum III. Paſchalem II. & Gelaſiam II. raro deinceps exemplo.

Quæ-

Quæritur quartò ; Quinam fuerint ex varijs Nationibus Pontifices electi ?

Respondeo , in Cathedra Petri sedisse Romæ Pontifices ex omni pæne natione quæ sub cælo est ; ut vel inde videas solam Ecclesiam Romanam verè dici Catholicam , sive universalem.

Ex natione Gallica creati fuerunt Pontifices ad minimum numero quindecim, inchoando à Sylvestro II. ut illos recenset Azorus *inst. mor. p. 2. l. 5. c. 44.*

Ex Germania fuêre quatuor : Gregorius V. ex Saxonia. Victor I. ex Suevia. Clemens II. etiam è Saxonia. Damasus II. ex Bavaria.

Ex Hispania etiam quatuor assumpti: Damasus I. & Joannes XXII. Lusitani. Callistus III. & Alexander VI. Valentini, Aliqui etiam Melchiadem Pontificem Hispaniæ vindicant.

Ex Anglia electus est Adrianus IV.

Ex Flandria unus evectus est ad summum Pontificatus fastigium Adrianus VI. Vltrajectinus.

Ex Gentibus remotioribus sufficiat summatim annotasse, ex Græcia ad Pontificatum delectos quindecim , initio ducto ab Anacleto. Ex Syria creati Pontifices septem, ab Evaristo inchoando usque ad Sergium I. Ex Africa numerantur tres , Victor I. Melchiades , & Gelasius I. Ex Sardinia duo , Hilarius , & Symmachus. Duos quoque Pontifices sibi vindicat Sicilia , Agathonem , & Leonem II. sed horum patriam alij in controversiam vocant. Reliqui ex Italis assumpti fuerunt qui circiter 187. numerantur.

Morem Ecclesiæ Romanæ osculandi pedes summorum Pontificum insectantur nostri temporis hæretici , tanquam summum flagitium & idololatriæ proximum. Sed illorum in hoc impietatem ac fastum redarguit è toto orbe Christiano omni ævo summorum Imperatorum , Regumque pia, ac prudens consuetudo, qui in Pontifice Romano non hominem intuentur , sed supremum in terris Christi Vicarium.

ORDO SUCCESSIONIS PONTIFICUM ROMANORUM

Item Scriptorum sex primis sæculis primitivæ Ecclesiæ. Item rerum in Ecclesia magis memorabilium postremis annis ferè ducentis.

POstremò , ne quid desit studioso Lectori , præter prolixitatem instituto nostro contrariam. Hic attexemus seriem Summorum Pontificum qui hactenus in Apostolica S. Petri Sede successerunt : Item Patrum , ac Scriptorum primitivæ Ecclesiæ. Hic enim ordo tam Pontificum , quam Scriptorum , Novatores maximè convincit , & mirificè iuvat nostram memoriam in accurata rerum , ac temporum notitia. Quia verò recordatio nostra ultra recentiora tempora sese difficilius extendit , hoc loco addemus præcipue ordinem temporum ac rerum gestarum per ducentos ferè postremos annos usque ad hæc tempora in quibus modo versamur.

Pri-

Primo Sæculo.

PEtrus Apoſtolus, Chriſti ſucceſſor. Poſtea Linus natione Tuſcus. Cletus Romanus. Clemens I. etiam Romanus.

Inter *Scriptores* primi ſæculi poſt Apoſtolos, floruit præcipuè S. Dionyſius Areopagita. S. Ignatius martyr, S. Polycarpus. Scripta quæ dicuntur D. Clementis, & Hermetis non habentur pro authenticis.

Secundo Sæculo.

Anacletus Græcus. Euariſtus Græcus. Alexander I. Rom. Xiſtus Rom. Teleſphorus Græcus. Higinus Græcus. Pius I. Aquil. Anicetus Syrus. Soter Fundanus. Eleutherius Nicopolitanus.

Scriptores præcipui, S. Juſtinus martyr. S. Theophilus. S. Irenæus. Tertullianus. Hegegippus. Pantænus. Clemens Alexandrinus.

Tertio Sæculo.

Victor, Afric. Zepherinus Rom. Calixtus Rom. Urbanus I. Rom. Anterus Gr. Fabianus Rom. Cornelius Rom. Lucius.... Stephanus Rom. Sixtus II. Athenienſis. Dionyſius Rom. Fælix I.... Eutichianus Tuſcus. Cajus Dalmata.

Scriptores præcipui. Origenes. Ammonius. Iulius Africanus. Minutius Fælix. S. Cyprianus. S. Hippolitus. S. Cornelius Pontifex, S. Gregorius Thaumat. S. Victorinus. Scripta Lactantij, Methodij, Arnobij habentur in quibuſdam ſuſpecta,

Quarto Sæculo.

Marcellus Rom. Marcellus alter. Euſebius Græcus. Melchiades Afer. Sylveſter Rom. Iulius I Rom. Liberius... Fælix II.... Damaſus Hiſpanus.

Scriptores præcipui. S. Athanaſius. S. Hilarius Pictau. S Ephrem. S. Optatus. S. Baſilius. S. Gregorius Nazian. S. Gregorius Nyſſenus. S. Theophilactus S Cyrillus Hieroſol. S. Epiphanius. S. Chryſoſtomus. S. Ambroſius. S. Hieronymus. Scripta Ruffini, Palladij, Euſebij Cæſarien. habentur in quibuſdam ſuſpecta.

Quinto Sæculo.

Syricius Rom. Anaſtaſius I. Rom. Innocentius I. Alban. Zozimus Græcus. Bonifacius I. Rom. Cæleſtinus I. Campan. Xiſtus III. Leo I. Tuſcus. Hilarius Sardus. Simplicius Tiburtinus.

Scriptores præcipui. S. Auguſtinus Hippon. Epiſc. S. Cyrillus Alexandrinus. Oroſius. Severus Sulpitius. S. Iſidorus Peluſiota. S Leo Maximus. S. Eucherius. S. Sidonius. S. Hilarius Arelat. S. Vincentius Lirin. S. Chryſologus. S. Maximus. S. Paſchaſius. Saluianus, & Genadius. Scripta Caſſiani, & Fauſti [illegible]egienſis ſunt in aliquibus ſuſpecta.

Sexto & 7. Sæculo.

Fælix III... Gelaſius Afer. Anaſtaſius II. Rom. Symmachus Græcus. Hormiſda Truſion. Ioannes I. Tuſcus. Fælix III. Samius. Bonifacius II. Rom. Ioannes II. Agapitus I. Sylverius Campanus Viglius.... Pelagius I. Ioannes III. Benedictus I... Pelagius II. Rom. Gregorius Magnus Rom. Sabinianus Tuſcus. Bonifacius III... Bonifacius IV... Deodatus... Bonifacius V. Campanus. Honorius I. Camp. Severinus

I. Rom. Ioannes IV. Dalmata. Theodorus Græcus. Martinus I. Tudet. Eugenius I. Rom. Vitalinus Camp. Adeodatus Rom. Domnus. Rom. Agatho Siculus.

Scriptores præcipui ſæculi Sexti. S. Fulgentius. S. Anaſtaſius. Sinaita. S. Victor Capuanus. Primaſius. S. Climacus Caſſiodorus. Heſichius. S. Gregorius Turonenſis. Fortunatus. S. Gregorius Magnus Pontifex.

Nota, *Sectarios modernos docere, ſub hoc Pontifice Gregorio defeciſſe Eccleſiam Romanam à vera Chriſti doctrina. Hinc in Controverſijs fidei admittere debent authoritatem & teſtimonium anteriorum Scriptorum, cum illi potuerint, etiam ex Sectariorum confeſſione, teſtari de vera & incorrupta primæva Eccleſiæ doctrina: ideoque illos qui ſex primis ſæculis præcipuè floruerunt ordine temporis hactenus annotavimus.*

Octavo Sæculo.

Pontifex primus 8. ſæculi, Leo II. Siculus. Benedictus II., Ioannes V. Syrus. Conon Trax. Sergius I. Antiochenus. Ioannes VI. Græcus. Joannes VII. Græcus. Siſinnius Syrus. Conſtantinus I. Syrus. Gregorius II. Rom. Gregorius III. Syrus. Zacharias Græcus. Stephanus II. Rom. Paulus I. Rom. Conſtantinus II.... Conſtantinus III. Siculus. Adrianus I. Romanus.

Nono Sæculo.

Leo III. Romanus. Stephanus IV... Paſcalis Rom. Eugenius II. Rom. Valentinus Rom. Gregorius IV. Rom. Sergius II.. Leo IV. Benedictus III. Rom. Nicolaus I. Rom. Adrianus II. Rom. Joannes VIII. Martinus II. Gallus.

Decimo Sæculo.

Adrianus III. Rom. Stephanus V. Rom. Formoſus Portuenſis. Bonifacius VI. Tuſcus. Stephanus VI. Rom. Romanus natione Hiſpanus. Theodorus II. Rom. Joannes IX. Rom. Benedictus IV. Rom. Leo V.... Chriſtophorus..... Sergius III.. Anaſtaſius III. Lando Rom. Joannes X. Rom. Leo VI... Stephanus VII. Joannes XI.. Leo VII.. Sthephanus VIII. Germanus. Martinus III.. Agapitus I.. Joannes XII. Leo VIII.. Joannes XIII. Benedictus V. Rom. Domnus II. Rom. Bonifacius VII. Benedictus VI. Rom. Joannes XIV. Joannes XV. Joannes XVI. Gregorius V. Joannes XVII. Sylveſter II.

Vndecimo Sæculo.

Ioannes XVIII. Ioannes XIX. Sergius IV. Rom. Benedictus VII. Trullus. Ioannes XX. Benedictus VIII. Sylveſter II. Gregorius VI. Clemens II. Damaſus II. Bavarus. Leo IX. Germanus. Victor II. Stephanus IX. Lotharingus. Benedictus IX. Campan. Nicolaus II. Sabaudus. Alexander II. Mediol. Gregorius VII. Hetruſcus. Victor III. Urbanus II. Paſcalis II.

Duodecimo Sæculo.

Gelaſius II. nat. Caietanus. Callixtus II. Burgundus. Honorius III. Immol. Innocentius II. Celeſtimus II. Tuſcus. Lucius II. Bonon. Eugenius III. Piſanus, Anaſtaſius IV. Rom. Adrianus IV. Anglus. Alexander III. Senonenſis. Lucius III. Tuſcus. Urbanus III. Mediol. Gregorius VIII. Beneventanus. Clemens III. Rom. Celeſtinus III. Innocentius III.

Decim-

Decimotertio Sæculo.

Honorius III. Rom. Gregorius IX. Celeſtinus IV. Mediol. Innocentius IV. Genuenſis. Aleander IV. Campanus. Urbanus IV. Gallus. Clemens IV. Narbon. Gregorius X. Placent. Innocentius V. Burgundus. Adrianus V. Genuenſis. Ioannes XXI. Hiſpanus. Nicolaus III. Rom. Martinus IV. Gallus. Honorius III.... Nicolaus IV. Longobardus. Celeſtinus V. Bonifacius VIII. Benedictus XI. Italus. Clemens V. Gallus Burdegalenſis.

Decimo-quarto Sæculo.

Ioannes XXII. Benedictus XII. Clemens VI. Lemou. Innocentius VI. Urbanus V. Gregorius XI. Lemovicenſis. Urbanus VI. Bonifacius IX. Innocentius VII. Sulmonenſis.

Decimo-quinto Sæculo.

Gregorius XII. Alexander V. Joannes XXIII. Martinus V. Eugenius IV. Nicolaus V. Celeſtinus III. Hiſpanus. Pius II. Senenſis. Paulus II. Venetus. Sixtus IV.... Innocentius VIII. Genuenſis. Alexander VI. Valentinus.

Decimo-ſexto Sæculo.

Hic uſque ad finem, addemus ad ſingulos Pontifices annotationem, & ordinem rerum præcipuarum eorum tempore occurrentium.

Pius III. Italus, patriâ Senenſis, ex familia Picolominia, cui reſpondet illud in prophetia S. Malachiæ, *de parvo homine*. Sedit in Pontificatu completo Chriſti anno 1500. poſt Petrum ordine ſucceſſionis 211. V ix Sæculum 16. in throno Pontificio inchoavit cum vitam hanc mortalem in eodem abſoluit, 26 tantum diebus ſuperſtes, relicto ſucceſſoribus, ne hoc culmen ambirent, brevis ævi documento.

Iulius II. Savonenſis, dictus bellator, à bello quod junctus Imperatori & Regi Galliæ contra Venetos geſſit; & Venetis poſtea iunctus contra ipſum Imperatorem. Sedem Petri tenuit annis 9. menſibus 3. diebus 21. Ejus tempore Imperator fuit Maximilianus I. In Hiſpania rexit Ferdinandus V. In Gallia Ludovicus XII. In Anglia Henricus VII. Catholicus.

Leo X. Florentinus de familia Medicea, Pontifex creatus anno 1514. dum tantum eſſet 30. circiter annorum. Sedit annis 7. menſibus 10. Hujus tempore cæpit Martinus Lutherus inſurgere contra Indulgentias & Eccleſiam Romanam anno 1517. cujus Libros iuſſit Leo Romæ comburi. Ob Lutherum libro edito impugnatum dedit Henrico VIII. poſtea apoſtatæ, titulum Defenſoris Fidei. Sub illo abſolutum Cone. generale Lateranenſe quintum anno 1517. Dicitur obijſſe ex vehementi gaudio de Gallorum expulſione ex Ducatu Mediolanenſi.

Adrianus VI. Belga Trajectenſis, patre naupego, ut tradit Bibliotheca Belgica, Lovanij Doctor, Profeſſor, Decanus. Cardinalem unicum creavit, nomine Gulielmum Belgam Campinienſem. Diuorum albo inſcripſit Bennonem Epiſc. in Germania, & Antoninum Florentinum in Italia. Sedit tantum anno uno, menſibus 8. diebus 7. Circa hoc tempus Carolus V. electus Imperator: vixitque Eraſmus Rotodamus, & Carolſtadius anno 1522. De Adriano Malachias, *Leo*

Florentinus : fuit Florentij filius, & ejus insignia Leo.

Clemens VII. Florentinus, ex domo Medicea. Sedit annis fere undecim, vel ut alij, annis 9. 10. mensibus, diebus 7. Ejus tempore emerserunt Anabaptistæ : prælio victus & captus Rex Galliæ à Carolo V. Obsessa Vienna à Solimanno : habita Comitia Augustana anno 1526. Excommunicatus Angliæ Rex Henricus VIII.

Paulus III. Farnesius Romanus. Sedit annos 15. dies 28. Illo sedente Hæreticis accedit Bucerus, Osiander, Islebius &c. Contra emergentes Hæreses hoc tempore nata est Societas Iesu, & eius Institutum primò approbatum à Paulo III. anno 1540. Datum quoque est initium Concilio Tridentino anno 1545. quod sæpius interruptum demum anno 1563 feliciter absolutum est.

Iulius III. Aretinus. Sedit 5. circiter annis. Hujus temporis decursu prodijt Ioannes Calvinus : habita Passavienſis transactio, Comitia Augustana, alijque conventus. De eo dictum S. Malachiæ, *de corona Montana* : fuit ante Pontificatum vocatus Ioannes Maria de Monte.

Marcellus II. Politianus. Vixit in Pontificatu tantum diebus viginti duobus, & à morte illius totidem diebus vacavit : vir tantæ integritatis ut consanguineis suis Curiæ Apostolicæ ingressum interdixerit.

Paulus IV. Neapolitanus, Episcopus Theatinus, & Ordinis Theatinorum author & alumnus fuit. Sedit annos 4. menses 3. dies 27. Carolus V. se abdicat Imperio 25. Ian. anno 1558. Succedit illi in imperio Ferdinandus Caroli frater ; in regnis Philippus II. ejusdem filius. Incipit post Henricum VIII. (mortuâ Reg. Mariâ) Angliam regere & pervertere Elizabetha Regina. Sub hoc Pontifice in Belgio Antistitum Cathedræ ad quatuordecim extensæ fuerunt.

Pius IV. Mediolanensis. Sedit annos 5. & menses tres. Sub eo Concilium Tridentinum, ad annos 18. protractum, tandem finem & confirmationem accepit. Imperium adijt Maximilianus II.

Pius V. Italus prope Alexandriam, Ordinis prædicatorum. Sedit 6. annos, menses 4. Eius tempore habita Comitia Augustana, & Spirensia, & victoria 10. Austriaci contra Turcas 7. Octob. anno 1571. Statuit in fine Missæ legi debere Evangelium S. Ioannis. Beatus dictus à Clemente X. anno 1672.

Gregorius XIII. Bononiensis. Sedit circiter 12. annis. Rudolphus in Imperio succedit Maximiliano : promulgatur à Gregorio nova reformatio Calendarij juxta veterem Nicænæ Synodi rationem, anno 1582. ablatis è mense Decembri decem diebus, & pro æquinoctio verno deinceps assignato die 21. Martij ; & Epactis ad designandum Lunæ mutationes in locum Aurei numeri substitutis.

Sixtus V. Italus ex Marchia Anconitana, patre villico, alij fabulo, sed magnis dotibus præditus : Diem *Mercurij* mire faustum habuit, quo in lucem editus, ad Religionem admissus, Generalis electus, Episcopus consecratus, purpurâ donatus, & tandem ad Pontificatum evectus fuit. B. Didacum minoritam in Canonem Sanctorum redegit. Et uti Pius V. S. Thomam, ita Sixtus V. S. Bonaventuram Ecclesiæ Doctoribus annumeravit. Sedit annis 5. mensib. 4. diebus 11.

Hujus

Hujus tempore à duce Parmenſi Antverpia hæreticis erepta : ſed infeliciter claſſis Hiſpana Angliam invadens à Draco profligata.

Urbanus VII. Romanus, poſt dies 12. ante coronationem obijt anno 1590. Gregorius XIV. Mediolanenſis poſt menſes 10. Innocentius IX. Bononienſis poſt menſes 2. à ſolio Pontificio ad alteram vitam migrarunt. Atque ita 3. legitimi Pontifices intra unius anni curriculum vitam & Pontificatum abſoluerunt. Quam verè inanes ſpes Mortalium! & hoc nondum credunt. Hoc tempore Breda Regi Catholico ſtratagemate erepta eſt.

Clemens VIII. Florentinus. Sedit 12. annis, alij ſcribunt 13. Anno ſæculari 1600. Iubilæum ſolemniſſimum celebravit. Sanctis annumeravit Raymundum & Hyacinthum, utrumque ex ordine Prædicatorum. Illo ſedente bello Turcico in Hungaria vrbes variæ Chriſtianis ereptæ. Motus ab Hugonottis in Gallia. Oſtenda poſt triennij obſidionem Batavis eripitur anno 1606. Philippus III. Rex Hiſpaniæ.

Leo XI. Florentinus Medicæus. Ad ſolium Pontificium vix aſcendit, cum deſcendit ad ſepulchrum poſt dies 27.

Paulus V. Romanus. Sedit 16. annis, minus menſe & medio. Sanctis addidit Franciſcam Romanam, & Carolum Boromæum. Compoſuit Controverſiam celebrem de Gratia inter Patres Societatis & Dominicanos. Inſtituit Communionem generalem in templis Societatis. Illius tempore cæpti motus Bohemici. In Belgio induciæ factæ anno 1608. Bellum inter Danos & Suecos. Moritur Rudolphus II. Imperator anno 1612. ſuccedit illi Matthias Rex Hungariæ & Bohemiæ. Moritur Matthias anno 1619. Coronatur Francofurti Imperator Ferdinandus II. Iubilæus Romæ indictus anno 1620. Philippus III. Rex Hiſp. moritur : cui ſuccedit Philippus IV. anno 1621.

Gregorius XV. Bononienſis. Creatus Pontifex anno 1622. Moritur 8. Junij biennio nondum expleto. Sanctorum faſtis adſcribitur S. Jgnatius Loiola, Xaverius, Jſidorus, Tereſia, Phil. Nerius.

Urbanus VIII. Florentinus dictus Maphæus Barberinus. Viginti & unum annum & menſem unum in Pontificatu explevit, obijt anno 1644. Anno inſequenti in Anglia plexus capite Archiep. Cantuarienſis, & prorex Hiberniæ, & poſtea Rex ipſe Carolus primus anno 1649. Andream Corſinum Carmelitam Sanctis adſcripſit. Poſt S. Petrum 3. tantum Pontifices Urbano diutius ſederunt.

Innocentius X. Romanus, decem annis ſedens numerum ſui nominis explevit, electus Pontifex anno 1644. die 15. Sept. Editâ Conſtitutione anno 1655. Janſenij doctrinam damnavit, & iterum illius ſucceſſor.

Alexander VII. Senenſis, anno 1655. evectus ad Sedem Apoſt eam tenuit 12. circiter annis. Franciſcum Saleſium Sanctis adſcripſit.

Clemens IX. Piſtorienſis dictus Roſpigliofius, Pontificatum adijt menſe Junio anno 1667. in quo triennium non explevit. Sub illo Candia à Turcis capta eſt.

Clemens X. Romanus, antea Cardinalis Altieri, octogenario major creatus eſt Pontifex 29. Aprilis an. 1670. Sanctorũ, faſtis adſcripſit Bertrandum, Cajetanum, Benitium, Roſam, Franc. Borgiam; ac poſtremò

Pium V. Beatum declaravit Obijt anno 1676.

Innocentius XI. Mediolanensis, antea Cardinalis nomine Odeschalcus, creatus est Pontifex anno 1676. qui pergit Ecclesiam feliciter gubernare. Hæc postremorum Pontificum tempora, & res præcipuæ in illis gestæ facile adhuc recenti hominum memoriâ retinentur.

QUÆSTIONES RELIQUÆ

De Concilijs Generalibus, ac Particularibus, cum varia eorundem notitia.

§. 1.

Spectantia ad convocationem, normam, ac potestatem Concilij generalis.

CUm de Concilijs, eorumque potestate pleraque Theologo necessaria hactenus tradiderimus, operæ pretium erit alia hic adjungere, quæ ad uberiorem eorum notitiam non tantum in Controversijs fidei, sed etiam in Theologicis, ac Cononicis resolutionibus usum frequentissimum habere solent. Suppositis ergo assertionibus quos hactenus stabilivimus.

Dico ulterius primò; Ad Concilium generale legitimum requiritur imprimis, ut à Romano Pontifice, vel cum ejus assensu connocetur, aut saltem ab ipso ejus convocatio rata habeatur.

Quia si Christus in terra conspicuus suam Ecclesiam per se gubernaret, haud dubiè ad illum spectaret Concilia generalia convocare. Ergo Christo in cælum recepto, munus illud ad legitimum illius in terris Vicarium pertine debet, non verò ad Imperatores, aut magistratus sæculares, uti contendunt hæretici. Unde factum ut Concilia ab his absque Pontificis consensu coacta, hactenus in Ecclesia pro illegitimis habita fuerint, nisi postea subsecuta sit Pontificis approbatio.

Secundò requiritur, ut per se, vel suos Legatos Pontifex Concilio præsideat, vel accedente ejus approbatione hic defectus postea suppleatur, uti in Synodo generali 2. & 5. factum constat.

Tertiò, necesse est ut convocentur ex orbe Christiano quantum fieri potest omnes Episcopi, sic ut nullus ex Episcopis, qui diœcesim habet, positivè excludatur, nisi per excommunicationem ab Ecclesia segregatus fuerit. Sufficit autem absolute ad integritatem Concilij, ut saltem ex potioribus orbis Christiani partibus Episcopi aliqui adveniant, qui possunt ex Pontificis assensu cæterorum vices, & vota supplere; uti docet Suar. *hic disp.* 11. *Sect.* 2. *n.* 7.

Obtinuit etiam consuetudo ut advocentur Cardinales, Generales Ordi-

Ordinum, ac nonulli Abbates, qui omnes cum Episcopis exercent munus Judicis, & suffragium habent decisivum, ideòque cum illis signant, *Definiens subscripsi.* Alij verò Theologi qui advocantur ut consultores, tantum signant, *Consentiens subscripsi.* Adsunt etiam plerumque Imperatores, Reges, aut eorum Legati, tantum ut testes, & Concilij defensores: his positis.

Dico Secundò, ab omni erroris periculo immunes sunt definitiones Concilij generalis absente etiam Pontifice conceptæ, si postea à Pontifice approbatæ fuerint. Quæ doctrina ad Concilia etiam particularia extenditur, & inter Catholicos pro certa habetur.

Probatur primò, Quia approbatio Pontificia, de rebus à Concilio eo absente decisis, æquivalet Pontificiæ definitioni. Atqui hactenus ostendimus Pontificias definitiones nulli errorori obnoxias esse. Certa igitur est sequela.

Probatur 2 Quia Concilium generale cum Pontifice sic approbante definiens repræsentat totam Ecclesiam; hæc autem, dum Dei nomine loquitur, & aliquid definit, errare non potest. Idque confirmatur ex eo quod Concilij Nicæni primi decretum à S. Cyrillo *lib. 1. de Trinit.* vocetur Sanctissimum & divinum oraculum: & S. Gregorius *cap 1. Epist. 24.* dicat se quatuor Concilia generalia, quæ ipsum præcesserunt, suscipere ac venerari sicut quatuor Dei Evangelia.

Dico tertiò, Concilium generale in suis definitionibus errare non potest, si neque Patres Concilij legatis Pontificijs repugnent, neque ipsi legati contradicant mandato & instructioni quam à Pontifice privatim acceperunt.

Nonnulli sunt Doctores Catholici, qui hanc assertionem pro certa non admittunt, nisi Pontifex per se rem prius definierit. Bellarminus tamen *lib. 2. de Concil.* dicit assertionem nostram videri certam: & Suar. hic *disp. 5. Sect. 7. n. 10.* certam censet, & inter Authores communem. Ratio est quia hic concurrit totum quod requiritur ad Ecclesiam Dei nomine definientem; nempe universalis Concilij definitio simul cum instructione, assensu, & mandato Pontificis ut res summâ potestate decernatur, quæ videntur positivæ Pontificis approbationi æquivalere. Ergo nihil hic desideratur, quo minus Deus per totam Ecclesiam hoc modo legitimè congregatam & consentientem loqui censeatur Dico, *per totam Ecclesiam*, quia definitio Concilij particularis, cum tali Legatorum instructione, non debet necessariò censeri ab omni erroris periculo immunis, cum Concilium perticulare universam Ecclesiam non repræsentet.

Dico quartò; Concilium generale congregatum absque authoritate Pontificis indubitati, potest in errorem prolabi. Certa est ex prædictis hæc conclusio.

Et probatur, Quia assistentia Dei excludens errorem promissa est soli Pontifici, & Ecclesiæ universæ. Sed Concilium sic congregatum, neque est Pontifex, neque Ecclesia universa, cum non includat authoritatem Pontificis, qui est Ecclesiæ Caput & pars præcipua.

Dico quintò, Si Concilium generale congregatum sit pro aliqua ne-

ceſſitate Eccleſiæ, Sede vacante, aut vivente tantum dubio Pontifice, ſuberit iſti Concilio dubius Pontifex, eritque infallibile in ijs quæ requiruntur, ut præſenti neceſſitati ſubveniatur.

Quia niſi in hoc caſu authoritas ſuprema & ab errore libera Concilio competeret, non ſatis proſpexiſſet Chriſtus gubernationi Eccleſiæ dum Sedes vacat, aut de remedio tollendi Schismatis, quando inter plures contendentes de vero & indubitato Pontifice non conſtaret.

Dico ſexto; Concilium generale, etſi authoritate Pontificis congregatum, errare poteſt, ſi neque Legatis ſuis, neque Concilio expoſuerit Pontifex mentem ſuam de controverſijs in unam partem decidendis, etiamſi cum Epiſcopis Legati ſincerè conſenſerint. Hæc eſt communior ſententia Doctorum cum Bellarmino *Hic lib. 2. cap. 11.* contra Bannez, Amicum &c.

Quia in tali definitione deeſt Concilio authoritas Capitis ſimul docentis. Legati autem non ita repræſentant Pontificem, ut illis docentibus cenſeatur Pontifex idem docere, cum neque Pontifex per ſuam inſtructionem id mandaverit, neque neceſſaria gubernatio Eccleſiæ id requirat; pro rebus enim ſic deciſis poſtea Pontificis approbatio poſtulari poteſt. Non parum confirmatur hæc doctrina ex facto Concilij Calcedonenſis act. 3. quod in epiſtola ad Leonem Pont. ubi poſtulat decretorum confirmationem, apertè fatetur ſe eam petere, quoniam præter decretum fidei contra Dioſcorum, alia etiam quædam ſtatuta erant ſine expreſſa Pontificis ſententia.

Neque refert, quod ante Pontificis confirmationem Concilia quoſdam hæreſeos damnaverint, ex eo quod ſuis decretis non obtemperaſſent; id enim factum eſt ex eo quod Decreta illa manifeſtè Scripturis ſacris, aut priorum Conciliorum definitionibus conformia fuerint.

§. 2.

Pertinentia ad Concilium Provinciale, ac Diœceſanum.

EX dictis etiam commodè intelligitur, quibus limitibus contineatur legitimus ordo, norma, & authoritas Concilij Provincialis, ac Diœceſani, quæ maxima ex parte, formam modumque Concilij generalis imitari ſolent; in quibus, præter ea quæ hactenus reſolvimus,

Obſervandum primò, Metropolitanum teneri ſtatutis temporibus celebrare Concilium provinciale, niſi ob legitimum impedimentum à ſummo Pontifice diſpenſationem obtineat.

Concilij verò hujus celebrandi tempus, cauſas, modumque præſcribit Tridentinum *Seſſ. 24. de reformat. cap. 2.* Provincialia (inquit) Concilia pro moderandis moribus, corrigendis exceſſibus, controverſijs componendis, alijſque ex Sacris Canonibus permiſſis, reno-ventur. Quare Metropolitani per ſeipſos, vel illis legitimè impeditis, Coëpiſcopus antiquior...., quolibet ſaltem Triennio poſt octavam Paſchæ, ſeu alio commodiori tempore pro more Provinciæ, non prætermittat

mittat Synodum in provincia sua cogere. ita Trid. In India tamen, ob distantiam Episcoporum comprovincialium, hoc triennij tempus ad Concilium celebrandum usque ad sextum annum à Sede Apostolica prorogatur.

2. Concilio Provinciali tenentur interesse Episcopi omnes, & alij qui jurisdictionem Episcopalem obtinent, ut sunt aliqui Abbates, & Priores, & quicunque aliàs jure vel consuetudine interesse solent, nisi obstet itineris grave periculum. Possunt quoque ex deputatione Pontificis adesse aliqui Presbyteri, aut Diaconi, & simul definiendi ius habere, ut factum est in Synodo sub Symmacho Papa in Italia, in qua aliqui Presbyteri & Diaconi subscripserunt; est enim hic actus non ordinis, sed jurisdictionis, quæ vel consuetudine, vel alio modo obtineri potest. Alij verò exempti, ubi consuetudo contrarium non obtinuit, cogi non possunt à Metropolitano ut ad provinciale Concilium accedant.

Abbates commendatarij, & Capitulorum deputati obtinent vocem duntaxat consultivam. Episcoporum verò absentium procuratores possunt etiam habere vocem decisivam, si Concilio provinciali visum fuerit.

Quamvis etiam Capitula Ecclesiarum Cathedralium sint specialiter ad Concilium invitanda, & possint etiam justas ob causas Laici quidam admitti, in eo tamen votum sive suffragium merè consultivum habere possunt, uti diximus de Imperatore, aut Rege in Concilio generali.

3. Decreta quæ in Concilio provinciali conduntur, non debent inconsulto Pontifice Romano publicari.

4. Ad observationem decretorum Concilij provincialis obligantur omnes qui Episcopali jurisdictioni subduntur. Ad hanc tenentur etiam Exempti, ut sunt Regulares, in casibus quibus à jure communi, & Concilij decretis, specialiter Episcopis in eos potestas attributa est: & contra refractarios per juris remedia procedi potest.

Electio loci ad celebrandum Synodum provincialem posita est in arbitrio Metropolitani. Cessantibus tamen iustis impedimentis, non esse relinquendam Ecclesiam Metropolitanam censuit Sacra Congregatio Concilij.

5. Synodum Diæcesanam quotannis celebrandam statuit Tridentinum supra *Sess.* 24. *de reform. cap.* 2. Ad hanc tenentur convenire etiam Exempti, qui aliàs cessante exemptione interesse deberent, nec Capitulis generalibus subduntur. Ration parochialium Ecclesiarum accedere debent omnes qui earum curam gerunt.

Quod si Episcopus fuerit legitimè impeditus, potest celebrare Synodum Diæcesanam per procuratorem, aut suum Vicarium generalem sufficienti mandato instructum.

6. In Constitutionibus autem legitimè Sanciendis non requiritur consensus & approbatio Cleri, sed tantum assensus Capituli, sed neque hunc sequi necesse est, præterquam in quibusdam casibus à jure expressis.

Ex-

§. 3.

Exponitur series & gesta Conciliorum generalium, quæ pro Legitimis aut Illegitimis haberi debent.

AMplioris scientiæ causâ, peculiari studio hic in compendium contrahemus Seriem Conciliorum Generalium quæ hactenus in Ecclesia celebrata fuêre, prout recensita reperiuntur cum notitia rerum in ijs præcipuè gestarum; ubi & Concilia probata ab improbatis, ac legitima ab illegitimis, cum varia in ijs observatione, secernemus. Mirum enim in modum hæc notitia conducet ad distinctionem temporum quibus singula celebrata sunt, ad variorum dogmatum decisionem, ad peritiam Ecclesiasticæ historiæ, ad resolutiones Controversiarum plurimarum, quæ ab accurata horum observatione dependent.

Quamquam in notando ordine, præsertim annorum, non contendimus omnia ad amussim sibi constare, cum in multis necesse sit sequi Chronologos, qui in signando tempore, ac numero non rarò discrepant.

Concilia generalia quæ hactenus Legitima fuerunt octodecim numerantur.

PRimum est Concilium Nicænum, cui interfuerunt 318. Patres, inchoatum anno 327. & absolutum anno 330. uti cum communiori tradit Bellarminus, vel ut placet Baronio ac Binnio, anno 325. & cœptum, & absolutum. Præsides hujus Concilij fuerunt Pontificis legati Osius Episcopus, Vitus & Vincentius Presbyteri, quorum proinde nomina ante omnes extant Concilio subscripta. Convocatum fuit Conc. Nicænum à S. Sylvestro Papa, & Constantino Imperatore, qui Concilium ingressus non nisi annuentibus Episcopis sedere voluit, dein habitâ ad eos oratione latinâ, professus est non esse deinceps suum, sed Episcoporum iudicare, ac proinde, post omnes Episcopos subscripsit, uti refert Basilius Imperator sub finem Synodi 8. Actione 20. Coactum fuit hoc Concilium præcipuè contra Arium, qui Christi divinitatem negabat, quæ in Concilio definita est, & alia circa diem paschatis controversia. Decreta huius Concilij Romam perlata collectis Italiæ Episcopis à S. Sylvestro approbata fuere. De numero Sessionum huius Concilij non liquet, cum non omnia eius acta, sed tantum viginti Canones supersint.

Secundum generale Concilium numerari solet Constantinopolitanum primum, quamvis alij Sardicense præponant; Inchoatum fuit anno 383. ut tradit Bellarminus, vel biennio citius, ut placet Baronio. Non præsedit in hoc Concilio Damasus Pontifex per se, aut per suos Legatos. Sed ab eodem confirmatum fuit in his quæ fidem Catholicam concernunt, teste Photio in lib. de 7. Synodis. Septem tantum huius Concilij Canones, nulla verò Acta à Binnio adferuntur. Interfuerunt

Epis-

Episcopi Catholici 150, ac præterea 36. Macedoniani sive Semi-Ariani, ut ex Socrate refert Baronius. Convocatum fuit à Theodosio seniore Imperatore ex mandato Damasi Pontificis, uti patet ex epistola Concilij ad Damasum apud Theodoretum lib. 5. hist. Eccles. cap. 9. apud Bellarminum & Baronium. Causa hujus Synodi convocandæ præcipua fuit, 1. ut fidem Concilij Nicæni confirmaret, 2. ut Gregorium Nazianzenum Constantinopoli Episcopum stabiliret: sed firmavit insuper Spiritus Sancti divinitatem contra Macedonium, qui eo tempore illam negabat.

Tertium est Conc. Ephesinum primum, in quo numerati Episcopi plusquam ducenti. Convocatum fuit anno 430. ut vult Baronius, vel 434. ut tradit Bellarminus: idque authoritate Cælestini Papæ, cujus vice præsedit Cyrillus Alexandrinus alijque Legati, & operâ Theodosij Imperatoris Junioris, qui Candidianum Comitem misit ad Synodi defensionem, eâ conditione ut non immisceret se negotijs fidei, & Ecclesiasticis, conditionem tamen non servavit Candidianus. Damnatus est à Synodo Nestorius, quem Pontifex non voluerat de novo subijci examini, sed damnari juxta sententiam à se Anno præcedenti latam in Concilio Romano. Confirmata fuit, inquit Binnius, ut constat ex Epistola Cælestini 2. ad Synodum scripta, & ex actis Concilij in causa Nestorij Romæ habiti, utrobique etiam ob eandem causam hæresiarcha damnatus fuit.

Quartum est Chalcedonense 630. Episcoporum contra hæresim Dioscori, & Eutychetis Archimandritæ, qui unam tantum in Christo naturam asserebat, celebratum in suburbijs Chalcedonensibus in templo S. Euphemiæ anno 451. iuxta Baronium alioque. Confirmavit Synodum id petentem, gestaque eius, in sola tamen causa fidei, approbavit Leo, ut patet ex eius Epistola ad Synodum 59.

Quintum autem generale & legitimum Concilium (ut patet ex Niceno Secundo Actione prima) fuit Constantinopolitanum Secundum contra Originem, & tria Capitula, 255 Episcoporum. Inchoatum est anno 553. ut Bellarminus, Baronius, alijque Calendis Maij, finitum quarto Non. Iunij eiusdem anni, habitis collationibus octo. Convocatum fuit à Iustiniano Imperatore consensu quidem Vigilij Papæ, sed non observatis à Vigilio præscriptis, cui, contra voluntatem suam convenienti, nec per se, nec per Legatos præsedit, morbum allegans, etsi in eadem civitate esset: sed præsedit non Imperator, non Mennas, sed Mennæ successor Eutiches Patriarcha Constantinopolitanus. Quod Synodum probare nollet in exilium missus Vigilius, inde tamen redux post medium annum eam probavit Epistolâ ad Eutichium, quæ antehac ignota, operâ Petri de Martha ex Regia Parisiensi bibliotheca desumpta, extat modò in 12. Tom. Conciliorum impressionis Parisiensis pag. 262.

Sextum est Constantinopolitanum tertium, contra Monothelitas, Episcoporum 289. Celebratum in Secretario quod vocatur Trullis anno 680. Inchoata est prima actio die 17. Novembris: ultima autem & 18. die 17 Septembris anni sequentis. Convocatum fuit Concilium consensu

ſenſu Agathonis Papæ ab Imperatore Conſtantino Pogonato, qui omnibus fere actionibus interfuit quidem, & eminentiori loco præſedit, ſed non ut Iudex, verum ut propugnator. Reverâ enim præſiderunt Pontificis Legati Petrus & Georgius Presbyteri, & Ioannes Diaconus, qui ubique loquuntur primi, ſubſcribunt primi, Imperator autem ſententiam non tulit, & ultimo ſubſcripſit. Acta ibi ſunt omnia ex præſcripto Agathonis. Confirmationem ab eo petijt Synodus: obtinuiſſe dicitur communiter à Leone Secundò, ſed Epiſtola Leonis Comfirmatoria quæ circumfertur Spuria videtur Baronio, Binnio, alijſque.

Septimum eſt Nycænum Secundum, contra Iconomachos, Epiſcoporum 350. Actio eius prima habita anno 787. octavo Cal. Octob. 7. & vetima 3. idus Octob. Convocarunt illud Imperatores Conſtantinus & Irene eius mater conſenſu Adriani 1. Papæ, cuius Legati Petrus Archipresbyter, & Petrus Abbas S. Sabbæ & præſederunt, & nominantur, & ſubſcripſerunt primi. Omnia ibi acta ſunt ex præſcripto Adriani qui Concilium deinde confirmavit teſte Binnio.

Octavum eſt Conſtantinopolitanum quartum, in cauſa Photij per vim intruſi in Patriarchatum Conſtantinopolitanum, Epiſcoporum 383. vel ut alij 102. Actio prima habita anno 869. 3. Non. Octobris, 10. verò ultima Februarij ſequentis. Convocatum eſt mandante Adriano Papa induſtriâ Baſilij Imperatoris, qui interfuit quidem Concilio, ſed in fine proteſtatus eſt non eſſe ſuum, nec ullius Laici Eccleſiaſticis negotijs ſe immiſcere. Tandemque poſt Patriarchas omnes ante Epiſcopos ita volentes ſubſcripſit non definiens, ſed Synodum ſuſcipiens, proteſtanſque ſe poſt Epiſcopos debuiſſe ſubſcribere: primi autem ſubſcripſerunt qui præſederunt Legati Pontificij Donatus & Stephanus Epiſcopi, ac Marinus Diaconus. Synodus in principio Epiſtolæ ad Adrianum quæ exſtat ad finem actionis decimæ, teſtatur nil ſtatutum à ſe eſſe niſi quod jam ante à Nicolao decretum, & firmatum ab Adriano Pontificibus, petit Synodum recipi & confirmari, confirmatam autem eſſe teſtatur Baronius alijque cum Binnio, qui id in ſuis notis fuſius oſtendit.

Prædicta Concilia in Oriente, ſequentia in Occidẽte celebrata fuêre.

Nonum itaque Concilium fuit Lateranenſe, 300. & amplius Epiſcoporum, convocante, præſidente, & confirmante Calliſto II. anno 1122 pro pace & concordia inter Eccleſiam & imperium, nec non pro terra Sancta à Saracenis recuperanda.

Decimum Lateranenſe ſecundum, Epiſcoporum fere mille, convocante, præſidente, confirmante Innocentio 2. Papa anno 1139. celebratum contra Anacletum & Victorem anti-Papas, & Arnaldum de Brixia, ac pro reformatione morum. Huius & præcedentis acta intercidiſſe dicuntur.

Undecimum, Lateranenſe tertium, Epiſcoporum amplius 300. convocante, præſidente, confirmante Alexandro Papa anno 1179. contra Catharos (quos Waldenſes & Albigenſes aliqui appellant) & Schiſmaticos ab anti-Papis ordinatos, ac pro morum reformatione. Acta eius comprehenduntur cap. 27. apud Binnium ubi additur appendix ac-

actorum per partes 50. in alia capita distributa.

Duodecimum Lateranense quartum, Episcoporum adminus 400. aliorum verò Patrum puta Abbatum, Priorum Conventualium 800. Convocante, præsidente, confirmante Innocentio tertio anno 1215. contra hæreses Albigensium, ac errores Abbatis Ioachim, nec non pro recuperatione terræ Sanctæ &c. Acta exstant apud Binnium in capita 70. distincta.

Decimum tertium, Lugdunense primum, Episcoporum 140. convocante præsidente, confirmante Innocentio quarto anno 1245. causâ Frederici Imperatoris deponendi, expeditionisque in terram Sanctam suscipiendæ. Tertiâ sessione depositus etiam Imperator, & condita decreta quæ refert Binnius.

Decimum quartum, Lugdunense secundum, Patrum, ut ait Bellarminus, fere mille, convocante, præsidente, confirmante Gregorio X. præsente Michaele Paleologo Græcorum Imperatore anno 1274. contra errores Græcorum, & pro Recuperatione terræ Sanctæ; ubi facta est unio cum Græcis, maximè operâ S. Bonaventuræ.

Decimum quintum, Viennense in Gallia, Episcoporum 300. & amplius; convocante, præsidente, confirmante Clemente 5. anno 1311. contra Fratricellorum, Beguardorum, Beguinarum hæreses, extinctus in eo est Templariorum Ordo. Nec hujus, nec præcedentis acta refert Binnius, plurimæ eorũ constitutiones exstant in Iure Canonico.

Secutum est anno 1414. Conc. Constantiense, & Basileense, de quibus infra inter Illegitima.

Decimum sextum, Florentinum anno 1438. rogatu Ioannis Paleologi Græcorum Imperatoris, qui deinde interfuit, convocatum ab Eugenio IV. qui præsedit: Ferrariæ inchoatum. Inde habitis sessionibus 16. propter pestem translatum Florentiam, sed non finitum ibi anno 1429. ut plures putarunt, sed continuatum ibidem per tres alios annos, unde Florentiæ habitæ sunt plus quam octo sessiones illæ quæ præter relatas 16. reperiuntur solum apud Binnium; tum verò translatum Romam ubi duravit saltem usque ad annum 1445. ut patet ex actis Florentinæ Synodi, editis in lucem per Horatium Iustinianum Oratoristam, postea Cardinalem. Ita Pallavicinus in actis Synodi Tridentinæ lib. 6. cap. 11. De numero Patrum qui interfuerint non satis liquet, convocatum autem fuit contra errores Græcorum.

Decimum septimum, Lateranense V. anno 1512. inchoatum sub Iulio 1. qui quinque primis sessionibus partim per se, partim per suum legatum præsedit. Sessio autem 6. habita præside Leone X. successore Iulij anno 1513. sub quo post habitas alias sex sessiones finita etiam anno 1517. Concilium confirmavit deinde Leo, habitum autem fuit ad tollendum schisma propagatum per Conciliabulum Pisanum anno 1511.

Decimum octavum, Tridentinum, cœptum anno 1545. sub Paulo 3. sub quo Octava sessio habita est Tridenti 11. Martij anno 1547. Inde Bononiam translatum, ubi celebrata eodem Anno sessio 9 & 10. Tum verò sub Iulio 3. anno 1551. habita item Tridenti sessio 11. 12. 13. 14.

&

ſenſu Agathonis Papæ ab Imperatore Conſtantino Pogonato, qui omnibus fere actionibus interfuit quidem, & eminentiori loco præſedit, ſed non ut Iudex, verum ut propugnator. Reverâ enim præſiderunt Pontificis Legati Petrus & Georgius Presbyteri, & Ioannes Diaconus, qui ubique loquuntur primi, ſubſcribunt primi, Imperator autem ſententiam non tulit, & ultimo ſubſcripſit. Acta ibi ſunt omnia ex præſcripto Agathonis. Confirmationem ab eo petijt Synodus: obtinuiſſe dicitur communiter à Leone Secundò, ſed Epiſtola Leonis Comfirmatoria quæ circumfertur Spuria videtur Baronio, Binnio, alijſque.

Septimum eſt Nycænum Secundum, contra Iconomachos, Epiſcoporum 350. Actio eius prima habita anno 787. octavo Cal. Octob. 7. & vetima 3. idus Octob. Convocarunt illud Imperatores Conſtantinus & Irene eius mater conſenſu Adriani 1. Papæ, cuius Legati Petrus Atchipresbyter, & Petrus Abbas S. Sabbæ & præſederunt, & nominantur, & ſubſcripſerunt primi. Omnia ibi acta ſunt ex præſcripto Adriani qui Concilium deinde confirmavit teſte Binnio.

Octavum eſt Conſtantinopolitanum quartum, in cauſa Photij per vim intruſi in Patriarchatum Conſtantinopolitanum, Epiſcoporum 383. vel ut alij 102. Actio prima habita anno 869. 3. Non. Octobris, 10. verò ultima Februarij ſequentis. Convocatum eſt mandante Adriano Papa induſtriâ Baſilij Imperatoris, qui interfuit quidem Concilio, ſed in fine proteſtatus eſt non eſſe ſuum, nec ullius Laici Eccleſiaſticis negotijs ſe immiſcere. Tandemque poſt Patriarchas omnes ante Epiſcopos ita volentes ſubſcripſit non definiens, ſed Synodum ſuſcipiens, proteſtanſque ſe poſt Epiſcopos debuiſſe ſubſcribere: primi autem ſubſcripſerunt qui præſederunt Legati Pontificij Donatus & Stephanus Epiſcopi, ac Marinus Diaconus. Synodus in principio Epiſtolæ ad Adrianum quæ exſtat ad finem actionis decimæ, teſtatur nil ſtatutum à ſe eſſe niſi quod jam ante à Nicolao decretum, & firmatum ab Adriano Pontificibus, petit Synodum recipi & confirmari, confirmatam autem eſſe teſtatur Baronius alijque cum Binnio, qui id in ſuis notis fuſius oſtendit.

Prædicta Concilia in Oriente, ſequentia in Occidẽte celebrata fuêre.

Nonum itaque Concilium fuit Lateranenſe, 300. & amplius Epiſcoporum, convocante, præſidente, & confirmante Calliſto II. anno 1122 pro pace & concordia inter Eccleſiam & imperium, nec non pro terra Sancta à Saracenis recuperanda.

Decimum Lateranenſe ſecundum, Epiſcoporum fere mille, convocante, præſidente, confirmante Innocentio 2. Papa anno 1139. celebratum contra Anacletum & Victorem anti-Papas, & Arnaldum de Brixia, ac pro reformatione morum. Huius & præcedentis acta intercidiſſe dicuntur.

Undecimum, Lateranenſe tertium, Epiſcoporum amplius 300. convocante, præſidente, confirmante Alexandro Papa anno 1179. contra Catharos (quos Waldenſes & Albigenſes aliqui appellant) & Schiſmaticos ab anti-Papis ordinatos, ac pro morum reformatione. Acta eius comprehenduntur cap. 27. apud Binnium ubi additur appendix ac-

actorum per partes 50. in alia capita distributa.

Duodecimum Lateranense quartum, Episcoporum adminus 400. aliorum verò Patrum puta Abbatum, Priorum Conventualium 800. Convocante, præsidente, confirmante Innocentio tertio anno 1215. contra hæreses Albigensium, ac errores Abbatis Ioachim, nec non pro recuperatione terræ Sanctæ &c. Acta exstant apud Binnium in capita 70. distincta.

Decimum tertium, Lugdunense primum, Episcoporum 140. convocante præsidente, confirmante Innocentio quarto anno 1245. causâ Frederici Imperatoris deponendi, expeditionisque in terram Sanctam suscipiendæ. Tertiâ sessione depositus etiam Imperator, & condita decreta quæ refert Binnius.

Decimum quartum, Lugdunense secundum, Patrum, ut ait Bellarminus, fere mille, convocante, præsidente, confirmante Gregorio X. præsente Michaele Paleologo Græcorum Imperatore anno 1274. contra errores Græcorum, & pro Recuperatione terræ Sanctæ; ubi facta est unio cum Græcis, maximè operâ S. Bonaventuræ.

Decimum quintum, Viennense in Gallia, Episcoporum 300. & amplius; convocante, præsidente, confirmante Clemente 5. anno 1311. contra Fratricellorum, Beguardorum, Beguinarum hæreses, extinctus in eo est Templariorum Ordo. Nec hujus, nec præcedentis acta refert Binnius, plurimæ eorũ constitutiones exstant in Iure Canonico.

Secutum est anno 1414. Conc. Constantiense, & Basileense, de quibus infra inter Illegitima.

Decimum sextum, Florentinum anno 1438. rogatu Ioannis Paleologi Græcorum Imperatoris, qui deinde interfuit, convocatum ab Eugenio IV. qui præsedit: Ferrariæ inchoatum. Inde habitis sessionibus 16. propter pestem translatum Florentiam, sed non finitum ibi anno 1429. ut plures putarunt, sed continuatum ibidem per tres alios annos, unde Florentiæ habitæ sunt plus quam octo sessiones illæ quæ præter relatas 16. reperiuntur solum apud Binnium; tum verò transflatum Romam ubi duravit saltem usque ad annum 1445. ut patet ex actis Florentinæ Synodi, editis in lucem per Horatium Iustinianum Oratoriftam, postea Cardinalem. Ita Pallavicinus in actis Synodi Tridentinæ lib. 6. cap. 11. De numero Patrum qui interfuerint non satis liquet, convocatum autem fuit contra errores Græcorum.

Decimum septimum, Lateranense V. anno 1512. inchoatum sub Iulio 1. qui quinque primis sessionibus partim per se, partim per suum legatum præsedit. Sessio autem 6. habita præside Leone X. successore Iulij anno 1513. sub quo post habitas alias sex sessiones finita etiam anno 1517. Concilium confirmavit deinde Leo, habitum autem fuit ad tollendum schisma propagatum per Conciliabulum Pisanum anno 1511.

Decimum octavum, Tridentinum, cœptum anno 1545. sub Paulo 3. sub quo Octava sessio habita est Tridenti 11. Martij anno 1547. Inde Bononiam translatum, ubi celebrata eodem Anno sessio 9 & 10. Tum verò sub Iulio 3. anno 1551. habita item Tridenti sessio 11. 12. 13. 14.

&

quia per se sanæ erant doctrinæ.

Quartum, Francofordiense 300. circiter Episcoporum ex Italia, Gallia, Germania, & Britannia, præsentibus Legatis Papæ Adriani, qui illud convocari permiserat, à Carolo Magno Franc. Rege, qui deinde eidem interfuit. Verum Concilium hoc celebratum Anno 794. æcumenicum non est, cum nulli Orientales interfuerint, neque generale esse voluerit Pontifex, sed provinciale vel nationale fuisse dicunt Binnius, alijque. Ea quæ de filiatione Christi naturali in eo definita reperiuntur, sine dubio ab Ecclesia sunt approbata. Dicitur autem à Bellarmino alijsque, per Ecclesiã reprobata esse damnatio Synodi Nicænæ secundæ quam feciſſe fertur hoc Concilium, sed putat Binnius Concilium hoc nil statuisse contra Nicænam, eo quod alia pars decretorum illius, utpote particularis Concilij, approbata non fuisset.

Quintum, Pisanum Anno 1409. ad tollendum Schisma, Gregorio 12. & Benedicto 13. se pro Pontifice gerentibus, congregatum à Cardinalibus utriusque Obedientiæ præsentibus Episcopis 180. Abbatibus 900. à quibus omnibus sessione 15. depositus est uterque Antipapa. sess. 17. data facultas Cardinalibus eligendi Papam, qui post sessionem 19. elegerunt Alexandrum V. Huic demortuo succeſſit deinde Ioannes 23. Concilium hoc fuisse illegitimum volunt aliqui, Legitimum putat cum alijs Spondanus, sanè inter Pontifices veros computatur Alexander V. qui in eo electus fuit.

Sextum, Constantiense Anno 1414. ratione ejusdem Schismatis, & contra Hus & Wiclef, convocatum est rogatu Sigismundi Imp. à Ioanne quem XXIII. communiter dicunt, qui 1. sessioni interfuit unâ cum Imperatore, & sessione 2. habita 2. Martij 1415 promisit, vovit, juravit se cessurum Papatu, quando Petrus de Luna Benedictus XIII. dictus, & Angelus de Corario Gregorius XII. dictus simpliciter cederent. Interim noctu 21. diem Martij præcedente prædictus Ioannes clam aufugit, quare sessio 3. habita est 26. Martij absente Ioanne, fugam suam per litteras excusante. Quarta sessione declaravit Synodus quod ipsa potestatem à Christo habeat immediate, cui qui i. bet cujuscumque status vel dignitatis etiamsi Papalis existat, obedire teneatur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti Schismatis, & reformationem dictæ Ecclesiæ in capite & in membris. Circa quam declarationem quoniam ab aliquibus perperam sustinetur.

Nota primò, ex Eugenio IV. in constitutione, Moyses &c. illam non esse accipiendam in sensum generalem, ita ut Concilium quandoque sit supra quemcumque Pontificem, sed ita ut illud Concilium esset supra Papam dubium, prout tunc erant illi tres de Pontificatu contendentes. Nota secundò Concilium illud sess. 4. & 5. in qua declaratio allegata confirmata fuit, non fuisse Concilium generale, cum tantum interesset obedientia Ioannis XXIII. Deinde declarationi illi nullus consensit Pontifex.

Sessione 8. ab ijsdem damnatus Wilclef. Sessione 12. tandem Patrum sententia Pontificatu depositus Ioannes XXIII. qui sententiam auditam appro-

approbavit, & reipsâ cessit Pontificatu, quâ facta cessione Pontificatu omnino excidit.

Sessione 14. postquam sponte Papatu cessisset Gregorius XII. absens, Cardinales ipsius Obedientiæ in Concilium admissi cum reliquis. sess. 15. damnatus præsens Ioannes Hus, vivusque combustus.

Sessione 37. tandem definitiva sententiâ Pontificatu depositus Benedictus 13. cedere nolens: & sess. 41. anno 1417. electus in Pontificem Martinus V. qui sess. 45. Concilium dimisit. Editâ autem constitutione quæ incipit, *Inter cunctas*, sacro approbante Concilio, solum approbavit quod gestum erat contra errores Wicleffi, aliorumque, non approbavit autem quæ sess. 4. & 5. declarata retuli, imo in eadem Constitutione statuit, inter alia interrogatoria de hæresi suspectis proponenda, etiam hoc, Utrum credat quod Papa canonicè electus qui pro tempore fuerit, sit successor B. Petri, habens supremam potestatem in Ecclesia Dei. Certũ autem eam non habere si non sit major Concilio. Quod ergo sess. 4. statutum erat de Concilio supra Pontificem, nullo modo de Pontifice indubitato intelligi voluit.

Septimum, Basiliense à Martino V. indictum, & sub Eugenio IV. legitimè inchoatum anno 1431. sed in progressu variæ inciderunt controversiæ de authoritate Papæ &c.

Prima sessio habita est 14. Decemb. præsidente Iuliano Cardinali Pontificio legato. Interim Eugenius, 18. Decemb. edito Romæ decreto, Concilium si quod Basileæ congregatum videretur dissoluit, Patres autem Basileæ congregati de hoc Eugenij decreto publicas ad universos fideles litteras dedêre, quibus declarant decreviſſe se Concilium Basileæ continuare, quod & fecerunt.

Sessione itaque secunda, quam celebrarunt 15. Cal. Martij anni sequentis, præsidente etiam Iuliano, confirmarunt in primis decreta sess. 4. Constantiensis, statueruntque Concilium esse supra Pontificem. Alijs deinde sessionibus Eugenium IV. citarunt, accusarunt contumacem declararunt. Sess. 16. litteræ Eugenij recitantur, in quibus pacis studio declarat, Concilium illud à prima inchoatione legitimum fuisse, & irritas iussit esse priores litteras Concilij dissolutivas Notandum autem Eugenium non approbare illis litteris omnia quæ usque ad hanc sessionem à Concilio gesta sunt legitima esse, imo positivè reprobat ea omnia quæ contra ipsos Cardinales &c. decreta erant, ipsum Concilium tantum approbavit, iussitque legitimum esse.

Sessione autem 18. nullo Præsidente Pontificio Legato, Concilium repetit iterum decretum Constantiense. Non constat quibus deinde sessionibus legati præsederint, constat ipsos decretis Concilij se opponentes non fuisse auditos sess. 21. & 24. imo opus deinde fuisse Tarentino armis se tutari. Deinde à sessionis 31. tempore, id est anno 1438. Cal. Febr. dilapsus Basileâ Iulianus, qui olim Concilio faverat, alijque omnes Cardinales, uno excepto Arelatensi, quem deinde Præsidem Concilij crearunt. Hoc itaque Præside Concilium ita segregatum à Romano Pontifice, ut neque speciem Pontificiæ authoritatis præ se ferret, convocatis Presbyteris, quibus loco Episcoporum, pauciſſimi

enim aderant, suffragij ius datum, & in manus datæ Sanctorum reliquiæ sess. 33.

Sessione 34. Eugenium Pontificatu deponunt. Sess. 39. in anti-Papam eligunt Amadeum Ducem subaudiæ, qui dictus fuit felix V. Quo deinde Pontificatu cedente Nicolaus V. Eugenij IV. successor dedit hoc novæ concordiæ, ut confirmaret acta quædam Basileensia ad beneficia Ecclesiastica, & censuras pertinentia. Præter hæc nihil omnino approbavit, ut ex eius Bulla satis apparet. Ceterum non tantum Eugenius, sed & deinde Leo X. in Concilio Lateranensi sess. 11. decreta Basileensia damnarunt, ac proinde nullum possunt ab authoritate hujus Concilij robur habere.

TRAC.

TRACTATUS SECUNDUS
DE
CONTROVERSIJS
PARTICULARIBUS
MODERNIS ET V. IANSENIANIS

CAPUT PRIMUM.

Explicatur methodus in sequentibus controversijs præcipuè observanda.

STatuenda sunt hic quatuor Principia ab ipsis Sectarijs communiter concessa, & necessariò admittenda: ex quibus singulas controversias in particulari ita deducemus, ut cogatur Sectarius veritatem Catholicam admittere, vel suis principijs contradicere, per viam argumentandi brevem, & cuivis legenti apertam.

Primò, Admittunt nobiscum Sectarij Scripturæ sacræ authoritatem esse infallibilem: ac proindè in quavis controversia ab ea parte stare victoriam, pro qua verus Scripturæ sensus declaratur.

Secundò, Docent ipsi ut fidei suæ dogma indubitatum, Ecclesiam primitivam, quæ duravit post Christum annis circiter quingentis, sanctam, incorruptam, & omnis erroris expertem fuisse: ac proindè verum Scripturæ sensum tenuisse, ac fideliter docuisse. Nam nisi admitterent Ecclesiam saltem primitivam non erasse, fateri deberent nunquam post Christum veram Ecclesiam in mundo fuisse, cùm prorsùs impossibile sit veram Ecclesiam sine vera fide existere: alias enim esset vera, & non vera, quod apertè repugnat.

Hinc tertiò, Admittunt Patres primitivæ Ecclesiæ veram Christi fidem tenuisse & docuisse, atque in ea docenda verum Scripturæ sensum cognovisse. Undè sequitur illorum qui tunc vixerunt Patrum authoritatem & communem consensum, in quavis fidei controversia recipiendum esse: quos & ipsi pro suis dogmatibus omni studio adducere conantur.

Et patet Primò, quia cùm Patres illi fuerint primitivæ Ecclesiæ Pastores & Doctores, non potuerunt veram illius doctrinam ac sen-

lum ignorare. Si enim ipsi Ecclesiæ Doctores eius doctrinam ignorassent, multò magis alijs ignota fuisset: undè sequeretur nullam fuisse in primitiva Ecclesia legitimam Verbi Dei prædicationem, quam tamen ipsi Sectarij primariam veræ Ecclesiæ notam agnoscunt.

Patet secundò, Quia illorum Patrum scripta in primæva Ecclesia passim recepta, & perpetuo usu approbata fuerunt. In scriptis autem sic approbatis Ecclesiæ tunc approbantis authoritatem, sensum, & testimonium possidemus. Præterea, eorum libri ad impugnandos errores & hæreses à primitiva Ecclesia perpetuò adhibiti fuerunt: hoc autem fieri non potuit, nisi doctrinam in ijs contentam, veram, solidamque agnosceret; non enim potest per doctrinam quæ erronea est, error debitè impugnari.

Patet denique, ex eo quod SS. Patres in primitiva Ecclesia pro Sanctis agniti fuerint, & ipsi Sectarij pro talibus eos agnoscant. Undè necessariò sequitur eos veram & communem fidem profiteri debuisse; vera enim sanctitas sine vera & saltem communi fide nullo modo subsistere potest; quinimò docent Sectarij solam esse fidem, quæ per se hominem verè justum, & sanctum constituit.

Hi igitur primævæ Ecclesiæ Patres, in suis scriptis unanimi consensu posteritati traditis, sunt indubitati testes fidei, & doctrinæ quam olim profitebatur vera Christi Ecclesia, cujus ipsi ad populum præcipui interpretes, & Doctores fuerunt. Si enim horum testimonium & consensus non sufficiat, nulli prorsùs Ecclesiæ primitivæ idonei testes adduci poterunt. Eoque magis quod illi modò sint arbitri maximè sinceri, & incorrupti, ut sententiam ferant de exortis hoc ævo controversijs, de quibus olim nihil audierunt, sed absque omni partium studio doctrinam à vera Ecclesia acceptam, solo veritatis amore, posteris suis puram, sinceramque tradiderunt.

Hoc quoque argumentum pro authoritate Patrum, qui se in primitiva Ecclesia antecesserunt, adducit ipse Augustinus contra Julianum hæreticum l. 2. c. ult. Nondum vobiscum apud illos Judices (Patres) aliquid agebamus, & apud eos acta est causa nostra; nec vos, nec nos eis noti fueramus, & eorum pro nobis latas contra vos sententias citamus; nondum vobiscum certabamus, & eis pronunciantibus vicimus.

Quartò, Principium certum est etiam apud Sectarios: Hæreticam esse eorum doctrinam, quos primitiva Ecclesia pro hæreticis damnavit. Nam si eorum doctrina erronea & hæretica non esset, vera & primitiva Ecclesia eam reprobando in fide erraret, & hoc ipso vera Christi Ecclesia non esset.

Ex his igitur principijs, quæ ipsi Sectarij pro manifestis agnoscere debent, procedemus ad doctrinam cum Ecclesia Romana controversam ipsis perspicuè demonstrandam, hoc modo:

Illa doctrina & sensus Scripturæ debet esse verus, quem tradidit primitiva Ecclesia per suos Patres & Doctores, qui veram Ecclesiæ fidem præ omnibus perspectam habuerunt, alijs prædicârunt, & librorum suorum monumentis posteritati consignârunt, uti pluribus ostensum est.

Atqui

Atqui doctrina Ecclesiæ Romanæ, quam in sequentibus controversijs proferemus, est talis, ut in singulis ostendemus. Ergo Ecclesiæ Romanæ doctrina necessariò debet esse vera.

Item, Illa doctrina necessariò est falsa, quam in antiquis Hæreticis primitiva Ecclesia damnavit.

Atqui doctrina Romanæ fidei opposita est talis, uti infrà patebit. Ergo illa necessariò est falsa. Atque hæc argumentandi ratio ex proprijs principijs desumpta, cuivis Sectario facilis esse debet, & eorum quibus hæc scribo captui, & utilitati maximè accommodata.

Quòd si Adversarij hâc methodo convicti, conentur ad novas Scripturæ latebras declinare, adigendi erunt ad Methodum triplicem supra assignatam part. 1. cap. 9.

CAPUT II.

De Fide, Operibus, Gratia, & prædestinatione.

§. 1. *Sectarij refelluntur.*

1. DOcent primò Catholici, Fidem, & bona Opera peccatorem disponere ad justificationem, & gratiam primam, quâ transfertur à statu peccati ad statum gratiæ, & filiorum Dei.

Docent secundò, Per Fidem, & bona opera justum mereri justificationem secundam, sive augumentum gratiæ, & justitiæ semel acquisitæ, adeòque digna esse mercede, mediante tamen semper gratiâ & meritis Christi, *Trid. sess. 6. cap.* 8.

Contrà docent tam Lutherani, quàm Calviniſtæ, solam Fidem ad salutem & justitiam sufficere. Bona opera ad salutem neque necessaria esse, neque utilia: Imò omnia justorum opera esse peccata, & illos tantùm esse justos per justitiam Christi illis imputatam.

Visa est *Voetio* cum quibusdum modernis Sectarijs, nimis cruda, ac rigida hæc suorum Prophetarum Lutheri, & Calvini oracula. Illa igitur ipsi novo Spiritus afflatu sic reformanda censuerunt, ut per bona Opera obtineatur aliqua justificatio, non quidem in hac vita, sed saltem in futura. Sed hoc ipsum ut nimis laxum contrario Spiritu damnat Samuel Maresius, & acerbè exprobrat Voetianis, *Illos plusquam mediam partem victoriæ Papistis concedere.* Ita loquitur in suis Diatribis de statu afflicto modernæ Theologiæ apud Confæderatos pag. 8.

Sed patent priora quæ retulimus dogmata, ex ipsis Calvini verbis referentis tam suam, quàm Lutheri doctrinam *lib.* 1. *de libero arbitrio* ,*pag.* 141. Peccare justos etiam in operibus bonis, & bona opera esse ,ex se mortalia peccata (ait): nihil est in istis verbis quod non sim-,pliciter, & citra ullam figuram verum sit. Item Lutherus, *in confut.* ,*Latomi fol.* 220. Omnis justitia est immunda, omne opus bonum pec-,catum. Denique Calvinus *in antidot pag.* 291. In eo differt à Lege ,Evangelium, quia non sub conditione operum, sicut illa, sed ex fide vitam promittit. Et hæc est communis Sectariorum confessio, quæ

juxta traditam cap. 1. Methodum clarè & solidè confutatur hoc argumento.

2. Illa doctrina est hæretica quæ adversatur Scripturis ex sensu primitivæ Ecclesiæ, uti omnes Sectarij admittunt. Sed hæc doctrina adversatur Scripturis ex sensu primitivæ Ecclesiæ: Ergo hæc doctrina est hæretica.

Scripturæ adversari ostenditur ex Evangelio, ubi præter Fidem requiritur observatio Mandatorum. *Matth.* 19. *Si vis ad vitam ingredi serva mandata.* Et de mercede dicitur *Matth.* 20. *Voca operarios & redde illis mercedem.* Et Matth. 5. v. 12. *Gaudete & exultate quia merces vestra copiosa est in cœlis.* Eodem modo de merito & mercede bonorum operum loquitur Apost. ad Rom. 2. v. 6. *Deus, reddet unicuique secundùm opera sua.* Et 1. ad Cor. 3. v. 8. *Unusquisque propriam mercedem accipiet secundùm suum laborem.* Frustrà insuper diceretur 1. Joan. 3. v. 14. *Qui non diligit manet in morte*, si sola fides ad vitam, & salutem sufficeret.

Denique Apostolus Iacobus suæ epist. c. 2. v. 20. apertè declarat, *Fidem sine operibus mortuam esse* .... Et *ex operibus justificari hominem, & non ex fide.* Si dicat Sectarius Epistolam D. Iacobi Canonicam non esse, jubeatur id ex Scripturis probare, juxta methodum primam suprà assignatam.

3. Si in oppositum adferat Apostolum Paulum *ad Rom.* 2. ubi dicit, nos gratis justificari, & sine operibus legis. Respondeiur Apostolum agere de operibus legis ceremonialibus, quibus Iudæi se coram Deo justos reddi, falsò existimabant. Nostram autem doctrinam apertè tradit idem Apostolus ad Rom. 2. v. 13. *Non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur.*

4. Sensum primitivæ Ecclesiæ circa has Scripturas Luthero & Calvino è diametro contrarium esse, ex testimonijs SS Patrum, qui in primitiva Ecclesia floruerunt, nunc manifestè declaro.

S. Augustinus *lib. de fide & operibus cap.* 14. Iam, inquit, illud videamus quod excutiendum est à cordibus religiosis, ne malâ securitate salutem suam perdant, si ad eam obtinendam solam fidem sufficere putaverint.

Idem in *epist.* 105. *ad Sixtum.* Sicut merito peccati tanquam stipendium redditur mors, ità merito justitiæ tanquam stipendium vita æterna.

S. Cyprianus *libro de unit. Eccles. circa medium.* Iustitiæ opus est, ut promereri quis possit Deum, præceptis & monitis eius obtemperandum est, ut accipiant merita nostra mercedem.

S. Ambrosius *lib.* 1. *de offic. cap.* 35. Nonne evidens est Meritorum aut præmia aut supplicia post mortem manere.

S. Basilius *Orat. in init. proverb.* Omnes qui viam Evangelicam incedimus mercatores sumus, per opera mandatorum nobis possessionem cælestium comparantes.

S. Cyrillus *lib.* 10. *in Ioan. c.* 18. Quod autem fides ad salutem non sufficiat, Christus etiã discipulis ostendit, tu credis quia unus est Deus.

5. Ex

5. Ex his adeò manifestis hoc tantùm modo potes concludere. Vel Scriptura erravit cum primitiva Ecclesia, vel nunc errat doctrina Lutheri & Calvini in terminis illis contraria. Sed nec Scriptura, nec primitiva Ecclesia errârunt, ut ipsi fatentur. Ergo erronea est hæc Lutheri & Calvini doctrina, & consequenter tota eorum secta, quæ huic doctrinæ adhæret.

6. His ita probatis, corruunt alij errores, maximè Calvini indè consequentes, ut, 1. Homines independenter à suis operibus prædestinari ad gloriam, vel reprobari ad pœnas æternas.

2. Christum pro omnibus mortuum non esse, sed pro solis electis & prædestinatis. Contra apertam Scripturam 2. ad Cor. 5. v. 15. *Christus pro omnibus mortuus est.*

3. Deum non omnibus dare gratiam, sed solis prædestinatis. Contrà illud Apost. *Deus vult omnes homines salvos fieri*, quantùm est ex parte auxilij divini.

4. Hominem in statu naturæ lapsæ, perdidisse libertatem arbitrij, sic ut concupiscentiæ, aut gratiæ internæ non possit resistere. Cùm tamen Scriptura contrarium dicat Act. 7. v. 51. *Vos semper Spiritui sancto resistitis.*

5. Deum hominibus præcipere impossibilia, adeoque omnia mandata non posse servari. Contra Apostolum ad Philip. 4. v. 13. *Omnia possum in eo qui me confortat.*

Hæc autem omnia quid aliud docent, quam omnem rectè vivendi curam abijcere, pietatem & bona opera pro nihilo habere, salutem suam aut damnationem inevitabili necessitati relinquere? Illam autem doctrinam tradit Calvinus *l. 3. instit. cap. 21. 22. 23.* & sæpiùs alibi.

Undè oritur illud hominum desperatorum dilemma. Vel ab æterno sum prædestinatus ad cœlum, vel reprobatus ad infernum. Si prædestinatus, quidquid agam salvabor: si reprobatus, quidquid agam certò damnabor. Ergo non debeo de bona vel mala vita esse solicitus.

Sed hujus dilemmatis fallacia dissolvitur hoc modo: Si sum prædestinatus, per media scil. in mea potestate constituta, certò salvabor, si illa media adhibeam; damnabor si illa nolim adhibere. In mea autem libertate relictum est, illa media amplecti, ex quibus debeo esse prædestinatus, vel ea omittendo efficere ut sim reprobatus: quod satis unicuique rectè vivendi curam imponit. Ut patet in hac ægrotantis similitudine. Vel Deus ab æterno prævidit & decrevit te ex hoc morbo moriturum, vel non. Si prævidit moriturum, certò morieris, sin minùs, certò convalesces. An ideo omittes medicinam idoneam applicare ne mors obrepat? Quod si putas vitam corporis per medicinam conservari posse ne intereat, quomodò non credis te per Pœnitentiam, & bona Opera impedire posse ne mortem animæ æternam incurras.

Ut verò hi, alijque errores de Gratia divina, & Libertate humana accuratius refellantur, plures de ijs horum temporum controversiæ in sequentibus explicandæ erunt.

§. 2.

De Gratia Christi, Operibus Libero arbitrio Controversiæ Recentiores.

POst hæreses Lutheri, & Calvini de gratia Christi, & libertate humana, circa annum 1641. prodierunt errores comprehensi in libro qui Augustinus Iansenij inscribitur. Hos errores in primo ortu detexerunt Professores Societatis IESU in Academia Lovanienſi, ac ne latius serperent, illos publicis Thesibus, ac validissimis argumentis oppugnarunt. Signum sustulerunt hæ Theses cæteris Europæ Academijs, & Provincijs, ut adversus dogmata fidei Catholicæ pernicioſa omni ope & authoritate dimicarent. Id impigrè tam voce, quàm calamo præstiterunt omnium ordinum Viri celeberrimi, & imprimis Doctores Sorbonici, ac totius pænè Galliæ Antistites. Horum omnino octoginta doctrinâ aut infulis eximij, cum Sorbonæ parte longè maxima, ac frequenti aliorum Ordinum assensu, ut gravissimum ab Ecclesia periculum averterent, rem totam ad supremum controversiarum judicem Pontificem Romanum suo nomine deferendam censuêre.

Fuerunt quidem præcipua Iansenij dogmata pridem proscripta inter propositiones septuaginta novem Michaelis Baij per Constitutiones Pij V. & Gregorij XIII. quas postea confirmavit Urbanus VIII. ipsumque Iansenij librum tanquam damnata dogmata restaurantem omnibus sub anathemate interdixit. Sed cum non deessent qui vario ducti studio Pontificum Decretis obstreperent, placuit Apostolicæ Sedi ad novum, supremumque examen rem totam revocare.

Itaqua Innocentius X. summâ curâ ac studio tam per se, quàm per viros doctissimos, excusso Iansenij volumine, quinque ex eo propositiones selegit, quæ præcipuam totius libri doctrinam continebant, easque sæpius examinatas, de Apostolicæ potestatis plenitudine, gravibus censuris confixit, & Constitutione in perpetuum valiturâ condemnavit.

Ut verò aliqui ictum hunc fatalem novâ arte à novi Authoris capite averterent, has quinque propositiones, quas antea ipsam esse Augustini doctrinam defendebant, postea mutato consilio easdem à Iansenij libro, ac mente longissimè abesse affirmarunt. Hos demum novo diplomate compescendos censuit Alexander VII. quo damnata dogmata, non tantum eâdem quâ prædecessores censurâ, profligavit, sed etiam ea in Iansenij libro eo quo damnata sunt sensu contineri Apostolicâ authoritate definivit.

Ut igitur has quoque propositiones in cõtroversijs polemicis de Gratia quâ cæpimus Methodo, Missionario Apostolico breviter proponamus, primò singula dogmata cũ censura illis inusta proferemus, & quo

loco

loco ab authore tradita sunt, prolatis etiam ipsius verbis, demonstrabimus. Dein quo modo Scripturæ, Conciliorum, Patrum, ac præsertim S. Augustini authoritati adversentur, cum faciliori argumentorum solutione, breviter, & dilucidè exponemus.

Prima Iansenij Propositio.

ALiqua Dei præcepta hominibus iustis volentibus & conantibus, secundùm præsentes quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis Gratia qua possibilia fiant. Hanc doctrinam Innocentius X. & Alexander VII. ut temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & Hæreticam declararunt ac damnarunt. Extat autem illa doctrina in libro Iansenij *Tom.* 3. *lib.* 3. *cap.* 13. *col.* 325. *& alibi* his terminis. Sunt quædam homini præcepta secundùm statum & vires, in quibus constitutus est, impossibilia: *n.* 2. nec adest semper gratia, quâ præcepta illa implere sufficiamus.

Reprobatur illa doctrina primò ex Scripturis. Hæ enim hortantur homines ad omnium mandatorum observationem, quod frustra fieret si ad hanc voluntati humanæ vires deessent: quin & gratiam qua præcepta impleri possiut eædem Scripturæ disertè pollicentur 1. *ad Corinth.* 10. *v.* 13. Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari, supra id quod potestis: Et *Lucæ* 19 *v.* 21. Regnum Dei intra vos est: ac *Ioan.* 5. *v.* 3. Mandata illius gravia non sunt. Quomodo verò gravia non essent, aut intra nostram potestatem constituta, si nec gratia, nec vires adessent, quibus per observationem mandatorum peccatum vitari possit?

Causam verò comminiscitur Iansenius *Tom.* 3. *lib.* 3. *cap.* 17. cur non frustra ad observationem mandatorum consilia, & monitiones adhibeantur: Quia, inquit, habent usum significandi homini, ut si forte possit, faciat quod jubetur, si non possit, infirmitatem doleat, oretque pro viribus impetrandis.

At quid juvant ista ad amovendam peccandi necessitatem, si dum tentatio urget, nec spatium, nec gratia ad orandum necessaria concedatur? Hanc autem quandoque deesse, disertè fatetur ipse Iansenius supra *cap.* 13. Est, ait, quædam voluntatis infirmitas quæ non potest certas tentationes superare, nec adest gratia, quâ superentur, nec Spiritus orationis quo vires impetrentur.

Reprobatur secundò, ex mente S. Augustini, quem frustra Iansenius doctrinæ suæ patronum gloriatur. Huic enim errori apertè refragatur, *de peccatorum meritis & remiss. lib.* 2 *cap.* 6. Dubitare, inquit, non possum, nec Deum aliquid impossibile homini præcepisse, nec Deo ad opitulandum & adiuvandum, quo fiat quod iubet, impossibile aliquid esse, ac per hoc potest homo, si velit esse sine peccato adiutus à Deo. Quid dici potuit apertius? Sed audi fortius loquentem *Sermone* 191. *de tempore*: Execramur blasphemiam eorum, qui dicunt impossibile aliquid homini à Deo esse præceptum, & mandata Dei non à singulis,

sed

sed ab omnibus in communi posse servari. Quinimo *lib. de nat. & grat. cap. 67.* pro evidenti principio statuit, neminem posse peccare in eo quod nullo modo caveri potest: peccatur autem præcepti violatione; ergo ea caneri potest.

Ad hunc Scripturæ, ac S. Augustini sensum tam exploratum accedunt Canones Conciliorum, à quibus impium dogma diro anathemate confixum est. Sic enim primis illis Ecclesiæ temporibus de hac doctrina pronunciavit Concil. Arausicanum *Can.* 25. Hoc etiam secundum fidem Catholicam credimus, quod acceptâ per Baptismum gratiâ omnes Baptizati, Christo auxiliante & cooperante, quæ ad salutem pertinent possint & debeant, si fideliter laborare velint, adimplere. Et contra huius ævi Novatores novum hoc anathematis fulnem vibrat Tridentinum *Sess. 6. Can.* 18. Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam iustificato & sub gratia constituto esse ad observandum impossibilia, anathema sit. Idemque Concilium, ad implenda Dei præcepta adesse iustis vires, nec abesse Dei adjutorium disertius inculcat, *eadem Sess. 6. cap.* 11. Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quodpossis, & petere quoduon possis, & adjuvat ut possis.

Si quæras, quid ad hæc profligati dogmatis assertor? Argutias inanes obtendit, quæ potius fucum, quam fidem faciant. Impotentiam implendi mandata ait talem esse, ut peccatores non desinerent ea implere, si vellent; velint enim, & mox ut voluerint, mandata implebunt. Aperta est hæc responsio, eamque tam facilè capio, quam claudum posse ambulare, dummodò ambulet: istud verò non concipio, quid ista potentia ad ambulandum iuver, si quis incedere iubeatur, qui fractis cruribus non magis potest gressus formare, quam assumptis alis in cælum evolare. Neque magis concipi potest quo pacto peccator possit mandatis obtemperare, cui deest gratia & potentia requisita, ut per viam mandatorum progredi valeat.

At, inquies, posset peccaror implere præcepta inalio statu, quando scilicet gratiæ victricis auxilium haberet, ac proinde dum peccat, est saltem remotè potens ad non peccandum.

Sed quid iuvat posse hominem in alia hypothesi servare præcepta, si nunc dum mandatum illi incumbit ita constitutus sit, ut auxilium in promptu non habeat, quo possit præceptum explere? Ut si quis in tenebricoso carcere conclusus iubeatur litteras perlegere, quis dicet illi nunc adesse obtemperandi potestatem, quamvis postea, si panderentur fenestræ, luce affulgente, legendi facultas non deesset. Nunquam sanè negavit Calvinus voluntatem humanam, quæ violato præcepto in peccatum prolapsa est, potuisse à Deo per alia auxilia inflecti ad præcepti observationem: & tamen eius doctrina ab Ecclesia reprobata est, eo quod asseruerit, in hoc statu homini iusto aliqua Dei præcepta esse impossibilia. Hac igitur viâ nullum datur effugium, nisi lubeat Calvini vepribus inhærere.

Alia tentatur via, sed longinqua: ad Adamum scilicet, & paradisum, & prima mundi exordia recurritur. Prætendit enim erroris author, peccatum quod à nobis propriâ voluntate admittitur, continuatio-

tuationem esse delicti ab Adamo in paradiso pridem commissi, ex quo in nos peccati fomes profluxit: atque ita docet ex utriusque peccato unum quodammodo actum conflari, qui nobis hoc ipso totus sit liber, quo in Adamo liberè incepit.

En Machinam longè quæsitam, ex tot commentis bellè compactam. Quid enim à veritate longinquius fingi potest, quam peccatum ab uno homine propriâ voluntate hodie commissum, omnem quam habet libertatem derivare ab alieno delicto, quod à sex millibus annorum suæ tantum voluntatis arbitrio liberè incurrit? Aliud longè est de reatu peccati originalis, quem ut contrahamus nullus omnino voluntatis nostræ actus requiritur.

Quod si possint actus à nobis eliciti malitiam pænâ æternâ plectendam contrahere, ex eo quod ab Adami peccato causam & ortum habuerint, cur etiam per amentiam, cæcitatem, & alias hujusmodi affectiones necessarias, peccati reatum non incurrimus, cum hæ quoque à primi parentis delicto in nos profluxerint?

Quinimo si responsum illud aliquid veritatis haberet, inde pariter conficerem, peccata hominis Baptizati omni prorsus culpâ carere. Cum enim, ut aiunt, suam libertatem ac formalem malitiam ea non habeant, nisi ut conjuncta cum peccato Adami, sublato jam in nobis per Baptismum primi parentis peccato, non possunt actus nostri, quibus præcepta transgredimur, formalem malitiam retinere, aut pænæ à Deo iustè infligendæ reatum incurrere. Denique si actus illi alienâ tantum libertate malitiam contraherent, nequidem poterunt à Deo sub reatu pænæ æternæ hominibus prohiberi; sic enim in statu naturæ lapsæ homini imperare non potest ut careat concupiscentiâ, quamvis in Adamo liberum fuerit non peccando concupiscentiæ fomitem à posteris summovere. Ex quibus breviter, satis tamen manifestè apparet, hanc doctrinam ab Ecclesia meritò proscriptam, nullâ veritatis specie defendi.

Secunda Propositio.

INteriori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur. *Ianſen. Tom. 3. lib. 2. cap. 5. col.* 103. Nullum, inquit, adjutorium gratiæ, cujus usus ita ponitur in arbitrio voluntatis, ut illo utatur aut non utatur, ut illud amplectatur aut deserat, aut illi consentiat aut non consentiat si voluerit, ad medicinale adjutorium Christi ullo modo pertinere potest. Hanc propositionem Innoc. X. & Alexander VII. hæreticam declaravit, & ut talem damnavit.

Repugnat illa primò testimonijs Scripturarum, quæ docent hominē resistere vocationi divinæ, & sæpius hortantur ut acceptæ gratiæ cooperetur: quod frustraneum foret, si gratia per se voluntatem humanam ad consensum ita raperet, ut nunquam ei dissentiendo resisteret. Sic autem loquitur Scriptura *Proverb.* 1. *v.* 24. Vocavi & renuistis, extendi manum meam, & non erat qui aspiceret. Et *Matth.* 20. *v.* 16. Multi sunt vocati, pauci vero electi: *Item Matth.* 23. *v.* 37. Quoties

Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti. Et *Actor. 7. v. 51.* Vos semper Spititui Sancto resistitis. Denique 2. *ad Corinth. 6. v. 1.* Exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. An non otiosa hæc ad gratiam recipiendam exhortatio, an non iniqua in resistentes exprobratio, si talis esset natura gratiæ divinæ ut à nulla possit voluntate repudiari?

Iam verò inspiciamus de hoc dogmate quis fuerit primævæ Ecclesiæ sensus, ac imprimis S. Augustini *lib. de Spir. & litt. cap. 34.* Misericordia Dei præuenit nos, consentire autem vocationi Dei aut ab ea dissentire, nostræ voluntatis est. Eodem modo vim illam voluntatis, in repellenda gratia vocationis divinæ, exponit in Evangelio de vocatis ad nuptias, quorum aliqui noluerunt Christo vocanti obtemperare: Ad illam cænam, inquit, nec omnes qui vocati sunt venire voluerunt, neque illi qui venerant venire possent nisi vocarentur: itaque nec illi debent sibi tribuere qui venerunt, nec illi qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi. QUI UT VENIRENT VOCATI, ERAT IN LIBERA VOLUNTATE. S. Augustino testis accedat eiusdem Doctoris & ævi discipulus S. Prosper *Lib. 2. de vocat. Gent. cap. 26.* Voluntas de sua habet mutabilitate si deficit, de gratiæ verò opitulatione si proficit: *Et quod à multis refutatur gratia, ipsorum est uequitiæ*, quod à multis recipitur, gratiæ divinæ est, & voluntatis humanæ.

Perpetuum hunc Ecclesiæ sensum veneratur Tridentina Synodus, & oppositum contra Sectarios nostri temporis sub anathemate proscribit *Sess. 6. Can. 4.* Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum.... non posse dissentire, anathema sit. Nec minus apertè *Sess. eadem cap. 5.* Tangente Deo cor hominis... inspirationem illam recipiens, abijcere potest. Eodem veritatis spiritu afflatum idem enunciat Concil. Senonense anno 1528. *Decreto fidei 15.* Non est tale trahentis gratiæ auxilium, cui resisti non possit.

Si quæigitur vis divinis eloquijs, si quæ veritas Sanctis Ecclesiæ Patribus, & Concilijs, ex his manifestum evadit, hanc esse doctrinam omni ævo in Ecclesia Christi comprobatam: adeo ut quisquis adhuc veritati fidei tam luculentæ repugnat, hoc ipso satis ostendat, se divinæ gratiæ posse resistere.

Quibus verò modis & argumentis quidam moliantur huic veritati obsistere, & in operibus gratiæ voluntatem humanam ineluctabili necessitati subijcere, in propositionis 3. refutatione ubi agitur de libertate ad meritum requisita, mox aperiemus.

Tertia Propositio.

ADmerendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione. Hanc propositionem Innoc. X. & Alex. VII. hæreticam declaravit, & ut talem damnavit. Eam verò docet & explicat fusè Ianfenius lib. 6. de grat. Salvatoris cap. 6. ubi declarat in ordine ad

actio-

actionem meritoriam vel demeritoriam, nihil esse quod impediat libertatem voluntatis, præter coactionem. Et breviter *Tom. 3. lib. 6. cap. 12. col. 638.* Sic pronunciat: Nihil aliud libero generaliter repugnat, quàm necessitatis illius prementis, cogentisque violentia. Et hinc asserit satis inesse libertatis ad meritum actui amoris quo Deus seipsum diligit, si Deus meriti capax esset.

Huic errori ad amussim quadrat hæresis Calvini, qui disertè profitetur, se non aliam impugnare libertatem, quam eam quæ sita est in facultate voluntatis ad utramque partem expedita, quæ scilicet præbeat liberam agendi vel non agendi potestatem, quam libertatem indifferentiæ nuncupamus: sic enim loquitur ipse in Antidoto *ad can. 5. Conc. Tridentini.* De verbo, inquit, ne moveamus rixam, sed quia per liberum arbitrium intelligunt (Catholici) eligendi facultatem, quæ sit in utramque partem libera & soluta, titulum sine re esse qui affirmant, Christum habent authorem.

Quam verò longè abeat dogma hoc fatale à Scripturæ, Patrum, & Ecclesiæ sensu, testantur aperta veritatis oracula, quibus inimicum gratiæ & libertati humanæ commentum perpetuò aversantur.

Atque imprimis ex sacris litteris manifesta intorquetur sententia *Genesis 4. v. 7.* Nonne si bene egeris recipies; sin autem malè, sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Hanc expeditam ad utrumque libertatem in homine iusto disertè agnoscit Ecclesiasticus *cap. 31. v. 1.* Qui potuit transgredi & non est transgressus, facere mala & non fecit. Nec minus humanam libertatem, ut subsistat, ab omni necessitate remotam requirit Gentium Apostolus *1. ad Corinth. 7. v. 31.* Qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis. Necessitatem à libertate sejungit Apostolus, illam cum libertate coniungit Ianssenius: quis hic erravit, nisi qui errare potuit?

Sed, inquies, quid de Augustino? Sat nota eius mens & sententia, si non ille Ianssenij, sed Ecclesiæ Augustinus audiatur. Paucis verbis decretoriam in hac controversia sententiam pronunciat *Lib. de vera Relig. cap. 14.* Quoniam peccari non dubium est, nec hoc quidem dubitandum video, habere animas liberum voluntatis arbitrium: tales enim servos suos meliores esse Deus judicavit, si ei servirent liberaliter, quod nullo modo fieri posset, si non voluntate, sed necessitate servirent. Audis S. Augustinum liberum arbitrium sic explicantem, ut nulla sit liberalitas, nulla libertas, si Deo non serviatur eâ voluntate quæ omni careat necessitate. An non hoc iterum inculcat *lib. de Spir. & litt. cap. 34.* Consentire vocationi Dei vel ab ea dissentire, propriæ voluntatis est. Iterumque *de lib. arbit. lib. 3. cap. 18.* Ista est causa voluntatis, si non ei potest resisti, sine peccato ei creditur, si autem potest, non ei cedatur, & non peccabitur. Si quis Augustinum tam clara, tam sana suadentem audire nolit, videat ne ab eodem insaniæ arguatur *lib. de duab. Animabus cap. 12.* Dicere reum teneri quempiam, quia non fecit quod facere non potuit, summæ est iniquitatis, & insaniæ.

Quid

Quid ergo mirum summos Pontifices divino Spiritu afflatos illam doctrinam abolere, quam Sacrarum litterarum, Sanctorumque Patrum consensus toties condemnat?

Consensum hunc testatur Concil. Senonense in decretis fidei *decreto* 15. ubi concludit, percurrenti Sacram Scripturam obvium esse quod liberum in utramvis partem hominis arbitrium asseveret. Horum denique vestigijs insistens Conc. Tridentinum *Sess.* 6. *can.* 4. sic tandem definit. Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum... Deo excitanti atque vocanti non posse dissentire, si velit, anathema sit. Agit autem de potestate dissentiendi, quæ consistit in libertate indifferentiæ ad merendum & demerendum necessaria. Si enim libertas ad meritum requisita stare posset cum necessitate ad unam partem determinante, parum Concilio laborandum fuisset, ut statueret de libertate per quam voluntas motioni præsentis & excitantis gratiæ possit dissentire, cum hæc alia esse non possit quam libertas in sensu composito expedita ad agendum vel non agendum, quæ cum necessitate ad unum adstringente componi non potuit.

Quid igitur in re tam clara reponunt istius dogmatis patroni? Aliquas excogitãt subtiles remoras, quæ perspicuæ veritati tenebras offundant. Ajunt enim se admittere in voluntate libertatem sive indifferentiam potentiæ, non verò indifferentiam actionis: istam verò indifferentiam potentiæ dicunt sitam esse in mutabilitate, & flexibilitate humanæ voluntatis, quæ annexa est statui vitæ præsentis, in qua modò ad volendum, modò ad nolendum facile inflectimur, quamvis quod in particulari volumus, id necessariò velimus.

Sed quid hoc aliud est, quam voluntatem de uno actu necessario, in alium necessarium devolui? cum quævis actio voluntatis suâ careat indifferentiâ, & eliciatur hic & nunc à potentia in actu primo ad illum determinata. Aut quam potest ipsa potentia habere indifferentiam, quando, sine potestate ad oppositum, ad hanc tantummodo actione adstricta retinetur? Itaque tota quæ hic prætenditur voluntatis mutatio, alia non est, quam concatenata commutatio unius necessitatis in aliam: interea in quavis actione catenam semper ad unum astringentem subit voluntas, sive auream operis boni, sive ferream actionis pravæ: optio verò catenæ quâ astringitur non est ipsius voluntatis, sed providentiæ gubernatricis, quæ sive delectationem iustitiæ, sive concupiscentiæ pro arbitrio dispensat, debebit illi voluntas humana inevitabili necessitate obsecundare. Hæc illa est insignis larua libertatis, quam neque Manichæi quos impugnat Augustinus, nec Astrologi fatorum assertores, nec Wiclefus, aut Calvinus ab Ecclesia damnatus, suam esse recusarent; ac proinde, si huic sententiæ credimus, hæretici illi totam admisere libertatem, quæ ad merendum & demerendum in naturæ lapsæ statu requiritur. Aliâ sanè libertate egeat creatura ratione prædita, ut apud suum creatorem laudem vel vituperium, præmium vel pœnam mereatur: ut nempe cardo voluntatis in bonum vel malum ab ipsa inflectatur, & sic agat, ut quantum est ex parte omnium quæ actionem antecedunt possit ab agendo abstine-

re,

te. Sine huiusmodi libertate nemo sui mancipij actionem moralem pœnâ, vel præmio dignam censebit.

Quarta Propositio.

SEmipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant hæretici quod vellent eam gratiam talem esse cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. Tradithuius primam partem diffusè nominatus Author lib. 8. de hæresi Pelag. cap 6: Secundam lib. 2. de grat. Salvat. cap. 4. &c. quam brevissimè stringit col 215. dum adversarium suum perstringit his verbis. Quanta audacia, post condemnatos jam à tot sæculis Massilienses, asserere quod quia in statu Innocentiæ sufficiebat homini ad salutem gratia quâ poterat perseverare si vellet, etiam nunc sufficere. Declarata vero est ab Innoc. X. & Alexandro VII. hæc 4. Propositio falsa & hæretica, & ut talis damnata.

Prima pars huius propositionis, quæ facti quæstionem continet, falsa declaratur ex historia hæresis Pelagianæ in ijs quæ apertè tradit S. Augustinus, Prosper, & Hilarius, qui contra hanc hæresim decertarunt. Refert verò Augustinus lib. de prædest. cap, 2. 3. 5. Semipelagianos gratiam interiorem ad singulos actus non admisisse, sed censuisse, *initium fidei esse ex nobis, tanquam si fides non à Deo nobis donetur.* Item, *Fidem non esse donum Dei.* Item, Eos agnovisse quædam merita sua, *tanquam ipsi sibi ea fecissent, non gratia Dei.* Denique, *& credere & perseverare ita nostrum esse, tanquam non à Domino nos accipiamus* &c. Consentit fusè S. Prosper contra Collatorem, præsertim cap. 4. 6. 10. 13. 14. & deinceps, ubi disertè exprobrat, quod diceret hominem posse bene agere sine gratia; non incitatum à Deo; ante gratiam; sine adiutorio Dei; per vires tantummodò humanæ voluntatis; merito gratiam præveniente &c. Quæ omnia in illis adeo obvia sunt & manifesta, ut contrarium sustinere aliud non videatur esse, quam velle lectori oculos, & mentem eripere.

Secunda pars propositionis damnatæ asserit: Hæresim esse Semipelagianam, talem admittere gratiam, cui possit humana voluntas resistere vel obtemperare. Hæc autem assertio non videtur reipsâ dissidere à propositione secunda, quæ supra refutata est. Nempe, interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resisti. Potest verò utraque Propositio Calvino authore pridem gloriari. Docet enim ille *lib. 2 instit. cap. 5. §. 11.* Errorem esse Scholasticorum, quod putarent in manu nostra esse respuere vel recipere oblatam Dei gratiam: & fuisse hunc errorem Pelagianorum, quos secuti sunt Semipelagiani ibidem Calvinus disertè asserit §. 23. Audiamus, inquit, nunc Augustinum suis verbis loquentem, ne ætatis nostræ Pelagiani, hoc est Sorbonici Sophistæ, totam vetustatem nobis adversari pro suo errore criminentur, in quo scilicet patrem suum Pelagium imitantur, à quo in

ean-

eandem arenam ipse Augustinus protractus est.

Porrò, ne in refellendo hoc errore ex Scriptura ac Patribus superiora repetamus, ex sola Tridentini definitione unum formemus argumentum nulli respuendum, qui orthodoxæ Ecclesiæ authoritatem saluam velit. Tridentinum sic definit sess. 6. Can. 4. *Si quis dixerit liberum arbitrium à Deo motum & excitatum non posse dissentire si velit, anathema sit.* Censet igitur liberum arbitrium, hoc est, humanam voluntatem à Deo motam per internam gratiam, posse illi gratiæ dissentire sive resistere, vel consentire si velit, quod est obtemperare. Atqui propositio damnata ex adverso asserit, *Semipelagianum*, sive hæreticum, *esse admittere gratiam cui possit humana voluntas resistere vel obtemperare.* Ergo Semipelagiana & falsa est definitio Tridentini, si vera est à Pontificibus damnata Iansenij doctrina; quod salvâ fidei Catholicæ veritate nemo admiserit.

Frustra hinc quæritur effugium; nexus est qui nec solui, nec frangi potest. Frustra, inquam, cum quibusdam finges Concilium hic ad potentiam remotam, vel ad sensum divisum respexisse, dum dixit liberum arbitrium posse dissentire *si velit*, posse autem velle dissentire pro eo statuquo præsentis gratiæ impulsu carebit. Quis enim credat Concilium in re maximè seria nugas agere, aut linguam loqui quam nemo capiat? Nemo nisi nugando dicet, pauperem posse facere eleemosynam, si velit; si is media requisita in promptu non habeat, aut potentiam proximam ut ea acquirat. Neque dicetur ligatus posse currere, si velit, si præter voluntatem non adsit illi facultas quâ possit se vinculis expedire. Ergo quando Tridentinum pronunciat, hominem posse dissentire divinæ gratiæ si velit, necessariò definit adesse potentiam proximam & expeditam, ut velit dissentire, aut tollere impedimenta quæ faciunt, ne hic & nunc possit dissensum elicere. Ergo necessarium est verba Concilij gratiæ Ianseniane voluntatem ad assensum necessitanti è diametro adversari.

Atque hinc ulterius inferes à Concilio definitum esse dari veri nominis gratiam merè sufficientem, cui voluntas actu resistit, quamvis in eius potestate fuerit illi consentire & obtemperare. Sed hoc infra inter controversias Scholasticas magis explicandum erit.

Quinta Propositio.

SEmipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse. Hanc conclusionem ex suis principijs infert idem Ianseníus, quam S. Augustino imponere conatur, sic enim loquitur ille *lib. 3. de gratia Salvat. cap. 21.* Quæ sanè (inquit) cum in Augustini doctrinâ, conspicua certaque sint, millo modo principijs eius consentaneum est ut Christus Dominus, vel pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro iustorum non perseverantium æterna salute mortuus esse, sanguinem fudisse, semetipsum redemptionem dedisse, Patrem erasse sentiatur.

Contrà

Contra hoc dogma fidelium auribus sanè acerbissimum, Ecclesia Romana, varia censurarum fulmina pridem detorsit: sic autem post alios Innoc. X. & Alexander VII. in diplomate gemino adversus propositionem quintam Iansenij, de ea doctrina pronunciavit: Falsam, temerariam, scandalosam; & intellectam eo sensu, ut Christus pro salute duntaxat prædestinatorum mortuus sit, impiam, blasphemam, contumeliosam, divinæ pietati derogantem, & Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Damnatur autem meritò hæc doctrina, quia apertè adversatur divinæ Scripturæ asserenti, Deum velle omnes homines salvos fieri, & Christum dedisse semetipsum redemptionem pro omnibus. Sic enim loquitur Apostolus 1. *ad Timoth. cap.* 2. Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus & omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate: hoc enim bonum est, & acceptum coram salvatore nostro Deo, QUI OMNES HOMINES VULT SALVOS FIERI, & ad agnitionem veritatis venire: unus enim Deus, unus & mediator Dei & hominum homo Christus Jesus, QUI DEDIT REDEMTIONEM SEMETIPSUM PRO OMNIBUS. Ubi sine ulla exceptione Apostolus affirmat, Deum velle omnes homines salvos fieri, & mox rationem assignat *Unus enim est Deus, unus & mediator Dei & hominum* &c. Atqui absolutè, & absque ulla limitatione, omnium hominum unus est Deus; ergo etiam, nullo excepto, omnium est mediator, pro omnibus mortuus est, & pro omnibus etiam reprobis in cruce sanguinem effudit. Quod vel ex eo confirmatur, quod Apostolus disertè affirmet Deum velle salvos fieri omnes pro quibus dicit orandum esse, cupit autem orationes fieri pro Regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt, cum tamen eo tempore essent Reges gentiles ac reprobi; ergo non potest Apostolus intelligi de Christo mortuo pro solis prædestinatis.

In eundem sensum verba Apostoli intelligit S. Augustinus *lib. de Spir. & litt. cap.* 33. Vult autem Deus omnes homines salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire: non sic tamen ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene, vel male utentes iustissimè iudicentur, &c. Ubi admittit S. Doctor Deum ex parte sua velle omnibus salutem procurare, & illis etiam qui libero arbitrio male utentes incidunt in judicium & damnationem.

Ut sententiam Augustini tam manifestam declinet Iansenius, persuadere conatur, illum loco citato non loqui ex suo sensu, sed Pelagianorum dogma recitare, postea refellendum. Sed inane est hoc effugium; hanc enim doctrinam minimè reprobat, sed pergit tantum disputare contra Pelagianos, an fides ideo sit donum Dei, quia provenit à libero arbitrio quod à Deo creatum est, demum addens, ideo fidem esse donum Dei, *Quia binis suasionibus agit Deus ut velimus & ut credamus, sive extrinsecus, per Evangelium, exhortationes &c. sive intrinsecus, ubi nemo habet in potestate quid ei veniat in mentem, sed consentire vel dissentire propriæ voluntatis est.* Quinimo iterum dictum suum de vo-

luntate omnes saluandi tacitè approbat, dum asserit dari homini auxilium, cui consentire vel dissentire sit propriæ voluntatis. Ad quid enim porrigit tale auxilium cum quo possit aliquis dissentiendo perire, nisi velit ex parte sua etiam pereuntes saluos fieri?

Apostoli verò locum, quem in hac controversia lucidum ac decretorium omnis retrò agnovit antiquitas, nescio qua distinctionum caligine obnubilare potius quam elucidare contendit. Dum enim Apostolus sine exceptione ait, Deum velle omnes homines saluos fieri, Iansenius vult omnes homines in ea sententia sumi tantum generatim, pro generibus singulorum, non verò pro singulis generum, hoc est, Deum velle ex Iudæis & gentibus, ex servis & liberis, ex principibus & privatis, & omni genere hominum aliquos salvari, non tamen velle, aut gratiæ suæ auxilia præbere, ut singuli homines in individuo salvi fiant. Cum enim absolutè negaret dari hominibus gratiam meritè sufficientem, quam ut monstrosam & Molinisticam abolendam iudicabat, sed doceret omnem gratiam esse suo modo victricem & efficacem, qualis reprobis ad perseverandum non conceditur, hinc illi inferendum fuit, Deum non velle reprobos per media congrua saluos fieri, neque Christum pro eorum salute sanguinem suum patri obtulisse.

Idem gratiæ merè sufficientis odium in Calvino, ut eundem pepererit errorem, ita eandem expressit erroris defensionem. Etenim Calvinus de æterna Dei *prædest. pag.* 706. recitatis Apostoli verbis, de voluntate omnes salvandi, eandem distinctionem ita subiungit: *Quis non videt ordinum hic geri mentionem, potius quam singulorum hominum? nec verò ratione caret trita illa distinctio, non singulos generum, sed genera singulorum notari.* Et ne huic responso deesset assueta hæreticis præfidentia, idem graviori tono inculcat lib. de occulta Dei provid. pag. 757. *Certo*, inquit, *certius est, Paulum illic non de singulis hominibus agere, sed intelligere ordines & genera vocationum.* En pro malefido dogmate, quàm fida concordia.

Hinc sanè patet, quam longè novus Doctor ab Augustini mente ac sententia recesserit, cuius tamen se præ ceteris fidelem interpretem gloriatur. Peregrinum, ut existimo, illi Sancti Doctoris sensum reddidit, in eius opere non satis observata distinctio voluntatis divinæ, in eam quâ vult absolutè & efficaciter homines actu ad salutem pervenire, quam certum est non ad omnes, sed solos electos pertingere; & in aliam, quâ Deus quantum est ex parte sua velit omnes ad salutem tendere, & ex vi meritorum Christi omnibus præbere auxilia, quibus, si non obstet liberum hominis arbitrium, possint iustitiam & gloriam adipisci. Et in hunc sensum doctrinam orthodoxam, atque adeo Augustino conformem exponit, firmatque Tridentinum sess. 6. cap. 3. *Etsi Christus, pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis eius beneficium recipiunt; sed ij dumtaxat quibus meritum passionis eius communicatur*: Ubi manifestè mors Christi complectitur etiam eos qui eius beneficio ad salutem non perveniunt.

Ad extremum, de hoc nefario dogmate contra Sectarios agens, non immeritò notat Malderus olim Lovanij Doctor, & Antverpiæ Episcopus,

copus, in suis *Antisynodicis cap.* 4. Vehementer esse formidandum, ne homines illi, qui negant Christum pro omnibus mortuum esse, eò tandem dementiæ deveniant, ut cum Mahometanis sentiant, Christum pro nemine mortuum esse. Nec desunt qui testentur, plures Calvini assecias qui in primum hunc errorem inciderunt, postea in secundum se præcipitasse.

CAPUT III.

De Christi præsentia in Sacramento Eucharistiæ.

1. CAtholici omnes affirmant in Sacramento Eucharistiæ, post panis & vini Consecrationem, Christum verè, ac realiter esse præsentem; ita ut virtute Consecrationis substantia panis mutetur in Corpus, & vinum in Sanguinem Domini, solis accidentibus panis & vini remanentibus.

Negant Calvinistæ per Consecrationem Christum constitui præsentem realiter, sed tantùm figurativè, sic ut nihil adsit præter ipsum panem & vinum, tanquam figuram aut signum repræsentans Corpus & Sanguinem Christi pro nobis oblatum. Et in hoc sunt contrarij ipsis Lutheranis, qui admittunt saltem in usu hujus Sacramenti realem Christi præsentiam, sed remanente simul panis & vini substantia.

2. Probatur Catholica veritas ex manifestis Christi verbis *Matthæi cap.* 26. Hoc est Corpus meum quod pro vobis tradetur. Hic est Sanguis meus qui pro vobis effundetur, Atqui non figura Corporis Christi pro nobis tradenda erat, sed verum ipsius Corpus traditum, & verus eius Sanguis effusus est. Ergo Christus illis verbis affirmat verum suum Corpus & Sanguinem in Sacramento contineri. Sic ut in sensu proprio & identico non possint illa verba aliud significare quam, Contentum sub hac specie panis est Corpus meum. Ut si Christus in Cana Galilææ, volens vi verborum aquam sibi præsentem in vinum convertere, dixisset, Hoc est vinum quod vobis fundetur. Si quis autem negaret illis verbis hoc posse præstari, non verborum proprietatem, sed Christi potentiam oppugnaret. Necessarium autem est Christum voluisse illis verbis se in Sacramento Eucharistiæ realiter constituere, vel Ecclesiam suam decipere, quod sic declaro:

Si aliquis Pater probus & prudens promitteret se filijs relicturum auri summam, sicut Christus promisit se Corpus suum relicturum discipulis manducandum, & idem parens posteà in ultimo testamento scrinium relinqueret cum his verbis, Hoc est aurum quod vobis tradetur; Quis hominum dubitaret illic verum aurum, & non tantùm auri figuram aliquam contineri? Quòd si quis tibi assereret, nihil in illo scrinio præter aliquam auri figuram deprehendi, an dubitares affirmare Patrem illum vel tunc deliraſſe, vel filios suos decipere voluisse? Hæc cùm in Christi bonitatem & sapientiam infinitam cadere non possint, necessarium est illos errare aut delirare, qui Christi promis-

sum, & testamentum figuratè tantùm intelligunt.

3. Regula apud omnes certa est cum S. August. *lib. 3. de doct. Christ. cap. 1.* Quando verba Scripturæ sumi possunt propriè nunquam accipienda esse figuratè, nisi aliundè constet id esse manifestè necessarium. Quod hic minimè constat, cùm Christus non minùs potuerit se in Sacramento collocare verè, quàm figuratè, idque verbis illis propriè significare. Quòd si nolis hìc eam regulam retinere, eodem jure poterunt Ariani explicare loca Scripturæ, in quibus dicitur Christus esse unus cum Patre æterno, de unitate aliqua impropriè dicta. Ut cùm dicit Christus Joan. 10. v. 30. *Ego & Pater unum sumus*, illud rectè intelliget Arianus de unitate metaphorica, sita in concordia voluntatum, non verò de unitate substantiæ propriè dicta. Neque unquam poteris ostendere ex Scripturis Arianos in hoc à vero Scripturæ sensu aberrare, nisi ad illam regulam illos adstringas, quæ requirit ut verba Scripturæ absque necessitate impropriè non intelligantur.

4. Hunc Christi sensum, & realem eius præsentiam declarat Apostolus Paulus 1. ad Cor. 10. *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Christi est: & panis quem frangimus nonne participatio Corporis Christi est?* Et iterùm: *Quicunque manducaverit panem hunc vel biberit calicem indignè reus erit Corporis & Sanguinis Domini.* Quomodò reus erit Corporis Domini indignè manducati, si Corpus Domini non manducet, sed eius figuram? Non admittet certè Calvinista eum, qui indignè tractat figuram aut imaginem Christi, reum esse culpæ, cùm Christum in sua imagine aut figura honorandum esse prorsùs neget.

5. Nulla igitur hic apud Apostolum, nulla apud Evangelistas figuræ mentio, sed omnes eadem verba, *Hoc est Corpus meum quod pro vobis tradetur*, eodem modo apertè & simpliciter proponunt: quod certè minimè fecissent, si per Corpus Christi, figuram Corporis Christi intelligi voluissent; quomodò enim illud intelligi vellent quod suis verbis toties repetitis non expressèrunt?

Quinimò Christus ipse *Ioan. 6. v. 56.* dicens, Caro mea verè est cibus & Sanguis meus verè est potus, &, Panis quem ego dabo Caro mea est pro sæculi vita; rem se miram ac novam declarasse ac promisisse ostendit, subjungens, Hic est panis qui de cælo descendit, &, qui manducat hunc panem vivet in æternum. Quid autem miri aut novi, meram particulam panis in sui memoriam discipulis porrigere, aut quid habet hæc triticei panis buccella cur manna cælesti præferenda, & vitam æternam manducanti allatura dicatur? Hæc autem omnia in ipsum Christum verè & realiter in Sacramento præsentem rectissimè quadrare intelliguntur.

6. Ad hæc omnia opponunt. Quando Christus dixit, *Ego sum vitis*, debet vitis intelligi figuratè, Ergo quando dixit, *Hoc est Corpus meum*, Corpus Christi intelligendum est figuratè. Sed quis non videt ex illo argumento eodem modo posse sic inferri, Ego sum vitis, debet intelligi figuratè, ergo, Ego & Pater unum sumus debet intelligi figuratè & metaphoricè cum Arianis: atque ita eodem argumento everses

tes omnia quæ de Christo in Scripturis propriè dicuntur, quo realem eius in Sacramento præsentiam auferre moliris. Verùm hæc, & similes ex Scripturis consequentiæ, per methodum tertiam superiùs assignatam retundi debent.

Nunc ulteriùs sic concludo. In cognoscendo Scripturæ sensu primitiva Ecclesia non potuit errare: sed illa agnovit realem Christi in Eucharistia præsentiam, non verò figuratam. Ergo fides de reali Christi præsentia non potest esse erronea.

7. Ad minorem probandam Patrum primitivæ Ecclesiæ manifesta adduco testimonia.

S. Cyprianus *sermone de cœna Dom.* Panis iste quem Dominus discipulis suis porrigebat, non effigie, sed naturâ mutatus est, omnipotentiâ Verbi factus est caro. Quid quæso clariùs dici potest?

S. Hilarius *lib. 8. de Trin.* De veritate Carnis & Sanguinis non est relictus ambigendi locus.

S. Augustinus verba Christi in sensu litterali clarè agnoscit Conc. 1. in Psal. 33. *Ferebatur in manibus suis.* Quomodò, inquit, hoc intelligatur in Davide secundùm litteram non invenimus, in Christo autem invenimus; ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum ait, hoc est Corpus meum, ferebat enim illud corpus in manibus suis.

S. Ioan. Damasc. *de fide lib. 4. c. 14.* Dominus dixit, hoc est, non Corporis signum, sed corpus, non Sanguinis signum, sed Sanguis.

S. Epiphanius *in sept. Synodo act. 6.* Nunquam invenies neque Dominum, neque Apostolos, neque Patres incruentum illud Sacrificium quod à Sacerdote offertur, imaginem dixisse, sed ipsum Sanguinem.

Nonne hìc audis, nonne vides Scripturam, Christum, Apostolos, Ecclesiæ Patres realem Domini in Sacramento præsentiam uno ore apertè profiteri. Certè, nisi velis agnitæ veritati oculos occludere, necessarium est ut cum S. Hilario jam citato concludas, De veritate carnis & sanguinis non est relictus ambigendi locus.

Sic enim ad extremum argumentor. Si primitiva Ecclesia negasset realem Christi in Sacramento præsentiam, hi Patres, qui eam apertè docuerunt, fuissent olim hæretici, & ab Ecclesia separati. Sed hoc nemo unquam dixit aut cogitavit, imò fuerunt ipsi primitivæ Ecclesiæ præcipui Doctores ac defensores. Ergo manifestum est primitivam Ecclesiam nunquam negasse realem præsentiam, sed illam semper docuisse, & per suos Patres & Doctores posteris credendam proposuisse.

CAPUT IV.

De impanatione Lutherana, & præsentia Christi in solo usu.

1. ARgumenta quæ hactenùs evincunt in Consecratione vi verborum panem mutari & converti in Christi Corpus, & vinum in Sanguinem, probant non fieri impanationem, id est, panem cum Corpore Christi in Eucharistia non permanere, uti contra Lutherum docet Ecclesia Catholica cum *Trident. sess.* 13 *cap.* 4. Non enim dici potest una substantia in aliam converti, nisi prima desierit, & altera in eius locum succedat. Sic lignum non potest converti in ignem, nisi formâ ignis introductâ, forma ligni desierit: neque dici posset virga Moysis conversa in serpentem, si virga cum serpente permaneret.

2. Declarant autem hanc transubstantiationem testimonia Patrum supra allata, qui asserunt panem fieri Corpus Christi, mutari, converti &c. Audi quæso in quarto sæculo primitivæ Ecclesiæ loquentem S. Cyrillum Hieros. *Catachesi* 4. *mystag.* Aquam olim in vinum convertit in Cana Galilææ, & non erit dignus cui credatur quod vinum in sanguinem transmutaverit?

Idem eodem sæculo profitetur Gregorius Nyssen. *Orat. catech. cap.* 37. Rectè ergo nunc quoque Dei Verbo significatum panem, in Dei Verbi corpus credo transmutari.

Denique S. Ambrosius disertis verbis scribit de pane fieri corpus Christi *lib.* 4 *de Sacram. cap.* 4. Panis iste panis est ante verba Sacramentorum, ubi accesserit consecratio de pane fit corpus Christi. Ac pergit ibidem ostendere nihil hic esse creditu difficile: Si enim, inquit, creavit Deus cælum & terram quando non erant, quantò magis poterit panem & vinum, quæ iam existunt, in aliud commutare.

3. Altera controversia cum Lutheranis est, quod doceant Christum esse realiter præsentem in solo usu, & sumptione Eucharistiæ, sic ut in Hostia consecrata non perseveret dum exponitur in templo, servatur in pyxide, aut ad ægros defertur.

Sed contra, Postquam Christus consecrationis verba protulit, Eucharistia aliquo temporis spatio in ejus, aut Discipulorum manibus versabatur, antequam singuli ex Discipulis illam manducarent; ergo si ante Communionem Christus erat sub speciebus Eucharisticis, non est ratio negandi quod postea extra usum sub ijsdem perseveret. Vel peto à Lutheranis ut ostendant ubinam in Scripturis dicatur, quod statim post usum Christus recedat, & evanescat? Nullum certè in Sacris litteris exstat istius doctrinæ vestigium. Quinimò ex antiquissimo usu primitivæ Ecclesiæ constat Eucharistiam asservari, & ad ægros deferri consuevisse.

4. Probatur id primò ex Tertulliano, qui *lib.* 2. *ad uxorem*, testatur Chri-

Christianos suo tempore consueviſſe Euchariſtiam ad ſuos domum deferre, ut eam oportuno tempore ſumerent. Et *in ſerm. de lapſis*, narrat mulierem quandam cum arcam in qua Sanctum Domini fuerat indignis manibus aperire tentaſſet, igne inde ſurgente deterritam fuiſſe. En conſuetudinem ſecundi poſt Chriſtum ſæculi, quo author ille vixit, etiam divino miraculo comprobatam.

S. Iuſtinus martyr ejuſdem ſæculi *in apolog.* 2. aſſerit poſt Sacra peracta Diaconos ſolitos fuiſſe deferre Euchariſtiam ad fratres abſentes.

S. Ambroſius in *orat. de obitu Satyri*, narrat Satyrum fratrem ſuum particulam Euchariſtiæ ad collum ſuſpendiſſe in naufragij periculo, & ſic ſalvum evaſiſſe.

S. Hieronymus in epiſt. ad Ruſticum, refert S. Exuperium Toloſæ Epiſcopum, Chriſti Corpus in caniſtro vimineo comportaſſe.

Denique hæc Fides, Uſus, & Conſuetudo in primitiva Eccleſia adeò certa, & indubitata fuit, ut S. Cyrillus *in epiſt. ad Galloſyniam*, in terminis affirmare non dubitet eos inſanire, qui aſſerunt Euchariſtiam ſi in alterum diem aſervetur vim ſuam amittere. Errare non potuit Fides, & Conſuetudo primitivæ Eccleſiæ, aut qui eam ſequuntur. Ergo errare neceſſe eſt eos qui ſolo Luthero duce illi adverſantur.

CAPUT V.

De Sacrificio Miſſæ, & Communione ſub utraque Specie.

DOcet Eccleſia Catholica contra Sectarios Modernos, Chriſtum in ultima cæna non tantum Sacramentum, ſed etiam Sacrificium per Sacerdotes offerendum inſtituiſſe, per illa verba, *Hoc facite in meam commemorationem* &c. prout à vera & primitiva Eccleſia ſemper intellecta fuerunt.

1. Probatur primò, ex Apoſtolo *ad Hebr. c. 7. v. 17.* ubi declarat de Chriſto verè dici, *Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.* Cum autem Sacerdotis proprium munus ſit offerre Sacrificium, non poteſt Chriſti Sacerdotium in Eccleſia eſſe in æternum ſine perpetuo Sacrificio in Eccleſia offerendo. Atqui cruentum Crucis Sacrificium ſemel tantum offerri potuit, cum Chriſtus ſæpius mori, & immolari nequeat. Ergo tantùm reſtat ut perpetuò offerat per ſuos Miniſtros incruentum Miſſæ Sacrificium; aliàs Apoſtoli verba erunt ab omni veritate aliena.

Sacrificium autem illud ſub ſpecie Panis & Vini offerendum eſſe indicant eadem Apoſtoli verba, dum aſſerit Sacerdotium Chriſti fore ſecundum ordinem Melchiſedech, cujus Sacrificium conſiſtebat in Panis & Vini oblatione, uti patet *Geneſ. 14. v. 18. Melchiſedech Rex Salim proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Altiſſimi.*

2. Probatur ſecundò, ex eo quod Deus nullo unquam tempore re-

liquerit Ecclesiam suam sine aliquo Sacrificio, quod in signum supremæ majestatis illi offerri debebat. Nam in statu legis naturæ reperimus publicum Sacrificium Deo oblatum per Abelem, Noë, Abrahamum &c. In lege Mosaica plurima erant instituta sacrificia, holocausta, victimæ, libamina. Ergo nullo modo credibile est solam Ecclesiam Christi relictam esse omni vero & publico sacrificio destitutam, quo possit omni tempore Deum placare, laudis & impetrationis hostiam offerre, vitæ ac necis Dominum agnoscere, quod oblatione sacrificij propriè præstatur. Quod divino cultui adeò proprium est, ut nulla unquam gens Deum coluerit, quæ sacrificium aliquod aut victimam non obtulerit. Quomodò igitur cogitari potest Christum, qui voluit Ecclesiam suam toto orbe diffundi, non ordinasse sacrificium aliquòd publicum, & suæ Ecclesiæ proprium, in quo omnes gentes convenirent, & cultu conformi Deum adorarent. Quo autem sacrificio poterat populus Christianus melius conjungi, ac designari, quam per oblationem corporis, & sanguinis Christi in sacrosancto Missæ sacrificio?

Ad hunc finem ab exordio Ecclesiæ Christianæ instituti sunt Sacerdotes, & erecta sunt Altaria. Ad quid enim serviunt Sacerdotes, & Altaria, nisi ut victimæ, & sacrificia offerantur, sine quibus totus ille apparatus inanis esset, & proprio usu destitutus.

3. Probatur tertiò, ex perpetuo usu Ecclesiæ Christianæ Missæ sacrificium offerendi, ad hæc usque tempora continuato: odeò ut mirum sit ab ijs qui se primævam Ecclesiam venerari & sequi profitentur aliud unquam fuisse cogitatum.

Sacrificium hoc jam indè à Christi temporibus in Ecclesia ubique oblatum fuisse testis locuples est S. Irenæus, qui floruit secundo post Christum sæculo, scribit enim *lib. 4. cap. 32.* Christum in cœna Apostolos novam novi testamenti oblationem docuisse, quam Ecclesia, inquit, ab Apostolis accipiens in universo mundo offert Deo, juxta Malachiæ vaticinium.

4. Eundem Ecclesiæ primævæ usum prodit S. Augustinus *in Psalm. 33.* Ipse Dominus, inquit, de corpore & sanguine suo instituit sacrificium secundùm ordinem Melchisedech; undè & ipsi Apostoli sacrificare leguntur. An ergo Apostoli à Christi doctrina aberrârunt?

Idem toto orbe Christiano sacrificium offerri scribit iterum August. *de civit. Dei lib. 19. cap. 22.* loquens de oblatione Melchisedechi; Ibi (inquit) apparuit sacrificium quod nunc à Christianis offertur Deo toto orbe terrarum. Et *l. 4. de Trinit. cap. 14.* Quid gratiùs offerri aut suscipi possit quam Caro Sacrificij nostri?

S. Ambrosius in *Luc. cap. 1.* Cùm sacrificamus, Christus adest, Christus immolatur.

S. Hieronymus *super verba Malachiæ*; In omni loco, ait, offerri oblationem, nequaquam immundam, ut à populo Israël, sed mundam, ut in cæremonijs Christianorum.

Eusebius Emissen. *ser. 5. de Paschate.* Melchisedech oblatione panis & vini, hoc nimirum quod in Eucharistia celebratur, Christi Sacrificium figuravit.

S. Justi-

S. Justinus Martyr *in Dial. cum Triphone.* Omnia Sacrificia quæ suo nomine facienda Jesus Christus tradidit, id est, in Eucharistia panis & poculi, quæ in omni loco à Christianis fiunt, præoccupatione usus Deus, sibi grata esse testatur. En iterùm S. Justinus secundi sæculi testis Sacrificium Eucharisticum in omni loco à Christianis oblatum fuisse testatur. Ergo vel errarunt omni loco cum SS. Patribus Christiani primitivæ Ecclesiæ, vel aberrant hujus temporis Sectarij huic Sacrificio contrarij.

5. Quoad Laicorum communionem; docet Ecclesia Romana non esse necessarium præbere laicis communionem sub specie vini, contra plerosque Sectarios.

Primò, quia nullum in Scripturis extat præceptum administrandi laicis Eucharistiam sub specie vini, ut infrà ostendam.

Secundò, Quia ipse Christus duobus discipulis i i Emaus porrexit Eucharistiam sub sola specie panis, *Luc.* 24. *& cognoverunt eum in fractione panis*, uti eum locum explicat Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, & plures alij. Et tempore Apostolorum de fidelibus dicitur, *Act.* 2 *Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communione fractionis panis.* Ubi nulla calicis fit mentio, uti nec *Act.* 20. *Vna autem Sabbathi cùm convenissemus ad frangendum panem.*

Tertiò, quia de communione data sub unica specie sæpè memorant Patres primitivæ Ecclesiæ, ut infra patebit, quod sine errore fieri nunquam posset, si extaret præceptum Christi de communione sub utraque specie.

6. Contra hæc, præceptum à Christo latum esse de præbendo Laicis Calice probare conantur Sectarij primò, ex *Matth.* 26. *v.* 27. *Bibite ex eo omnes.* Verùm ea verba ad solos Apostolos pertinere declarat Marcus cum addit, *Et biberunt ex eo omnes*, scilicet Apostoli tunc in cœna præsentes.

Opponunt secundò, verba Christi *Ioan.* 6. *v.* 53. *Nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberetis eius Sanguinem non habebitis vitam in vobis.* Ergo non habebit vitam qui non sumit Eucharistiam sub specie vini. Sed facile negatur consequentia, non enim requirit Scriptura ut omnes bibant Sanguinem sub specie vini, sed tantum ut bibant Sanguinem Christi quocumque modo id fiat: Jam verò sub specie panis necessè est totum Christi Corpus cum Sanguine conjungi, cum illic Corpus Christi non mortuum, sed integrum, glorioſum, & vivum prout modo in cælo existit, sub unica panis specie constituatur. Ergo hoc ipso quo aliquis Christi Corpus suscipit sub sola specie panis, Christi pariter Sanguine reficitur. Neque ullus Scripturæ locus plus requirit, quàm ut sumatur Sanguis Christi, non verò ut sub vini specie recipiatur.

7. Et sanè graves admodum erant causæ cur Christus noluerit præceptum sumendi calicis omnibus laicis imponi. Nam in quibusdam regionibus præsertim frigidis, & à vino, ac commercio remotis, aliquando moraliter impossibile foret vinum in ea quantitate procurare quæ toti populo sufficeret. Magnum quoque ac frequens adesset pe-

riculum

riculum effusionis, ac irreverentiæ, si deberet calix per omnes totius populi manus aut ora circumferri, toties impleri, toties detergi &c. Non negant tamen Catholici posse usum calicis ulli unquam laico concedi, sicut Regibus Galliæ concessus traditur, sed docent de illo omnibus concedendo nullum omninò præceptum divinum extare. Quod autem Sacerdotes debeant sub utraque specie communicare, non ideo id fit, quod hoc ad Sacramentum, sed quod ad sacrificium requiratur; ut per Sanguinem quasi seorsim sub specie vini sumptum, & oblatum, Mors & Passio Christi repræsentetur.

Nullum autem de præbendo laicis calice præceptum à Christo constitutum, aut à primitiva Ecclesia agnitum fuisse vel ex eo patet, quod Paulinus presbyter in vita S. Ambrosij narret, dum jam S. Ambrosius esset è vita excessurus, Sacerdotem nomine Honoratum divinitus ter advocatum adfuisse, & S. Ambrosio dominicum Corpus obtulisse, sine ulla sanguinis mentione, quod, inquit, ubi accepit emisit Spiritum. Et ipse Dominus non tantùm manducanti carnem & bibenti Sanguinem, sed etiam seipsum sub sola panis specie sumenti vitam æternam promisit, *Ioan. 6. Qui manducat hunc panem vivet in æternum.*

CAPUT VI.

De Confessione Sacramentali.

1. DOcent Catholici lapsis in peccatum mortale à Christo præceptam esse confessionem Sacramentalem, formaliter integram, & distinctam quoad speciem & numerum delictorum, coram Sacerdote ad hoc legitimè deputato.

Hanc confessionem, quam auricularem vocant, negant passim Sectarij, existimantes sufficere se coram Deo peccatorem agnoscere. Quamvis nec in hoc inter se omnes conveniant: constat enim Lutheranos multis locis in Germania etiam coram Ministro suo peccata saltem genericè confiteri. In hoc errore concordant Novatores nostri cum hæreticis Novatianis à primitiva Ecclesia damnatis, qui oris confessionem, & Sacerdotis Sacramentalem absolutionem penitus sustulerunt: uti tertiò post Christum sæculo testatur S. Cyprianus lib. 4. epist. 2. & S. August. de hæresibus Novatianorum. Fieri autem non potest ut doctrina illa nunc sit vera, quæ in primitiva Ecclesia fuit hæretica.

2. Probatur doctrina Catholica ex Scripturis, quæ hanc absolvendi potestatem Sacerdotibus apertè concedunt *Matth.* 18. Quæcumque ligaveritis super terram erunt ligata & in cælo, & quæcunque solveritis super terram erunt soluta & in cælis. Et *Ioan.* 20. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur, & quorum retinueritis retenta sunt. Item *Iac.* 5. *v.* 16. Confitemini alterutrum peccata vestra.

Itaque

Itaque ex illis Christi verbis sic argumentor. In Ecclesia Christi, quæ est perpetua, constituti sunt perpetui Judices cum potestate ligandi, atque absolvendi peccata. Atqui Judex non potest absolvere aut remittere peccata, nisi ad ipsius tribunal fuerint relata, & debitè exposita. Ergo ad peccatorum absolutionem à Christo institutam necessarium est, illa à pœnitente Sacerdoti debitè exponi. Non enim potest Judex absolvere à delictis sibi incognitis, Sacerdos autem nequit delicta cognoscere nisi illi à pœnitente per Confessionem aperiantur, cui soli peccatorum suorum malitia solet esse manifesta.

Neque refert quod Christus Magdalenam, & quosdam alios sine particulari peccatorum confessione absolverit. Christus enim, cùm esset Deus, potestatem habuit absolutam peccata contra suam legem committa quocunque modo condonandi. At ministri Ecclesiæ, cùm à Christo constituti sint Judices ad ligandum aut solvendum juxta statum pœnitentis, debent eius statum & delicta expendere, antequam sententiam ferant: hunc autem pœnitentis statum purus homo absque distincta peccatorum confessione cognoscere nequit.

3. Atque ut apertè pateat hoc Pœnitentiæ tribunal eo quo diximus modo à Christo constitutum fuisse, & à primitiva Ecclesia perpetuò usurpatum, ipsam in suis Patribus loquentem audiamus.

S. Augustinus in *Hom. 49. cap. 3.* Nemo sibi dicat, occultè ago, apud Deum ago, novit Deus qui mihi ignoscit quid in corde ago: Ergo sine causa dictum est, *quæ solveritis in terra soluta erunt in cælis*: ergo sine causa sunt claves datæ Ecclesiæ Dei. Fruſtraneum Evangelium, fruſtranea verba Christi, promittimus vobis quod ille negat. En quomodò nobiscum has Scripturas Augustinus intellexerit: & confessionem occultam soli Deo, non Ecclesiæ ministro factam reprobaverit.

Audi iterùm, & execrare tam apertum nostri temporis errorem. Aug. *lib. 2. de visit. infirm. cap. 4.* Sunt quidam, qui sibi ad salutem sufficere autumant, si soli Deo cui nihil occultum est sua confiteantur crimina: nolunt enim, aut erubescunt, sive dedignantur se ostendere Sacerdotibus, quos tamen inter lepram & lepram discernere per legislatorem Dominus constituit .... Ergo ad te venire roges Sacerdotem, & fac illum conscientiarum tuarum penitùs participem. En quomodò penitùs integram requirat fieri Sacerdoti peccatorum Confessionem. Audi porrò quâ censurâ hanc ommittentes ibidem perstringat. Non seducat te, inquit, illa somniantium superstitio, quæ in visitando confirmat, quasi salvet, Sacerdote inconsulto, ad Deum peccatorum Confessio.

Idem inculcat antiquissimus Athanasius *Serm. in illa verba*, Invenietis pullum alligatum. Nondum, inquit, soluta sunt vincula, tradas teipsum discipulis Jesu, adsunt enim qui te solvant pro potestate ea quam à Salvatore acceperunt; quæcunque enim ligaveritis inquit in terra, erunt ligata & in cælis.

Idem docet S. Basilius *Interrog. 288.* Necessariò ijs peccata aperiri debent, quibus credita est dispensatio mysteriorum Dei.

Idem

Idem necessarium esse confirmat S. Chrys. *lib. de Sacerd.* Qui laborant Christiani, ultrò sibi persuadeant Sacerdotum curationi se submittere oportere.

S. Cyprianus tertio post Christum sæculo, *lib. de lapsis*, Confiteantur singuli delictum suum dum admitti ejus Confessio potest, per manûs impositionem Episcopi, & Cleri jus Communicationis accipiant.

Innocentius I. quinto post Christum sæculo, in vita S. Ambrosij. De pondere æstimando delictorum Sacerdotis est judicare, sed quomodò nisi illi innotescant.

Ex his iterùm aliud inferre non potes, quam falli Scripturas, errare Patres primitivæ Ecclesiæ, aut certè illos à veritate deviare, qui sacramentalis Confessionis necessitatem non admittunt.

CAPUT VII.

De Purgatorio.

1. DOctrina Catholica est, præter Infernum damnatorum, extare alium locum quem Purgatorium dicimus, in quo animæ justorum, quæ in hac vita sufficienter expiatæ non fuerunt, in altera vita expurgantur antequàm ad cælestem gloriam recipiantur. Negant hæc Lutherani & Calviniſtæ: & olim negavit Aëtius orationes fidelium defunctis prodesse, cujus doctrinam inter hæreses reponit Epiphanius, & Augustinus de hæresibus Aëtij.

2. Probatur primò necessarium esse talem locum expiatorium supereſſe. Sæpè homo, qui peccavit mortaliter, liberatur à reatu culpæ, & pœnæ æternæ, non tamen ab omni pœna temporali. Sed homo discedens ex hac vita cum reatu pœnæ temporalis non potest in cælum admitti: nihil enim inquinatum intrabit in regnum cælorum. Ergo debet supereſſe locus purgatorius in quo illa temporalis pœna persolvatur.

Major probatur manifestis Scripturæ exemplis.

Primò. Moyses & Aaron propter peccatum incredulitatis, quod ipsis remissum erat, puniti sunt morte temporali à Deo illis constitutâ, ne ingrederentur terram promissionis, uti patet *Numer.* 20. & *Deuter.* 33.

2. David post impetratam veniam adulterij, & homicidij, punitus tamen fuit à Deo morte filij admodum dilecti ex adulteriò geniti, Nathan Prophetâ tam remissionem peccati, quam pœnam superstitem declarante 2. *Reg.* 12. *Transtulit quoque Dominus peccatum tuum, verumtamen parvulus qui tibi natus est morietur.* Idem patet in eodem Davide 2. *Reg.* 24. ubi jussus est unum ex tribus pestem, famem, vel bellum eligere in vindictam peccati ab eo humiliter agniti, & à Deo apertè condonati. Quando igitur contingit interveniente morte pœnam temporalem pro peccato remisso restantem in hac vita non persolvi, manifestum

nifestum est in altera vita debere expiari: at non in cælo, nec in inferno, ergo in purgatorio. Sicut etiam inter homines Rex aut Princeps condonat Reo crimen læsæ Majestatis, & pænam capitis, jubet tamen aliquando aulâ abesse, aut carcere ad tempus detineri.

2. Probatur secunndò dari hunc purgatorij locum *Matth.* 11. *v.* 32. Qui dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc sæculo, neque in futuro. Ex quo satis apertè colligitur aliquam esse peccatorum remissionem in sæculo futuro: quod ex eodem loco colligit etiam S. Augustinus *lib.* 21. *de civit. Dei. cap.* 24. Patet idem ex Apostolo 1. *ad Cor.* 3. *v.* 15 Ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem. Quod de igne purgatorij interpretatur idem Augustinus *in Psal.* 37. *sub initium.*

Denique disertissimis verbis id Scriptura declarat 2. *Mach.* 18. ubi Judas Machabæus maximis impensis jussit publicè Sacrificium offerri pro mortuis, qui in acie ceciderant, ut à peccatis solverentur: cujus factum ibidem his verbis approbatur. *Sancta igitur & salubris est cogitatio pro defunctis exorare ut à peccatis solvantur.* Quod factum tam publicum in luce totius populi, & testificatio tam aperta, etsi Scripturæ non foret, satis ostendit quis fuerit sensus & fides antiquissima istius Ecclesiæ ante Christum, de pæna temporali post mortem remanente, & de virtute orationis, & Sacrificij ad illam redimendam.

4. Hoc autem esse indubitatum Scripturæ testimonium, hanc esse praxim & consuetudinem in vera Christi Ecclesia, ut ne vel minimum hærere possis, testabitur primitivæ Ecclesiæ Doctor & oraculum S. Augustinus *lib. de cura pro mortuis cap.* 2. In Machabæorum (inquit) libro legimus oblatum pro mortuis Sacrificium: sed etsi nusquam in Scripturis veteribus omninò legeretur, non parva est universæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret authoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad eius altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum. Audi rursùs, *ibidem cap.* 4. Non sunt prætermittendæ supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Christiana & Catholica Societate defunctis suscepit Ecclesia.

En iterùm & suam & Apostoli mentem inculcat & exponit August. *lib.* 20. *Homil.* 16. Qui temporalibus pænis digna gesserunt, per ignem quendam purgatorium transibunt, de quo Apostolus ait, salvus erit, sic tamen quasi per ignem.

5. Eandem Ecclesiæ fidem ante Augustini tempora consignat Tertullianus *lib. de corona militis cap.* 3. Oblationes pro defunctis annuâ die facimus.

Eandem declarat 4. sæculo *Conc. Nicænum Can.* 63. Nuncietur de morte Episcopi omnibus Ecclesijs, & Monasterijs illius Diœcesis, ut fiat oratio pro eo. Et *Carthaginense* 4. *c.* 79. Pænitentes .. si casu in itinere vel in mari mortui fuerint, ut eis subveniri non possit, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur.

Nec quisquam ferè est SS. Patrum, qui hanc materiam attigit, quem non possim hujus doctrinæ testem adducere. Quid enim singulis o-

pus

pus est cùm iterùm & apertè, & sine dubitatione *Aug. de verbis Apost. serm.* 31. testetur hanc esse fidem & suam, & Ecclesiæ universæ. O rationibus, inquit, sanctæ Ecclesiæ, & Sacrificio salutari, & eleëmosynis, quæ pro defunctorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adjuvari... Hæc enim à Patribus universa observat Ecclesia.

Qui hæc audit, & adhuc præfractè purgatorium negat, securus esse potest se nunquam ad Purgatorium perventurum.

CAPUT VII.

De cultu, & invocatione Sanctorum.

1. FIdes Catholica docet primò, cultum latriæ soli Deo tribuendum esse, nullamque creaturam posse adorari, nisi adorationem impropriè accipias, uti ab Abrahamo dicitur Angelus adorari Gen. 18. v. 3. & alibi.

Docet secundò, solum Deum invocandum esse tanquam supremum rerum omnium Dominum, ac largitorem omnium donorum tam naturæ, quàm gratiæ.

2. Admittit tamen Sanctos in cælo regnantes tanquam Dei amicos religioso cultu honorandos esse: & ut nostros apud Deum intercessores ac Patronos invocari posse. Utrumque negant omnes hujus temporis Sectarij: & ante illos varij pro hæreticis à primitiva Ecclesia damnati, ut Vigilantius apud *S. Hieronymum cap.* 3. *adversùs Vigilantium*: & Manichæus apud *S. Augustinum lib.* 20 *cap.* 4. *contra Faustum.* His autem à primitiva Ecclesia reprobatis consentire, aliud esse non potest quàm à veræ Ecclesiæ sensu aberrare.

3. Probatur porrò Catholica veritas primò, Quia ex Scripturis constat utile ac pium esse invocare homines sanctos in hac vita existentes. Ergo multò magis utile ac pium erit invocare Sanctos in cælesti gloria cum Christo regnantes, & in perfecto illius amore & favore in æternum constitutos.

Antecedens patet ex Apostolo 2. *ad Thessal.* 3. Fratres orate pro nobis ut sermo Dei currat & clarificetur, sicut & apud vos. Et *ad Colossen.* 4. *v.* 2. Orationi instare, orantes simul & pro nobis. Et *ad Rom.* 15. *v.* 30. Obsecro vos fratres per Charitatem sancti Spiritus ut adjuvetis me in orationibus pro me ad Deum, ut liberer ab infidelibus, qui sunt in Iudæa. Denique ad postulandum hujusmodi patrocinium horratur ipse Deus, *Iob cap.* 42. *v.* 8. Ite ad servum meum Iob & offerte holocaustum pro vobis; Iob autem servus meus orabit pro vobis, faciem eius aspiciam, ut non vobis imputetur stultitia.

4. Sanctos quoque in cælo existentes nobis patrocinari, & utiliter ac piè invocari, patet *Danielis* 3 *v.* 35. Ubi Azarias ita orat. Ne auferas misericordiam tuam à nobis propter Abraham dilectum tuum, & Isaac

Isaac servum tuum, & Israel sanctum tuum. Et S. Petrus promittit se post obitum suum pro fidelibus frequenter oraturum 2. *Petri* 1. *v.* 15. Dabo autem operam & frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam faciatis. Et ipsa experientia ex frequentibus beneficijs ac miraculis per Sanctorum invocationem omni ævo obtentis, manifestè ostendunt hanc Deo gratam, ac nobis perutilem esse.

5. Nec ullam prorsùs vim habent quæ contra Sanctorum invocationem à Sectarijs opponuntur, hoc modo: Deus vult solus invocari; ergo non licet invocare Sanctos in cælo regnantes. Nam contra ipsos valet eadem consequentia: Deus vult solus invocari; ergo non licet invocare Sanctos in hac vita existentes; quod tamen falsum esse coguntur ipsi fateri ex apertis Scripturis n. 3. suprà citatis.

Eodem modo si bona est hæc quam formant consequentia: Solus Christus est mediator hominum, ergo peccant Catholici invocando Sanctos in cælo existentes; Bona etiam erit hæc sequela: Solus Christus est mediator hominum: ergo peccant Sectarij invocando Sanctos in terra constitutos, quod tamen ex Scripturis admittunt licitum esse. Nam si velint ut particula *solus* universaliter accipiatur, æquè Sanctos vivos ac mortuos excludet.

Neque minùs frivolum est quod assumunt, Sanctos scilicet in cælo non posse preces nostras, & interna desideria cognoscere. Sed peto, an admittant Samuelem cognovisse omnia quæ erant in corde Saülis, ut testatur Scriptura 1 *Reg.* 9. *v.* 19. Et Elisæum sciviisse omnia quæ à Giezi absente gerebantur, & secreta consilia Regis Syriæ longè remoti 4. *Reg. cap.* 5. *v.* 6. Et Danieli cognitum fuisse occultum somnium Nabuchodonosoris, ejusque interpretationem? Dicant ipsi quo modo potuerint hæc absentibus in terra revelari, & simul exponent quâ ratione possint Sancti in cælo preces nostras & desideria cognoscere.

6. Probatur autem secundò, hunc esse sensum Scripturarum, & primitivæ Ecclesiæ, ex consensu Sanctorum Patrum qui in ea cum eximia tam sanctitatis, quam veræ doctrinæ laudè floruerunt.

Origines qui tertiò post Christum sæculo vixit *Homil.* 23. *in Numer.* Quis, inquit, dubitat quod Sancti quique Patrum etiam orationibus nos juvent.

S. Hieronymus 4. sæculo *contra Vigilantium cap.* 3. si Apostoli & Martyres adhuc in corpore constituti possunt orare pro cæteris.... quantò magis post victorias, coronas, & triumphos. Et *ibidem* affirmat Vigilantium hæreticum contrariam doctrinam de Barathro pectoris sui tanquam cænosam spurcitiam evomere.

Audi S. Augustinum Catholicorum more pro se orantem *Medit. cap.* 40. S. Michael, S. Gabriel, S. Raphael, Sancti Chori Angelorum, atque Archangelorum per illum qui vos elegit, & de cujus contemplatione gaudetis, vos rogare præsumo, ut pro me culpabili Deum rogare digneminí.

S. Ambrosius quod in Ecclesia fieret, ac fieri debeat apertè docet *lib. de Viduis.* Obsecrandi sunt Angeli pro vobis, qui nobis ad præsidium

dium dati sunt, Martyres obsecrandi sunt ... possunt pro peccatis nostris rogare. Et *orat. 2. de præpar. Missæ.* Apostolorum intercessionem imploro, Martyrum preces deposco, confessorum orationes expostulo, talium Domine Deus preces nunquam spernis. Longior forem si eodem modo loquentem adducerem S. Chrysostomum *in Liturg.* S. Cyprianum *de Stella & magis.* Cyrillum Hierosol: *Catech. Mystag.* 5. Eusebium Alex. *Hom. de Sanctis*, & alios indubitatos primitivæ Ecclesiæ testes: ex quorum consensu quomodo nostri temporis Sectarij erroris convincantur jam supra tradidimus.

APPENDIX.

De cultu Virginis Deiparæ quædam moderna refelluntur.

DOctrina Catholica est primò, D. Virginem esse verè ac propriè Dei Matrem & Genetricem, contra Nestorium.

2. Eandem semper Virginem permansisse ante partum, in partu, & post partum.

3. Illam supra omnes Angelos, & Sanctos cultu Hyperdulîæ honorandam esse.

4. Virginem Deiparam nullo unquam peccato actuali inquinatam fuisse, definit Tridentinum.

5. Illam à labe originalis peccati semper immunem fuisse, communis est in Ecclesia sensus & sententia, non de fide.

6. Virginem Mariam esse omnium Fidelium apud Deum Mediatricem, Dominam, Advocatam, Cæli Terræque Reginam, Peccatorum Refugium, & Matrem Misericordiæ, dogmata sunt & Privilegia sine controversia à Christi Fidelibus semper recepta.

Contra hunc Ecclesiæ sensum nullam vim habent, *Monita quædam salutaria, B. Virginis ad Cultores suos indiscretos*, in libello quodam Anonymo in vulgus nuper sparso, cum magno Fidelium scandalo.

Primò, Quia libellum istum, & suspectam illius doctrinam, & loquendi modos, cum summa offensione & scandalo reiecit communis Fidelium consensus,

Secundò, Quia idem Libellus Sedis Apolicæ decreto reprobatus, & prohibitus fuit,

Tertiò, Quia in Virginis cultu & invocatione carpit varias fidelium praxes, titulos, & encomia sensui Sanctorum Patrum maximè conformia, uti facile patebit ex paucis ipsorum testimonijs, quæ hic brevi methodo subijciam.

Audi S. Bernardum, sermone de Nativ. Virginis, in communi sensu Fidelium, Mariam ut *Mediatricem*, ut *Spem*, ut *Fiduciam* nostram in-
„vocantem." Exaudiet ubique Matrem Filius, exaudiet Filium Pater.
„Hæc Peccatorum scala, hæc mea maxima Fiducia est, hæc tota ra-
„tio spei meæ &c. Quâ verò ratione hæc de Virgine dicantur, idem ex-
„plicat: Opus est, inquit, Mediatore ad Mediatorem istum, nec alter
„nobis utilior, quàm Maria. Idem

Idem argutè docet, & explicat Rupertus. Sicut Luna lucet & illuminat, luce non suâ, sed ex Sole conceptâ: Sic tu, ô Beatissima, hoc ipsum quod tam lucida es non ex te habes, sed ex gratia divina, gratiâ plena .... Quia sicut ex te natum Dei Filium, solem verum, solem æternum adoramus & colimus ut Deum verum, sic & Te honoramus atque veneramur ut veri Dei Genitricem. Scientes (nota) quia totus honor impensus Matri sine dubio redundat in gloriam Filij.

Consonat his Doctor Seraphicus Sanctus Bonaventura in Speculo B. Virginis *cap.* 5. Abyssus, inquit, est Maria in Bonitate & Misericordia profundissima; unde etiam profundissimam Misericordiam Filij sui pro nobis interpellat, quasi abyssus abyssum invocat.

Accedit S. Antoninus 3. part. tit. 15. cap. 22. §. 9. "Deus misericordiam nedum magnam, sed Maximam fecit in Virgine pia, ut meritò nominetur Maria Mater Misericordiæ, & Regina eius ... hanc (Misericordiam) qui petit sine ipsa duce, sine pennis tentat volare.

Nec minora canit S. Ephrem de laudibus Deiparæ. Ave, inquit, Dei & hominum Mediatrix optima, Ave totius terrarum orbis Conciliatrix efficacissima.

Huic doctrinæ innixus S. Basilius orat. de Nativit. Deip. sic concludit: "de Virgine qui omnia illustria, & glorioſa dixerit, nunquam is à veritatis scopo aberraverit.

Frustra igitur *Monitor* quicunque importunus, Fideles huic doctrinæ insistentes carpere conetur, tanquam indiscretos Virginis Cultores. Poterit ex communi Patrum ac Fidelium mente & sententia ea facile intelligere & explicare, quæ in deteriorem sensum invidiosè detorquet: quod qui porro tentabit, contra hanc Lunam frustrà latrabit.

CAPUT IX.

De Veneratione Imaginum Christi & Sanctorum.

1. HOnorandas esse Imagines Christi ac Sanctorum docet Ecclesia Catholica Romana, eo cultu qui à Tridentino exponitur sess. 25. de invoc. & vener. SS. ubi declarat Imagines Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in templis præsertim habendas & retinendas, ijsque debitum honorem, & venerationem impertiendam. Non quod credatur inesse aliqua in ijs dignitas vel virtus propter quam sint colendæ, vel quod ab eis aliquid sit petendum, vel quod fiducia in Imaginibus sit figenda, sicut olim fiebat à Gentilibus, qui in Idolis spem suam collocabant; sed quoniam honos qui illis exhibetur, refertur ad Prototypa quæ illa repræsentant; ita ut per Imagines quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos quorum illæ similitudines gerunt, veneremur.

2. Hanc doctrinam oppugnant moderni Sectarij : & eandem contra primitivam Ecclesiam impugnarunt hæretici ab ea olim damnati : nam Manichæi docebant Imagines Christi non esse colendas, sed res esse phantasticas, uti testatur S. Augustinus contra Faustum lib. 20. c. 15. & postea ipsa Ecclesia in Conc. Niceno 2. congregata.

Idem 4. Sæculo tenebant Ariani hæretici, & hanc ob causam in Syn. Nicæna act. 6. Eusebius tanquam Arianus accusabatur. Ergo vel erravit primitiva Ecclesia hanc hæresim reprobando, vel errant moderni Sectarij eam amplectendo.

3. Probatur autem Catholica veritas primò, Quia in Scripturis aliquæ creaturæ rationis expertes dicuntur honorandæ, propter ordinem singularem quem habent ad Deum & res divinas, sicut habent Imagines ad Christum, & Sanctos. Nam de Arca testamenti dicitur *Psal.* 98. Adorate scabellum pedum ejus quia Sanctum est. Et *Exodi* 25. *vers.* 18. jussit Deus Moysen supra Arcam fœderis collocare duos Cherubinos aureos, quibus simul cum Arca honos deferebatur : Facite duos Cherubin aureos, & productiles ex utraque parte oraculi. Denique *Num.* 21. *v.* 8. Deus mandavit erigi statuam sive imaginem serpentis æneam, quæ populo in veneratione fuit, tum quia ex ejus aspectu à serpentum morsu sanabantur, tum quia figura erat Christi in Cruce pendentis. Ergo etiamsi Imagines sint rationis expertes, potest illis deferri aliquis honor, qui ad ipsum Deum, Christum, aut Sanctos Dei amicos referatur.

4. Opponunt Sectarij, Catholicos honorando Imagines committere idololatriam, & peccare contra divinum præceptum *Deut.* 4. *Non facies tibi sculptile ut adores illud*, & alia hujusmodi loca quibus in Scripturis idololatria prohibetur. Sed hæc frustrà, & malignè Catholicis objiciuntur, cùm apertè profiteantur se non facere sibi sculptile aut Imagines, ut illas adorent more gentilium. Illorum enim doctrina de cultu Imaginum initio hujus capitis ex Tridentino declarata, à tali adoratione & cultu longissimè remota est. Quomodo ergo possunt exercere illum cultum quem ipsi damnant ac detestantur ? Aut quâ fide possunt Ministri, qui hæc sciunt & legunt, talem calumniam Catholicis affingere ut eos populo reddant exosos. Vera certè fides nunquam per tales artes, ac fraudes propagata fuit.

5. Probatur secundò, ex perpetua Ecclesiæ consuetudine jam inde à temporibus Apostolorum depingendi, & prædicto modo colendi Imagines Christi, & Sanctorum. Ipse enim S. Lucas Evangelista venerationis ergo B. Virginis Imaginem depinxit, ut testatur antiquissimus Metaphrastes in vita S. Lucæ.

Secundi post Christum sæculi consuetudinem refert Methodius *Orat.* 2. *de Resurrect.* Quas quidem ex auro Imagines conflamus Angelorum, ipsius principatus & potestates referentes, eas ad honorem & gloriam Dei conficimus.

S. Athanasius tertiò circiter sæculo, *ad Antioch. c.* 38. Absit ut quemadmodum Græci faciunt, nos Christiani tanquam Deos imagines adoremus, affectionem dumtaxat & charitatis nostræ studium erga figuram

ram personæ per imaginem expressæ declaramus.

S. Chrysost. *tom. 5. in liturgia.* Sacerdos autem egreditur ... & conversus ad Christi Imaginem inflexo capite cum exclamatione dicit orationem.

S. Augustinus *lib. 3. de doct. Christ. cap. 9.* dicit, Signa utilia divinitùs instituta veneranda esse, quia honor eorum ad prototypum transit.

Denique S. Ambrosius in *Orat. de obitu Theodosij*, laudat Helenæ sapientiam, quod Crucem Christi levaverit, & ipsis Regibus honorandam exposuerit.

Et ut silerent hi, alijque primitivæ Ecclesiæ testes, satis loquuntur innumera miracula in Crucis, ac Imaginum religioso cultu fidelibus a Deo omni ævo concessa, quæ non possunt nisi in veritatis ac virtutis, non autem in erroris aut idololatriæ præmium concedi, nisi velis dicere Deum per miracula & beneficia homines ad idololatriam invitare.

CAPUT X.

De sacris Reliquijs.

1. ARgumenta suprà allata pro Imaginum veneratione non parùm probant Sanctorum quoque corpora, reliquias, ac monumenta à fidelibus in honore pie, utiliterque habenda esse, prout docet *Trident. sess. 25. sub initium.*

Soli repugnant hujus temporis Sectarij, cum antiquioribus hæreticis, quales erant secundo post Christum sæculo Marcionitæ, qui docebant Martyrum corpora esse abominabilia, ut refert Magnes, *lib. 4. contra Theostenem*: deindè post Diocletianum, & Julianum apostatam Vigilantius, qui nolebat reliquias coli, aut illis cereos accendi, cujus hæresim impugnat *S. Hier. lib. 2. contra Vigil.* Videant quæso & advertant nostri Sectarij quales habeant primos suæ doctrinæ Patres, ac patronos.

2. Probatur porrò ex Scripturis corpora, & reliquias Sanctorum veneratione digna esse. Nam *lib. 4. Regum cap. 14* sic memoratur: *Projecerunt cadaver in sepulchro Elisæi, quod cùm tetigisset ossa Elisæi revixit homo, & stetit supra pedes suos*, Deus tanto miraculo ostendit quanto in honore habeat ossa Prophetæ, & tu illa honore indigna esse affirmas.

Actorum 19. v. 12. narratur, quomodo sudaria & semicinctia à corpore Pauli deferrentur ad languidos, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur. En ipse Deus tot prodigijs ostendit se velle per reliquias Sanctorum beneficia hominibus conferre, morbos curare, dæmones expellere, ergo satis declarat se velle in illum finem reliquias illas in pretio, & honore haberi; aliàs ipse talibus signis eas honorando homines ultrò in errorem induceret.

Quinimò potiùs divina sapientia per hunc sactarum reliquiarum cultum & æstimationem, excitat homines ad imitandum Sanctorum virtutes, & exempla, & corroborat in illis vivam fidem de futura mortuorum resurrectione; dum vident sanctorum hominum ossibus ac cineribus tantam à Deo virtutem attribui, propter conjunctionem quam habuerunt cum animabus jam in gloria constitutis, uti loquitur Apostolus, *Nescitis quia membra vestra templum sunt Spiritus Sancti*, 1. ad Cor. 6.

3. Secundum argumentum quo hæc doctrina demonstratur, est primitivæ Ecclesiæ usus & fides indubitata; aut enim hæc penitùs erravit, quod nemo admiserit, vel errant illi, qui honorem Sanctorum reliquijs exhibendum inficiantur.

Clemens Romanus statim primo post Christum sæculo de honore Reliquiarum id testatur *lib. 6. constit. Apostol. c.* 29. Eorum qui apud Deum vivunt ne Reliquiæ quidem corporum sunt inhonoratæ: siquidem Elisæus Propheta postquam defunctus est mortuum suscitavit... quod quidem nunquam accidisset nisi corpus Elisæi sanctum esset.

S. Justinus Martyr qui secundo sæculo fidem suam sanguine consignavit, hoc quoque attestatur *quæst.* 28. Sanctorum corpora, & sepulchra Martyrum dæmonum amoliuntur insidias, & morborum ab arte medica comploratorum conferunt sanationes.

Sed ne adducam plura quæ pervolvi Patrum, & primitivæ Ecclesiæ monumenta. Instar omnium sit prolixum, & publicum S. Augustini testimonium, qui primò *epist.* 103. sic scribit. Reliquias beati Martyris Stephani non ignorat Sanctitas vestra (sicut & nos fecimus) quam convenienter honorare debeamus. Deindè *lib. 22. de Civit. Dei cap.* 8. fusè exponit miracula facta per Reliquias S. Gervasij & Protasij Mediolani, & quo modo se præsente cæcus fuerit subitò illuminatus coram innumera populi multitudine, adeò ut miraculum à nullo ibi potuerit ignorari.

Et enarratis alijs prodigijs, quibus ipse quoque testis interfuit, declarat quomodo dum Episcopus nomine Projectus S. Stephani Martyris Reliquias publicè portaret, per flores qui Reliquias attigerunt, oculis applicatos mulier à cæcitate subitò liberata fuerit, populo universo Deum in suis Sanctis collaudante.

Pergit eodem capite S. Doctor alia quoque miracula, & beneficia exponere ex Sanctorum, & Reliquiarum cultu à Deo impetrata, quæ testatur intra suam Diœcesim fuisse numero septuaginta.

4. Quis quæso his inspectis de hac fidei veritate dubitare audeat? Nisi Augustino, & toti antiquitati, & primitivæ Ecclesiæ diffidat, aut ipsi Deo qui per tot signa & prodigia hanc doctrinam Ecclesiæ suæ tam apertè testatam, & commendatam reddidit. Plura in hanc rem dedi Tractatu de Miraculis edito Lovanij anno 1657.

CAPUT XI.

De numero Sacramentorum.

SAcramentum apud Catholicos, est sensibile signum, & causa gratiæ sanctificantis. Numerum Sacramentorum docent esse septenarium cum *Trid. sess. 7. de Sacram. Can. 1.* Duo tantùm propriè dicta novi Testamenti Sacramenta admittunt Sectarij, nempe Baptismum, & Eucharistiam sive Cœnam Domini: quamvis nec in hoc numero omnes inter se conveniant.

Sed hoc argumento unico satis redarguuntur: Nihil credunt esse de fide Sectarij moderni, quod in claro & aperto Dei Verbo non continetur. Sed nullibi in Verbo Dei claro & aperto continetur, duo tantùm esse novi Testamenti Sacramenta. Ergo non est fide credendum duo tantùm esse Sacramenta.

Si reponant, in Scripturis nullibi etiam apertè dici septem esse novæ Legis Sacramenta. Respondetur, Catholicos non credere ea tantùm esse de fide, quæ in Scripturis clarè & disertè continentur, ut Sectarij, sed admittunt ad Regulam fidei præter Scripturam, quando obscura est, traditionem & definitionem Ecclesiæ, necessariò pertinere, uti probavimus supra par. 1. cap. 7. & 8.

§. I. *De Confirmatione.*

PRimò itaque Confirmationem verum esse Sacramentum ex Scriptura, cum primitivæ Ecclesiæ traditione conveniente probamus. Nam *Act. cap. 8.* narratur quod cùm audissent Apostoli quòd Samaritani recepissent Verbum Dei, & baptizati essent in nomine Domini Iesu: *Tunc imponebant manus super illos & accipiebant Spiritum sanctum.* Atqui illa impositio manuum post Baptismum erat signum sensibile vi cujus conferebatur Spiritus sanctificans. Ergo erat Sacramentum distinctum à Baptismo, quod Ecclesia ab initio Confirmationis Sacramentum appellare consuevit. Nihil enim aliud ad propriam Sacramenti rationem requiritur, quam ut sit signum sensibile, à Deo constitutum, ad conferendum gratiam sanctificantem, sine qua Spiritus sanctus accipi non potest. Quæ institutio *Iterùm Act. 19. v. 6.* declaratur, ubi narratur, quomodò Paulus postquam in nomine Iesu baptizavit, *imposuit illis manus, & venit super eos Spiritus sanctus*; cum alijs donis externis, quæ illi erant annexa.

Hic autem Scripturæ sensus ex traditione, & consensu primitivæ Ecclesiæ apertè colligitur. Nam *Clemens I. epist. 4.* primo sæculo ab initio Ecclesiæ illius usum his verbis declarat. Omnibus festinandum est sine mora renasci Deo, & demùm consignari ab Episcopo, septiformem Spiritus sancti gratiam percipere... quia aliter esse perfectus

Christianus nequaquam potest... ut à B. Petro accepimus, & cæteri sancti Apostoli præcipiente Domino docuerunt. Quid quæso in rem hanc clariùs, quid antiquiùs? ut potè ab ipso Petro, cæterisque Apostolis continuò per manus acceptum.

In tertio sæculo *Fabianus epist.* 2. Sancti Chrismatis confectio per singulos annos est agenda... quia novum *Sacramentum* est.

Melchiades Papa, qui quarto post Christum sæculo Ecclesiam gubernavit *ad Episcopos Hispaniæ* sic scribit. Quæsistis utrùm majus esset Sacramentum manus impositio Episcoporum, quàm Baptismus? Scitote utrumque magnum esse *Sacramentum*: & sicut unum à Majoribus fit, id est, à summis Pontificibus, quod à minoribus perfici non potest, ita & majori veneratione venerandum & tenendum est.

S. Augustin. *lib. 2. contra litteras Petiliani c. 104.* In hoc, inquit, unguento *Sacramentum* Chrismatis vult interpretari, quod quidem in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus. Alios primitivæ Ecclesiæ testes prætereo plurimos: quia ex his manifestum est aut primævam Ecclesiam errasse, aut Ecclesiam Romanam Confirmationis *Sacramentum* ritè usurpare.

§ II. *De Extrema Vnctione.*

Sacramentum extremæ Unctionis fundatur in Scripturis *Marci 6.* Ubi de Apostolis dicitur.' Et exeuntes prædicabant ut pœnitentiam ,agerent, & dæmonia multa ejiciebant, & ungebant oleo multos æ,gros, & sanabant. Materia autem, forma, & effectus hujus Sacra,menti distinctiùs declaratur *Iacob. 5.*' Infirmatur quis in vobis, indu,cat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum ungentes eum oleo ,in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & si in peccatis ,sit remittentur ei.

Ex his argumentandum est ut suprà: Signum sensibile ex institutione divina, à Presbyteris Ecclesiæ, ægris conferendum, quo causatur gratia remissiva peccatorum, necessariò est verum Sacramentum; nam ut ipse Baptismus sit verum Sacramentum, nihil aliud requiritur. Atqui extrema Unctio est tale signum, uti patet ex Scripturis jam allegatis. Ergo Extrema Unctio est verum Sactamentum.

Accedit usus & declaratio primitivæ Ecclesiæ, quæ non potest à vero scripturæ sensu discrepare, aliàs aut ipsa, aut Scriptura falsitatis arguenda esset.

S. Augustinus *lib. 2. de Visit. infir. cap. 4.* olei sacrati delibatio intelligitur Spiritus Sancti typicalis unctio. Et *tract. de rectit. Cath. conver.* Quoties aliqua infirmitas occurrerit alicui... oleum benedictum fideliter ab Ecclesia petat, unde Corpus suum ungatur, & secundum Apostolum oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, non solum Corporis, sed & animæ sanitatem accipiet. Ubi vides D. Augustinum hanc Iacobi Apostoli Scripturam, cum Ecclesia Romana, de extremæ Unctionis Sacramento admittere, & explicare.

Denique universæ Ecclesiæ primitivæ ea de re praxim & consen-

sum

sum discе ex *Conc. Nicæno 1. Can. 69.* Transacto, inquit, anno debet Sacerdos benedicere aquam & oleum, non sicut fit in Baptismo, neque sicut benedicitur Chrisma, sed sicut oleum infirmorum.

Ex his, dilemmate sæpius formato, facilè ostendes circa hoc Sacramentum vel primitivam Ecclesiam, vel modernos sectarios errare.

§. III. *De Ordine.*

SAcramentum Ordinis quo Ministri in Ecclesia ad functiones sacras assumuntur, & consecrantur, patet ex scripturis 1. *ad Tim.* 4. Noli, inquit, negligere gratiam quæ data est tibi per Prophetiam, cum impositione manuum presbyteri.

Cùm enim ad exercenda ministeria divina opus sit aliquâ Dei vocatione, ut declarat Apostolus *ad Heb.* 5. Omnis Pontifex ex hominibus assumptus est; non enim quisquam sibi assumit honorem sed qui vocatur à Deo: hinc necessè est signo aliquo sensibili à Deo instituto hanc vocationem innotescere, quod exprimit Apostolus per impositionem manûs, qua confertur gratia, & potestas sacra ministeria exercendi, nec amplius ad veram Sacramenti rationem requiritur.

Et quidem primò post Christum sæculo Clemens Romanus *lib. 3. constit. Apost. c. 27.* Ordinem Ecclesiasticum per gradus distinguit in Episcopos, Sacerdotes, Diaconos, Lectores, Cantores, Ianitores, subdens, Hic est Ecclesiasticus Ordo & Concentus.

S. Cyprianus sæculo tertio docet, Ordinem esse Sacramentum quod iterari non potest, æque ac baptisma, *in libro de Cardinal. Christi operibus cap. de lotione pedum*, sic scribit; docemur quæ sit Baptismi & aliorum Sacramentorum stabilitas; nam Baptismum repeti Ecclesiasticæ prohibent regulæ... & nemo sacros Ordines semel datos iterum renovat.

S. Augustinus *contra Epistol. Parmeniani cap. 13.* Ostendens ab Episcopis hæreticis ordinatos, non esse iterum in Ecclesia Christi ordinandos, Ordinem esse Sacramentum non minùs quam Baptismum apertè declarat. Si (inquit) nos malè facimus, ipsi explicent quomodo & Sacramentum Baptismi non possit amitti, & Sacramentum Ordinati possit amitti... si enim utrumque Sacramentum est, quod nemo dubitat, cur illud non amittitur, & illud amittitur? neutri Sacramento injuria facienda est. Et iterum *lib. 1. de Baptismo contra Donatistas cap. 1.* Sacramentum Baptismi est, quod habet qui baptizatur, Sacramentum dandi Baptismi est, quod habet qui ordinatur. En quoties Ordo in ratione Sacramenti Baptismo æquiparatur ab indubitato teste, & Doctore istius primævi temporis, quod ub ipsis Sectarijs inter aurea Ecclesiæ sæcula candido lapillo notatur.

Sed in hoc saltem cum Ecclesia Romana conveniunt Anglicanæ Ecclesiæ Protestantes, quod admittant in vera Christi Ecclesia necessarios esse Episcopos, & Ministros, qui ab ipsa Ordinem suum, & jurisdictionem accipiunt, quamvis negent esse Sacramentum. Nam absque Ordine non magis eorum Episcopis & Ministris quam cuivis de

plebe propria esset potestas baptizandi, conficiendi Eucharistiam, aut exercendi alia Ecclesiæ ministeria.

Verùm hinc summa emergit difficultas, quo modo Ecclesia Anglicana, postquam à Romana defecit, possit ostendere se habere veros Episcopos, & consequenter veros Ministros, qui per legitimam Ordinationem potestatem suam à Christo participarunt. Nam sine legitima ordinatione non potest esse verus Episcopatus, sine vero Episcopatu non potest esse verus Clerus, sine vero Clero nequit subsistere vera Christi Ecclesia.

Porrò in Anglia ultimum, qui Episcopalem Ordinem suscepit, fuisse Polum Archiepiscopum Cantuariensem apertè ostendit Stapletonus, Hardingus, Bristo, Reynold, alijque Catholici Doctores, qui circa ea tempora scripserunt, & ad respondendum huic difficultati adversarios frustrà provocarunt. Et hinc solidè demonstrant neque Parkerum, qui post Polum Archiepiscopi Cantuarensis nomen in hæresi primus usurpavit, neque ullum ex cæteris Angliæ Prælatis ab ullis unquam Episcopis fuisse ordinatos. Adversarij autem de hac re totiès postulati ut per tabulas, aut testes declararent à quibus Episcopis, quando, quo loco fuerint consecrati, nunquam spatio quinquaginta annorum potuerunt legitimæ ordinationis argumentum, aut testimonium proferre. Quod doctissimè probatum invenies in Tractatu ea de re edito anno 1659. ab Illustrissimo Præsule qui modò Dublinensem Ecclesiam legitimâ Ordinis potestate fœliciter gubernat, cui plurimos annos voveo.

Quæstiones aliæ de Sacramentis, & de Praxi Hæreticos Ecclesiæ reconciliandi, traduntur infrà in Resolutionibus Theologicis part. 3. in fine, &c.

CONCLUSIO.

Adversus modernos vulgi errores à vera fide retrahentes.

HÆc quicunque legis, quicunque audis, aperi tandem oculos, tuæque fœlicitati gratulare; quod semotis popularium errorum tumultibus, licuerit in veritatis Sacrarium introire, & ex finceris primitivæ Ecclesiæ suffragijs ancipitem animæ tuæ litem dirimere, ex qua pendet Regni nunquam perituri secura possessio. Acquiesce illis Judicibus, quos ipse erroris expertes esse agnoscis: sequere illos Duces quos non dubitas per rectam Fidei semitam ad salutis æternæ metam perveniisse. Atque ex adverso obliquam crede Novatorum viam, quam Patrum consensus condemnat, quam antiquitas ignorat, quam sacrarum Litterarum oracula refellunt, quam ratio ipsa tot modis deviam & præcipitem esse demonstrat. Ubi tot Tibi veritatis testes ad viam salutis facem præferunt, nullum supereſt erroris periculum, nullum ignorantiæ patrocinium.

At, inquies, longè alia Ministri nostri, quàm Patrum libri, declamant. Quid indè? Veritas non est clamor, nec Ministri sunt Patres Ecclesiæ.

ſiæ. Clamitant fortiſſimè circumforanei dum merces adulterinas commendant; tuum verò eſt, ne decipiaris, clamorem à veritate diſcernere. Miniſtri tui ad buccinandam Lutheri doctrinam contra Eccleſiam Romanam magno ſtipendio, & amplis Eccleſiæ ſpolijs conducti ſunt; hâc arte familiam ſuſtentant, uxores ornant, filias elocant, pro domo ſua, non pro ſalute tua negotiantur: hujus tibi curam relinquunt, qui brevi ſtabis ante tribunal Chriſti, pro teipſo rationem redditurus.

Confugies fortè ad populare argumentum. Vivimus fælices, aſpirat cælum, omnibus fortunæ donis cumulamur; jacent paſſim in tenebris & inopia Romanæ Religionis cultores; manifeſtis igitur cæli favoribus Lutherana religio comprobatur. At vide quæſo, quantùm tibi fortunæ ſplendor mentis aciem obnubilet. Vivit fœlix imperium Turcarum, maximâ otbis parte dominatur, ad extremum mundi angulum relegatus eſt Lutherus, ſi cum Mahomete conferatur. Manifeſtis igitur cæli documentis præ cæteris omnibus Mahometi religio commendarur. Si igitur fortunam non colis, ſed Chriſtum, ipſum audi longè alias Eccleſiæ ſuæ notas ingerentem *Ioan. 16. v. 20.* Vos contriſtabimini, Mundus autem gaudebit. Et *v. 33.* Vos quidem in mundo preſſuram habebitis, ſed confidite quia ego vici mundum. Vera Chriſti Eccleſia in ſtabulo & pauperie cæpit, in preſſuris tyrannorum crevit, per Crucem & inopiam adolevit, Aliam ad cælum viam tuus Tibi genius, non Chriſtus commendat.

Sed quomodò, inquies, fieri poteſt ut tot viri graves, vitâ & virtutibus in Repub. Lutherana conſpicui, à veritate & ſalute aberrent? Virtutem ſi à Fide ſejungas, nil niſi virtutis inane ſimulacrum oſtentas. Veritas & virtus comites ſunt individuæ: abſque veritatis conſortio nulla virtus adeò ſpecioſa eſt, ut in Dei conſpectum admitti poſſit, teſte Apoſtolo; *Sine Fide impoſſibile eſt placere Deo.* Notæ tibi ſunt Reipub. olim Romanæ virtutes eximiæ, mira prudentia, clementia ſingularis, decantata toto orbe juſtitia. Tanto virtutum comitatu, verâ fide deſtituto, orbis quidem imperium, ſed non cælum obtinuit. Perierunt Cæſares, ardent Catones, cruciantur graves illi reip. Patres, olim oſtro ſplendidi, nunc in flammis nunquam extinguendis purpurati.

Non igitur te detineat inanis illa virtutum umbra, quâ nihil fallaciùs. Non aura fluctuantis populi, quâ nihil incertiùs. Non ſpecioſa fortunæ crepundia, quibus nihil in vita fugacius. Non voluptatum blandæ Syrenes, quæ te à recto veritatis curſu in errorum ſyrtes abducant. Periculoſa eſt omnis ad ſalutem remora. Præterit vita, feſtinat mors, judicium præ foribus expectat: dum tempus finit viam tutam amplectere. Nulla enim ſatis magna eſt ſecuritas, ubi periclitatur Æternitas.

Genius fallax Novatorum quomodo cavendus.

COmmune vitium eſt naturæ lapſæ, Antiqua faſtidire, ad Nova ſemper anhelare: Semper, inquit Seneca, præſentibus eſt infeſta levitas, & proprium eſt ægri animi, nihil diu pati: Hinc paſſim nova videndi, deliberandi, audiendi, ſumma cupido. At quoniam Veritas, & Virtus perſtat ſemper immutabilis, & novitatis neſcia, hinc Novatorum commune ſtudium eſt, novitatem falſæ doctrinæ, Veritatis, ac Virtutis fuco conveſtire. Suos igitur errores his artibus, ac pigmentis decoratos, tanquam Patrum antiquorum, S. Auguſtini, & ipſius Scripturæ oracula, incautis proponunt. His accedit proponentis gratia, frons blanda, lepor ſtyli, & conciliatrix animorum facundia, quibus ſimpliciores capi neceſſe eſt, niſi ſæpius recolant neceſſarium illud Chriſti monitum: Venient ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.

Illi verò Novatores ex adverſo, ne lupinam hanc animas perdendi Rabiem detegas, blandum illi Charitatis nomen imponunt: Miſeret illos tui erroris, dolent te à Pontifice & eius aſſeclis in fraudem induci, tuum ſtatum miſerum & infelicem altè ingemiſcunt. Sed ſi ad fucatam hanc Charitatis ſpeciem ritè attendas, facile deprehendes illam in ſolo vocis ſonitu conſiſtere, nec omne aurum eſſe quod lucet. Bractea quædam Charitatis tibi oſtenditur, ut de tuo lapſu nimis credulo novitatis Authores triumphum agant. Hac arte fraudulentæ Charitatis graſſati ſunt omnium temporum Novatores, quorum blanditias, ac favores, & ipſa dona ut ſuſpecta habeas cautè monet de ſingulis S. Auguſtinus lib. 2. de Symbolo cap. 13. Lupus eſt, agnoſcite; ſerpens eſt, eius capita conquaſſate: Blanditur, ſed fallit; multa promittit, ſed decipit. Venite, inquit, defendam: ſi neceſſitas eſt, paſcam: ſi nuditas, veſtiam. O lupe male! ò Serpens inique! Veſtis nudum, ut expolies intus Chriſto veſtitum. Paſcis eſurientem, ut animæ auferas cibum cæleſtem.

Sed nec ab una mentitæ Charitatis ſpecie cavendum: novit id genus hominum, ut aptius fallat, reliquas etiam Virtutes adulterare. Ut tibi cautus videaris, ne oculis etiam tuis nimium credas, dum primâ fronte externa probitatis, & modeſtiæ ſpecies oſtentatur. In vaſe etiam aureo venenum non rarò propinatur. Eſt, inquit *Origines*, quædam etiam diaboli caſtitas; eſt etiam diaboli modeſtia, gravitas, demiſſio. Hinc rectè monet *S. Ambroſius lib. 7. in Luc. cap.* 10. Cave verſutæ diſputationis venena, animam petunt, guttur invadunt, vitalibus vulnus infligunt... Nec vos moveat quod formam prætendere videntur humanam, etſi foris homo cernitur, intus beſtia fremit.

Uſque adeo potens eſt in propinandis erroribus forma iſta mentitæ virtutis, ut non rarò viris etiam perſpicaciſſimis fucum fecerit. Apollinarem hæreſiarcham peſtiferos olim errores diſſeminaſſe, nemo eſt etiam Sectarius qui modò non agnoſcit. Ille ipſe non exiguo tempore fallaci ſpecie ſimulatæ virtutis, viris maximis illudere potuit.

Hoc

Hoc de ſe, alijſque fatentem audi *Epiphanium*, Hæreti 77. Egregius ille, ac venerabilis ſenex, quem nos & beatæ memoriæ Papa Athanaſius, imo vero Catholici omnes unicè dileximus Apollinarius Laodicenus, huius dogmatis author & propugnator extitit, neque nos veroſimile putabamus à tanto viro errorem iſtiuſmodi profectum. Nec minus Pelagij ſpecie gravi, & modeſtâ captus fuit S. Paulinus, & alij viri doctrinâ conſpicui. Neſtorij ſevera frons, & oſtentata in publico macies, ac continentia, quàm multos in ipſius errores induxerit, nobis deſcribit *Theodoretus* lib. 4. c. 12. ubi ſic concludit. Hoc habitu, & hac ſimulatione populum ineſcans, magnam ætatis partem tranſegit, Chriſtianus videri potius, quam eſſe ſtudens.

Hanc artem à priſcis illis quis non videt quam bellè hauſerint plurimi noſtri temporis Sectarij, in tradenda dogmatum novitate ad morum ſeveritatem, ad doctrinæ rigorem, ad novam Eccleſiæ reformationem toti compoſiti. Quorum verſutias niſi quis habeat exploratas, nihil propius erit, quàm ut in fraudem iuducantur, ſi fieri poteſt, etiam electi.

Hoc ne Tibi, quiſquis es, unquam eveniat, Remedia quædam in promptu eſſe debent. Primò, In novis Scriptis, & primis congreſſibus, non temerè credere, ſed aſſenſum ſuſpendere, & rem ulteriori ſapientum judicio ponderandam reſervare; Ne quidem Angelo ſalutanti, & novum myſterium annuncianti aſſenſum præbuit Virgo Prudentiſſima, niſi prius maturè expenderet, *Quæ & qualis eſſet iſta ſalutatio.* Secundò, ſuſpectam habere doctrinam omnem à communi Eccleſiæ conſuetudine abhorrentem. Tertiò, Si hac ratione doctrinæ ſinceritatem nondum ſatis perſpectam habeas, reſtat Remedium omni ævo certiſſimum, Illam ad Lydium veritatis lapidem explorare, hoc eſt, ad Petram immobilem doctrinæ Apoſtolicæ, quam nobis ſine periculo erroris exponit Chriſti in terris Vicarius, cui ipſe Chriſtus oves ſuas ſinceræ doctrinæ pabulo in vitam æternam alendas commiſit. Quem in decidendis Fidei, morumque Controverſijs, Judicem eſſe infallibilem ſupra demonſtravimus.

TRAC-

TRACTATUS TERTIUS

NOTÆ MANIFESTÆ FALSÆ ECCLESIÆ

In Sectis Modernis.

EXposuimus omnium oculis, manifestis argumentis, concordiam & consensum Scripturæ, ac Patrum primitivæ Ecclesiæ, cum sensu ac mente Ecclesiæ Romanæ, in dogmatibus controversis cum novis nostri ævi Sectarijs: & horum Sectariorum consensum cum hæreticis in primæva Ecclesia legitimè damnatis.

Nunc ex altera parte proferemus discordias ac pugnas Novatorum, ac imprimis Lutheri, non tantum cum vera Ecclesia, sed etiam cum sacris Litteris impie depravatis, cum seipso sibi contrario, & cum suis Asseclis per Sectas innumeras ab ipso dissidentibus, dum confusione plusquam Babylonicâ idem ipse distruit & ædificat, affirmat & negat, neque secum ipse consentit, dum tamen totius Ecclesiæ consensui se opponit, quod manifestum est erroris, ac Spiritus satanici indicium. Ut hinc tandem videant moderni Sectarij, quam devios sibi duces in Via salutis elegerint, & desertis tandem erroribus ad rectam Ecclesiæ semitam tempestivè regrediantur.

Proponemus igitur primò, Scripturas ab illis impiè vitiatas.

Secundò, Antilogias quibus sibi apertè contradicunt.

Tertiò, Confusionem plusquam Babylonicam Sectarum quæ ex illis prodierunt.

Quartò, Calumnias manifestas in Ecclesiam Romanam confictas.

Quintò, Impostaras particulares *Antonij Egani*, & *Andreæ Sall* recentiorum Apostatarum.

Sextò, Sectarum maximè modernarum dogmata particularia breviter exponemus.

ARTI-

ARTICULUS PRIMUS.

Proferuntur varia loca Scripturæ sacræ à Sectarijs fraudulenter depravata.

NOn potest vera esse Religio quæ impostoris & fraudibus propagatur. Nulla verò est impostura sceleratior quàm verbum Dei corrumpere, & aliquid abolere, aut adijcere, quo in oppositum sensum transferatur. Quam nefario ausu moderni Sectarij verbo Dei vim intulerint, paucis exemplis monstrabo. Primò, ut ex corruptela tam impia de corrupta eorum doctrina judicium feratur. Secundò, ut ex horum textuum discrepantia, hæreticorum Editiones corruptæ, à sinceris ac Catholicis discerni possint, quæ sæpe alio modo non dignoscuntur.

In epist. 2. Petri cap. 1. editio vulgata & antiquissima sic habet: Quapropter fratres magis satagite ut per bona opera certam vocationem vestram & electionem faciatis. Lutherus suâ authoritate in suis Scripturis delevit, *per bona opera*: quia verba illa aperte adversantur eius errori, quo docet, bona opera homini ad salutem non conducere, sed sufficere sola merita Salvatoris.

Eâdem ratione, nec minori fraudulentiâ in Epist. ad Romanos cap. 30. v. 28. Arbitramur hominem justificari per fidem, Lutherus adjungit, per *Solam* fidem, ut iterum excludat bona opera tanquam ad justitiam non necessaria.

In Evangelio Marci & Lucæ cap. 20. v. 20. apertè legitur, Hoc est Corpus meum: cuius loco imprimunt plerique Sectarij, Hic est Corpus meum, ne particula *Hoc* relata ad *Corpus* Christi, significet veram mutationem panis in Corpus Christi, quam Sectarij illi non admittunt.

Ob eandem causam, ubi Ioan. 6. v. 50. Biblia antiquissima etiam Geneuensia sic loquuntur, *Ego sum panis vivus qui de Cælo descendi*, pro voce *vivus* cum Calvino substituunt *Vivificans*, ut intelligatur panis usualis qui hominem vivificat, etsi panis ipse non vivat, ut sic excludatur vivum Christi Corpus, quod in Eucharistia admittere nolunt.

In Epist. S. Jacobi cap. 5. v. 16. semper legebatur, *Confitemini alterutrum peccata vestra*: imo sic habetur in impressione Genevensi anno 1564. Sed quia viderunt hanc Scripturam antiquissimam adversari novæ doctrinæ, quæ negat Confessionem Sacerdoti aut alteri quam soli Deo faciendam esse, coegerunt scil. Spiritum Sanctum aliter loqui in Biblijs impressis Genevæ anno 1605. hoc modo, *Confitemini peccata vestra erga invicem*. Aliud namque est peccata erga invicem commissa Deo exponere, quàm ea peccata alterutrum, id est, sibi invicem confiteri.

S. Paulus ad Hebræos cap. 13. v. 4. sic habet; *Honorabile connubium in omnibus*, id est, nihil est in connubio quod non sit honorabile. Hi autem Veneris patroni liberales, sic cum sensu verba transferunt, Hono-

norabile connubium *inter omnes*, ut nempe sic defendant matrimonium etiam Sacerdotum, Monachorum, Monialium, ex Apostoli sententia licitum esse ac honorabile.

Iterum Apostolus in Epist. ad Ephesios v. 5. c. 32. De matrimonio differens sic pronunciat; *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & Ecclesia.* Sed loco hujus versionis, quæ ipso S. Hieronymo antiquior est, Novatores nostri subtituerunt, *Secretum* hoc magnum est, ne cogerentur admittere matrimonium esse Sacramentum, quod volunt ipsi contractum esse merè civilem.

In Epist. ad Philemonem v. 14. Paulus dicit, *Sine consilio vestro nihil volui facere, uti ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium.* Ad excludendum arbitrij libertatem, quam post lapsum Adami remanere negat doctrina Religionis reformatæ, sententiæ Apostoli venenum suum in fine aspeserunt, addendo *velut* voluntarium, ne ex Apostolo verum voluntarium sine necessitate admittere cogerentur.

In Epist. 1. ad Thessalonicenses cap. 2. v. 15. Apostolus monet; *Fratres state & tenete Traditiones quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram.* Sed hi Reformatores Ecclesiæ, reformarunt etiam Apostolum, ut in eorum Biblijs alio modo loqueretur; Fratres state & tenete *documenta* quæ didicistis &c. Nolunt enim ut S. Paulus cum Papicolis dicat tenendas esse Traditiones, cum ipsi, qui aliter sapiunt, eas admittere recusent.

Epistolæ 1. ad Corinthios cap. 9. interrogat Apostolus, *Nunquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi?* Lutherus *sorore* minimè contentus, adjungit, *in uxorem.* Docet enim Apostolos uxores habuisse, easque dum prædicarent ad opus conjugale circumduxisse, uti ipse Lutherus eiusque novi Apostoli, novo in Ecclesia Dei exemplo, facere consueverunt.

Quid reliqua proferam Latrocinia verbo Dei inviolabili à modernis Sectarijs illata, ut à Renato Benedicto, & Ludovico Berquino Parisijs exusto, & pluribus alijs qui Sacras Litteras corruptelis innumeris fœdarunt, in quibus vel unum apicem adulterare, summum foret Sacrilegium? Si enim in Regio diplomate aliquid immutare scelus est læsæ majestatis ferro aut igne plecti solitum, quàm enorme facimus erit incommutabilem æternæ veritatis paginam tot modis pro sua libidine truncare, corrumpere, violare. Sed & hinc argumentum præbent certissimum doctrinam suam à veritate deviare, dum ad eam tuendam Scripturæ Sacræ veritatem immutare necesse est.

Sed neque verentur moderni per Hollandiam Ministri istis Sacrilegijs novas Calumnias consarcinare. Testatur inter alios Illustrissimus *Castorensis* in eruditissimo *Tractatu* nuper edito, nihil esse magis familiare modernis Ministris quam passim & publicè vociferari, Sacrosancta Scripturarum Oracula apud Catholicos summo in contemptu haberi, & in prima Librorum prohibitorum classe collocari. Itane illis lubet & licet in aperta totius orbis luce calumniari? Quid quæso potest esse magis conspicuum quam apud Catholicos in publico Missæ Sacrificio Scripturam Sacram summa cum veneratione populo assi-

duè

duè prælegi ? Quid magis notum quam illam in sacris Concionibus proponi, exponi, inculcari ? Quid magis publicum & solemne quam in celeberrimis Academijs Lectionem Scripturæ sacræ primo semper loco haberi, & in ipsius Tridentini Decretis *Sess. 5. de Reform. cap. 1.* eandem Lectionem ut imprimis honorificam, & omnium maximè necessariam summo ubique studio proponi, præcipi, mandari ? Quod verò Ecclesia Romana Editiones spurias, corruptas, & ab hæreticis mille modis truncatas ac vitiatas populo prohibeat, & Fidelium manibus subductas velit, hoc ipsum probat summam Verbi Dei apud Catholicos æstimationem, quod nempe divinum hunc thesaurum purum sibi, & ab hæreticorum corruptelis immunem tanto semper studio conservet. Sed & hoc ipsum est quod illos Novatores adurit, quod in puros ac primævos Scripturarum nostrarum Fontes impuras corruptarum Editionum Lacunas influere non permittamus.

ARTICULUS SECUNDUS.

Exhibentur ex multis quædam insignes Antilogiæ, quibus ipse Lutherus, & alij in sua doctrina sibi contradicunt.

DE SACRAMENTIS.

Antilogia Prima.

SEptem ponenda sunt Sacramenta. Ita scribit *Lutherus*, *de potestate Papæ.*

Tantum tria sunt Sacramenta pro tempore ponenda, Ita *Lutherus, de Captivitate Babylonica.*

2.

Duo tantum sunt Sacramenta *Lutherus*, *ad Waldenses.*

Si juxta Scripturas loqui velim est tantum unum Sacramentum. *Luth. de Captiv. Babyl.*

3.

In puero post Baptismum negare remanens peccatum, est Paulum & Christum simul conculcare. *Luth. in Assertionibus.*

Baptismus omnia peccata remittit. *Luth. in Captiv. Babyl. de Baptismo.*

4.

Confirmatio Sacramentum est. *Luth. de potestate Papæ.*

Mirum quid illis in mentem venerit quod Sacramentum Confirmationis fecerunt ex impositione manuum. *Luth. de Captiv. Babyl.*

5.

In Sacramento Altaris non est panis & vinum, sed species panis & vini. *Luth. in Sermone de Euchar.*

Thomistica doctrina est transubstantiari panem & vivum ; liberum est, & citra salutis periculum imaginari, opinari, & credere remanere

nere aut non remanere substantiam panis & vivi. *Luth. de Captiv. Babyl.*

Impius & Blasphemus est, si quis dicat panem transubstantiari, Catholicus autem & Pius est qui contrarium docuerit. *Luth. in lib. contra Regem Angliæ.*

Sicut panis & vivum transubstantiatur, ita & nos in Spiritnale Corpus transmutamur. *Luth. in Serm. de Euchar.*

6.

Impijssimus usus est in Ecclesia persuaderi Missam esse opus bonum & Sacrificium. *Luth. de Captiv. Babyl.*

Missas pro vivis & defunctis valere tota approbavit Ecclesia. *Luth. de decem præcept.*

7.

Sacerdotes à subditis honorandi sunt. *Luth. in Decalogum.* Contra: Nullum est in novo testamento Sacerdotium, nisi quod est humanis mendacijs à sathana creatum. *Luth. de Captiv. Babylonica.*

8.

Confessio auricularis in Ecclesia, etsi ex Scriptura probari non possit, utilis tamen est, imo necessaria. *Luth. de Capt. Babyl.*

Confessio auricularis est fictio hominum. *Luth. de 10. leprosis.*

9.

Matrimonium non solum sine ulla Scriptura Sacramentum censetur, verùm eisdem traditionibus quibus Sacramentum esse jactatur merum ludibrium factum est. *Luth. de Capt. Babyl.*

Matrimonium in Ecclesia Dei Sacramentum est. *Luth. de potestate Papæ.*

10.

Ordo in Ecclesia Dei Sacramentum est. *Luth. de pot. Papæ.*

Sacramentum Ordinis Ecclesia ignorat, inventumque est ab Ecclesia Papæ. *Luth. de Capt. Babyl.*

11.

Extrema unctio Sacramentum est. *Luth. de potest. Papæ.*

Si usquam antea deliratum est, in extrema unctione nunc præcipuè deliratum est. *Luth. de Captiv. Babyl.*

De Papatu.

Si potestas Papæ non esset a Deo, nec jure divino, tam diu subsistere non potuisset. *Luth. de potest. Papæ.*

Certus sum Papatum regnum esse Babylonis. *Luth. in Captiv. Babyl.* Quod sæpe repetit ibidem, & in *lib. adversus Regem Angliæ.*

De Fide sola.

Sola fides Christi necessaria, quâ iusti simus, cætera omnia liberrima, neque præcepta amplius, neque prohibita. *Luth. ad Galat. cap. 2.*

Vita Christiana est credere & diligere, at diligere nihil est nisi benefacere. *Luth. de 10. leprosis.*

De Ecclesia.

Ecclesia errare non potest. *Luth. de 10. præc.*

Ludificatio Sathanæ est affirmare quod Ecclesia si quando *erret* aut peccet, ideo non sit Ecclesia. *De*

De Traditione.

Neque Papa, neque Episcopus, neque *ullus Hominum* habet jus unius syllabæ constituendæ super Christianum hominem. *Luth. in Capt. Babyl.*

Ideo positi sunt Canones Patrum ut dirigant populum. *Luth. in decem præc. cap.* 5.

De invocatione Sanctorum.

Rectè concluſi, meritum Christi thesaurum esse Ecclesiæ, & Sanctorum meritis juvari certum est. *Luth. conclus.* 10. *contra Eckium.*

Pro meritis S. Petri ne unum quidem obulum darem ut me adjuvarent, quia seipsum juvare non potest. *Lutb. in art.* 4 *q.* 6.

De Indulgentijs.

Contra veritatem Apostolicarum Veniarum qui loquitur, sit ille anathema & maledictus. *Luth. in Resol.*

Indulgentiæ nihil sunt, nisi Romani Pontificis impostura. *Luth. de Capt. Babyl.*

De Purgatorio.

Tutius est totum Purgatorium negare, quàm Gregorio in Dialogis credere. *Luth. de abrog. Miss.*

Non solum credo, sed etiam certissimè scio Purgatorium esse. *Luth. in disput. Lipsienſi.*

De libero arbitrio.

Revera Deus nobis liberam voluntatem contulit: cur tu illam liberam non permittis? cum enim tu illâ ad tuum abuteris libitum non est libera, sed magis servitutem apud te servit. *Luth. in explic. orat. Dominicæ.*

Liberum arbitrium figmentum est in rebus, seu titulus sine re, quia nulli est in manu sua cogitare quidquàm mali aut boni, sed omnia, ut Vicleſi articulus Constantiæ damnatus rectè docet, de necessitate absoluta eveniunt. *Luth. in Asser. art.* 26.

De Concilijs generalibus.

Sæpe nullus vir in Concilio est qui divinum Spiritum vel modicum olfecerit, sicut contigit in Nicæno Concilio ubi de uxoribus Sacerdotum agebatur. *Luth. in Serm. Attendite à falsis Prophetis.*

Concilijs nihil derogo, sed omnium Sacratissimum fuit Nicænum. *Luth. in disput. Lipsienſi.*

Calvini quædam Antilogiæ.

DEum esse absolutè omnipotentem fatetur Calvinus, *ad cap.* 1. *Lucæ*, Verbo, inquit, Dei nulla impossibilitas objicienda.

Negat verò *ad cap.* 23. *Isaiæ*, Istud somnium de potestate absoluta in Deo, quam Scholastici introduxerunt, execranda blasphemia est.

2.

Nomen Iesu Christi venerandum esse asserit Calvinus ad *Matthæi cap.* 1. *v.* 23. Ita reputanda est nobis in hoc nomine (Iesu) divina Christi majestas, ut reverentiam apud nos obtineat quæ unico debetur & æterno Deo.

Negat idem ad *cap. 2. epist.* ad Philippenses. Plusquam ridiculi sunt Sorbonici sophistæ, qui ex præsenti loco; *Vt in nomine Iesu omne genu flectatur*, genu flectendum esse colligunt quoties nomen Iesu pronunciatur, quasi vox esset magica quæ totam in sono vim haberet inclusam.

3.

Sine Baptismo Christi neminem salvari docet Calvinus. *ad cap. 3. Ioannis v. 3.* Si uni hoc dixisset Christus vel paucis non posse eos pervenire in regnum cælorum, nisi prius renati essent, possemus conijcere certas duntaxat personas notari, sed de omnibus sine exceptione loquitur. Idem negat *Instit. lib. 4 cap. 16. §. 36.* Explodendum est eorum commentum qui omnes non Baptizatos æternæ morti adjudicant.

4.

In cæna Domini miraculum agnoscit Calvinus. *Tract. de Concordia ineunda*: Ergo (inquit) in Sacra Cæna miraculum agnoscimus, quod & naturæ fines & sensus nostri modum exuperat, dum Christi vita nobis fit communis, & eius caro nobis in alimentum datur.

Negat verò disertè *Instit l. 4. cap. 17. §. 24.* agens contra Lutheri assecias: Isti, inquit, boni eius zelotæ miraculum sibi fabricant, quo sublato evanescit Deus cum sua omnipotentia. Et ibidem §. 24. Illi auditis Christi verbis, *Hoc est Corpus meum*, miraculum ab eius mente remotissimum imaginantur.

Sectæ Lutheranæ modernæ, & antiquæ in Anglia, antilogia & discrepantia manifesta.

PAtet illa, in mutatione Libri authentici publicarum precum, quem sibi ab initio pro puro Dei Verbo, & fidei suæ instrumento Secta Lutherana proposuit. Nam in prædicto Libello sub Rege Eduardo & Elisabetha Regina pro vera Scriptura legebatur Tobiæ Caput quintum, sextum, & octavum. Danielis Caput 14. & quædam ex 13. Ex Ecclesiastici cap. 46. non pauca. Hæc autem omnia aliaque, sub Jacobo Rege eadem Ecclesia ex Libro publicarum precum tamquam apocrypha penitùs expunxit: uti apertè ostendit Examen Libelli publicarum precum prælo datum anno 1610. pag. 30. Quomodò verò potest esse eadem Ecclesia quæ eandem non habet Scripturam? In qua quod illa pro Verbo Dei olim admisit, hæc pro apocrypho modò expunxit? Manifestum sanè est vel illam pro Scriptura ista approbando, vel hanc reprobando in fide erraſſe.

Prætereo in his, alijsque dogmatibus loca innumera, in quibus Calvinus, ac multo magis Lutherus secum apertè pugnavit, atque instar fallacis Prothei, uti res ferebat, sese in varias doctrinæ formas transmutavit. Ex quibus hoc demum conficies argumentum.

Non potest ex Dei Spiritu loqui qui vel semel in doctrina fidei proponenda sibi contradicit: Atqui Calvinus & Lutherus in doctrina fidei quam Dei nomine proponit sæpius eloquitur contradictoria. Ergo nó potest Calvinus & Lutherus loqui ex Spiritu divino in doctrina illa quam se Dei nomine scribere ac prædicare profitentur. Sicut in verbo Dei scripto, si vel semel in illo contradictionem apertam deprehendas,

hendas, in cæteris omnibus tota Scripturæ fides evaneſcit. Videant igitur, ac ſeriò agnoſcant horum Sectatores, quàm fallaces ſint Prophetæ ac divini Spiritu Penitus vacui, quibus ab initio fidem ſuam ac ſalutem crediderunt.

ARTICULUS TERTIUS.

Confuſio & diſcordia Sectarum quæ ex Lutheraniſmo & alijs prodierunt.

NOn poteſt eſſe unitas, aut veritas Fidei in Eccleſia Lutherana, cujus præcipua membra, & quaſi primi Apoſtoli, in ſua doctrina neque cum Luthero, neque inter ſe concordant; ſed mox ubi prodierunt in Sectas varias ſibi, Luthero, ac Evangelio contrarias degenerarunt, uti hic apertè demonſtro.

Ac primò, ipſe Lutherus in Saxonia circa annũ 1517. ubi matrem ſuam Eccleſiam Romanam viperino more laniare exorſus eſt, mirum dictu in quot ſe figuras moreſque tranſmutaverit, ut novum aliquod Religionis monſtrum efformaret. Etenim ex ipſo non Secta unica, ſed tres immundi Spiritus (quales Apocalypſis cap. 13. dicuntur exire de ore pſeudo Prophetæ) primo velut partu prodierunt. Hi ſunt Homologiſtæ, Anabaptiſtæ, & Sacramentarij. Et quia tres ſunt qui veritati teſtimonium dant in terra, Spiritus Aqua, & Sanguis; Baptiſmum aquæ inquinarunt Anabaptiſtæ, Spiritum veritatis in poteſtate Clavium oppugnarunt Homologiſtæ, Sanguinem Domini profanarunt Sacramentarij, ne ullum veritati teſtimonium in terris integrum permaneret.

At ecce ex *Anabaptiſtarum* Spiritu cænoſo quot ilico Sectæ, veluti totidem ranæ, pullularunt. Ex his enim alij à cæteris diviſi ſe *Adamitas* appellant, quod Adamum in ſtatu innocentiæ ſe imitati profiteantur. Alij dicuntur *Sabbatharij*, quia Sabbathum more Iudæorum, non diem Dominicum colendum eſſe docent: neque de Chriſti divinitate rectè ſentiunt, ad Iudæorum Meſſiam proclives. Alij ſe *Clancularios* Chriſtianos vocant, quod exiſtiment ſibi ſufficere fidem ſuam clam ſolo corde profiteri, & ſi rogentur an ſint Anabaptiſtæ, licere id ad vitandum periculum apertè negare. Alij contra *Manifeſtarij* nuncupantur, qui prorſus impium eſſe docent, ſi rogentur, ſe Anabaptiſtas inficiari. Sunt & alij dicti *Tacentes*, qui nolunt amplius eſſe docendum aut prædicandum, eo quod mundus jam indignus ſit, ut verbum Dei audiat. Sed & alij reperiuntur dicti *Enthuſiaſtæ*, eo quod jactent ſe divinis revelationibus intus è cælo doceri, ac diu velut mortui jacent, quaſi interea diviuis colloquijs fruerentur.

Iam verò ex ſecunda Lutheri ſobole, qui ſunt *Sacramentarij*, quanta Sectarum colluvies effluxerit inſpiciamus. Cum enim Lutherus ſcribens contra Leonem Pontificem, & in Libello de formula Miſſæ doceret in Euchariſtia neutram ſpeciem, ſed ſolam Sacramenti fidem ad ſalutem ſufficere, occaſionem præbuit Caroloſtadio, & Zuinglio,

ut de hoc Sacramento Berengarij hæresim renovarent. Hinc igitur orti *Zuinglianj*, qui negant verum & substantiale Corpus Christi in Eucharistiæ Sacramento contineri.

Verùm de hoc dogmate en quanta mox inter illos dissensio oborta est; quot pæne capita tot de vero huius dogmatis sensu sententiæ prodierunt. Alij ex Zuinglianis dicti sunt *Significativi*, qui Christi verba, Hoc est Corpus meum, sic intelligi volunt, ut verbum, Est, idem sit quod, significat Corpus meum. Alij alij dicti *Tropistæ* qui Verbo, Est, in propria significatione relicto, contendunt tropum esse admittendum in voce, Corpus, ut intelligatur tantum in Eucharistia Corporis figura. Ab his omnibus dissentiunt *Energici*, qui ut propius ad verba Christi accedere videantur, Corpus Domini dicunt intelligi debere per metonymiam, pro energia Corporis Christi, hoc est, pro effectu quod Corpus Christi in Cruce oblatum in nobis operatur, & cum his sentit Calvinus. Alij dicti *Arabonarij* statuunt aliud ab his omnibus diversum, nempe Cænam Domini præberi tanquam arabonem, investituram, aut pignus Corporis Christi nobis donari. Præter hos sunt & alij ex eadem Lutheri sobole qui Corpus Domini in Eucharistia omnino adesse concedunt. Verum & inter illos quanta in uno puncto fidei discordia! Alij admittunt Corpus esse sub vero pane illic permanente, alij in pane, alij circa panem. Prolixum foret vel de hoc uno fidei mysterio cæterorum pugnantia inter se delirja recensere, ex quibus luce meridianâ clarius ostenditur, Lutheri Sectam non veram Ecclesiam, sed errorum inter se dissidentium fœcundum esse seminarium.

Tertius errorum Spiritus quem evomuit Lutherus fuerunt *Homologistæ* cujus Sectæ præcipuus semper scopus fuit Sedem Apostolicam, & in ea potestatem Clavium à Christo traditam funditus evertere; in hanc Confessio Augustana, & cum ea Melanthon totus conspirat. Sed & hi *Confessionistæ* in plures Sectas dividuntur, ex ijs enim alij dicuntur *Rigidi* quorum duces erant Illyricus, Gallus, Morlinus &c, qui profitentur se Lutheri dogmata integra & inviolata tueri, ut nullum esse homini liberum arbitrium, opera bona non esse necessaria ad salutem, ritus & cæremonias omnes ab Ecclesia exterminandas, & alia quæ à Luthero dubiè pronunciata, ab illis, in summo rigore defendenda suscipiuntur. Quin & ipsi Rigidi in varias factiones, & opinionum portenta dissecantur, ex quibus prodierunt *Antinomi*, *Samosatenenses*, *Interiani*, nec non *Antadiaphoristæ*, qui nullas cæremonias veteres, sed aliquas tantum novas admittunt, & *Anticalviniani* qui contra Calvinum credunt verum Christi Corpus in Eucharistia contineri, ac *Bisacramentales* qui duo tantum statiuunt Sacramenta, Baptismum, & cænam Domini; ac *Trisacramentales*, qui tria Secramenta admittunt. Plura alia inter Rigidos pullularunt Sectarum portenta tam re, quam nomine formidanda.

Rigidis opponuntur Confessionistæ *Molles*, quorum princeps fuit Melanthon, cui inter præcipuos hujus Sectæ duces accessit Major, Fursterus, Pomeranus, ac Theologi Lipsienses. Hi contra Rigidos docent

docent dari in homine liberum arbitrium, & post Fidem, bona opera saltem minus principaliter ad justitiam requiri. Sed, quod hæresi proprium est, nec isti quidem in fidei suæ fundamento concordiam colunt. Alij enim *Majoristæ* dicti, quia Majorem ut ducem sequuntur, docent absolutè bona opera ad salutem esse necessaria At *Adiaphoristæ* repugnant in hoc, quod asserunt Ecclesiæ constitutiones ac cæremonias esse res indifferentes, quas licitum sit pro arbitrio admittere, aut repudiare. Alij inter Molles sunt *Quadrisacramentales*. qui ex septem, quatuor Sacramenta recipiunt, Baptismum, Eucharistiam, Claves, & Sacrum Ordinem. Alij *Luthero-Calviniani*, qui Berengarij dogma de Eucharistia sic temperant, ut persuadere velint Calvini hæresim Sacramentariam in Confessione Augustana à Principibus Lutheranis approbatam esse, uti ipse Calvinus in sua adversus Westphalum admonitione de Melanthone testificatur. Alij dicuntur *Medi-Osiandrini*, quia cum Osiander hominem essentiali Dei justitia justum esse docuisset, & contra *Illyricani* assererent hominem solum imputative justum haberi, correxerunt utrosque Medi-Osiandrini, quasi media viâ docentes, hominem quidem in hac vita tantum imputativè: justum reputari, in vita autem beata illum fore justum eâ justitiâ quâ ipse Deus per essentiam justus existit. De his ac pluribus alijs Molles illi Lutheri assertæ inter se non molliter digladiantur.

Ab his ac Rigidis recedunt *Confessionistæ*, qui *Recalcitrantes* dicuntur, eo quod contra ipsius Lutheri doctrinam ausi sint apertè calcitrare: & quamvis nolint omnino à Confessione Augustana deficere, sic tamen contra priores Sectas, ac contra se mutuo in multis decertant, ut in alienis castris militare videantur, quales sunt Osiandrini, Stancariani, alijque quorum dogmata non recenseo.

Hæc tantum pauca unius Sectæ Capita ex fidis Scriptorum monumentis collegisse, atque in hunc ordinem claritatis causâ redegisse sufficiat. Ut quisque propriæ, aut alienæ saluti consulturus, diluciùs perspiciat, ex uno Luthero eiusque triplici Secta, quot iterum novæ Sectæ inter se toties dissectæ, resectæque assiduò pullulavetint: quæ in perpetuis dogmatum, animorumque dissidijs natæ, & adultæ, potius palæstræ alicujus gladiatoriæ, quàm unius Ecclesiæ speciem habent.

Sed nondum finitæ sunt istæ Sectarum dissensiones. Transeunt ad modernos Nepotes cum antiqua hæresi nova dogmatum dissidia. Hæc inter Hollandiæ Ministros hodie flagrantia, eleganti stylo describit *Fridericus Spanhemius* apud ipsos Sectarios Sacrarum litterarum Professor in *Epistola* ad Amicum, de novissimis illic circa Res Sacras dissidijs, editâ Lugduni Batavorum hoc anno 1677.

Conclusio.

ET verò ex harum Sectarum discordijs quot nata fuerint per Europam prælia, quot bellis ac cædibus lacerata Germania, loquuntur ætatis nostræ historiæ, ac superiorum temporum ferales ruinæ.

Quis enim ignorat ab ipso exordio quid per Germaniam acciderit in rusticano Lutheranorum tumultu, qualia inter confœderatos Tigurinos prælia exarserint, quo pacto harum discordiarum occasione Prussiam Germaniæ eripuerit Polonus, Solymannus Hungariam, nec Suecus pauciora vastaverit. Per Galliam verò, & florentes olim Belgarum Provincias quàm internecinis odijs hæ Sectarum furiæ sacra omnia ac profana miscuerint, testantur adhuc recentia non minus odiorum, quam præliorum vestigia. Sed quid antiquiora memoramus? Non potuit toto Oceano cohiberi illud rapidissimum Lutheranici furoris incendium, ne Britanniam universam novis dissidijs, bellis, ac cædibus inflammaret. Recenti adhuc memoriâ retinemus, quàm infestis in se invicem odijs, atque armis incurrerint Protestantes, Puritani, Presbyteriani, Independentes, atque ex eodem Germine Sectarum de novo nascentium confusa progenies: quæ ad illum furoris apicem progressa est, ut non dubitaverit supremum Religionis suæ Caput excutere, ac dicatas sceleri manus regio sanguine cruentare.

Et erit etiamnum aliquis adeo fatuus & excors, ut seriò in animum inducat suum, infinitam Dei Sapientiam reformandæ suæ Ecclesiæ hanc hæresum inter se mutuo dissectarum atque armatarum colluviem in orbem immisisse. Quæ cum antiquam Ecclesiam evertat, neque per se novam, nisi merè Babylonicam constituat, quid aliud restat, quam ut omnem Christi Ecclesiam è mundo eliminet. Quis igitur erit, nisi rationis penitus expers, qui sibi sinat persuaderi, huic portentosæ tot capitum Hydræ Spiritum inesse divinum, qui audiri debeat, contra authoritatem & vocem totius Ecclesiæ Romanæ, quæ constanti Sedecim sæculorum decursu suam Fidem, cælestibus signis comprobatam, summo animorum, dogmatumque consensu, per orbem pænè universum propagavit.

Restat igitur ut ex his Sectarum dogmatumque dissidijs hactenus explicatis, hoc porrò firmum, invictumque conficiatur argumentum. Tota illa Sectarum collectio pro primo suæ fidei articulo profitetur, se missam à Deo ad reformandum Ecclesiam Romanam. Sed collectio Sectarum sibi mutuo contradicentium non potest esse vera, aut reformatrix Ecclesia, ut jam ostensum est. Ergo moderna collectio Sectarum, quæ profitetur se missam à Deo ad reformandum Ecclesiam Romanam, non potest esse vera Christi Ecclesia, aut reformationi idonea. Sic enim curvitas esset norma recti; & falsitas, & contradictio regula perfectæ veritatis. Videat ergo in quanto salutis æternæ naufragio versetur, quisquis extra gremium Ecclesiæ Romanæ inter has Sectarum syrtes miserè fluctuatur.

ARTI-

ARTICULUS TERTIUS.

Calumniæ quædam apertæ contra doctrinam Ecclesiæ Romanæ à Novatoribus confictæ.

Calumnia prima: In cultu Imaginum.

FAmiliare est Sectarijs quamvis labem Catholicis aspergere, quâ apud ignarum populum defo mes aut monstrosi appareant. Colunt hi vetusto majorum ritu imagines Christi ac Sanctorum: hinc fæcunda seges Calumniarum. De Papistis, inquiunt, conclamatum est: fugienda hæc hominum pestis: non tantum impij sunt, sed etiam Sacrilegi, neque sacrilegi tantum, sed etiam cultores idolorum; Christiani hominis nomen exuerunt, cum ethnicis insaniunt, infidelium more lapides, & ligna adorant.

At tu, Sectarie, Calumniam loqueris quovis lapide & ligno crassiorem. Orant Catholici ad statuas lapideas Sanctorum, infers, ergo statuas lapideas adorant. En tibi in simili forma formosum argumentum: Orant Sectarij in templis ad Aras aut Columnas lapideas, ergo lapideas aras aut Columnas adorant. Errore isto nos facile liberabis, si tu prius errare desinas. Fides nostra est, cultum divinum nulli creaturæ deferendum; si tu aliam nobis invitis affingas, tuum istud figmentum, non nostra religio est. Imaginem Sancti hac ratione veneramur: primò ut ea conspecta ad cultum Sancto absenti deferendum moneamur, sicut tibi, Sectarie, visa in conclavi tui Regis effigie subitanimum grata quædam ac venerabunda benefici Principis recordatio. Hoccine tibi novum crimen, & inauditum genus Sacrilegij? Altero modo imagines ipsas in honore habemus, quia Sanctos homines, & Deo charos repræsentant: sicut tu, Sectarie, Bibliorum volumina, quamvis ex charta & atramento conflata, præ alijs libris in honore habes & oscularis, quia in illis descriptum Dei verbum continetur: neque sua altari aut calicibus in sacris litteris derogatur veneratio, quorum Sacrilegum abusum in Rege Balthasare cælestis ultio vindicavit. Quidquid verò nos Sanctis in Imagine deferimus, id volumus universum in Deum ipsum redundare, cujus unius gratia præ alijs homines Sanctos honore prosequimur. En quo recidit immanis illa Papistarum impietas, & par cum Ethnicis cultus idolorum.

Esto, inquies, ista ratione Catholici quidam doctiores à cultu Imaginum idololatriæ maculam detergant, at populus passim eo errore dementatur, ut credat imaginibus Numen aliquod, aut potestatem naturæ viribus majorem inesse. Hinc illis genua flectunt, oscula figunt, luminaria accendunt, templa atque aras, Sacrilego cultu contaminant.

Nova hæc est calumnia, quam peperit disciplinæ Catholicæ crassa nimis ignorantia, hanc tibi palpandam præbeo. Quæro enim, an

populus noster existimet se crimen aut sacrilegium admittere, si Sancti alicujus statuam argenteam aut æneam confringat, confractam comminuat, & in pateras, lances, aliosque usus convertat, quando id publicæ, aut etiam privatæ utilitatis ratio fieri deposcit. Nemo est inter nos qui hunc Ecclesiæ suæ pervulgatum usum & institutum ignoret. Numen scilicet inesse credit statuæ quam frangit, ligno quod secat, imagini quam in publica Ecclesiæ luce lacerat atque comminuit. Apage cæcam calumniam: non sunt hæc nostri popelli, sed tui Ministelli deliria, cui parum est in re aperta cæcutire, modò vel sic Religioni Romanæ aliquam impietatis laruam imponat, contra quam possit è Cathedra falsitatis, ad captandum populi sui plausum, liberius detonare.

Calumnia Secunda: De signo Crucis.

ALtera calumnia est, Catholicos ligna in Crucis modum transversa populo adoranda proponere: sibi persuadere in hoc signo latere internam & arcanam virtutem, ad pellendum quoslibet morbos, & quamlibet dæmonum potestatem debellandam. Et quamvis Catholici omnes uno ore reponant, se neque adorare neque invocare aliquam internam ligni virtutem, sed adorationem, ac fiduciam suam ad Christi in Cruce passi personam referre, surdis canunt, qui audire nolunt quid Catholici credant, sed quid Sectarij ipsis affingant, tanta est conviciandi libido. Ut verò exornando huic convitio populare ludibrium adjiciant, Catholicum percunctantur: An si parens illius aut avus in patibulo expirasset, propterea vellet Patibulum in familiæ suæ insignia adoptari. O pium, ac dignum Christiano homine argumentum. Quæro ego vicissim: An si parens tuus in Cruce expirasset, illum hominem tanquam tuum ac totius mundi Salvatorem adorares? Absit, inquies, istud nefas: alius enim Homo est Christus, quàm quivis cæterorum mortalium. Vides quam facili responso ipse tuam eneres ludicram quæstionem. Si ergo humanitatem Christi pro nobis passam propter unionem cum Verbo tanquam instrumentum redemptionis nostræ adorare non recusas, cur signo Crucis ob singularem conjunctionem cum Christi humanitate nullum genus sacræ venerationis deferendum censes? At, inquis, populus ignarus non Christum, sed ipsum liguum Crucis adorat. Verum contra, populi cultum constituit non aliena cogitatio, sed propria intentio. Audi ergo & paucis cape. In Cruce non colit lignum, sed in ligno Christum adorat: quem autem adorat, illum & invocat, & propter hunc Crucem in quo passus est tanquam passionis instrumentum & signum in honore habet. Tune audeas apertâ fronte profiteri, te non magis Crucis signum, quàm latronis patibulum venerari? Tam sacrilegam vocem non tantum dæmones, sed etiam plerique horum temporum Sectarij exhorrescunt. Non adeo possunt primævæ Ecclesiæ monumenta ignorare, ut de Crucis veneratione ac virtute tempore Hieropymi, Augustini, Tertulliani, Constantini, ac Helenæ nihil in aures

anima-

animamque admiserint. Obvium est quod narrat S. Augustinus *lib. 22 de civit. Dei cap. 8.* matronam quandam Carthaginensem nomine Innocentiam cum immedicabili morbo sinum illi cancer exederet, signo Crucis repente curatam esse. Nec minus notum, quod refert S. Hieronymus in vita Hilarionis. Exorto ingenti terræ motu, post mortem Iuliani, maria suos terminos egressa Epidauris exitium minabantur: horum rogatu S. Hilarion contra tumentem maris gurgitem signum Crucis in arena formavit, confestimque stetit indomitum elementum, ac retro relapsum in suum sese alveum recepit. Hoc (inquit Hieronymus) Epidaurus & omnis illa regio usque hodie prædicat, matresque docent liberos suos ad memoriam in posteros transmittendam.

Calumnia tertia: De quadam Ioanna Papissa luculentè refutatur.

MOdernis Sectarijs, maximè Anglis, objiciunt Catholici, quod regnante Elizabethâ, fœminam Sacræ potestatis & Ordinis incapacem, in Ecclesiæ suæ Caput evexerint. Hærent illi ad hoc exemplum orbi hactenus invisum, tanquam ad apertum Sectæ acephalæ argumentum. Sed, cum aliâ arte monstrosi Capitis deformitatem abstergere nequeant, aliud monstrum non dissimile Catholicis affingunt. Aiunt enim anno Christi 855. Leoni IV. in Sede Romana successisse fœminam, quæ in Pontificatu dicta fuerit Ioannes VIII. & in eo sedisse annis duobus, & mensibus quinque. Hanc verò Ioannam volunt fuisse origine Anglam, sed natam Moguntiæ in Germania, & à quodam amasio in habitu virili ductam Athenas, postea scientijs instructam venisse Romam, ibi mentito sexu in Pontificem electam. Denique dum de S. Petro in lateranum tenderet, in via coram populo peperisse, & se fœminam prodidisse.

Videamus quam bellè inter se hujus figmenti membra cohæreant. Assumpta est, inquiunt, in Pontificem anno 855. interea per quadringentos annos usque ad quemdam Martinum Polonum qui vixit anno 1250. omnes historiæ Ecclesiasticæ Scriptores rem tantam, tamque publicam ignorarunt, aut de ea, quasi conjuratione facta, homines tot sæculis diffiti in suis scriptis penitus siluerunt; in quorum monumentis immediatè post Leonem IV. consignatur Benedictus III. nullâ istius fabulosi Ioannis aut Ioannæ facta mentione.

In gratiam, inquies, Romanæ Sedis rem tam deformem in Catalogo Pontificum ultro præterierunt. At quamvis ista tam admiranda tot sæculorum conspiratio latinos Scriptores invasisset: Graci tamen authores ut est Zonoras, Cedremus, Curopalates, qui ante Martinum Polonum Annales scripserunt, pro suo erga Sedem Romanam odio & invidia, historiam tam enormem minimè reticuissent: multò minus istorum temporum hæretici Sedis Apostolicæ hostes iusensissimi. Audiverint forte hujus fabulæ primi authores, fœminam aliquam in alicujus privatæ Ecclesiæ Sedem irrepsisse, statimque odio stimulante rumorem illum Sedi Romanæ affingere non dubitarunt.

Deinde

Deinde ipsa quæ circumfertur facti narratio apertè fabulam prodit. Magdeburgenses centur. 9. cap. 20. ajunt fuisse Anglam, eo quod fuerit ex parente Anglo nata Moguntiæ. Theodorus autem & Bibliander in Chronico, asserunt tantum dici Anglam, eo quod in Anglia educata & litteris erudita fuerit. Gerardus verò refert pro Angla habitam, eo quod monachus Anglus eam mentito habitu per Galliam, & Italiam circumduxerit. Alij demum tradunt eam non fuisse eruditam in Anglia, sed Athenis operam studijs dedisse; cum tamen ex Bellarmino & aliunde probetur eâ tempestate litterarum studia usque ad Bardam Gæsarem in tota Græcia extincta fuisse. Quam quæso hæc tam pugnantia testimonia referunt speciem veritatis? Denique quis, credat hanc fœminam sagaciſſimam, quæ in reliqua ætate sexum tanto studio & arte celaverit, adeo fuisse imprudentem, imo dementem, ut, cum sciret se tot mensibus uterum gerere, in publicum processerit, suamque infamiam toti populo spectandam ac vindicandam prodiderit. Quid verò de ea in tantis flagitijs deprehensa factum fuerit, quomodò postea vixerit, aut quomodo obierit, inter ipsos etiam Adversarios altum silentium, ac si ipsa unà cum hac fabula è rerum natura subitò evanuisset. Apage indignum sano cerebro commentum, ex quo nihil aliud probant nostri Sectarij, quam insanam, cæcamque contra Ecclesiam Romanam calumniandi libidimem.

Atque ut calumniam tam infeliciter fabricatam, si quid habeant frontis, tandem erubescant: Consulant de ea Confutationes *Blondelli* ex ipsa Calvini Secta viri litteratissimi, qui postquam ex antiquioribus monumentis, hujus Fabulæ authores, tempus, locum, ac partes omnes accuratè expendisset, demum apertè demonstrat, nullam subesse veri speciem, totum esse inane figmentum, & suis architectis maximè probrosum. Adeo nempe luculenta est veritas, ut suis etiam Adversarijs suffragium extorqueat.

Referuntur Calumniæ quædam apertæ à Ministris præsertim in Anglia confictæ.

ASserunt imprimis Catholicos in Pœnitentiæ Sacramento impune omnibus flagitijs fræna laxare: ac pro criminibus in futurum perpetrandis absolutionis beneficium impertiri. Ut corruat hæc Ministrorum infamis ignorantia, aut versuta agnorantiæ simulatio, sufficiat ad singulorum Catholicorum testimonium, & conscripta passim fidei nostræ monumenta appellare, in quibus, de absoluendis peccatis in futurum committendis, ne tenue quidem vestigium deprehendes: quinimo omnes passim Sectarij, cum ipso Luthero, Confessionem peccatorum apud Papistas crudelissimam conscientiæ carnificinam appellant. Tam bellè criminationes illæ inter se concordant, quam solent mendacia convenire.

Iterum, ut impingant Catholicis omnium scelerum carnisque licentiam, aiunt gravissima quæque flagitia inter illos pro Venialibus haberi,

beri. Refert in hanc rem Joan. Berclaius, se præsente à sereniſſimo Angliæ Rege interrogatum ex suis Episcopis aliquem: Ecquid Catholici de Fornicatione sentirent? an eam pro mortali, an veniali ducerent? Atque illum sine cunctatione respondisse, inter Scriptores Catholicos esse qui Fornicationem in Venialibus numerarent. Commotus mendacio tam splendido Barclaius liberè reposuit, Non visum esse inter Catholicos probatum authorem cujus doctrina tam infandum præbeat Veneri patrocinium. Dum inter hos de ea quæstione pluribus disceptatur, subintrat conclave regium Episcopus alter non levis famæ Sectarius. Rex ad hunc conversus, hic, inquit, disputatur, an Catholici doceant Fornicationem mortalem esse culpam, an venialem. Ille confestim, ac si de re notissima sententiam pronunciaret, Venialem omnino (Rex sereniſſime) Venialem culpam existimant. En quales hi sunt Seniores populi, qui Ecclesiam Romanam, ut innocentem Susannam, suis calumnijs & convitijs opprimunt. Hi sunt idonei Iudices controversiarum fidei, hæc oracula fallere & falli nescia, ex quorum ore populus discernat quid Apostoli, quid Patres antiqui, quid prisca Ecclesia docuerit; qui in doctrina præsenti & ante oculos posita tam malignè cæcutiunt.

Ostenditur Impostura iniquissima ANTONII EGANI *de quæstu Simoniaco Ecclesiæ Romanæ per Apostolicos Missionarios.*

PRodijt non ita pridem pestifer Libellus Antonij Egani, pudet dicere, natione Hiberni, qui desertâ avitâ fide, religiosâ professione, & suâ patriâ, in Angliam profugit, nec enim Hiberniæ tellus animal tam Venenatum in suo gremio sustinere potuit. Vulgavit ille contra Apostolicos Missionarios calumniam mirâ arte confictam, de quæstu sacrilego ac Simoniaco, quo singula flagitia venalia exponunt, taxato etiam pretio quod ex eorum absolutione aut dispensatione corrogare debent: tanta solet esse tranfugis calumniandi libido. Nolo ego (quod mihi promptum foret) rem hanc pluribus persequi, sed tantum paucis, & absque ullius offensione calumniam adeo pernicioſam dissipare, ne pergat incautos in errorem inducere.

Atque imprimis quæro, Egane, quibus argumentis, tabulis, ac testibus hanc accusationem gravissimam in publica orbis luce confirmas? Hoc ut præstes omnium gentium leges, & ipsius Angliæ statuta requirunt, quæ jubent Accusatorem legitimâ criminis probatione destitutum Impostoris infame nomen ac pœnam subire. Hic verò, in accusatione gravissima, nihil aliud Eganus nisi suam unius fidem, eamque levissimam, in causæ suæ testimonium adducit. Cum tamen Ius omne tam civile, quam Canonicum, & ipsum Actorem, & inimicum, & malevolum, & infamem, & Apostatam à testium numero penitus excludat. Vide si quid Iuris delibasti C. *Cum oporteat* de Accus. Et l. *Iusta*. ff. de manu vin. Et in C. *Alieni erroris*. 3. q. 4.

Ex quibus manifestè conficio tantum abesse ut tuo testimonio susceptæ

ceptæ accusationi ullam veritatis umbram concilies, ut potius teipsum execrandæ calumniæ authorem, & impostorum pœnis obnoxium admittere cogaris. Neque verò arbitror ipsa catholicorum tribunalia adeo esse æquitati inimica, ut audiendos censeant fugitivos in suos Dominos crimina procudentes, nullo alio teste, nullis tabulis, nullâ veri specie comprobata.

Secundò, interrogandus mihi est Eganus, quo pacto fieri possit ut Missionarij Apostolici impune, & ex præscripto Cancellariæ Romanæ, ut ipse fingit, quæstum Simoniacum ubique exerceant, quem ipsa Ecclesia, cum Pontifice Romano, in œcumenicis Concilijs congregata, severissimis semper legibus damnat, ac pœnis insectatur? Legantur censuræ ac pœnæ gravissimæ contra Simoniacos ab Ecclesia Romana constitutæ in Concilio Romano primo sub Alexandro II. Pontifice. Extant contra eosdem decreta Concilij Placentini, ubi traduntur fuisse quatuor millia Clericorum tempore Urbani II. Eadem fuit mens & sententia Patribus ex toto orbe Christiano congregatis in Concilio generali Lateranensi VI. sub Innocentio III. cap. 36. Nec minor nostro ævo cura incessit omnes Ecclesiæ Præsules in Tridentina Synodo collectos, ne quem è suo corpore, aut aliud Ecclesiæ membrum execranda Simoniæ pestis afflaret, contra quam firmissimos legum obices opponit sess. 21. in decreto de Reformatione cap. 1.

His accedunt gravissima Pontificum diplomata, quibus quæstui Simoniaco omnis in Ecclesiam aditus severissimè præcluditur. Et quidem Eugenius IV. præcedentium Pontificum ac Conciliorum vestigijs insistens in suo diplomate, post multa in hanc rem decreta, his verbis concludit, Statuentes præterea quod universi & singuli, etiam præmissa (quâvis) dignitate præditi; qui quomodolibet dando vel recipiendo Simoniam commiserint, aut ut illa fiat Mediatores extiterint, seu procuraverint, sententiam Excommunicationis incurrant &c. Et ne harum legum vigor lapsu temporis vel in minimo laxaretur, proximo sæculo diserte innovantur à Leone X. in sua Constitutione quæ incipit *Supernæ*. §. 37. Constitutiones, inquit, per Antecessores nostros, etiam in Sacris Concilijs contra hujusmodi Simoniacos editas innovamus, easque inviolabiliter servari præcipimus, ac pœnas in eis contentas pro expressis & insertis haberi, & delinquentes, etiam authoritate nostrâ, affici volumus. Atque has Constitutiones perpetuo valituras & in quovis Ecclesiæ tribunali severissimè observandas, non minori semper curâ alij, atque alij Pontifices instaurant.

Quis ergo, nisi fatuus, uni credat Egano fugitivo, Apostatæ, & Ecclesiæ Romanæ hosti iurato, contra hæc quæ adduxi testimonia, ac publica Ecclesiæ Iura, ac tribunalia toto orbe notissima.

Hinc ego vos, Academici Oxonienses, qui Egani libello testimonium appositis, & omnes cordatos monitos velim, ut omnia sedulò circumspiciatis anteaquam aurem hujusmodi Transfugis, multò minus fidem præbeatis, qui prius honestatem omnem quam fidem exuêrunt.

Veniunt illi ad vos in vestimentis ovium, intus autem sunt lupi rapaces, qui non dubitant quâvis calumniâ Ecclesiæ Romanæ famam lacerare,

cerare, ut hac infami arte vestram gratiam ac patrocinium promereantur. Latet, mihi credite, latet intus fraudulentus Sinon, qui multa de Danais mentitur, paratus interea, si res ferat, vestram quoque Troiam incendere, eòque se proripere quo libido, quo lucrum, quo novus furor impulerit. Tales, inquit Erasmus ad Unibaldum, tantum quærunt censum, & uxorem, cetera præstat illis Evangelium, hoc est, potestatem vivendi ut voluut. Neque hic de genio irrequieto quo Transfugæ illi agitantur nostri tantum temporis sensus aut censura est. Innatam illis levitatem ac depravatam indolem vivis coloribus depinxerunt nobis primi Ecclesiæ Patres, ne malis artibus incautos in fraudem inducerent. Non existimes, ait S. Cyprianus de unit. Ecclesiæ, bonos de Ecclesia posse discedere; triticum non rapit ventus, nec arborem solidâ radice fundatam procella subvertit, inanes paleæ tempestate jactantur, invalidæ arbores turbinis incursione evertuntur. In eandem sententiam notat Tertullianus per hujusmodi Ecclesiæ spumas, ac vilia purgamenta, sincerum illius corpus magis purum, integrumque conservari. Avolent quantum volent paleæ levis fidei quocunque afflatu tentationum, eò purior massa frumenti in horreo Domini reponetur. Hæc omnia in leviſſimis Egani moribus quam apertè eluceant quisquis observare voluerit, facile concludet, nihil aliud ab hujusmodi Protheo, quàm malas artes, fraudes, ac calumnias, expectandum fuisse.

Contra fatuam Conclusione ANDREÆ SALL *pro Secta Protestantium suscipienda.*

ASserit ille, in sua Recantatione, post diuturnum studium, ac considerationem Ecclesiæ Romanæ, & Lutheranæ, se tandem *Concluſiſſe*, Fidem Ecclesiæ Anglicanæ Tutiorem & securiorem esse pro sua salute, quàm viam Ecclesiæ Romanæ.

Itane tu concludis, infelix Dialectice? Expendisti igitur, te fatente, pro veritate Ecclesiæ Romanæ totius pænè orbis Christiani commune testimonium, per mille quingentos annos à Christo usque ad Lutherum, omnium populorum, omniumque gentium consensu receptum. Adeo ut toto illo sæculorum decursu, præter Romanam, nullam omnino possis designare Ecclesiam palam cognitam, de qua potuerit verificari perpetuus ille symboli articulus, Credo in Sanctam Ecclesiam Catholicam. Nulla ergo in orbe terrarum per mille quingentos annos publicè nota fuit Catholica, id est universalis Christi Ecclesia, vel sola debuit esse Romana. Et tu ex hac præmissa concludis, rejectâ Religione Catholicâ ac Romanâ, securiorem tuæ saluti fore Confessionem Protestantium in Anglia, quam & tota Ecclesia Catholica, & aliæ Sectæ per orbem diffusæ, & maxima pars ipsius Angliæ tanquam falsam, erroneam, ac hæreticam prorsus damnant, & execrantur. Adeò ut nullum toto orbe angulum, nullam Sectam, aut Sectarium mihi possis demonstrare, qui in constituendo Capite, primatu, & hierarchia

archia Ecclesiæ, cum Anglicana Protestantium Secta conveniat.

Tune Sall, & Sal, ut ipse putas, magnæ sapientiæ, tune sanâ mente ponderasti pro Ecclesia Romana tantam tamque constantem omni ævo Miraculorum gloriam, quam ipse Christus publicam veræ Ecclesiæ notam ac testimonium esse pronunciat. Non ignoras quanta Compostellæ, ubi aliquando vixisti, edantur prodigia omnibus conspicua, quanta in Monte acuto, quanta Laureti in ipso sinu Ecclesiæ Romanæ, ut alia sileam tote orbe notissima. Sat tibi nota constantia tot Martyrum signis innumeris à Deo comprobata, qui omni ævo veritatem Religionis Romanæ suo sanguine ita consignarunt, ut nullis Tyrannorum tormentis (multò minus unius Pseudo-episcopi blanditijs) à primævæ fidei confessione dimoveri potuerunt.

Hanc tu Religionem pro animæ tuæ salute tibi deferendam concludis, & amplectendam Sectam paucorum Protestantium, cuius originem, aut progressum omni ævo à Christo usque ad Lutherum, & tu, & orbis universus ignorat. Pro cuius veritate, præ alijs Sectis, quas ipse condemnas, nullum particulare Dei testimonium, nullum generale Concilium, nullum divinum Miraculum, nullum sæculorum aut gentium Consensum poteris in medium proferre. Quidquid enim tu pro Cætu Protestantium sive ex arcano, tibique ignoto Spiritus testimonio, sive ex Scripturarum intelligentia illis solis à Deo donata, prætendes; idem sibi Puritani, idem Anabaptistæ, idem Independentes, idem reliquarum Sectarum colluvies eodem iure vindicabit. Non tantum ergo totius orbis Catholici suffragio, sed tuo etiam judicio constrictus & condemnatus teneris.

Heu Sall miserande, Sal infatuate; adeòne tuus ille in Christo Pater, aut potius parricida, te potuit dementare, & omnem bonæ mentis aciem eripere, ut in Conclusionem tam stolidam, tam cæcam, tam infamem te adactum fateare? Quâ tandem factum est, infaustâ metamorphosi, ut qui poteras tibi & alijs Sal esse Christianæ Sapientiæ, nunc ut insulsum cadaver ad nihilum valeas ultra, nisi ut mittaris foras, & ab hominibus ubique gentium tuo merito conculceris.

At agnosce infelix, agnosce tandem, quanta te involuerit mentis caligo, quæ cæco impetu Te in hanc erroris abyssum præcipitem adegit. Revoca, dum licet, infaustum gradum, quo ad interitum festinas. Aderit brevi dies illa extrema, aut potius nox caliginosa, in qua dabitur profligatæ vitæ errata serò agnoscere, nunquam reparare. Respice vel nunc statum animæ tuæ miserandum, in quem te ultro demersisti. Extra sinum matris Ecclesiæ tanquam abortivum te proiecisti; sacrum Sacerdotij mimisterium tot modis temerasti; vota Deo nuncupata ausu Sacrilego proculcasti: omnia salutis remedia tanquam inane ludibrium longè abiecisti. Et adhuc tot scelerum reus haud seriò advertis, quàm horrendum te judicium, quàm dira sententia, quàm immane barathrum expectet. Quid dico expectat? iam coram orbis tribunali tua perfidia patefacta est, omnium judicio condemnatus, & vinculis tuæ conscientiæ constrictus teneris, in profundum gehennæ, nisi resipiscas, quâ nescis horâ abripiendus. Ridet interea & exul-

tat

tat in interitu tuo infausta Hæresis, eiusque Ministri, quibus te nefandis errorum catenis mancipandum tradidisti. At luget ex adverso funus tuum Patria Charissima quæ te olim genuit: luget Ecclesia quæ te à teneris in sinu fovit: luget Cætus ille Sanctissimus, qui te optimis legibus & exemplis instituit. Si enim censemus communi luctu deflendum corpus quod deseruit anima, quomodo non deflenda est anima quam deseruit Deus?

Atque utinam tandem tu teipsum deflere incipias: neque verò poteris, nisi ferreus es, à salubri luctu ac lachrymis temperare, si oculis tuis seriò proponas statum animæ tuæ tot modis horridum ac luctuosum: deformata omnia pristinæ Religionis vestigia, obliteratam pietatis speciem, extinctam probitatis imaginem, aut potius in imaginem Satanæ sacrilego furore transformatam.

Pandit adhuc Clementiæ sinum prodigo Filio benignus Deus. Humanum esse novit labi & errare, sed dæmoni proprium in errore perdurare. Unica ad salutem restat via, à lapsu gradum revocare, errores agnoscere, ac palam abdicare. Non desunt tibi etiam in Anglia non indecora magnorum heroum exempla, qui non dubitarunt abdicato quovis officio, dignitate, & Aulæ gratiâ, errores potius corrigere & ad Romanæ Ecclesiæ gremium convolare, quàm certissimum æternæ salutis naufragium incurrere. Et tu tandem Salle, qui hos secutus es errantes, sequere dum licet pœnitentes: utque in oppugnanda Christi Ecclesia te subitò in Saulum transformasti, ita in propalanda ipsius fide ac veritate, te deinceps Paulum exhibe. Hoc à te suo iure deposcit toties indignè proculcata Religio, violata conscientia & æquitas, & quod caput est, nunquam nisi sic evitanda mors illa immortalis, & gehennæ nunquam extinguendæ supplicia.

Quod si in ista qua detineris mentis caligine, incipiat tandem tibi radius aliquis divinæ lucis oboriri, reflecte oculos ad Petram unde excisus es, neque pudeat post tot errorum labyrinthos ad agnitam olim Ecclesiæ Catholicæ semitam respectare.

Utque tibi ad hoc non desint Considerationes idoneæ quas in Dei conspectu sincero animo revoluas, non recusavi (utinam in tuam quoque salutem) laborem formandi in hoc opere pauca quædam ac dilucida Argumenta, quibus necesse est à Novatorum erroribus ad veram Ecclesiam quemlibet adduci, qui apertam salutis viam animo non penitus obcæcato investigare voluerit.

ARTI-

ARTICULUS QUINTUS.

Novarum Sectarum dogmata Particularia proponuntur,

Hæresis Anglicana Protestantium, Puritanorum, Independentium.

PRotestantes in Anglia Religionem sibi fabricarunt à cæteris Protestantibus Germaniæ in multis diversam, uti supra cap. 2. ostendi eos nec quidem in articulis fundamentalibus per omnia convenire. Est autem Secta Protestantium conflata ex varijs dogmatibus partim Lutheri partim Calvini, quibus & alia sunt adiuncta dogmata ritusque ab utroque diversi. Nam primò. Protestantes Regem statuunt esse Caput supremum Ecclesiæ Anglicanæ. 2. Admittunt Ecclesiam debere conflari ex Archiepiscopis, Episcopis, Decanis, alijsque gradibus Ecclesiasticæ hierarchiæ. 4. Varios recipiunt Catholicorum antiquos ritus, altaria, cereos, superpilicia; non tamen realem Christi præsentiam in cæna Eucharistica. Estque hæc in Anglia Religio Regis, & Aulæ, cui per varias leges conantur reliquas Sectas conformare.

Puritani è contra sunt rigidi Calvinistæ, nec nisi purum Dei verbum iuxta Calvini placita se admittere profitentur. Hi in negando Regis primatu: in excludendis gradibus Hierarchiæ Ecclesiasticæ: in eliminandis omnibus Ecclesiæ Romanæ ritibus, Protestantibus è diametro opponuntur. Qui & alio nomine *Presbyteriani* nuncupantur: eo quod velint Ecclesiam suam, exclusis Episcopis ac Ministris, à solis Senioribus laicis administrari.

Independentes, qui maximè Cromuelli tempore emerserunt, in hoc Puritanis ac Protestantibus adversantur, Quod neque Reges, neque Episcopos, neque Seniores ad Ecclesiæ Regimen admittant. Sed velint quemlibet sibi Ministrum esse: ac quemvis sine ulla personæ ac sexus distinctione esse legitimum verbi Dei præconem, idque quovis loco, ac tempore, dum sentit se à Spiritu Sancto ad prædicandum Dei verbum impelli. Ac proinde templa, altaria, pulpita, rem frustraneam, & è medio tollendam existimant. Pro suæ verò Sectæ defensione contra reliquos Sectarios hoc argumentum validè intorquent: Vobis omnibus licuit Ecclesiæ Romanæ antiquos ritus ac Cæremonias omnes evertere ac reformare, quibus centenis annis ante vos usa fuerat. Ergo nobis multò magis licebit vestros ritus, Ecclesias, ac Cæremonias abolere, quæ tantum de novo emerserunt, neque parem cum Ecclesia Romana authoritatem, aut antiquitatem obtinuerunt. Videant quæso Protestantes, & Puritani, nisi à suo errore recedant, quo pacto ab hoc Independentium argumento sese expediant.

Secta nova, Tremblantium dicta.

NOn ita prîdem anno Christi 1655. originem sumpsit in Anglia, nova Secta, Tremblantes dicti, qui cæperunt Londini, quasi æstro quodam perciti, in compitis, ac triuijs comparere solo indusio tecti, cætera nudi. Hi miras visiones, suaque somnia tanquam revelationes divinas populo referebant, ac velut concionabundi & divino Spiritu agitati monebant oportere *in timore & tremore salutem operari*, atque hinc illud Tremblantium nomen accepêre. Horum aliqui comprehensi sunt & flagellis cæsi, quorum præcipuus erat Iacobus Nailor, qui desertâ militiâ, in qua sub Fairfaxio agebat cattrorum metatorem, his Fanaticis se ducem præbuit. Et quamvis publicè stigmate inustus, lingua etiam candenti ferro perforata, & ergastulo demum inclusus fuerit, nihil tamen de sua insania remisit. Pergitque etiamnum hæc malesana rabies per varias Angliæ provincias multorum animos occupare.

Docet hæc Secta primò, Scripturas tam veteris, quàm novi testamenti nequaquam esse Dei verbum.

Secundò, In Scripturis non contineri veram lucem, quæ homines ad salutem adducere debeat.

Tertiò, Omnes omnino homines hac verâ ac salutari luce instructos esse, sic ut necessarium non sit ad eam docendam Ministros aut præcones ullos designari,

Quartò, Homines non justificari per fidem in Christum, sed per opera.

Quintò, Pro hominum corporibus post mortem, neque constitutum esse cælum, neque infernum, in quo vitam agant immortalem.

Denique corpora nostra, postquam mortua & sepulta fuerint, nunquam amplius ad vitam rediturа. En qualia hæc ætas etiamnum monstra parturiat: quæ facile refelluntur ex ijs quæ de Spiritu privato alijsque fidei articulis supra tradidimus tract. 1. cap. 6. &c.

Secta Anabaptistarum, & Mennonistarum.

MEnno in Frisia non contentus amplecti dogmata Anabaptistis propria, se novæ Sectæ ducem constituit, habetque per Hollandiam, Frisiamque assecias complures, qui à Menno passim Mennistæ nuncupantur.

Itaque præter errores illis cum Anabaptistis communes, de pueris non Baptizandis; de peccato originali non admittendo; de repudiando inter Christianos Magistratu politico; de Iuramento, ac de Bello inter Christianos semper illicito; de animabus justorum in cælum non recipiendis ante extremum judicium,

Mennistæ insuper male sentiunt de mysterio SS. Trinitatis, & distinctione trium Personarum, quibus dicunt in verbo Dei nullum fundamentum assignari, cum nomen Trinitatis, aut Personæ divinæ nul-

libi in Scripturis reperiatur, ideoque videntur ad Arianismum declinare. Sed hi breviter interrogandi, An credant Scripturam flandricam esse purum verbum Dei? Credunt mordicus. Et tamen nomen Scripturæ flandricæ nusquam in verbo Dei Scripto reperitur: neque dicitur hæc cum hebræo originali per omnia convenire.

Mysterium autem Trinitatis, & tres Personæ, etsi non istis terminis, satis tamen re ipsâ exprimuntur in Scripturis, ut in *epist. 1. Ioannis cap. 5. v. 7.* Tres sunt qui testimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt, & sæpius alibi.

2. Docent Menniſtæ Christum de corpore Virginis Mariæ nihil accepisse, sed tantum per illius Corpus transijsse, sicut lux vitrum pertransit: ideoque dici Ioannis primo, *Erat lux vera*; unde consequens esset, Christum non fuisse verum hominem.

Sed contra hunc errorem clara est Scriptura ad *Galat. 4. v. 4.* Misit Deus filium suum, factum ex muliere. Et ad *Rom. 1. v. 3.* de Christo pronunciat Apostolus, Qui factus est ei ex semine David secundum carnem. Non dicitur lux facta ex vitro: neque Ionas factus ex ventre ceti dum Corpus illud nihil assumendo transierat.

3. Docent orandum non esse publicè, neque voce altiori: adeò ut dum mensæ orationem præmittunt moris sit vultum pileo, aliove modo obtegere. Quia Scriptum est *Matth. 6. v. 6.* Tu autem cum oraveris intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum in abscondito.

At cur non dicunt illic etiam interdictum esse in templo, aut mensa, aut alibi quàm in cubiculo orare? Hi sanè novi Doctores non dubitarent S. Stephanum, & cum eo morem primævæ Ecclesiæ è suo cætu eliminare, qui *Actor. 7. v. 59.* non in cubiculo, non in abscondito, sed in publico supplicij loco orasse memoratur: Positis autem genibus clamavit voce magnâ dicens; Domine ne statuas ilis hoc peccatum.

4 Arbitrantur homini verè Christiano piaculum esse crines longiores alere, aut collaria, aliumve vestis ornatum admittere: ipsi proinde in externa specie, vestitu, & verbis singularem modestiam sectantur. Et quoad crines quidem prolixiores, doctrinam suam probant ex Apostolo 1. *ad Corinth. 9. v. 14.* Vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi.

At videant ne Christum, & Apostolos, ac plures Sanctos hoc piaculo involuant, ac reformatos velint. An non 1. *Reg. 1. v. 11.* Samuel, cæterique Nazareni comam alere iubentur? an hunc morem sequi non debuit ipse Christus, qui Matthæi. *c. 2. v. 23.* Nazaræus appellatur. Quoad vestitus ornatum, laudatur quidem S. Ioannes Baptista *Matth. 11.* quod spretâ vestitus elegantiâ cultum asperum & pilosum assumserit, laudantur & plures alij in Catholicorum cænobijs qui Baptistæ exemplum secuti, rudi lacerna, & cilicio corpus domant, At nulli hactenus in cætu Menniſtarum hanc laudem adscribi cognovimus. Satis notum est quam exquisitis artibus cutem suam curare consueverint. Sed hæ sunt Novatorum artes non novæ, ut colliges ex ijs

quæ

quæ tradidimus supra tract. 2. post cap. 10. de genio fallaci Novatorum cavendo.

Hæresis Gommari, & Arminij.

ANno 1605. Leidæ in Batavia exarsit gravis controversia inter Franciscum Gommarum, & Jacobum Arminium Professores Leidenses, quæ tandem in apertum Schisma erupit, & reliqua Reipub. membra in oppositas partes distraxit. Tuebatur autem Gommarus rigidam Calvini hæresim, docens, Deum esse authorem peccati, ac decreto immutabili prædestinasse ab æterno paucos homines ad gloriam antecedenter & independenter ab eorum meritis, cæteros verò ad gehennã reprobasse independenter ab eorum demeritis, & ante prævisionem peccati etiam originalis; eosque ultro in peccata impellere ut suam in illis justitiam exerceret. Contendebat ex adverso saniori doctrinâ Arminius, Deum non ita procedere, sed decretum prædestinationis, ac reprobationis ordine rationis posterius esse præscientiâ futuræ perseverantiæ, aut non perseverantiæ in fide Christi. Dum hæc discordia stylum & arma per Hollandiam passim commoveret, convocata est à Statibus Synodus Dordracena anno 1619. multis Ministrorum ex Germania, & Anglia confluentibus, ut sua authoritate per sententiam definitivam hanc litem dirimerent. Ac tandem, Gommaro ope Magistratus suffulto contra Arminium, lis magis adiudicata, quam extincta fuit, ac Barneveldius authoritate, meritis, ac ætate gravis, tanquam Arminij fautor, septuagenario major capite supplicium luit: atque ita Conventus ille insignis plus sanguinis quam erroris exhausit.

Sed in hoc infelix Arminij Schola, quod cum Calvino doceat, Infantes natos ex parentibus fidelibus sine respectu ad Baptismum salvari, nempe ut filios Abrahæ, & in illius fædere comprehensos.

Secta & Errores præcipui Turcarum sive Mahometanorum.

AUthor huius impiæ Sectæ fuit Mahomet circa annum Domini 616. qui natus est in Arabia Felice, ex patre Ismaelita, Saraceni enim ab Ismaele filio Abrahæ ex aucilla originem traxerunt. Cum esset humili loco natus, nobilis matronæ Camelos pascebat, cumque esset vaferrimo ingenio tantum suis artibus effecit, ut Dominam suam in uxorem acceperit. Ac tandem post multa cum Iudæis, ac Christianis commercia, per varias fraudes & impostu ras, Prophetæ nomen obtinuit; adeò ut dum comitiali morbo cui obnoxius erat aliquando laboraret, uxori, alijsque persuaserit, se ex conspectu Angeli Gabrielis sibi apparentis in animi deliquium concidere. His in vulgus sparsis, dum à pluribus ut verus Propheta coleretur, volumen aliquod varijs figmentis refertum conscripsit, dictum Alcoranum, quod sibi è cælo transmissum esse fingebat. Ut autem omne genus hominum ad suam Sectam colligeret, doctrinæ suæ articulos ex omnium pænè gentium Religione conflavit, suaque ipsis figmenta adiecit.

Docuit itaque cum Christianis, & adhuc credunt Turcæ, dari unum Deum Creatorẽ cæli, & terræ. Negant tamen Trinitatem personarum cum hæreticis Sabellianis, adeòque Verbum Dei esse Deum, cum Arianis; ac Spiritum Sanctum esse Deum negant cum Macedonianis.

Cum Judæis utuntur Circumcisione, & abstinentiâ à carne suilla: ideoque ab initio Judæi Mahometi tanquam Messiæ adhærebant. Sed cum adverterent illum loco Sabbathi diem Veneris celebrare, & à vino abstinere, & circumcisionem non octavo die, sed circa 15. ætatis annum adhibere, ab illo in plurimis defecerunt.

Cum Christianis habent Turcæ aliquod genus Baptismi, qui in nuda Cæremonia consistit, quâ ferè quotidiè certas lotiones, & Baptismata usurpant.

Credunt etiam Christum esse filium Dei, eumque ex Maria Virgine sine virili semine generatum: agnoscunt quoque magnum esse Dei Prophetam, sed negant esse Deum.

Ex Alcorano plura habent propria Mahometi figmenta. 1. Credunt dari Fatum, quo singuli homines ad bonum, vel malùm destinati sint.

2. Quod Mahometi, tanquam fideli veritatis cultori, in die judicij tradendæ sint claves paradisi.

3. In futura carnis Resurrectione Sectatores Mahometi introducendos in beatissimum Paradisum, ubi omnes ad cibum & potum deliciæ abundarent, ac mulierum pulcherrimarum ad usum libidinis copia suppeteret. Hoc scilicet Cælum est Mahometanum. Hanc tamen doctrinam ipse Mahomet damnare convincitur, dum Christum summum castitatis amatorem & præconem, magnum fuisse Dei Prophetam, & ex Virgine natum agnoscit.

In hac etiam vita indulget Mahomet suis Turcis pluralitatem vxorum, & ut unam pro alia mutare liceat, pluresque ipse uxores habuit.

Credunt Mahometani omnes homines in suis Sectis ac legibus salvari posse, sive sint Judæi, aut Christiani, aut Saraceni &c. Denique ut asseclas suos in perpetua cæcitate retineret, prohibuit Mahomet sub pœna capitis ne de Alcorano, vel lege à se data disputarent; quod diceret nefas esse Mysteria disputando tractari.

Hæc figmenta ut hominibus magis persuaderet, videri voluit varia miracula patrasse, & disertè in Alcorano *Azoara* 64. dicit se in Luna miraculum fecisse, quod eius asseclæ dicunt contigisse quando lunam in duas partes divisam ipse in manus acceptam reparavit, & in cælum remisit, sed istius prodigij neminem præter Mahometem conscium fuisse.

Moriturus anno Domini 630. in urbe Mecha prædixit se ab Angelo Gabriele tertia die resuscitandum, sed cum Gabriele non comparente Corpus putresceret, ad tegendam ignominiam Haumarus Mahometis successor sepulchrum illi magnificum erexit, ad quod Mahometani saltem semel in vita ex longinquis etiam regionibus peregrinari solent.

Postre-

Postremò adverte, ex amplitudine huius Sectæ, & multitudine hominum qui eam sequuntur, nullum posse formari argumentum pro illius veritate, uti formari solet ex amplitudine Catholicæ religionis. Quia illa tam late propagata est solâ coactione armorum, & amore libertatis ad omnem carnis voluptatem & libidinem, quam omnibus impunè concedit. Neminem verò potest ad se trahere puritate doctrinæ, aut divinorum miraculorum testimonio, cum potius dogmata habeat divinis Scripturis, & honestati naturali apertè contraria. Quod sedulò notandum contra modernos Sectarios, qui argumentum pro Religione Romana ab eius amplitudine desumptum, ex ista Turcarum multitudine infringere conantur.

Græcorum Schisma, & Errores.

Ecclesia Orientalis, sive Græcorum, conjuncta semper fuit Ecclesiæ Romanæ, donec circa annum 869. impius Photius Schismati initium dedit, qui post. S. Ignatium, ex Sede Constinopolitana ab Imperatore depulsum, in eam intrusus fuerat, & contra Canones ordinatus. Cum verò à Pontifice Romano Confirmationem obtinere non posset, ab illius obedientia se subduxit.

Idem schisma, ob similem causam, redintegravit Michael Constantinopolitanus circa annum 1058. qui contra Canones ad eam Sedem evectus, dum à S. Leone Papa reprobaretur, cæpit eos damnare & persequi qui Latinos ritus Constantinopoli, & in Græcia observabant, Baptizatos à Latinis rebaptizare, & in quibusdam articulis Ecclesiæ Romanæ hæreseos labem aspergere. Donec post multas lites Græci suos errores in Concilio Florentino abjurarunt: sed non multo post, iterum græcâ levitate ad vomitum redierunt. Ac tandem, Deo superbam impietatem vindicante, infelix Græcia quæ noluit Christi in terris Vicario subesse, crudelissimum Turcarum iugum subire coacta est.

Præter impium Schisma, quo se ab Ecclesia Romana separarunt, in varias quoque hæreses prolapsi sunt, quas etiamnum tuentur.

Primò, negant Spiritum Sanctum à Patre Filioque procedere, volunt enim à solo Patre spirari, sive suam processionem ab æterno habere: ideoque graviter damnant Ecclesiam Latinam quod in symbolo expressè apponat nomen Filij, dicatque, *qui ex Patre, Filioque procedit*, contra quàm habeatur explicitè in symbolo Nicæno.

Prætextum huic errori quærunt ex verbis Christi Joannis 15. v. 26. *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui à Patre procedit.* Ergo (inquiunt) non Procedit à Filio, cum solius Patris mentio habeatur. Sed inepta est consequentia quæ desumitur ab authoritate negativa, hoc modo, Christus illo loco non dixit Spiritum Sanctum à Filio procedere; ergo id negavit. Sic enim dum de Verbo divino dicitur Joannis 1. *Omnia per ipsum facta sunt*, sequeretur hunc mundum esse à solo Verbo sive Filio, non autem simul à Patre & Spiritu Sancto creatum, cum illo loco de solo Verbo divino mentio

habeatur. Cæterum ex alijs Scripturæ locis satis disertè colligitur Spiritum Sanctum etiam à Filio procedere ut *Ioannis 16. v. 13.* ubi Christus de Paraclito loquens dicit : De meo accipiet & annunciabit vobis, omnia quæcunque habet Pater mea sunt , propterea dixi , quia de meo accipiet. Atqui Paraclitus tanquam creatura nihil à Christo accipere potuit , ergo ibi Christus sive Filius dicitur Paraclito originaliter communicare aliquod esse increatum tanquam personæ divinæ.

Quod porrò opponunt Græci , Si Spiritus Sanctus à Patre & Filio procedat , necesse erit ineptè statui duo illius principia, sive duas causas, quasi pater ad Paracliti spirationem per se non esset sufficiens: Respondetur inanes esse argutias: Etsi enim asserant Latini Patrem, & Filium duas esse personas , negant tamen duo esse distincta principia , aut duas causas , sed docent utrumque simul unicum esse Principium , & unicam causam. Sicut & ipsi Græci admittere debent non solum Patrem , sed tres personas necessariò simul causare omnes craaturas , non tamen ideo sunt tres causæ , sed unica causa habens eandem essentiam , & eandem voluntatem productivam omnium creaturarum , neque hinc verentur Græci ne aliquid Patris potentiæ aut sufficientiæ detrahatur.

Altera Græcorum hæresis est , quod contendant Eucharistiam conficiendam esse in pane fermentato , & Christum in ultima cæna sic confeciisse , ideoque docent apud Latinos qui celebrant in Azymo Sacramentum esse invalidum. At contra Ecclesia Latina docet celebrandum esse in azymo , quamvis nolit Sacramentum esse invalidum si conficiatur in fermentato , cum panis sive azymus , sive fermentatus in eadem specie conveniat

Probatur autem contra Græcos Christum celebrasse in pane azymo ex Matthæi *cap. 26. v. 17.* Primâ autem die azymorum accesserunt discipuli ad Jesum dicentes , ubi vis paremus tibi comedere Pascha? Cum ergo in diebus azymorum apud Judæos grave flagitium fuerit uti fermentato , manifestum est Christum more cæterorum voluisse in azymo celebrare , qui non venit legem soluere , sed adimplere. Præter hos , Ecclesia Græca postquam à Romana defecit , in alios errores paulatim prolapsa est.

Hic verò ad institutum nostrum præcipuè observandum est. Lutheri ac Calvini asseclas insigni nequitia hominibus illudere, dum audent jactare suam Religionem omnitempore ab Ecclesia Græca quæ ampliſſima est, agnitam & approbatam fuisse. Nam ex ijs quæ supra diserui patet imprimis, Græcos usque ad annum circiter 869. cum Ecclesia Romana semper conjunctos fuisse , quo tempore nihil de Religione Lutherana aut Calviniana somniare potuerunt. Secundò, satis constat etiam hoc ævo, & ab ortu Lutheri & Calvini, nunquam hos à Græcis pro Fratribus agnitos fuisse , imò in suis scriptis horum errores acriter oppugnasse. Tertiò Ecclesia Græca , quamvis Schismatica , in pluribus tamen articulis contra modernos hæreticos cum Romana consentit. Admittunt enim etiamnum Græci septem Sacramenta : Missæ Sacrificium

retinent

retinent. In Sacramento Eucharistiæ veram realemque Christi præsentiam, sine substantia panis, omnino agnoscunt: Confessionem Sacramentalem in usu habent: pro defunctis orant: Jejunium quadrageſimale accuratè obſervant. Quænam igitur poteſt esse noſtris Sectarijs, qui hæc omnia condemnant, cum Græcis concordia? Misera certè eorum conditio, Matrem ſuam Eccleſiam Romanam deſeruerunt, nec ullibi terrarum Fratres inveniunt.

PARS SECUNDA
RESOLUTIONES THEOLOGICÆ
IN SCHOLIS CONTROVERSÆ

Quia necessarium est Missionario, & ceteris qui alios docent, accuratè discernere Controversias purè polemicas, à Quæstionibus Scholasticis quæ inter ipsos Catholicos in utramque partem liberè disceptantur : maximè quoque decet virum litteratum quæstiones subtiliores in promptu habere quæ passim in disputationem venire solent, & quarum ignoratio facile doctrinam sanam cum damnata confundit. Hinc, ex plurium desiderio, harum notitiam, statum, argumenta, resolutiones, partim hic, partim alibi, brevi, commodâque methodo exponemus.

CONTROVERSIA PRIMA

De varia in Deo Scientia, ac præscientia futurorum.

§. 1.
Notio, ac divisio Scientiæ divinæ.

PRimò: Deo nulla ineſt realis diſtinctio, præterquam trium Perſonarum: hinc quævis intellectio, aut volitio divina, aliud non eſt, quàm Deus per ſe intelligens, aut volens, ſine ulla actuum diſtinctione, aut nova acceſſione, per quam aliqua mutationis internæ umbra inducatur.

2. Nulla

2. Nulla Dei intellectio est merè apprehensiva, aut etiam opinativa: Sed omnis eius cognitio perfectâ scientia est. Quidquid enim cognoscit, id clarè, certòque judicat. Neque judicium illud scientificum formatur more nostro, per compositionem ac divisionem, sed per simplicem repræsentationem, absque eo quod prædicatum ad subjectum mediante copulâ referatur dum affirmat, aut à subjecto removeatur dum aliquid negat.

3. Scientia Dei non est discursiva, sive illativa unius ex alio. Quia aliqua mentis imperfectio est, ex antecedente clarius cognito elicere consequentis cognitionem obscuriorem, quod in omni discursu contingit. Hinc dum cognoscit Deus suam omnipotentiam esse productivam leonis, non monetur intellectus divinus à potentia productiva leonis cognita, ad cognoscendum leonem, sed utrumque simul & per se perfectissimè comprehendit.

4. Divisio scientiæ divinæ communior est, in scientiam naturalem sive necessariam, quâ Deus ab æterno, ante omne liberum decretum suæ voluntatis, cognovit res possibiles, quæ non potuerunt aliter se habere, ut mundum esse producibilem: & in scientiam liberam, quâ cognoscuntur res contingentes, sive quæ potuerunt aliter se habere, v. g. Judam peccare.

Ea divisio aliter exprimitur, in scientiam Simplicis intelligentiæ, quâ Deus cognovit res possibiles quasi abstrahendo ab earum existentia: in scientiam Visionis, quâ videt totam seriem rerum existentium in quacunque temporis differentia: & in scientiam Mediam, quâ cognoscit rem futuram sub coditione contingenti, sive quid homines & angeli facturi essent pro sua libertate, si cum his vel illis circumstantijs, in hoc vel illo rerum ordine collocarentur.

5. Ut hæc triplicis scientiæ distinctio clarius inhæreat: Primò concipiatur, Deum ab æterno, anteaquàm aliquid extra se producere statuisset, in Mente sua, tanquam in lucidissimo speculo, complexum fuisse infinitos rerum ordines, quos si vellet, condere potuisset: Secundò, distinctè percepisse, quid insingulis ordinibus futurum esset ex libero hominum & angelorum arbitrio, si decerneret illos in his vel illis circumstantijs actu producere: Tertiò, ex illis omnibus elegisse hunc ordinem rerum, qui à prima mundi creatione perseverat, & continuâ serie deinceps decurret: Quartò, hac electione constitutâ, absolutè & determinatè ex parte sui actus vidisse omnia quæ in hoc ordine ex libero hominum & angelorum arbitrio fiunt; & præter hæc præsciviſſe universa, quæ in quavis hypothesi futura essent; atque hæc sub conditione tantum futura, alij per scientiam quam nuncupamus Mediam, alij aliter prænosci contendunt, ut jam dicemus.

§. 2.

DE SCIENTIA MEDIA

Controversiæ Status, & origo breviter exponitur.

EXorta est controversia hæc in Scholis celeberrima de scientia media præcipuè circa annum 1588. dum in lucem prodijt liber P. Ludovici Molinæ Societatis Jesu Theologi, Vlissipone in Lusitania, de Concordia gratiæ. Sed & Opere nondum typis vulgato, ut in ipsis cunis præfocaretur, summo studio contendit ex Schola S. Thomæ Dominicus Bannez, alijque, à quibus doctrina de scientia media, & auxilijs, ad Tribunal S. Inquisitionis Lusitanicæ protracta est, & in multis vehementer accusata. Sed in hoc judicio, omni erroris suspicione liberata, robur potius quam detrimentum accepit. Instauratur tamen in Inquisitione Hispanica nova accusatio: ac primum Complutensis Universitas, jubente Illustrissimo Nuncio Cardinale Cajetano, & Senatu S. Inquisitionis, Molinæ Concordiam per annum integrum rigido examini subiecit. Sed & hinc purior, robustiorque evasit, dum tandem primo Octobris anno 1596. Universitatis calculo declaratur, in Molinæ Concordia contineri sanam & Catholicam doctrinam, Scripturæ, Concilijs, Patribus, & Scholasticis consentaneam: uti testatur ipse Academiæ Rector in litteris Romam datis ad Cardinalem Pompeium Aragonium, quæ extant apud Paulum Leonardum p. 1. n. 36.

Itaque dum scientiæ mediæ per universam Hispaniam exagitatæ nihil detrimenti, multum verò incrementi, & gloriæ accederet, visum est illius impugnatoribus rem totam ad Romanæ Inquisitionis tribunal revocare, ac si ea nondum alibi satis ventilata fuisset. Sic enim ex fidis monumentis rem prodit Ripalda tom. 2. de ente supernat. *disp.* 113. *n.* 55. Assectæ Dominici Bannez, non acquiescentes judicio Hispanorum, ad supremum Romanæ Inquisitionis tribunal appellarunt, missoque in sollicitationem causæ legato sui Ordinis, qui prolixum in doctrinam Molinæ Scriptum, Cardinali Alexandrino dicatum, obtulit. Cardinalis pro excutienda Molinæ doctrina Congregationem octo Theologorum à Clemente VIII. obtinuit, quibus postea duo alij accessêre. Sed cum hi ex Molinæ Concordia propositiones aliquas modò censurarent, modò eadem censurâ eximerent, placuit tandem Pontifici censuras aut sententias in privatis conventibus hactenus latas supprimere aut suspendere, & causam totam ad se revocare, solemni ritu coram se, & Cardinalibus, ac Iudicibus disputandam à selectis Doctoribus tum Patrum Dominicanorum, tum Societatis Iesu, utriusque etiam Ordinis Generali assistente.

Inchoatæ itaquæ sunt die 28. Martij anno 1602. Romæ in litterario theatro, summâ orbis Christiani expectatione, celeberrimæ illæ inter utrumque Ordinem disputationes, quæ ingenti utrimque conatu protractæ fuerunt usque ad annum 1606. Hujus temporis decursu habitæ

sunt

sunt Concertationes quadraginta septem, quarum triginta septem præsente Clemente VIII. celebratæ sunt; quo è vivis sublato, Paulus V. reliquis decem Disputationibus interfuit.

Tandem de rebus disputatis accuratè collecta est Judicum censura, & summo Pontifici tradita; qui, inquit Ripalda, conveniens cum solis Cardinalibus eam expendit, & de sententia juxta merita causæ ferenda contulit. Ac demum ipsâ die D. Augustino sacrâ 28. Augusti 1606. majori meliorique Censorum parti adhærens, cum ijsdem Cardinalibus pronunciavit, 'Ut omnis doctrina Molinæ indemnis persisteret, & utriusque Familiæ sententia in Scholis Catholicis tutò & impunè doceretur, donec aliud à Sancta Sede decernatur. Eâ tamen lege, ut neutra pars alteram censuris carpat, in jurisve lacessat. Quæ Pontificis Sanctio utrique parti intimata est, & ulterior hujus causæ processio interdicta. Hoc Pauli Pontificis Decretum inter alios refert Spondanus ad annum 1606. Et de eo plura notatu digna fusè tradit Petrus à S. Josepho, Paulus Leonardus, Ripalda, Henao, & Anatus de scia media disp. 4. cap. 1. & in responsione ad fabulas Quæstionarij Tolosani. Scio quas tenebras his Actis offundere moliatur Xantes Mariales in sua Bibliotheca select. 17. p. 459. & alibi, quas Apostolica auhoritate dissipavit Innocentius X. in calce Decreti à se editi 23. Aprilis anno 1654.

Verùm mihi hoc loco consilium non est pluribus monumentis, quæ ad manum sunt, huic causæ præsidium adferre, sed tantum aliquam eius notitiam delibare, in ordine ad alias Controversias, quæ hic, & alibi in hoc Opere tractantur.

§. 3.

Explicatur, & probatur necessitas scientiæ Mediæ.

SCientiam in Deo Mediam negant, ut dixi, ex professo Thomistæ, neque eam admittunt plerique Scotistæ; plures tamen Academiæ, ac Scholæ celebriores eam non excludunt, imo passim à viris doctrinâ eximijs, multis, magnisque encomijs celebratur, uti videre est apud P. Henao, & plures alios. Ut verò controversiæ decisio, ejusque probatio distinctius intelligatur.

Dico primò, Admittenda est in Deo scientia illa conditionalium, quam nos mediam vocamus, hoc est, novit Deus infallibili scientiâ non solum quid agere possint, sed etiam quid facturæ essent singulæ causæ liberæ, si locarentur in his vel illis circumstantijs ad actionem ponendam vel non ponendam conducentibus, & haberent omnia ad libere agendum requisita, quamvis etiam causæ illæ nunquam sint futuræ, vel certè nunquam in talibus circumstantijs constituendæ; cujus exempla dabimus asserr. 2. de Tyrijs & Ceilitis.

Scientiam hanc infallibilem de conditionatè futuris habere Deum saltem in suis decretis, de quibus infra, admittunt quoque recentiores Tho-

Thomistæ: negarunt tamen illam absolutè nonnulli antiquiores, ut Ledesma, Cabrera, alijque, qui circa objecta sic conditionate futura agnoscebant tantum in Deo scientiam conjecturalem: ac Ledesma quidem de scientia futur. contin. *disp.* 2. *differ.* 2. disertè asserit, posse quidem Deum judicare quid foret verosimilius vel probabilius in tali eventu, non tamen posse definitum judicium ferre, quod hoc esset aut erit, si illud fiat vel fieret.

Oportet igitur accuratè observare, controversiam celeberrimam inter Thomistas & authores Societatis non esse sitam in eo, An Deus certò cognoscat futura contingentia quæ nunquam erunt, sed tantum futura essent positâ hac vel illa conditione: in hac enim scientia Deo attribuenda plerique nobiscum conveniunt. Sed quæstio principalis est, An Deus cognoscat illa futura directè in seipsis, aut antecedenter ad sua decreta, ut docent authores Societatis, an verò in suis Decretis, quæ Thomistæ statuunt in Deo absoluta ex parte actus, & conditionata ex parte objecti circa omnes actiones liberas conditionatè futuras, quale est hoc decretum, Decerno ut si Petrus intret domum Caiphæ Christum neget; si respiciatur à Christo moveatur ad pœnitentiam. Cum autem alij in hujusmodi decretis, cum prædeterminatione physica quibus nituntur, gravem ostendant difficultatem, ut consistant cum libertate actuum humanorum, quam beneficio scientiæ mediæ facilius expediunt; hinc illa scientia contra se, suosque Authores aliquem invidiæ fomitem ministravit.

Dico tamen secundò, Scientia media jam explicata fundamentum habet solidissimum tam in Scriptura, quàm in Ratione.

Probatur itaque primò, ex pluribus Scripturæ locis, ac præcipuè 1. Regum. c. 23. ubi Davidi Deum consulenti, An descenderet Saul in Urbem Ceilam, & an eo adveniente viri Ceilitæ Davidem Sauli tradituri essent, Respondit Deus, Si manseris in Ceilam descendet Saul, & à Ceilitis in manus eius tradêris. Itaque prævidit Deus sub conditione futurum adventum Saulis, & traditionem Davidis, quæ nunquam absolutè consecuta est. Atqui Deus non habuit decretum quo voluit ut si David permaneret in urbe, Ceilitæ eum traderent, Ergo Deus illud prævidere debuit independenter à tali decreto per scientiam quam vocamus mediam. Minor probatur, Quia Deus non potest velle, aut decernere ut fiat malum, quale facturus erat Saul postulando sibi tradi, & Ceilitæ tradendo Davidem innocentem, alias enim Deus id decernendo se præberet authorem actus mali: nam eadem ratio quæ vetat Deum absolutè prædefinire actus peccaminosos, prohibet etiam eosdem decernere sub aliqua conditione.

Probatur idem ex verbis Christi *Matthæi* 11. Si in Tyro & Sidone, factæ fuissent virtutes quæ factæ sunt in te, olim in cilicio & cinere, pœnitentiam egissent. Ubi exprobrat Judæis quod pœnitentiam non egerint, qualem facturi erant Tyrij & Sidonij, si Deus illis eadem miracula, eandemque gratiam præbuisset. Nullam autem vim habuisset ista exprobratio, sed potius frivola & iniqua foret, si necessarium esset, istiusmodi decretum ex parte actus absolutum, quo statuerit

Deus

Deus convertere Tyrios si Christus apud illos virtutes & miracula patrasset. Respondere enim Judæi Christo exprobranti meritò potuissent: Quid mirum est convertendos Tyrios si vidissent illa miracula, & nos illis visis minimè converti? Quandoquidem decretum habueris convertendi Tyrios si signa illa spectassent, pro nobis autem sub eadem conditione convertendis desit tale decretum, quod tamen ad nostram conversionem est ominuo necessarium. Tantundem enim illud est, ac si Iudex captivum, quem clausum detinet, hortetur ut carcere egrediatur, & egredi cunctantem hoc modo increpet, si hoc dicerem tocio captivo ille confestim exiret, habeo enim decretum, ubi hoc dicerem simul fores carceris illi referandi, quod tibi facere non decrevi. Quis non videt viro prudenti, multò magis Christo, indignam esse istam increpationem, admissâ necessitate talis decreti.

Retorquet in nos istam Judæorum querelam in nuperis Thesibus Eximius P. Iansens, nec non Exim. P. Harney thesi 16. *Idem*, inquit, *in tua opinione dicerent* (Iudæi) *ob negatam ipsis vocationem certò congruam*, qualis Tyrijs concessa fuisset. At non ferit nos ista retorsio. Replicare enim isti querelæ in nostra sententia meritò potuit Christus, hoc modo: Vestra culpa factum est quod illa gratia sufficiens quâ nunc vocati estis, non fuerit prævisa certò congrua & efficax, qualis omnino esset, si velletis cum ea liberè converti & pœnitere, quod in vestra situm est potestate. At non ita ab ipsorum libertate pendebat, quod Deus ab æterno non habuerit Decretum illud ex parte actus absolutum visis miraculis illos convertendi per media prædeterminantia, quale decretum ponunt in Deo respectu Tyriorum, si ea miracula ipsis proposita fuissent.

Porro ad eneruandam vim argumenti quod supra assumpsimus pro scientia media, novam subtilitatem commentus est Ioannes Caramuel in sua Theol. Fundamentali *lib.* 1. *Thesi* 6, Statuit ille in Tyrijs & Sidonijs piam affectionem erga miracula, & decretum actuale amplectendi Religionem quam viderent miraculis comprobatam: ex quo, inquit, per infallibilem consequentiam constare poterat, visis prodigijs, convertendos fuisse: pium autem affectum, & illud actuale Tyriorum decretum cognoscebat Deus scientiâ visionis; nihil igitur opus erat scientiâ mediâ.

Sed respondeo, machinam hanc imaginariam facile corruere, negando in Tyrijs eo tempore exstitisse istud actuale decretum, quod nullo fundamento ab adversarijs astruitur. Vel enim decretum illud publico Senatus, populique consensu conditum fuit, vel privato singulorum civium consilio conceptum. Si publico omnium consensu, incumbit adversarijs ostendere, in quibus tabulis, aut monumentis decretum illud memoriæ proditum existat, nisi velint agnoscere, non Tyriorum decretum, sed suum esse commentum. Si autem asserant privato consilio singulorum animos miro consensu cöaluisse in pium illud decretum capessendæ Religionis miraculis confirmatæ; nemo non videt quam parum probabilis, multò minus infallibilis sit arcanus ille Tyriorum consensus: cum passim in Scripturis de Tyriorum

dura

dura cervice, & impietate extent plurima; de pio autem ad veram Religionem affectu nihil usquam scriptum reperiatur, præterquam in eorum libris qui hoc contra scientiam mediam argumentum recenter excogitarunt; quod cum ostenderim probabili fundamento destitutum per se corruere, non est cur operosius expugnetur.

Aliam, sed non multò meliorem, evadendi viam tentarunt nuper aliqui, qui ad eundem Scripturæ locum respondent; Tyrios præ Iudæis minori affectu suis vitijs, & erroribus adhæsisse: potuit igitur Deus per visionem istius affectus infallibiliter scire, Tyrios non amplius erroribus adhæsuros fuisse, si eodem tempore fuissent fortius impulsi ad pœnitentiam per gratiam & miracula, quibus conversi non sunt Iudæi, utpote suis vitijs & erroribus majori affectu alligati. Sufficiet ergo, absque scientia media, visio divina circa istam Tyriorum dispositionem olim actu existentem, ut inde certò cognoscat eorum pœnitentiam sub conditione futuram.

Sed contra, Supponere videtur hæc responsio, minorem affectum in vitia, accedente majori impulsu gratiæ, necessariò succumbere, & voluntatem gratiæ tunc impellenti infallibili lege obsecundare: unde sequetur, pœnitentiam sic prævisam non fore liberam, atque ita hanc responsionem impingere in doctrinam Ianseni de gratia victrici: parum enim referre videtur, sive major impulsus gratiæ necessariò victricis componatur cum minori affectu in vitia, sive cum minori inclinatione concupiscentiæ, modò voluntas sub illis constituta ex vi intrinseca & infallibili istius gratiæ ad actum pœnitentiæ determinari debeat.

Quamquam & hæc objectio, in hypothesi quam supponit, eodem cum priori vitio laboret. Gratis enim assumitur Tyrios & Sydonios, homines insigniter impios, minori affectu suis vitijs adhæsisse, quàm Iudæos Bethsaidæ incolas, qui Dei notitiâ, & lege, & plurimis divinæ ultionis exemplis instructi erant, quibus poterat vehementior in vitia affectus non parum elidi. Et in hoc ipso consistere videtur vis exprobrationis divinæ, quod cum Tyrij & Sidonij infideles majorem haberent obicem conversionis, facilius tamen per eadem miracula, eandemque gratiam liberum voluntatis arbitrium ad pœnitentiam inflexissent.

Quod si adhuc de Tyriorum moderatiori in vitia affectu benignius hic sentiendum esse contendas, cogeris etiam ad Sodomitas idem patrocinium extendere. Nam in eodem contextu de Capharnao Iudæorum urbe continuò subiungitur; *Si in Sodomis factæ fuissent virtutes quæ in te, forte mansissent usque in hodiernum diem*, nempe per secuturam conversionem & pœnitentiam. An ergo cognovit Christus scientiâ visionis Sodomitas minori affectu ferri in sua vitia, quam Iudæi Capharnaitæ suis erroribus adhærerent? At contra, ipsa Scriptura disertè testatur *Genesis* 13. Sodomitas fuisse *homines pessimos*, & in suis vitijs ad extremum induratos: & tamen horum pœnitentia conditionata præ Capharnaitis à Christo cognita, & prænunciata fuit, non utique ex minori in vitia affectu, qui ultricibus è cælo flammis ac sulphure

phure cohibendus erat; sed ex ipsa libera, ac laudabili voluntatis ad pœnitendum determinatione sub conditione futura, & per scientiam mediam prævisa. Neque video quorsum, ob expositionem tam parum solidam, aliqui scientiæ mediæ patroni judicaverint hunc Scripturæ locum non satis illi patrocinari.

Probatur secundò assertio, ex Ratione, quâ simul scientiæ mediæ singularis usus, ac necessitas declaratur. Quia ad saluandam libertatem & meritum nostrorum actuum necesse est dicere, omnes gratias quæ ad actum eliciendum proximè conducunt esse indifferentes, sic ut voluntas illis habitis possit seipsam determinare sive ad agendum, sive ad non agendum; actio enim ad quam voluntas non à se, sed ab alio principio determinatur, non potest esse voluntati libera, aut meritoria. Et tamen ex altera parte necesse est asserere, aliquas gratias sic dari à Deo ut infallibiliter inferant actum voluntatis creatæ, cum non possit Deus homines certò destinare ad merita gloriæ æternæ, nisi per gratias quas novit fore efficaces. Hæc autem duo optimè conciliantur pet scientiam mediam, & non ita per viam cui alij insistunt. Nam posito quod Deus istâ scientiâ videat, Si Petrus in talibus circumstantijs habeat hanc gratiam eliciet actum amoris Dei, potest decernere Petro dare in talibus circumstantijs illam gratiam: atque ita decernet gratiam quæ infallibiliter inferet effectum, liberè tamen ponendum, ex determinatione libera Petri per scientiam mediam prævisa. At verò absque ista scientia non ita apparet, quâ ratione possit dicta efficacia gratiæ à Deo dandæ cum libertate voluntatis conciliari. Debebit enim illa efficax & infallibilis connexio gratiæ cum actu provenire, vel ex ipsa natura & entitate gratiæ, per se determinantis, & sic non relinquet voluntatem proximè indifferentem ut possit seipsam determinare: vel certè ponet aliud quo proximè determinetur in præjudicium libertatis. Quæ difficultas plures etiam ante Ianfenium, in eum errorem impulit, ut absolutè negarent ad libertatem requiri illam voluntatis indifferentiam. Hunc nos scopulum existimamus aptissimè declinari per usum scientiæ mediæ jam expositum, alij aliter, quorum varias & probabiles de hoc puncto sententias dabimus infra in Controversia 7.

§. 4.

Dissolvuntur breviter variorum Argumenta contra scientiam Mediam.

OBijciunt primò, Scientiam mediam auferre Deo rationem primæ causæ, & primi liberi. Absit tantum nefas à Scientia illa minimè noxia. Probant tamen, Quia supponit liberam determinationem voluntatis creatæ conditionatè futuram, ante omne decretum actuale, & determinatum voluntatis divinæ. Esto: Quid inde piaculi, quod Causa prima considerata in statu conditionato nihil actu agat, ubi actu nihil agitur. Sic enim in simili forma argumentor, & ostendo ex illa

illa objectione sequi, Scientiam etiam simplicis intelligentiæ auferre à Deo rationem primæ causæ, & primi liberi: Deus ut cognoscens per scientiam simplicis intelligentiæ objectum in statu possibilitatis v. g. actum creaturæ possibilem, nullum de eo objecto habet actuale decretum: ergo Deus ut sic cognoscens non est prima causa, aut primum liberum. Si claudicat hæc sequela, vacillat & ista; Deus per scientiam mediam cognoscens objectum in statu conditionato nullum de eo habet actuale decretum: Ergo Deus ut sic cognoscens non est prima causa, aut primum liberum. En utrobique error idem se manifestat, quod nempe exigatur in statu non absoluto divina libertas absolutè exercita. Debet igitur hic primum liberum sive primum determinans sumi proportionatè ad statum in quo objectum consideratur, hoc est, in statu possibilitatis, Deus est primum liberum sive determinans, non actu, sed possibiliter; in statu conditionato Deus est primum liberum, non actu, sed conditionatè, sive, esset primum agens liberè si conditio poneretur: in statu autem absoluto Deus est primum liberum actu & absolutè. Cum ergo pro illo triplici statu, in quo res eadem considerari potest, Deus sit primum agens & primum liberum, nullo prorsus modo per scientiam mediam excluditur à ratione primi agentis, liberi, determinantis. Nec impedit illa quo minus omne agens, & liberum creatum à Deo volente & decernente accipiat & ipsam potentiam eligendi, & totum actum electionis, relativè ad statum possibilem, conditionatum, aut actualem, in quo res à mente nostra considerari existere. Hoc si ritè attenderetur, multum difficultatis, & contentionis evanesceret.

Objicies tamen Secundò: Scientia media lædit in hoc libertatem divinam, quod non proponat Deo objectum suum cum indifferentia ad existendum, vel non existendum, sed exhibeat determinatè futurum, si ponantur certæ circumstantiæ, quasi præveniendo determinationem divinam.

Respondeo negando assumptum: & iterum moneo, frustra objici læsionem aut impedimentum libertatis in statu conditionato, ubi non datur locus libertati exercendæ, quæ tantum actu exerceri potest in statu absoluto. Cæterum non proponit scientia media actum voluntatis humanæ futurum sine dicta indifferentia, nisi ex hypothesi quod Deus liberè vellet suam gratiam, & concursum, & reliquas conditiones præbere, cum quibus prævidetur connectenda actio voluntatis humanæ, adeòque actus conditionatè prævisus per scientiam mediam, supponit etiam conditionatum exercitium libertatis divinæ, sive, quod hoc exercitium actu esset, si actura foret voluntas creata. Non enim concipitur hæc actura, nisi supponantur adfutura omnia ex parte Dei ad agendum requisita.

Objicies tertiò: Cum scientia media non consistit libertas voluntatis creatæ: Posito enim auxilio divino, & scientia mediâ quâ Deus novit, si detur hoc auxilium in his circumstantijs habiturum effectum, non potest non sequi consensus voluntatis creatæ.

Respondeo, Si ita noxia est libertati humanæ scientia media auxi-

lij

lij indifferentis, væ prævisioni prædeterminationis physicæ, actum per se infallibiliter inferentis. Nihilominus, admittunt adversarij Deum prævidere, si ponatur prædeterminatio physica, voluntatem liberè consensuram: Si ergo scientia conditionata futuræ prædeterminationis, non tollit libertatem voluntatis humanæ, quomodo eam tollet scientia conditionata auxilij indifferentis, quod ex parte sua voluntatem indeterminatam relinquit.

Ad rationem itaque allatam in forma dico: Posito auxilio divino, & ista scientiâ mediâ, non potest non sequi consensus voluntatis humanæ, necessitate aliqua simpliciter antecedente istum consensum, nego; necessitate aliqua consequente & præsupponente liberum exercitium voluntatis, concedo; hæc autem præscientia non potest tollere illam libertatem cujus exercitium à præscientia non pendet, sed potius illa præscientia dependet à determinatione conditionata & libera ipsius voluntatis. Per scientiam itaque mediam ideo solum novit Deus Petrum consensurum, si ponatur in his circumstantijs, quia reipsâ in illis constitutus ad consensum liberè se resolueret. Nulla igitur hic est necessitas nisi merè consequens ex hypothesi liberæ determinationis voluntatis humanæ, cum absolutè fuerit in potestate Petri efficere ut Deus hanc scientiam non haberet, sed contrariam de negatione consensus, si nempe Petrus in illis circumstantijs positus nollet consentire.

Quinimo si voluntas esset instructa gratiâ, & concursu Dei, & alijs ad agendum proximè requisitis, eodem modo actum eliceret etiamsi scientia illa à Deo penitus abesset. Ista enim præscientia conditionata, quæ in actum nullo modo influit, non requiritur ad hoc ut voluntas possit agere, uti aliqui præposterè concipiunt, sed ut Deus in decernendo actu libero creaturæ procedat providè, & non cæco modo, per auxilia & media indifferentia, cum quibus non potest cognosci conjungendum esse effectum, nisi id exploretur beneficio scientiæ mediæ; sine qua in obtinendo efficaciter actu libero, dirigendæ essent à Deo suæ gratiæ eventu incerto: sicut ab homine emittuntur in scopum plures sagittæ, de quibus incertus est an hac, an aliâ scopus attingetur, cum singulæ ad hoc sint indifferentes, & possint à scopo aberrare.

Instabis, Etsi admitteretur scientia media esse posterior consensu voluntatis creatæ ut conditionatè futuro, est tamen illa prior eodem consensu in statu absoluto, sive ut est absolutè futurus, & stante illa præscientiâ necessariò sequetur: Ergo scientia media aufert libertatem istius consensus ut est absolutè futurus.

Respondeo distinguendo antecedens: Scientia media est prior consensu absolutè futuro aliquâ prioritate rationis, in quantum dirigit Deum ut actum futurum absolutè decernat, concedo antecedens: Est prior consensu absolutè futuro aliquâ prioritate naturæ, per modum causæ influentis, nego antecedens. Tantum enim requiritur illa scientia in Deo, ut cognoscatur consensus ille positis medijs indifferentibus infallibiliter secuturus, non verò ut illa in actum influat. Quinimo

positis ceteris prærequisitis actus ille non minus eliceretur, etiamsi scientia media abesset, ut supra ostendi, uti & ipsam scientiam mediam potius dependere à libero exercitio hujus actus sub conditione futuri.

Quomodo verò universim scientia media, aut alia, quæ sic præcedunt actum liberum ut ab ipso libero actus exercitio dependeant, nullo modo officiant libertati, clarius eluceſcet ex similitudine Umbræ, quæ Corpus nostrum antecedit quando sol nobis à tergo obvertitur. Nihil enim ambulantis libertati obest illa umbra necessariò antecedens, cum illà non obstante possit homo pro suo arbitrio huc, vel illuc ambulare, & efficere ut hæc, vel illa umbra præcedat, quamvis ex hypothesi quod stet ad solem retro lucentem debeat aliqua umbra hominem antecedere. Est autem rerum futuritio quasi quædam umbra intelligibilis, quæ licet, intervallo temporum, rerum futurarum existentiam antecedat, ab hac tamen futura existentia, tota illa antecedens futuritio dependet. Non potest igitur illa futuritio aut prænotio rerum futurarum libertati præjudicare, etiamsi res quæ est, vel esset futura, per suam futuritionem antecedentem seipsam quodammodò objectivè antevertat, uti umbra quasi quid idem cum corpore, ipsum corpus antecedit. Quæ similitudo facilius accommodabitur rebus quæ tantum sub conditione essent futuræ, si more Mathematicorum consideremus astrorum umbras sive eclypses, quæ post viginti millia annorum essent futuræ, quamvis fortè mundus tam diu non stabit; adeoque eclypses illæ nunquam sint futuræ, habent tamen nunc suam futuritionem in mente Mathematicorum. Sic etiam futuritio conditionata non causatur ab ullo quod actu est, vel erit, sed ab eo quod esset si conditio poneretur. Et per hanc similitudinem aptè explicari potest, quo pacto omnis Dei præscientia, prædefinitio, prædestinatio, reprobatio, quamvis fuerint ab æterno, non tollant hominis libertatem, sed à nostro arbitrio benè, vel malè operante dependeant, quod ægrè capiunt rudiores.

Objicies quartò: Usus ille scientiæ mediæ favere videtur errori Semipelagianorum. Si enim Deus in distribuenda gratia dirigatur per scientiam illam conditionalem, sequetur opera conditionatè ponenda esse causam cur Deus hanc gratiam homini largiatur, in hoc autem errarunt Semipelagiani.

Respondeo negando assumptum: Ad argumenti sequelam dico, opera conditionatè ponenda, etsi sint certo modo causa finalis, ad quæ obtinenda conceditur gratia, non esse tamen opera illa causam meritoriam, aut impetratoriam gratiæ, sic ut illa nondum existentia gratiam sibi à Deo tanquam præmium concedi postulent; hoc autem contendebant Semipelagiani. Cum enim vellent omnem Dei gratiam homini dari ob merita eius naturalia prævisa, & sæpe non reperirent merita absolutè futura, recurrebant ad merita, sive bona opera conditionatè ponenda; sic ut affererent ex duobus infantibus morituris uni prædestinari Baptismum, & alteri negari, eò quod Deus prævideret, si superuixissent, unum benè acturum, alterum malè: item uni adulto, non alteri, fidem prædicari, eo quod Deus præsciret hunc, non illum,

cre-

crediturum si fides illis annuncietur. Ista autem doctrina etiam apud defensores scientiæ mediæ prorsus erronea est, cum certum sit nullum opus, nisi absolutè existens, præmium aut pœnam mereri: imo constet multos præmaturè mori ac salvari, qui si diutius vixissent, in multa demerita, & peccata incidissent, juxta illud Sapientiæ 4. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius*: quem proinde locum sibi adversum, teste S. Augustino lib. de prædest. Sanctorum cap 14. Semipelagiani repellebant, tamquam è libro non canonico citatum. Causa itaque motiva cur Deus det alicui gratiam quam prævidet fore efficacem, potuis quam meræ sufficientem, est ipsa Dei bonitas, quam non tenetur in omnes æqualiter exercere: præscientia autem conditionalium proponit Deo opus bonum condionatè futurum, uti dixi, non ut causam meritoriam gratiæ efficacis, sed tantum ut causam finalem, quæ non movet actu existens instar meriti, sed per modum objecti futuri, & per media procurandi, juxta illud D. Thomæ *quæst.* 23. *art.* 5. *ad primum.* Usus gratiæ præscitus non est ratio collationis gratiæ, nisi secundum rationem causæ finalis.

Objicies quintò: S. Augustinus agens contra Semipelagianos, scientiam mediam non agnoscebat. Nam teste Prospero in epist. ad S. Augustinum, Semipelagiani credebant ab Augustino sub nomine prædestinationis, fatalem quandam juduci necessitatem. Atqui istius necessitatis nulla poterat esse apparentia, si prædestinetur gratia indifferens, quæ per scientiam conditionalium certò cognoscitur consensum voluntatis liberè obtentura. Ergo D. Augustinus illam scientiam non agnoscebat.

Respondeo, Etsi S. Augustinus in statuenda prædestinatione usus fuisset scientiâ mediâ, potuisse nihilominus Semipelagianis videri, etiam cum illa, non satis salvari hominis libertatem: sicut etiamnum multi contendunt per prædefinitionem nixam scientiæ mediæ creaturæ libertatem everti, uti supra vidimus in objectione quarta: quamvis è contra alij existiment eâ posità nullum esse evertendæ libertatis periculum.

De cetero, notam fuisse S. Augustino, alijsque Patribus scientiam illam conditionalium, patet vel eo, quod noverint ex Scripturis Deum præsciviſſe, quid acturi fuerint Ceilitæ si David apud eos manifestet; & quid visis Christi miraculis fecissent Tyrij & Sidonij, de quibus supra. Atqui S. Augustinus & Patres non agnoverunt de actionibus istis sub conditione futuris decreta conditionata quæ ponunt Thomistæ, sæpe enim disertè docet S. Augustinus, non omnium rerum, quarum est in Deo præscientia, earum etiam esse prædestinationem, sive decretum, sed prædestinationem esse de rebus bonis tantum, præscientiam etiam de malis. Ergo debet S. Augustinus cum alijs Patribus, ad præscientiam istarum actionum, maximè malarum, scientiam mediâ agnovisse.

His breviter dissolutis, non parum subit admirari, argumenta ista ab adversarijs jactari tanquamquam tela scientiæ mediæ, ac Molinistis fatalia, cum tamen ex ijs præcipua facile possint unico verbo infringi, & in suos Authores retorqueri, ut jam ostendo.

Iactant imprimis S. Augustinum in concilianda gratia cum libertate nomen scientiæ mediæ nunquam usurpasse. Sed ne hoc prolixè disputetur, ita sit, quid inde? Nuspiam gratiæ per se determinantis, nuspiam physicæ prædeterminationis, nuspiam istius decreti ex parte actus absoluti &c. nomen disertè expressit. An ideo agnosces hæc quoque penitus repudianda tanquam S. Augustino ignota? Nihil igitur hinc in scientiam mediam potius quam in adversariorum doctrinam invidiæ redundat.

At urgent alij D. Augustinum scientiam mediam in Semipelagianis diserte reprobasse. Sed contra: Si Scientiam hanc ne quidem de nomine novit, quo pacto eam disertè reprobavit? Dico igitur S. Augustinum scientiam in Deo mediam nunquam repudiasse, admitto tamen quandoque malum eius usum in Semipelagianis reprehendisse. Verùm quid inde conficies? An non potest rei optimæ abusus esse pessimus? Si hac tempestate Calviniſtæ gratiâ per se prædeterminante sic abutantur, ut perperam doceant per eam humanæ voluntati necessitatem inferri, an ideo admittes gratiam illam esse Calvinianam, & è Scholis relegandam?

Sed, inquies, Semipelagiani olim aiebant, aliquos infantes præ alijs ante mortem Baptizari, & quosdam adultos præ alijs ad Fidem efficaciter vocari, quia nempe Deus per scientiam mediam prævidit illos postea si superviverent fidem liberè amplexuros; quod ab Augustino & Ecclesia universa meritò damnatum fuit.

Resp. Semipelagianos in eo damnatos esse, quod dicerent opera bona ex viribus naturæ, & tantum conditionatè futura, vim habere meriti, & ad salutem conducere, non quod assererent ea opera à Deo sub conditione fuisse prævisa.

Hoc si neges, & porro contendas, illorum errorem in hac præscientia situm fuisse, Vide ne teipsum non minus quam tuos Adversarios incautè impugnes. Nam & ipse saltem in decretis conditionatis præscientiam de omni objecto etiam sub conditione futuro in Deo admittis; & tamen ex præscientia sic habita sequetur vim meriti absolutam competere operibus ut conditionatè futuris, si id ex vi scientiæ mediæ sequi debeat: Parum enim refert sive Deus in decretis, sive per scientiam mediam opera illa præcognoscat, ad hoc ut rationem meriti obtineant, in quo illis attribuendo hæretici illi meritò damnati fuêre. Atque ita ut alios in Pelagianum illud pelagus demergas, teipsum in eandem ruinam incautè præcipitas.

Sunt & alij, qui scientiæ mediæ patronis objiciunt, quod velint esse primi istius scientiæ authores, cum tamen ea sit antiqua, & pridem cognita: at contra alij ex adversarijs eam novitatis insimulant. Nec desunt alij qui scientiam mediam penitus abstrusam, & inconceptibilem esse affirmant: alij verò eam ut nimis apertam, & facilem gratiæ & libertatis conciliatricem accusant, cum mysterium hoc maximè reconditum esse omnes agnoscant. Hæ accusationes dum se mutuo interimunt, nostrâ responsione non egent.

Stant autem pro hac Scientia, præter Authores Societatis, variæ

Acade-

Academiæ, ac Doctores celeberrimi. Pro eâdem apud Henaum & Philalethem cap. 3. §. 3. à pag. 175. ex Archiepiscopis enumeratur Hugo Cavellus, Antonius Peres, Augustinus Antolinus, Gasper Nemius Duaci olim Professor: Ex Episcopis Malderus, Mascarenius, Dietalepius, Manriquez, Abelli, Crespi, Ioannes Strienus, Levinus Torrentius, S. Franciscus Salesius novum Ecclesiæ tam sanctitate quàm doctrinâ columen & ornamentum. Ex quibus discernet idoneus Lector hanc Scientiam, & quæ illi innituntur dogmata, inter sanæ, solidæque doctrinæ articulos liberè recipiendam, etsi contra eam à pluribus more scholastico disputetur, uti fit in Controversia sequenti.

CONTROVERSIA SECUNDA

An detur Prædeterminatio physica à Deo ad omnes actiones creaturarum.

§. 1. *Status & Historia hujus Controversiæ.*

POst Disputationes coram summo Pontificè institutas à Patribus Dominicanis contra scientiam mediam & affines Controversias, rogarunt impensè Patres Societatis, ut sibi quoque liceret contra Prædeterminationem physicam, præsertim in materia de gratia, sua argumenta depromere. Itaque de illa coram Paulo V. habitæ sunt à P. Bastida octo disputationes, quæ durarunt usque ad diem 22. Februarij anni 1606. in quibus contendebat gratiam quæ est efficax in actu primo, non esse talem ex sua physica entitate, sic ut eâ positâ in voluntate, implicet contradictionem ex vi illius gratiæ non sequi voluntatis consensum: idque ex quatuor potissimum principijs concludebat. Primò, ex testimonijs Scripturæ Sacræ: 2. ex definitionibus Conciliorum Tridentini, Arausicani, & Senonensis: 3. ex doctrina S. Augustini, & alijs Ecclesiæ Patribus: 4. ex consensione quam conabatur ostendere inter hanc, & doctrinam Calvini; non enim videbatur adhuc eo tempore in hoc conatu nimium excedere, cum paulo ante ab adversarijs, prolixis parallelis, doctrina Molinæ, cum Pelagij institutis collata fuisset. Omnibus absolutis talis fuit Pontificis sententia, qualem de scientia media in §. 2. supra retulimus.

Status itaque hujus celeberrimæ Controversiæ de Prædeterminatione physica genericè sumpta hic est. An ut creatura agat, necessariò prærequiratur prædeterminatio physica, quæ sit prævia aliqua motio ad singulas actiones à Deo producta in causa secunda, per quam applicetur, & determinetur ad agendum.

Prima sententia propria est Thomistarum, quæ asserit, præter Con-

cursum concomitantem, quem ponimus, causæ primæ cum secunda, necessariam esse motionem illam antecedentem, quâ positâ creatura debeat agere, & quâ non positâ nequeat operari, sive sit agens necessarium, sive liberum.

Disconveniunt tamen inter se Thomistæ in assignanda Entitate in qua præcisè consistat illa præmotio. Primò, Bannez Caprera, alijque apud Ruiz de volunt. Dei disp. 46. sect. 1. volunt esse qualitatem physicam & fluentem à Deo causis Secundis impressam, & per modum partialis principij prius naturâ complentem actionem creaturæ; & sic dicendum est hanc præmotionem se tenere ex parte actus primi.

Secundò, docet Nazarius, & Capezudo, esse ipsam actionem creaturæ prout illa procedit à Deo ut causa determinante, & simul à creatura ut causa determinata; & juxa hanc expositionem, prædeterminatio videretur se tenere ex parte actus Secundi. Alij recentius aiunt, illam consistere in applicatione omnium prærequisitorum ad actum secundum, sive ad actionem necessariò ponendam.

Tertiò, Alvarez, & Zumel tradunt prædeterminationem esse aliquid neque spectans ad actum primum, neque ad actũ secundum, sed inter utrumque aliquid medium de utroque extremo aliquid participans, quam motionem virtualem nuncupant. Sed ista entitas media nullâ potest ratione fulciri; per hoc enim omnino corruit, quod neque D. Thomas, neque alij Theologi dividentes adæquatè actum in primum & secundum, talis actus medij unquam meminerint. Quodque per se inexplicabile videatur, aliquam rem absolutè existere, & simul de actu primo aliquid participare.

Secunda opinio est Scotistarum, negantium creaturas applicari ad agendum per ullam hujusmodi entitatem illis intrinsecè inditam: asserunt tamen illas per decretum Dei extrinsecum, absolutum, & efficax ad agendum applicari ac determinari. In hoc igitur à Thomistis tantum discrepare videntur, quod hi doceant præviam creaturæ applicationem fieri per aliquid causæ creatæ intrinsecum, Scotistæ verò per aliquid extrinsecum. Sed neque sic prioris sententiæ difficultates satis evitant, neque desunt propriæ quas insuper incurrunt.

Tertia opinio prioribus opposita, & Scholæ Societatis universæ propria, rejicit omnem iustiusmodi prædeterminationem physicam: negatque applicationem causæ secundæ ad agendum aliam esse necessariam, quam ut Deus in actu primo paratus sit suum illi concursum præstare ad agendum, & creaturâ seipsam determinante, Deus simul per eandem actionem cum illa operetur: quod ex dicendis magis exponetur.

§. 2.

Ostenditur Prædeterminationem Physicam non esse admittendam ad causas sive necessarias, sive liberas.

DIco primò, Ad actiones causæ necessariæ superflua est omnis physica præderminatio.

Probatur. Ideo ab alijs requiritur illa prædeterminatio, ut causa creata per illam determinetur ad agendum. Sed causa necessaria per naturam & entitatem suam est sufficienter determinata ad agendum positis omnibus ad actionem prærequisitis ex parte creaturæ, & decreto præbendi concursum concomitantem ex parte Dei, absque alio determinante, aut applicante. Ergo illa prædeterminatio in causis necessarijs est omnino superflua.

Neque dicas, ad hoc requiri præmotionem divinam ut potentia creata, per se incompleta & insufficiens, à causa prima compleatur & applicetur ad agendum, sicut instrumenta debent præmoveri & applicari à causa principali.

Nam contra, causa necessaria posita cum omnibus prærequisitis, & concursu Dei sibi oblato, per seipsam ità est completa ad agendum, ut nequeat actionem omittere; ideo enim causa illa dicitur necessaria, quia ad unum est determinata sine potentia ad oppositum: ergo illa sic constituta non requirit aliunde ad agendum applicari. Neque verum est quod creaturæ se habeant sicut instrumenta illa quibus nulla inest virtus operandi, ideòque debent ab artifice præmoveri: habent enim causæ creatæ virtutem intrinsecam à Deo sibi inditam respectu effectuum ad quos ex sua natura ordinantur; non enim admittent adversarij illas merè passivè, & mortuo modo ad agendum admoveri, sicut in instrumentis propriè dictis fieri solet.

At, inquies, cum Philosopho 2 *Physic. textu* 33. Omne quod movetur ab alio movetur. Sed non ab alio quam à Deo: ergo prærequiritur præmotio divina ad omnem actionem creaturæ.

Respondeo negando consequentiam. Non enim dicit omne quod movetur ab alio præmoveri, sed simpliciter moveri. Sufficienter autem quælibet causa movetur à Deo, Primò, per hoc quod simul concurrat coefficiendo cum ea quamlibet illius actionem, quam sine divino concursu non posset sola exercere: Secundò, præbendo creaturæ præviam virtutem effectivam omnis operationis ac motionis, quâ ratione omnis actio & motio creaturæ, à Deo tanquam prima illius causa procedit. Quo etiam sensu alibi dicit Aristoteles, elementa moveri à generante, ex eo tantum quod à causa quæ generat, sive inducit formam elementi, indita sit elemento vis naturalis quâ per se sursum aut deorsum moveatur, generante etiam absente, & nullum motum actu imprimente. Adde, non paucos dictum Aristotelis sic legere; Omne quod movetur ab *aliquo* movetur; nempe vel ab alio, vel à seipso.

Dico secundò: In agentibus liberis prædeterminatio physica non videtur ullo modo posse consistere cum libertate actus prædeterminati.

Probatur: Potentia libera est quæ positis omnibus ad agendum immediatè prærequisitis potest agere & non agere; uti constat & lumine rationis, & consensu communi, etiam in Schola Doctoris Angelici. Atqui positâ prædeterminatione voluntas non potest agere & non agere, sed debet infallibiliter id agere ad quod determinata est, sine potentia hic & nunc expedita ad oppositum. Ergo prædeterminatio physica non potest consistere cum libertate.

Minor probatur: Quia, omnis suppositio antecedens immediatè actum, independens à voluntate, & actum infallibiliter inferens, tollit potentiam liberam agendi & non agendi; determinat enim præcisè ad actionem, sic ut stante illâ suppositione impossibile sit voluntati actum omittere. Ex hoc enim capite necessarius est amor beatificus, aut quicunque actus voluntatis qui ex necessitate elicitur. Atqui prædeterminatio physica est talis suppositio immediatè antecedens, & independens infallibiliter inferens actum voluntatis, in hoc enim plerumque Thomistæ conveniunt. Ergo positâ & stante prædeterminatione nō manet voluntati potentia agendi & non agendi, adeoque necessariò præjudicat libertati actus prædeterminati.

Confirmatur nostra probatio: Gratia efficax non consisteret cum libertate si ita per se determinaret voluntatem ad eliciendum actum bonum, ut positâ gratiâ impossibile foret non sequi consensum voluntatis. Ergo neque prædeterminatio physica consistet cum libertate, cum eâ positâ impossibile sit non sequi actum prædeterminatum. Antecedens patet ex Tridentino *sess. 6. can. 4.* asserente hominem posse dissentire gratiæ si velit: item, hominem posse abijcere gratiam si velit: quia censebat aliàs efficaciam gratiæ non stare cum libertate.

Respondent primò Thomistæ, ad minorem nostri argumenti cum distinctione, & dicunt, positâ prædeterminatione voluntatem posse agere & non agere, in sensu diviso, id est considerando voluntatem per se, & ut divisam ab actuali prædeterminatione, etsi nequeat non agere, in sensu composito, hoc est, componendo voluntatem cum actu prædeterminato, quem non potest non elicere ex hypothesi quod illum actu eliciat, quam dicunt esse necessitatem merè consequentem: atque ita aiunt intelligendam esse definitionem potentiæ liberæ, ut sufficiat posse agere vel non agere in sensu divisio: quo etiam modo aliqui conantur explicare sensum Tridentini. At contra: Non habet voluntas in casu potentiam non agendi in sensu diviso; quia stante prædeterminatione non habet potentiam ponendi sensum divisum, sive carendi actuali exercitio actus prædeterminati, quod probo; non ponitur actu sensus divisus nisi ab eo qui potest auferre prædeterminationem, atqui in voluntatis potestate non est auferre aut excutere prædeterminationem, quæ à Deo solo voluntati imprimitur: ergo non est in potestate voluntatis ponere sensum divisum; ergo nec in sensu diviso actum omittere.

Respon-

Respondent secundò, Positâ prædeterminatione, cum potentia ad agendum, remanet etiam potentia ad non agendum, quia saltem permanet ipsa voluntas quæ est potentia ad non agendum.

Sed contra: Remanet quidem potentia ad non agendum remota, & per prædeterminationem impedita, concedo: remanet potentia proxima & expedita nego: voluntas enim prædeterminata ad agendum est tantum potentia remota & impedita ad non agendum; non sufficit autem potentia remota & impedita, quia sic voluntas hic & nunc non habet in potestate sua actum & non actum.

Quinimò in eadem forma conficiam actum voluntatis quacunque necessitate elicitum, semper remanere liberum, sic enim argumentor: Positâ per Deum quâcunque voluntatis necessitate, semper remanet voluntas in se & essentialiter potentia libera, ergo positâ quâcunque necessitate actus voluntatis erit liber. Consequens est apertè falsum, ergo & istud ex quo sequitur.

Respondent tertiò, Ad libertatem non requiri immediatam indifferentiam voluntatis, sed indifferentiam judicij, sive cognitionem proponentem objectum sub aliqua ratione boni, & sub aliqua ratione mali, quam vocat Alvares indifferentiam objectivam, quâ stante aiunt impossibile esse necessitari voluntatem, & illius tantum defectu amorem beatificum esse necessarium.

At contra: Libertas in eo consistit, quod positis omnibus ad agendum prærequisitis possit voluntas agere & non agere: Atqui posito illo judicio indifferenti, & supposita prædeterminatione, non potest voluntas non agere; ergo ad libertatem non sufficit tale judicium: probatur consequentia: Non potest sufficere indifferentia judicij quando aliunde habetur causa necessitatis, qualis hic est vis ineluctabilis physicæ prædeterminationis: sic enim satis non foret, intellectui inesse judicium indifferens, si illo stante Deus negaret voluntati concursum ad amorem objecti indifferenter cogniti, illo enim judicio non obstante omissio amoris esset absolutè necessaria. Denique fatendum est gratiam non adimere intellectui judicium indifferens; & tamen si voluntas non possit reijcere gratiam, per eam necessitaretur ad consensum, ut definivit Tridentinum contra Lutherum, qui docebat ex necessitate voluntatem gratiæ obsecundare. Sed neque Lutherus, neque Calvinus cognitionem obiecti indifferentem sustulerunt, & tamen damnati sunt, eo quod docerent voluntatē per gratiam necessitari.

Respondent quartò, maximè Recentiores. Prædeterminationem non esse suppositionem antecedentem, sed esse ipsam actionem creaturæ, prout est simul à Deo, juxta tertiam expositionem supra in §. 1. sive esse applicationem omnium prærequisitorum ad actionem creaturæ. Ergo, inquiunt, prædeterminatio spectabit ad actum secundum; ergo creatura ex parte actus primi erit potens agere & non agere.

Contra: illo etiam posito, determinatio ad illam actionem oritur à solo Deo, ergo non erit in potestate voluntatis creatæ illam non ponere, cum penes illam non maneat determinatio ad agendum vel non agendum, ergo respectu voluntatis creatæ actus secundus non erit

erit liber. Imo ex parte actus primi dabitur adhuc aliquid quo posito necessariò ponitur actio, nempe prædefinitio, seu decretum efficax ponendi istam prædeterminationem, cum quo stare nequit non actio, nam ad decretum necessariò sequitur prædeterminatio, & ad prædeterminationem actio. Denique sive statuas prædeterminationem esse talem actionem creaturæ, sive talem applicationem, quæro, an illa sit causa cur agat creatura? Id certè non negabis, nisi à communi recedas: at causa tenet se ex parte actus primi: Ergo frustra ad causam secundam, aut istam applicationem recurris.

Sed postremò dices: voluntas potest seipsam determinare ad agendum salvâ libertate: ergo similiter Deus poterit suâ præmotione illam determinare illæsâ libertate; habet enim Deus omnem potestatem in voluntatem creatam, quæ potest voluntati in seipsam competere. Idque corroborant ex verbis S. Augustini de Corrept. & grat. cap 14. Deus magis habet in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas.

Respondeo neg. consequentiam, quia determinatio quæ oritur ab intrinseco sive ab ipsa voluntate sita est in potestate liberi arbitrij; determinatio autem quæ oritur ab extrinseco non est in eius potestate, adeoque antecedenter necessitat; habet ergo Deus in voluntatem liberam, omnem potestatem possibilem, sed non impossibilem, qualis esset, eam reddere liberam, & tamen ad unum determinatam.

Habet quoque voluntates liberas hominum in sua potestate æque ac ipsi, hoc sensu, quod Deo sint in promptu media indifferentia & innumera, per quæ, mediante scientiâ mediâ, posset quemvis actum liberum à voluntate creata impetrare. Et hæc optima est S. Augustini explicatio; quæ si tibi non sat arrideat, vide ne tuum in te argumentum hoc modo retorqueam: Habet Deus omnem potestatem in voluntatem creatam, quam habet ipsa: atqui voluntas creata potest determinare seipsam etiam ad formale peccati: ergo & Deus. Hoc autem penitus negant etiam ipsi prædeterminationis physicæ defensores. Nunc itaque ulterius.

Dico tertiò, Datâ prædeterminatione physica ad actus peccaminosos, non apparet quo modo Deus non esset auctor peccati.

Probatur: Qui ponit prædeterminationem ad peccatum magis videtur esse auctor peccati, quam homo, aut dæmon suadens & instigans ad actum peccaminosum, instigantis enim potest voluntas resistere, prædeterminanti non potest: sed dæmon suadens & instigans ad actum peccaminosum hoc ipso est author peccati: ergo multò magis Deus, si prædeterminet ad actum peccaminosum, esset auctor peccati. Unde ulterius sequetur injustam fore pœnam quam Deus peccantibus infligit.

Respondent, Deum non prædeterminare ad formale peccati seu ad malitiam, sed tantum ad materiale peccati, sive ad actus peccaminosi physicam entitatem, non ad illius moralem deordinationem.

Sed contra primò, sive formale peccati consistat in positiva entitate actus, sive in aliquo negativo, utrumque est necessariò connexum cum

cum actu intrinsicè peccaminoso v. g. in odio Dei : ergo non potest Deus prædeterminare ad materiale , quin etiam prædeterminet ad formale talis peccati.

Contra secundò , Suadens alteri odium Dei , aut mendacium non quâ malum , sed quâ utile , sic ut utilitatem tantum intendat , non malitiam , rectè adhuc censetur author istius odij , & mendacij ; ergo multo magis illius author erit prædeterminans ad materiale peccati , vi cujus debet sequi talis actus à quo malitia est inseparabilis.

Contra tertiò , Damnatur error Calvini in Trid. sess. 6. can. 10. quod doceret Deum impellere homines ad peccatum ; & tamen non contendebat ille Deum impellere ad formale peccati , sed potius ad materiale , ut ex illius affectis tradit Chamierus ; hoc autem materiale peccati non minus infert prædeterminatio quam impulsus aut instigatio ; ergo infert pariter formalem malitiam dum ea cum materiali peccato insolubili nexu sociatur.

Sed quæres , Quomodo etiam in nostra sententia non lædatur libertas , & Deus non sit author peccati , cum statuamus in Deo decretum concurrendi , imo & concursum Dei actualem ad omnem actum etiam peccaminosum ?

Respondeo , In nostra sententia hæc omnia rectè salvari. Quia statuimus in Deo decretum concurrendi efficax quidem & absolutum , sed indeterminatum tam quoad exercitium , quàm speciem actionis : sic ut vi illius decreti non potius velit Deus amorem quàm non amorem , aut odium amori oppositum : ac si diceret , Volo omnipotentiam meam paratam assistere causis secundis , ut ab illis ad quamlibet actionem determinari possit. Concursus autem quo Deus in actu secundo agit cum creatura , non est prævius aut prædeterminans , sed tantum simultaneus , sic ut eadem actio procedat à creatura ut causâ determinante , & simul à Deo ut causâ determinatâ , sive permittente se à creatura determinari , & quasi trahi in consortium eiusdem actionis. Per hunc autem concurrendi modum satis patet neque lædi creaturæ libertatem , cum non aliunde , sed à seipsa ad agendum determinetur : neque Deum esse authorem peccati , cum creaturam ad actum peccaminosum non determinet , sed tantum permittat se trahi ad cooperandum creaturæ juxta naturalem illius exigentiam.

Quæres secundò , Quo pacto discernatur sententia Prædeterminantium , à doctrina Iansenij contraria libertati voluntatis creatæ ?

Respondent facile Prædetetminantes , se ab ea doctrina plurimum discrepare. Primò , Quia damnata est illa doctrina Iansenij quæ tradit , Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ non posse resisti , & ad merendum & demerendum non requiri libertatem à necessitate , sed tantum à coactione ; quam illi omnino abhorrent , & meritò damnatam admittunt.

Secundò , Dogma Iansenij negat in statu naturæ lapsæ dari gratiam sufficientem ; Defensores verò prædeterminationis gratiam illam in terminis defendunt , & admittunt eam suo effectu posse carere.

Tertiò , docent hi requiri prædeterminationem physicam in omni

statu

statu naturæ, tam integræ, quàm lapsæ, eò quod ipsa conditio causæ creatæ illam absolutè deposcat; non ex eo quod amissa sit libertas indifferentiæ per peccatum Adami, ut alij perperam volunt. Denique absolutè negant voluntatem prædeterminatam necessitari, sed potius Deum prædeterminare convenienter ad naturam causæ liberæ. Quamvis autem alij Theologi contrarium opinentur, doctrina tamen prædeterminantium ab Ecclesia nullo modo interdicitur, aut ullâ censurâ notatur, sed liberè in Scholis defenditur & disputatur.

Quæres tertiò. Quid de prædeterminatione physica senserit Doctor Angelicus?

Contendunt operosè non pauci mentem D. Thomæ, & plurium Thomistarum ab hac prædeterminatione omnino alienam esse; & ex ea Schola varios qui contra eam militant longo agmine conscribunt. Id sedulò præstat Petrus à S. Iosepho, Ruiz, Henao, de Cerf, Iosephus de Vita, & postremò Borul, ac plures alij. Sed nobis hic consilium non est alias ex alijs quæstiones serere, sed potius rem ipsam paucis complecti, & eorum quibus scribimus captui accomodare.

CONTROVERSIA TERTIA

An Prædestinatio absoluta ad gloriam facta fuerit ante prævisa hominum merita, & Reprobatio ante prævisa demerita?

§. 1.

Exponitur status Controversiæ, & de ea variæ Scholarum sententiæ.

CÆpit hæc Controversia primo omnium agitari circa annum Christi quadringentesimum, dum S. Augustinus ageret contra Pelagianos: nam à Patribus qui ante Pelagij tempora floruerunt nunquam ex professo, sed tantum ex incidenti, tactam fuisse, tradit ipse Augustinus lib. de dono persever. At demum circa annum Christi 1535. Ioannes Calvinus, eiusque asseclæ, de modo electionis ac reprobationis divinæ novos, gravissimosque errores invexerunt, de quibus supra in polemicis actum.

Inter Doctores Catholicos, de quæstione in titulo proposita, magna est etiam hoc tempore sententiarum discrepantia. Prima est opinio Thomistarum, cum D. Thoma ut illi eum interpretantur, asserentium omnes qui salvandi sunt, à Deo electos esse ad gloriam ante prævisa eorum merita, ad constituendam ex illis Ierusalem cælestem, sicut Archi-

Architectus pro suo arbitrio eligit certos lapides, postea aptandos ad constructionem ædificij. Eandem esse mentem Scoti sentiunt plerique Scotistæ qui eum sequuntur, ego tamen ex illis novi Professores probè eruditos aliter sentientes. Ex Auctoribus etiam Societatis ad hanc sententiam accedit Bellarminus, Suarez, Henriquez, Ruiz, Toletus, Tannerus, & quidam alij.

Non conveniunt tamen omnes prædicti auctores cum Thomistis in modo explicandi hanc electionem. Nam Suarez vult quidem electionem ad gloriam factam esse ante prævisum peccatum originale, sed quoad eos qui electi non sunt, in hoc signo tantum vult illos esse negativè reprobatos, id est, simpliciter non electos, nullâ adhuc ex parte eorum datâ causâ. At Alvarez cum pluribus Thomistis statuunt Deum in hoc signo cæteros non electos positivè exclusisse à gloria, necdum tamen destinasse ad supplicium ante prævisionem peccati originalis. Verùm è contra quoad originale Bellarminus, Ruiz, Toletus, Tannerus, nolunt discretionem saluandorum à non saluandis factam esse ante prævisum peccatum originale, sed in ipsum originale prævisum referunt reproborum exclusionem à gloria æterna.

Sed benè notandum est, hoc discrimen universale inter Thomistas, & prædictos Auctores Societatis qui prædestinationem ponunt ante prævisa merita, quod hi certo modo infra explicando utantur scientiâ mediâ, ne videantur præjudicare libertati humanæ per decreta illa antecedentia & absoluta. Thomistæ verò ut Deum faciant infallibiliter exequi sua decreta, ex prædeterminationibus physicis præsidium petunt.

Altera sententia generalis priori opposita, est eorum qui docent electionem ad gloriam factam esse post prævisa electorum merita si sint adulti, vel merita Christi ijs applicata per Baptismum vel martyrium si sint paruuli: & à fortiori statuunt reprobationem omnem non saluandorum factam esse post prævisa demerita propria, aut peccatum originale.

Hanc tenent ex Antiquioribus Bonaventura, Albertus, Henricus, Argentinas. Et ex Recentioribus, Michael Medina, Faber, Pennotus, Tapperus, Stapletonus, & præcipuè ex Societate illam ex professo tuentur Valentia, Vasquez, Becanus, Amicus, Leffius, Derkennis, Vekenus, & plures alij.

Hunc etiam modum electionis admittit *Ianſenius Iprenſis* in prædestinatione Angelorum, statuens Angelos bonos non nisi post prævisa merita electos, malos verò post prævisa demerita reprobatos. Sed priorem modum electionis ante prævisa merita docet habere locum respectu hominum secretorum à massa damnationis post prævisum pecatum originale.

Accessit etiam è Sectarijs ad hanc secundam sententiam *Arminius* Professor Leydanus, quique eum sequuntur Arminiani quoad adultos: Sed quoad parvulos in eo graviter errant, cum Calvino & Gommaristis, quod infantes natos ex parentibus fidelibus velint infallibiliter salvari sine respectu ad Baptismum; quia, inquiunt, illi sunt filij

Abrahæ

Abrahæ, & in eius fœdere comprehenduntur, alios verò qui non sunt filij parentum fidelium dicunt ob peccatum originale esse reprobatos.

Denique tertiam sententiam inter priores mediam cum paucis alijs excogitavit Arubal, & Granadus, quâ prædestinationem statuunt non ante, aut post, sed simul cum meritis absolutè prævisis, sic ut Deus uno simplicissimo actu, absque ullo rationis ordine sive per æquivalentiam ad actus nostros, sive per ordinem objectorum, simul decreverit merita & gloriam. Nam, inquiunt, volendo dare gratias quas per scientiam mediam novit fore efficaces vult etiam merita, & in meritis decernit gloriam. Sed cum Theologi passim, etiam huius sententiæ auctores, aliquem ordinem decretorum secundum rationem subinde in divinis actibus admittant, nulla est causa cur ordinem illum in divina prædestinatione tollendum censeant. Si enim finis, sive gloria quæ decernitur, non sit aliter concedenda nisi prævisâ conditione meritorum, prius omnino est cognoscere merita ponenda, quàm velle absolutè dare gloriam per modum mercedis, uti in §. sequenti latius exponemus.

Ex his patet huic Controversiæ principali, plures quæstiones gravissimas esse annexas, & nominatim illam celeberrimam de auxilio gratiæ efficacis. Nam Thomistæ ut saluent infallibilitatem decreti divini de salute electorum ante Prævisa eorum merita, subordinant illi aliud decretum quo Deus præfinivit suis electis omnia & singula opera meritoria (saltem quæ peccatum non supponunt) cum non velit eos sine meritis saluare: Hæc autem merita ut infallibiliter obtineat decernit electis ad bene agendum auxilia efficacia & physicè prædeterminantia in tempore præstanda. Sed quia hujusmodi auxilia ex se prædeterminantia voluntatem humanam ad actus meritorios, visa sunt alijs minimè cum libertate consistere, cæperunt Auctores Societatis efficaciam gratiæ cum libertate humana aliâ viâ conciliare, auxilio scientiæ mediæ. Et hinc originem sumpsit gravissima illa controversio inter Thomistas & auctores societatis de efficacia gratiæ, quam diximus Romæ coram summis Pontificibus sæpius ventilatam.

§. 2.

Ostenditur Electionem ad gloriam factam fuisse post prævisa Electorum merita:

PRobatur primò ex Scripturis *Matth.* 25. Venite benedicti possidete præparatum vobis regnum à constitutione mundi; Esurivi enim & dedistis mihi manducare &c: Ubi assignatur causa electionis ad gloriam, quod ab æterno prævisa sunt opera bona in tempore actu præstanda.

Respondent alij, assignari hic in extremo judicio causam actualis possessionis regni cælestis, non verò præparationis sive prædestinatio-

tis

nis quâ illa possessio ab æterno decernitur, de qua aiunt ex mente Christi nullum in loco citato mentionem fieri.

Contra primò, Patres sententiam Christi de ipsa Præparatione intelligunt. Chrysostomus *Hom.*80. eam sic explicat: Nam antequam ,inquit, nati essetis, quia sciebam huiusmodi vos futuros, hæc à me fuêre præparata. Ubi non possessionem tantum, sed ipsam præparationem regni dicit decretam ob prævisa merita, per quæ sciebat dignos fore regno cælesti.

Secundò, Ipse textus hoc suadet, quia addit; Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus est Diabolo, Certum est autem præparationem æterni ignis non solum ordine executionis, sed etiam intentionis decretam propter prævisa demerita; deberet autem esse ratio urgentissima quæ cogat nos asserere in eodem loco Scripturæ Verbum illud *Præparatum* diversimodè accipi, nec posse utrobique in eodem sensu intelligi.

,Secundus locus est ad *Rom.*8. Quos præscivit, & prædestinavit con-,formes fieri imagini filij sui, quos autem prædestinavit hos & vocavit. Ubi Apostolus videtur asserere præscientiam meritorum esse suo modo causam electionis, & electionem æternam causam vocationis, & donationis gratiæ in tempore. Quia sensus est ex mente D. Ambrosij *P.* 5. *de fide. cap.* 3. Apostolus, ait, quos præscivit & prædestinavit; non enim ante prædestinavit quam præscivit, sed quorum merita præscivit, eorum præmia prædestinavit.

Objiciunt primò adversarij: Scriptura è contra supponit institui electionem ante merita, quia ipsa merita vult proficisci ex illa gratuitâ voluntate dandi gloriam. Probant id primò, Ex verbis Christi *Lucæ* 12. Nolite timere pusillus grex, quia complacit Patri vestro dare vobis regnum. Ubi decretum dandi regnum assignat ut causam antecedentem cur debeant esse securi de meritis, & gloria secutura.

Respondeo, cum Christus ibi sit locutus ad omnes discipulos, imo ad alios omnes qui credituri erant, ut patet ex sequentibus, verosimile non est voluisse revelare omnibus electionem absolutam ad gloriam, cum ibi fuerit etiam Judas, & alij fortè plures reprobi. Indicat ergo non decretum absolutum, sed voluntatem antecedentem & inefficacem quantum est ex parte sua conferendi regnum cæleste, si illud meriti fuerint: ac si diceret: Nolite esse soliciti de rebus temporalibus etiamsi omnia vendatis; quia si Pater Cælestis fuerit tam liberalis, ut voluerit omnibus & præcipuè fidelibus donare regnum Cælorum quantum est ex parte sua, & media supernaturalia; multò magis subministrabit hæc temporalia, & habebit curam ut qui relinquunt omnia propter regnum Cælorum non destituantur rebus ad vitam necessarijs.

Objiciunt secundò pro sua sententia illud Christi *Ioan.* 15. Non vos ,me elegistis, sed ego elegi vos &c: quod videtur sonare electionem sine prævisione meritorum.

Respondeo, ibi non agi de electione ad gloriam, sed ad Apostolatum prædicationis Evangelij, ut exponunt Patres apud Maldonatum. Vel

secun-

secundum Augustinum, agitur de electione ad gratiam, & fidem, quæ sine electorum meritis facta est. Frustrà autem conantur Adversarij loca multa ex Evangelio congerere; quia non agunt illa de absoluta electione ad gloriam, sed de conditionata, si nempe perseverent in bonis operibus; quia Christus noluit Apostolis absolutam electionem revelare, quos jubet timere ne tanquam fur in nocte judicium adveniat.

Objiciunt tertiò, tanquam præcipuum suæ sententiæ fulcimentum, ,locum Apostoli *ad Romanos* 9. Cum nondum nati fuissent, aut aliquid ,boni egissent aut mali (ut secundum electionem propositum Dei ma- ,neret) non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia major ser- ,viet minori, sicut scriptum est, Iacob dilexi, Esau autem odio habui. Ubi Apostolus, sicut & in toto capite, ostendit negotium salutis non esse volentis, aut currentis, sed miserentis Dei, & quidem sine respectu ad merita, aut quæcunque opera quoad intentionem conferendi gloriam.

Respondeo, negando illam esse mentem Apostoli. Et sanè non pauci sic explicant illum locum ut non velit Paulus agere de electione sive ad gratiam, sive ad gloriam, sed tantum ad bona quædam temporalia, ut ad opes, splendorem, & regnum obventurum familiæ Iacobi præ posteris Esau sive Idumæis. Vel certè de electione ad peculiares favores genti Judæorum præ alijs Gentibus à Deo destinatos.

Attamen, cum Patres, & maximè S. Augustinus sæpius explicent illum locum de Spirituali dilectione gratiæ, dico etiam Apostolum hic agere de speciali electione, non immediatè ad gloriam, sed tantum de electione & vocatione ad fidem, & gratiam Christi sine respectu ad ulla merita præcedentia, aut etiam in futurum prævisa, & multò minus ad opera legis absque gratia Christi, de quibus tamen Judæi sibi præ Gentilibus gloriabantur. Hic enim erat scopus Apostoli: Non posse Iudæos jure conqueri quod præ illis Gentiles eligerentur ad fidem, & gratiam Christi, etsi Iudæi non verò Gentiles opera legis & cæremonias haberent; quia nempe hujusmodi electio ad fidem & gratiam Christi non procedit ex operibus, sed ex vocatione, proposito, & prædestinatione divina, quâ unum præ alio, ex gratuita tantum voluntate, ad fidem adducit: Ac demum concludit hanc vocationem & electionem ad Primam fidei gratiam, non esse volentis neque currentis, sed miserentis Dei. De electione verò immediata & absoluta ad gloriam hic non agit Apostolus. Quinimo probabile plures æstimant, Esau, qui dicitur hic odio haberi, alioſque plures ex semice Esau oriundos, ad salutem & gloriam perveniſſe. Et hanc expositionem hujus loci amplectitur S. Augustinus quæst. 2. ad Simplicianum.

Denique adverte, plura Scripturæ, & Patrum loca, quæ adferuntur pro electione ad gloriam independenter à prævisis electorum meritis, aliud plerumque non probare, quàm prædestinationem omnino completè sumptam non esse ex meritis, cum illa sic accepta involuat etiam

etiam electionem ad primam gratiam ; ante hanc autem gratiam certum est nulla merita posse præcedere , cum omne meritum gratiam aliquam supponat, & sic procederetur in infinitum,vel principium meriti caderet sub idem meritum , quod omnino repugnat : his ita resolutis.

Probatur secundò nostra assertio , Ratione validissima ; pro qua assumo Fundamentum ex diametro contrarium illi quo nititur sententia opposita. Qui ordinatè procedit non prius intendit absolutè finem quam media, quando recta ratio finem proponit per modum præmij & mercedis ab alio obtinendæ : atqui Deus proposuit gloriam per modum mercedis ; ergo non prius absolutè eam intendit quam alterius merita prævideat , tine quibus gloria non obtinetur. Prob. major : Quia qui proponit finem per modum mercedis , debet moveri ab ipso merito ranquam medio ad dandum finem , cum meritum sit causa motalis dantem movens , ad inferendum finem , sive gloriam , quæ per modum mercedis operi meritorio respondet. Ergo non potest ante prævisionem meriti absolutè intendere ut alter habeat finem sive gloriam , quia tunc non moveretur à merito, sed omino gratis conferret. Unde hæ duæ voluntates videntur pugnare: Volo antequam prævideam merita ut ille habeat gloriam , &, volo ut habeat gloriam propter merita. Quia voluntas dandi ex justitia sive ob merita,destruit voluntatem elargiendi gratis , sive ex liberalitate.

Respondet Suarez l. 3. de auxilijs c. 9. a n. 22. æquivocationem involui in voce *Gratis* , sive gratuitâ voluntate. Quia aliud est Deum eligere gratis aliquos ad gloriam, aliud eligere ad gloriam , gratis conferendam ; dicit autem Deum habere in eligendo priorem , non posteriorem voluntatem:cum igitur docet , Deum habuisse aliquam voluntatem gratis circa electorum gloriam , illud *Gratis*, vult se tenere ex parte actus Dei , non ex parte objecti sive gloriæ gratis conferendæ. Ut quando aliquis vult vendere equum amico , illa voluntas non est dandi equum gratis , sed tamen est gratis concepta, quia amicitia censeri potest quod equum velit vendere.

At contra ; Nos etiam concedimus in Deo esse gratuitam voluntatem proponendi gloriam per modum præmij obtinendam. Sed hæc est generalis , reprobis , electisque communis , nec tali voluntate ad prædestinationem electorum Suarez esset contentus,cum ex illa Deus nec numerum , nec gradus electorum scire possit. Vult ergo Deum absolutè decrevisse ut Petrus & Paulus consequerentur gloriam propter merita : at tale decretum , si sit absolutum , non est immediata & absoluta intentio finis,nisi in ordine ad illud decretum prævideantur ipsa merita liberè futura. Sicut insistendo exemplo contra nos allato , nulla potest esse absoluta voluntas vendendi equum ante prævisionem pretij, sed tantum conditionata,volo quantum est ex parte mea equum pretio conferre : quod si is qui emit sit pauper , & non possit soluere nisi pecuniâ sibi liberaliter datâ à venditore , & sciat venditor acceptâ pecuniâ illum empturum , adhuc manet , non posse absolutè intendere venditionem equi , quæ pendet ab mentis libera voluntate , nisi

per hoc quod prius videat alterius voluntatem equum sibi pretio comarandi.

Objiciunt non pauci, contrariam nobis esse S. Augustini authoritatem. Sed de ipsius mente in hac quæstione anceps est utrimque dimicatio, nec decretoria sententia, ut eruditè ostendit *Bruno Neusser* in Prodromo Velitari part. 1. Certè electioni post prævisa merita videtur non obscurè favere *lib.* 1. ad Simplicianum *quæst.* 2. Nemo eligitur, inquit, nisi jam distans ab illo qui rejicitur, unde quod dictum est, quia elegit nos Deus ante mundi constitutionem, non video quo modo sit dictum, nisi præscientiâ.

Porrò si quis opponat hanc doctrinam, de prædestinatione post prævisa merita, aliquando in Academia Lovaniensi inter alios articulos censuratam fuisse: Respondetur, Censuram illam pridem cassam & irritam à Sixto V. declaratam esse in mandato illius jussu edito per Octavium Episcopum Calatinum Nuntium Apostolicum, & Lovanij promulgato, anno 1588. Cujus sincerum tenorem, ut gratiam præstem, hic ex parte subijcio.

Statuimus, & ordinamus, ac per Apostolica scripta mandamus, ut nemo, cujuscumque ordinis, gradus, conditionis, vel dignitatis existat... de his Assertionibus controversis in alterutram partem, ita disputare, vel Doctorum authoritate unius partis assertiones confirmare, alteriusve refellere, aut impugnare, vel cuiusvis pietatis, aut necessitatis prætextu de his loqui, scribere, vel dictare in posterum attentet, ut ausu temerario eas hereticas, suspectas, & periculosas esse... donec authoritate Apostolicâ maturè definita fuerint, affirmare præsumat. Quod si quis contra fecerit sciat se excommunicationis latæ sententiæ pœnam (à qua nisi in mortis articulo constitutus à nullo præterquam à Romano Pontifice valeat absolui) incurrisse.

Quinimo admittunt plurimi hoc tempore viri doctrinâ ac pietate illustres, hunc electionis modum magis esse consentaneum suavitati gubernationis divinæ, quam & ipsæ Scripturæ sæpius explicant ad modum Principis omnes ad cursum invitantis, & victoribus præmia proponentis, quem sanè magis decet ante cursum certos victores non definire, sed expectare victoriam antequàm designet victores, etiamsi forte pro summa sua potestate possit ille Princeps aliter procedere. Ac præ ceteris huic doctrinæ pondus adjcit non leve suffragium illustre viri sanctitate & doctrinâ illustrissimi S. Francisci Salesij, qui in Epistola ad P. Lessium, cujus authographum servamus, hanc sententiam vocat antiquitate, suavitate & Scripturarum authoritate nobilissimam, quam, inquit, semper ut Dei misericordiæ, ac gratiæ magis consentaneam, veriorem, & amabiliorem existimavi.

§. 3.

Reijcitur eadem Electio ut est conjuncta cum Reprobatione non electorum.

DUplex statuitur, ut diximus, reprobatio, una negativa, sive non prædestinatio, altera quæ sit positiva exclusio à gloria æterna. Suarez reprobationem negativam, quam sustinet, statuit in actu positivo, quo Deus voluerit aliquos non eligere ad gloriam, sic ut ipsa omissio fuerit objectum divinæ voluntatis, & hanc statuit ante prævisa demerita. Positivam vocat, decretum excludendi à regno, & addicendi pœnis. Thomistæ multi ante peccatum prævisum ponunt positivam exclusionem à regno cælesti.

Contra hanc sententiam sic argumentor: Sicut electio absoluta ad gloriam est virtuale decretum procurandi media salutis; ita absoluta & antecedens exclusio à gloria est virtualis intentio quærendi media per quæ aliquis à salute excludatur. Atqui illa media sunt peccata: Ergo Deus determinatur ad procuranda peccata illis quos reijcit, & seligendum gratias incongruas, eâ intentione ut essent inefficaces, ne contingat ipsius decretum frustrari, si aliquis forte non electus itreperet in numerum electorum.

Suarez hæc incommoda evitare conatur, asserendo reprobationem suam negativam non esse contrariam voluntati antecedenti ex parte sua salvandi omnes, sed opponi voluntati absolutæ salvandi aliquos, quos vult tantum relinquere communi providentiæ gratiæ, & non affici erga illos particulari illo affectu quo prosequitur electos.

Sed contra: Quomodocumque explicet suam negativam reprobationem, sequitur ex ea absoluta impossibilitas perveniendi ad salutem. Nam ipse Suarez hic lib. 4. cap. ult. n. 8. dicit non esse in potestate hominis cum reprobatione negativa actu ponere salutem æternam; atqui nec est in eius potestate ut non fuerit reprobatio, quia nulla datur eius causa ex parte hominis, ut fatetur ibidem cap. 5. Ergo absolutè non subest potestati hominis obtinere salutem. Neque hic locus est sensui compositio, aut necessitati consequenti: quia, ut dixi, antecedens illud unde sequitur impotentia salutis, scilicet reprobatio, nunquam fuit in potestate hominis, quando autem antecedens unde sequitur consequens non est absolutè in potestate, nec consequens esse potest; quo argumento Suarez ipse urget Thomistas in physica prædeterminatione. Unde ulterius tam patum intelligi videtur in hac, quam in priori sententia, quomodo Deus ex parte sua cupiat omnes salvos fieri. Neque ad levandam difficultatem quidquam hic iuvat scientia conditionalium, sed potius eam aggravat. Quod enim Deus sciat, si negem talem gratiam Petro labetur in peccatum, facit tantum ut Deus ex vi decreti non eligendi, fiat jam quasi certior de numero non electorum, cum sciat quas gratias negare debeat, ne illi quos non elegit ad salutem perveniant. Suarez enim cap. 7. circa finem, fatetur hanc causalem

esse veram: Deus permittit hunc peccare, & negat auxilium quod novit congruum, quia non elegit eum ad gloriam. Ergo scientia conditionalium tantum servit ad neganda auxilia congrua, ad quod determinatur Deus ex vi decreti quosdam non eligendi. Itaque ex hactenus dictis colligitur hæc conclusio. Electio ad gloriam & reprobatio ab illa, neque fit ante merita vel demerita absolutè prævisa, nec simul, sine respectu ad ordinem actuum divinorum. Ergo necesse est illam fieri post merita absolutè prævisa, modo hactenus explicato.

CONTROVERSIA QUARTA.

De Gratia Divina.

INter Doctores Catholicos etiam hoc tempore variæ, gravissimæque controversiæ agitantur de Gratiæ divinæ virtute, necessitate, sufficientia, efficacia &c. Horum dogmata inter se non parum dissidentia necesse est à damnatis Hæreticorum erroribus accuratè discernere, & singulorum opinionum Authores ac fundamenta cognoscere, ne contingat divini Verbi ministros, dum aut orthodoxos docent, aut heterodoxos oppugnant, aliquid de his imperitè pronunciare.

Fuerunt hæ de Gratia præsertim sufficienti & efficaci controversiæ inter celeberrimas quæstiones coram Summis Pontificibus Romæ disputatas circa annum 1606. in Articulo 7. & 8 quæ quindecim propositiones summâ Disputantium contentione eventilatas continebant. Fuerunt & de his instauratæ lites Baianæ, aliæque cum his concatenatæ. Nec desunt de ijsdem hodie acerrima plurium Scholarum certamina, quæ in decursu distinctius proferentur.

§. 1.

Quid sit, & quotuplex Gratia Actualis, & quales de ea errores Pelagij &c.

GRatia actualis rectè dicitur, donum naturæ indebitum peculiariter conferens ad beatitudinem supernaturalem. Hæc est communis doctrina Theologorum, quamvis aliter nonnihil sensisse Baium infra patebit. Desumitur illa notio gratiæ ex Apostolo ad Romanos cap. 11. *Si gratia jam non ex operibus, alioqui gratia jam non est gratia.* Et confirmatur ratione: Quia sicut ipsa beatitudo, sive clara Dei visio, est donum naturæ indebitum, ita necesse est ut gratia, quæ ad eam obtinendam naturæ impotentiam sublevat, sit singulare donum quod naturæ vires excedit.

Dividitur hæc gratia in Operantem, cooperantem, excitantem, adjuvan-

Juvantem, prout vario modo concurrit ad actum voluntatis creatæ. Item in gratiam sufficientem, & efficacem, quæ infra exponentur.

Circa annum Christi quadringentesimum emersit Pelagius, qui professione dicitur monachus, & natione Scotus. Is tempore S. Augustini acerrimus Gratiæ impugnator fuit: contra illum strenuè dimicavit idem Augustinus, fueruntque eius errores damnati à Concilio Palestino, & ab alijs in Africa, & in Gallia à Concilio Arausicano, varijsque Pontificibus.

Docuit Pelagius primò, nullum dari peccatum originale, & infantes esse in eo statu quo fuit Adamus ante prævaricationem, quem voluit nihil nocuisse posteris, nisi solo peccandi exemplo.

Secundò, Infantes non Baptizatos habituros vitam, & fælicitatem quandam æternam, sed in regnum cælorum non admittendos.

Tertiò, Homines posse per solas vires naturæ legem Dei implere, & cognitis præceptis, sine adjutorio gratiæ Salvatoris ad eam perfectionem pervenire, ut non sit necessarium dicere; *Dimitte nobis debita nostra.*

Postquam hæc pestifera hæresis ab Ecclesia reprobata est, non ita potuit penitus aboleri, quin aliquæ ex ea Reliquiæ subtiliori veneno plurimos inficerent, & hi dicti sunt Semipelagiani.

Itaque Semipelagiani, admisso peccato originali, & imbecillitate naturæ, quæ integra fuerat in Adamo, docuerunt aliquam gratiam Christi ad salutem esse necessariam, sed eam subesse voluntatis nostræ arbitrio, eo quod per initium viribus naturæ credendi, quærendi &c. eam possimus obtinere. Et probabilius est eos hanc gratiam intellexisse non tantum de illuminatione supernaturali intellectus, sed etiam de corroboratione voluntatis. De his S. Augustinus lib. de grat. & lib. arbit. cap. 14. sic loquitur ut asserat convictos esse illos Inflatores liberi arbitij, quod Graria divina non tantum sit Dei scientia, & natura, sed faciat ut lex impleatur, & istos ad hoc se convertere, quod gratia secundùm merita nostra detur.

Docuerunt secundò, Multis prædicari Evangelium merè ob conditionatè præcognitam bonam eorum voluntatem; quin & iufantes aliquos ideo obtinere Baptismum, alios verò Baptismo destitui, quia nempe præcognovit Deus si viverent rectè usuros bona voluntate, atque ita habituros ex se initium credendi, alios verò non rectè usuros, ideoque cælo exclusos. Patent hæc ex Epist. Prosperi ad S. Augustinum, ubi ita concludit: Novo absurditatis genere, & non agenda præscita sunt, & præscita non acta. Quod nempe infantes dicerentur præsciri meritoriè acturi ex viribus naturæ, cum tamen sine gratia nemo possit meritoriè operari, nec infantes illi, unquam fuerint actu operaturi.

Docuerunt tertiò, Perseverantiam in bonis operibus & justitia, ac tandem electionem ad gloriam maximè fundari in viribus naturæ: credebant enim Perseverantiam non esse peculiare donum gratiæ, sed hominem per vires naturæ persistendo in fide & desiderio salutis, posse illam promereri, ac ipsam prædestinationem ad gloriam, quam

nolebant à peculiari Dei beneplacito dependere, ne aliàs foret acceptor personarum. Ita habet Epist. Hilarij ad Augustinum, & ipse August. *lib. de bono perseu. cap.* 17. Neque refert quod Semipelagiani, ad perseverandum in adimplendis præceptis, Dei gratiam requirerent, quia eam volebant dependere à naturali permanentia in fide, & desiderio salutis tanquam merito. Et hoc tantum sensu sæpe damnatum est, gratiam ancillari voluntati, eam subsequi, non autem prævenire &c. Quæ omnia solerter annotanda, ut natura gratiæ, & doctrina Catholica ritè percipiatur.

Ubi ad extremum adverte, modernos Sectarios hos quidem errores aversari, sed insipientium more in altero extremo, soli gratiæ omnia attribuendo, in gravissimas hæreses prolabi: dum docent cum Calvino, Quidquid fit sine gratia multis modis contaminari: gratiam non consistere cum libertate à necessitate, sed tantum cum libertate à coactione: neminem à salute excidere posse post acceptam gratiam conversionis, & alia errorum monstra, quæ in Controversijs de gratia & prædestinatione supra notavimus.

§. 2.

An possibile sit hominem condi in statu puræ naturæ absque dono supernaturali gratiæ.

STatus puræ naturæ est, in quo homo tantum sortiarur perfectiones naturæ debitas; & ordinetur ad beatitudinem naturalem distinctam à clara Dei visione. Hunc statum prorsus impossibilem esse, post Bajum, ita defendit Iansenius Iprensis lib. 1. & 2. de statu puræ nat. ut possibilitatis istius assertores proclamet reos esse Pelagianismi, doctrinæ Augustinianæ corruptores, & divinæ justitiæ ac providentiæ eversores. Unde ulterius docet, sine justitia, & bona voluntate creaturam rationalem à Deo condi non posse; neque creaturæ innocenti sine injustitia beatitudinem supernaturalem negari, neque posse morti ac miserijs obnoxiam relinqui. Ex quibus apertè sequitur gratiam divinam non esse donum naturæ indebitum.

At contra, omnino dicendum est, possibilem esse statum puræ naturæ. Estque hæc communis Theologorum doctrina cum D. Thoma. 1. part. quæst. 59. art. 1. & alibi frequenter. Consentit Scotus in 2. dist. 28 quæst. unica. Nominales, alijque Doctores, ac Patres, qui ex illo ad Roman. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis*, deducunt gratiam actualem, ac veram justitiam esse singulare donum nobis indebitum; ergo natura non potest illam gratiam, quæ ad justitiam & charitatem ordinatur, ita sibi vindicare, ut non possit sine illa creari. Idque confirmatur ex S. Augustino tum alibi, tum lib. 3. contra Maximum *cap.* 15. Homo ad Dei similitudinem factus, non est verus filius, & ideo fit gratiâ filius quia non est naturâ.

Proba-

Probatur 2. ex Decreto trium Pontificum contra Michaelis Baij propositionem 26. Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio : Et prop. 55. Deus non potuisset ab initio talem creare hominem qualis nunc nascitur. Ergo ex sensu Ecclesiæ doctrinæ Baianæ oppositio, potuit homo ab initio creari qualis nunc nascitur absque sanctitate, & dono integritatis, qui esset status puræ naturæ. Et verò ratio ipsa docet, dona quibus constituitur status innocentiæ, neque esse proprietates naturæ humanæ per se spectatæ, neque ea ex merito illi deberi, cum hominis creatio nullum meritum præsupponat, ac proinde nihil obesse quo minus possit in statu puræ naturæ donis illis orbata creari, obnoxia concupiscentiæ, & morti, & miserijs statum hominis naturalem consequentibus; munienda tamen fuisset tunc natura humana præsidijs ordinis naturalis, quibus possit peccata evitare.

Objicies primò : S. Augustinus *lib.* 3. de peccat. meritis *cap. ult.* & passim in Opere imperfecto, & alibi, agens contra Pelagianos urget, frustra Baptizari infantes, quia innocentiæ naturali annexa est sanctitas & gratia. Hoc verò argumentum nullius foret roboris, si possibilis esset status puræ naturæ.

Respondeo primò, hoc argumento nimium probari : inde enim sequeretur quod Augustinus plus attribuerit naturæ secundum se, quam ipse Pelagius : quia hic negabat naturæ parvulorum etiam innocenti debitam esse adoptionem in filios Dei, ad veram sanctitatem, & gloriam, ideoque in ordine ad hæc dona obtinenda asserebat Baptismum esse necessarium : quod si S. Augustinus vellet dona ista sic debita esse naturæ ut non possit sine illis creari, in efferenda natura longè Pelagium antecederet, quod nemo admiserit.

Respondeo igitur secundò, dum asserit S. Augustinus, si abesset originale, innocentiæ naturali annexam fore Sanctitatem & gratiam, illum procedere ex suppositione providentiæ supernaturalis jam à Deo constitutæ, & promissæ de justitia infundenda ubi non esset obex peccati. Cum enim eo nunc supposito non detur status medius inter statum justitiæ & peccati, rectè arguit cotra Pelagianos, si dicant infantes esse sine peccato originali, illos esse in statu justitiæ, adeoque frustra Baptizari ad justitiam obtinendam, aut peccatum expiandum. Hoc itaque dictum S. Augustini juxta præsentem rerum statum, nihil facit contra statum puræ naturæ possibilem.

Objicies Secundò : S. Augustinus lib. de Spiritu & littera *cap.* 27. contendit hominem naturaliter esse Dei imaginem, & statum gratiæ illi esse naturalem &c. Hoc, inquit, agit Spiritus gratiæ ut imaginem Dei, in qua naturaliter facti sumus, in nobis restauret : Et *lib.* 3. de libero arbit *cap.* 18. ait, errare, torqueri &c. non est natura instituti hominis, sed pœna damnati. Ergo status innocentiæ fuit Adamo naturaliter debitus, adeoque status puræ naturæ impossibilis.

Respondeo neg. consequentiam. Sed ideò tantum tradit nos in imagine Dei naturaliter conditos, quia ipsa natura secundum se considerata, est quædam Dei imago, & multò magis prout fuit in Adamo

cum Sanctitate de facto creata. Hoc igitur modo rectè dicitur, quod errare, aut torqueri, non sit secundum naturam instituti hominis, prout scilicet cum singularibus Dei donis de facto condita fuit. Hinc, *naturaliter*, non sumitur ibi prout opponitur statui supernaturali, sed illi qui est contra naturam, & morales defectus qui eam comitantur. Et hac ratione solvuntur dicta quædam aliorum Patrum, dum asserunt dignitatem illam Adamo fuisse naturalem; tantum enim volunt eam fuisse Adamo concreatam, sicut dicimus illum naturalem esse hæredem coronæ, cui contingit nasci cum jure ad regni coronam, quamvis absolutè sine isto jure nasci potuerit.

CONTROVERSIA QUINTA.

An, & qualis detur Gratia Sufficiens.

§. 1.

Exponitur status Controversiæ.

GRatia sufficiens sumi potest prout opponitur insufficienti, quæ ad certum effectum v. g. ad amorem Dei nec proximè, nec remotè sufficit. Gratia verò sufficiens huic opposita talis est, ut possit vel proximè, vel remotè certum actum v. g. Dei amorem inferre; proximè quidem, si præter eam alia gratia non requiratur, remote verò si non sufficiat per se ad amorem eliciendum, possit tamen sufficere ad actum fidei, vel alium, per quem obtinebitur gratia ulterior ad Dei amorem requisita.

Sed communius Gratia sufficiens accipitur pro ea, quæ opponitur gratiæ efficaci, estque talis ut possit voluntas cum ea exercere actum ad quem conceditur, de facto tamen eam non exercet, & hæc dicitur gratia merè sufficiens; nam gratia efficax non tantum est sufficiens, sed etiam semper cum actu connexa.

De gratia ergo merè sufficienti hic quærimus, an jam in statu naturæ lapsæ talis detur, quæ effectum suum non sortitur? Negat primò Calvinus *lib.* 2. instit. *cap.* 3. asserens omnem gratiam inrernam esse seriam, & efficacem, dari tamen vocationem externam aliquando inefficacem, cui dum voluntas non obtemperat peccatum admittit, tametsi ad obtemperandum gratiâ internâ destituatur.

Secundò, docet Ianſenius *lib.* 3. de gratia Christi *cap.* 1. etsi data fuerit Adamo, & Angelis, nullum tamen jam in statu naturæ lapsæ concedi gratiam sufficientem quin simul sit efficax, v. g. nunquam dari gratiam, proximè sufficientem ad amandum Deum, quin amor ille à voluntate eliciatur. Hinc istam gratiam vocat pernicioſam, inutilem lapsorum reparationi, & monstrum quoddam singulare gratiæ, novumque

que genus Augustino, Patribus, & D. Thomæ incognitum, & à Pelagianis excogitatum. Asserit quoque secum sentire Alvarez, Zumel, & alios Thomistas. Certum verò est illos in terminis docere dari de facto gratiam verè sufficientem, & omnino conari ut eam componant cum physica prædeterminatione, quam aiunt ad omnes actus requiri.

§. 2.

Admittenda est Gratia merè Sufficiens.

PRobatur primò ex Scripturis, *Matthæi* 11. Si in Tyro, & Sidone, factæ fuissent virtutes quæ in vobis, pridem in cilicio & cinere pœnitentiam egissent. Ubi Christus exprobrat Judæis quod non fuerint conversi ad pœnitentiam cum illa gratia, cum qua Tyrij & Sidonij, si eam habuissent, pœnitentiam egissent. Atqui illa gratia fuit sufficiens ad pœnitendum, cum illa enim Tyrij & Sidonij actum pœnitentiæ elicuissent si ijs concessa fuisset. Ergo illa talis est ut potuerit in Judæis effectum habere, quem tamen sortita non fuit; aliàs contra eos iniqua fuisset Christi exprobratio, sic cum ea gratia actum pœnitentiæ elicere non potuissent.

Sed, inquies, S. Augustinus *lib.* 2. de bono persever. *cap.* 14. de Tyrijs & Sidonijs pronunciat: Quoniam ut crederent non erat eis datum, etiam unde crederent est negatum. Respondeo S. Augustinum tantum negare Tyrijs datam esse gratiam quam Deus prævidit fore efficacem, sive quâ erant actu crediturí; non negat autem datam esse aliquam sufficientem: neque ait crediturós non fuisse si habuissent gratiam Judæis concessam, cum Christus credituros disertè affirmet.

Eodem spectat illud Proverbiorum *cap.* 1. Vocavi & renuistis. Et ad *Rom.* 2. An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & benignitatis contemnitis: Atque alia non minus manifesta Scripturarum oracula, quæ toties inculcant, peccantibus dari gratiam cum qua poterant rectè operari, nisi illam propriæ voluntatis arbitrio cassam, & infructuosam reddidissent.

His conformia sunt Conciliorum decreta, ac noviſſimè Tridentini *Sess.* 6. *cap.* 11. ubi dum docet, justos posse per Christum piè vivere, & proficere, subdit rationem, Deus enim semel justificatos non deserit, nisi ab ijs prius deseratur: Et *cap.* 13. docet justificatos in Dei auxilio firmissimam spem collocare debere, Deus enim, inquit, nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet. In quibus Concilium apertè supponit justis præberi gratiam sufficientem, & defectum bonæ operationis in nostra tantum voluntate residere.

Subscribit disertè S. Augustinus tum sæpe alibi, tum l. 80. trium quæstionum. *q.* 68. Nec illi, inquit, qui noluerunt venire debent alteri tribuere, sed tantum sibi, quoniam ut venirent vocati, erat in eorum libera potestate. Idem exprimit *lib.* 1. ad Simplicianum *q.* 2. Idem fusius urget *tract.* 53. in Joannem ubi docet Deum impertiri potesta-

testatem ut possimus filij Dei fieri per gratiam, hominem verò per liberum arbitrium gratiæ obluctari.

Postremò, veritas hujus doctrinæ invictè probatur, ex eo quod inter quinque propositiones Jansenij, hæc ut hæretica damnatur: Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur. Hæc enim propositio in sensu authoris asserit, gratiam semper habere omnem effectum quem hic & nunc obtinere potest, & ad quem à Deo conceditur, licet non causet effectum ad quem actu non datur, aut quem in alijs circumstantijs obtinuisset. Itaque ex damnatione prædictæ propositionis in sensu authoris, satis liquet definitum esse, interiori gratiæ aliquando resisti, sive eam non habere effectum quem hic & nunc obtinere potest, & ad quem conceditur; atque adeo dari gratiam merè sufficientem: non enim rectè dicitur resisti gratiæ, nisi frustrando illam effectu ad quem hic & nunc à Deo ordinatur.

Objciunt Adversarij contra gratiam merè sufficientem, Primò, Hæc gratia sufficiens, est illa gratia *Possibilitatis* à Pelagianis olim asserta, & ab Augustino semper reprobata. Secundò, Gratia sufficiens à natura requiritur ad non peccandum: Ergo est naturæ debita: si est debita, ergo non est gratia. Tertiò talis gratia sufficiens nunquam sortitur effectum; Ergo est aliquod inutile & monstrosum genus gratiæ; qualis esset medicina quæ nulli unquam prodesset. Ut hæc, & his affinia breviter dissoluantur.

Respondeo ad primum, Duplicem dari possibilitatem bene operandi, aliam fundatam in solis viribus naturæ, quam in Pelagianis Augustinus constanter oppugnabat lib. de natura & gratia *Cap.* 11. *& alibi.* Alia est possibilitas quæ tantum habetur in natura per gratiam adjuta, & hæc includit gratiam sufficientem quâ natura fit potens ut rectè operetur, etiam pro eo tempore quo negligit gratiæ cooperari: & hanc disertè tuetur Augustinus eodem lib de nat. & grat. cap. 43.

Ad secundum, Negatur ultima consequentia: Sic homini justo debetur gloria, hæc tamen vera est gratia. Quia igitur gratia sufficiens debetur naturæ, non prout est in se, sed tantum naturæ supernaturaliter elevatæ, hinc vera est gratia, & naturæ secundum se spectatæ omnino indebita.

Ad tertium, Neganda est etiam consequentia: Fatentur enim adversarij gratiam purè sufficientem in Angelis non fuisse monstrosam, etsi eorum vitio non fuerit sortiata effectum: idem ergo de nostra admittendum est, quia quantum est ex parte, & virtute gratiæ, potest sequi effectus, & de facto alia gratia huic omnino similis actum bonum aliquando operatur. Monstrosa igitur tantum esset illa medicina, aut gratia, vi cujus nullus absolutè curari, aut iuvari possit. Plura de huius gratiæ natura, necessitate, & distinctione à gratia efficaci, ex dicendis magis elucescent.

§. 3.

An detur Gratia sufficiens omnibus, etiam obduratis, excæcatis, & facientibus quod in se est viribus naturæ?

DE his quæstionibus variæ sunt Doctorum etiam Catholicorum sententiæ. Negat Ariminensis, contra communiorem, dari gratiam sufficientem Infidelibus quibus Christus non innotuit, quales erant Philosophi gentiles, Plato, Aristoteles, &c. Quoad obduratos, Bellarminus, Suarez, Ripalda, Herice &c. asserunt hanc gratiam etiam concedi obduratis, & excæcatis. Infantibus sine Baptismo morientibus non tribui sufficientia remedia ad salutem docet Ariminensis, Sotus, Vasquez, & quidam alij: affirmat Suarez, Lessius, Herice, & alij plures. Pro harum quæstionum resolutione.

Dico primò, Datur omnibus auxilium aliquod sufficiens saltem ad non peccandum, dum actum peccaminosum formaliter exercent. Hæc thesis est certa, contra Calvinum, ac Lutherum: nec non adversus Jansenium *lib.* 3. de gratia Christi *cap.* 13. qui id negat de infidelibus, obcæcatis, pluribus Judæis, & aliquibus justis.

Probatur, Quia si homo, dum formaliter peccat, careret omni auxilio sufficienti tam ordinis naturalis, quam supernaturalis ad non peccandum, Deus præciperet illi rem impossibilem, nempe servare præcepta quæ nequeunt sine gratia sufficienti impleri. Atqui hoc repugnat Tridentino *Sess.* 6. *c.* 11. Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis. Hinc damnata est Baij *Prop.* 64. Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod necessariò facit. De hac doctrina, quam ipsum rationis dictamen aversari videtur, plura diximus supra part. 1. tract. 2. contra propositionem primam ex 5. damnatis.

Dico secundò. Nulli adulto, etiam obdurato, aut excæcato, statuit Deus denegare gratiam sufficientem ad conversionem, & salutem; sed paratus est eam omnibus dare, si vel ipsi, vel alij ponerent eas circumstantias in quibus solet Deus gratiam præbere, quales sunt prædicatio Euangelij, exempla majorum, &c. Ita cum D. Thoma docet Alensis, Sotus, Vega alijque: Contra Medinam, Rossensem, & quosdam alios, qui volunt Deum statuisse quibusdam, ob enormia peccata, conversionis gratiam negare; sicut poterat illis in eo statu sine spe veniæ vitam auferre.

Probatur nostra assertio. Quia Deus in Scripturis passim, & sine exceptione invitat omnes peccatores ad pœnitentiam; ut *Ezechielis* 18. Nolo mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat. Et 2. *Petri c.* 3. Nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam converti. Et de ipsis etiam in scelere obduratis id indicat Apostolus ad *Rom.* 2. asserens, Divitias bonitatis Dei concedi ijs, qui secundum duritiem, & impœnitens cor thesaurizant sib iram in die iræ. Non esset satis

sincera

sincera ista omnium invitatio, si Deus positivè decrevisset quibusdam gratiam ad pœnitendum sufficientem denegare. Hinc Concil. Senonense in decreto fidei *cap.* 15. Deus, inquit, semper in promptu est, ,& nec momentum præterit in quo non stet ad ostium, & pulset.

Nec refert quod Deus quovis instanti possit justè peccatorem, sine spe pœnitentiæ, ad barathrum deturbare. Quia quamdiu vult illum relinquere viatorem, & præceptis subijcere, statuit etiam illi dare auxilia sufficientia, ut possit reconciliari; aliàs ad hoc tantum viveret ut sine spe salutis possit sibi peccata, & pœnas accumulare, in quo esset ipsis damnatis infelicior.

Objcies primò, Varia Scripturæ loca, in quibus dicuntur quidam esse à Deo excæcati, & obdurati, & dati in reprobum sensum, nec posse credere, aut sanari. Quo modo sæpe etiam loquitur Augustinus, ideoque asserit Pharaoni obdurato peccatum non imputari.

Respondeo, hæc intelligenda de excæcatione, & obduratione tantum permissiva, & impossibilitate morali conversionis. Deus enim permittit aliquando magnos peccatores obdurari, & perire, non negando illis adjutorium sufficiens, se subtrahendo speciale auxilium cum quo prævidet ad pœnitentiam movendos si illo instructi fuissent: item permittendo aliquas peccandi occasiones, ac tentationes ijs obvenire, cum quibus difficillima redditur eorum conversio sine majori gratia, quâ se indignos reddiderunt. Et de hac majori, & efficaci gratia, non verò de sufficienti, intelligendus est S. Augustinus, alijque, dum aliquando asserunt induratos gratiâ destitui.

Objcies secundò, Status obdurationis in peccato, opponitur statui confirmationis in gratia. Atqui sic confirmati nequeunt peccare. Ergo consentaneum est ut obdurati defectu gratiæ nequeant converti.

Respondeo, dissimulato antecedente, negando consequentiam: facilius enim Deus concedit favorem compatibilem cum libera tendentia ad gloriam, quàm infligat pœnam cum illa tendentia non consistentem. Satis itaque statui confirmationis opponitur status obdurationis, per moralem impotentiam conversionis, quâ obdurati à spe gloriæ multum removentur, etsi non penitus excludantur.

Objcies tertiò, Peccatores multi, in pœnam peccati admissi, à Deo subitâ morte puniuntur: imo aliquando in flaganti delicto dum peccant è vita abripiuntur. Atqui non apparet quomodo tunc paratus sit Deus his largiri sufficientem gratiam quâ possint converti: Ergo ea aliquibus negatur.

Respondeo negando minorem. Nam cum istiusmodi obitu repentino bene consistit, quod Deus ex parte sua fuerit paratus suppeditare gratiam, si pœnitendi occasio occurrisset, v. g. si aliquis peccatorem ante mortem admonuisset, aut ipse de periculo mortis cogitasset priusquam ipso peccandi exercitio se constituit in illo statu, cum quo usus gratiæ non consistit. Non enim dicimus quemlibet omni momento, dum dormit, aut nulla incidit salutaris cogitatio, gratiam proximè sufficientem in promptu habere, sed dum adest præsens occasio se determinandi ad bene, aut male agendum.

Ex-

Extendi potest hæc doctrina ad Infantes sine Baptismo extinctos, quibus Deus quantum est ex parte sua, prospectum cupit de Baptismo tanquam remedio ad salutem sufficienti. Asserit enim Apostolus 1. *ad Timoth.* 2. Deum velle omnes homines salvos fieri: & merita Christi ex parte sua, & in actu primo tam latè se extendere ad omnes salvandos, quam peccatum Adami ad omnes perdendos. Et quamvis non rarò eveniat aliquos infantes interire absque Baptismo, id per accidens contingit, ex eo quod eorum parentes ad ea loca se contulerint, aut causas naturales aliqui liberè posuerint ex quibus infantes in lucem edi, aut certè Baptismus illis applicari non potuerit; quorum libertatem ob alias causas contra cursum communem naturæ Deus impedire noluit. Quod non officit sinceræ voluntati quâ Deus ex parte sua media infantibus ad salutem necessaria præparavit, quæ hominibus ordinario modo applicanda commisit; sicuti sincerè cupit pauperi subvenire, qui eleemosynam famulo distribuendam tradit, licet hic pro sua libertate aliquibus eam elargiri prætermittat.

Dico tertiò. Probabile est, homini facienti quod in se est viribus naturæ, Deum non denegare gratiam primam, quâ possit credere, & salutem operari: modò per hoc non intelligas, operibus ex viribus solius naturæ factis per modum positivæ dispositionis, aut meriti, gratiam primam infallibiliter annexam esse, sed ex solo beneplacito Dei, decernentis omnibus obicem non ponentibus suam gratiam præbere. Est communior sententia Theologorum apud Suarez. 1. *part.* *l.* 2. de prædest. *cap.* 18. quam etiam docuerunt nonnulli Thomistæ, quamvis eam censuret Alvarez de auxilijs disp. 56. n. 21. & alios habeat adversarios.

Ratio præcipua est, quod id videatur congruum divinæ benignitati, quæ omnibus universim præparavit gratiam sufficientem, ut eam infallibiliter conferat singulis non ponentibus obicem. Cum enim Deus sæpe non deneget auxilia sua gentilibus, qui per continuata peccata se præbent positivè indignos isto beneficio, congruum est, ut eam gratiam ijs conferat qui observando legem naturæ removent illud gratiæ impedimentum, & saltem se reddunt physicè capaces, ut commune illud Dei beneficium ad se extendatur: atque ita non desit ex parte Dei illustratio & auxilium supernaturale, quo saltem possint ad salutarem Dei notitiam, & inde ad salutem pervenire.

Dices, Huic doctrinæ repugnat Concil. Arausicanum damnans Semipelagianos, quod assererent initium fidei esse ex nobis, sive ex bonis operibus viribus naturæ factis, quibus ad gratiam fidei percipiendam disponimur.

Respondeo, hanc doctrinam toto cælo à Semipelagianis distare. Docebant illi primò, nos per merita naturalia absolutè promereri primam gratiam ad credendum, hæc verò sententia id omnino pernegat, & gratiam, naturæ legem servantibus conferendam, non refundit in merita istorum operum, sed in meram Dei benignitatem. Secundò, asserebant Semipelagiani, solis habentibus merita naturalia lege ordinariâ à Deo gratiam & quidem efficacem conferri, quod hæc opinio

penitus

penitùs abhorret. Unde perperam docebant illi, propter hujusmodi merita etiam conditionata infantes Baptizari, & alios ob eorum defectum Baptismi beneficio privari. Hæc igitur doctrina nullo istorum errore inficitur; nec aliud apparet quo minus possit inter opiniones in Scholis probabiles meritò reputari.

CONTROVERSIA SEXTA

De viribus Naturæ sine adjutorio Gratiæ divinæ.

§. 1.

Quid possit homo præstare absque Gratia in servanda lege naturæ, & tentatione superanda?

DIco breviter primò: In natura lapsa sine gratia datur potentia physica servandi collectivè totam legem naturæ. Ita docent Arriaga, & plures alij. Quia etiam sepositâ gratiâ homo peccabit si violet legem naturæ. Atqui potentia peccandi includit potentiam saltem physicam non peccandi, nemo enim potest peccare in eo quod physicè nequit vitare.

Dicò secundò, Homo tamen lapsus habet necessitatem moralem saltem ex parte violandi legem naturæ, si longo tempore ei desit gratia. Hæc est communis doctrina Theologorum, adeo ut oppositа censeatur errori proxima.

Ratio desumitur ex eo, quod Concilia & Patres in illud Apostoli, ad *Rom.* 7. Infælix ego homo quis me liberabit de corpore mortis hujus? gratia Dei per Iesum Christum; doceant observationem legis sine gratia esse moraliter impossibilem, propter infirmitatem carnis, & vim concupiscentiæ: quibus denotatur necessitas quædam antecedens, sita in peculiari difficultate honestè operandi, sepositо adjutorio gratiæ: quia sensibilia vehementer apprehendimus, & concupiscentia ad hanc apprehensionem naturaliter insurgens, voluntatem ad objecta inhonesta vehementer inclinat, ideoque redditur moraliter impotens ad legem longo tempore observandam; cum necesse sit intra longum temporis spatium frequenter occurrere tentationes legis observationi contrarias. Sicut in magna multitudine hominum, etsi possibile sit physicè omnes silere, moraliter tamen necessarium est aliquem fore qui loquatur. Colligitur eadem doctrina ex Concil. Milevitano *Can.* 5. & Tridentino *Sess* 6. *c.* 13.

Dico tertiò: Datur in homine lapso moralis possibilitas servandi dictam legem exiguo tempore absque gratia. Est communis Doctorum.

Quia pro exiguo tempore potest deesse illa moralis difficultas, quam in

in superiori assertione exposuimus; absente autem singulari difficultate, nos posse honestè operari, adeoque legem servare, admittunt passim Doctores cum S. Chrysost. in 1. ad Corinth. *cap.* 11. & S. Anselmo in dial. de libero arbit. *cap.* 5. & 6.

Dico quartò: Homo in hoc statu nequit gravem tentationem sine gratia superare. Est communior, contra aliquos Authores Catholicos.

Et probatur ex Apostolo 1. *ad Corinth.* 10. Fidelis Deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis. Ex quo loco docet Chrysost. dari aliquas tentationes quæ non possint à nobis viribus naturæ superari, cum eas opponat Apostolus tentationi humanæ, sive levi, quæ à nobis vinci potest. Et Prosper lib. contra Collatorem *cap.* 35. invehitur in Cassianum, quod dixerit à Jobo tentationem gravem viribus naturæ superatam fuisse.

Hinc dicendum a fortiori, omnes tentationes collectivè sine gratia superari non posse. Et quamvis nonnulli contrarium contendant, id tamen temerarium esse censet Suarez hic *lib.* 1. *cap.* 26.

Dices, Potest quis ex fine pravo inanis gloriæ mortem tolerare; ergo idem potest ex fine honesto sine gratia, non obstante rei difficultate.

Respondeo negando consequentiam. Quia finis pravus tollit, aut minuit difficultatem operandi, propter vehementem sensibilis bonitatis apprehensionem: finis verò honestus, quia languidè apprehenditur, relinquit totam tentationis difficultatem prædominari.

Dico quintò: Potest modò ab homine sine gratia vinci levis, aut mediocris tentatio. Ita docet Amicus, alijque communiter, contra Vasquez, & Meratium, qui semper ad victoriam tentationis gratiam aliquam requirunt.

Ratio desumitur ex eo, quod aliqualis difficultas oppositæ tentationis non impediat quin objecti honestas possit efficaciter apprehendi, atque ita connaturali modo placere ut voluntas illi adhæreat. Et sicut experimur opus non esse auxilio gratiæ ut quis resistat alteri gratiæ fortiter ac suaviter ad bonum inclinanti, ita etiam non est cur aliqualis difficultas concupiscentiæ impellentis ad actionem inhonestam, per vires naturæ nequeat superari. Adde proscriptam esse Baij propositionem 29.' Non solum fures ij sunt & latrones qui Christum viam veritatis & vitæ negant, sed etiam qui dicunt tentationi ulli, sine gratiæ ejus adjutorio, hominem posse resistere.

Quæ nostræ assertioni ab alijs opponuntur, tantum probant requiri gratiam ad quamlibet tentationis victoriam, ut hæc sit meritoria præmij supernaturalis: aut ut contra leves etiam tentationes victoria continua obtineatur, quod lubentes admittimus. Sicut enim absque speciali privilegio nequeunt moraliter vitari omnia venialia, propter instabilitatem naturæ. & frequentes labendi occasiones, sic etiam natura per se non satis est potens, ut collectivè omnibus levium tentionum impulsibus obluctetur.

§. 2. *An*

§. 2.

An homo posſit habere aliquos Actus moraliter bonos absque Gratia supernaturali?

CErtum est apud Doctores Catholicos, sine adjutorio gratiæ non elici actum bonum, prout conducit ad vitam æternam. Procedit igitur hæc quæstio de actu tantum moraliter honesto, sive laude digno intra ordinem naturæ. Talem actum negat Bajus, ac penitus explodit distinctionem communem actionis honestæ in naturalem & supernaturalem, asserens ad quemlibet actum honestum gratiam supernaturalem esse necessariam.

Sed contraria sententia necessariò admittenda est. Quod probatur primò; Quia, inter alios, damnarunt Pontifices hunc Baij articulum ,25.' Omnia opera infidelium sunt peccata, & virtutes Philosophorum sunt vitia. Quia nempe procedunt ab infidelibus gratiâ destitutis. At ex Baio unum breviter exquiri velim: Si filius infidelis videat suum patrem lapsum in foveam, quid illi agendum ut peccatum non incurrat? Si nolit illi manum porrigere, delinquet certè contra amorem parenti debitum: si illum è fovea extrahat, etiam extrahendo peccabit, quia si Baio credimus, omnia infidelium opera sunt peccata.

Probatur Secundò, Quia Concilia videntur supponere nos per vires ,naturæ posse honestè operari. Tridentinum enim *Sess. 6. can. 2.* ne-,gat nos posse credere, pœnitere &c. sicut oportet ad justificationem obtinendam, sine gratia. Quâ limitatione, *sicut oportet*, satis insinuat nos posse quidem moraliter honestè operari, sed non utiliter ad salutem, per vires naturæ. Cum eâdem limitatione loquitur Concil. Arausicanum *can. 6. & 7.* damnans Semipelagianos, non quod asserent hominem ex se posse honestè operari, sed quod adderent, id posse, sicut oportet ad salutem. Quin & eam gratiæ necessitatem sic restringit Augustinus lib. de gratia Christi *cap. 27.* ubi non asserit illam esse absolutè necessariam ad bene operandum, sed tantum sic, ut sine ea nihil possimus, quod ad pietatem pertinet, veramque justitiam. Eodem modo loquitur lib. de prædest. sanct. *cap. 2.* & lib. de bono persev. *cap. 16.* & lib. de grat. & libero arbit *cap. 17.*

Neque his obstat primò, quod S. Augustinus aliquando asserat, voluntatem de suo nihil habere nisi peccatum. Vel enim peccatum accipit propriè, & sic verum est soli voluntati humanæ adscribendum esse peccatum, & illi non esse integrè attribuendum opus moraliter honestum, cum hoc à Deo præcipuè proveniat. Vel sumit peccatum impropriè, pro actu inutili, & aberrante à fine supernaturali, atque ita voluntas de suo tantum habet peccatum sive opera inutilia ad salutem.

Neque obstat secundò, quod S. Augustinus dicat, sepositâ gratiâ, in-

inductam esse per hoc tantum indicat, totam legem naturæ, propter singularem difficultatem, non posse sine gratia ita integrè servari, quin ea aliquando violetur: non negat tamen eam posse, ex parte, per actus naturaliter honestos impleri.

Neque obstat tertiò, quod idem Augustinus aliquando doceat, in Infidelibus veras virtutes non reperiri. Agebat enim contra Pelagianos asserentes viribus naturæ haberi veras virtutes utiles ad vitam æternam, idque probantes exemplo infidelium: negabat igitur è contra Augustinus, infidelibus tales virtutes inesse, quæ poterant ad salutem conferre. Sic enim scribit *lib.* 4. contra Julianum *cap.* 3. Absit in aliquo sit vera virtus nisi fuerit justus; absit autem sit justus nisi ex fide: postea subdit: si ad consequendum veram beatitudinem quam nobis fides promittit nihil prosunt homini virtutes, non sunt veræ virtutes. Hinc etiam elucet non aliam esse mentem S. Augustini dum dicit: Omne quod non est ex fide peccatum est: quia, ut ipse loquitur lib. de spiritu & lit. *cap.* 27. Infidelis vix unquam debito fine operatur, & licet subinde agat honestè, id illi nihil prodest moraliter ad salutem. Adeoque omne opus hominis infidelis vel est propriè peccatum, vel impropriè, considerando eius actionem prout est inutilis ad beatitudinem obtinendam. Ex quibus patet nullo fundamento negari opus moraliter honestum absque auxilio gratiæ, modò non afferatur, tali operi vim inesse meriti, aut illud positivè hominem disponere ad salutem, & beatitudinem supernaturalem; quod ex §. sequenti magis confirmatur.

Ex quibus patet, quàm parum considerate nuper quidam Professor publicè Scholas illas damnaverit hæresis Pelagianæ, quæ hanc sententiam sustinent. Cum tamen in Baio diserte & sub anathemate proscripta sit hæc *prop* 37 Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum ducit, agnoscit.

§. 3.

An solis Naturæ viribus possit elici Amor Dei super omnia?

PRocedit hæc controversia de statu naturæ lapsæ, frustra enim aliqui fusè disputant, an possibilis sit talis amor in statu naturæ integræ, &, an sine gratia possint cognosci aliquæ veritates ad honestam operationem conducentes: nam ex sola decisione præsentis quæstionis utrumque admitti debet.

Dico igitur, homini lapso possibile esse solis naturæ viribus amare Deum super omnia, amore naturali tam concupiscentiæ, quam amicitiæ, qui dum durat affectivè excludat voluntatem Deum graviter offendendi. Est hæc receptissima Theolorum sententia, quam tradit D. Thomas, 1. part. quæst 6. art. 3. & sæpius alibi: nec non Scotus in 1. dist. 17. q. 2. Occamus quoque, Durandus, alijque docent, Deum etiam ut est author naturæ posse ab homine post lapsum diligi

perfecto amore beneuolentiæ. Vasquez autem, & aliqui Doctores Catholici, qui videntur aliter loqui, non negant cum Baio voluntati adesse sufficientiam eliciendi istum amorem sine gratia supernaturali, sed tantum opinantur ad Dei gratiam pertinere cogitationem congruam & efficacem cum qua amor iste actu elicitur, non verò cogitationem inefficacem: neque illi reijciunt communem divisionem amoris in naturalem, & supernaturalem.

Probatur autem nostra assertio primò, ex damnata propositione Baiana 36. Amor naturalis qui ex viribus naturæ oritur, ex sola Philosophia per elationem præsumptionis humanæ, cum injuria Crucis Christi, defenditur à nonnullis Doctoribus. Ergo nostra assertio huic contraria indubitatis Pontificum decretis roboratur.

Probatur Secundò, ex Concil. Arausicano *can.* 25. & Tridentino *Sess 6. can.* 3. ubi docent, hominem in isto statu non posse amare Deum, sicut oportet ad justitiam: hæc autem limitatio, ut supra dixi, satis ostendit per vires naturæ haberi posse alium Dei amorem, qui ad justitiam & salutem non conducat. Et hanc esse doctrinam S. Augustini, quem sibi frustra vindicat Baius, patet ex *lib.* 12. de Civit Dei *cap.* 1. Sicut, inquit, cum vitium oculorum dicitur cæcitas, id ostendit quod ad naturam oculorum pertinet visus... ita cum vitium creaturæ rationalis dicitur, quod non adhæreat Deo, hinc apertè declaratur eius naturæ ut Deo adhæreat convenire. Et lib. de moribus Ecclesiasticis *cap.* 3. docet nos assequi ratione esse rectè vivendum, & Deum sequendo debere beatè vivere, id autem fieri diligendo Deum, quod est primum mandatum ad beatitudinem obtinendam. Sentit ergo S. Augustinus homini naturale esse Deo adhærere per amorem, nempe perfectum, adeòque id esse in potestate naturæ, quæ sepositâ gratiâ, ordinatur ad beatitudinem naturalem. Subscribit Augustino S. Fulgentius ad Monimum *cap.* 18. Naturæ, inquit, inesse non posset ullatenus ratio, nisi ei posset inesse Dei dilectio. Et alij passim Patres, ex eo quod natura rationalis ex se sit imago Dei, inferunt ei competere ut in Deum tendat per dilectionem.

Probatur tertiò ex ratione. Tenemur lege naturali Deum perfectè deligere, neque in natura ostenditur impossibilitas illum ita diligendi: potest enim Deus naturaliter nobis proponi ut infinitè bonus, & amabilis. Ergo neque ratione motivi subest moralis impossibilitas perfecti amoris, neque ex eo, quod Deus debeat omnibus præferri; quia potest per cognitionem perfectam summæ bonitatis appretiari ut omnibus præferendus, & simul abesse omnis tentatio quæ voluntatem avertat, & in creaturas inclinet.

Dices, In hoc statu inest voluntati impossibilitas effectiva ut tota lex naturalis actu observetur absque adjutorio gratiæ. Ergo ex illa oritur etiam impossibilitas affectiva adhærendi Deo per amorem perfectum, nisi voluntati ad amandum gratia supernaturalis opituletur.

Respondeo neg. consequentiam. Potest enim fieri ut homo actu naturali cognoscat sibi postea ex parte Dei non defutura subsidia necessaria ad totam legem effectivè observandam: ergo eo posito potest affectivè

tivè Deo super omnia adhærere. Necessitas enim gratiæ postea conferendæ, non efficit quo minus voluntas jam ex parte sua perfecto amore in Deum feratur. Sicut necessitas potestatis supernaturalis ad celebrandum, non impedit quo minus jam actu naturali velim efficaciter Sacerdotium, tantum postea conferendum. Quia tamen dictus amor est naturalis, nihil conferens ad justitiam supernatutalem, nec repugnans peccato habituali, neque sufficiens ut occurrente difficultate perseveret ad totius legis observantiam, hinc est quod à Patribus, aut Concilijs actibus gratiæ non annumeretur, cum tantum agant de amore ad salutem conducente, qui solet esse supernaturalis.

At, inquies, S. Augustinus sic insinuat amorem castum & perfectum elici ex gratia, ut agens contra Pelagianos sæpius inculcet, ubi non est Spiritus gratiæ, ibi dominari peccatum.

Respondeo, aliud non inculcari ab Augustino, quàm gratiam esse necessariam ad actus conducentes ad salutem, & in infidelibus defectu fidei rarò dari opus ex omni parte honestum; hinc meritò pronunciat: ubi non est Spiritus gratiæ ibi domnari peccatum, ibi enim censetur peccatum dominatum obtinere, ubi opera honesta rarius exercentur.

CONTROVERSIA SEPTIMA

De Gratia Efficaci, & in quo illa consistat, variorum sententiæ discutiuntur.

QUæstionis de Efficacia gratiæ indubitata solutio, scopus est ad quem summa orbis Christiani ingenia ingenti studio collimarunt, & à quo plures certò aberrarunt, quemque nondum ullus Theologorum ita attigit, ut omnium suffragio compertæ veritatis palmam retulerit. Siquidem angustiæ hic undique, & facilis error, quia inter duos scopulos navigandum est; si ad tuendum vim gratiæ divinæ nimium declines, destituis libertatem humanam: si ultra metã libertati patrocinaris, vim gratiæ inanem relinquis. Hanc difficultatem pridẽ advertit ipse S. Augustinus *lib* 2. de peccatorum meritis *cap.* 18. Quærentem, inquit, vehementer angustat, ne sic defendamus gratiam ut liberum arbitrium auferre videamur, rursum ne liberum sic asseramus arbitrium ut superbâ impietate ingrati Dei gratiæ judicemur. Olim incumbendũ erat S. Augustino contra Pelagianos immodicâ elatione libertatis, vim gratiæ infringentes, sed neque minus laborandum est hoc ævo, ne cum Calvini ac Lutheri affeclis in efferenda gratia sic vela laxemus, ut libertas humana fatali necessitate depressa naufragium patiatur. In hac opinionum fese collidentium procella, clavum suo jure arripuerunt Pontifices Romani, qui uti in hac quæstione olim Scholæ Thomisticæ & Societatis opinandi modum præscripserunt, ita hac tempestate quibusdam

ad devia deflectentibus certam credendi legem imposuêre.

Itaque de gratiæ Efficacia primus error est Calvini, Lutheri, ac plurium Sectariorum, qui docent omnem Dei gratiam internam esse efficacem, ac hominis voluntatem sic ad assensum impellere, ut illi non sit liberum gratiæ impellenti resistere, atque ita absolutè admittunt voluntatem inevitabili necessitate ad agendum moveri; imo in ordine ad operationem gratiæ in natura lapsa liberum penitus interijsse arbitrium.

Dogma Iansenij, quamvis nolit dimittere nomen liberi arbitrij, admittit tamen ad operationem gratiæ efficacis sive victricis in statu naturæ lapsæ, non requiri libertatem à simplici necessitate, sed sufficere libertatem à cõactione; quem errorem fusius refutavimus supra part. 2. p. 108. inter polemica, in prop. tertiâ inter quinque damnatas.

Quidam Moderni, ut in explicanda gratiæ efficacia hunc scopulum in speciem declinare videantur, asserunt gratiam efficacem sitam esse in Delectatione justitiæ quæ sit Victrix, sive major delectatione terrenâ illi oppositâ: docentque illi delectationi, dum est major, voluntatem non posse non obsecundare, & rectè agere: quamvis possit eidem delectationi justitiæ non obtemperare, quando delectatio terrena major assurgeret: & ob hanc potestatem quantumvis remotam, putant efficaciam hujus gratiæ cum libertate conciliari. Volunt itaque ad libertatem indifferentiæ sufficere, quod voluntas possit non agere, quantum est ex parte eorum quæ voluntatem positivè afficiunt; ac proinde libertati actus nihil obesse negationem illam majoris delectationis terrenæ ad efficaciam istius gratiæ requisitam; quia scilicet negatio illa voluntatem positivè non afficit. At contra hoc novum effugium ceteri Theologi hactenus censent, ad tollendam libertatem indifferentiæ sufficere, quod positâ gratiâ cum ista negatione, non sit in potestate voluntatis ab agendo abstinere, sed ad bene agendum inevitabili necessitate determinetur.

Neque istâ viâ declinatur error Jansenij, quem constat eandem in explicandâ gratiæ efficaciâ semitam tenuisse, nisi quod ille palam ad miserit, cum sua doctrinâ non debere conciliari libertatem indifferentiæ, quam docuit non esse necessariam ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ; moderni verò velint eam doctrinam stare cum libertate ad meritum & demeritum sufficienti. In quo non re, sed voce à Jansenio dissidere, facile colliges ex ejusdem verbis, quæ hic, breviter adduco, ex *lib.* 8. de gratiâ Christi *cap* 2. Delectatio victrix, quæ Augustino est efficax adjutorium, relativa est; tunc enim est victrix quando alteram superat; quod si contingat alteram ardentiorem esse, in solis inefficacibus desiderijs hærebit animus, nec efficaciter unquam volet quod volendum est.

Facile autem ostendi potest hanc modernorum viam nullo modo conciliare suam gratiam victricem cum libertate voluntatis humanæ. Nam etsi possit existere illa entitas delectationis cælestis sic út non causet actum bonum voluntatis, non potest tamen sine illo actu existere delectatio victrix, cum in eorum sententia delectatio prout est victrix,

victrix, sive efficax, non sit sola entitas gratiæ sive delectationis cælestis, sed illa simul cum negatione majoris aut æqualis delectationis terrenæ: cum his autem, ut ipsi docent, nequit se voluntas determinare ad non agendum; adeoque sub gratiâ hac efficaci constituta non poterit ab actione bona abstinere, sed ad illam exercendam ineluctabili necessitate rapietur.

Ab hac doctrina Schola Thomistarum se semper alienam profitetur, gratiamque in sua sententia omni studio, & aliâ viâ cum libertate conciliare conatur. Docent itaque Thomistæ dari gratiam sufficientem, quæ tribuat voluntati potestatem operandi, dari etiam gratiam efficacem à sufficienti intrinsecè diversam, quæ tribuat ipsam operationem, quam proinde volunt esse physicè prædeterminativam voluntatis, sic ut nunquam possit suo effectu carere. Et ut majori cum certitudine quid in hac parte Thomistæ sentiant referamus, juvat hic adducere explicationem ipsorum verbis conceptam in Capitulo Provinciali Inferioris Germaniæ habito Lovanij 25. Aprilis 1668. ubi alijs præmissis sic pergit explicatio: "Ideo autem taliter efficax gratia in Thomistarum Schola physicè prædeterminans dicitur, non quod imponat voluntati necessitatem aliquam, sicut est in rebus naturalibus quæ sunt omnino determinatæ ad unum, vel aliquam aliam physicam qualitatem voluntati imprimat, quæ per modum naturæ eam impellat aut necessitet; sed ideo tantum quod per gratiæ suæ auxilium Deus, nullâ præsuppositâ scientiâ mediâ aut conditionatâ boni usus nostræ voluntatis, eam ad actus bonos liberos determinet, non solum interius suadendo, excitando, invitando, aut aliter moraliter attrahendo, sed etiam activè, verè, & propriè, & per modum agentis, absque violentia tamen, ex parte potentiæ, & in ipsa potentia causet ipsam voluntatis actionem, adeoque gratia sit bonæ voluntatis verè, & propriè effectrix, quâ fit ut homo ad suam actionem infallibiliter se determinet, non ex necessitate, sed juxta suum proprium modum omnimodæ libertatis; sicque omnis efficacia proveniat ex sola gratia, & ex ipsa Dei omnipotentia, nec illam expectet aut emendicet à libero arbitrio, neque efficax sit dependenter ab illo.

Et quia motio moventis præcedit motum mobilis ratione, & causâ, rectè etiam præmotio ac prædeterminatio active, verè, & propriè, & in hoc sensu physicè efficiens appellatur, in quo intelligitur applicatio virtutis ad actionem, sicut homo est causa incisionis cultelli ex hoc ipso quo applicat acumen cultelli ad scindendum movendo ipsum; sicque tota operatio pertinet ad gratiam sicut ad causam effectivam, præmoventem, & determinantem, conformiter ad Tridentinum *Sess. 6. can. 4.* Subscripserunt huic Expositioni in dicto Capitulo viginti & unus.

Quidquid sit de Thomisticæ sententiæ veritate, pridem certè per Apostolica decreta vetitum est ullam ei censuram inurere. Non est igitur de hac Schola benè meritus ille, qui conatus est in explicanda gratiæ efficacia, concordiam inducere inter Thomistarum sententiam, & eam quam aliqui Augustinianam prætendunt de gratia victrice. Non ig-

norant enim viri ex illa Schola magis perspicaces, rem esse non exigui periculi, velle parem cum illa doctrina sortem subire.

Scotistæ relatam Thomistarum sententiam passim impugnant, negant enim gratiam esse intrinsecè prædeterminativam. Volunt tamen eam esse extrinsecè determinativam voluntatis, ratione decreti adjuncti, quo Deus obsolutè & efficaciter, ac exclusâ scientiâ mediâ, intendit obtinere & efficere consensum voluntatis: an hæc sit sincera Scoti doctrina multum dubitat Suarez de auxilijs cap. 5. Ab utraque sententia diversa est doctrina Societatis, ut infra patebit.

Contra Thomistas facere possunt argumenta supra allata de physica prædeterminatione, & scientia media. Insuper ex sententia Scotistarũ sequi videtur decretum illud divinum ad obtinendum actum intentum fallibili & cæco modo procedere: quia cum gratia ex vi illius decreti data, sit intrinsecè indifferens, tantum fallibili modo connectitur cum actu efficaciter intento: ergo cum in illa sententia excludatur scientia media, non est unde Deus sortiatur securitatem infallibilem de actu ponendo. Neque dicas, vi decreti divini voluntatem nostram infallibiliter trahendam, sicut nostra potentia motiva vi voluntatis ad motum impellitur. Nam contra, Vel decretum illud divinum vi sua infallibiliter infert nostrum consensum, & sic tollitur nostra libertas: vel causat consensum contingenter per medium indifferens, & sic ex nullo capite poterit Deus reddi securus de consensu secuturo.

Aliæ sunt de hac quæstione opiniones minus celebres, qualem sustinet Mascarenias, & alij, qui docent entitati gratiæ efficacis ineſſe vim quandam determinandi moralem, ob singularem hujus attemperationem cum voluntate, ideoque semper connectendam cum effectu.

At contra hanc etiam opinionem militat vis superioris argumenti. Vel enim gratia sic attemperata habet ex se antecedentem & infallibilem connexionem cum consensu voluntatis, & sic evertit libertatem: vel habet connexionem fallibilem, atque ita non repugnat eam gratiam reddi inefficacem, & aliam reddi efficacem sine istiusmodi attemperatione; ergo non potest in hac attemperatione gratiæ efficacia consistere.

Ut has evaderet difficultates, alteram excogitavit viam P. Bonæ Spei vir doctus ex ordine Carmelitarum, qui gratiam efficacem constituit in qualitate ita accommodata flexibilitati voluntatis, ut hæc certò consentiat gratiæ, uno ex pluribus instantibus, aut alterutro duorum instantium indeterminatè, sic ut qualitas illa non sit determinans ad unum simpliciter, prout est prædeterminatio physica, sed ad unum sic eligendum, ut quovisecorum instantium sit in potestate voluntatis eligere, vel non eligere quoad substantiam actus, aut omissionis; ac proinde eligat liberè, quia agit v. g. ultimo instanti, non merè quia adest illa qualitas, sed quia liberè omisit agere priori instanti.

Sed nulla ex parte satisfacit hæc nova cogitatio. Nam ex ea sequitur primò, Deum non posse obtinere consensum hominis, & eum convertere eo instanti quo voluerit, sed tantum aliquo instanti indeterminato. Secundò, Si primo instanti ex duobus voluntas non consensit,

jam

jam in secundò ad consensum absolutè necessitabitur : nam libertas requirit ut eo instanti quo ponitur actus possit non poni, neque sufficit liberè fuisse omissum priori instanti. Tertiò, Tollitur istâ viâ libertas illa quæ ad meritum requiritur : quia tantum merebor quod potius hoc quam illo instanti ponam consensum, quem alterutro debeo necessario elicere : quinimo potius demerebor si v. g. consensum ad actum bonum suspenderim quantum potui, & tantum consenserim ultimo instanti, ultra quod non potui consensum differre.

Postremò, Schola Societatis, prædictis contraria, cum alijs docet, efficaciam gratiæ, præter ipsam gratiæ entitatem ex se indifferentem, reliquasque dispositiones & circumstantias se tenentes ex parte actus primi, involuere consensum voluntatis conditionatè futurum, prævisum per scientiam mediam, si in illis circumstantijs gratia à Deo concedatur. Illud autem dicitur se tenere ex parte actus primi, quod prærequiritur ad agendum : sive quod influit in effectum mediatè vel immediatè, vel simpliciter requiritur ut hic & nunc effectus possit poni, etsi in eum physicè non influat.

Explicatur ea sententia hoc modo : Deus vult convertere, aut salvare Petrum per actum finalem pœnitentiæ : habet in potestate sua gratias innumeras ex se indifferentes quibus possit Petrus consentirè, aut non consentire : videt ergo Deus per scientiam mediam, cui harum gratiarum Petrus esset consensurus, cui non consensurus si eam in certis circumstantijs haberet, v. g. dum in extrema vitæ hora versabitur. Illa itaque gratia est efficax in actu primo respectu Petri, cui Deus prævidet illum consensurum si detur : erit eadem gratia efficax in actu secundò si in dictis circumstantijs à Deo actu concedatur. Repugnat enim Deum prævidere effectum cum causa etiam indifferenti sub certa conditione connectendum, & illum effectum, posità conditione, ab ea causa non procedere.

Hic autem procedendi modus salvat ex parte Dei dignitatem, & infallibilem efficientiam gratiæ efficacis, præ sufficienti, & hanc gratiæ infallibilitatem conciliat cum libero voluntatis arbitrio ; in quibus utrimque conciliandis in aliorum sententijs versatur præcipuus cardo difficultatis. Ac primò quidem, hac ratione ex parte providentiæ divinæ, talis gratia constituitur idoneum instrumentum, quo certissimè possit Deus obtinere actum bonum & meritorium voluntatis creatæ : per hanc potest infallibiliter prædestinare ad merita, & gloriâ : per hanc potest habere in manu sua cor hominis quantumvis durum, & illud invictè & indeclinabiliter quocumque voluerit inflectere ; non minus quam si humanum arbitrium adamantinis vinculis gratiæ necessitantis constrictum detineret. In hac porro sententia ostenditur nullum incurri periculum violandæ libertatis humanæ, quia gratia efficax sic explicata, nihil involuit ex parte actus primi quod ex se non sit indifferens ad actum inferendum. Nam voluntas, & entitas gratiæ, & decretum quo Deus concursum suum præparat, est indifferens & indeterminatum ad consensum, vel dissensum secuturum. Scientia autem media propriè non tenet se ex parte actus primi, quia neque influit

in consensum immediatè aut mediatè, neque requiritur simpliciter ut voluntas possit agere, sed tantum ut à Deo gratia, & concursus providè offeratur, cum notitia effectus secuturi si conditio poneretur. Quamvis enim, quod fieri nequit, à Deo abesset scientia media, hoc ipso quo hæc gratia poneretur in voluntate, & Deus paratus esset hic & nunc concurrere, eodem modo voluntas exiret in actum.

Cætera quæ opponuntur, eò ferè tendunt, ut probent in hac sententia, sine gratia per se victrici, aut determinante, Resolutionem ultimam Conversionis humanæ referendam esse in determinationem liberi arbitrij, dicendumque hominem converti, non quia adest gratia divina, sed quia voluntas humana liberè consentit. Verùm hæc sententia non docet ita simpliciter loquendum, sed hoc modo: Ideo homo convertitur, quia à Deo accepit ut convertatur. Resoluitur itaque consensus voluntatis humanæ in Deum per gratiam cooperantem, tanquam in primam & principalem causam boni operis, à qua voluntas humana semper in agendo dependet; hinc conversionis humanæ rectè statuitur hæc ultima resolutio: Ideo credit & convertitur homo quia vult, cum conversio in actu voluntatis consistat: ideo vult converti, quia congruenter per gratiam vocatus est; ideo congruenter vocatus, quia voluit Deus gratiam, quam novit congruentem, nunc homini largiri.

Ita docet hæc sententia, quam breviter retulisse sufficiat, quoniam ab illa contra quosdam alios stabilienda hic abstinere debeo. Argumenta quædam, quæ pro gratia victrici superius relata hoc tempore adducuntur, resoluta sunt supra in Cont. de Scientia media, & præcipuè part. 1. tract. 2. cap 2. ubi contra propositiones Jansenij ostendimus, Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ voluntatem humanam posse resistere.

CONTROVERSIA OCTAVA.

De Iustificatione, & gratia habituali.

DIco primò: Ad Iustificationem impij non sufficit peccata non imputari, sed requiritur Sanctificatio, & renovatio interioris hominis, per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum. Ita definit Tridentinum *Sess. 6. cap 7* contra Lutherum, Calvinum, eorumque asseclas, qui negant per Iustificationem impij peccata tolli aut deleri, sed tantum tegi, & homini amplius non imputari. At contra, concipi non potest quo modo possint peccata Deo tegi, nisi penitus aboleantur, fieri enim non potest ut quæ nondum sunt deleta, divinis oculis omnia cernentibus tegi possint.

Dico Secundò: Datur forma hominem Sanctificans, distincta ab omni actu justi, habitualiter inhærens, & permanenter iustum constituens, quæ dicitur Gratia habitualis. Ita docent modò omnes Theologi,

logi, quorum multi censent esse de fide, quamvis hoc neget Sotus, Canus, Bannez, Vasquez *disp.* 103. *cap.* 6. si agatur de justificatione adulti extra Sacramentum per actum Charitatis, aut contritionis perfectæ, quos actus putant per se formaliter justificare.

Probatur autem assertio universaliter ex Tridentino *Sess.* 6. *cap.* 7. & *can.* 11, Si quis dixerit homines justificari... exclusâ gratiâ, & charitate quæ in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffunditur, atque illis inhæret &c. anathema sit. Atqui certum est parvulis formam illam permanenter inhærere, absque ullo actu suæ voluntatis, dum per Baptismum justificantur: certum quoque est in adultis formam illam non consistere in aliquo eorum actu dum justificantur per aliquod Sacramentum v. g. pœnitentiæ cum sola attritione, quæ communi omnium consensu non est forma justificans. Ergo dicendum est universim etiam extra Sacramentum formam justificantem sitam esse in gratia Sanctificante, quæ animæ, etiam dum nullum actum elicit, permanenter inhæreat. Actus autem Charitatis & contritionis perfectæ tantum sunt prævia dispositio ad gratiam sanctificantem, quæ per se formaliter justificat.

Atque hanc esse mentem Concilij non parum confirmant verba Cardinalis Pallavicini in Hist. Tridentini *Part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 14. Denique, inquit, considero quod mens Concilij fuit stabilire habitum infusum justitiæ, & non meram justitiam intrinsecam, non determinando an illa sit vel actus, vel habitus... quod mihi redditur notum propterea quod tunc, requirente quodam ut magis expressè declararetur fieri justitiam per habitum infusum; responderunt deputati, satis hoc declarari voce *inhærentiæ*, quod importat stabilitatem, & convenit habitibus non actibus.

Dico tertiò: Etsi gratia habitualis diversa sit ab actu, non distinguitur tamen ab habitu charitatis. Est communior sententia Theologorum, contra plerosque Thomistas.

Probatur, Quia nullum inter hæc reperitur sufficiens distinctionis judicium; nam quæcunque conveniunt gratiæ habituali, ea pænè omnia Scripturæ attribuunt charitati; ut Joan. 4. *v.* 15. Qui manet in charitate manet Deus in eo. Et Ioan. 3. *v.* 1. Videte qualem charitatem dedit nobis Deus, ut Filij Dei nominemur & simus. Deum autem in nobis permanere, & constitui nos filios Dei, est formaliter effectus proprius gratiæ habitualis. Hinc Tridentinum *Sess.* 6. *cap.* 7. gratiam hanc cum Apostolo vocat charitatem, dum asserit, per Spiritum Sanctum charitatem Dei diffundi in cordibus eorum qui justificantur. Consentire videtur S. Augustinus *tract.* 5. in Epist. 1. Ioannis, dum ait: charitatem esse quæ separat inter filios Dei, & inter filios perditionis.

Neque his obstat quod aliquando Concilia, dum mentionem faciunt de donis, gratiam & charitatem distinctè commemorant: quia per plures voces res eadem diverso modo judicatur; dicitur enim gratia prout importat amorem Dei erga hominem, qui hunc per donum justitiæ reddit sibi amabilem, nominatur etiam charitas, prout efficit amorem quo Deus ab homine dignè diligitur.

Dico

Dico quartò, Gratia habitualis hominem per se ita sanctificat, ut stare nequeat cum peccato mortali, etiam de potentia Dei absoluta. Ita docet Vasquez *disp.* 104. Turrianus, Granadus, Sotus, Esparsa, alijque communiter; Contra Scotum, Gabrielem, Occamum, aliosque Nominales, qui censent gratiam repugnare peccato non ex natura rei, sed ex sola Dei institutione: & contra Suarez qui statuit repugnantiam tantum naturalem, qualis est inter calorem & frigus, non verò absolutam.

Probatur autem assertio ex verbis Tridentini *Sess.* 6. *cap.* 7. Iustificationis unica causa formalis est justitia Dei, non quâ ipse justus est, sed qua nos justos facit. Si est causa unica, hoc ipso est causa adæquata justificationis, ergo impossibile est animam cui gratia unita est non esse justam, quia causæ formali necessariò respondet effectus formalis, justa autem non esset, aut Deo grata, si illi cum gratia simul inesset peccatum. Neque refert quod gratia & peccatum non opponantur ut forma & ejus privatio, aut ut duo actus formaliter contrarij, quia repugnant saltem ut duo actus oppositi consecutivè; si enim simul existerent, rectè sequeretur in Deo dari actus incompossibiles, amorem scilicet & odium respectu ejusdem personæ, cui simul inesset gratia & peccatum.

CONTROVERSIA NONA

De Merito bonorum operum.

MEritum in concreto dicitur, opus bonum, in obsequium alterius factum, ex se idoneum ad aliquid obtinendum per modum præmij. Differt ab *Impetratione*, quod hæc moveat ad aliquid obtinendum per modum petitionis: & à *Satisfactione* quod hæc sit quædam tedditio æquivalens injuriæ. Dividitur meritum in Condignum, quod habet æqualitatem cum præmio, & ex justitia debetur, accedente saltem alterius promissione: & in meritum Congruum, cui deest dicta æqualitas cum præmio, neque debetur illi ex justitia, sed ex præmiantis liberalitate. Ut conditiones ad meritum requisitæ ex parte operantis, operis, ac præmiantis magis elucidentur.

Dico primò, Ad meritum de condigno ex parte operantis requiritur, primò, status viæ: restantur enim Scripturæ & Patres neminem posse mereri post hujus vitæ decursum: ita loquitur S. Hieron. in 1. ad Cor. *cap.* 6. Tempus sementis est præsens vita, cum transierit, operandi tempus aufertur. Secundò, necessarius est status gratiæ: uti colligitur ex Ioan. *cap.* 15. Sicut palmes non potest ferre fructum nisi manserit in vite, ita nec vos nisi in me manseritis, scilicet per fidem & charitatem. Et hinc est quod in Scripturis passim ut ad Colos. 3. vita æterna dicitur retributio hæreditatis; quia ejus meritum præsupponit jus & dignitatem filij per statum gratiæ, sine quo deest operi

operi debitus valor ad hæreditatem obtinendam. Unde damnata est Baij hæc prop. 12. Pelagij sententia est, opus bonum citra gratiam adoptionis factum, non est regni cælestis meritorium.

Dico Secundò, Ex parte operis, requiritur ut sit actus liber, non tantum à cõactione, sed etiam à necessitate. Damnata est enim propositio tertia Ianseni huic opposita, quæ superius refutata est. Secundò, ut sit supernaturalis, etiam in substantia, quod docet Suarez alijque communius, contra Vasquez, Sotum, Valentiam. Quia meritum debet esse ejusdem ordinis cum præmio, cum illud tanquam semen præmium in se virtute contineat. Atqui merces vitæ æternæ consistens in clara Dei visione debet esse in substantia supernaturalis: ergo idem dicendum est de merito operis condigni ex quo merces illa procedit.

Quæres; An ut actus sit meritorius debeat esse à charitate elicitus aut imperatus, sic ut non sufficiat motivum alterius virtutis inferioris? Respondeo negativè; contra Theologos quosdam recentiores. Quia Scriptura sæpius alijs actibus, quàm charitatis aut ab ea elicitis, vitam æternam promittit, ut operibus misericordiæ *Matthæi* 5. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiã consequentur. Et de obedientia in observatione mandatorum dicitur *Matthæi* 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata: horum autem mandatorum multa pertinent ad justitiam & alias virtutes à charitate distinctas. Id denique evincit ratio: quia omnis actus virtutis infusæ, verbi causâ, fidei, spei, aut timoris Domini, abstrahendo à charitate, est per se supernaturalis, laude ac præmio dignus, & in justo meritũ filij, sive hæredis regni cælestis: ergo nihil illi actui deest quominus sit præmio vitæ æternæ proportionatus.

Neque his repugnant verba Apostoli 1. *ad Cor.* 10. Omnia in gloriam Dei facite: non enim continent præceptum sed tantum consilium, quo hortatur ad id quod est perfectius: vel certè indicat quodlibet opus ex motivo virtutis profectum, ad Dei gloriam conferre. Neque refragatur S. Augustinus in Enchiridio *cap.* 117. Regnat carnalis cupiditas ubi non est charitas: accipit enim hic & alibi frequenter charitatem latè prout complectitur omnem virtutem infusam, quâ exercentur opera Deo accepta, quæ carnalem cupiditatem excludunt. Sæpe etiam Scripturæ, ac Patres, dum aiunt opera nostra nihil prodesse ad vitam æternam sine charitate; vel agunt de charitate habituali conjuncta cum statu gratiæ; vel certè negant ea ad meritum valere quandiu versamur in odio proximi, aut alia dispositione charitati positivè contraria.

Dico tertiò: Ex parte præmiantis, requiritur divina promissio, ut opera justorum in actu secundo sint condignè meritoria vitæ æternæ, non verò ut ex parte sua sint isti præmio proportionata.

Prima pars probatur ex Tridentino *Sess.* 6. *cap.* 16. afferente vitam æternam esse proponendam justis tanquam mercedem, ex Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis reddendam. Promissionem quoque divinam ad meritum mercedis à Deo retribuendæ requirit S. Augustinus in *Psal.* 83. Debitorem, ait, ipse se fecit, non accipiendo,

do, sed promittendo. Hanc veritatem ratio confirmat: quia meritum condignum debet in actu secundo præmiautem ad mercedem reddendam obligare. Atqui nulla ratione potest homo suis operibus Deum obligare, nisi illis ultro præmium addixerit: quia aliunde competit Deo legitima potestas quodlibet obsequium absque mercede ab homine deposcendi, ratione scilicet suæ excellentiæ, & supremi in creaturas Dominij. Et hinc defectu divinæ promissionis contingit bonis actibus animarum in Purgatorio nullum præmium respondere.

Patet secunda pars assertionis: Quia nisi ad meritum condignum independenter à divina promissione requireretur aliqua proportio operum ex parte sua, prout ab homine justo, & à divina gratia proveniunt, sequeretur contritionem peccatoris etiam de condigno mereri gratiam justificationis, cum hanc peccatori contrito Dominus addixerit, quam tamen non nisi ut meritum congruum obtinet.

Ex his colligitur, suppositâ promissione, Deum per meritum condignum obligari ex justitia latè dicta reddere vitam æternam homini in gratia decedenti. Quia etsi opera creaturæ, cum sint aliunde debita, non possint ex stricta justitia Deum ad mercedem obligare: tamen ex propria veracitate ac fidelitate adstringitur ut dictis facta conformet, quæ sunt virtutes justitiæ annexæ, quibus Deus ad præstandum promissam mercedem potius sibi, quam creaturæ obligatur.

Dico quartò: Ad meritum etiam congruum requiritur ut sit actus liber, honestus, in statu viæ, ac supernaturalis saltem in ordine ad præmium supernaturale. Quorum ratio patet ex dictis de merito condigno. Non est necessaria ad meritum congruum divina promissio; quia sufficit actum habere bonitatem aliquam proportionatam, cujus intuitu possit Deus benificium aliquod homini conferre, non ex justitia aut fidelitate, sed ex quadam decentia munificentiæ divinæ. Hinc solum illud meritum de congruo habet infallibilem connexionem cum retributione mercedis, cui de facto adjuncta est divina promissio. Denique ad meritum congruum non exigitur status gratiæ; contritio enim peccatoris meretur de congruo gratiam justificationis.

Dico quinto: Sola opera justorum merentur de condigno vitam æternam, & per consequens augmentum gratiæ habitualis.

Quia Tridentinum vitæ æternæ præmium attribuit tantum meritis justorum *Sess. 6. can. 32.* Si quis dixerit justificatum bonis operibus, non verè mereri augmentum gratiæ, anathema sit: & idem asserit de vita æterna, quæ respondet gratiæ habituali. De homine verò nondum justo docet *Sess. 6. cap. 8.* ideo nos gratis justificari, quia nihil eorum quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur. Quod ulterius quoad merita justorum comprobari potest ex eo, quod bonis justorum operibus nulla desit ex conditionibus supra requisitis ad rationem meriti condigni respectu augmenti gratiæ, & gloriæ illi annexæ.

Ex his ulterius adverte primò. Neminem sibi posse mereri, ne quidem de congruo, primam gratiam actualem: quia ipsa gratia est principium meriti, sine qua nihil potest fieri quod ad vitam æternam conducat. Se-

Secundò, Neminem posse mereri primam gratiam habitualem de condigno: quia ipse status gratiæ est principium dignificativum, quod prærequiritur ut meritum sit condignum gratiæ obtinendæ. Eam tamen potest homo extra statum gratiæ mereri de congruo, uti patet in contritione peccatoris.

Tertio, Non potest homo etiam justus merito sive condigno sive congruo infallibiliter obtinere sibi, aut alteri donum perseverantiæ, aut reparationem post lapsum, aut aliquam gratiam actualem, aut aliud beneficium à gratia Sanctificante, & gloria distinctum. Quia de illis, per merita nostra certo obtinendis, nulla extat Dei promissio aut revelatio; imo potius Scripturæ ad *Philip.* 2. monent ut cum metu & tremore salutem operemur, ne scilicet à justitia aut perseverantia excidamus. Potest tamen homo illa impetrare merito congruo non habente infallibilem connexionem cum isto præmio. Admittit enim S. Thomas. 1. 2. *Quæst.* 114. *art.* 9. illa posse feruenti oratione à Deo obtineri. Et S. Augustinus lib. de dono perseverantiæ *cap.* 6. docet hominem posse hoc donum suppliciter emereri. Quando vero ibidem *cap.* 13. asserit, & inchoandi, & usque ad finem perseverandi gratiam Dei non secundum merita nostra dari, solum excludit meritum condignum, vel quod ex solis naturæ viribus procedit.

CONTROVERSIA DECIMA

De Ecclesia, Pontifice, Concilio.

AD hunc locum revocanda sunt quæ superius in fine part. 1. p. 61. Controversijs polemicis adjunximus, de Ecclesiæ potestate, & infallibilitate: De authoritate Romani Pontificis, & quomodo ea sit supra Concilia generalia, & sine his possit absque erroris periculo definire controversias fidei, & morum, & facti quæstiones; declarare etiam verum sensum Scripturæ sacræ; judicare de sensu libri Catholico, aut hæretico. De reliqua denique potestate Pontificum, & Conciliorum varias horum temporum quæstiones in particulari decidimus, ex quibus, in controversijs quæ horum in Ecclesia authoritatem concernunt doctrina sana, à damnatis erroribus facile discernitur. Hac autem authoritate stabilitâ, facilis fit progressus ad brevem certamque sequentium Dogmatum in reliqua Theologia decisionem. De singulis brevi methodo formari poterit hic syllogismus. Illa doctrina à nullo Fidelium admitti potest quam legitima Ecclesiæ Concilia, aut Pontifices è Cathedra damnarunt, aut censurarunt. Sed hæc doctrina N. est talis. Ergo hæc à nullo Fidelium admitti potest. Unde ulterius ritè inferes, Doctrinam illi oppositam censeri sanam, & in Scholis omnino receptam.

CON-

CONTROVERSIÆ ALIÆ.

In reliqua Theologia brevi methodo resolutæ, ex Censuris, Decretis, aut Definitionibus Ecclesiæ, aut Summorum Pontificum.

§. 1.

De operibus, gratia, & meritis tam Hominum, quam Angelorum.

CEnsuratæ sunt sequentes propositiones in proprio verborum sensu, ut singulæ respectivè sint erroneæ, aut hæreticæ, aut suspectæ, temerariæ, scandalosæ, aut piarum aurium offensivæ, ut contra doctrinam Baij decernunt Constitutiones Pij V. Gregorij XIII. & Urbani VIII. quarum tenorem in hujus 2. partis fine reperies.

Vita æterna homini integro, & Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturæ ad illam consequendam per se sufficiunt.

Sicut opus malum ex natura sua est mortis æternæ meritorium, sic bonum opus ex natura sua est vitæ æternæ meritorium.

Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita rectè vocantur gratia. Pelagij sententia est, opus bonum, citra gratiam adoptionis factum, non esse regni cælestis meritorium.

Ratio meriti non consistit in eo quod, qui bona operatur, habeat gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum, sed in eo solum, quod obedit divinæ legi.

Opera justitiæ, & temperantiæ, quæ Christus fecit, ex dignitate personæ operantis non traxerunt majorem valorem.

In redemptis per gratiam Christi nullum inueniri potest bonum meritum, quod non sit gratis indigno collatum.

Falsa est Doctorum sententia, primum hominem potuisse à Deo creari, & institui sine justitia naturali.

Deus non potuisset ab initio creare hominem qualis nunc nascitur. Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis ejus conditio. *Sunt & proscriptæ aliæ propositiones his ferè synonimæ.*

Docet autem absolutè *Lutherus*; Nullum esse ullius hominis meritum ad gloriam assequendam, & eam obtinendam per sola merita Christi. Damnatur hæc assertio in Tridentino sess. 6. can 32.

Errat in altero extremo *Pelagius* asserens; Hominem suâ virtute sine gratia Dei, vitam æternam promereri. Post alia Concilia damnatur à Tridentino sess. 6. cap. 9. & can. 7.

Hæresis quoque Lutheri est, Hominem justum certò scire, se esse in

in gratia, & ad hoc credendum obligari. Reprobatur in Trid. sess. 6. cap. 9. & Can. 13. Definitio autem legitimi Concilij aut Pontificis, cujuis verè Catholico indubitata probatio est; & ad eam recipiendam hæreticus adigitur argumentis quibus alibi convincimus hanc esse veram Christi Ecclesiam, falli & fallere nesciam in controversijs fidei, ac morum decidendis.

De his cæteræ Quæstiones Theologicæ rraditæ sunt in superioribus Controversijs, & aliæ in p. 1. tract. 2 cap. 2. ubi agitur de operibus & gratia, & 5. prop. in Ianlenio damnatis.

§. 2.

De Peccato actuali & originali.

HÆc assertio: Nullum peccatum imputatur habenti fidem. Damnata est in Luthero à Tridentino sess. 6. cap. 7. & can. 9.

Peccatum non est à libero hominis arbitrio, sed à malo dæmone. Fuit error Valentini, proscriptus in Concilio generali Calcedonensi IV. sub Leone. 1.

Omne opus quomodocunque rectè factum, est tamen peccatum. Damnatur in Luthero Tridentini sess. 6 cap. 16. & can. 25.

Omnes homines ante Christum fuerunt damnati ob peccatum primorum parentum. Error Armenorum, reprobatus in Conc. Florentino sub Eugenio IV.

Aliqua sunt peccata, quæ à nullo prorsus Sacerdote absolui possunt. Oppositum definitur in eodem Florentino contra Armenos.

Semel per gratiam justificatus non potest amplius peccare. Damnatur in Conc. Viennensi sub Clemente V. contra Begardos.

Nullum datur peccatum mortale, præter incredulitatem. Reprobatur inter errores Lutheri in Trid. sess. 6. cap. 15.

Nulla est differentia inter peccatum mortale & veniale. Proscribitur Tridentini sess. 4. cap. 5. & can. 7. contra Calvinum.

Ex prævaricatione Adami nullum in posteros propagatum esse peccatum originale, cui abluendo necessaria sit gratia Christi; error est contra fidem in Pelagio damnatus.

In doctrina Michaelis Baij, & aliorum, reprobatæ sunt per diplomata trium Pontificum sequentes de Peccato assertiones.

Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur pænam æternam.

Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia. De hoc actum supra Controv. 6. §. 2.

Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.

Infidelitas purè negativa in ijs, quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.

Prava desideria quibus ratio non consentit, & quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto, Non concupisces.

Con-

Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicut & alij habitus pravi.

In peccato duo sunt, actus & reatus: transeunte autem actu nihil manet nisi reatus, sive obligatio ad pœnam.

Peccatum originis est habituali voluntate parvuli voluntarium, & habitualiter dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

Omne scelus ejus est conditionis ut suum authorem, & omnes posteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio.

Quantum est ex vi transgressionis, tantum meritorum malorum à generante contrahunt, qui cum minoribus nascuntur vitijs, quàm qui cum majoribus.

Omnes omnino afflictiones justorum, sunt ultiones peccatorum ipsorum, unde & Job, & Martyres, quæ passi sunt, propter sua peccata passi sunt.

Nemo præter Christum est sine peccato originis; hinc Beata Virgo mortua est propter peccatum ex Adamo contractum, omnesque eius afflictiones in hac vita, sicut & aliorum justorum, fuerunt ultiones peccati originalis vel actualis. Duæ postremæ propositiones sunt in dictis diplomatibus damnatæ potius ex alijs scriptis, quam ex ipsis libris à Baio editis.

Doctrina Catholica his opposita docet, primò, Peccatum originale omnibus verum, & proprium inesse, ut loquitur Tridentinum. 2. Peccatum illud in eo consistere, quod Adam transgrediendo divinum præceptum, originalem sanctitatem, & justitiam naturæ indebitam, non tantum sibi, sed posteris amiserit, in quos omnes non propriâ voluntate, sed progatione transfunditur. 3. Excipiendam à labe originali in suo ortu Virginem Deiparam, piè passim credunt fideles, idque non parum confirmat quod in postrema Bulla Alexander VII. nobis diserte constare voluerit, hunc esse antiquissimum & communissimum omnium ferè Catholicorum sensum: & Festum Immaculatæ Conceptionis, in sensu piæ sententiæ, à S. Rom. Ecclesia celebrari. 4. Dari peccatum mortale, & veniale ab eo distinctum; & illud graviter, hoc leviter præcepto opponi. 5. Omne mortale non remissum puniri etiam pœnâ sensus æternâ: idque ob malitiam peccati intrinsecam; & in eo sitam, quod offendatur persona dignitatis infinitæ cognita ut talis. Hæc, & reliqua doctrina de Peccatis in particulari, fusius traduntur infra part. 3. in Tractatu de Præceptis.

§. De

§. 3.

De Fide, Spe, & Charitate.

NIhil credendum esse quod excedat vires nostri intellectus, docuit Petrus Abailardus, quod erroneum declaravit Concilium generale Rhemense sub Eugenio III.

Solam fidem, cum gravibus etiam peccatis, hominem justificare & ad salutem perducere, docuit, post Eunomium, Lutherus, atque præter fidem opera ad salutem minimè esse necessaria; damnatum Tridentino sess. 6. cap. 3. & can. 9.

Fidem amitti per quodlibet peccatum mortale, error est ejusdem Lutheri, proscriptus à Tridentino sess. 6. cap. 15. & can. 28.

Quemvis hominem pro libitu, sine Superiorum facultate, posse eundem prædicare, falsum declaratur in Concilio generali Constantiense sess. 8. contra Wiclefum.

Licitum esse urgente persecutione fidem negare, contra Basilidem damnavit Concilium Nicænum I. sub Sylvestro Papa.

Spem nullam justitiæ aut salutis collocandam in operibus: fideles per sola merita Christi sibi imputata justificari; erroribus Lutheri annumeratur in Tridentino sess. 6. cap. 16. & can. 26.

De Charitate proscriptæ sunt propositiones sequentes in Bulla contra Baium.

Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quæ à Ioanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, quâ per Spiritum Sanctum in corde diffusâ Deus amatur.

Charitas perfecta & sincera, quæ est ex corde puro & conscientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quam in pœnitentibus potest esse sine remissione peccatorum. Et prop. 32. Charitas illa quæ est plenitudo legis non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.

Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram charitatem, &, charitas etiam perfecta potest consistere cum reatu æternæ damnationis.

Per contritionem etiam cum charitate perfecta, & cum voto etiam suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut martyrij, sine actuali susceptione Sacramenti.

Quamdiu aliquid concupiscentiæ carnalis in diligente est, non facit præceptum, diliges Dominum Deum tuum in toto corde tuo.

Non est vera obedientia legis, quæ fit sine charitate.

Hæc propositio, & quædam aliæ, à fortiori refutantur, ubi probamus Attritionem ex metu gehennæ, aut ex Spe gloriæ cælestis, absque Charitate, actum esse per se bonum; & peccatorem ritè disponere ad gratiam in pœnitentiæ Sacramento percipiendam, de quo infra in part. 3. tract. 1. quæst. 21. inter controversias modernas.

Reliquas quæstiones Theologicas de Fide divina, ejusque objecto, necessitate, certitudine, motivo, & analysi; de Pontifice & Concilijs, & Controversijs fidei particularibus ac modernis, copiosè tractamus supra in tota part. 1. Et alias quæ ad praxim ordinantur tradimus infra inter resolutiones ad Hæresim, & partes hæreticorum pertinentes in part. 3. tract. 6.

§. 4.

De Iure & Injuria.

HÆc propositio: Non debet fieri restitutio furti, modò is qui abstulit, partem rei furtivæ, aut pecuniæ, relinquat Sacerdoti ut absoluatur: Reprobata est in Cocilio Florentino inter errores Græcorum.

Non est peccatum pecuniam ad usuram concedere. Hic error, cujus primi authores fuerunt Græci, damnatur in Concilio generali Viennensi, his terminis; Si quis pertinaciter defenderit, quod dare ad usuras non sit peccatum, decernimus esse puniendum velut hæreticum.

Nullus homo potest justè occidi, etsi id fiat ex præcepto Judicis legitimi. Abolita est hæc doctrina in Conc. Florentino, contra Waldenses, quam postea fustinuit Nic. Galecus.

Ad obtinendam martyrij palmam licitum est seipsum occidere, & per hunc actum fiunt verè martyres. Damnatur in Concilio I. Carthaginensi, contra Circumcelliones.

Licitum est aliquando mentiri, sive pro servanda vita, sive pro gratia magna alteri præstanda. Contrarium definivit Concilium IV. Calcedonense, & fuit inter errores Cassiani, quem postea cum ceteris retractavit.

Licitum etiam esse perjurium, docuerunt Priscilliamistæ, quos refutat S. Augustinus in libro de hæresibus.

Non licere Christianis coram Judice postulare reparationem injuriæ, damnavit Leo X. & Conc. Trident. sess. 9. cap. 10. de reformatione, contra Lutherum.

Peccatum non esse, inimicum decipere, aut illi damnum aliquod inferre; damnatum in Calcedonensi IV. & inter errores Græcorum recensetur à Guidone, de hæresibus.

Injuriam non esse ob conjugis adulterium matrimonium consummatum dissoluere, docuit primò Montanus, postea Lutherus, sed à Tridentino reprobatur sess. 8. can. 5.

Illicitum esse bellum inferre, docuerunt Manichæi: idque specialiter Christianis prohibitum, censent Anabaptistæ, contra praxim, & doctrinam Ecclesiæ in Conc. Lateranensi sub Calisto II. & alibi.

Doctrina Theologica de Iustitia, & Principia practica de legitima acquisitione, possessione, detentione, & quid in his licitum sit cum con-

conscientia dubia, aut probabili, traditur infra part. 3. tract. 1. Item, in particulari de Præceptis & Quæstionibus pertinentibus ad Contractus, Testamenta, Furta, Usuras, Restitutionem &c. part. 3. tract. 5. & seq.

§. 5.

De Christo, & Verbi Incarnatione.

CHristum purum esse hominem, error fuit Ebionis & postea Arij, damnatus in Nicæno I. sub Sylvestro Pontifice.

In Christo fuisse tantum naturam divinam, nec verum fuisse hominem docuit Valentinus, & Apollinaris, damnavit verò idem Concil. Nicænum.

Sicut in Christo admittendæ sunt duæ naturæ, divina, & humana, ita in eodem duas esse personas: item, Virginem Mariam matrem esse non Dei, Sed tantum hominis; docuit Nestorius; sed doctrinam hanc hæreticam censuit Conc. Ephesinum III. can. 4.

Et è contrario, In Christo solum unam esse naturam, & unam personam, scilicet divinam, error fuit Eutichetis & Dioscori, damnatus in Ephesino III. & Calcedonensi IV. sub Leone primo.

Unicam in Christo fuisse voluntatem, eamque divinam, nullam verò humanam; error fuit Macarij Episcopi Antiocheni, & aliorum qui dicti sunt Monothelitæ, & damnatur in sexta Synodo generali Trullensi sess. 17. in qua definitur in Christo duas esse voluntates, divinam quâ æqualis est Patri, & humanam quâ factus est obediens usque ad mortem.

In Christo non fuisse Spiritum timoris Domini, docuit Abailardus, ut refert D. Bernardus Epist. 190. At Ecclesia in Conc. Rhemensi confirmato ab Eugenio III. hunc cum ceteris Abailardi erroribus proscripsit.

Christum in Cruce adhuc viventem fuisse lanceâ vulneratum, reprobatur in Concilio Viennensi sub Clemente V. contra Petrum Ioannis, tanquam apertè contrarium Evangelio Ioannis 19.

Christum nunquam resurrexisse, sed tamen aliquando resurrecturum, error fuit Cerinthi, quem damnavit Conc. Nicænum sub Sylvestro Pontifice.

Surrexisse autem Christum horâ sextâ Sabbathi, inter errores Armenorum correxit Ecclesia in Conc. Florentino.

Ascendisse Christum in cælum absque carne humana, docuit Apelles, teste D. Augustino lib. de hæresib. sed proscribitur hæc doctrina in Conc. Ephesino III. cap. 13. sub Cælestino primo.

Filium Dei ignorare ultimum mundi diem, censuerunt Monotheliæ, contra quos oppositum definivit sexta Synodus generalis, Constinop. sive in Trullo celebrata sub Agathone Pontifice.

Porrò nos cum vera Ecclesia, Christum pro omnibus, etiam repro-

bis, mortuum esse: Non oraviſſe Patrem pro ſolis prædeſtinatis: Impetraſſe omnibus, etiam reprobis, auxilia ſufficientia ad ſalutem; contra recentiores horum temporum errores, fuſius ſupra ex Trid. & aliunde probavimus in Controverſia 5. de gratia ſufficienti §. 2. & 3.

Doctrina autem Catholica de Verbi Incarnatione hæc eſt: Primò dicendum, per Unionem hypoſtaticam duas eſſe in Chriſto naturas in Perſona Verbi ſubſiſtentes, naturam ſcilicet divinam & humanam, ſine ulla Naturarum, Voluntatum, aut Operationum confuſione: remanentibus etiam poſt unionem Proprietatibus utriuſque naturæ. Quod conſtat ex Concilio Calcedonenſi ſub Leone Magno anno 451. ubi definitur *Filium Dei unigenitum in duabus naturis inconfusè, immutabiliter, indivisè, inſeparabiliter agnoſcendum eſſe, nunquam ſublatâ differentiâ naturarum propter unionem*, juxta illud Joannis primo: *Et verbum caro factum eſt.*

Secundò, Unionem Verbi incarnati factam eſſe in Perſona, ſic nempe ut compoſitum reſultans ex utraque natura ſit una Perſona, adeoque in Chriſto unicum eſſe Supoſitum. Ut definitum eſt in Concilio Epheſino ſub Cæleſtino Pontifice.

Tertio, ex eodem dicendum, Humanitatem Chriſti fuiſſe propriè, phyſicè, & perſonaliter unitam Verbo, & non tantum habuiſſe cum eodem conjunctionem extrinſecam, moralem, aut accidentalem per amorem, & concordiam voluntatum, & operationem rerum mirabilium, ut volebant Neſtoriani.

Quartò, quoad Sanctitatem & impeccabilitatem naturæ humanæ in Chriſto: Certum eſt inter Theologos, primò, Chriſtum de facto nunquam peccatum qualecunque admiſiſſe: & hoc de fide eſt ex illo *Petri* 2. Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus. Secundò certum eſt etiam Chriſtum non potuiſſe peccare in ſenſu compoſito, id eſt, remanente unione. Tum quia fuit beatus à primo conceptionis ſuæ inſtanti, cum beatitudine autem non conſiſtit peccatum. Tum quia ex vi unionis hypoſtaticæ communicatur humanitati Chriſti ſanctitas Verbi infinita, excluſiva omnis peccati. Porro quæſtio Theologica eſt, an potuerit etiam abſolutè in ſenſu diviſo peccare: quod fieri non potuiſſe docet communis conſenſus Patrum & Theologorum apud Suarez hic *diſp* 32. *ſect.* 2. & Vaſquez *diſp* 61. *cap.* 3.

Quintò, Dicendum cum D. Thoma, & meliori parte Theologorum, Unionem hypoſtaticam eſſe aliquid realiter diſtinctum à natura divina, & humana. Ita docet etiam Scotus, Suarez, alijque communiter, Contra Nominales, & aliquos Recentiores. Quamvis ipſe Occamus princeps Nominalium ab illis diſſentiat in Tertium, diſt. 1. q. 1. *Dico*, inquit, *quod unio addat aliquid ultra extrema unita, quia hic non poteſt evadi per negationes, & connotationes.* Rationem aſſignat D. Thomas, Quia poteſt eſſe Verbum, & hæc Chriſti humanitas,

nitas, sic tamen ut humanitas non sit unita Verbo : ergo illa duo esse inter se unita importat aliquid ultra humanitatem & Verbum.

Sextò dicendum, Actiones Christi meritorias habuisse vim merendi & satisfaciendi in actu primo extensivè infinitam, sive valorem sufficientem ad præmium & satisfactionem infinitam. Ita cum alijs Suarez hic *disp.* 1. *sect* 4. qui docet vim illam infinitam provenire à Sanctitate increata Verbi, quæ cum sit infinita, & humanitati unita, actiones Christi infinitè dignificat. Quantò autem persona est dignior, tantò majus præmium ipsius actioni, & obsequio respondet Hinc sequitur Christum pro peccatis humani generis non tantum condignè, sed etiam copiosè, & abundè satisfecisse. Et patet ex Apostolo ad Romanos 5. *Non sicut delictum ita & donum... ubi abundavit delictum, superabundavit & gratia.*

Septimò, Quoad Causam sive motiuum cur debuerit Verbum divinum incarnari ; Dicendum, causam principalem fuisse Reparationem generis humani, & Dei gloriam ex ea provenientem. Patet ex Symbolo Nicæno, Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælo. Probabilis est sententia Scoti cum pluribus alijs, Christum venturum etsi Adam non peccasset, sed in carne impassibili, ut etiam in illo statu esset Caput, & causa meriti omnium electorum Sed communior est opinio D. Thomæ, venturum non fuisse nisi dependenter à peccato. Quia Scripturæ passim insinuant peccatum, & maximè originale, fuisse motivum principale Incarnationis

Cæterum, cum peccatum mortale, contra Deum infinitæ dignitatis, sit aliquo modo malitiæ infinitæ, pro condigna illius satisfactione necessaria erat Persona dignitatis infinitæ qualis erat Christus cum esset homo, & simul Deus. Et hinc ulterius sequitur nullam potuisse dari puram creaturam, quantâvis supernaturali gratiâ ornatam, cui possibile foret pro peccatis humani generis ex rigore justitiæ satisfacere.

Porrò part. 1. tract. 1. cap. 3. demonstratur, quænam sit vera Christi Ecclesia in qua salus possit obtineri, ex ipsius Christi promisso infallibili, Ecclesiæ Romanæ antiquitate unitate, amplitudine, sanctitate doctrinæ, & gloria Miraculorum quæ in Ecclesia Romana, non alibi, persistunt,

§. 6.

De Sacramentis, & eorum effectu.

DOgmata hæc varijs Ecclesiæ decretis reprobantur, & à Trid. infra citando sess. 3.

Sacramenta nullam per se causare gratiam, sed tantum excitare fidem quâ justificamur.

Novæ legis Sacramenta non differre à Sacramentis legis antiquæ, nisi quoad ceremonias, & ritus externos.

Illa Sacramenta esse tantum signa quædam externa acceptæ per fidem gratiæ, aut notas quasdam Christianæ perfectionis, quibus fide-

les ab infidelibus apud homines discernuntur.

Sacramenta novæ legis ex opere operato non conferre gratiam, sed tantum fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere.

In Baptismo, Confirmatione, & Ordine non imprimi Characterem in anima unde illa iterari nequeant.

Christianos omnes in administrandis Sacramentis potestatem habere.

In ministris, dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem, saltem faciendi quod facit Ecclesia.

Etiamsi Ministri in statu peccati mortalis constituti ponant omnia requisita ad essentiam & collationem Sacramenti, ipsum tamen Sacramentum in eo statu non conficere, aut conferre.

Ritus in Sacramentorum solemni administratione abhiberi consuetos omitti posse, & per quemvis Ecclesiæ pastorem sine peccato mutari.

Prædicta dogmata, & quædam alia de varijs Sacramentis, damnata sunt à Concilio Tridentino sess. 3. in decreto de Sacramentis Ecclesiæ, contra varios nostri temporis errores.

Censurâ recentiori trium Pontificum in Diplomate, *Provisionis nostræ*, &, *In eminenti*, reprobatur doctrina sequentium propositionum.

In Sacramento Baptismi, & Sacerdotis absolutione, propriè reatus peccati duntaxat tollitur; & ministerium Sacerdotum solum liberat à reatu pœnæ.

Peccator pœnitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absoluentis, sed à solo Deo, qui pœnitentiam suggerens & inspirans vivificat eum, & resuscitat: ministerio autem Sacerdotis solus reatus tollitur.

In hominibus pœnitentibus ante Sacramentum absolutionis, & in catechumenis ante Baptismum est vera justificatio; separata tamen à remissione peccatorum.

Sacrificium Missæ non aliâ ratione est Sacrificium, quam generali illâ, quâ omne opus quod fit, ut sancta Societate Deo homo inhæreat.

Satisfactiones laboriosæ justificatorum, non valent expiare de condigno pœnam temporalem restantem post culpam condonatam.

Pro refutatione horum dogmatum quæ postremo breviter adduximus, tantum usi sumus decisionibus ac decretis Conciliorum, ac Pontificum, quæ, ut supra dixi, sufficiunt cuivis homini Catholico, ut errores à veritate discernat. Ut verò ex eadem refutatione hæreticus convincatur, demonstranda est illi infallibilis authoritas definitionum Ecclesiæ, ac Pontificis Romani, quam supra in polemicis sub initium validis argumentis stabilitam invenies. pag. 47.

Doctrinam Theologicam de Sacramentis in genere, & de singulis in specie tradimus infra part. 3. tract. de Sacramentis, & sæpius alibi

bi inter Quæstiones modernas, de quibus Index consulendus, & quædam puncta de Pœnitentia in §. sequenti.

§. 7.

Alia Puncta doctrinæ Modernæ ad Pœnitentiam spectantia.

CErtum est ex Tridentino *Sess. 14. cap. 5. & can. 8.* Sacramentum pœnitentiæ non esse Carnificinam conscientiarum, ut eam nobis heterodoxi depingunt.

Certum est ex eodem *cap. 6. & can. 9.* Absolutionem Sacerdotis non esse nudum ministerium, sive declarationem tantum peccati à Deo remissi, sed ipsi Absolutioni ex institutione divina ineſſe virtutem abolendi peccata per confessionem clavibus rite subjecta.

Quia verò quædam circumferuntur Dogmata, quæ videri possint cum mente Tridentini, & cum alijs ab Ecclesia constitutis minus convenire; ad majorem cautelam, Missionario Apostolico ea dogmata ad puncta quædam redacta hic breviter proponemus, quamvis nonnulla colligi possint ex ijs quæ alibi fusius deduximus.

Punct. 1. Necessitas dilectionis Dei.

PRimò, Docent nonnulli, *Omnem actum humanum esse peccatum qui non exercetur ex amore Dei propter se dilecti.* Volunt enim in omnibus actibus amorem illum requiri ex primo decalogi præcepto, Diliges Dominum Deum tuum in toto corde tuo: nec posse omissionem istius dilectionis ullâ ignorantiâ excusari, cum sit præceptum juris naturalis, à quo (ut ipsi aiunt) nulla ignorantia excusat.

Damnavit autem Constitutione inviolabili Pius V. & Gregorius XIII. hanc Baij propositionem 38. Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas quâ mundus diligitur, aut laudabilis illa charitas, quâ per Spiritum Sanctum in corde diffusâ Deus amatur. Hanc damnatam, à priori quo modo discernes?

Quod si quis velit, in omni actione requiri amorem Dei super omnia, & perfectum: Sequetur porrò omnem prorsus actum humanum extra statum gratiæ esse peccatum, quia quisquis elicit actum charitatis perfectæ hoc ipso statum gratiæ adipiscitur, etiam extra Sacramentum. Quinimo difficulter ostendet ille, qui requirit amorem Dei super omnia, se non exigere amorem perfectum. Quid enim est Deum amare perfectè, quàm super omnes creaturas diligere? Si dicas in amore perfecto requiri majorem actus intensionem, quæro designari, penes quem intensionis gradum amor Dei perfectus ab imperfecto discernatur. Hunc sanè gradum designari non posse fatentur ipsi, qui tamen per majorem actus intensionem, amorem Dei perfectum ab imperfecto discerni volunt.

P. 2. Dolor ex metu gehennæ.

2. EX superiori doctrina profluit hæc: *Peccat omnis qui de peccatis dolet ex metu gehennæ absque charitate: Imo etiamsi doleat ex desiderio salutis æternæ.* Quia hic actus non concipitur ex amore Dei, sed ex desiderio salutis propriæ.

Doctrinam oppositam sonat Tridentini canon 8. *Sessionis 6.* Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abstinemus, peccatum esse, aut peccatores pejores facere, anathema sit, de quo latius infra part. 3. quæst. 21.

P. 3. Attritio in Sacramento.

3. IN *Sacramento Pœnitentiæ non sufficit Attritio, sive dolor de peccatis ex metu gehennæ, cum spe veniæ, & proposito emendationis.*

Sufficere autem istam Attritionem ex Tridentino *Sess.* 14. *cap.* 4. alijsque fusius ostendo partis tertiæ, q. 21. §. 2.

Quod si quis pergat ad dolorem in Sacramento requirere, *Amorem Dei super omnia, qui per se absque Sacramento justificet*; Unum è duobus prætendere videbitur, Aut Absolutionem Sacerdotis peccatorem Deo non reconciliare, contra Tridentiũ *Sess.* 14 *cap.* 14 cũ id per se præstet solus amor ante absolutionem elicitus. Aut certè dilectionem Dei super omnia vim non habere per se reconciliandi peccatorem absque Sacramento: quod damnatum est in Baij articulo 32. Caritas illa quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum. Scopulus hic cautè vitandus, alias alterutra ex parte in doctrinam damnatam necessariò impinges.

P. 4. Satisfactio ante Absolutionem.

IN quorundam novis libellis post proscriptum ab Innoc. X. Librum de frequenti Communione, sparguntur etiam in vulgus dogmata hic subijcienda, quæ quantum deterreant à Sacramento Pœnitentiæ, & vim Absolutionis in pluribus enervent, aut imminuant, Missionario Apostolico cautè prospiciendum propono.

Non licet Sacerdoti peccatorem absoluere nisi prius satisfactionem injunctam expleverit.

Constat autem in Petro de Osma Doctore Salmanticensi damnatam esse à Sixto IV hunc articulum: Non peractâ pœnitentiâ confitentes absolui non debent: patet ex Bullarij tom. 1. bulla 17. Et sanè si ista praxis nova servanda foret, nullo modo excusanda esset Ecclesia, quæ istum ordinem inter partes Sacramenti necessarium, per tot sæcula in hunc usque diem inverti permisisset, præsertim cum aliqui velint ordinem illum ad valorem Sacramenti necessariò pertinere.

P. 5.

P. 5. Confessionis institutio.

2. *Confessio præcipuè instituta est, ut Sacerdos injungat idoneas pœnitentias ac satisfactiones, quibus ante absolutionem peccati malitia deleatur.*

Vide an hoc viam non sternat, ut Absolutio censeatur nudum & inane ministerium, non vero sententia iudicialis per se remissiva peccati. Talem sententiam absolutionem esse affirmat, nudum ministerium esse disertè negat Tridentinum *Sess.* 14. *cap.* 6.

P. 6. Dilatio Absolutionis.

Extra casum necessitatis, non licet Sacerdoti peccatorem absoluere, sed differenda est absolutio, nisi de illius interna conversione, sive dispositione sufficienti habeat sacerdos judicium moraliter certum, absque omni prudenti formidine.

Adverte quo vinculo hæc doctrina constringat manus Sacerdotis, & deprehendes vix illi relinqui potestatem absoluendi nisi in casu necessitatis: sic enim liceat argumentari. Non potest Sacerdos certior esse de conversione interna & sufficienti peccatoris, quàm ipse qui confitetur: imo non nisi ex ipso pœnitente potest conversio eius interna Sacerdoti constare. Atqui ipse peccator non potest plerumque ita esse moraliter certus de sua conversione interna, ut nullus prudenti formidini locus relinquatur; aliàs quoties actu percipit absolutionem poterit certò & absque formidine illi constare de sua justificatione, quod est contra communem sensum & sententiam. Ergo vix dabitur casus quo extra necessitatem sacerdos possit peccatori absolutionem impertiri, si vera sit ferrea lex, quam dogma hoc recens natum tam Sacerdoti, quam pœnitenti imponit. Contra verò doctrina communis tradit, de interna pœnitentis conversione certitudinem non requiri, sed sufficere prudens judicium, sive rationi non levi innixum, etsi relinquatur etiam aliqua prudens formido de sufficienti illius dispositione.

P. 7. Consuetudo peccandi.

Nisi adsint signa conversionis omnino extraordinaria, & nisi absit casus necessitatis, differenda est absolutio peccatori habenti consuetudinem peccandi, qui ante absolutionem notabili tempore vitam non immutaverit, etsi cum lachrymis promittat vitare occasiones peccandi, & paratum se præbeat ut adhibeat remedia à Confessario præscribenda.

Certum est, doctrinam hanc adversari communi praxi Ecclesiæ, prout ea colligitur ex Authoribus classicis & maximè probatis; nullam hi admittunt legem universalem differendi absolutionem peccatori laboranti consuetudine peccandi, si talem ostendat dispositionem, qualem jam descripsi. Minimè igitur tutum videtur auscultare paucorum sen-

sui

sui cum tanta Sacramenti, & pœnitentis injuria. Sacramenti quidem, quia praxis illa paulatim à Confessionis usu plurimos deterreret, qui experti fuissent se cum singultu ac lachrymis absolutionis beneficium frustra imploraſſe. Accedit injuria pœnitenti irroganda, si repelliatur ab auxilijs quæ virtute Sacramenti conferuntur, ut consuetudini prævæ potentius resistat: & præposterè adigatur ne medicinam percipiat, nisi prius morbum curaverit. Quantum possit hæc praxis incommodi procreare Missionario, dum plura loca unus, & rarò perlustrat, satis edocet assiduus usus & experientia.

P. 8. *Timor relapsus.*

Licitum est absoluere peccatarem, quamvis de sufficienti illius dolore Sacerdos sit moraliter certus, si adsit probabilis timor de relapsu.

Si vera esset hæc doctrina, nunquam liceret Sacerdoti absoluere peccatorem qui peccandi consuetudinem actu non deposuit, nisi forte in mortis articulo. Atqui hoc esse contra receptam in Ecclesia praxim, & consensum Doctorum, ignorare nemo potest, nisi qui in Theologorum placitis cupit esse peregrinus. Probatur autem antecedens; Quia quamdiu non est deposita consuetudo ad peccatum inclinans, potest subesse probabilis metus de relapsu in priora peccata, ac proinde si his authoribus credimus, pœnitens consuetudine prævia nondum actu depositâ nunquam erit absoluendus. Quid ergo si aliquis ad plures annos cum inveterata consuetudine depugnet nondum ex integro victor? Erit etiam illi pluribus annis de absolutionis beneficio desperandum; quod dici nequit.

P. 9. *Emendatio pro tempore notabili.*

Invalida quoque est absolutio peccatoris qui nondum exuit consuetudinem peccandi, & de quo est probabilis timor ne relabatur, sed debet absolutio differri donec peccator notabili tempore vitam emendaverit.

Ex hac doctrina sequi videtur idē incommodum quod ex superiori. Sequitur insuper invalidas esse confessiones durante consuetudine peractas, & plerumque tanquam sacrilegas necessariò repetendas, nec id dissimulant istius dogmatis authores. Per hoc autem induci videtur novum præceptum à praxi fidelium, & à mente Tridentini alienum *Sess.* 14. *cap.* 4. ubi ad Valorem Sacramenti tantum requirit, Animi dolorem ac detestationem de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero, nec addit, debere vitam esse emendatam notabili tempore, aut ex vi propositi certo constare pœnitentem non relapsurum.

P. 10. *Observatio Remediorum.*

Pro irrita etiam habenda est absolutio Sacerdotis, quando pœnitens postea non observavit ea quæ ad remedium à Sacerdote absoluente præscripta fuêre.

Sup-

Supponit hæc doctrina absolutionem illam esse irritam, eo quod pœnitens dum absolueretur, non habuerit propositum efficax vitandi peccata de cætero. Supponit autem defuisse tale propositum, quia non est secuta observatio mediorum ad abstinendum deinceps à peccatis. Quia, inquiunt, si pœnitens efficaciter intendisset finem, intendisset pariter media: atqui non est secuta observario mediorum, sive remediorum ad vitanda peccata; ergo defuit illi propositum efficax deinceps abstinendi à peccatis, quod requiritur ad valorem Sacramenti.

Error illius argumentationis in eo potissimum versatur, quod supponat dispositionem præsentem esse inefficacem & insufficientem, si non duret eadem dispositio pro tempore futuro, & non inferat applicationem mediorum. Ac si prima dispositio etsi optima, non esset mutationi obnoxia, nec possit varijs modis, & illecebris debilitata paulatim deficere. Cavendum insuper est ne hac viâ pedetentim accedatur ad doctrinam in Tridentino damnatam *Sess.* 6. *cap.* 25. Ubi anathema intorquet, si quis dicat, eum qui labitur, & peccat, nunquam verè fuisse justificatum.

P. 11. *Dilatio pro quovis mortali.*

Differenda est absolutio etiam cuivis peccatori culpam lethalem confesso, donec notabili tempore vitam emendaverit: nisi absolutionem efflagitet iusta necessitas, vel adsint signa conversionis omnino extraordinaria.

Peccat hæc praxis in eo, quod requirat ante absolutionem à quovis etiam peccatô graviori præmitti notabili tempore emendationem ac satisfactionem. Ac si non possit homo, gratiâ Dei & libero arbitrio instructus, vel subitò, vel brevi saltem tempore ad meliorem frugem se convertere. Cum supponendum sit, peccatorem sufficientis gratiæ adjutorio non destitui.

P. 12. *Absolutio, & confessio Venialium.*

Cavenda quoque sunt hæc nova quorundam dogmata. 1. *Improbanda est frequens Absolutio à peccatis venialibus, qualis in monasterijs est usitata.* 2. *Apud Christianos primitivæ Ecclesiæ non erat usus confitendi venialia.*

Opponitur generatim utrique propositioni doctrina Tridentini *Sess.* 14. *cap.* 5. Peccata (inquit) venialia rectè, & utiliter, & citra omnem præsumptionem in confessione dicuntur, quod Piorum hominum usus demonstrat. Agnoscit Concilium illum esse usum piorum hominum, eumque esse rectum & utilem. Infero primò, Ergo rectè tam in monasterijs, quam à pijs passim hominibus praxis illa usurpatur. Et ne dicas posse quidem fideles ea peccata utiliter confiteri, non tantem absolui, & expiari, contrarium ibidem innuit Tridentinum, dum subdit, eadem multis *alijs modis expiari.* Infero secundò, Ergo Confessio venialium apud fideles pios, ac probos fuit in usu in primitiva Ecclesia. Hoc si neges, infero ulterius: Ergo in primitiva Ecclesia ab Apostolis

lis edocta, peccata venialia non erant materia idonea Sacramenti pœnitentiæ, aliàs Christiani in primæva Ecclesia pij ac feruentes illa confiteri non prætermisissent: esse autem venialia materiam Sacramenti, nemo ut arbitror orthodoxus inficiabitur.

Ut hæc periculosa dogmata Apostolicæ doctrinæ amatores aversentur, non parum conducet digitum intendere in fontem minimè sincerum ex quo hi pernicioſi rivuli in aliorum libellos profluxerunt. Delibo pauca ex Litteris Abbatis Sancyrani *part. 1. let. 32.* Confessio (inquit) peccatorum venialium non fuit in usu ordinario per Ecclesiam nisi valdè serò ad expiationem ipsorum: quia spatio mille annorum & amplius justi, qui ea committebant, satis habebant ut plurimum eligere suâ sponte quasdam pœnitentias leves, priusquam assisterent Sancto Missæ sacrificio.

Hic ille est Sancyranus proprio nomine Ioannes Vergerius, qui inter alia novæ doctrinæ capita, Ecclesiam quoque Bicipitem erigere molitus, statuit æqualitatem omnimodam inter S. Petrum & S. Paulum absque subordinatione in potestate suprema, & regimine universalis Ecclesiæ. Hanc autem doctrinam constat esse authoritate Apostolicâ profligatam, & omni censura dignissimam: habes ex ungue leonem.

Exemplar Diplomatis Vrbani VIII. Anno 1641. *Confirmantis Constitutiones Pij V. & Gregorij XIII. contra Propositiones vulgò Bajanas ab ijsdem prohibitas &c. Item, Constitutio Alexandri VII. & Prædecessoris contra Propositiones Cornelij Iansenij: Et alia huc pertinentia.*

QUoniam in hoc Opere, & in alijs hoc tempore Controversijs non rarò occurrit mentio prædictorum Dogmatum, & Quæstionum ex illis emergentium: hinc sæpe dubitatur, qualia sint singula dogmata, quo modo, tempore, tenore proscripta. Percommodum igitur pluribus erit, præsertim Missionarijs, si hic ipsa Pontificum Diplomata, & dogmatum seriem, ac verba integrè exhibeamus. Ut quoties de his dubium exoritur, ad primævum, & sincerum Fontem facile recurratur.

Vrba-

Vrbanus Episcopus servus servorum Dei

Ad perpetuam rei memoriam.

IN Eminenti Ecclesiæ militantis Sede, meritis licèt imparibus constituti, sedulò meditamur, ut quæ, ad fidei Catholicæ conservationem, à Prædecessoribus nostris providè statuta, & ordinata sunt, firmiter perpetuò observentur; & cùm opus sit, nostræ auctoritatis munimine confirmentur. Dudum siquidem à fel. record. Pio Papâ V. Prædecessore nostro emanavit Constitutio tenoris subsequentis, videlicet, PIUS Episcopus Servus Servorum Dei. Ad futuram rei memoriam. Ex omnibus afflictionibus, quas, in hoc loco à Domino constituti, tam luctuoso tempore sustinemus, ille animum nostrum præcipuè excruciat dolor, quòd Religio Christiana tantis jam pridem turbinibus agitata, novis quotidie propositis Opinionibus conflictetur, Christique populus antiqui hostis suggestione dissectus, in alios, atque alios errores passim, & promiscuè deferatur. Quantum verò ad Nos attinet, totis viribus conamur, ut illæ, simul atque prosiliunt, penitùs opprimantur: Magno enim mœrore afficimur, quòd plerique, spectatæ alioqui probitatis, & doctrinæ, in varias sententias, offensionis, & periculi plenas, tum verbo, tum scriptis prorumpunt; deque eis, etiam in Scholis, invicem controversantur; cujusmodi sunt sequentes.

1. *Nec Angeli, nec primi Hominis adhuc integri merita rectè vocantur gratia.*

2. *Sicut opus malum ex naturâ suâ est mortis æternæ meritorium, sic bonum opus ex naturâ suâ est vitæ æternæ meritorium.*

3. *Et bonis Angelis, & primo Homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vitæ, felicitas esset merces, & non gratia.*

4. *Vita æterna homini integro, & Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturæ ad illam consequendam per se sufficiunt.*

5. *In promissione factâ Angelo, & primo Homini continetur naturalis justitiæ constitutio, quâ pro bonis operibus, sine alio respectu, vita æterna justis promittitur.*

6. *Naturali lege constitutum fuit homini, ut si in obedientia perseveraret, ad eam vitam pertranseret, in qua mori non posset.*

7. *Primi hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera; sed iuxta modum loquendi Scripturæ sacræ non rectè vocantur gratia; quo fit, ut tantùm merita, non etiam gratia debeant nuncupari.*

8. *In redemptis per gratiam Christi, nullum inveniri potest bonum meritum, quod non sit gratis indigno collatum.*

9. *Dona concessa homini integro, & Angelo, forsitan, non improbanda ratione, possunt dici gratia; sed quia secundùm usum sacræ Scripturæ, nomine gratiæ, ea tantùm munera intelliguntur, quæ per Iesum Christum malè meritis*

ritis, & indignis conferuntur, ideò neque merita, neque merces, quæ illis redditur, gratia dici debet.

10. *Solutio pœnæ temporalis, quæ, peccato dimisso, sæpè remanet, & corporis resurrectio, propriè non nisi meritis Christi adscribenda est.*

11. *Quod piè, & iustè in hac vita mortali, usque in finem, conversati, vitam consequimur æternam, id non propriè gratiæ Dei, sed ordinationi naturali statim initio creationis constitutæ, iusto Dei iudicio deputandum est; neque in hac retributione bonorum ad Christi meritum respicitur, sed tantùm ad primam institutionem generis humani, in qua, lege naturali constitutum est, ut iusto Dei iudicio obedientiæ mandatorum vita æterna reddatur.*

12. *Pelagij sententia est. Opus bonum, citra gratiam adoptionis factum, non est Regni Cœlestis meritorium.*

13. *Opera bona à filiis adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti ex eo, quòd fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, sed tantùm ex eo, quòd sunt conformia legi, quodque per ea præstatur obedientia legi.*

14. *Opera bona Iustorum non accipiunt in die Iudicij extremi ampliorem mercedem, quàm iusto Dei iudicio mereantur accipere.*

15. *Ratio meriti non consistit in eo, quòd qui benè operatur habeat gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum; sed in eo solùm, quòd obedit Divinæ legi.*

16. *Non est vera legis obedientia, quæ fit sine charitate.*

17. *Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt, esse necessarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis sublimetur ad statum Deificum.*

18. *Opera Catechumenorum, ut fides, & pœnitentia ante remissionem peccatorum facta, sunt vitæ æternæ merita, quam vitam ipsi non consequentur, nisi priùs præcedentium delictorum impedimenta tollantur.*

19. *Opera Iustitiæ, & Temperantiæ, quæ Christus fecit, ex dignitate personæ operantis non traxerunt maiorem valorem.*

20. *Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur pœnam æternam.*

21. *Humanæ naturæ sublimatio, & exaltatio in consortium Divinæ naturæ, debita fuit integritati primæ conditionis, & proinde naturalis dicenda est, & non supernaturalis.*

22. *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Romanos* 2 Gentes, quæ legem non habent, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt, *intelligunt de gentibus, fidei gratiam non habentibus.*

23 *Absurda est eorum sententia, qui dicunt, hominem ab initio, dono quodam supernaturali, & gratuito, supra conditionem naturæ suæ fuisse exaltatum, ut Fide, Spe, & Charitate Deum supernaturaliter coleret.*

24. *A vanis, & ociosis hominibus, secundùm insipientiam Philosophorum, excogitata est sententia, quæ ad Pelagianismum reijcienda est, Hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturæ superaddita, fuerit largitate conditoris sublimatus, & in Dei filium adoptatus.*

25. *Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia.*

26. *Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis eius conditio.* 27. *Li-*

27. *Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio, non nisi ad peccandum valet.*

28. *Pelagianus est error, dicere, quòd liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.*

29. *Non soli fures ij sunt, & latrones, qui Christum, viam, & ostium veritatis, & vitæ negant; sed etiam quicunque aliunde, quàm per ipsum in viam justitiæ (hoc est ad aliquam justitiam) conscendi posse docent.*

30. *Aut tentationi ulli, sine gratiæ ipsius adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, at ab ea non superetur.*

31. *Charitas perfecta, & sincera, quæ est ex corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quàm in pœnitentibus, potest esse sine remissione peccatorum.*

32. *Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper coniuncta cum remissione peccatorum.*

33. *Catechumenus, iustè, rectè, & sanctè vivit, & mandata Dei observat, ac legem implet per charitatem, ante obtentam remissionem peccatorum, quæ in Baptismi lavacro demùm percipitur.*

34. *Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur, ut auctor naturæ; & gratuiti, quo Deus amatur, ut beatificator, vana est, & commentitia, & ad illudendum sacris Litteris, & plurimis veterum testimonijs, excogitata.*

35. *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.*

36. *Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex solâ Philiphiâ, per elationem præsumptionis humanæ, cum iniuria Crucis Christi defenditur à nonnullis Doctoribus.*

37. *Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum ducit, agnoscit.*

38. *Omnis amor creaturæ rationalis; aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, qua à Ioanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa, Deus amatur.*

39. *Quod voluntariè fit, etiamsi necessariò fiat, liberè tamen fit.*

40. *In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati.*

41. *Is libertatis modus, qui est à necessitate, sub libertatis nomine non reperitur in Scripturis, sed solum nomen libertatis à peccato.*

42. *Iustitia, qua iustificatur per fidem impius, consistit formaliter in obedientia mandatorum, quæ est operum Iustitia, non autem in gratia aliqua animæ infusa, qua adoptatur homo in filium Dei, & secundùm interiorem hominem renovatur, ac Divinæ naturæ consors efficitur, ut sic per Spiritum Sanctum renovatus, deinceps benè vivere, & Dei mandatis obedire possit.*

43. *In hominibus pœnitentibus, ante Sacramentum absolutionis, & in Catechumenis ante Baptismum, est vera iustificatio; separata tamen à remissione peccatorum.*

44. *Operibus plerisque, quæ à fidelibus fiunt, solùm ut Dei mandatis pareant, cuiusmodi sunt, obedire parentibus, depositum reddere, ab homicidio, à furto, à fornicatione abstinere, iustificantur quidem homines, quia sunt legis obedientia, & vera legis iustitia, non tamen ijs obtinent incrementa virtutum.*

45. *Sa-*

45. *Sacrificium Missæ non aliâ ratione est Sacrificium, quàm generali illa, qua omne opus, quod fit, ut sancta societate, Deo homo inhæreat.*

46. *Ad rationem, & definitionem peccati non pertinet voluntarium; nec definitionis quæstio est, sed causæ, & originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium.*

47. *Vnde peccatum originis verè habet rationem peccati sine ulla relatione, ac respectu ad voluntatem, á qua originem habuit.*

48. *Peccatum originis est, habituali parvuli voluntate voluntarium, & habitualiter dominatur parvulo, eò quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.*

49. *Et ex habituali voluntate dominante fit, ut parvulus decedens sine regenerationis Sacramento, quando usum rationis consecutus erit, actualiter Deum odio habeat, Deum blasphemet, & legi Dei repugnet.*

50. *Prava desideria, quibus ratio non consentit, & quæ homo invitus patur, sunt prohibita præcepto,* Non concupisces.

51. *Concupiscentia, sive lex membrorum, & prava eius desideria, quæ inviti sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia.*

52. *Omne scelus est eius conditionis, ut suum authorem, & omnes posteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio.*

53. *Quantum est ex vi transgressionis, tantum meritorum malorum à generante contrahunt qui cum minoribus nascuntur vitijs, quàm qui cum maioribus.*

54. *Diffinitiva hæc sententia, Deum homini nihil impossibile præcepisse, falsò tribuitur Augustino, cùm Pelagij sit.*

55. *Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur.*

56. *In peccato duo sunt, actus, & reatus: transeunte autem actu, nihil manet nisi reatus, sive obligatio ad pœnam.*

57. *Vnde in Sacramento Baptismi, aut Sacerdotis absolutione, propriè reatus peccati dumtaxat tollitur; & ministerium Sacerdotum solùm liberat à reatu.*

58. *Peccator pœnitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absoluentis, sed à solo Deo, qui pœnitentiam suggerens, & inspirans, vivificat eum, & resuscitat; ministerio autem Sacerdotis solùm reatus tollitur.*

59. *Quando per eleemosynas, aliaque pœnitentiæ opera Deo satisfacimus pro pœnis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant (nam alioqui essemus saltem aliqua ex parte, redemptores) sed aliquid facimus, cuius intuitu Christi satisfactio nobis applicatur, & communicatur.*

60. *Per passiones Sanctorum in Indulgentijs communicatas non propriè redimuntur nostra delicta; sed per communionem charitatis nobis eorum passiones impartiuntur, ut digni simus, qui pretio sanguinis Christi à pœnis pro peccatis debitis, liberemur.*

61. *Celebris illa Doctorum distinctio, Divinæ legis mandata bifariam impleri, altero modo quantùm ad præceptorum operum substantiam tantùm; altero quantùm ad certum quemdam modum, videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad regnum æternum (hoc est ad modum meritorum) commentitia est, & explodenda.*

62. *Illa*

62. *Illa quoque distinctio, quâ opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex obiecto, & omnibus circumstantijs rectum est, & bonum (quod moraliter bonum appellare consueverunt) vel quia est meritorium Regni æterni, eò quòd fit à vivo Christi membro per Spiritum charitatis, reijcienda est.*

63. *Sed & illa distinctio duplicis iustitiæ, alterius, quæ fit per Spiritum charitatis inhabitantem, alterius, quæ fit ex inspiratione quidem Spiritus Sancti, cor ad pœnitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis, & in eo charitatem diffundentis, quâ divinæ Legis iustificatio impleatur, similiter reijcitur.*

64. *Item, & illa distinctio duplicis vivificationis; alterius, qua vivificatur peccator, dum ei pœnitentiæ, & vitæ novæ propositum, & inchoatio per Dei gratiam inspiratur; alterius, qua vivificatur, qui verè iustificatur, & palmes vivus in Vite Christo efficitur, pariter commentitia est, & Scripturis minimè congruens.*

65. *Non nisi Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrij bonus, sive non malus; & gratiæ Christi iniuriam facit, qui ita sentit, & docet.*

66. *Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.*

67. *Homo peccat, etiam dammabiliter, in eo, quod necessariò facit.*

68. *Infidelitas purè negativa in his, in quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.*

69. *Iustificatio impij fit formaliter per obedientiam Legis, non autem per occultam communicationem, & inspirationem gratiæ, quæ per eam iustificatos faciat implere legem.*

70. *Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram charitatem; & charitas, etiam perfecta, potest consistere cum reatu æternæ damnationis.*

71. *Per contritionem, etiam cum charitate perfecta, & cum voto suscipiendi Sacramentum coniunctam, non remittitur crimen, extra casum necessitatis, aut Martyrij, sine actuali susceptione Sacramenti.*

72. *Omnes omnino Iustorum afflictiones, sunt ultiones peccatorum ipsorum; unde, & Iob, & Martyres, quæ passi sunt, propter peccata sua passi sunt.*

73. *Nemo præter Christum, est absque peccato originali; hinc Beata virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque eius afflictiones in hac vita, sicut, & aliorum Iustorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis.*

74. *Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus iam dominatur, peccatum est, sicut & alij habitus pravi.*

75. *Motus pravi concupiscentiæ, sunt, pro statu hominis vitiati, prohibiti præcepto,* Non concupisces; *Vnde homo eos sentiens, & non consentiens, transgreditur præceptum,* Non concupisces; *quamvis transgressio in peccatum non deputetur.*

76. *Quamdiu aliquid concupiscentiæ carnalis in diligente est, non facit præceptum.* Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.

77. *Satisfactiones laboriosæ Iustificatorum, non valent expiare de condigno pœnam temporalem restantem post culpam condonatam.*

78. *Immortalitas primi Hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio.*

79 *Falsa est Doctorum sententia, primum Hominem potuisse à Deo creari, & institui sine Iustitia naturali.*

Quas quidem sententias stricto coram Nobis examine ponderatas, quamquàm nonnullæ aliquo pacto sustineri possent, in rigore, & proprio verborum sensu ab assertoribus intento, hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, & in pias aures offensionem immittentes, respectivè, ac quæcumque super ijs verbo, scriptoque emissa, præsentium auctoritate damnamus, circumscribimus, & abolemus; deque eisdem, & similibus posthàc, quoquo pacto, loquendi, scribendi, & disputandi. facultatem quibuscumque interdicimus. Qui secus fecerint, ipsos omnibus dignitatibus, gradibus, honoribus, beneficijs, & officijs perpetuò privamus, ac etiam inhabiles ad quæcumque decernimus, Vinculo quoque anathematis eo ipso innodamus, à quo, nullus Romano Pontifice inferior, valeat ipsos, excepto mortis articulo, liberare. Cæterùm, ut jam commoti his de rebus tumultus, & contracta odia faciliùs comprimi possint, simulque animarum saluti pleniùs consulatur, Dilecto filio nostro Antonio tituli Sancti Bartholomæi in Insulâ Presbytero Cardinali Granuelano nuncupato, per Apostolica scripta mandamus, ut ipse, quid ad perpetuam dictarum sententiarum, & scripturarum abolitionem, quid ad arcenda huiusmodi proloquia, & disputationes, quid denique ad unionem, & pacem cum communi omnium, & Ecclesiæ Catholicæ satisfactione componendam, facto opus sit, in primis diligenter expendat; deinde in ijs omnibus, quæ pro communi salute, tranquillitate, & honore optimum iudicaverit, salva semper Ecclesiæ prædictæ unitate, etiam per alium, seu alios, fide, doctrina, & religione præstantes, ocyùs exequatur, faciatque, quicquid decreverit, inviolatè ab omnibus observari. Contradictores quoslibet per censuras, & pœnas prædictas, cæteraque juris, & facti remedia opportuna, appellatione postpositâ, compescendo; Invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio Brachij sæcularis: non obstantibus, quòd forsitan aliquibus ab Apostolicâ sit Sede Indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas, non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem; Et quibuslibet alijs privilegijs, exemptionibus, Indulgentijs, & litteris Apostolicis, specialibus, vel generalibus, quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus præsentium impediri valeat quomodolibet, vel differri; & de quibus, eorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ damnationis, circumscriptionis, abolitionis, interdicti, decreti, & mandati, privationis & innodationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se noverit incursurum. Datum

Romæ

Romæ apud Sanctum Petrum Anno. Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, Kalendis Octobris, Pontificatus Nostri Anno secundo.

Postea inseritur in eandem sententiam Constitutio Gregorij XIII. edita 4. Kal. Feb. anno 1579 Ipsa verò Vrbani Constitutio edita est Romæ anno 1641.

NOTA.

Circa tenorem prædictæ Bullæ, cæperunt aliqui contendere, non debere apponi Comma sive virgulam, quæ superius notatur post illa verba, *sustineri possint*, ac si sensus esset, ex illis proscriptis Sententijs, nonnullas aliquo pacto sustineri posse in rigore ac proprio verborum sensu ab assertoribus intento. Verùm ne ulla prorsus remaneret ansa dubitandi, curavit Pontifex deputatis Academiæ Lovanienſis Romæ existentibus per tres Cardinales Bullam ritè notatam, & authenticam in manus consignari. Idque testatur ipsum S. Congregationis Decretum datum 16. Junij an. 1644. cuius hic verba subijcio.

Sanctitas sua omnibus ritè perpensis, & consideratis, mandavit ex Archivo eiusdem Congregationis, & ex Matrice Actorum, quæ in eodem Archivo conservantur, extrahi sive transcribi, & diligenter collationari, ac imprimi exemplar præfatæ Bullæ, illudque sic extractum, collationatum, impressum, ijsdem Sinnichio & Papio (deputatis) *per supradictos DD. Cardinales Spadam, Pamphilium, & Falconerium consignari &c.* Tradita autem est illis Bulla cum dicto Commate per eosdem Cardinales, præsente etiam Sacræ Gen. Inquisitionis Assessore Francisco de Albicis, nunc S. R. E. Cardinali, die 29. Iulij 1644. Possim & ego hodie ejusdem exempla satis authentica exhibere. Et sanè res per seipsam manifesta est. Fatua namque esset Constitutio Pontificia *Damnans, circumscribens, abolens* aliquas Propositiones, quæ tamen sustineri possint in rigore ac proprio verborum sensu ab assertoribus intento; quæ enim sic sustineri possint, non pro damnatis, sed absolutè pro legitimis & veris in quovis tribunali habendæ forent.

ALEXANDRI VII.

Constitutionis Innocentij X. Confirmatio, & Declaratio contra doctrinam Ianseni.

ALexander Episcopus Servus Servorum Dei, Universis Christi Fidelibus salutem & Apostolicam Benedictionem.

Ad sacram Beati Petri Sedem & Universalis Ecclesiæ regimen inscrutabili Divinæ providentiæ dispositione nullis nostris suffragantibus meritis evecti nihil Nobis antiquius ex muneris

nostri debito esse duximus, quàm ut Sanctæ fidei nostræ ac sacrorum dogmatum integritati traditâ Nobis à Deo potestate opportunè consuleremus. Ac licet ea quæ Apostolicis Constitutionibus abundè fuerunt definita, novæ decisionis sive declarationis accessione nequaquam indigeant; quia tamen aliqui publicæ tranquillitatis per turbatores illa in dubium revocare vel subdolis interpretationibus labefactare non verentur, ne morbus iste latiùs divagetur, promptum Apostolicæ Auctoritatis remedium censuimus non esse differendum. Emanavit siquidem aliàs à felicis recordationis Innocentio PP. X. Prædecessore nostro Constitutio Declaratio & Definitio tenoris qui sequitur, videlicet:

Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei Vniversis Christi-fidelibus Salutem & Apostolicam Benedictionem. Cum occasione Impressionis libri, cui Titulus, Augustinus Cornelij Ianseniij Episcopi Iprensis, inter alias ejus opiniones orta fuerit, præsertim in Gallijs, controversia super quinque ex illis, Complures Galliarum Episcopi apud Nos institerunt, uti easdem Propositiones Nobis oblatas expenderemus, ac de unaquaque earum certam, & perspicuam ferremus sententiam. Tenor verò præfatarum Propositionem est prout sequitur.

Prima: aliqua Dei præcepta Hominibus justis volentibus, & conantibus secundùm præsentes, quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque illis Gratia, qua possibilia fiant.

Secunda: Inneriori Gratiæ in statu Naturæ lapsæ nunquàm resistitur.

Tertia: Ad merendum, & demerendum in statu Naturæ lapsæ non requiritur in Homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.

Quarta: Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant Hæretici, quod vellent eam Gratiam talem esse, cui posset Humana voluntas resistere, vel obtemperare.

Quinta: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omninò Hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.

Nos, quibus inter multiplices curas, quæ animum nostrum assiduè pulsant, illa in primis cordi est, ut Ecclesia Dei nobis ex Alto commissa, purgatis pravarum Opinionum erroribus, tutò militare, & tanquàm Navis in tranquillo Mari, sedatis omnium tempestatum fluctibus, ac procellis, securè navigare, & ad optatum salutis Portum pervenire possit, prorei gravitate, coram aliquibus S. R. E. Cardinalibus ad id specialiter sæpius congregatis, à pluribus in Sacra Theologia Magistris, easdem Quinque Propositiones, uti suprà Nobis oblatas, fecimus singillatim diligenter examinari, eorumque suffragia, tum voce, tum scripto relata maturè consideravimus, eosdemque Magistros, varijs coram nobis actis Congregationibus, prolixè super eisdem, ac super earum qualibet differentes audivimus. Cum autem ab initio huiusmodi discussionis ad Divinum implorandum Auxilium multorum Christi fidelium preces, tùm privatim, tùm publicè indixissemus, postmodum iteratis eisdem ferventius, ac per Nos sollicitè implorata Sancti Spiritus Assistentia, tandem Divino Numine favente, ad infrascriptam devenimus Declarationem, & Definitionem.

Pri-

Primam prædictarum Propositionem: Aliqua Dei præcepta Hominibus Iustis volentibus, & conantibus secundum præsentes, quas habent Vires, sunt impossibilia, deest quoque illis Gratia, qua possibilia fiant: Temerariam, Impiam, Blasphemam, Anathemate damnatam, & Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Secundam: Interiori Gratiæ in statu Naturæ lapsæ nunquam resistitur: Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Tertiam: Ad merendum, & demerendum in statu Naturæ lapsæ non requiritur in Homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à Coactione: Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Quartam: Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ Interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei, & in hoc erant Hæretici, quòd vellent eam Gratiam talem esse, cui posset humana Voluntas resistere, vel obtemperare: Falsam & Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Quintam: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omninò hominibus mortuum esse, aut Sanguinem fudisse; Falsam, Temerariam, Scandalosam; & intellectam eo sensu, ut Christus pro salute duntaxat Prædestinatorum mortuus sit: Impiam, Blasphemam, Contumeliosam, Divinæ Pietati Derogantem, & Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Mandamus igitur omnibus Christi fidelibus utriusque sexus, ne de dictis Propositionibus sentire, docere, prædicare aliter præsumant, quàm in hac præsenti nostra Declaratione, & Definitione continetur, sub censuris, & pœnis contra Hæreticos, & eorum fautores in iure expressis. Præcipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinariis, nec non Hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, ut Contradictores, & Rebelles quoscumque per censuras, & pœnas prædictas, cæteraque iuris, & facti remedia opportuna, invocato etiam ad hoc (si opus fuerit) Auxilio Brachij Secularis, omninò coërceant, & compescant. Non intendentes tamen per hanc Declarationem, & Definitionem super prædictis Quinque Propositionibus factam, approbare ullatenùs alias opiniones, quæ continentur in prædicto libro Cornely Iansenij. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo quinquagesimo tertio, pridie Kal. Iunij, Pontificatus Nostri Anno Nono.

Cum autem, sicut accepimus, nonnulli iniquitatis filij prædictas Quinque Propositiones vel in libro prædicto ejusdem Cornelij Jansenij non reperiri, sed fictè & pro arbitrio compositas esse, vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse asserere magno cum Christifidelium scandalo non reformident; Nos, qui omnia, quæ hac in re gesta sunt, sufficienter & attentè perspeximus, utpote qui ejusdem Innocentij Prædecessoris jussu, dum adhuc in minoribus constituti Cardinalis munere fungeremur, omnibus illis congressibus interfuimus, in quibus Apostolica Auctoritate eadem causa discussa est eâ profectò diligentiâ quâ major desiderari non posset; quamcumque dubitationem super præmissis imposterum auferre volentes, ut omnes Christi-fideles in ejusdem fidei unitate sese contineant, ex debito nostri Pastoralis Officij ac maturâ deliberatione præinsertam Innocentij

Prædeceſſoris noſtri Conſtitutionem Declarationem & Definitionem harum ſerie Confirmamus, Approbamus, & Innovamus, & Quinque illas propoſitiones ex libro præmemorati Cornelij Ianſenij Epiſcopi Iprenſis, cui titulus eſt Auguſtinus, excerptas, ac in ſenſu ab eodem Cornelio Janſenio intento damnatas fuiſſe Definimus & Declaramus, & uti tales, inuſtâ ſcilicet eâdem ſingulis notâ, quæ in prædicta Declaratione & Definitione unicuique illarum ſigillatim inuritur, iterum damnamus ac eundem librum ſæpè dicti Cornelij Janſenij, cui titulus Auguſtinus, omneſque alios tam manuſcriptos, quam typis editos & ſi quos forſan impoſterum edi contigerit, in quibus prædicta ejuſdem Cornelij Janſenij doctrina, ut ſuprà, damnata defenditur vel adſtruitur, aut defendetur & adſtruetur, damnamus itidem atque prohibemus. Mandantes omnibus Chriſti-fidelibus ne prædictam doctrinam teneant, prædicent, doceant, verbo vel ſcripto exponant, vel interpretentur publicè vel privatim, palam vel occultè, imprimantve ſub pœnis & cenſuris contra Hæreticos in Jure expreſſis, ipſo facto abſque alia declaratione incurrendis. Præcipimus igitur omnibus Venerabilibus Fratribus noſtris Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Locorum Ordinarijs ac Hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus ac Iudicibus Eccleſiaſticis ad quos pertinet, ut præinſertam ejuſdem Innocentij Prædeceſſoris Conſtitutionem, Declarationem, ac Definitionem juxta præſentem noſtram determinationem ab omnibus obſervari faciant, ac inobedientes & rebelles prædictis pœnis alijſque juris & facti remedijs, invocato etiam ſi opus fuerit brachij ſæcularis auxilio, omninò coërceant. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſexto, decimo-ſeptimo Kal. Novembris, Pontificatus noſtri Anno ſecundo.

NOTA.

Præter iteratam doctrinæ damnationem cum Innocentio X. Prædeceſſore communem, in hac Bulla Alexandri VII. inſuper diſertè definiri, eaſdem quinque Propoſitiones ex libro Janſenij exceptas, *ac in ſenſu ab eodem Cornelio Ianſenio intento damnatas fuiſſe.* Quia nempe aliqui prætendebant, Propoſitiones illas fuiſſe damnatas in ſenſu ab Authore non intento. Quinimo addebant alij, hanc rem de ſenſu Authoris, tanquam ad quæſtionem facti pertinentem, non potuiſſe à Pontifice infallibili authoritate definiri, quod refutatur ſupra part. 1. pag. 67. & ſeq.

PARS

PARS TERTIA.

RESOLUTIONES THEOLOGICÆ AD PRAXIM ACCOMMODATÆ.

TRACTATUS PRIMUS

PRINCIPIA PRACTICA,

SIVE

Dictamina quædam Generalia, ex quibus ritè intellectis Resolutiones particulares facilè deducuntur.

Principium primum.

Dictamen Conscientiæ, & Ignorantia invincibilis.

QUivis tenetur sequi dictamen suæ conscientiæ, quamdiu, re examinatâ, nulla in oppositum dubitandi ratio occurrit. Hoc est. Si homo sine sua culpa absolutè judicet hic & nunc se obligari sub peccato ad aliquid agendum, vel omittendum, actu peccabit, si se isti judicio non conformet; & non peccabit, si conformet; quamvis aliàs à parte rei contingeret actionem, aut omissionem illam aliquâ lege esse prohibitam.

Ratio est, quia Conscientia nostra est proxima regula voluntatis, derivata à prima regula omnium actionum humanarum, nempe à lege divina & æterna, ut docet *S. Thom.* 1. 2. *quæst.* 19. *art.* 3. Ergo qui agit secundùm dictamen Conscientiæ, naturali regulæ, à Deo sibi constitutæ, se conformat.

Hinc fit ut omninò existimans se obligari ad jejunium die Dominico, teneatur à cibis vetitis abstinere. Er contrà, judicans non esse

abstinendum à carnibus die Veneris, non peccet si carnibus vescatur, quamdiu non potest ab illo errore se expedire.

Sunt quidam hoc tempre qui negent hoc Principium valere in actibus qui procedunt ex *Ignorantia invincibili* juris naturalis, ut si mentiaris ignorans mendacium esse peccatum, ajunt te per hoc à delicto non excusari. Hanc doctrinam in lucem protrusit Ianſenius in suo *Augustino tom. 2. de statu nat. lapsæ lib. 2. c. 2.* fœtum illum adhuc informem cum paucis susceptit Sinnichius in *Saule exregelib. 1. cap. 96.* formare eundem & fovere conatur alius recentior, sed quasi umbram captans, de qua ambigit an talis ignorantia detur in rerum natura, credit tamen probabile eam dari, & à peccato non excusare.

At cònatum hunc immaturum facile opprimit invicta ratio, communis authoritas, & ipse S. Augustinus *lib. 3. de libero arb. cap. 19.* Non, inquit, tibi deputatur ad culpam quod invitus ignoras, sed quod negligis quærere quod ignoras. Quin & ipsa ratio cum Augustino docet, in eo quod caveri non potest deesse voluntarium, sine quo nequit peccatum admitti: caveri autem non potest malitia quæ sic ignoratur ut de ea nulla prorsus animum subeat cogitatio. Frustra autem opponunt, hanc ignorantiam in nobis ex libero Adami peccato profluxisse, nisi etiam velint nobis ad peccatum imputari ea quæ contra legem naturæ ex cæcitate, amentia, aut concupiscentia nolentes incurrimus, quod nemo sanè admiserit, qui nolit hinc in alium errorem devolui, qui negat libertatem à necessitate ad peccandum requiri, quod in propos. 3. Ianſenij, & alijs pridem damnatum est. Nec unquam ostendent hujus dogmatis malè cohærentis authores, cur minus à peccato excuset ignorantia invincibilis juris naturæ, quam ea quæ est juris divini aut positivi, quæ pariter ex Adami peccato profluxit, quam tamen ipsi à delicti reatu omnino eximunt.

Denique, si doctrina illa vera foret, sequeretur aliquando dari casum, in quo quidquid agas vel omittas necessariò statuêris peccati reus. Ut si invincibiliter judices ad liberandum innocentem te hic & nunc ad pejerandum obligari; si pejeres, formaliter peccas, quia ignorantia hæc à formali peccato non excusat; si non pejeres, peccas contra conscientiam dictantem te sub peccati reatu nunc ad peierandum teneri. Sequeretur secundò, Aliquos Sanctos Patres qui ex invincibili ignorantia errores aliquos in materia juris naturæ docuerunt, vel operando secuti fuerunt, damnandos esse, si ante mortem errores illos debitè non retractarunt. Tertiò, Cum in quæstionibus juris naturæ aliter in multis opinetur ac doceat tota Schola Thomistica, aliter tota Scotistica, necessariò alterutra, tanta quanta est, in formali peccato continuò versabitur. Neque minus illis injurius eris, si ignorantiam illam vincibilem affirmes, quasi viri tot integerrimi ad veritatem assequendam se non ritè disponant. Est tamen quidam Recentior qui ostendit se hunc bolum facile deglutire, sed qui adeo laxi oris est, quidni & alios dogmatum camelos facile devoret.

Ex dictis satis liquet ea quæ fiunt ex ignoratia invincibili juris naturæ, nec esse homini libera, nec ad peccatum imputari posse: ac proin-

de

de doctrinam afferentium eam à peccato non excusare, principium esse dirigendæ conscientiæ non magis idoneum, quam sit istud: Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia: quod omnino damnatum est, ac supra refutatum tract. 2. cap. 2. §. 2.

P. II. *Ignorantia vincibilis.*

COnscientia vincibiliter erronea non excusat absolutè à peccato operationem aut omissionem, quæ ex illa ignorantia procedit.

Ratio est, quia cùm sit in hominis potestate constitutum prævio veritatis examine errorem illum vincere & deponere, operatio mala quæ indè sequitur, saltem in sua causa, est illi indirectè voluntaria, & ad culpam imputabilis. Potuit enim causam illius depellere, quam tamen amovere neglexit. Ignorantia enim *vincibilis* est quæ depelli potuit, & debuit; *invincibilis* quæ pro hominis arbitrio vinci non potuit, uti cum D. Thoma tradit *Wiger.* 12. *quæst.* 7. *ar.* 8. *Malderus, alijque Theologi.*

Hinc fit ut quis peccet attestando rem falsam, quam putat esse veram, si anteà neglexerit veritatem inquirere: Item, ut delinquat omittendo sacrum, etsi judicaverit diem non esse festum, si noluit in cognitione Festorum debitam curam adhibere. Et sic de cæteris.

Nota tamen, peccantem ex ignorantia vincibili non semper committere novum peccatum formale distinctum à præterita omissione inquisitionis debitæ. Ut si quis pridem suâ culpâ neglexerit inquirere, an tali die soleat esse jejunium, & postea ignarus jejunij isto die carnes comedat, non incurrit ille tunc novum & formale peccatum contra præceptum jejunij, de quo ipsi illo tempore nihil in mentem venit.

P. III. *In dubio quomodò agendum.*

QUi operatur cum Conscientia practicè dubia, committit peccatum ejusdem speciei cum eo de quo dubitat. Dicitur autem *practicè dubia* quando pergit dubitare, non tantùm de bonitate objecti, sed etiam de honestate suæ actionis hic & nunc exercendæ. Exempli gratiâ, si quis dubitans an sibi licitum sit hic & nunc in die festo studere, pergit nihilominùs studio incumbere, incurrit idem peccatum quo I ex festi violatione contraheret.

Ratio est, quia talis exponit se periculo peccandi, cùm non habeat determinatum judicium quod operatio sua sit licita potiùs quàm illicita. Tenetur proindè actionem suam suspendere donec re ulteriùs examinatâ dubium deponat, &, licitam esse suam actionem ex prudenti ratione concludat. Quibus autem Regulis homo in dubio constitutus possit se resolvere ad dubium deponendum, & licitè agendum, ex sequentibus principijs magis in particulari intelligetur.

P. IV

P. IV. *Dubitanti favet Possessio.*

IN dubio melior est conditio possidentis. Hanc *Regulam* plurimi Theologi intelligunt non tantùm de possessione alicujus rei, aut juris, sed etiam libertatis, id est. Quando post diligens examen dubium adhuc perseverat, licitum est homini quam velit partem amplecti, quia per solum dubium non censetur de consueta possessione & usu suæ libertatis deturbari. Quod si è contra possessio præcipiendi præsumatur stare pro lege, aut præcepto, non censetur homo possidere libertatem à legis obligatione solutam.

Ratio autem dicti axiomatis est, quod cuivis licitum sit uti suâ libertate quam à Deo accepit ad agendum & non agendum, quamdiu post diligens examen non constat illum eâ potestate esse privatum: sicuti licitè retinet alia sua bona quamdiu non probatur ea alteri esse devincta; hoc autem non satis probatur, quamdiu res intra dubium hæret.

Quod autem dicitur, *In dubio tutior via eligenda*, rectè notat cum alijs *Wiger.* 1. 2. q. 19. *ar.* 3. *n.* 50. Regulam illam sine limitatione acceptam non semper esse præcepti: sed tantùm esse aliquando Consilij docet *Navarrus*, *Bonac.* *Sanch.* *Laym.* & plures alij. Sed quia aliquando dubium est, pro qua parte stet ipsa possessio, an pro lege, aut voto, aut libertate &c. ut hoc resoluatur statui potest hæc Regula: In dubio quid sit in possessione, judicandum est possessionem pro eo stare pro quo est præsumptio juris: si verò dubitetur pro quo stet ipsa præsumptio, judicandum stare pro eo qui onus probandi reijcit in alium, ut est reus, cui sufficit crimen, vel obligationem negare, quam actor debet probare. Quod si præsumptiones sint ex utraque parte, prævalere debent validiores. Si verò sint utrimque, æquales, ita judicandum est, ac si nulla præsumptio esset. Est autem ipsa *Præsumptio iuris*, suspicio quædam verosimilitudinis à jure approbata, ut in dubio eam tanquam assensum verum & prudentem sequamur, donec veritas aliunde innotescat. Porro ut ex prædictis casus particulares resoluere possis, ad sequentia adverte.

P. V. *Dubium an lex lata.*

QUi dubitat de aliqua Lege an sit lata, vel de Voto an sit emissum, resolvere potest se tali lege, aut voto non obligari.

Quia ut lex vel votum obligationem inducant, debent sic proponi ut prudenter præsumatur ea verè existere, cùm autem in casu id præsumi non possit, dubitans manet in possessione suæ libertatis. Hinc si cras sit jejunium, & dubites an sit hora duodecima noctis, potes carnibus vesci. Quia non constat legem jejunij pro illa hora esse latam, adeoque voluntas retinet possessionem sui arbitrij ut istâ horâ carnibus utatur.

At si constet legem, aut votum existere, sed tantùm dubitetur an illis

lis fatisfeceris, ad fatisfaciendum obligaris, Quia tali casu lex & votum est in possessione. Hinc fit ut indubitatus Sacerdos dubitans an Horas legerit, eas persolvere teneatur.

P. VI. *An casus lege comprehensus.*

QUi certus est de Lege lata, sed dubius est an casus occurrens legi illâ comprehendatur, rectè resolvit se quoad illum casum non obligari. Quia præsumptio quoad hoc punctum est pro libertate, non autem pro lege, cùm post diligens examen maneat dubium, an in lege contineatur. Exempli causâ: Præceptum est die Dominico abstinere ab opere servili: dubium manet an pingere sit opus servile; non teneor à pingendo abstinere.

P. VII. *An Lex acceptata, aut abrogata.*

QUando constat de lege, sed dubium est an fuerit recepta, aut postea abrogata, pergit illa dubitantem obligare. Quia pro lege, quam constat existere, stat præsumptio, & possessio juris ut ei obtemperetur; ac proinde alleganti, eam ab initio non esse acceptatam, aut aliquando fuisse abrogatam, incumbit probatio istius quod allegat, quam cùm dubius exhibere non possit, manet ea lege adstrictus. Quamvis in dubio de legis *Acceptatione* probabile sit eam non obligare, cùm plures doceant leges saltem civiles sine populi acceptatione esse invalidas, uti tenent plerique Canonistæ, *Item Navar. Azor. alique citati à Laym. l. 1. tr. 4. c. 3.*

P. VIII. *De fine Legis cessante.*

QUando constat finem adæquatum legis ex toto cessare, cessat etiam totaliter ejus obligatio: uti cum communi docet *Suar. Covar. Ariaga de leg. d. 27. Sect. 6.* Ratio est, quia lex ordinatur tanquàm medium ad procurandum bonum aliquod publicum, vel privatum, vel malum avertendum: ergo quando observatio legis ad hæc nullo modo conducit cessat habere rationem medij.

Exempli causa: si lex lata sit ut nemo egrediatur civitate ob metum hostis, desinit obligare, si constet hostem procul abesse.

Hinc etiam inferunt aliqui apud *Ariaga suprà*; Cessante fine adæquato legis in casu particulari, probabile esse pro eo casu cessare legis obligationem. Quia quando ratio adæquata legis ex toto cessat desinit etiam tota ejus obligatio, ergo dicendum est illam in uno casu desinere, in quo adæquatus ejus finis evanescit. Et hinc infertur, cessare in casu individuo legem correctionis fraternæ, quando ex alterius admonitione nulla correctio speratur.

P. IX.

P. IX. *Dubius de Debito, de Solutione, & alijs.*

QUi dubius est, post diligens examen, an aliquid alteri debeat, nihil tenetur solvere. Quia iniqua esset solutio certa pro debito incerto.

Verùm, qui certus est de debito, & tantùm dubius est an persolverit, à solutione non eximitur, *Suar. Vasq. Dian. p. 2. Tr. 6. resol. 49.* Eo enim casu pro debito stat possessio. Si tamen ipse simul creditor de accepta solutione dubitaret, opinantur alij debitorem ad nihil teneri, *Tanner. 1. 2. d. 2. q. 6. d. 4.* alij docent pro qualitate dubij ad partem obligari, *Laym. Dian, p. 4. Tr. 3. resol. 32.*

Si depositarius, aut commodatarius dubitet an culpâ suâ amiserit rem quam depositam aut commodatam accepit, non tenetur ad restitutionem pro ea præstandam. Quia uterque est in possessione liberatis, neque lex ulla resistit, neque culpa præsumitur, nisi casus sit talis in quo culpa intervenire solet: quod etiam docet Scilder de conscient. *pag.* 442. & Bardi *pag.* 594.

Si mutuatarius aliquid mutuanti dederit supra sortem, sive valorem rei mutuatæ, & dubium sit an gratuitò donaverit, non licet mutuanti illud accipere. Quia lex, pro mutuo nihil accipiendi, nisi gratuitâ donatione, est in possessione, non præsumitur autem donatio: ut etiam docet Lessius, Bardi, alijque, contra Cajetanum.

Dubitans an censum debeat, non tenetur soluere, nisi creditor antea sit in possessione exigendi: quia alter est in possessione libertatis non soluendi, nec in tali dubio præsumitur censum deberi: ita etiam Scilder supra *pag.* 464.

Qui dubitat de ætate, doctrina, aut de alia simili conditione requisita ad Ordinem sacrum, aut aliquod Officium, non potest licitè illum Ordinem, vel officium postulare. Quia Lex requirens talem conditionem est in possessione, & conditio non præsumitur postulanti inesse, nisi id ab eo probetur, quam dubius probare non potest. Aliud est de quibusdam conditionibus quæ quasi naturaliter insunt, ut innocentia, quæ præsumi solet. Hoc pluribus confirmat Scilder supra, quamvis ex principijs à nobis nonnihil diversis.

P. X. *Dubium Possessori superveniens.*

NIhil obest dubium superveniens bonæ fidei possessori. Quia, ut ex dictis colligitur, debet ei possessio favere. Hinc si emisti equum bonâ fide, & postea dubites an fuerit Petro ablatus, retinere potes, si nihil certiùs occurrat. Contraxisti matrimonium bona fide, exoritur dubium de valore, post diligentem veritatis inquisitionem si dubium permaneat, licebit debitum conjugale reddere alteri parti bonâ fide petenti: licere etiam tibi petere cum multis docet *Thom. Sanchez, & Dicastillo de Iust. lib. 2. Tract. 2. disp. 5, d. 8. n. 221. & Diana p. 3. tr. 3. resol. 15. citans 8. Authores valdè probatos.*

P. XI.

P. XI. *Dubius de Legis Justitia.*

IN dubio de Legis Justitia subditus ei parère tenetur. Quia legislator possidet Ius præcipiendi, à quo subditus per solum istiusmodi dubium non probat se esse exemptum. Quod verum esse, etiamsi contra legis justitiam occurrant etiam rationes probabiles, docet *Suar. cum pluribus.*

P. XII. *Legum interpretatio.*

IN legum interpretatione, odia sunt restringenda, favores ampliandi: *Reg. iuris* 15. Hoc est, quæ odiosa & pœnalia sunt, non debent extendi ultra proprium & rigidum verborum sensum: secus, quando leges gratiam aliquam largiuntur, & dubitatur de aliquo an verbis legis comprehendatur, judicandum est potiùs comprehendi. Præsumitur enim legislator ad favores quam ad pœnas esse propensior. Hinc in dubio an censuræ verba te comprehendant, judicandum est non comprehendere.

P. XIII. *Metus in violatione præcepti negativi.*

NUllus metus excusat à violatione præcepti naturalis negativi prohibentis rem intrinsecè malam. Hinc ob metum mortis non licet unquam mentiri; aut aliquo signo fidem negare. Repugnat enim rem esse intrinsecè malam, id est, à malitia inseparabilem, si possit in aliqua circumstantia honestari.

P. XIV. *Metus in violatione præcepti positivi.*

METus gravis sæpè excusat à præcepto positivo tam divino, quam humano.

Hinc cum periculo vitæ, aut gravis infamiæ, non teneris observare integritatem Confessionis, aut explere votum, aut succurrere proximo in extrema necessitate corporali.

Verùm in extrema necessitate spirituali non obstante mortis metu, teneris v. g. baptizare infantem certò moriturum, aut absolvere peccatorem moribundum, quando constat aliâ viâ non posse juvari. Ad hæc tenetur etiam in gravi necessitate Parochus, cui ea cura ex officio incumbit.

P. XV. *Violatio præcepti indirecta &c.*

NOn violat præceptum, qui ponit causam, sive actionem indifferentem, ex qua præter intentionem sequitur effectus malus, & æquè immediatè bonus, quando hujus bonitas, illius malitiam elidit.

Ratio

Ratio est, quia talis non intendit directè effectum malum in se, ut supponitur. Neque illum intendit indirectè in sua causa, cùm illius causam assumat tantùm in ordine ad effectum bonum, & solùm permissivè se habeat ad effectum malum per accidens secuturum, quem non tenetur cum omissione æqualis boni, & suo incommodo impedire. Esset enim illa generalis, & frequens obligatio humano commercio nimis onerosa, uti fusius declarat *Sanch. in præc. l. 1. cap. 7.*

Hinc licita est mercatori venditio gladij, etsi videat indè secuturam injustam alterius læsionem; aut vini, ex quo videt alios inebriandos: si nequeat sine notabili detrimento gladium, aut vinum ementi negare.

Licitum quoque est Duci in bello justo turrim hostilem evertere, etsi videat innocentes in ea conclusos eadem ruinâ involvendos esse.

Possunt famuli equum parare, & officia alia præstare, licet sciant Dominum suum obsequio illo ad peccata usurum. Quia ex omissione istius obsequij sequeretur ordinariè in famulos gravis indignatio, aut percussio, quæ efficit ut malum ex eorum actione secuturum ipsis non imputetur.

E contrà, ad peccatum imputatur effectus malus, qui prævidetur secuturus ex causa indifferenti, nisi adsit ratio proportionata, quæ causam illam poni requirat. Hinc illicitum est apponere hospitibus cibum, quo videntur violaturi jejunium, quando ad hoc nullus urget metus incommodi gravioris.

QUÆRES: Quomodò possit Confessarius violationem præcepti mortalem, à veniali peccato discernere?

Respondeo: Peccatum mortale à veniali optimè discerni per Regulas sequentes. Primò ex gravitate materiæ prohibitæ aut præceptæ colligitur gravis obligatio: materia autem gravis censeri debet quam prudentes solent multùm æstimare, sive in se, sive in ordine ad finem à legislatore intentum; v. g. exercere opus servile sine necessitate per notabilem partem diei festi, non autem per unam horam. Secundò, si legislator utatur verbis graviter prohibentibus in materia non levi v. g. *mandamus, districtè prohibemus, vel præcipimus*: potest enim, si velit, & id declaret, materiam gravem leviter prohibere. Tertiò mortalis est violatio præcepti cui additur gravis pœna, aut censura Ecclesiastica, aut quando aliquid præcipitur, in virtute sanctæ obedientiæ. Quartò ex parte pœnitentis; censentur Rudes mortaliter peccasse, quando ostendunt se dum peccarent rem graviter apprehendisse, aut magnam conscientiæ turbationem, & remorsum habuisse: vix enim norunt hi rudes alio indicio formalem peccati sui malitiam explicare.

P. XVI. *Quo modo Dubium à Probabili distinguendum?*

VAldè accuratè notandum est; magnam esse differentiam inter dubium (de quo suprà actum est) & opinionem, sive sententiam probabilem.

Du-

Dubium enim est suspensio judicij circa rem propositam, sic ut nequeat intellectus affirmare ita esse, vel non esse. Hoc autem oritur aliquando ex penuria rationis pro utraque parte, ut cùm dubitatur, an Stellæ sint pares, an impares: aliquando ex æqualitate rationum pro utraque parte occurrentium, undè fit ut intellectus nequeat se ad alterutram partem determinare, quamdiu æqualitatem rationum actu expendit: quamvis voluntas stante illâ motivorum æqualitate, aliquando possit intellectum ad unius tantùm partis assensum inclinare.

Opinio autem probabilis est, quæ nititur ratione, vel authoritate gravi, ex qua scilicet homo prudens in rebus magni momenti concludere solet.

Undè patet primo, opinionem dici probalilem *intrinsecè*, quando pro motivo habet rationes ab authoritate distinctas: probabilem verò *extrinsecè* quando sola authoritas movet ad assensum.

Patet secundo, opinionem probabilem debere niti motivis, quæ per se sufficiant ut intellectus possit determinari ad eliciendum pro una parte judicium prudens, quamvis sit incertum, & inevidens, eo quod motiva istius judicij non sint tam evidentia ut possint intellectum de rei veritate omninò certum reddere. In dubio autem motiva tam sunt exigua, aut ex utraque parte tam æqualia, ut si inter se conferantur, nequeant pro ulla parte assensum generare, aut conscientiam ad prudentem actionem per se dirigere.

Itaque ulterius examen, quod diximus adhibendum, dum conscientia hæret dubia, ad hoc plurimùm servit, ut majoris momenti rationes inveniantur, quæ sufficiant ad formandum opinionem probabilem, quâ possit homo se à dubio expedire, & ad operandum prudenter & practicè resolvere.

P. XVII. *Operatio quando licita ex Opinione probabili.*

Licita est plerumque operatio, vel omissio quæ procedit ex opinione verè probabili. Dixi, *plerumque*, quia ad hoc quædam in sequentibus sunt observanda, & excipienda.

Ratio hujus patet ex ipsa definitione, & natura opinionis probabilis, & communi hominum æstimatione. Nemo enim operationem illam vituperio dignam existimat, quam ex gravi rationis, vel authoritatis fundamento licitam esse judicavit, quando post diligens examen ad majorem veritatis certitudinem pervenire non potuit. Sic enim viri prudentes in rebus magni momenti procedere solent. Undè factum est ut lectissima pars Doctorum, qui hactenùs scripserunt, hanc sententiam communi calculo comprobaverint, ut magis patebit infra inter Controversias generales Recentiorum §. 1.

P. XVIII. *Conscientia practicè certa*

QUi operatur cum opinione verè probabili, potest habere conscientiam practicè certam, quod licitè procedat.

Ratio est. Quia potest esse certus quod opinio, quâ nititur, sit probabilis, id est, nitatur motivis gravibus, ex quibus viri prudentes in rebus magni momenti operari solent. Atqui certus est quod prudenter agendo non possit peccare. Ergo practicè securus est quod hic & nunc operando peccatum non admittat. Illa enim conclusio est practicè certa, & secura, quæ ex præmissis certis ac indubitatis deducitur: & quamvis de materiali honestate objecti non sit securus, certus tamen est de formali honestate suæ actionis. Vndè si probabiliter jejunus, judices tibi hic & nunc bonum esse communicare, hoc ipso practicè certum est tibi licitum & bonum esse ad Communionem accedere, etsi aliàs spectatâ rei exigentiâ communio illa prohibita foret.

P. XIX. *De opinione minùs probabili.*

LIcitum est sequi opinionem verè probabilem relictâ opinione oppositâ probabiliori & tutiori: seclusâ tamen certâ injuriâ, periculo proximi, vel lege, aut conventione in contrarium, de quibus infrà. Hæc sententia est communis, & à longè maximâ Theologorum parte semper recepta, adeò ut pro ea cum S. Antonino, Maldero, Wigers, supra centum authores citari possint, ut infra ostendam.

Ratio hujus clara est primò, Quia qui sequitur sententiam gravi authoritate, vel ratione non levis momenti innixam, non agit temerè, sed prudenter procedit, agendo communi more hominum prudentium; sed opinio minùs probabilis nititur authoritate gravi, vel ratione non levis momenti; ergo qui juxta illam operatur, non agit temerè, sed ut solent procedere in suis rebus viri prudentes, prudenter autem operando nemo censetur peccare.

Secundò, Constat multò probabiliorem esse ex authoritate Doctorum hanc sententiam, quod liceat sequi minùs probabilem, minúsque tutam, quam opinionem, quæ id negat, Ergo omnibus expensis amplectendo opinionem minùs probabilem, reflexè sequor sententiam probabiliorem, quæ docet licitum esse sequi opinionem minùs probabilem.

Tertiò, Quia esset onus parùm conforme infirmitati humanæ, si cuivis sub reatu peccati incumberet in rebus agendis semper inquirere, utra duarum Opinionum sit probabilior & tutior. Imò sæpissime cogerentur homines actionem rectè inchoatam interrumpere, quoties scil. de novo se offerrent aliquæ rationes, quæ facerent opinionem, quæ anteà videbatur minùs probabilis, modò apparere probabiliorem.

Hinc

Hinc etsi probabilius sit legem purè pœnalem in materia gravi obligare sub mortali, uti cum 19 alijs docet Suar. licitè tamen sequeris opinionem contrariam cum Navarro & 7. alijs probatis authoribus. Undè similia resolves plurima.

Dixi suprà, *seclusâ certâ iniuriâ proximi, aut lege, aut conventione in contrarium, aut periculo gravis mali.* Quia illa impediunt usum opinionis speculativè probabilis, eo quod efficiant ne tunc possim habere judicium practicè certum de honestate meæ operationis. Hinc licet mihi sit probabile feram esse quam video moveri in sylva, si tamen probabilius, aut etiam probabile sit esse hominem, non possum me licitè ad jaculandum resolvere, idque propter periculum gravioris mali, quod in adimenda hominis vita consistit. Ex quo etiam sequentia deduces.

P. XX. *Quid in Administratione Sacramentorum.*

IN Administratione Sacramentorum, non licet sequi sententiam speculativè probabilem circa valorem Sacramenti, quando non deest potestas sequendi tutiorem.

Hinc illicitum est baptizare infantem in solo digito, vel aquâ rosaceâ, aut nivali, quando aliter fieri potest: etsi speculativè, id est, consideratâ ratione vel authoritate, sit probabile Baptismum in digito validum esse.

Item, non licet moribundo conferre absolutionem probabiliter tantùm valituram, quando certior impendi potest.

Ratio est, Quia licet opinio probabilis possit reddere actionem licitam, non potest tamen Sacramentum facere validum, si contingat requisita ad materiam, formam, aut valorem deesse: Ergo Minister Sacramenti hoc advertens magnam suscipienti irrogat injuriam, exponendo eum periculo ne privetur gratiâ, & effectu Sacramenti, quæ à vera materia, forma, & valore dependent.

Nisi tamen ipse suscipiens licitè consentiat, ut sibi Sacramentum aliquod cum opinione merè probabili administretur, extra necessitatem.

P. XXI. *Quid possit in probabili Iudex, Advocatus, Medicus, Ius incertum &c.*

REspondeo ad primum: Quando circa jus litigantium opiniones sunt utrimque diversæ, tenetur Judex sequi opinionem propriam, vel illam quæ ipsi, omnibus expensis, videtur esse probabilior. Ita docet Sotus, Valencia, Bardi, Bannez, Thomas Sanchez, Scildere de conscientia *Pag.* 147. Contra Joannem Sanchez, Oviedum, Salas, & alios qui tradunt saltem licere Judici sequi alienam opinionem contra propriam in materia civili, & quæstione juris, nisi ubi lex, aut consuetudo id vetat.

Ratio cur Iudex teneatur sequi probabiliorem hæc est. Quia non

habet potestatem aliter judicandi quàm voluerit Respublica, aut alij à quibus suam potestatem accepit: Atqui illi omnino censendi sunt voluisse ut judicaret juxta id quod omnibus expensis ipsi videretur probabilius. Hoc enim maximè expediebat, ne locus esset largitionibus, aut acceptioni personarum. Vix enim de aliqua causa litigatur, in qua utrimque probabilitas aliqua non occurrat. Et hoc videntur Iudices promittere quando officium suscipiunt, ut colligitur ex Authentica ad legem, *Rem non novam*, apud Scildere supra.

Quando autem una pars non apparet alterâ justo probabilior, debet Iudex vel rem inter litigantes ex æquo dividere, vel, si dividi nequit, aliter utrique parti satisfacere. Nisi forte alter litigantium vel sit possessor, vel sit reus, cui etiam contra actorem favet possessio. Excipi etiam solent causæ quæ vocantur piæ, & privilegiatæ, quales sunt causæ pro matrimonio, dote, libertate, pupillo, pro quibus judicandum est, cæteris paribus, etiam contra reos, quia jus ita disponit.

Respondeo ad secundum: Advocatus potest licitè defendere causam quæ ipsi videtur minus probabilis, modò spes affulgeat fore ut ea causa judici probetur. Ita communius docent Theologi. Quia per hoc nec clienti, nec parti contrariæ injuriam facit, non magis quàm si ipse cliens tali casu suam causam apud Iudicem ageret. Advocatus enim controversiam non definit, sed Iudici eam relinquit, quem meritò supponit, omnibus auditis, ex æquo & bono judicaturum.

Respondeo ad tertium: Medicus tenetur adhibere suo ægro medicinam certam, relictâ aliâ probabiliter tantum profutura, si certam ad manum habeat, & sine suo, & ægri incommodo adhiberi possit. Ratio est, quia primò Charitas ad hoc obligat, ut consideranti facile patet. Secundò, obligat Justitia, si fir Medicus mercede conductus: quia inter ægrum & medicum intercedit hoc pactum saltem implicitum, ut applicet remedia quæ videntur securiora, & probabilius, profutura. Hic ergo intercedit conventio, quam supra P. 19. diximus posse obstare usui sententiæ speculativè probabilis.

Quod si non inveniantur remedia certa, tenetur Medicus adhibere illud quod videtur ipsi securius omnibus spectatis. Hoc enim meritò importat tacita conventio quâ quisque censetur paciscì cum suo medico: & ipsi Medici quando ægrotant idem volunt sibi ab alio præstari. Nec frustra addidi, *omnibus spectatis*, tenetur enim Medicus considerare non tantum suas rationes & experientias, quæ sæpe ultra potionem, & lanceolam parum procedunt, sed etiam auctoritatem & experientiam aliorum peritiorum: hoc sanè studium, & hanc curam æger à medico quem conducit suo jure expectat.

Quando autem contingit desperatam esse vitam ægri, nisi applicetur medicina de qua æque incertum est, an sit profutura, an nocitura, potest ea adhiberi, ut docet cum communiori Thomas Sanchez, Layman, Bonacina Scildere de conscien. pag. 170.

Respondeo ad quartum: Non licet privato authoritate propriâ occupare rem ab alio bonâ fide possessam, quamvis probabile, vel probabilius sit rei Dominium ad illum pertinere: ita habet sententia com-

communis, contra Io. Sanchez disp. 33. num. 42 Ratio est: Quia bonæ fidei possessor justè rem possessam defendit contra privatum eam eripere volentem, non minus quam sciens rem certò esse suam; quod verum est, etiamsi inceperit dubitare an vere res esset sua: idque constat ex juris Reg. 136 digest. de reg. juris: *Bona fides tantundem possidenti præstat quantum veritas, quoties lex impedimento non est.* Ergo privatus propter jus suum probabile non potest bonæ fidei possessori rem eripere. Nisi enim hoc leges inhiberent incertissima passim essent rerum possessio, & mutuis rapinis perpetuò obnoxia.

Docent plerique idem dicendum etiam de Regibus probabile tantum jus habentibus ad invadendū aliquod regnū vel provinciam. Contra tamen adferuntur Authores non pauci. Res igitur decidi potest per judicium, vel arbitros: quod si altera pars judicio stare nolit, propter hanc injuriam invadi potest.

P. XXII. *Regulæ pro Opinionis delectu.*

PRo notitia & delectu opinionis verè probabilis, ut securiùs procedatur, magni momenti erunt Regulæ sequentes.

I. Si duo trevè Scriptores sive antiquiores, sive recentiores sententiam doceant, quam alij passim censent improbabilem, non debet illa probabilis æstimari.

II. Etsi reperiatur author unus, alterve, aut plures aliquid obiter afferere, quasi per transennam, sine ullo istius materiæ examine, per hoc non redditur sententia illa probabilis, præsertim si alias, qui eam materiam ex professo tractavit, contrarium doceat.

Item, Quando Author aliquis cognoscitur solitus affectare opiniones novas, singulares, aut laxiores, si in eo reperias sententiam quæ primâ fronte apparet paradoxa, sive à communi sensu plurimum discrepare, etsi alios pro ea citet, non rectè eam sententiam judicas probabilem, nisi eam ulterius apud alios, non similes, examines. Prudenter enim suspicari potes talem Authorem pro suo genio magis novitati, quam veritati studuisse.

Idem dicendum, quando pro sententia aliqua duos trevè Authores citatos reperis apud aliquem Scriptorem, qui deprehenditur sæpe in citando parum esse fidelis: ideoque consulendi sunt alij ut formetur judicium prudens de probabilitate istius opinionis.

III. Quando author doctus & probus, non tantum ut veram docet, sed reflexè & in terminis affirmat, sententiam aliquam omnibus consideratis esse probabilem, alijs id præcisè non negantibus, meritò credis certitudine morali, & humanâ illam esse talem; eumque ea de re Doctorum judicia maturè examinasse; eoque magis si ipse sententiam contrariam doceat; tunc enim vel maximè apparet, illum ex privato erga suam doctrinam affectu non judicare.

IV. Quando author, qui solet esse in citando valdè accuratus, adducit quatuor vel quinque probatos, aut magni nominis authores pro aliqua sententia, prudenter judicas illam esse probabilem. Meritò

enim & illius fidelitati in citando, & horum judicio in asserendo fidem adhibere potes, cùm supponantur esse graves, & probati authores. Quod alij etiam de paucioribus admittunt. An, & quando possit unicus Author sufficere, dicam infra pag. 270.

V. Notandum porrò pro ijs, qui libris destitunntur, pro quibus potissimùm scribimus. Quando à viro gravi, cui meritò fidem negare non potes, tibi absque scripto seriò affirmatur, sententiam aliquam esse probabilem, rectè & prudenter judicas illam esse talem. Illius enim authoritas respectu tui est omninò gravis, nec habes rationem dubitandi, quin de ijs, quæ ad probabilitatem requiruntur, sit ritè instructus, & informatus. Sic rusticus rectè credit, & acquiescit suo Parocho, aut Confessario, dum sententiam aliquam probabilem esse affirmat.

P. XXIII. *An, & quomodo opiniones aliquando Probabiles, possint per Censuras aut aliter fieri Improbabiles.*

DIcendum primò, Prælatos Ecclesiasticos tam Sæculares, quàm Regulares posse ob justas causas suis subditis prohibere, ne certas Propositiones doceant, sustineant, aut in praxim externam deducant, etsi non desint alij probati Authores qui doctrinam illam ut probabilem recipiunt.

Quia Prælati respectu suorum subditorum habent jurisdictionem, ut in materia etiam indifferenti ferant leges eorum directioni conducentes, qualis potest esse abstinentia ab usu doctrinæ, quæ prudenter iudicatur illis nocitura, etsi ea non sit alijs interdicta.

Dico Secundò, Hujusmodi prohibitio, aut censura, alios præter eorum subditos obligare non potest, quo minus doctrinam ab ijs prohibitam doceant, eamque in praxi sequantur.

Quia ista censura aut prohibitio, doctrinæ veritatem non attingit, sed tantùm vim habet alicuius præcepti ut alios ab ejus usu coerceat, præceptum verò Prælati ultra ejus subditos extendi non potest.

Dico tertiò, Eadem ratio est de Censura alicujus Doctoris, aut Academiæ, quæ istius tantum Facultatis Academicos ad obtemperandum obstringit: doctrinam verò per se non reddit improbabilem, sed vim habet privatæ authoritatis, qualem obtinent alij Authores paris dignitatis, & eruditionis, qui de eadem doctrina suum suffragium tulerunt. Hinc sicut Sedes Apostolica (quæ sola in reliquam Ecclesiam magisterium exercet) aliorum sæpe Doctorum sententias damnat aut interdicit, sic ipsas Prælatorum aut Academiarum censuras non rarò graviori censurâ castigat, & erroneas esse declarat, ut probant non pauca quæ præsto sunt superiorum temporum exempla.

Et hoc quidem Censurandi munus proprium esse Romano Pontifici, rectè docet Facultas Theologica Academiæ Lovanienſis in Iustificatione suæ Censuræ editæ contra aliquas Propositiones de Prædestinatione, Gratia Christi &c. anno 1588 ubi pag. 6. sic loquitur.

Et Censuræ quidē illi nomē dedimus, non quasi damnationis authoritatem

ritatem nobis sumentes, quam Sacrosanctæ Apostolicæ Sedis propriam esse non ignoramus, sed Scholasticum tantùm ferentes judicium sententiamque nostram dicentes, aut ut verius loquamur, non aliud quam fraternam correptionem interponentes &c. At quomodo eadem iterum, & quidem sub nomine Censuræ, quamvis mandato Sixti V. pridem irritæ, novis typis quasi rediviva nuper lucem aspexit?

Itaque sciendum est, hoc modo opiniones, quæ aliquibus authoribus vitæ sunt probabiles, aliquando fieri omninò improbabiles: nempe si constet illas, non ab homine tantùm privato, sed ab Ecclesia, vel Pontifice aliquâ Censurâ notatas esse, aut prohibitas omninò doceri, aut in praxim deduci.

Tales sententias in doctrina morali non ita pridem collectas, & ab Alexandro VII. censuratas, & ritè proscriptas, ad communem utilitatem, & doctrinam hic subijcio: ut sciatur etiam in Missionibus, ubi occasiones occurrent, ab earum usu, & praxi cavendum esse.

Sententiæ prohibitæ ab Alexandro VII. Anno 1665. & 1666.

1. HOmo nullo umquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi Præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.

2. Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3. Sententia asserens Bullam Cœnæ solùm prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est; anno 1629. 18. Julij in Consistorio S. Congregationis Eminentissimorum Cardinalium visa, & tolerata est.

4. Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscumque sæculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incursa.

5. Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse hæreticum, non teneris denuntiare, si probare non possis.

6. Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit pœnitenti chartam posteà legendam, in qua ad Venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proindè non est denunciandus.

7. Modus evadendi obligationem denunciandæ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest illum absolvere absque onere denuntiandi.

8. Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa accipere licitè, applicando pecenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti respondentem, idque post Decretum Urbani VIII.

9. Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cùm Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, aliâ parte stipendij sibi retentâ.

10. Non est contra justitiam pro pluribus Sacrificijs stipendium accipere, & Sacrificium unum offerre, neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam promissione etiam juramento firmatâ danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.

11. Peccata in Confessione omissa, seu oblita ob instans viæ periculum, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti Confessione exprimere.

12. Mendicantes possunt absolvere à casibus Episcopis reservatis, non obtentâ ad id Episcorum facultate.

13. Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injustè reprobato.

14. Qui facit Confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.

15. Pœnitens propriâ authoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius Pœnitentiam adimpleat.

16. Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

17. Est licitum Religioso vel Clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus vel ipsi Religioso vel eius Religioni publicè, & coram graviſſimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.

18. Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Judicem, à quo iniqua certò imminet sententia, si aliâ viâ non potest innocens damnum evitare.

19. Non peccat maritus occidens propriâ auctoritate uxorem in adulterio deprehensam.

20 Restitutio à Pio V. imposita beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis, eo quod sit pœna.

21. Habens Cappellaniam, aut quodvis aliud beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet.

22. Non est contra justitiam beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Ecclesiastica pecuniâ intervenente, non exigit illam pro collatione beneficij, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

23. Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu vel ex inobedientia hoc faciat, puta quia non vult se subijcere præcepto.

24. Mollities, sodomia, & bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, adeoque sufficit dicere in Confessione, se procurasse pollutionem.

25. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit Confessionis præcep-

to,

to, dicens commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.

26. Quando litigantes habent pro se opiniones æquè probabiles, potest Iudex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius præ alio.

27. Si liber sit alicujus junioris & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet rejectam esse à Sede Apostolica tanquam improbabilem.

28. Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem à Principe promulgatam.

18. *Martij* 1666. *prohibitæ.*

29. IN die jejunij, qui sæpiùs modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.

30. Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunij, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.

31. Excusantur absolutè à præcepto jejunij omnes illi, qui iter agunt equitando, ut cumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius diei conficiant.

32. Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova & lacticinia in Quadragesima obliget.

33. Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per qualcumque eleëmosynas, quas ante beneficiarius de fructibus sui beneficij fecerit.

34. In die Palmarum recitans officium Paschale, satisfacit præcepto.

35. Unico officio potest quis satisfacere duplici præcepto pro die præsenti & crastino.

36. Regulares possunt in foro conscientiæ uti privilegijs suis, quæ sunt expressè revocata per Concilium Tridentinum.

37 Indulgentiæ concessæ Regularibus, revocatæ à Paulo V. hodie sunt revalidatæ.

38. Mandatum Tridentini, factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confiteri quam primum, est consilium, non præceptum.

39. Illa particula, *quam primum* intelligitur, cùm Sacerdos suo tempore confitebitur.

40. Est probabilis opinio, quæ dicit esse tantùm veniale osculum habitum ob delectationem carnalem & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris & pollutionis.

41. Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarij, vulgo *Regalo*, dum deficiente illo nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur.

42. Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.

43. Annuum legatum pro anima relictum non durat plus quam per decem annos.

44. Quoad forum conscientiæ, Reo correcto, ejusque contumaciâ cessante, cessant censuræ.

45. Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri, usque dum adhibitâ diligentiâ corrigantur.

Prædictas Sententias & earum singulas sua Sanctitas statuit ac decrevit, minimùm tanquam scandalosas esse damnandas, & prohibendas: ita ut quicunque illas conjunctim aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputativè publicè aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in Excommunicationem Pontifici reservatam. Vti patet ex Decreto Alexandri VII. in Congreg generali universalis Inquisitionis die 24. Septem. an. 1665. &, die 18. Marty an. 1666.

CONTROVERSIÆ GENERALES RECENTIORUM

De Probabilitate opinionum.

§. 1.

Exponitur status Controversiæ, & Communis Authoritas contra Impugnatores Probabilitatis.

COntroversia de licito usu opinionis probabilis, relictâ etiam probabiliori, vix ante hæc tempora mota, aut nota fuit: de illo usu passim antiqui non dubitarunt. Placuit tamen quibusdam, nescio quo affectu, doctrinam aliis omni ævò communem, tanquam Scholæ Societatis propriam, multis modis infectari. Non equidem tali nos honore dignamur, ut magnorum virorum qui nos præiuerunt duces statuamur. Inter primos Scriptores Societatis extitit Gabriel Vasquez, hîc tamen disertè notat 1. 2. disp. 62. cap. 4. n. 14. doctrinam illam in Scholis longè antè sua tempora communem fuisse. Ante illum idem notavit Michael Salonius tom. 1. de just. q. 63. ar. 2 cont. 2. conclus. 4. asserens, Multos ac gravissimos Doctores ita sentire, ac maximè ex discipulis S. Thomæ. Et verò ante Societatem pridem eam doctrinam tradidisse reperitur ex Schola Thomistica Barthol. Medina 1. 2. q. 19. a. 6. concl. 3. Lud. Lopez p. 1. Instruct. c. 120. concl. 3. agens de Confessario absoluente juxta pœnitentis opinionem minus probabilem. Fran. Victoria in summa de Confes. num. 177. Thomas Mercado de Contract. l. 2 c. 5. Dom. Sotus in 4. d. 18. q. 2. a. 5. ad

n. 5. ad 5. ubi resolvit Confessarium licitè procedere cum omissione opinionis probabilioris & magis tutæ. Barthol. de Ledesma in Summario de pœnit. diffic 14. concl. 5 Cui forte inter antiquiores accenseri potest Petrus Ledesma in Summa p. 2. tract. 8. cap. 22. ubi ante concl. 12. asserit etiam hanc sententiam tenere Medinam, & Orellanam, & multos alios Doctores, ac præcipuè discipulos S. Thomæ.

His contentiunt passim hodie ex eadem Schola viri eruditione eximij, & nobis notissimi. Nec non ex Schola amplissima Doctoris Subtilis Scriptores celeberrimi, quibus non leve pondus recentius adiecit authoritas gravissima Rev. P. Herinx, uti & P. Van Sichē moderni Provincialis, qui in Thesibus celeberrimis Lovanij defensis 10. Septembris anno 1669. hanc de probabilitate doctrinam plurium testimonio solidè confirmat, & postremò thesi 33. adducit Alexandrum Alensem qui in sua summa Theologica sæpe sententiam probabilem, etiam minus tutam sequitur, ac proponit. Illam autem Summam jussu Alexandri IV. Facultas Parisiensis examinavit, & appensis septuaginta duorum Magistrorū sigillis approbavit, Ipseque Alexander IV. Pontificio diplomate confirmavit. Quomodo confirmavit securè, si sententiam probabilem & minus tutam non securè sequamur?

Ut verò rem hanc ex aliorum testimonio, ac disertis verbis summatim perstringam: Barrhol. de Ledesma de Sacram. Pœnit. d. 14. concl. 5. pronunciat hanc doctrinam esse verissimam, *& probari ex usu universali omnium.* Stephanus Spinola opusc. de libera & prudenti electione agibilium, in præfatione asserit esse, Recentiorum omnium calculo, & universali pœnè populorum usu confirmatam. Hier. Garcias in Summa tract. 1. diffic. 5. dub. 2. n. 5. docet, tam communem & securam esse istam conclusionem, ut solus Machado pro se alleget 45. recentes Authores. Nec pauciores profert Pasqualigus Theatinus decisione 5. judicans, Hanc sententiam esse certissimam, & in materia morali posse demonstrari. Neque hæc unius gentis, aut Scholæ vox est: Cum pluribus ex Gallia Ylambertus, ex Hilpania Montesinus, ex Italia Bonacina, uno ore pronunciant, hanc esse *Communem Theologorum Sententiam.* Adeo ut Angelus Bossius Clericus Regularis Tom. moral. varior. ad tit. 1. in appendice, non dubitet affirmare: *Apud* quoscunque doctos & simul probos in toto orbe Christiano nihil magis decantatum, quam licitum esse in operando sequi quamcunque opinionem probabilem, dummodo sit probabilis, etiam minus tutam, ubi non agitur de valore facti, vel de damno insequendo, sed de sola honestate operationis.

Denique ut summatim procedam, pro hac sententia, quam ex *Bossio* jam expressi, adducere possim cum nostro *De Champs* in lib de quæstione Facti, extra Scriptores Societatis, Episcopos decem, Doctores Sorbonicos quatuor, nec plures ex illis nostro sæculo de hac quæstione scripserunt. Addo ex alijs Ordinibus Religiosis simul sumptis Authores omnino sexaginta. Et ex ceteris orbis Christiani Doctoribus clarissimis, viginti duos. Quod si velimus omnium simul Authorum etiam Societatis numerum inire, pro nostra sententia centum quin-

quinquaginta novem adducit Saraſa in part. 2. nec pauciores pro ea recenſet Terillus in quæſt. 22. qui ut fidus, & oculatus ſit teſtis, illos à ſe lectos affirmat, author eximiè doctus, & religioſus, & pro illuſtranda re litteraria longiori ævo digniſſimus.

Mirum ſanè paucos Recentiores, qui contra probabilitatis uſum inſurgunt, ex tot Scriptoribus, unum ſibi vel alterum tanquam probabilitatis authores exagitandos ſuſcepiſſe, ac ſi in ceterorum omnium Scriptis peregrini fuiſſent.

At voluenda illis erant ſaltem Pontificum oracula, ne nimis incautè per authoris privati latus ſupremæ Sedis authoritas impeteretur. Licitum eſſe amplecti opinionem probabilem omiſſâ tutiore ſaltem minus probabili, ſenſerunt illi Pontifices, qui in voto ſolemni Caſtitatis de facto diſpenſarunt, ſcilicet, Alexander III. Honorius II. Cæleſtinus III. Clemens II. &c. Quia tantum eſt probabilis opinio quod Pontifex habeat poteſtatem diſpenſandi in ſolemni voto Caſtitatis. Hanc tamen ſententiam ſequi non dubitarunt, omiſſâ tutiori quam docet D. Thomas, & plures alij, nimirum non poſſe Pontificem in ſolemni Caſtitatis voto diſpenſare. Tutius ſanè foret Pontificem, negando diſpenſationem, ſe non exponere periculo uſurpandi poteſtatem ſibi indebitam, & Religioſum non collocare in periculo deinceps peccandi contra votum caſtitatis; quod fiet, & quidem in materia quæ eſt contra legem naturæ, ſi forte probabilis opinio quam ſecuti ſunt illi Pontifices à parte rei non ſubſiſtat.

Poſſim quoque hic adducere authoritatem, & exemplum in luce Eccleſiæ notiſſimum, illorum Pontificum, qui non dubitarunt in Matrimonio rato diſpenſare; quod tamen per Pontificem ſolvi non poſſe, *opinionem eſſe probabiliſſimam, & eam Theologos communiter tenere*, affirmat Sanchez lib. 2. de matrim. d. 14. n. 1. citatque pro ea Scotum, & Scotiſtas, pluresque alios, cum Domin. Soto, qui lib. 7. de Iuſt. q. 2. a. 5. eam habet ita certam, ut vix velit oppoſitam eſſe probabilem. Unde manifeſtum eſt primò, Opinionem quam in diſpenſando ſecuti ſunt Pontifices tantum eſſe probabilem: ſecundò illam eſſe minus tutam, cum multò tutius foret non diſpenſare in matrimonio quod conſtat fuiſſe ratum & validum, & per omiſſionem diſpenſationis nullum erat periculum alicujus legis violandæ. Diſpenſationem verò in matrimonio rato conceſſiſſe reperitur Gregorius VII. Martinus V. Eugenius IV. Paulus III. Greg. XIII. Pius IV. & Pius V. Idemque feciſſe Adrianum VI. olim Lovanij Doctorem fatetur Sinnichius in Saul. Exr. c. 17. pag. 227. quamvis ipſe Adrianus aliquando docuerit illam poteſtatem Pontifici non competere.

Facile foret eandem ſententiam probare ex jure Canonico Cap. *Laudabilem*. de frigidis & maleficiatis, ubi Cæleſtinus III. naturaliter frigidis ad experientiam copulæ nuptialis, ſi frigiditas prius probari non poterat, concedit ut cohabitent ad triennium; atqui poſt copulam per biennium fruſtra attentatam, multò probabilius eſt ſub finem trienni ſubeſſe impedimentum impotentiæ, adeoque matrimonium eſſe nullum; & multò tutius foret à thoro conjugali abſtinere, &

utrim-

utrimque castè vivere, idque in materia juris naturæ, in qua Pontifex nequit dispensare. Et tamen in casu illo conjuges licitè se mutuo tangunt, & copulam tentant, idque à Pontifice positivè permittitur: non aliam certè ob causam, quam quia usque ad finem triennij manet probabilitas potentiæ ad copulam, quamvis illa sit multo minor quam probabilitas impotentiæ, appetente fine triennalis experimenti.

Ceterum ex ijs quæ ab initio tradidimus satis colligitur, usum sententiæ probabilis à suis assertoribus ad quamlibet materiam non extendi, ut dum agitur de valore Sacramenti, de certa injuria, & alijs supra explicatis.

§. 2.

Dissolvuntur aliquorum Theologorum argumenta.

OBijcies primò, Qui sequitur opinionem minus probabilem, minusque tutam, incurrit majus periculum peccandi, quàm si amplecteretur opinionem probabiliorem, ac tutiorem. Hoc verò existimari debet illicitum, ut quis sciens, volensque se violandæ legis periculo exponat.

Respondeo negando antecedens, & id quod gratis supponit. Nego inquam, illum qui opinioni sive magis sive minus probabili adhæret, ullum peccandi periculum adire: frustra igitur de majori periculo disputatur, ubi nullum incurritur. Certus enim est se prudenter, adeoque licitè agere, quando procedit ex opinione quam constat esse verè probabilem, sive niti ratione vel authoritate non levis momenti: qui autem prudenter agit non potest formaliter peccare, etiamsi contingeret objectum circa quod versatur esse materialiter malum, sive aliqua lege prohibitum. Nullum igitur hic incurritur periculum peccati formalis, omne autem periculum peccati materialis semper evitare nullâ lege jubemur, uti etiam ex resolutione, & dispensatione summorum Pontificum supra demonstravi.

Instat tamen iterum Wendrochius hoc Syllogismo, ut ipse arbitratur, gravissimo; sed nullius ponderis, si rectè libretur. Ille inquit, contra conscientiam agit, qui id facit quod conscientia iudicat non esse faciendum. At cum aliquis probabilius esse censet, aliquid esse illicitum quam licitum, utique etiam probabilius esse judicat fugiendum id esse, quàm faciendum. Ergo qui sic affectus operatur, procedit ille contra lumen ac judicium suæ conscientiæ.

Respondeo, admissâ majori, falsam esse minorem quæ subsumitur, nec minus fallacem esse consequentiam quæ inde deducitur. Falsum, inquam est, quod probabilius censeat id sibi fugiendum esse, quam faciendum: imo certò statuit actionem suam hic & nunc licitè exercendam, dum probabili ratione, adeòque prudenter judicat legem non obstringere, nec eam sibi satis innotescere. Itaque imperitè supponit Wendrochius hæc duo semper esse connexa: objectum quocunque

que modo judicari malum, sive lege prohibitum; & actionem quæ tendit in objectum semper judicari illicitam: cum tamen sæpe contingat legis prohibitionem tam imperfecto judicio innotescere, ut prudenter concludere possim me illâ non obligari. Sed parum est huic authori impingere in formam Logicæ, dummodò vel sic reformet Theologiam.

Objicit idem tertiò, argumentum desumptum ex sequela in materia fidei periculosa. Si licet alicui, contra propriam opinionem quam judicat probabilem, sequi alienam sententiam æquè aut minùs probabilem, eique tutò acquiescere: ergo etiam Hæreticus, qui eo devènit ut veritatem Ecclesiæ Romanæ judicet esse probabilem, poterit nihilominus suæ hæresi adhærescere, & immori; quam nempe ob authoritatem suorum Ministrorum æquè, aut etiam minus probabilem esse decernit.

Respondeo, negando consequentiam. Quia Hæreticus ille non potest bonâ fide sistere in ista opinione probabili, quia potest, ulterius investigando notas veræ Ecclesiæ, veritatem fidei certò deprehendere: adeòque imprudenter acquiescit opinioni tantum probabili illius rei, in qua potest certitudinem attingere, dummodò in veritate investiganda moralem diligentiam adhibeat. Insuper in materia fidei peculiare est, quod ipse error materialis, annexa habeat incommoda maxima, in carentia Sacramentorum, aliorumque mediorum ad salutem conducentium. In alijs autem actionibus merè ad humanos mores & commercium pertinentibus, cum non detur via ad certam rei veritatem perveniendi quocunque studio inquiratur, prudenter acquiescit animus veritati probabiliter inventæ, cum non possit morali diligentiâ veritatem certam & indubitatam attingere. Fateor autem in quavis materia, si cum morali & moderata diligentia promptum sit ad certam rei veritatem penetrare, licitum non esse sistere in opinione tantum probabili: atque ita consequenter affero, in die jejunij fas illi non esse vesci carnibus qui ex diverso pulsu campanarum probabile judicat nondum adesse horam noctis duodecimam, si ex instrumento mathematico quod in promptu habet, certò possit horam noctis explorare. Nihil igitur ex hac sententia incommodi redundat, in quo vel ipse Wendrochius, vel eius affectæ aliquam laxitatis, aut malæ fidei speciem redarguant.

Objicies quartò, cum Sinnichio, dictum Christi, *Ego sum veritas*, non autem dixit, ego sum probabilitas. Ergo non licet sequi opinionem merè probabilem.

Respondeo in simili forma: Dixit Christus, *Ego sum ostium*, non verò, ego sum fenestra. Ergo necesse est semper intrare per ostium, nunquam per fenestram. Dico igitur hanc objectionem posse in ipsum authorem retorqueri. Si enim ex eo quod Christus dixerit, *Ego sum veritas*, illicitum sit amplecti opinionem probabilem, nefas etiam erit sequi sententiam probabiliorem aut moraliter certam, sæpe enim contingit illis non subesse veritatem, cum judicium quod nobis apparet moraliter certum, possit falli, & omni veritate destitui.

In-

Instat tamen ex authoritate S. Augustini lib. de util. credendi *cap.* 11. „Quod intelligimus debemus rationi, quod credimus authoritati, quod „opinamur errori. Ergo opinio ad nihilum valet nisi ut à veritate aberremus. Quia, inquit Sinnichius, opinantem latet veritas etiam dum adest, adeoque sic agit ac si veritas semper abesset.

Respondeo, S. Augustinum loqui de opinione longè diversa à judicio probabili, de quo hoc loco disceptamus, uti patet eius verba attentius expendenti eodem cap. 11. Tria, inquit, alia hominum genera profectò improbanda ac detestanda, primum est opinantium, id est, eorum qui se arbitrantur scire quod nesciunt. Ubi disertè ostendit se agere de opinione quæ adjunctam habet æstimationem falsam, eorum scilicet qui putant suam opinionem esse perfectam scientiam, quod semper est erroneum: opinioni autem de qua hic agimus, nemo nisi fatuus ejusmodi persuasionem adjungit, cum agnoscant omnes opinionem esse assensum incertum, & à scientia omnino diversum. Neque verum est quod adjungitur, opinantem sic agere ac si veritas semper abesset. Quia etsi is judicet se opinando posse falli, non existimat tamen suæ opinioni falsitatem actu subesse, imo probabile judicat suam opinionem veritati conformem esse, seque cum probabili veritatis notitia prudenter procedere. Quâ ergo veri specie dici potest, illum qui opinatur falsitatem inplicitè semper amplecti, atque ita agere ac si veritas omnino abesset?

Objicies quintò, cum Mercoro. Si licitum foret sequi sententiam merè probabilem, Adam & Eva manducando pomum vetitum immunes fuissent à violatione præcepti divini: quia poterant pro se obtendere sententiam probabilem, quæ docet legem pænalem non obligare in conscientia, cum Navarro, Lessio, Valentia, aliisque: præceptum autem primis parentibus impositum prolatum est in forma legis pænalis, In quacunque die manducaveritis moriemini. Ergo excusandi sunt primi parentes à peccato formali, & posteri ab originali, si norunt sibi formare conscientiam artificio sententiæ probabilis.

Respondeo, negando illud Assumptum, quod plus præfert salis, quam sapientiæ. Siquidem ignorat Adamum & Evam nullam habuisse opinionem sive probabilem, sive improbabilem in primo illo statu innocentiæ, ut disertè docet D. Thomas Q. 18. de veritate art. 6. ubi sic concludit: Ex quo patet quod solum in eo (primo homine) nulla falsa opinio fuisset, sed penitus nulla opinio in eo fuisset, & quidquid cognovisset secundum certitudinem cognovisset; in statu scilicet innocentiæ perseverans. Quinimo tam clarè constabat illis de voluntate divina, ut persuasio illa, quâ pertrahente de fructu vetito comederunt, conseatur etiam formalis infidelitas, ex plurium Patrum sensu, ut tradit Bellarminus in tom. 4. de amiss. gratiæ & statu peccati cap. 6. Corruit igitur tota basis Mercoranæ Machinæ contra usum probabilitatis jam inde ab Adamo, & frustra, & longè quæsitæ.

Postremò congerunt varia loca, partim ex Iure Canonico, partim ex authoritate Patrum, & Doctorum deprompta; quæ contra usum sententiæ probabilis frustra interquentur: eo quod non pertineant

ad

ad ſtatum hujus controverſiæ, in multis ab adverſarijs non ſatis examinatæ, qui ſæpe inter conſcientiam probabilem, & dubiam non diſcernunt, & conſilium amplectendi tutiora cum præcepto confundunt.

§. 3.

An & quomodo aſſertio unius Authoris poſſit reddere ſententiam probabilem, ſic ut eam practicè liceat amplecti?

HÆc quæſtio magnâ contentione utrimque agitata, non adeo videretur peregrina, ſi ij qui ſuſtinent partem negativam, ſatis atrenderent quid alij affirment. Certum eſt primò, Non ſatis eſſe ad probabilitatem opinionis, quod contineatur in libro alicuius junioris aut moderni Scriptoris, etſi non conſtet eam à Sede Apoſtolica rejectam eſſe ut improbabilem. Conſtat hoc ex propoſitione 27. ab Alex. VIII. damnata 24. Sept. an. 1666.

Non ſufficit etiam opinionem aliquam obiter aut ex incidenti traditam eſſe ab uno authore ſive antiquo, ſive recenti, præſertim ſi alij oppoſitam ex profeſſo docuerint.

Dico tamen primò, Cenſeri debet opinio omnino probabilis quæ ab unico Authore multum perito, ac probo traditur, in re quam nemo præter illum tractavit, ſi ipſe judicet eam non repugnare ſenſui communi, & alijs nihil in ea appareat quod abſurdum iudicetur.

Et probatur: Quia quod nititur motivo plerumque connexo cum veritate illud meritò & prudenter cenſetur probabile. Atqui Authoris multum periti, ac probi aſſertio eſt tale motivum. Quia vir probus rarò mentitur, & polleus doctrinâ ſæpius veritatem attingit, rariùs in errorem labitur: Ergo illius aſſertio prudenter cenſetur eſſe certò probabilis. Cumque ſolus rem ex profeſſo examinaverit, nulla eſt oppoſita authoritas, quæ elidat vim hujus motivi, quod ab iſtius viri aſſertione & judicio deſumitur. Et hæc ratio videtur non minus evidenter id quod aſſumpſi probare, quam uni artifici prudenter credendum in arte quam ipſe unus exercet, niſi conſtet ipſius reſolutionem ex ſiniſtro affectu procedere; quod de Authore probo non præſumitur, niſi aliunde probetur.

Sed quid ſi Author ille tantùm dicat Reſolutionem quam tradit, ſibi videri omnino probabilem, non verò abſolutè certam & evidentem?

Reſpondeo, hoc etiam caſu eam ut probabilem recipiendam eſſe. Id enim evincit ratio jam tradida, de ipſius aſſeveratione cum veritate potius quam cum falſitate connexa: eoque magis quod facile ſit de probabilitate judicium certum proferre, quod nempe aſſertio nitatur ratione vel authoritate verosimili, quæ prudentem aſſenſum mereatur.

Quæres, quid ſi Author ille, vel alij, tantùm aſſerant, ſibi probabile

bile videri assertionem aliquam esse probabilem ?

Respondeo, quæstionem hanc, si termini penetrentur, nodum non habere adeò difficilem quam aliqui apprehendant. Quid enim est aliquid probabiliter videri probabile, quàm omnibus expensis prudenter posse judicari adesse sufficientem rationem vel authoritatem, ex quibus mereatur determinatum assensum? Hæc autem si adsint objectum apparet reflexè certo probabile, hoc est, certò mereri prudentem & determinatum assensum, & intellectum non debere circa illius probabilitatem dubium, aut suspensum hærere.

Quod si contingat intellectum hærere & sistere in solo judicio de probabilitate probabilitatis partis minus tutæ, illicitum esse inde procedere ad operationem docet Card. Lugo de fide disp. 1. sect. 1. Honoratus Fabri in dial. de opin. probabili citans Bresserum de conscien. lib. 3. c. 5. Merulam, Mastrium, Spinulam, Medinam. 1. 2. quæst. 19. art. 6. Quibus accedit Baldellus lib. 4. disp. 10. n. 5. nec non P. Ant. Terillus in fundam. theol. mor. pag. 300. Non desunt tamen qui sententiam prædictis oppositam tradunt, & illis forte consentirent plures, qui negant requiri ipsum dictamen ultimum moraliter certum, ut quis absque formali peccato opinioni probabili se conformet; quam sententiam tenet Vasquez, 1. 2. disp. 62. c. 9. Anton. Perez. certam. 10. cap. 2. Vericelli tom. 1. quæst. mor. tract. 2. q. 11. n. 2. Petrus de Tapia in Catena moral. lib. 1. q. 8. a. 12. Neque D. Thomam aliter sentire de eo qui probabiliter & cum formidine judicat, sed tantum de eo qui dubitat, censet Barth. Medina 1. 2. q. 19. a. 6. § *si quis*, His ita constitutis ad quæstionem in titulo propositam.

Dico Secundò, Potest unicus Author sententiam aliquam reddere probabilem, contra communem aliorum opinionem, si rationibus in contrarium allatis solidè respondeat, & pro sua parte novas adferat rationes, quæ tantum habeant momenti, ut aptæ sint movere virum peritum & probum absque passione ad recedendum à communi, & nouam unius opinionem recipiendum.

Probatur ratione satis evidenti: Quia in re morali consensus Authorum communis non est adeo certus, quin absolutè falli possit: Supponimus enim rem non esse per se evidentem, aut à Deo revelatam. Ergo fieri potest ut aliquis Sagaci ingenio rem investigando latentem errorem deprehendat, eumque refutet, & verâ solidâque ratione oppositam veritatem confirmet, ac in lucem proferat. Hoc ubi aliquis reipsâ præstiterit, nova illa unius Doctoris sententia, contra communem, digna erit ut probabili assensu ab intellectu bene despositio recipiatur. Et verò multæ de facto sunt sententiæ in Theologia, Philosophia, ac Mathesi, quæ olim communi consensu receptæ, postea errore per novum authorem sufficienter detecto è Scholis evanuêre.

Quinimo argumento ad hominem hanc confessionem ab ipsis Adversarijs facile eliciemus. An non ad hanc usque ætatem communis erat Authorum sententia, licitum esse usum opinionis probabilis? Illam

lam doctrinam nonnulli hoc tempore ut improbabilem reijciunt, & contrariam admittendam non dubitant. Non alia certe de causa, quam quia sibi persuadent suorum aliquem cæpisse detegere communem illum Casuistarum errorem, eumque solidè refutasse, & argumenta in lucem protulisse quibus communis sententia ita labefactatur ut opposita doctrina illi omnino præferri debeat. Atque ita doctrinam hanc, de unius Authoris opinione, communi quandoque præferendà, simul ipsi oppugnant, simul exemplo suo & calculo incautè confirmant.

De cetero, sufficere quandoque unius Doctoris authoritatem ad constituendum opinionem quam in praxi sequi liceat, tradunt authores plurimi, quorum plerique minori quam nos limitatione utuntur. Ex his viginti quatuor adducit Vericelli tom. 1. quæst. moral. tract. 2. singularium q. 5. inter quos est Angelus, Sylvester, Sanchez, Vasquez, Molfesius, Pasqualigus, Rolandus, Villalobos, Clavis Regia &c. Accedit Thomas Hurtadus Resol. moral. tract. 4 cap. 8. n. 911. affirmans unum Doctorem classicum sufficere ad constituendum opinionem probabilem, pro se adducens insuper Baldellum, Martinez, Bonacinam, Reginaldum, Curielem, Suarium, Pasqualigum, à quo refert alios innumeros in eandem sententiam citari decis. 360. His addit idem Hurtadus in Append. ad tract. 10. c. 3. n. 33. Magistrum à S. Thoma, Pontium, Torrez, Malderum, Sylvium &c. Ex quibus patet non esse peregrinum, incidere posse casum, quo possit aliquis, re debitè ponderatâ, se unius Authoris opinioni conformare.

Per hoc tamen non inficior, posse evenire ut nec tres, nec quinque, nec decem Authores sufficiant, ut opinio aliqua sit practicè probabilis. Quando scilicet plures & melioris notæ Authores communi consensu, & absque passione, aut partium studio pronunciant istam opinionem absolutè, & in praxi esse improbabilem. Aut quando deprehenditur talem opinionem alicui Pontificum Decreto omnino adversari. Sicut ex utroque capite nunc improbabilis est sententia docens, absolutionem Sacramentalem absenti collatam esse validam, quam ante declarationem Clementis VIII. Authores multi, & graves docuerunt.

Hinc quoque manifestum est, probabilitatis defensores non metiri opinionis licitum usum, aut probabilitatem, ex solo Authorum numero. Multò minus passim docere, Illud omne esse practicè certum, quod est speculativè probabile, quod aliqui ipsis imperitè affingunt. Denique probabilitatis Accusatores omnes transcendere voluit ille qui asserit, *Probabilistas plus sibi attribuere, quam attribuunt Pontifex, Ecclesia, ac ipse Deus.* Nemo hoc credet qui Theologorum modernorum doctrinam communem intelligit. Videat proinde Professor ille, ne per hujusmodi liberioris calami assertiones ceteris suis Scriptis apud viros cordatos plurimum deroget.

§. 4. Qui

§. 4.

Qui & quales sint pauci Recentiores Scriptores, qui communem de probabilitate doctrinam impugnant.

COnfirmato usu recto opinionis probabilis tam ratione, quam authoritate inexpugnabili, ac dissolutis adversariorum argumentis: restat nunc demonstrandum quam invalida sit authoritas ac conatus paucorum Scriptorum qui postremis hisce temporibus communem omni ævo doctrinam impugnare cæperunt.

Magno impetu in probabilitatis Authores insurrexit Montaltius in suis Epistolis, quas vocat Provinciales; Wendrochius in Notis ad Epistolas Provinciales, quibus disputationem de probabilitate annexuit; ac Paulus Irenæus in suis Disquisitionibus. Sed quam infelix fuerit horum trium conatus eventus docuit. Montaltij Epistolæ Provinciales condemnatæ sunt, ac legi aut retineri prohibitæ per Bullam Alexandri VII. datam 6. Septembris anni 1657. quæ etiam Lovanij publicata fuit. Wendrochij liber, cum opere dicti Montaltij, ac Irenæi, flammis publicè traditus est decreto Regis Galliæ edito Parisijs 23. Septembris 1660. Decretum illud antecessit, contra hos triumviros, Censura plurium Episcoporum, Doctorum, ac Professorum Facultatis Parisiensis 7. Sept 1660. quæ declarat in eorum scriptis propugnari hæreses Ianseníanas ab Ecclesia damnatas, eaque passim scatere maledicentiâ, ac petulantiâ quâ nulli hominum conditioni parcunt: Ac proinde decernit Opus illud esse dignum pænâ libellis fæmosis à Jure constitutâ.

Scripsit quoque Vincentius Baronius librum, qui inscribitur Theologia moralis, adversus Probabilistas. Contra illos etiam stylum armavit Thomas Hurtado in suis Resolutionibus Moralibus. Sed quam hi parum solidis nitantur principijs vel inde satis prodiderunt, quod uterque in plurimas ex propositionibus ab Alexandro VII. damnatis impegerint, ut apertè detexit D. Nicolaus du Bois in Tractatu pererudito quo dictas propositiones elucidavit, & suis quamque Authoribus adscripsit. His accessit gallicè Theologia quædam Moralis edita sub nomine Curatorum Franciæ, quæ adeò imperitè ab ipso Controversiæ statu aberrat, ut nec sibi, nec prædictis Authoribus satis cohæreat. Multa quoque contra probabilitatis usum suo Sauli Exregi inseruit Eximius D. Sinnichius, sed ista D. Guilielmus le Maire fusè eventilavit. Inter Iurisconsultos pridem, Illustrissimus Prosper Fagnanus adversus probabilitatis usum calamum strinxit; Antonius quoque Merenda Iurisconsultus, in suo libro de Consilio, eandem doctrinam vehementer impugnat. Quamvis non videatur Fagnanus omni probabilitati absolutè adversari, dum num 448. sic resolvit: Au-,thoritas unius gravis Doctoris reddit opinionem probabilem, & est ,fundamentum sufficiens eam tenendi, & ad praxim deducendi, si in

,contrarium nullus occurrat Doctor, & utrimque sint rationes æquè ,probabiles.

Postremò, Benignam sententiam oppugnavit Julius Mercorus Mantuæ Inquisitor in sua Basi Theologiæ Moralis, qui in hac Controversia dilcutienda sedulus & moderatus fuit, nec in praxi à sententia communi multum recedere videtur. Adeo ut apud Wendrochium illi objciatur, totum ex illius assertis efficaciter stabiliri, quod in alijs reprehendit, ac proinde illum in *appendice de probabilitate*, ex professo impugnat. Sed nec Wendrochij doctrinam ferre potuit ipse Vincentius Baronius, quam insectatur part. 2. a. pag. 340.

His æquâ lauce perpensis facile est judicare, hos paucos Scriptores, nec omnes sibi constantes, nec inter se in oppugnando probabilitatis usu cohærentes fuisse. Nec videtur quisquam habere conditiones à nobis supra requisitas, ut unus Author novus reddat opinionem suam probabilem contra commuuem aliorum sententiam.

Veniemus nunc ad Particulares sententias de quarum probabilitate, aut usu hoc tempore disputatur, ut de statu controversiæ constare possit, non ut major illis probabilitas concilietur, aut abrogetur.

CONTROVERSIÆ PARTICULARES

De Opinionum variarum probabilitate.

QUÆSTIO PRIMA

Quinam Authores, & quâ ratione doceant probabilem esse doctrinam de licito usu Restrictionis purè mentalis, & alijs eò pertinentibus?

REstrictio dicitur purè mentalis, quando nec verba secundum se sumpta, nec simul cum circumstantijs externis sensum vetum recipiunt, sed tantum conjuncta cum alijs verbis quæ solâ mente subintelliguntur. Ut si bene pransus dicam, me hodie nihil comedisse, in mente intelligendo, nihil carnium.

Hanc restrictionem illicitam esse docent plerique Authores nostræ Societatis, ut Layman lib. 4. tract. 3. c. 13. n. 7. Coninck de actib. supern. l. 1. disp. 10. dub. 3. & passim alij: nec ullum vidi nostrorum Professorum multis annis quibus Lovanij docui, qui illic contrarium tradiderit. Unus fuit à pluribus annis P. Leonardus Lessius qui in Opere celeberrimo quod edidit de Jure & justitia lib. 2. cap. 42. dub 9. n. 47. secutus est Navarrum, & illos tantum qui docent licitum esse aliquando, & justa de causa, uti restrictione purè mentali. Neque ipsius doctrina in praxi dissidet à communi ac vera sententia, quæ agnos-

agnoſcit licitum eſſe uti reſtrictione non purè mentali, quando ſcilicet circumſtantiæ externæ conſignificant id quod in verbis prolatis non exprimitur: ſed tantum differt ab illis in explicatione & probatione ſuæ ſententiæ. Nam in omni caſu quo Leſſius docet licitam eſſe reſtrictionem mentalem, eo quod verba exterius prolata poſſint conjungi & ſenſum integrare cum alijs verbis ſola mente intellectis, alij admittunt eadem verba licitè proferri, eo quod ſenſum verum conficiant, non cũ verbis ſolâ mente occultatis, ſed cum circũſtantijs externis loquentis, aut interrogantis, & alia juſta cauſa, propter quam licitum ſit verbis non exprimere, quod externis circumſtantijs ſufficienter importatur. Hanc autem juſtam cauſam Leſſius ſemper requirit, & hæc ipſa eſt circumſtantia externa propter quam licitum ſit verbis reſtrictis uti ex ſententia communi etiam plurium qui Leſſium vehementer impugnant. Ut ſi Confeſſarius interrogatus de Petro homicida dicat, Petrum confeſſum non eſſe homicidium: Alij dicent id licitum eſſe propter juſtam cauſam, quæ facit ut perſona Confeſſarij loquentis æquivaleat his verbis, ſic ut tibi debeam dicere; Leſſius autem docet licere ſic loqui, quia adeſt juſta cauſa ut ſolâ mente intelligantur eadem verba, ſic ut tibi debeam dicere.

Hinc patet quam iniquè aliqui Leſſij doctrinam traducant tanquam in praxi perniciosam, & deſtructivam commercij humani. Quod ſpræ ceteris furore toto, ſed viribus exiguis contendit Ioannes Barneſius natione Anglus, ordine Benedictinus, qui non tantum Leſſio injurius, ſed etiam Ordini ſuo rebellis fuit, contra quem infami libello debacchatus, & in carcerem conjectus, tandem emotâ mente Romæ in moriotropio delituiſſe traditur. Alter Leſſianæ doctrinæ hoſtis præcipuus eſt Thomas Hurtado Ordinis Clericorum Regularium Minorum in Reſol. de vero Martyrio reſol. 70. digreſſ. 6. ſect. 2. qui imperitè affirmat, nullum ante tempora Leſſij reſtrictiones purè mentales defendiſſe, quod quam apertè falſum ſit mox patebit. His utinam ſocium ſe non adjunxiſſet Sinnichius in ſuo Saule Exrege lib. 1. c 104. §. 392. ubi contra Leſſium præ cæteris, tanquam magnum Reſtrictionum mentalium patronum, ut loquitur, multa diffusè conglomerat, qui tamen, ſi alios Authores ſtudioſè expendiſſet, facile reperiſſet plures ante & poſt Leſſium, qui multò magis huic doctrinæ patrocinati fuerunt.

Reſtrictiones ſiquidem purè mentales, quas Leſſius paucis tradidit, pridem ex profeſſo defendit Navarrus Commentario in Caput, *Humanæ aures.* Et in ſua Summa Cap. 12. num. 8. 9. 14. 18. &c. Citat quoque Leſſius pro licito earum uſu, ſe multò antiquiorem, Sylveſtrum, Angelum, Adrianum poſtea Pontificem, Ioannem Majorem, deinde Toletum, & Valentiam. Quod ſi voluiſſet eſſe magnus Reſtrictionum mentalium patronus, poterat in eandem ſententiam adducere Paludanum, Capreolum, Almainum, Greg. Ariminenſem &c. Quibus, ex recentioribus, acceſſere Peſantius, Rodriquez, Salonius, Philiarchus, Ludov. Lopez, Sayrus, Portel, Gazæus, Bonacina, Barth. Medina, & alij, qui vel univerſim, vel in particulari caſu reſoluunt

justam ob causam licitam esse restrictionem, quam non aliunde quam ex verbis mente subintellectis conflatam, & probatam esse volunt.

Ex quibus facile colligas qui sint, & ab initio fuerint Authores istius sententiæ: & quam iniquè imputetur illa Scriptoribus Societatis, qui ad ceteros comparati exiguo prorsus numero eam tradiderunt. At, inquies, quorsum Societati præ alijs obtruditur doctrina tam invidiosa? Vel ideo obtruditur quia invidiosa est. Nimium forte in Bibliothecis prælucent istius Scholæ operosa volumina, ideo necesse fuit hujusmodi fuligines illis aspergi; aliam ego causam non reperio.

Notandum porro, Authores qui docent justa ex causa licitum esse adhibere restrictionem purè, aut non purè mentalem, pleroſque etiam admittere licitum esse addere juramentum quando adest gravis causa, & nullum alterius præjudicium, aut aliud incommodum intervenit. Supponunt enim juramentum illud cadere in sermonem verum, & causam esse gravem, quæ removet omnem in jurando irreverentiam, ac temeritatem.

Quæres, An licitum esset *Missionario* inter Chinenses infideles more Gentis adhibere Idolo externam adorationem, sed intentione clam directâ ad Deum ut repræsentatum in Imagine Crucifixi penes ipsum floribus contecta, aut prope idolum occultata.

Respondeo negativè: Nam in professione fidei, ob gravia quæ redundant incommoda, omnis simulatio, restrictio, & æquivocatio interdicta esse debet. Gravis est calumnia Thomæ Hurtado, & aliorum qui post illum hanc praxim quibusdam apud Chinas Missionarijs affinxerunt. Calumniam abundè detersit decretum generalis Inquisitionis Romanæ editum Anno 1656. quod extat apud P. Theophilum Rainaudum de Missis Sinensibus, ubi fabulam illam apertè refutat. Extat quoque Lovanij apud P. Ægid. Estrix testimonium authenticum Dominici Mariæ Sarpetri Ordinis Prædicatorum qui præsens apud Sinenses Missionarium egit.

QUÆS-

QUÆSTIO II.

An debeat censurari ut improbabilis hæc propositio, Reus & testis non obligatur ad mentem Iudicis respondere, si dubitent an legitimè interrogentur à Iudice ?

REspondeo, Nullam saltem extare legitimam istius doctrinæ censuram. Illam disertè tradit apud Dianam part. 3. tract. 5. resol. 91. Sotus, Bannez, Medina, Salas, Lessius, Henriquez, quibus addit Villalobos tom. 2. tract. 16. dif. 1. n. 6. Cajetanum, Adrianum, Aragonium, Salonium, & alij alios. Et sequitur ex principio à multis admisso, non teneri subditum obedire superiori cujus dubia est jurisdictio aut potestas, eo quod in dubio melior sit conditio possidentis suam libertatem.

Porro Malderus 2. 2. cap. 3. dub. 1. absolutè affirmat probabile esse, Reum non teneri crimen capitale fateri, si non sit in eo deprehensus, aut convincendus, & spem habeat evadendi. Et minori limitatione Petrus à Navarra l. 2. de rest. cap. 4. n, 142. sic pronunciat: Piè & probabiliter existimo in causa criminali, præcipuè capitis, posse Reum in conscientia veritatem secluso mendacio contegere. Idem cum Reginaldo, Ioanne Sanchez & Lessio docet Rodriquez, Spatarius, Portel, Salzedo, Peyrinus apud Dianam p. 2. tr. 15. resol. 27 Accedit Card. de Lugo de just. tom. 2. d. 40. sect. 1. n. 14. qui ait Turrianum immeritò hanc sententiam improbabilem dixisse. Multòque acrius in hoc Turrianum & Texedam castigat Diana p. 10. tr. 13. Texeda, inquit, & Turrianus nimis audacter se gerunt in censurandis Doctorum virorum opinionibus... Opponitque, Texedæ judicium gravissimum M. Serra 2. 2. q. 69. a. 1. dub. 1. Ego, inquit, absolutè hanc sententiam ob authoritatem authorum citatorum, & argumenta facta, probabilem esse judico. Eandemque recentius Franc. Bonæ Spei admittit communiorem esse Theologorum doctrinam de justitia d. 4. dub 3. n. 57.

Quæres porro, An hæc sententia quam Authores omnino probabilem agnoscunt, de Reo negante crimen capitale semiplenè probatum, intelligi debeat de solo periculo vitæ, an etiam de quovis damno gravi, ut est exilium, triremes, gravis jactura bonorum, aut famæ ?

Respondeo, etiam in his casibus probabilem censeri à Navarra l. 2. de restit. cap. 4. n. 137. referente etiam pro eadem Panormitanum, Sylvestrum, Angelum, Armillam &c. Illamque docet Em. Rodriquez in Summa, ac probabilem asserit Suarez, Sa, Lessius, Vega, & plures alij. Non ita tamen ut aliquis horum existimet licitum esse mediante mendacio crimen contegere.

QUÆSTIO III.

An probabile sit non requiri attentionem internam, ut satisfiat præcepto recitandi Horas canonicas?

PRobabilitatem huic sententiæ conciliare nititur authoritas Doctorum, qui censent attentionem internam non spectare ad substantiam Horarum ab Ecclesia præceptam: modò non exerceatur aliud opus externum quod per se excludat omnem attentionem internam. Non negant tamen intervenire peccatum veniale, aut etiam mortale si adsit gravis irreverentia, aut contemptus officij divini. Ita docet S. Antoninus p. 3. Tit. 13. cap. 4. §. 7. citans etiam Hostiensem, & Umbertum. Item Sylvester in Summa v. Horæ q. 11. n. 13. Angelus verb. Horæ. n. 27. Euagatio, inquit, quæ est advertentis, & solum secundum actum interiorem, licit sit temeraria & gravis, non tamen est mortale, nisi propter contemptum. Durandus in 4. d. 15. q. 12. n. 6. Valerius in Differ. utriusque fori V. Horæ, differ. 1. ubi pro se citat plurimos. De hac quæstione agens Herinx tract. de Relig. d. 2. q. 4. n. 40. & referens non suam sed aliorum sententiam, Censeo, inquit, valdè probabile ab Ecclesia non præcipi attentionem internam, sed solum externam. Denique Leander à SS. Sacramento tom. 2. de Sacram. tract. 6. d. 13. q. 13. citans insuper pro eadem Ioan. Medinam, Archidiaconum Ægidium, Dianam: Sine metu, inquit, probabilem esse affirmo cum Lessio, Henriquez, victorello Layman.

Verùm etsi hæc sententia spectatâ forte solâ authoritate probabilis alicui videri possit, & idonea ut scrupulosis subveniat, qui facile imaginantur se in recitatione Horarum nullam habuisse attentionem: existimo tamen spectatâ ratione illam non subsistere. Negari enim non potest quin Ecclesia divinum officium præcipiat prout est oratio sive precatio, non ut est sola verborum recitatio sine ulla mentis ad Deum elevatione. Atqui oratio necessariò involuit aliquam mentis applicationem, vel ad sensum verborum, vel ad eum cui oratio persolvitur; nemo enim dicet illum orare Deum, qui solâ voce recitans psalmos davidicos curat sibi prælegi aliquam historiam, ad quam totam mentis attentionem convertit. Ergo qui magnâ parte officij divini sponte caret omni prorsus attentione internâ, non persolvit orationem quam præcipit Ecclesia, adeoque etiam inde reus est gravis peccati propter officium divinum non debitè persolutum.

QUÆS-

QUÆSTIO IV.

An probabiliter licitum sit in animo desiderare, aut à Deo postulare mortem, aut morbum alterius, si damna ab illo iniquè inferenda non possint aliter evitari?

REspondeo, non paucos esse qui eam doctrinam admittunt, modò hæc duo accedant; primò ut illud desiderium non oriatur ex affectu inimicitiæ, quo alteri optetur malum ut ipsi malum est, sed tantum ex desiderio propriæ & alienæ incolumitatis, aut utilitatis ab alio iniquè impediendæ, sine alia cooperatione externa. Secundò, ut damnum avertendum tanti sit momenti, ut possit cum alterius morte æquiparari. Et hanc sententiam docet Sotus de just. lib. 5. quæst. 12. Petrus Hurtado in 2. 2. tom. 2. de char. disp. 153 sect. 4. item Ioan. de la Cruz in direct. part. 1. de homicidio dub. 3. Zanardus, Conradus, Cajetanus, & ipse D. Thomas 2. 2. quæst. 76. art. 1. sic loquitur: Si quis (inquit) imperet, vel optet malum alterius sub ratione boni, sic est licitum: Contingit autem malum aliquod dici imperando sub ratione duplicis boni, quandoque sub ratione justi, quandoque sub ratione utilis; puta cum aliquis optat peccatorem pati aliquam ægritudinem vel aliud impedimentum, vel ut ipse melior efficiatur, vel ut saltem ab aliorum nocumento cesset.

Ratio autem hujus est, quia motivum propriæ utilitatis aut incolumitatis conservandæ non est per se malum, & affectus mortis alienæ procedere potest non ex vindicta, sed ex motivo honestatis, & justitiæ, ne scilicet alter peccet gravia damna injustè inferendo. Sic si quis furorem amentis declinare non possit, licitum est hominis illius mortem optare, nulla in hoc desiderio intercedit inimicitia. Ex quo patet hujusmodi votum posse tendere in solam indemnitatem propriam, & ab omni vindictæ labe defæcari. Decet tamen ab hujusmodi desiderio homines dehortari, ob periculum ne dilabantur ulterius ad affectum inordinatum odij, aut vindictæ. Habent interea ex hac doctrina quod timeant viri potentes, ne iniquâ vexatione pauperum suspiria, & justas ad Deum preces in se commoveant, nam desiderium pauperum exaudit Dominus.

QUÆSTIO V.

An in prælio navali probabile sit licitum esse militibus ignem pulveri nitrico injicere, & se mari committere, ne ipsi, cum navi, & opulenta præda in hostium manus deveniant?

REspondeo probabile videri id licitum esse, si hæ conditiones observentur: primò, ne id fiat eâ intentione ut quis seipsum directè occidat, sed ne hostis iniquus prædâ ditetur, & si fieri possit, propria vita servetur: Secundò, ut nulla sit Spes navim, aut vitam aliter conservandi, nec in eo statu sit ut de animæ salute desperetur. Hanc sententiam docet Leffius de just. & jure lib. 2. cap. 9. dub. 6. sed & probabilem censet Marchantius, Trullench, Prado, Velasco, Wigers de just. tract. 2. c. 2. dub. 18. Malderus, & Diana part. 5. tract. 4 resol. 26. & alibi: Contra plures qui existimant hanc esse directam sui occisionem, quæ nunquam licita est. At contrarium probatur, primò, quia sine directa sui occisione licitum est adhibere ignem pulveri tormentario ad evertendam arcem aut mænia hostilia, etsi quis videat se arcis ruinâ, aut alio modo interimendum, ut admittit Cajetanus, & Sylvester verbo Bellum 2. quæst. 3. Item in naufragio qui arripuit tabulam, quâ possit vitam suam servare, licitè eam concedit viro principi, aut etiam insigni amico, esto videat se fluctibus absorbendum, uti docet Victoria, alijque apud Dianam part. 5. tr. 4. resol. 24. Laudat quoque S. Ambrosius lib. 1. de offic. cap. 40. factum Eleazari lib. 1. Machab. c. 9. qui ut turrim ligneam hostibus refertam & elephanti impositam everteret, elephanti se supposuit, eumque gladio confodit, cujus tamen lapsu ipse quoque obruendus erat. Nec leve pondus huic sententiæ adijcit mandatum Philippi IV. Regis pijssimi, quo præcepit Ducibus navium Indicarum, ut si nequeant aliter hostes evadere, naves perforent, ut submergantur, ne præda tam opulenta in hostium potestatem deveniat, quibus suas vires contra Regem multum roborarent. Hoc verò Rex justissimus haud dubiè non præcepisset, nisi ea de re viros doctos ac sapientes consuluisset.

Unde patet, etsi hæc sententia ob periculum abusus suadenda non sit, non esse tamen omninò damnandos, si qui, cum conditionibus initio appositis, eam improbare noluerint.

QUÆS-

QUÆSTIO VI.

Quæstio multum agitata est: An, & in qua necessitate teneatur dives ex superfluis sui status proximo subvenire?

RArò locum ullum habebit hæc quæstio, si per superflua, cum quibusdam, intelligas ea quæ non requiruntur ad meliorandum statum præsentem, aut acquirendum novum, ut v. g. ex mercatore fiat nobilis, aut ex canonico Decanus, ex Decano Episcopus &c. Per superflua igitur hic intelligo ea bona, sine quibus præsens vitæ status in quo jam constitutus es, sat commodè ducitur.

Respondeo ad quæstionem, Primò, quemlibet graviter obligari, ex superfluis statui præsenti, succurrere *gravi* necessitati sui proximi. Hoc enim ad minimum requirunt Scripturæ illæ quæ graviter exprobrant divitibus neglectum misericordiæ, in sublevanda fame, siti, & nuditate proximi.

Dico etiam secundò, graviter peccare divitem cui decretum esset ex superfluis suo statui, in *Communibus* pauperum necessitatibus nullam eleemosynam erogare. Hanc quoque assertionem probant eædem Scripturæ, & communior Doctorum consensus.

Sunt tamen probati Authores qui negant in hoc casu gravem obligationem incumbere. Nec desunt alij qui pro hac subventione nullum præceptum, sed tantum consilium admittunt. Pro hac doctrina adducit Diana part. 2. tr. 16. resol. 26. Sylvestrum, Alensem, Armillam, Paludanum, Gabrielem, Navarrum, nec non D. Antoninum, Molfesium, Medinam, Toletum & Malderum. Huc etiam adduci possunt illi qui negant incumbere gravem obligationē subveniendi in gravi necessitate, ut est Gabriel & Alensis, eamque doctrinam probabilem vocat Malderus apud Dianam loco citato.

Quæres, An probabile sit, in extrema etiam proximi necessitate præcepto subveniendi satisfacere eum, qui egenti mutuum concedit, cum obligatione reddendi si ad lautiorem fortunam perveniat? Doctrinam hanc in praxi probabilem absolutè censet, & docet Martinus Navarrus in Summa cap. 24. n. 5. & fusius cap. 17. n. 61. Adrianus postea Pontifex illius nominis VI. in 4. de Rest. pag. 64. col. 4. Covarruvias in Reg. pec. part. 2. § 1. n. 4. citans Almainum, & Medinam. Denique author recentior Franciscus Bonæ Spei approbat doctrinam illam ut rationi consentaneam, quando dicta necessitas moraliter certò prævidetur non nisi aliquo tempore duratura.

QUÆSTIO VII.

Quid sentiant Authores de opinione quæ docet, Non esse Simoniam, obligare se pacto expresso conferendi spirituale pro temporali ex gratitudine, vel alio titulo non involuente commutationem justitiæ ?

REspondeo, varios illam docere: tradit eam diserte Dominicus Sotus lib. 9. de Iust. q. 6. a. 1. Cajetanus 2.2. q. 100. a. 2. Ioan. Pontius disp. 55. q. 3. concl. 1. Marcus Vidal tit. de Simonia Inq. 2. Serra 2. 2. q. 78. a. 2. dub. 1. quī pro eadem addunt & explicat D. Thomam, Covarruvias lib. 1. variarum. cap. ult. n. 4. Tannerus, & plures alij, quorum aliquos adducit Diana part. 11. tract. 7. resol. 23. Ut si quis sic contrahat: Si mihi contuleris istud Beneficium, non omittam ex gratitudine hunc equum tibi donare. Ubi non intercedit Simonia ex natura rei, cum ex vi promissi gratuiti nullus resultet contractus oneros us, aut obligatio justitiæ commutandi pro pretio temporali rem spiritualem, aut spirituali annexam; neque sciant illi authores aliquod ius positivū quod hunc contractū expresse prohibeat. Quamvis, nisi sincerè procedatur, facile possit Simoniæ periculum intervenire, ac proinde hic viri prudentis ac probi consilio utendum, ne ultra æquitatem propria cupiditas impellat.

QUÆSTIO VIII.

An & qui Theologi admittant, excusandum esse ab omni culpa, etiam veniali, qui exercet copulam conjugalem sola causâ sedandæ libidinis ?

REspondeo, plures id admittere, si copula illa sit moderata, & alios fines positivè non excludat, ut est procreatio prolis, aut persolutio debiti conjugalis. Quamvis enim videantur aliqui moderni cum Sinnichio hanc doctrinam novæ laxitatis accusare, pridem tamen pro ea Sanchez de matrim. l. 9 d. 9. adducit plures, & præstantes Theologos, Cajetanum, Durandum, Richardum, Majorem, Almainum, Nider, Philiarchum, Anglezium, Palacios, Perezium, Navarrum &c. Negari enim non potest quin usus matrimonij institutus sit etiam ad sedandam libidinem, & ad vitandum hoc modo periculum incontinentiæ, ut colligi potest ex verbis Apostoli, *Melius est nubere quam uri.*

Sed *quæres porrò*: An usus conjugij propter solam delectationem sit necessariò peccatum saltem veniale ? Sunt qui volunt hoc indubitatum haberi, & ipsam S. Augustini doctrinam esse contendunt.

Respondeo tamen, ex variorum sententia usum illum sic posse adhiberi ad solam delectationem, ut sit ab omni peccato immunis. Si nempe

nempe absit nimis immoderatus ardor & affectus in delectationem, ac modus indebitus, nec excludantur positivè alij fines honesti ad quos actus ille ordinatur. Delectatio enim sensibilis moderata non est per se mala, aliàs nunquam posset appeti. Supponitur autem dari posse actus in individuo indifferentes, quod certum debet esse hoc sensu, quod neque sint meritorij, nec demeritorij. Nec admittitur obligatio positivè referendi singulos actus in Deum, & ex motivo charitatis, ut placuit Baio in Articulo 38. à tribus Pontificibus damnato: ,Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas qua mundus ,diligitur, aut laudabilis illa charitas quâ per Spiritum Sanctum in cor- ,de diffusâ Deus amatur.

Tradit autem hanc doctrinam, de usu conjugij ob solam delectationem citra peccatum, cum pluribus Basilius Pontius de matrim. l. 1. c. 21. n. 7. Ioan. Sanchez disp. 23. n. 25. Major apud eundem. Quorum doctrinam probabilem censet Veracruz 3. p. speculi a. 16. concl. 2. Accedit Machado apud Leandrum de Sacram. tr. 9. d. 25. q. 17. ac recenter in Belgio Franciscus Bonæ Spei de matrim. disp. 8 dub. 1. n. 26. & Guil. Herinx de Matrim. d. 7. q. 5, n. 29. asserens hanc doctrinam satis consonare sententiæ asserenti, dari actus in individuo indifferentes. Quæ cum ita sint, satius videtur pluribus hanc doctrinam sic limitatam, ut probabilem & tutam tradere, quàm eam supprimendo occasionem præbere ut actus sic exercitus cum formali semper peccato conjungatur.

QUÆSTIO IX.

An probabile sit, illum qui interpolatis vicibus per furta modica & tantum venialia ad notabilem summam pervenit, non obligari sub mortali ad totius summæ restitutionem?

UT autem illa furta sint tantum venialia requirit Filliucius & Diana inter singula intervallum mensis, aut saltem medij mensis: requiritur etiam ut dum minuta quantitas surripitur, non sit intentio progrediendi ad aliam, & aliam, quæ simul sumpta compleat summam notabilem.

Respondeo igitur ad quæstionem, Opinionem illam à multis probabiliter defendi. Docet illam Navarrus in Summa cap. 17. n. 139. quando inter furta interfuit magnum temporis intervallum. Eandem tradit Berarducius in sua Summa p. 1. c. 1. n. 28. & Bauni, & Emanuel Sa V. *Furtum* n. 8. & aliqui apud Dianam part. 1. tr. 6. resol. 34.

Attamen existimo hanc quoque conditionem apponendam. Ut quantitas sic accepta non extet in se, nec in æquivalenti, quo constet accipientem in eo determinatè fieri ditiorem. Quamvis enim minutæ illæ acceptiones non cöalescant in ordine ad grave peccatum, possunt tamen cöalescere ratione injustæ detentionis quantitatis notabilis

lis ex minutis conflatæ in ordine ad restitutionem.

Quæres porro, An licitum sit, non tantum in *extrema*, sed etiam in *gravi* necessitate furari, aut potius furtipere quantum necesse est ad sublevandum necessitatem ?

Respondeo, probabilem esse partem affirmativam etiam pro gravi necessitate, apud Sylvestrum Prieratem qui fuit Magister Sacri Palatij, in Summa verb. *Furtum*. q. 5. quia censet alium teneri per se proximo in gravi necessitate subvenire. Item apud Navarrum in Summa cap. 17. n. 5. Angelum verb. *Furtum* n. 37. Petrum à Navarra de Restit. l. 3. c. 1. n. 372. quibus adde Medinam, Barbosam, Vigerum, Malderum, Tamburinum l. 8. tr. 4. c. 1. §. 9. n. 8. qui sententiam hanc jam communem appellat.

Censeo tamen illum qui tantum per accidens incidit in gravem necessitatem, & aliunde potens est, vel erit pro re in necessitate ablata facile satisfacere, ad congruam compensationem obligari, si Dominus censeatur eam desiderare.

QUÆSTIO X.

An probabile sit illum excusari à jejunio, qui posuit causam non necessariam v. g. lusum pilæ, aut etiam causam illicitam, ex qua prævidet secuturam gravem corporis defatigationem ?

PRobabilem reddit eam doctrinam, saltem ab authoritate, consensus plurium Authorum, qui tradunt sic defatigatum excusari à præcepto jejunij post fatigationem ex tali labore contractam, adeoque posse comedendo vires reparare : quamvis videatur peccasse in causa, assumendo laborem cum jejunio non consistentem. Tradit enim imprimis Pasquilinus *decisione* 230. hanc esse doctrinam communem ; idemque colligitur ex ijs quæ notat Diana part. 10. tr. 14. resol. 11. & Leander de 5. præceptis tract. 5. d. 8. q. 156. denique Sylvester idem docet V. jejunium n. 24. Addit, inquit, Petrus de Palude, quod si peregrinatio non est necessaria, peccat illam aggrediens indiscretè... eâ tamen aggressâ, licet incompossibile jejunium frangere, sicut infirmo ex sua culpa, durante infirmitate. Quibus in hoc accedit Escobarius, ac Filiucius.

Sed neque peccare contra legem jejunij ponendo causam defatigationis aliunde illicitam ex qua prævidebatur secuturum impedimentum jejunij disertè docet Bonacina Tom. 2. d. 2. q. 8. p. 1. n. 16. ac Leander supra, agens etiam de labore quærendi concubinam, citatque pro se Medinam, Dianam, Filiucium, Petrum de Ledesma, & alios. Existimant enim hi nihil fieri contra hujusmodi præcepta positiva, per hoc quod aliquis velit se ponere in eo statu aut circumstantia ad quam vis præcepti se non extendit ; uti licitum est se transferre ad locum ubi jejunium non obligat, etiam eo fine ut quis à jejunio exima-

eximatur, & genio liberius indulgeat.

Verùm his non consentio, quia existimo hæc præcepta non tantum exigere ut quivis non impeditus ea observet, sed etiam ut quis sine debita causa eorum observationi impedimentum non apponat. Quamvis admittam, impedimento jam illicitè posito, per ipsam comestionem subsequentem nullum peccatum admitti. Et idem est de violatione Festi per omissionem Sacri quando aliquis labore illicito, aut crapulâ ita se gravavit, ut tempus sacri somno aut infirmitati inutiliter debuerit.

Quæres porrò: An eximatur à jejunio, qui noctu nequit dormire nisi sumptâ cænâ, & an teneatur is in prandio collationem tantùm sumere, si hoc modo possit juvari?

Respondent plures & probati Theologi talem eximi si magnam noctis partem cum notabili incommodo insomnem ducat: nec teneri in prandio ad solam collationem; quia nemo tenetur invertere ordinem refectionis ab Ecclesia constitutum. Ratio videtur deprompta ex D. Thoma in 4. d. 15. q. 3. a. 2. ubi docet, *Bonum statum virtutis consistere in conservatione vitæ, & valetudinis, sufficienti ad opera quæ quis facere debet.* Et postea docet generaliter, *Omne id excusare à lege jejunij, cum quo simul & jejunio prædictus status conservari non potest.* Conformis huic doctrinæ est resolutio Navarri in Summa cap 21. n. 16. qui non dubitat præcepto jejunij eos liberari, *qui tam infirmâ sunt complexione ut vacuo stomacho capitis dolorem, vel vertiginem patiantur, aut totâ nocte calere, vel dormire nequeant.* Plures & probatos Authores pro eadem resolutione adducit Diana p. 1. tr. 9. resol. 51. Non credo proinde censuram Lovaniensem, quæ ab aliquibus objicitur, doctrinam sic traditam proscribere voluisse.

QUÆSTIO XI.

An probabile videatur, ligatum voto simplici Castitatis, si contrahat matrimonium sine dispensatione, peccare mortaliter in prima tantum petitione debiti, non sequentibus.

RAtio dubitandi est, quod consummato matrimonio per primam petitionem debiti, non possit amplius servari castitas, ac teneatur alteri parti petenti debitum reddere, quod videtur non minus castitati adversari quàm debiti petitio; ergo deinceps se habet erga conjugem ac si castitatem non voviſſet, cum jam sit in eo statu constitutus in quo non possit castitatem servare. Atque hinc non pauci Authores hanc sententiam docent, ac probabilem censent apud Mendo in statera opin. differt. 5. quæst. 21.

Respondeo tamen, etsi forte dicta opinio à Doctorum authoritate non sit improbabilis, nihilominus spectata ratione dicendum videtur, obstrictum voto castitatis si matrimonium contrahat non posse aut primâ

ma vice, aut deinceps sine gravi peccato postulare debitum conjugale, nisi prius voti dispensationem obtineat, uti nobiscum docet Card. Toletus lib. 4. sum. cap. 18. Valentia, Henriquez, Em. Sà Coninch, Reginaldus, Layman, & alij passim Societatis authores apud Thom. Sanchez lib. 9. de matrim. disp. 33. n. 5. Et probatur, quia votum castitatis includit obligationem præcepti negativi, cum promittat abstinere ab omni actu venereo, præceptum autem negativum pro omni tempore & statu durare censetur; ergo etsi tali voto adstrictus, ratione vinculi fortioris ac juris à comparte per matrimonium acquisiti, teneatur comparti petenti debitum reddere, non poterit tamen illud postulare, cum sit ipsi liberum ab hac postulatione abstinere, nec ad eam per matrimonij vinculum adstringatur. Et confirmatur ex *Cap. Quanto, de jureiurando*, ubi declaratur juramentum observandum esse in quantum potest; cum ergo castitas, ex parte voventis servari possit saltem per abstinentiam à petitione debiti, urget semper obligatio voti ut ab eadem abstineatur. Hinc qui in casu debitum petijt, debet id distinctè in confessione explicare, cum sit circumstantia Sacrilegij, quæ continet malitiam specie diversam.

QUÆSTIO XII.

An apud aliquos Authores probabile sit, licitum esse inebriare aliquem qui decrevit magnum aliquod malum patrare, si nequeat alio modo impediri?

Respondet affirmativè cum alijs Lessius de justitia lib. 4. cap. 3. dub. 4. n. 33. Idque probat hac ratione: Licitum est suadendo alium inducere ad minus malum, ut impediatur à graviori malo quod admittere decrevit, ut docet communior opinio: Sed in hoc casu nihil aliud fit quam suadere & inducere ad ebrietatem ut gravius malum evitetur: ergo hæc inductio non est illicita. Favet huic responso Cajetanus in 2. 2. quæst. 150. art. 2. & Sylvester in Summa, verbo *Ebrietas*, ubi docent non peccare eum qui per modum medicinæ necessariæ alium inebriaret ad corporis ægritudinem depellendam, quia is non tendit in potum ut delectabilem, ideoque non peccat contra temperantiam. Unde inferendum videtur à fortiori idem licere ne anima in statum multo deteriorem prolabatur. Repugnat verò huic sententiæ Layman tom. 1. lib 3. sect. 4. n. 6. negans licere alium inclinare ad minus malum, si non sit pars mali majoris ad quod alius se de facto determinavit. Responderi tamen possit minus malum semper in majori eminenter contineri; ideoque non desunt qui putant sententiam illam posse probabilem judicari.

In praxi, saltem negandum non videtur, ad avertendum malum aliquod graviſſimum ab alio designatum, licitum esse illi offerre vinum, aliumve liquorem fortissimum, cujus vim ignorat, atque ita eum inducere ut præter suam intentionem inebrietur. Quia per hoc ille qui potum

potum haurit non inducitur in formale peccatum, neque privatio rationis apparet intrinsecè mala. Illud itaque damnum ebrietatis alteri inferre, ut à malo longè graviori avertatur, non videtur esse à recta ratione alienum, ut supra diximus de ebrietate quæ sanitatis causâ inducitur: neque in hoc ipse Layman dissentit.

QUÆSTIO XIII.

An qui Testamentum aut aliud instrumentum publicum & legitimum amisit v.g. de sua nobilitate, patrimonio, &c. possit privatim aliud simile conficere?

ILlum per hoc non peccare, saltem gravirer, cum pluribus docet Mendo in Statera differt. 13. quæst. 17. Navarrus in summa lat. cap. 17. n. 168. Et favent alij qui admittunt non esse falsarium qui mutat scripturam in aliqua re dummodò veritati innitatur, ita Iulius Clarus, Alciatus, Menochius de præsumpt. lib. 5. præsum. 20. n. 53.

Ratio est, quia neque hic intercedit dolus, neque ulli jactura infertur, siquidem aliud instrumentum illi simile & legitimum antecedentet extabat, quod fortuitò amissum fuit, ac proinde nullum jus novum ex secundo confertur: ergo novi instrumenti substitutio, cum nulli obsit, & prosit conficienti, non potest ex ea parte esse injuriosa.

Fatendum tamen est; in foro externo illum fore puniendum qui tale instrumentum confeciſſe deprehenderetur; quia forum externum non præsumit illud instrumentum in locum alterius substitui, sed de novo subornari, ideoque actionem hanc tanquam per leges prohibitam puniret. Hic autem agitur de foro conscientiæ, in quo, secluso scandalo, aut alio incommodo extrinseco, asserunt hanc actionem nullam injuriam continere.

Dixi in resolutione, non peccare, *saltem graviter*; Quia non pauci in confectione & usu istius instrumenti admittunt incurri peccatum veniale contra veracitatem, siquidem illud proferens intendit ut falsò credatur esse instrumentum quod primò authoritate publicâ confectum fuit. Alij verò ajunt illam deceptionem sequi tantum per accidens, & præter intentionem conficientis novum instrumentum, quæ per se non tendit ad deceptionem, sed ad conservandum suas fortunas aut famam, aliàs sine sua culpa, sed casu fortuito amittendam, idque cupit fieri per illud instrumentum non tanquam primum, sed tanquam conforme veritati, & æquitati quæ in eo continetur.

QUÆSTIO XIV.

Quid agendum in Missione, ubi rara est præsentia Pastoris, de absolutione Sponsi, qui ipso die Nuptiarum deprehenditur vagæ libidini assuetus in Confessione quasi ad Sacramentum matrimonij suscipiendum disponit?

REsolvere videtur contra alios passim, novus Author in sua *Methodo remittendi & retinendi peccata p.* 115. differendam esse istius Sponsi absolutionem donec tandem ipso actu constet secutam esse vitæ emendationem, nisi forte præbeat signa pœnitentiæ extraordinaria. Quia in consuetudinarijs vix reperitur conversio vitæ repentina. Et quidquid ex illa dilatione sequetur turbarum, aut incommodorum, non poterit Pastori imputari.

Respondeo tamen, hanc dilationem non esse conformem communi praxi, aut sententiæ Doctorum passim receptæ ac probatæ, nisi præter subitaneam istiusmodi conversionem, adsit in pœnitente specialis ratio cur de præsenti illius dispositione prudenter dubitare oporteat. Nam absque hujusmodi ratione imprudens est Confessarij dubitatio, dum pœnitens affirmat se ex animo & seriò de peccatis dolere, firmumque habere propositum emendationis, ac paratum esse remedia in hunc finem à Confessario præscribenda amplecti. Neque præter hæc aliud à Tridentino ad legitimam pœnitentis dispositionem requiritur. Quod si aliquid horum in pœnitente minùs perfectum appareat, pro idoneo remedio non est statim differrenda absolutio, sed proponenda sedulò alia motiva quibus illa dispositio perficiatur. Si verò nihil istorum desideretur, quorsum cum tantis incommodis in tempus futurum & incertum proroganda absolutio? Prætendis periculum relapsus? An non vides periculum illud dilata absolutione magis invalescere? Sic enim pœnitens advertens se in pristino statu relictum, & nondum gratiæ restitutum, multò facilius peccatis suis nova peccata accumulabit, sperans omnia simul unicâ absolutione abolenda: qui si ab initio absolutus fuisset, majorem cautelam adhiberet, ne novo flagitio acceptum gratiæ statum amitteret. Quin & ipsa gratia Sacramenti, ad resistendum tentationi, majores ei vires suppeditaret. Denique praxis contraria præsertim in casu proposito manifestè adversatur consilio Apostoli, qui pro remedio contra relapsum in libidinem hortatur 1. ad Cor. 7. *Si se non continent, nubant*; cum è contrario praxis illa novitia præscribat, ut prius discant se continere, quàm nuptijs pro incontinentiæ remedio utantur. Quid verò aliud hoc est, quam velle ægrum prius à morbo integrè convalescere, quàm ipsi liceat pharmacum sanando morbo idoneum adhibere?

Huic omninò contraria videtur methodus absoluendi quæ traditur in Tridentino sess. 14. cap. 2. ubi docet, Christum voluisse lapsos in peccata se sistere tanquam reos in tribunali pœnitentiæ, *ut per Sacerdotium*

tum sententiam non semel, sed quoties de admissis peccatis ad ipsum pœnitentes confugerint, possint liberari. Declarat igitur universim, & sine exceptione, penitentes etiam relapsos posse toties rite converti, & toties à Sacerdote absolui, quoties de peccatis verè pœnitentes ad ipsum confugerint. De hac autem pœnitentia sufficienti non potest aliunde certus esse Confessarius, nisi ex verbis, & testimonio ipsius confitentis, futuram vitæ emendationem toto animi affectu promittentis. In tribunali enim pœnitentiæ peccator non solum agit partes rei, sed etiam accusatoris & testis: ideoque illi credendum, non tantum quando se accusat ut reus, sed etiam quando affirmat ut testis se de peccatis dolere, & emandationem seriò proponere, nisi ex signis moraliter certis constet contrarium.

QUÆSTIO XV.

Quid dicendum in communi de alijs Consuetudinarijs qui more ordinario confitentur se ex pravo habitu in idem peccatum sæpe relapsos fuisse?

RESpondeo, Etsi aliquando possit esse res consilij ut talis benignè differatur, nihil tamen vetat sine dilatione tales absolvi, si sincerè afferant se ex animo de peccatis dolere, ac spondeant emendationem, nec recusent media congrua contra illam peccandi consuetudinem. Quamvis huic praxi nova quorundam Methodus & doctrina reclamet, de qua alibi. Interea advertant illi Sacramentum Pœnitentiæ institutum esse propter hominem, non autem hominem propter Sacramentum, ac proinde Christum malle aliquali periculo exponi Sacramenti valorem, quam hominis salutem æternam: hæc autem, dilatâ absolutione, discrimen incurrit, sive ex morte improvisa in statu peccati, sive ex desperatione pœnitentis non facile ad confessarium rediturí, si experiatur post confessionem cum rubore & pœnitudine institutum, se in eodem statu relinqui, & absolutionis beneficium frustra implorare. Advertant etiam, lucrum ingens ex merito, & fructu bonorum operum, & indulgentiarum, & Eucharistiæ, quibus pœnitens privatur, quamdiu in statu peccati sine absolutione relinquitur. Denique hujusmodi severos animarum Curatores interrogo, An ipsi, aut alij Pastores non sint homines, qui possint subinde pravâ aliquâ peccandi consuetudine laborare? Id nemo inficiabitur. Quid in hoc casu illis fiet? An absolutio deneganda donec tandem forte se emendaverint? Interea remanebunt incapaces licitè Baptizandi, celebrandi, absoluendi, & alia Sacramenta conferendi suo populo, cui tenentur inservire. Necesse igitur erit, ut vel gregem suum debito animarum subsidio destituant, vel illis per alios deserviant, vel certè ut absolutionis beneficium, quod alijs negant, sibi velint sine tali dilatione conferri. Unicum his malis supereſt remedium, ut depositio errore ac rigore noxio, juxta legem charitatis & justitiæ, alios in tribunali pœ-

nitentiæ eo modo tractent, quo seipsos tractari cupiunt.

Sed quid de Recidivo, qui aliquoties promisit emendationem, v. g. concubinam dimittere, nec tamen promissa ut potuit implevit? Respondeo, Talem dimittendum tanquam indispositum, nisi nova, & extraordinaria seriæ emendationis signa exhibeat.

Cæterum, ut supra dixi, non esse lege ordinariâ differendam Confuetudinarijs absolutionem donec actu vitam emendent, docent tanto numero Theologi, ut ex ijs possim omnino triginta rectè lectos & examinatos ex varijs Scholis proferre, inter quos est Suarez de Religione tom. 2. lib. 3. de Iuram. cap. 8. Lugo de pænit. disp. 14. sect. 10. Dicastillio de pænit. disp. 10. num. 575. Sylvius celebris Doctor duacenus 2. 2. q. 13. art. 2. ad 2. Basæus tom. 1. verbo, Iuramentum num. 2. Leander à SS. Sacramento disp. 7. tract. 5. q. 34. Candidus Disquis. de pænit. 24. art. 27. dub. 7. &c. Quibus accedit recens & doctus author *Ioannes Bosco* de pænit. disp. 7. sect. 4. & ex eadem Recollectorum Schola Lovanienſi *Guilielmus Herincx* qui præclaris meritis recenter Infulam decoravit.

QUÆSTIO XVI.

An probabile sit Confessarium, qui in Sacramentali confessione novit pœnitentem ad officium vel prælaturam indignum esse, posse illi in electione gratuita & secreta suum suffragium negare?

PRo parte affirmativa cum non liceat mihi generatim sententiam ferre, ob decretum P. N. Claudij Aquavivæ anno 1590. recensebo tantum Authores externos, qui illam omnino ut probabilem in praxi sustinere non dubitant. Docent eam cum D. Thoma quodlib. 5. q. 6. art. 13. Paludanus dist. 31. quæst. 3. Sotus de secreto quæst. 4. post concl. 4. Petrus de Ledesma in summa cap. 22. dub. 3. post concl. 5. D. Antoninus, Nugnus, Deza, Medina, Mart. de Ledesma, Tabiena, & Sylvester, apud Thomam Hurtado tom. 2. tract. 12. c. 1. n. 1369. Pro eadem sententia ferè quadraginta Authores refert noster Sanchez de matrim. lib. 3. disp. 15. n. 2. Hos sequitur apud Dianam 3. p. tr. 4. res. 76. Portel, Navarrus, Guttierez, & alij quos recenset & sequitur Leander à SS. Sacramento de pænit. tom. 1. tract. 5. disp. 10. quæst. 84. Quia, cum suffragium sit occultum, censent neque violari sigillum confessionis, neque Sacerdotem privari suo jure quod habet extra Sacramentum denegandi indigno suum suffragium. Quinimo aliqui apud Sanchez supra, docent ad denegandum teneri, si id judicet bono publico expedire.

Verùm pro Regularibus universim decrevit Clemens VIII. anno 1594. Ne Superiores eâ notitiâ, quam de aliorum peccatis in confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur.

QUÆS-

QUÆSTIO XVII.

An probabile sit Regularem approbatum ab Ordinario ad confessiones sæcularium in una diœcesi, valide posse ubique confessiones audire, sine approbatione Ordinarij istius loci in quo versatur.

PRo parte negativa breviter respondeo in Resol theol. part. 3. c 2. pro qua nunc insuper adduco Suarez de pœnit. disp. 28. sect. 6. Vasquez quæst. 93. art. 3 dub. 4. Granadum disp. 5. n. 12. Layman lib. 5. tract. 6. cap. 11. n. 8. Lugo disp. 2. n. 29. ubi adducit decretum Urbani VIII. Et Diana part. 10. tract. 13. resol. 23. ubi recenset Breve Innocentij X. in causa Angipolitana novæ Hispaniæ, impressum Romæ anno 1648 in quo ad dubium nonum, negat Regularibus illam potestatem competere sine approbatione Episcopi diœcesani, cum clausula irritante privilegia in contrarium.

Docent tamen non pauci, Regularem in una diœcesi approbatum posse ubique confessiones excipere, ut Leander de Murcia in cap. 6. Regulæ S. Francisci q. 8. Corduba, Præpositus, Colossus, quos refert Diana p. 6 tr. 7. resol. 59. Bauni 1. p. tract. 4. q. 4. & Bruno Chassaing de privil. Regularium tract. 5. c. 11. prop. 2. Sed ab his plerique jam recedunt.

QUÆSTIO XVIII.

An Sacerdos Regularis manifestè idoneus, cui approbatio ab Ordinario iniustè negatur, possit validè in illius diœcesi confessiones excipere.

NEgativè resolvo ut pridem in resol. mor. p. 3. c. 2. Quia negatio approbationis non est approbatio, quam Tridentinum expressè requirit. Et ita docet Suarez, Vasquez, Fillincius, Coninck, Mendo, Dicastilio, Lugo, de pœnit. disp. 21. sect. 3. n. 53. & plures apud Dianam p. 8. tract. 1. resol. 85. Quia Tridentinum sess. 23 cap. 15. videtur derogare cuilibet juri antiquo, & privilegijs Regularium, dum asserit, Nullum Regularem absque Episcopi approbatione posse confessiones sæcularium deinceps excipere, non obstantibus quibuscunque privilegijs.

Pro parte affirmativa stant Theologi non pauci, nec authoritatis exiguæ, quos sequitur Chassaing de privil. Regul tract. 5. cap. 11. & in eandem sententiam tam ille, quam alij adducunt Rodericium, Peirinum, Portel, Layman, Fagundez, Villalobos, Zanardum, Finelum, Cochier, Mirandum, Grassis, Angelum, & plures alios citat & sequitur Leander disp. 11. quæst. 83. Et hoc privilegium vigere post Tridentinum supra citatum diserte docet Navarrus in Manuali

cap. 27. num. 264. & alij moderni quos refert & sequitur Castropalao hic punct. 18. §. 3. num 9. Cum his sentit Henriquez asserens hanc sententiam sustineri à Doctoribus Salmanticensibus,& Complutensibus, & in Academia Parisiensi fuisse publicè propugnatam, & à Congregatione Cardinalium declaratam. Pro eadem doctrina refertur etiam Diana cum quindecim Authoribus quos citat Gamachæus in tom. 3. tract. de Pœnit. cap. 18. & eandem fusè tuetur Pellizarius in Respon. Reg. tom. 1. pag. 492. Fundamentum hujus resolutionis petunt primò, ex Clementina *Dudum. de sepulturis*. Ubi decernitur Regularem ad confessiones Ordinario debitè præsentatum admitti debe-,re. Si verò (inquit) ijdem Prælati Fratribus ad audiendas Confes-,siones, ut præmittitur, electis ejusmodi licentiam exhibere recusa-,verint; Nos ex nunc ipsis ut confessiones, sibi confiteri volentium, ,liberè, licitèque audire valeant gratiosè concedimus de plenitudine potestatis Apostolicæ. Nec admittunt huic decreto derogatum esse per Concil. Tridentinum sess. 23. cap. 15. de reform. dum statuit, ut ,non possit Regularis audire confessiones sæcularium... nisi approba-,tionem obtineat: non obstantibus privilegijs &c. Quia ut docet Navarrus in Caput. *Placuit*. de pœnit. Lex posterior generalis sæpe limitatur per speciale ius antiquum. Lex autem illa Tridentini potest cum dicta Clementina sic conciliari, ut patiatur hanc exceptionem, Nisi Regulari manifestè idoneo, & præsentato approbatio fuerit injustè negata. Nam hoc non est novum in administratione Sacratorum, ut licentia petita, & non obtenta in certis casibus pro concessa habeatur, ut patet in administratione Eucharistiæ, & Extremæ unctionis in eadem Clementina, *Dudum*. Et in Extravag. *Inter cunctas*. Et ex cap. *Licet*. de Regularibus Nec credendum videtur (inquit) mentem Concilij fuisse, frustrare Regulares suo privilegio pridem ab Ecclesia & Iure concesso: aut ita fovere passiones prælatorum ut pro libitu valeant personas manifestè idoneas à functione tam necessaria impedire, ut loquitur Peirinus de privil. Minorum. Pro quibus refert Bruno Chassaing supra pag. 224. speciale Indultum in ,Constit. Clementis VII.' Ut confessores Ordinis Minorum semel ,præsentati alicui Episcopo pro confessionibus audiendis, (de more) ,post unam præsentationē non teneantur amplius præsentari, etiamsi ad ,aliam transierint diœcesim. Ita illi: nostram verò sententiam supra retulimus.

QUÆS-

QUÆSTIO XIX.

An sit probabile peccata negativè dubia non esse necessariò in confessione exponenda?

PEccatum dicitur negativè dubium, quando non occurrunt rationes sufficientes ut aliquis judicet se peccatum aliquod lethale commisisse, neque ut judicet se non commisisse: sicut dubitamus, an arenæ maris sint numero pares, an impares. Contrapartem negantem obligationem confitendi peccata negativè dubia sæpius disceptavi, propter communem sensum Doctorum, & consuetudinem fidelium talia peccata clavibus subijciendi. Verùm postquam consului plures Authores qui recentius scripserunt, negandum mihi non videtur partem negativam esse saltem ab authoritate probabilem. Non admittunt hujus sententiæ assertores consuetudinem illam communem confitendi peccata dubia unquam fuisse obligantem, sed tantum piam, & pro majori securitate usurpatam. Negant etiam ex natura rei pro delicto dubio subeundam esse obligationem certam, qualis est confessio peccatorum. Ad Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 5. respondent tantum requiri confessionem omnium peccatorum, quibus peccator se Dominum & Deum suum mortaliter offendisse meminerit. Qui autem dubitat de peccato, non meminit se Deum offendisse, neque potest interrogatus absolutè dicere se peccasse, aut sui peccati meminisse, aut illius veram & propriè dictam conscientiam habere. Reliqua etiam argumenta quæ suadere possint istiusmodi obligationem accuratè dissoluit Moia Tract. 3. de Sacram. Pænit. disp. 1. quæst. 5. quamvis ipse communiori sententiæ adhæreat.

Adfertur autem pro parte negante istam obligationem, quando dubium de peccato commisso & non commisso est æquale, S. Antoninus apud Tabienam verb. confessio 2. num. 12. cui ipse Tabiena adhæret, uti & Paludanus ut videre est apud Henriquez ex eodem Ordine Prædicatorum lib. 8. de Euchar. cap. 45. lit. p. ubi agens de communi opinione obligante ad confitendum peccata dubia ante communionem, sic subjungit: 'Addunt Paludanus, Antoninus, & Tabiena id 'verum esse, quando magis declinat id fuisse peccatum mortale, aut 'non fuisse illius confessionem; aliàs in dubio æquali, ut non tenetur 'ad votum, & onus præcepti, ita neque ad confessionem illius. Et hic nonnulli observant, plures antiquiores qui obligationem illam afferunt, per dubium intelligere judicium probabile de mortali admisso, in eo merè sistendo.

Inter Recentiores, qui negant extare præceptum confitendi peccata negativè dubia, recensetur Coninck de Sacram. tract. 2 disp. 7. dub. 8. Josephus de Ianuario in Resolutionum moral. tom. 1. resol. 2. Petrus Marchantius in Tribunali Sacram. tract. 4. tit. 6. quæst. 5. Caramuel in Theol. mor. lib. 2. disp. 4. art. 1. & in Theol. fundam.

pag. 671. & pag. 691. contendit eam opinionem ſpectatâ ratione eſſe probabiliorem. Angelus Boſſius cenſet eam eſſe probabilem tom. 1. num. 1754. Eandem in caſu æqualis dubij tradit Philibertus Marchinus de Sacram. Ordinis tract. 2. part. 3. c. 1. n. 17. Et probabilem judicat Martinus de San Joſeph in Monitis Confeſſar. tom. 1. de pænit. tract. 6. n. 1. Nec non Ferrantinus de Scandalo quæſt 77. n. 31. ubi alios adducit viros doctiſſimos qui huic ſententiæ ut probabili ſubſcripsêre, & inter alios addit Reviſores Societatis, qui ab ea doctrina prius alieni, poſtea cenſuerunt poſſe permitti, ut ipſe refert. Quibus adjungi poteſt Leander, de Euchar. tract. 7. diſp. 7. q. 11. & plures apud Guimenium pag. 382. & apud Moia ſupra, qui hanc quæſtionem fusè tractat. Denique Præpoſitus in 3 part. quæſt. 5. aſſerit hanc ſententiam ſemper ſibi viſam eſſe ſpeculativè probabilem cum Leſſio, & alijs quibus eam communicavit. Additque Guimenius in Univerſitate Complutenſi in diſputationibus publicis illam inoffenſo pede quotidie defenſari: & pro eadem Theſes Lovanij defenſas citat Caramuel ſupra lib. 3. d. 4. art. 1. Non judico tamen conſultum hanc doctrinam indoctis prædicare, qui intet conſcientiam dubiam & non dubiã ſatis diſcernere nequeunt, & facile ſibi perſuaderent ſe habere dubiam, quando non habent omnino certam: quinimo ſi rem conſilij ſpectes, dubitandum non eſt quin in his & ſimilibus cuivis in praxi conſultius ſit viam tutiorem capeſſere.

QUÆSTIO XX.

Altera Quæſtio eſt inter Recentiores, An probabile ſit, illum qui poſt confeſſionem ritè inſtitutam tendit ad communionem, & recordatur peccati lethalis quod per oblivionem inculpabilem omiſit, non teneri illud peccatum confiteri anteaquam communionem percipiat.

COmmunis ſententia eſt illum teneri à communione recedere, donec peccatum ſic prætermiſſum confiteatur, niſi obſtet grave ſcandalum, aut infamia. Docent tamen non pauci ex Recentioribus talem non teneri etiam cum minori ſuo incommodo à communione recedere, modo peccatum illud poſt communionem tempore oportuno clavibus ſubijciat: Idque ex profeſſo defendit Ferrantinus diſp. 1. quæſt. 80. citans etiam Henriquez, & Petrum Cornejo, quamvis, reſte Thoma Hurtado tom. 1. fol. 105 Inquiſitio Hiſpanica illius ſententiam expunxerit. Favet tamẽ Paſqualigus quando per omiſſionem communionis amittendum eſſet Jubilæum, citatur etiam Præpoſitus & Tamburinus quando quis ad linteum communicaturus expectat, etſi poſſit ſine infamia recedere.

Ratio eſt, quia talis non tenetur abſtinere à communione ob defectum debitæ diſpoſitionis, eſt enim in ſtatu gratiæ, & peccatum illud eſt indirectè remiſſum per priorem confeſſionem in qua per oblivionem

nem omissum fuit. Ergo non ostenditur ullum præceptum præmittendi novam confessionem præcisè ratione communionis, modò peccatum illud postea suo tempore semel directè clavibus subijciatur. Et hanc doctrinam probabilem censet Fabri tom. 1. Apologetici pag. 384. Cum eo tamē monendum judico, non esse eam in praxi proponendam, nisi in ordine ad Scrupulōsos qui memoriæ suæ nimium diffidunt, & repetendis peccatis, ac confessionibus supervacaneam operam impendunt.

QUÆSTIO XXI.

An Attritio concepta ex metu gehennæ sufficiat in Sacramento pœnitentiæ, sic ut non requiratur Amor benevolentiæ.

§. 1.

Proponitur status & progressus controversiæ.

HÆc controversia, quæ omnes fideles concernit, antiquioribus parum dubia, mirum quantum plures nostro ævo Scriptores fatigat. Postquam enim graviores de Gratia & libertate quæstiones circa annum 1642 Sedis Apostolicæ authoritas præcidit, non multò post ex eâdem radice hæ, aliæque disputationum reliquiæ pullulare cæperunt. Illis in lucem provehendis primum in Gallia manum admovit Montaltius, cui operam commodarunt alij parum fortunatam. Apparuerunt brevi tempore in Belgio doctrinæ istius Gallicanæ traduces in levi folio, edito nomine Parochorum Gandensium contra sufficientiam Attritionis ex solo metu gehennæ conceptam in Sacramento pœnitentiæ, cui accessit Facultatis Theologicæ Lovanien sis approbatio. In hujus forte gratiam, vel ad robur doctrinæ conciliandum, ad annum 1666. in lucem prodijt Dissertatio dogmatica Eximij P. Christiani Lupi, & Quæstio quodlibetica de Attritione Exim. P. Francisci Farvacques ex Ordine S. Augustini. Contra libellos illos scripsit accuratè R. P. Maximilianus Le Dent Soc. Jesu S. Theol. Lovanij professor. Ad varias postea Replicas Eximij P. Farvacques prodierunt semper Responsa solidè elaborata ejusdem P. Maximiliani Le Dent & P. Ægidij Estrix S. Theol. ibidem Professoris, cujus demum libellus sine replica in hac scribendi alternatione postremus fuit.

Status controversiæ maximè versatur circa mentem Conc. Tridentini sess. 14. cap. 4. ubi ait Attritionem ex metu gehennæ, *ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponere.* Contra vero pro Amoris benevoli necessitate præcipuè opponunt alij ejusdem Tridentini sess. 6. caput 6. ubi requirere videtur, ut accedentes ad Sacramentum pœnitentiæ *Deum tanquam omnis iustitiæ fontem diligere incipiant*: negantque eam inesse vim attritioni ex metu gehennæ ut possit per se vo-

beat voluntas furandi cum pœna patibuli à Iudice intentata : tantum autem abeſt ut patibulum ad furta invitet, ut faſſuri ſint ipſi latrones, nunquam ſe magis ſentire affectum à ſcelere alienum, quam dum patibulum oculis obverſatur.

Quòd ſi illa vis inſit timori, ut poſſit eſſe à pravo affectu ſejunctus, quinimo voluntatem ab eo immunem reddere, ſine fundamento ſolido ſtatuit idem Auctor tr. 1. c. 6. ea quæ ex ſolo metu fiunt non bene fieri. Nec juvat quod exiſtimet pravum hujuſmodi affectum non oriri ex ipſo timore, ſed ex concupiſcentia illi adjuncta, quæ nequeat ſine charitate ſuperari; oſtendi enim non poteſt cur timor ille non poſſit eſſe adeo intenſus & efficax, ut voluntatem per ſe cohibeat quo minus concupiſcentiæ obſecundet, ut magis ex ſequentibus pateſcet.

Dico igitur ſecundò, dari poteſt fuga aut metus gehennæ tam perfectus, ut per ſe, & poſitivè omnem peccandi voluntatem excludat.

Probatur ex Tridentino ſeſſ. 14. cap. 4. Illam verò Attritionem, ,quoniam ex gehennæ metu communiter concipitur, ſi voluntatem ,peccandi excludat &c. declarat donum eſſe Dei, & ad gratiam diſponere. Dum aſſerit Concilium, attritionem illam, ſi voluntatem peccandi excludat, ad gratiam in Sacramento percipiendam diſponere, apertè ſupponit dari poſſe attritionem quæ iſtam voluntatem excludat; aliàs pro diſpoſitione ad gratiam ridiculè nobis aſſignaret attritionem quandam quæ in rerum natura non reperitur. Nec minus ridiculè damnaret Lutheri de attritione ſententiam, quæ tantum falſa fuiſſet in caſu impoſſibili. Quin & eâdem ratione dicam, veram eſſe hanc ſententiam Scripturæ; ſi volueris ſervare mandata ſervabunt te, etſi ſimul ſuſtineam, impoſſibile eſſe homini ſervare aliquod mandatum ſine ſtatu gratiæ.

Mentem ſuam rurſus exponit Concilium ſeſſ. 6. can. 8. cum ait, per Gehennæ metum nos à peccando abſtinere. Neque dicas intelligi metum amori adjunctum: agitur enim de metu qui dilectionem antecedit, nam illum eundem metum cap. 6. docet ſternere viam ad ſpem, & charitatem. Multò minus verba illa detorqueas ad abſtinentiam *à peccatis externis*, niſi velis eâdem licentiâ, *propoſitum non peccandi de cætero*, ad peccata tantum externa non admittenda reſtringere, quod nullus ſanæ doctrinæ cultor admittet.

Eadem eſt S. Auguſtini (quem Adverſarij ſibi Patronum fruſtra vindicant) de hoc puncto mens & ſententia, tum alibi ſæpe, tum diſertè in pſalmum 127. ubi agens de verme qui non moritur, & igne qui ,non extinguitur, ſubdit: Audiunt hæc homines, & quia vera fu-,tura ſunt impijs, timent & continent ſe à peccato. Habent timo-,rem, & per timorem continent ſe à peccato. Timent quidem ſed ,non amant juſtitiam: cum autem per timorem continent ſe à peccato, fit conſuetudo juſtitiæ. Hic aliud effugium non invênit Lutherus, quàm ut rurſus ad peccata externa recurrat. Idem ſentit & Theologus recentior. At diſſentit ipſe Auguſtinus, qui per peccatum verum & pœnâ dignum, non externum, ſed internum intelligi cupit Sermone 19. de verbis Apoſtoli: *Deus cor interrogat, non manum.* Externum igitur

igitur & peregrinum est sensui Sancti Doctoris, quod existimaverit Timorem à peccatis tantum externis, non verò ab internis cõercere.

Ex his quæ hactenus diximus de Timore pœnæ à Deo infligendæ, simul constat, Non dari præceptum referendi omnia opera in Deum ex motivo Charitatis. Eadem enim est ratio de actibus aliarum virtutum quæ ex solo motivo propriæ honestatis exercentur, ut Spei, justitiæ, misericordiæ &c. quos actus etiam per se honestos esse sequens assertio docebit.

Dico ulterius tertiò. Timor gehennæ, & inde conceptus dolor peccati, est actus per se honestus, & supernaturalis. Negavit hanc assertionem Lutherus; tum quia sensit omnem actum liberi arbitrij sine charitate peccatum esse, tum quia de dolore ex solo metu gehennæ expressè docuit, illum facere hominem hypocritam & magis peccatorem. Docet etiam Ianſenius timorem illum, culpæ obnoxium esse, si voluntas in eo sistat. Quamvis enim Tom. 3. lib. 5. cap. 21. in titulo dicat timorem gehennæ secundum se bonum esse, sic tamen se explicat ut velit malum esse si in Deum actu per amorem non refe-,ratur. Si quis, inquit, in pœna fugienda velut in termino hæreat, per ,quam tanquam viam transire debuisset, non illa timoris, sed timen-,tis culpa est. Huius sensum & verba transcripsisse videtur Author Tyrocinij tract. 1. pag 179. ubi tradit timorem quidem bonum, sed ,eum qui serviliter timet malum esse. Quia, inquit, non ideo ille ma-,lus est quia vehementer timet pœnam, sed quia non vehementius timet ,culpam; quod autem non vehementius timeat culpam non oritur ex ,timore pœnæ, sed ex defectu charitatis, qui defectus non timori, sed timenti imputandus est. Quid aliud volunt hæc verba quàm timorem, sine charitate, tanquam socium individuum secum trahere peccatum? aut quâ ratione timorem illum bonum nuncupabis, qui talis est, ut nunquam possit per se sumptus bene & honestè elici, aut se solo hominem rectè agentem denominare?

Contra hos probatur thesis primò, ex Tridentino sess. 6. can. 8. Si quis dixerit gehennæ metum per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abstinemus peccatum esse, anathema sit. Hunc autem *Verum & utilem esse dolorem* sess. 14. can. 5. disertè definit. Quid autem est actum aliquem esse bonum & honestum, quam quod verus sit & utilis ad salutem. Unde & ulterius conficies dolorem ex metu gehennæ, dum voluntatem peccandi excludit, actum esse supernaturalem, cum à Trid. sess. 14. cap. 4. dicatur etiam esse *donum Dei*, *& Spiritus Sancti impulsus*.

Probatur secundò, ex mente S. Augustini dilucidè expressa Enar-,rat. in Spalmum 127. Timore facit quidquid boni facit, non timore a-,mittendi bonum illud, sed timore patiendi illud malum: non timet ,ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet ne mittatur in ge-,hennam, bonus est & iste timor, utilis est.

Et verò argumentum ab ipso rationis lumine petitum demonstrat, maximè consentaneum esse naturæ rationali, à se amoliri æternum ac summum malum, quod per solam Dei offensam incurritur; & ad illud evitan-

evitandum Dei offensam aversari, etsi actus ille hic & nunc abstrahat ab alio motivo perfectiori.

Nec obstat quod talis peccati fuga pro fine habeat amorem & commodum proprium; dari enim potest amor sui bonus & ordinatus, ad quem Deus ipse nos hortatur *Eccl.* 30. Miserere animæ tuæ, placens Deo. Monet quoque frequenter ut intuitu præmij cælestis operemur, quamvis & hoc ad amorem & bonum proprium referatur: ut *Matthæi 6.* Primum quærite regnum Dei, & justitiam ejus. Et 1. *ad Corinth.* 9. Omnis autem qui in agone contendit ab omnibus se abstinet, & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. Atque ad hunc finem in observanda Dei lege se respexisse profitetur regius Propheta *Psalmo* 118. Inclinavi cor meum ad faciendum justificationes tuas, propter retributionem. Nec refert quod Scriptura sæpe moneat, ut omnia opera ad Dei gloriam referamus; hortando enim ut connitamur ad motivum perfectissimum, non negat dari alium finem in suo gradu laudabilem & perfectum.

Hæc haud dubiè facile perspiciunt adversarij. Sed unum est quod speciosè obtendunt, unum quod perpetuò ingeminant: Tutiora semper, tutiora esse sequenda; tutissimam verò esse doctrinam, quæ statuit, vi præcepti omnia opera ex pura Charitate in Deum referenda.

Respondeo ego, Multò tutius esse non errare, & doctrinam erroneam alijs non prædicare, persuadendo toties admitti novum peccatum, quoties opera in Deum non referuntur ex puro charitatis motivo, plerisque hominum maximè arduo ac difficili: Suadenda omnino est charitas, sed minimè suadendus est error, ex quo cum pernicie animarum toties peccetur, quoties in operando charitas omittitur. Quæro enim, si prædicandum quod tutissimum, cur ad singula opera actum Charitatis perfectissimæ non requirunt adversarij? Hæc certè charitas operis bonitatem multò reddit securiorem. Aio igitur Theologo inquirendum, non quid tutius, sed quid verius. Retinenda est firmiter hæc responsio in plerisque horum temporum controversijs, de attritione in Sacramento, de absolutione differenda, de usu probabilitatis, & alijs, in quibus pro vulgari argumento fallax securitatis species assumitur. Sic in simili respondet doctissimus Navarrus verbo Confessio *num.* 3, *q.* 2. Licet sit tutius statim (habitâ oportunitate) confiteri, quam differre, non tamen est tutius tenere quod sic obligemur, quia viri timorati haberent maximas occasiones peccandi. Sic quoque S. Ambrosius in Psalmum 118. *octon.* 5. *v.* 6. Sunt, inquit, etiam in nobis qui habent timorem Dei, sed non secundum scientiam, statuentes duriora præcepta, quæ non possit humana conditio sustinere.

Denique maximè tutum & necessarium est, necessitatem charitatis non extendere ultra limites Apostolicæ authoritatis: damnavit autem Apostolico diplomate Pius V. & Greg. XIII. inter Articulos Michaelis Bay hunc *art.* 16. Non est vera legis obedientia quæ fit sine charitate. Et *art.* 38. Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas quâ mundus diligitur, aut laudabilis illa charitas quâ per Spiritum

ritum Sanctum in corde diffusâ Deus amatur. Hic autem Bajum non intellexisse solam charitatem perfectam, satis apertum est ipsum legenti lib. 2. de peccat. meritis cap. 1. Neque effugium quæras, existimando aliquas Baij propositiones sustineri posse in proprio verborum sensu ab authore intento. Hanc enim futilem & inanem esse Bullæ Pontificiæ interpretationem, pridem commonstravit Urbanus VIII. per illius exemplar commate controverso distinctè notatum, & Deputatis Lovanienſium Romæ in manus consignatum anno 1644.

§. 3.

Ostenditur Attritionem ex timore gehennæ, cum proposito de cetero non peccandi, & Spe veniæ, dispositionem esse sufficientem in Sacramento pœnitentiæ ad peccatoris justificationem.

ILlis qui hanc doctrinam impugnant nuper accessit D. Laurentius Neesen in sua Theol. Christiana pag. 104. & D. Macarius Havermans in Tyrocinio Theol. pag. 168. num. 120. quia existimat in pœnitentia qua peccator detestatur peccatum ex solo metu gehennæ, sine amore Dei sive justitiæ, intervenire (ut loquitur) involuntareitatem saltem habitualem. Quantum momenti habeant horum aut aliorum rationes, & responsa ad argumenta quæ proferemus, breviter expendendum erit.

Primum itaque argumentum pro sufficientia hujus attritionis in Sacramento Pœnitentiæ, desumitur ex Conc. Tridentino sess. 14. cap. 4. ubi declarat attritionem illam, *quæ* vel ex turpitudine peccati, vel ,ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem ,peccandi excludat, cum spe veniæ... donum esse Dei, & impulsum ,Spiritus Sancti. Et quamvis, inquit, sine Sacramento Pœnitentiæ ,per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ,ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit. Hic Concilium apertè dicit attritionem ex metu gehennæ tanquam partem Sacramenti disponere ad gratiam in eo percipiendam, nec ullam facit mentionem charitatis aut alterius motivi, cum tamen profiteatur se velle hic tradere exactam & perspicuam doctrinam de requisitis ad Sacramentum pœnitentiæ. Ergo manifestum facit alium dolorem non requiri.

At, inquies, Concilium tantum asserit attritionem illam, disponere ad gratiam. Atqui dispositio sonat aliquid prævium, & extrinsecum, non verò partem intrinsecam Sacramenti. Respondeo, Concilium non dicere attritionem esse dispositionem in ordine ad constituendum Sacramentum, sed tantum in ordine ad impetrandum gratiam; huic gratiæ attritio est extrinseca, etsi sit intrinseca Sacramento. In eadem forma retorqueo suum in Adversarios argumentũ, Dolor ex motivo charitatis disponit peccatorem ad gratiam in Sacramento impetrandã. Ergo

etiam

etiam ille dolor non est pars, sed dispositio Sacramento extranea.

Instabis primò. Non asserit Concilium attritionem proximè disponere ad gratiam. Ergo supponit insuper intervenire actum charitatis tanquam dispositionem proximè requisitam. Respondeo, frivolum esse, Concilium hic velle tradere accuratam de Sacramento pœnitentiæ doctrinam, & tamen prætermissâ parte illius necessariâ & proximâ, scilicet charitate, dispositionis tantum remotæ meminisse: quinimò contrarium apertè prædicat, dum hic de charitate altum silet.

Instabis secundò. Satis meminit charitatis, dum vult excludi voluntatem peccandi, quam attritio formidolosa per se sumpta nunquam eliminat.

Respondeo, hoc effugium à nobis supra satis præclusum esse in §. 2. nisi velis contra communem sensum tueri, ex sola consideratione ardentis rogi aut patibuli nunquam vinci affectum furandi. Maluit D. Neesen pag. 107. hoc paradoxum admittere, quam dimittere doctrinam ex qua consequitur.

Instabis tertiò. Tridentinum loco citato statim subdit, eodem ,timore concussos Ninivitas plenam terroribus pœnitentiam egisse, & ,misericordiam à Domino impetrasse. Atqui non impetrarunt misericordiam per solum timorem gehennæ absque actu charitatis, quæ justificat extra Sacramentum. Ergo Tridentinum loco citato agit de timore charitati conjuncto.

Respondeo, hoc argumentum, quod visum est alicui Recentiori invictum, plus habere boni coloris, quam solidi roboris, in singulis enim membris fatiscit. Ad Majorem, dicuntur Ninivitæ eodem timore concussi, tantum genericè; non enim narrantur concepisse timorem ex metu gehennæ, sed ex eversione suæ civitatis intra 40. dies quam Jonas prædicavit. Neque docet Concilium illos ex vi istius timoris ac pœnitentiæ misericordiam illam obtinuisse quæ in justificatione consistit, sed eam potius quæ sita est in suspensione sententiæ de urbis eversione, quæ poterat per dolorem & emendationem vitæ, ex solo temporalis pœnæ à Deo infligendæ terrore conceptam, impetrari: & ex hoc responso vel unico tota vis concidit argumenti. Ad minorem, ipsi æque adversario incumbit solutio. Non enim poterant Ninivitæ obtinere gratiam justificationis nisi per actum charitatis perfectæ, quæ justificat etiam extra Sacramentum, quo tunc Ninivitæ carebant. Ergo contra tuam sententiam, cui sufficit in Sacramento charitas imperfecta, necessaria jam erit charitas adulta & perfecta qualis est ea quæ justificat extra usum Sacramenti. Atque ita non magis argumentaris contra attritionem ex solo metu gehennæ, quam adversus attritionem quam ipse requiris ex amore Dei benevolo, sed non ita perfecto ut per se & absque Sacramento peccatorem justificet, qualis etiam cum metu gehennæ non sufficeret ut Ninivitas ad justitiam perduceret. En quam levi negotio evertuntur machinæ illæ quæ attritioni fatales credebantur.

Instabis quartò. Mentem Tridentini oportet colligere ex Sessionis

nis 6. cap. 6. ubi ad pœnitentiam ab adultis ante Baptismum peragendam requirit, ut Deum tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiant, & eadem est pœnitentia quæ Baptismo & absolutioni Sacramentali præmitti debet. Actus autem pœnitentis his verbis proponit. Disponuntur ad justitiam, dum excitati divinâ gratiâ & adjuti, fidem ex auditu concipientes.... & divinæ justitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo in spem eriguntur, fidentes Deum propitium fore: illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam pœnitentiam quam ante Baptismum agi oportet.

Respondeo, Nihil hic dici determinatè de amore benevolentiæ, eâque imperfectâ, quam adversarij in Sacramento requirunt. Dico itaque Concilium dum ait, omnis justitiæ fontem diligere incipiunt, loqui indeterminatè sive de amore concupiscentiæ qui in spe veniæ continetur, & Deum ut sibi bonum desiderat; sive de quovis alio amore qui peccati commissi detestationem contineat. Et quidem pro amore concupiscentiæ determinatè facit, quod Concilium dicat peccatorem incipere Deum diligere, non alio modo, quàm tanquam fontem justitiæ, sive justificationis nostræ, quæ nobis bona est, & ut talis amore concupiscentiæ diligitur & desideratur. Nihil ergo hic determinate exprimitur de amore Dei propter se dilecti, quod possit parti adversæ favere. Deinde dilectio loco citato expressa æquè commodè intelligi potest de ea quæ disponit peccatorem ad justificationem extra Sacramentum. Neque huic obstat quod addatur, *hoc est, per eam pœnitentiam quam ante Baptismum agi oportet*, nam ante Baptismum necesse est tantum disiunctivè præcedere vel contritionem perfectam, quæ extra Sacramentum per se justificat; vel attritionem, quæ non confert justitiam nisi cum actuali Sacramenti susceptione. Porro cum hæc attritio ex metu gehennæ debeat esse conjuncta cum spe veniæ à Dei clementia obtinendæ, facile admitto semper intervenire amorem concupiscentiæ, quo peccator Deum ut sibi clementem & propitium diligit; imo existimo vix fieri posse quin erga ipsam Dei clementiam & bonitatem, veniam pœnitenti ultro offerentem, complacentiam aliquam habeat; sed nego hanc ad valorem & fructum Sacramenti esse absolutè necessariam, aut per se semper efficacem, aut sufficientem.

His ita dissolutis, Mens Tridentini pro attritionis formidolosæ sufficientia novo ac validissimo argumento roboratur. Synodus Tridentina illum contritionis modum defendit quem oppugnabat Lutherus, contra quem Tridentini Patres hos canones condidere. Atqui Lutherus impugnabat illam attritionem quæ non erat ex charitate, sed ex timore gehennæ. Ergo hanc attritionem astruit & defendit Tridentinum, dum tradit attritionem ad Dei gratiam in Sacramento impetrandam disponere, idque proximè, cum hoc ipsum Lutherus negaret & proximam dispositionem ad gratiam in Sacramento obtinendam soli charitati attribueret. Sic enim de dolore peccati ex spe præmij,

mij, aut timore pœnæ, quem fusè describit, tandem pronunciat *Sermone 2. de pœnit.* Hæc autem contritio facit hypocritam, imo magis peccatorem, quia solum Timore præcepti, & dolore damni id facit. Et tales omnes indignè absoluuntur & communicantur. Et si liberè deberent, remoto præcepto, & minis pœnarum, confiteri, certè dicerent sibi non displicere eam vitam præteritam, quam sic coguntur displicere confiteri; imo quo magis timore pœnæ, & dolore damni sic conteruntur, eo magis peccant, & afficiuntur suis peccatis, quæ coguntur, non autem volunt odisse. Et hæc est illa Contritio quam ipsi vocant extra charitatem non meritoriam, alij vocant attritionem proximè disponentem ad Contritionem, sic enim ipsi opinantur, quam opinionem errorem ego judicio: ita ille. Ex quibus manifestum est, Lutherum damnasse illam Attritionem quæ concipitur ex solo timore præcepti, & dolore damni & pœnæ secuturæ, ac docuisse peccatores cum huiusmodi attritione absque charitate in Deum indignè absolui. Unde certum evadit Tridentinum agens contra dogmata Lutheri voluisse tradere doctrinam illis è diametro oppositam, ac proinde definivisse attritionem ex solo metu gehennæ honestam esse, & dispositionem per se sufficientem ut peccator dignè absolui possit. Idque facile eluceret conferenti hæc Lutheri verba cum decreto Tridentini quod in probatione prima adduxi ex sessionis 14. cap. 4.

His rationibus convicti agnovere Authores plerique qui post Tridentinum scripserunt, hunc fuisse Concilij sensum & sententiam, dum pro attritionis sufficientia communi consensu suffragium tulerunt; quod minimè fecissent, si vel in speciem existimassent Concilij mentem huic sententiæ refragari. Ex his sunt plures etiam ex Academia Lovanienſi cum Tappero, Mercero, Cunero Petri, Stapletono, Lindano, Latomo, & alijs, quorum nonnulli, etiam rebus in Tridentina Synodo gestis interfuerunt.

Agnoscit & ipse Alexander VII. in suo Decreto, ea de re dato 5. Maij anno 1667 hanc esse nostro tempore communiorem inter Scholasticos sententiam, eamque Apostolica authoritate sic communivit, ut sub gravibus pœnis vetuerit ullam ei theologicæ censuræ notam inuri. Atqui Pontifex & Ecclesia non satis saluti fidelium consuluisset, tantum authoritatis hactenus attribuendo huic doctrinæ unde valor Sacramenti & justificatio peccatoris maximè dependet, nisi hoc ipso agnovisset eam esse certam & in praxi securam. Neque refert quod nolit etiam Pontifex censurâ notari sententiam quæ adstruit necessitatem charitatis, quia per se satis constat dolorem efficacem ex motivo charitatis non posse in praxi obesse valori Sacramenti, & justificationi peccatoris.

Nihilominus contra hæc rationum momenta maximè ex Tridentino deprompta, & communem Theologorum consensum ad Antiquitatis præsidium appellat pars adversa, dum fidenter pronunciat. Antiquitus nullum pro hac doctrina de attritione formidolosa sententiam tulisse. An igitur illis qui ita sentiunt, nullus erit Ioannes Fifferus Episcopus Roffensis, qui pluribus annis ante coactam Tridenti Synodum

nodum mortuus, contra errorem de attritione ex metu sic scribit Art. 5. col. 308. Verùm si dixero, sine dolore qui ex charitate nascitur neminem ad suscipiendam absolutionem idoneum esse, quis jam de Sacramenti fructu securus esse potest, cum nemini certum sit dolorem ex charitate proficisci? Tutius est igitur ut dicamus fidem cum nonnullo dolore sufficere ut quis per Sacramenti susceptionem confidat se prorsus ab omni peccatorũ reatu jam liberum esse factum. Ubi *dolorem nonnullum* apertè opponit dolori qui *nascitur ex charitate.*

Nullus etiam erit Joannes à Daventria qui ante decreta Tridentini anno 1537. in Exegesi contra Confessionem Augustanam ad Art. 5. prolatis Lutheri verbis quibus tradit pœnitentes ex timore præcepti, & dolore damni indignè absolui, post multa tandem contra Lutheri assecias concludit pag. 30. *Sic absoluere non est irretire, quod ubique fere nobis objiciunt adversarij.* Nullo etiam loco erit Gabriel Biel Tridentino antiquior, qui ex sua & aliorum sententia sic loquitur in 4. dist. 14. quæst. 2. art. 1. opin. 3. Quandoque dispositio illa prævia non est sufficiens sed dispositio quasi à remotis, & hanc vocant Attritionem seu pœnitentiam informem, & illa non sufficit ad peccati remissionem: sed superveniens Sacramentum supplet imperfectionem illius Attritionis, & confert peccatorum remissionem & gratiam. Explicat autem illius Attritionis insufficientiam sine Sacramento, per hoc quod non fiat propter Deum tanquam finem ultimum, sed propter amorem sui, quia peccata sunt inductiva pœnæ, aut impeditiva gloriæ.

Ignotus esse potuit Ruardus Tapperus nobilis Doctor Academiæ Lovanienſis? qui suum opus absoluisse debuit ante Tridentinum, licet postea vulgaverit, cum Tridentini mentionem non faciat, sed solum Florentini. Is autem ad Art. 4. Attritionem quam definivit displicentiam peccati ex timore pœnarum, pagina 111. apertè tradit idoneam esse dispositionem ad Sacramentum Baptismi & Pœnitentiæ, ac si doctrina esset satis eo tempore communis. Et ne hic prolixior sim, videri potest in eandem sententiam Altissidorensis in 4. tr. de Sacram. pœnit. p. 265. Hervæus in 4. dist. 14. q. 1. Et ante annos circiter trecentos Guido de Monte Rocherij tract. 2. de Contrit. cap. 1. Denique non est cur Lutherum illam doctrinam cœvis sibi Theologis sine causa exprobrasse dicamus, si ante illum vix unus alterve extiterit famosus istius sententiæ patronus, uti aliqui nobis persuasum cupiunt.

Quinimo ex ista paucitate Scriptorum, quæ prætenditur fuisse pro hac doctrina ante Tridentinum, breviter enervo omnem vim quam illi Moderni prolixè reponunt in eiusdem Concilij interpretatione ex historia Cardinalis Palavicini, contra sufficientiam attritionis formidolosæ. Nam si tam pauci ante Tridentinum pro illa sententia suffragium tulerunt, & tamen post cognita Concilij decreta teste Alexandro VII. cæpit illa esse communior inter Theologos, quorum aliqui etiam Synodo interfuerunt, necessarium profecto est illos ex Actis Concilij omnino collegisse, pro Attritionis formidolosæ sufficientia in eo absolutè pronunciatum fuisse.

Si quæras, quam sit certa & evidens ista collectio? Dico Scriptoribus

bus non paucis visam esse adeo evidentem, ut non dubitaverint (ante decretum Alexandri VII. articulis definitis illam annumerare. Alij enim apertè pronunciant doctrinam hanc pro attritione formidolosa à Tridentino declaratam esse sess. 14 c. 4. Alij etiam scripserunt sine temeritate negari non posse. Alij à Tridentino expressè definitam. Alij oppositam videri Tridentino apertissimè repugnare. Denique ipsa Generalis Inquisitio Hispaniæ hanc propositionem, *Confessio ex solo pœnarum metu facta, & non etiam ex amore Dei, nulla est, adeòque iteranda*, graviter reprobavit, non sine interminatione censuræ. Ego censuras minimè attingo, & aliud non addo, quàm doctrinam pro sufficientia attritionis formidolosæ ex dictis videri adeo securam, ut amplius de ea prudenter dubitari non possit. Optandum est ut advertant sedulò pauci Recentiores, qui ab isto communi sensu & semita recedunt, quot, qualesque Doctores deserant, & quos viæ suæ duces sequantur.

Sed nolim me, & alios qui id optant propterea dici aut haberi *Hostes Charitatis*, ut aliqui non benevolè exprobrant. Hortamur assiduò, consulimus, suademus, totâ laterum contentione ubique prædicamus, ut quisque in quovis opere, & multo magis in Sacramento pœnitentiæ totis animi viribus ad Charitatem connitatur. Nec tantum ad illam dilectionem dilutam, tenuem, & imperfectam quam adversarij requirunt, sed etiam ut Charitatem perfectam, imo perfectissimam, ac Seraphicam habere contendant. Quorsum ergo nos *Hostes Charitatis*? Quia nolumus illos ad tartarum damnare qui cum solo timore ac tremore justitiæ divinæ, aut cælestis gloriæ amittendæ, aut gehennæ à Deo infligendæ, cum spe veniæ, & sincero emendationis proposito ad pœnitentiæ Sacramentum accedunt. Hostes, inquam, sumus Charitatis, quia censemus non recedendum à veritate doctrinæ quam ipse Christi Vicarius Alexander VII. disertè pronunciat esse nunc inter Theologos communiorem, & non accedendum ad paucos qui hoc tempore viam aliam, & minimè tritam ingrediuntur. Hanc viam dum recusamus, etiamsi tradiderimus Dei & proximi obsequio nosipsos, & labores, & vigilias, & studia, & facultates omnes animi & corporis, necesse erit nos proclamari, Hostes pessimos & inimicos Charitatis. Hæc saltem opprobria ut æquo animo pro veritate sustineamus, spero nobis non defuturam illam, *quæ omnia suffert*, Charitatem.

QUÆS-

QUÆSTIO XXII.

An teneantur ullo præcepto Parochiani diebus Dominicis & festis interesse Concioni in propria paræcia, sic ut non satisfaciat qui solas Regularium Ecclesias frequentat.

HÆc controversia nostro tempore magnâ partium contentione disceptatur, aras enim & focos verè concernit, & omnes Reipublicæ Christianæ partes involuit. Agitur imprimis de Cleri sæcularis templis, & emolumentis; litigatur de Regularium præcipuis munijs, ac privilegijs. Disceptatur denique de totius populi Christiani immunitate à vinculo præcepti, quo ædes parochiales ad verbi Dei prædicationem frequentare cogantur.

Hinc est quod hæc quæstio sæpius excitata, sæpius sopita, nuper Lovanij, ex tenui scintilla, in novum derepente litterariæ contentionis incendium eruperit. Fomitem huic contentioni subiecit Concionator in templo D. Jacobi, qui auditores suos admonuit de reatu peccati, quem omnes incurrunt, qui in templo propriæ paræciæ verbum Dei audire omittunt. Mon leviter offendit ea denunciatio plerasque Regularium familias, atque extemplo contra hanc doctrinam excusa Pontificum diplomata ac decreta valuis affixerunt, suaque jura ac privilegia populo præ rostris exponere cæperunt. Contra hos prodijt sine mora libellus inscriptus, Obligatio audiendi verbum Dei in parochijs, clarè demonstrata. Huic Demonstratori oppositit vir eximius ex ordine S. Augustini, Exhibitionem Canonum, quibus obligationem illam doctissimè oppugnat. Non multo post tempore idem Demonstrator sub nomine Christophori Philalethis reposuit libellum quem inscribit, Iustam defensionem contra illam Canonum exhibitionem. Sed contra hunc Philalethem apertâ fronte suam Canonum Exhibitionem novo Responso stabilivit idem Exim. P. Christianus Lupus ex ordine S. Augustini, edito mense Decembri anno 1674. Verùm nec pedem è campo retulit Philalethes, qui pro sua causa postea vulgavit, Deductionem Iuris Parochialis &c. anno 1675. Atque ita hactenus mutuus partium & argumentorum conflictus, ad hujus causæ cognitionem omnium pænè animos ac studia concitavit. Hic præcipua tantum utriusque partis argumenta breviter proponens, causæ judicium, prout debeo, alijs integrum relinquo.

Assertores obligationis confluendi ad Concionem propriæ paræciæ præcipuum causæ suæ momentum petunt ex verbis Concilij Tridentini Sessione 24. cap. 4. de Reformatione. *Moneat Episcopus populum diligenter, teneri unumquemque parochiæ suæ interesse, ubi id commodè fieri potest, ad audiendum verbum Dei.* Contendunt enim Concilium dum pronunciat, unumquemque teneri, præcepti vinculum imponere voluisse, unde inferunt nemini licere sic alienà templa frequentare, ut absit à concione suæ paræciæ.

Respondent ex adverso Regulares, per illa verba nullam importari obligationem conscientiæ, sed tantum aliquam decentiam & honestatem, ut aliquando ad verbum Dei audiendum quisque in propria parochia compareat, præceptum verò incumbere ne quis ex contemptu eam adire negligat. Idque confirmant primò, quia nulla veritatis specie dici potest, quod voluerit Concilium generaliter unumquemque fidelium stricto præcepto adstringere, ut verbo Dei audiendo interfit, multò minus ut debeant omnes in unum paræciæ suæ templum compingi, quod plerumque nec mediam gregis sui partem simul intra sua repagula complecti potest.

Confirmant secundò, quia Concilium disertè addit, *ubi id commodè fieri potest*, quo declarat fidelium oportunitati ac devotioni relictum esse, sive Regularium, sive aliorum conciones frequentare. His autem neque commodum, neque oportunum est, relicto templo viciniori, aut concionatore aliquando præstantiori, aut magis forsam ad animæ suæ profectum accommodato, ad unicum in tota urbe præconem, & templum adstringi. Neque refert si dicas, liberum esse, ubi suæ obligationi in parochiali satisfecerint, alia etiam templa frequentare; nam hoc ipsum, cum plerisque nec commodum, nec integrum esse soleat, satis demonstrat illam obligationem neque verbis, neque menti Concilij consentaneam videri.

Confirmant tertiò, ex declaratione summi Pontificis Pij V. in Bulla, *Etsi Mendicantium*, datâ post Tridentinum anno 1567. 17. Kal. Iunij, quæ sic habet. Fratres mendicantes Missas, & divina officia hujusmodi, etiam in diebus Dominicis vel festivis, etiam antequam Rector Parochialis Ecclesiæ celebraverit, celebrare & facere; & quando eis videbitur, etiamsi tunc in Ecclesia Cathedrali prædicatur, prædicare; ac etiam quoscunque utriusque sexus fideles totius anni tempore illas, & illa, in Ecclesijs Fratrum hujusmodi audire possint; ipsique Christi fideles ullatenus desuper molestari, aut impediri per locorum Ordinarios, seu Rectores Parochialium Ecclesiarum, aut alios quoscunque ullo pacto, causâ, vel occasione non valeant, seu debeant: sed præfati Christi fideles audiendo Missas, & alia divina officia in Ecclesijs Fratrum, hujusmodi diebus Dominicis aut festis, præcepto Ecclesiæ de illis audiendis satisfeciisse censeantur.

Declarationi adeo manifestæ nihil videbatur posse opponi. Non dubitant tamen aliqui contendere ipsum Pium V. in Constitutione sua: *Romani Pontificis*, diploma illud revocasse. Respondent Regulares, id nullam habere veri speciem. Siquidem in ea aliud non decernit quam, *Decretum Concilij Tridentini de Approbatione Regularium audiendi confessiones sæcularium præpositorum facienda, observari debere in omnibus Regularium quorumvis Ordinum etiam Mendicantium: Non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis ac nostris litteris prædictis &c.* Hic revocat Pontifex suam Constitutionem, quoad Confessiones sæcularium non audiendas sine Ordinarij examine, & approbatione. Nihil hoc habet commune cum præsenti quæstione, quæ est de Concione, & Missa in Parochiali templo audienda. Adducunt tamen

tamen adversarij aliam istius diplomatis revocationem per Pij V. successorem Gregorium XIII. quæ incipit: *In tanta.* Sed hanc fuisse publicatam negat Author Analectorum cap. 13. affirmat fusè Philalethes in Obligatione audiendi &c. cap. 5. pag. 33.

Constitutioni Pianæ addunt Regulares in eandem sententiam alia Pontificum diplomata: & illud Pauli III. *Licet debitum* anno 1549. concessum Societati Jesu, ubi decernitur, ut omnes Christi fideles in Societatis Ecclesijs conciones, Missas, & alia divina officia audire, & Ecclesiastica Sacramenta recipere liberè & licitè valeant: *nec ad id, ad proprias Parochiales Ecclesias accedere teneantur.* Huic verò Constitutioni ne dicas derogatum esse per Conc. Tridentinum, obstat Bulla Gregorij XIII. *Ascendente Domino*, data anno 1584. ubi de Apostolicæ potestatis plenitudine dictæ Societatis quæcunque privilegia, facultates, exemptiones, immunitates, gratias, & indulta à prædecessoribus (inter quos disertè Paulum III. nominat) concessa, approbantur ac confirmantur.

Accedit denique communis Doctorum, qui post Tridentinum scripserunt, sensus & interpretatio, ut Hesselij in decalogum cap. 14. Molani ad decal. cap. 9. Bonacinæ disp. 5. punct. 2. n. 27. Suar. lib. 2. de Rel. cap. 16. n. 6. Azorij, Trullench, Molfesij, Leandri part. 3. tract. 2. disp. 2. q. 73. apud quem aliòs longo ordine citatos invenies. Quibus addo Theses in ipsa Academia Lovanienſi præsente Doctore Bajo, qui interfuit Tridentino, publicè defensas anno 1580. & 1569. 24. Martij his verbis: Etsi melius sit audire sacrificium Missæ in Parochia propria, quam aliena, ad has tamen conditiones Ecclesiæ præcepto non adstringimur: & quanquam de Concione sacra audienda *non habeamus expressum Ecclesiæ mandatum*, videndum tamen est ne piæ consuetudini, vel legi naturæ contraveniatur. Ad extremum adverte Authorem exhibitionis Canonum sic Tridentinum interpretari ut *Parochiam propriam* intelligat prout opponitur alienæ Parochiæ, atque ita contra Ecclesias Regularium nihil omnino actum, aut cogitatum fuisse contendit.

Ex his alijsque concludit ille pro Regularibus, communem fidelium praxim ac consuetudinem tam validis argumentis innixam, & ubique locorum tam diuturno usu roboratam, omnem oppositæ probabilitatis aut dubitationis umbram dissipare; nec aliam de verbo Dei in Parochia audiendo relinquere stricti juris obligationem, quam illam quæ est legis naturalis, quando alicui in fide, aut moribus necessaria est instructio, quam alibi commodius adipisci nequit. De his iudicare alterius fori est: hæc nobis expositionis, non defensionis causâ in his & sequentibus adduxisse sufficiat.

QUÆSTIO XXIII.

An Fideles satisfaciant præcepto Ecclesiæ, audientes Missam Dominicis & Festis diebus extra templa Parochialia, in solis Ecclesijs Regularium?

DE hac quoque quæstione novam litem suscitarunt, ac partem negativam recenter sustinuerunt quidam Pastores, præsertim in urbe Lovaniensi. Contra hos Analecta Privilegiorum pro Regularibus edidit vir eximius ex ordine Prædicatorum in eadem Academia.

Argumenta pro parte negativa congerunt Domini Pastores ex jure tam antiquo, quam novo, & præsertim ex authoritate Concilij Tridentini Sessione 22. in decreto de celebratione Missæ: *Moneant* (Ordinarij) *etiam eundem populum ut frequenter ad suas Parochias saltem diebus Dominicis, & maioribus Festis accedant.* Quod referendum volunt ad Missæ auditionem, cum in maxima parte illius Capitis de Missa agatur.

Idemque volunt pridem constitutum à Sixto IV. in Extravag. *Vices illius.* De Treuga & pace. *Quod*, nempe, Fratres Mendicantes ,non prædicent, populos paræcianos non teneri audire Missam in eo-,rum paræcijs diebus festis & Dominicis, cum jure sit cautum illis ,diebus paræcianos teneri audire Missam in Parochiali Ecclesia, nisi ,forsan ex honesta causa ab ipsâ Ecclesia se absentarent.

Respondent Regulares, semper honestam causam esse, majorem devotionem, aut commoditatem audiendi Missam in alijs Ecclesijs: adeoque per hanc clausulam fidelium libertati relictum esse, ut eligant sibi locum oportuniorem. Neque alia de causa prohibitum esse hoc prædicari, quam ut lites & discordiæ, quæ ex tali prædicatione suscitatæ fuerunt, deinceps sopirentur. Sæpe enim ipsâ doctrinâ integrâ & intactâ permanente, concordiæ causâ, prohibetur eam publicè docere, aut prædicate.

Quod si quis pugnaciter urgeat verbis allegatis vim aliquam inesse majorem, quæ parochianis præcepti vinculum imponat: Reponunt facile Regulares, etsi talis obligatio verbis illis intenta fuisset, dudum illi derogatum esse per contrariam consuetudinem toto orbe receptam; & per declarationem Clementis VIII. aliorumque Pontificum decreta, quæ mox in medium proferentur. Atque ita de præcepto Missæ audiendæ tractantes docent Barbosa, Portel, Navarrus citans S. Antoninum, ac Sylvestrum, & in eandem sententiam plures adducit Card. Lugo, & passim alij.

Jam verò contra obligationem frequentandi Missam in templo Parochiali proferunt Regulares aperta Pontificum diplomata: Omissis antiquioribus, manifestam ajunt esse declarationem Leonis X. San-,citam 13. Novembris anno 1517. Nos authoritate Apostolica teno-,re præsentium notum facimus, omnes Christi fideles utriusque sexus, qui

,qui (non contempto proprio Sacerdote parochiali) in Ecclesijs Fratrum Ordinum Mendicantium Dominicis & Festis diebus Missam audiunt, satisfacere præcepto Ecclesiæ de Missa audienda, nec in aliquam labem mortalis peccati, pœnamue incurrere. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque &c.

At opponunt Adversarij, hanc Constitutionem Leonis revocatam esse per locum ex Tridentino supra citatum, aut Bullam subsequentem Gregorij XII. Verùm supra ostensum est, ipsa Tridentini verba pro Missa parochiali nullum præceptum importare, quo possit declarationi Leonis adversari. Ad Constitutionem Gregorianam quod attinet, neque meminit illa decreti Leonis, neque ullam continet clausulam quâ illi derogatur.

Quin & hanc esse mentem sensumque Ecclesiæ, declaratur ex posteriori decreto Clementis VIII. edito 22. Decembris anno 1592. ad terminandam litem quam Parochi Duaceni Regularibus intentabant, & ibidem hoc tenore publicata fuit. Præsenti nostro decreto Sancimus, licere sæcularibus Christi fidelibus universis, liberè missas diebus Dominicis, & alijs Festis audire in Ecclesijs tam fratrum Prædicatorum, quam aliorum Mendicantium, nec non Collegij Societatis Iesu juxta illorum privilegia, & antiquas consuetudines.

At, inquiunt, in decreto Clementis nulla extat mentio Tridentini, requiritur autem expressa mentio ut derogetur decreto Concilij genetalis. Sed contra primò, verba decreti satis declarant Tridentinum nihil statuisse quod in hac parte aboleret Regularium privilegia, sed potius ea post Concilium in suo vigore permansisse, dum in eo disertè declaratur licere diebus Dominicis & Festis missas audire in templis Regularium, *juxta illorum privilegia, & antiquas consuetudines.* Secundò, Valida esse Pontificum indulta etiam sine mentione aut clausula expressè derogatoria Concilij, declaravit sacra Congatio in quæstione mota contra valorem Privilegij cujusdam, concessi Congregationi Oratorij S. Mariæ in Vallicella à Sixto V. anno 1586. defectu clausulæ qua derogaretur Tridentino, cui privilegium illud erat contrarium. Congregatio Concilij censuit, si hujusmodi privilegium fuit, ut proponitur, à Sede Apostolica concessum, utique esse omnino observandum, quamvis nullam derogationem, aut mentionem Concilij Tridentini contineat. Refertur autem hæc declaratio in Compendio privil. Fuliens. V. absolutio, quoad sæculares §. 9. Idemque ex professo docet Portel in Addit. V. Trident. & Rodrig. tom. 3. quæst. Regularium quæst. 46. a 1. citans Archidiaconum, ac Innocentium. Neque volunt de hoc dubium moveri Universates, & Capitula dum de suis Privilegijs agitur, quorum aliàs non pauca vacillarent.

Aliâ etiam viâ Clementinam hanc constitutionem labefactare conantur, dum volunt eam agere de Missa libera, sive non præcepta, sic ut insuper aliam ex præcepto fideles in suis parochijs audire teneantur.

Sed reponunt Regulares istam expositionem ab omni veri specie

abhorrere. Nullis enim opus erat privilegijs Apostolicis, ut fidelibus præter Missam præceptam, alias pro arbitrio ubivis locorum audire liceret: neque Pastores pro re tam frivola litem moverunt. Omnem denique in hac parte, totaque controversia dubitationem tollit Constitutio Leonis X. & Pij V. definiens omnes Christi fideles in Ecclesijs mendicantium Missam audientes, per hanc Ecclesiæ præcepto satisfacere, ut supra retulimus.

At contra graviori tono assurgunt aliqui, ac contendunt, ipsam absentiam à Sacro Parochiali conjunctam esse cum contemptu proprio-rum Sacerdotum, & Parochialium Ecclesiarum, quod in Bulla Leonis expressè prohibetur.

Hoc si ita esset, fateri oporteret, peccare non tantum populum, sed etiam Pontifices, qui venerandos Pastores, & de suo grege bene meritos per Regularium privilegia contemptui, aut ludibrio exponerent. At videant illi, ne se nimis facile læsos putent. Non ilico contemnitur qui alteri in omnibus non præponitur. Placent Regularium templa, mores, & modestia, nec ideo displicent Pastorum Ecclesiæ, ritus, & officia. Habent hi suam gratiam, habent Regulares suam. Non sine causa in domo Dei mansiones multæ sunt, ut ea multorum pietati se latius expandat. Si populi pietas, ad satisfaciendum Ecclesiæ præcepto, Parochialium templorum angustijs coercenda fuerit, mirum pluribus videtur, quorsum pro Regularibus omni ævo, tot populorum ac Principum impensis, tam amplæ ædes toto orbe extructæ, totque altaribus, ac paramentis exornatæ? An ut chorus tantum saxis caneret, & melius in vacuo templo psalmus resonaret? Adeo denique plerisque apparet illa obligatio tam à populorum consuetudine, quam à Doctorum sententia abhorrere, ut præter plures quos contra eam adducit Card. Lugo, Barbosa, Pasquilinus, etiam noviſſimè Leander tract. 11. de præcept. Eccles. disp. 20. plusquam triginta Authores classicos enumeret, qui æquo rerum æstimatori abundè satisfacient.

QUÆS-

QUÆSTIO XXIV.

An satisfaciat præcepto annuæ Confessionis, qui quovis tempore, etiam Paschali, Regulari approbato confitetur?

NEgavit olim Joannes de Poliaco, sed à Joanne XXII. citatus, tam hunc, quam alios errores revocavit, uti patet ex Pontificis ejusdem Extravagante inserta corpori Iuris canonici, *vas electionis*, De Hæreticis. Ut verò Regulares contra tales insultus deinceps tutos redderet, Ordinem Prædicatorum, ac Minorum, & eos qui cum illis in privilegijs communicant, ipsis Parochis, quoad potestatem omni tempore confessiones audiendi, æquiparavit. Eandemque Extravagantem insurgentibus de novo dissidijs Eugenius IV. Nicolaus V. & Sixtus IV. innovavit.

Instauratæ nihilominus sunt nostro sæculo antiquæ lites, quibus pridem opposita est nova Constitutio in Concilio Lateranensi sub Leone X. quæ incipit, *Dum intra*. In qua postea sic decernit: Possunt ,illi (Regulares) per Episcopos & Prælatos super sufficienti literatura ,examinari: talibusque præsentatis, admissis, vel etiam indebitè re- ,cusatis confitentes, constitutioni quæ incipit, Omnis utriusque sexus, ,quoad confessionem duntaxat, satisfeciisse censeantur.

At lapsu temporis perrupit hos obices novus aliquorum impetus, & in urbe primùm Duacena Belgium invasit. Sed illum validè repressit Clemens VIII. in Brevi superiori Capite citato, quo decernit Sæculares Christi fideles, *Privilegiatis idoneis & ab Ordinario approbatis peccata sua etiam quadragesimali, & paschali, & quovis alio tempore confiteri licitè posse.*

Instant tamen alij, acriterque contendunt hæc ita intelligenda esse, ut juxta Caput, *Omnis utriusque sexus*, omnis sæcularium confessio, & maximè annua, possit fieri Regularibus, tantummodò de licentia proprij Sacerdotis, alioqui ut Ecclesiæ præcepto satisfiat denuò iterandam; idque juxta decisionem quandam Martini V. quam refert Major dist. 17.

Opponunt Regulares Bullam contrariam Alexandri IV. *Non sine multa*: quam refert Bzovius ad annum 1257 n. 5. ubi expressè additur id fieri posse, *Sacerdotum Parochialium assensu minimè requisito*. Diploma verò Martini V. quo hæc licentia requiritur, receptum fuisse negat Sylvius in Supplemento q. 8. a. 4. quæst. 3. Quidquid de eo sit, respondent Regulares limitationem illam ab alijs Pontificibus Martini Successoribus, & à generali Concilio Lateranensi sub Leone X. penitus ablatam esse, & privilegia cum clausulis derogatorijs plenum robur accepisse.

Idque confirmant ex eo, quod quoties deinceps hæc controversia mota est, sacra Congregatio Interpretum Tridentini pro Regularibus sententiam tulerit. Inter alias extat illa quæ lata est pro Patribus Societatis

tatis diæcesis Lingonensis, ab Episcopo ejus promulgata 22. Septembris 1624. Oratores semel approbati ad confessiones sæcularium audiendas, possunt omnium confessiones audire, etiam infirmorum, quolibet anni tempore, etiam Paschali, absque eo quod Parochi, & Canonicorum licentia habeatur.

Postea anno 1644. cum turbæ fuissent concitatæ à Burdegalensibus adversus Regulares, de Confessione ac communione paschali, & ab utriusque administrarione tempore quindenæ paschalis illos omnino prohiberi contendissent; Congregatio sine dubitatione Regularibus causam adjudicavit in hac forma: Instantibus Regularibus civitatis Burdegalensis die 9. Julij anno 16644. Sacra Congregatio Em. Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, post maturam discussionem censuit Archiepiscopum Burdegalensem non posse prohibere Regularibus habentibus privilegia Apostolica, ut à Dominica palmarum usque ad Dominicam in Albis inclusivè administrare non valeant personis Sæcularibus Sacramentum Confessionis. Et ne quid porro contra hanc sententiam attentari possit, eam ad verbum suæ Sanctioni quæ incipit, *Exponi nobis fecerunt* anni 1645. 7. Februarij inseruit Innocentius X. subdens: *Decretum præinsertum Apostolica authoritate, tenore præsentium confirmamus, & approbamus &c.* Similem decisionem Sacræ Congregationis, in lite à Salernitanis de eadem quæstione mota, refert Fagnanus ad Cap. *utriusque sexus.* Jam verò, inquiunt Regulares, quid videri potest magis à ratione alienum, quam quod possit Episcopus, aut ipse Parochus cuivis approbato potestatem dare, excipiendi annuam Confessionem quâ præcepto satisfiat, & interea controversiam moveri, an ad eundem effectum sufficiat à summo Christi Vicario facultatem Regularibus concedi, & vices proprias illis delegari? Nam ut docet S. Thomas Opusc. contra impug. Relig. cap. 4. Sacerdos proprius, non solùm est Parochialis, sed etiam Episcopus, vel Papa, ad quos etiam magis pertinet cura eius quam ad Sacerdotem.... Unde qui confessus est Episcopo, vel habenti vices ejus, confessus est proprio Sacerdoti.

Colligunt igitur ex Angelico Doctore non debere Pastores, sibi tantum *Proprij Sacerdotis* nomen vindicare, sed per hoc intelligi etiam quemlibet cui supremus in terris Pastor suas vices delegavit. De hoc si quis fusius edoceri velit adeat Rebuffum in cap. *Omnis utriusque sexus.* Calderinum Concil. 27. Majorem, Gabrielem, Almainum, Vivaldam, Gamachæum, Ysambertum, & inter recentiores consulat Chassaing tract. 5. cap. prop 3 & 4. qui plures adducit authores qui in eo quem tradidi sensu *Proprij Sacerdotis* nomen usurpandum docent.

Sed ut hi silerent viuversi, pro sua reverentia audiendus esset solus Clemens X. qui in Decreto quod incipit: *Superna.* edito anno 1670. litem omnem apertè diremit dum decernit. Religiosos ad Confessiones sæcularium semel simpliciter approbatos, posse in diæcesi Episcopi approbantis quovis anni tempore, etiam Paschali, & quorumcunque etiam infirmorum confessiones audire, absque ulla parochorum, vel ipsius Episcopi licentia. Et eos qui dictis Religiosis simpliciter approba-

probatis paschali tempore confessi fuerint, Constitutioni quæ incipit, Omnis utriusque sexus, quoad Confessionem duntaxat satisfecisse censendos.

QUÆSTIO XXV.

An validè, aut licitè possit Episcopus Regulares ad sæcularium Confessiones absolutè Approbatos propriâ authoritate pro libitu ad novum examen sub pœna suspensionis adigere, aut approbationes à Prædecessore legitimè concessas revocare?

NOn desunt pauci ex multis Prælati, qui hanc sibi potestatem vindicarunt, & inde non modicas in sua diœcesi turbas concitarunt. Nituntur hi clausulâ Bullæ Pij V. quæ incipit *Romani Pontificis*, ubi ita decernit. Volumus eos (Regulares Mendicantes) qui semel ab Episcopis suis prævio examine approbati fuerint, ab eodem Episcopo iterum non examinari: ab Episcopo autem successore pro majori conscientiæ suæ quiete examinari de novo poterunt. Est quoque ejusdem tenoris constitutio Urbani VIII. *Alias à nobis* quæ legitur apud Barbosam lib. 1. Iur. Eccles. cap. 43. Ex his, & aliis ejusdem formæ Pontificum decretis conficiunt, dictam potestatem Episcopo, saltem Successori, suo jure competere.

Verùm ex adverso demonstrant Regulares, per has Constitutiones, ad instituendum novum examen, aut approbationem pro arbitrio successoris revocandam, nihil omnino potestatis acquiri. Id enim juris allegati Canones tunc tantum Episcopo concedunt, quando constat examen *pro majori conscientiæ quiete* illi necessarium esse. Requirunt igitur justam causam, & defectum aliquem satis exploratum ex parte personæ approbatæ, qui Episcopi conscientiam meritò extimulet, non solam ejus voluntatem, aut causam merè imaginariam. Quod si aliunde constare possit, personam antèa absolutè approbatam, ad confessiones excipiendas satis idoneam esse, non est justa Episcopi inquietudo, nec subest causa legitima ut possit Confessarius ad examen revocari. Cum enim habeat Sacerdos Regularis ad Sacramentum pœnitentiæ jurisdictionem à Sede Apostolica concessam, & approbationem Ordinarij à Tridentino requisitam, jam ipsi acquisitum est jus omni ex parte absolutum ad exercendum potestatem legitimè possessam: ac proinde ab illius exercitio absque legitima causa, solo prætextu pacandæ conscientiæ, sine injuria deturbari non potest. Non enim habet se approbatio per modum gratiæ arbitrariæ, sed est legitima judicis sententia, quam non potest is qui eam tulit, aut alius, sine nova causa revocare. Hinc non tantum injustam sed etiam invalidam esse in casu nostro hanc approbationis ritè concessæ retractationem, docet Card. Lugo de Pœnit. disp. 21. sect. 3. n. 64. Bossius de Iubil. sect. 3. cap. 2. §. 4. Portel. V. Confess. præsent. Bordonus tom. 1. Resol.

fol. 36. n. 8. Leander de pœnit. tr. 5. d. 11. q. 85. Lezana Consult. 40. n. 1. ubi in eandem sententiam adducit Peyrinum, Suarez, Palqualigum, Palaum, & plures ex antiquioribus.

Roboratur hæc doctrina ex pluribus Summorum Pontificum declarationibus ac decretis, quæ vetant imprimis Episcopo Conventum aliquem integrum propriâ authoritate à confessionibus sæcularium audiendis suspendere, aut ad aliud examen absque nova causa compellere: imo etiam ullum Regularium in particulari à se absolutè approbatum ad hoc adigere, nisi nova causa, & ad confessiones spectans postea intervenerit. Nec alia est ratio de Episcopo successore, nisi quod hic facilius possit dubitare, an approbatio, non à se, sed à suo prædecessore concessa, fuerit legitima, & persona ad confessiones excipiendas satis idonea. Constant verò ea quæ differui de Episcopo approbante ex Bulla Pij V. *Etsi mendicantium* n. 41. & Bulla, *Romani Pontificis*, cum adjuncta Sacræ Congregationis declaratione; nec non ex alio ejusdem Congregationis decreto, expedito 20. Novembris anno 1615. quo statuitur Archiepiscopis, Episcopis, alijsque locorum Ordinarijs, ad quos Confessores approbandi jus spectat, Confessarios Regulares aliàs ab ipsis liberè approbatos, ab audiendis confessionibus suspendere post hac minimè licere, nisi ex nova causa, eâque ad Confessiones ipsas pertinente, aut ob non servatum Interdictum ab ipsis Ordinarijs positum. Ejusdem tenoris est Bulla Innocentij X. *Cum sicut accepimus*. data 16. Maij anno 1648. quæ decernit, Regulares aliàs liberè ab Episcopo, prævio examine, approbatos ad audiendas confessiones personarum sæcularium, ab eodem Episcopo suspendi non posse sine nova causa, eâque ad Confessiones ipsas pertinente.

Quinimò, quoad Episcopum successorem, Gonzales ad Regulam 8. Cancellariæ, refert Declarationem Cardinalium in hæc verba; Episcopus non potest examinare approbatos à suo Antecessore, nisi post promotionem aliqua nova causa superveniat: quod si data sit causa Successori dubitandi de capacitate antea approbati, non potest eum de quo dubitat suspendere ante examen, cum sit in possessione, sed debet illum ad examen revocare. Prætereo plura alia decreta & decisiones, quas hæc controversia, mirum quam sæpe renovata, pro Regularibus extorsit. Qualis fuit pridem illa contestatio inter Episcopum Brugensem & Regulares suæ diœcesis; quos à prædecessore simpliciter approbatos, cum ad novum examen adigere vellet, præcepit illi authoritate Apostolica Illustrissimus tunc in Belgio Pronuncius, ut Regulares à suorum privilegiorum usu non impediret, ac tergiversantem ad gravem mulctam condemnavit, per sententiam datam 16. Augusti anno 1690. Donec tandem Episcopus destitit, & Regularium privilegia agnovit, per transactionem Concilij Regij diplomate Bruxellis expedito confirmatam.

Hanc litem è Belgio tunc proscriptam, Tornacum nuper revexit Episcopus ex Gallia illi diœcesi impositus, qui suo edicto 24. Aprilis anno 1671. citavit omnes Regulares ad confessiones sæcularium approbatos, ad subeundum novum examen à die 20. mensis Maij, revo-

cans

cans eo elapso omnes approbationes administrandi Sacramentum Pœnitentiæ, sive per suos prædecessores, sive per Vicarios generales concessas: sed conatus ille novus majorem molestiam quam progressum habuit. Nec alibi hujusmodi procellæ pacatiorem exitum retulère.

Declaratur generaliter quas Pœnas incurrant, qui concessa Regularibus privilegia impugnant: aut qui violant debitam Episcopis reverentiam.

AD demonstrandum Pœnas in hac parte ab Ecclesia constitutas, pauca tantum ex multis Conciliorum ac Pontificum decretis in medium proferenda. Satis disertè eas pœnas ac censuras exprimit Bulla aurea quæ incipit, *Sacro Prædicatorum*, edita à Sixto IV. Kalendis Augusti anno 1479. quæ sic pergit, Inhibentes districtius ipsis locorum Ordinarijs sub interdicto ingressus Ecclesiæ, & suspensionis à regimine, & administratione suarum Ecclesiarum, ac Parochialium Ecclesiarum Rectoribus, & alijs quibuscunque, sub Excommunicationis latæ sententiæ, & privatione earundem Ecclesiarum Parochialium, & omnium aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum quæ obtinent; nec non inhabilitationis ad illa, & alia in posterum obtinenda, Pœnis, eo ipso qui contra fecerint incurrendis, ne personis quibusliber Ecclesiasticis vel sæcularibus, in genere vel in specie, directè vel indirectè aliquid inhibeant, præcipiant, ordinent, vel statuant, quo minus Ordines prædicti, illorum domus, & professores prædictis gratijs eis concessis liberè uti possint: Gratias illas prius recensuit, scilicet, Concessiones, indulgentias, & peccatorum remissiones, immunitates, exemptiones, facultates, privilegia, & indulta spiritualia & temporalia, qualiacunque sint, à Prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus prædictis, & à nobis, aut alijs authoritatem habentibus concessa.

Pœnas easdem renovat, & alias adjungit Leo X. in solemni diplomate quod incipit, *Exponi nobis fecerunt*, cujus authenticum apud Recollectos Burdigalæ servatur. In quo postquam recitantur molestiæ modernis non dissimiles Regularibus, ac præsertim Recollectis illatæ, mandat Pontifex districtè Ecclesiæ Prælatis, alijsque, ut ipsis sua privilegia integra, & inviolata conservent; atque ita pergit: Constitutiones prædictas, & dictorum Fratrum privilegia eis inviolabiliter observanda, sub pœnis & censuris in dicti SIXTI Prædecessoris inhibitione contentis, moneatis, & præcipiatis. Inobedientes verò, legitimis super hoc habendis processibus, censuras & pœnas prædictos incurrisse declaretis, & declaratos publicè nuncietis, aut nũciari faciatis ut tales ab omnibus arctius evitari mandetis, & alia faciatis quæ in præmissis fuerint quomodolibet oportuna, invocato etiam ad hoc quando opus fuerit auxilio brachij sæcularis. Reliquas verò personas tam Ecclesiasticas quam sæculares, cujuscunque status aut conditionis existant, qui Rectoribus Parochialium Ecclesiarum in præmissis contra Fratres prædictos favorem, auxilium, aut consilium

lium præbere præsumpserint, per censuras Ecclesiasticas, & alia juris oportuna remedia, monitione præmissâ, districtius cœrceatis, & ut à talibus in futurum caveant, prohibeatis.

Qui hæc cupit fusius deducta, innovata, extensa, legat diploma Pauli III. *Cum inter cunctas*, anni 1545. Et, *Licet debitum*, anni 1549. Adeat Bullam Pauli IV. *Ex clementi*, anni 1557. Consulat Constitutionem Pij V. *Dum indefessæ*, anni 1571. Expendat Sanctionem gravissimam Gregorij XIII. in Bulla *Ascendente Domino*, anni 1584. ubi contra impugnatores Instituti, & privilegiorum Societatis Jesu statuuntur plures pœnæ, ac censuræ Sedi Apostolicæ specialiter reservatæ.

Nec est quod aliquis existimet se ab his censuris, & pœnis immunem esse, ex eo quod ipse interpretetur Apostolica privilegia suo facto non adversari. Advertat ille per Canones Ecclesiæ legitimam privilegiorum interpretationem soli Sedi Apostolicæ reservatam esse. Id statuit pridem inter alios Clemens IV. in diplomate quod incipit, *Ordinis vestri*, quod alij postea Pontifices Paulus III. Urbanus VIII. ac Clemens X. eodem tenore sanxerunt. Decernit autem Clemens IV. in his terminis, Ne Archiepiscopi, Episcopi, & Prælati alij indulgentias, seu privilegia vobis ab Apostolica Sede concessa, sive clara quæ interpretatione non indigent, sive dubia contineant, de cetero interpretari præsumant, authoritate præsentium districtius inhibemus, volentes, ut cum ejus sit interpretari, cujus est concedere, super hujusmodi dubijs, & obscuris, dictæ Sedis judicium requirat. Eandemque legem, ac legis rationem exhibent sacri Canones, ut illud Innocentij III. Cap. *Cum venissent*, de Judic. Cum super privilegijs Sedis Apostolicæ causa versatur, nolumus de ipsis per alios judicari. Rationem subdit Glossa 25. q. 1. Ipsi namque soli valent Canones interpretari, qui jus condendi eos habent. Denique postremus Pontifex Clemens X. prædecessorum suorum vestigijs insistens, in Bulla, *Superna magni*, anni 1670. decernit fore, Irritum & inane quidquid secus super his à quoquam quavis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Norunt scilicet universæ Ecclesiæ Moderatores supremi (quod forte alij non æquè advertunt) quàm gravibus ex causis Religiosos Ordines Apostolicis indultis, ac privilegis muniendos esse censuerint. Non ignorant quanto labore, ac zelo in omni orbis parte Ecclesiam excoluerint, quanto Martyrum Sanguine, quam copioso Apostolicorum virorum sudore eam irrigaverint; quantis studijs, ac vigilijs pro Ecclesiæ propagatione, hæresum extirpatione, & animarum salute, non tantum in Europa, sed in remotissimis orbis regionibus omni ævo se totos impenderint, hodieque impendant. Illi sanè haud satis benè de Deo, & Ecclesia mererentur, qui horum privilegia enervare, functiones opprimere, animos infringere, sibi decorum esse existimarent.

Neque minus improbandi forent Regulares illi, qui religiosæ summissionis immemores, non dubitarent ultra Facultatum suarum limites cum Pastoribus, & Prælatis Ecclesiæ quasi ex æquo contendere.

Pauci

Pauci hujusmodi, Spiritu non Sancto impulsi, sæpius improvidè destruunt, quod alij multo labore ædificant, dum ausu temerario utriusque Cleri pacem perturbant. Degenerant certè illi à præclaro majorū suorum exemplo, quibus nihil antiquius erat, quàm inter omnia Ecclesiæ membra institutam à Christo pacem, ac harmoniam conservare.

Quam verò graviter universim delinquant, qui debitam Episcopis observantiam violare præsumunt, constat apertè ex Constitutione 26. Leonis X. quæ incipit, *Dum intra*: & sic pergit: Eosdem insuper Fratres in virtute Sanctæ Obedientiæ monemus, ut eosdem Episcopos loco Sanctorum Apostolorum subrogatos, pro debita & nostra, & Apostolicæ Sedis reverentia, congruo honore, & convenienti observantia venerentur. Ex quibus verbis gravis delicti pœnam colligit Peyrinus in dictam Constitutionem §. 24. num. 44.

Horum verò Episcoporum potestatem, & facultates ampliſſimas, præsertim in Missionibus, recensemus inferius tract. 2. cap. 5. ubi de varijs Missionariorum Facultatibus tractamus.

RESOLUTIONES PARTICULARES AD PASTORALE

Munus, Personam, & Privilegia speciatim pertinentes.

PRiusquàm accedamus ad functiones particulares Ordinis ac Iurisdictionis in singulis Sacramentis, quædam singularia ipsam Ministri personam præcipuè concernentia, hic breviter resolvemus.

QUÆSTIO PRIMA.

An una Ecclesia Parochialis possit duos simul Parochos habere?

Respondeo negativè. Quia etsi contingeret plures ad munia unius Ecclesiæ peragenda præfici, ille tantum esset Parochus qui suo nomine & independenter ab alijs curam illius Ecclesiæ administrat. Et constat ex Jure Canonico, cap. 1. de sponsa duorum: & Rotæ decisione 489. n. 3. part. 1.

Sed quæres? An Episcopus non possit unam Ecclesiam Parochialem habenti alteram conferre?

Respondeo, id posse quidem, sed post pacificam possessionem secundæ Ecclesiæ, statim vacat prima. Sic declaravit Sacra Congreg. Concilij, & tradit Barbosa in summa Apostolic. Decis. verbo, *Parochialis Ecclesia.* collect. 552. n. 54.

Sed

Sed excipe apud eundem num. 12. Nisi per consuetudinem, quæ 40. annis viguerit, Ecclesiæ duæ tanquam unitæ, semper uni, sine dispensatione, collatæ fuerint: ita etiam censuit S. Congreg. apud Zerolam declar. 50.

QUÆSTIO SECUNDA.

An censeatur Parochialis Ecclesia vacare si promoveatur illius Parochus ad Episcopatum titularem in partibus Infidelium, & in alicujus Episcopi Suffraganeum?

Respondeo negativè. Sic enim resoluit S Congregatio Concilij, die 14. Decembris 1601. quam refert Barbosa collect. 552. his verbis. Parochialis obtenta ab eo qui à Sede Apostolica ad Episcopatum in partibus Infidelium existentem promotus est, ac eodem tempore alicui Episcopo in Suffraganeum deputatus fuerit, non intelligitur vacare.

QUÆSTIO TERTIA.

An possit Episcopus dispensare, ut quis ante annum 25. inceptum, obtineat Parochialem Ecclesiam?

Respondeo negativè cum communi. Quia Concilium generale Lateranense Cap. *Cum in cunctis.* §. *Inferiora*, requirit annum 25. saltem inchoatum: Episcopus autem contra Concilij generalis decreta dispensare non potest. Ita etiam Azor part. 2. lib. 6. cap. 5. q. 9. Navarrus, Barbosa, alijque. Totidem anni requiri solent in Adjutore qui Parocho datur: item in eo qui ad concursum Parochialis admitti possit.

QUÆSTIO QUARTA.

Si ad Concursum, qui fieri debet pro conferenda Ecclesia Parochiali, unus solus accedat tempore statuto, an debeat ille examinari, & si reperiatur idoneus Parochia illi conferri?

Respondet affirmativè ad utrumque membrum Sacra Congregatio Concilij apud Nicolaum Garciam de Beneficijs part. 9. cap. 2. num. 214.

Notat tamen idem Garcia supra num. 220. quando Beneficium Parochiale esset valde tenue, illud absque concursu conferri posse, ex eadem Congreg. Concilij.

QUÆSTIO QUINTA.

An in Parochialibus beneficijs quæ Regularibus conferuntur concursus instituì debeat?

Respondeo negativè, Quia de his non loquitur Tridentinum ubi ad beneficia curata concursum requirit. Et ita censuit S. Congregatio his verbis: Hoc decretum de Concursu, non habet locum in Beneficijs

ficijs Regularibus, quæ Regularibus conferri consueverunt. Et de hoc Breve Sixti V. adducit Rodriguez in Privil. Regul. Bulla 25.

QUÆSTIO SEXTA.

An in Parochialibus jurispatronatus Laicorum requiratur examen per concursum, unius aut plurium qui præsentantur?

Respondeo negativè, dum tantum unus præsentatur, sed tantum examinandus est ab Ordinario, & si fuerit capax admittendus. Patet ex Tridentino sess. 24. cap. 18. his verbis. Quod si jurispatronatus Laicorum fuerit, debet qui à Patrono præsentatus erit, ab eisdem deputatis, ut supra, examinari, & non nisi idoneus repertus fuerit admitti. Ubi de requirendo concursu non fit mentio.

Quod si plures fuerint præsentati, tunc requiritur examen per concursum inter solos præsentatos. Sic expresè censuit Congreg. Concilij, apud Garciam, de Benef. part. 9. cap. 2. n. 256. affert etiam decisionem Rotæ 30. Junij 1587.

QUÆSTIO SEPTIMA.

Parochus tenetur de more facere Professionem fidei coram Episcopo aut saltem eius Vicario intra duos menses à die adeptæ possessionis. Quæritur, an si professionem illam omittat, incurrat pœnam amissionis fructuum?

Respondeo affirmativè, ex præscripto Conc. Tridentini sess. 14. de reform. cap. 12.

Quæritur 2. an Ordinarius possit illi condonare fructus sic amissos?

Resp. negativè, Quia Ordinarius non potest dispensare in decretis Concilij, nisi in casibus sibi expresè permissis.

QUÆSTIO OCTAVA.

Parochi tenentur ad Residentiam juxta Trid. sess. 23. cap. 1. de reform. Quæritur, an qui tenuem habet Parochiam, aut si in ea habitent tantum tres, quatuor, aut pauciſſimæ personæ, teneatur etiam ad Residentiam?

Respondeo in utroque casu affirmativè. Quia tenuitas, aut personarum paucitas non tollit curam officio annexam, idque de secundo casu declaravit Congreg. Cardinalium apud Garciam de Benef. part. 3. cap. 2. num. 179.

QUÆSTIO NONA.

Si Parochus habeat duas Ecclesias unitas, *quæritur*, utra erit in qua debeat residere?

Respondeo, teneri residere in Ecclesia digniori: quod si dubitetur quæ sit dignior, residendum est in ea quæ populum habet frequentiorem,

tionem: si autem una sit Ecclesia intra, & altera extra urbem, oportet residere in ea quæ intra urbem continetur. Ita casum hunc sæpius controversum resoluit Costropalaus tom. 2. tract. 13. d. 5. puncto 2. cum Garcia declar. 14. & Barbosa de officio Parochi part. 1. cap. 8. num. 9. & 10. qui referunt sic etiam decisum esse à Sac. Congreg. Concilij Tridentini

Insuper addunt ex eadem Congregatione, si contingat duas Ecclesias ita videri pares, ut una præ alia neque sit dignior, neque frequentior, liberum esse Parochio pro sua residentia quam velit eligere.

QUÆSTIO DECIMA.

Quænam causæ Parochum à residendo excusent?

Respondeo cum communi, Illas causas excusare Parochum, quæ Episcopos à residentia pro tempore excusant, quæ tamen debent à proprio Episcopo in scripto approbari, ut disponitur in Tridentino sess. 23. de reform. cap. 1. Sic tamen ut ovibus suis ita provideat, ut quantum fieri potest ex illius absentia nullum detrimentum accipiant.

Quatuor verò sunt causæ quæ solent excusare. 1. Christiana charitas, ut est iuvare aliam privatam Ecclesiam, lites dirimere, odia componere &c. 2. urgens necessitas, ut est curatio suæ ægritudinis, fuga hostium, aut alterius gravis injuriæ inferendæ. 3. Debita obedientia, ut si ipsi aliquod justum obsequium imperet Pontifex, eius Legatus, aut Episcopus. 4 Utilitas evidens Ecclesiæ aut Reipublicæ, ut si pro necessaria reformatione conferat se ad superiorem, vel Synodum &c. de quibus fusius Azor p. 2. l. 7. c. 4 & Barbosa supra cap. 8.

Extra causas prædictas Tridentinum sess. 23. cap 1. indulget Parochis, ut per duos sive continuos sive interruptos menses possint abesse, etiam ad honestam animi relaxationem, modò id fiat absque ullo gregis detrimento.

QUÆSTIO UNDECIMA.

An attento novo Iure Tridentini, possint abesse Parochi studiorum causâ, ut olim licebat per quinquennium ex cap. fin. de Magistris &c.

Affirmat Navarrus, Toletus, Valentia, & quidam alij. Sed probabilior apparet responsio negativa, nec Episcopum posse illam facultatem concedere. Quia absentia ex causa studiorum, non videtur esse hoc tempore causa gravis, cum Parochi assumantur per concursum, adeoque censeantur satis habere doctrinæ pro suo officio. Et in hanc sententiam plures Concilij declarationes adducit Garcia num. 81. inter quas hæc est quarta. Congregatio die 22. Februarij 1590. censuit Parocho causâ studiorum non esse dandam licentiam, cum hodie per Concilium non admittantur, nisi per concursum magis idonei fuerint judicati. Et ita docet Riccius, Gonzales, Sanctarel, Alzedo, Candidus & Barbosa de offic. par. part. 1. cap. 8. n. 27. &c. Admittunt

tuht tamen plerique licere abesse ad docendum publicè Theologiam aut ius Canonicum in aliqua celebri Universitate.

QUÆSTIO DUODECIMA.

An Episcopus possit obligare Parochos sub pæna excommunicationis aut suspensionis ut doceant suos subditos doctrinam Christianam?

Respondeo, posse, ut doceant per se, vel saltem per alios: idque tam ex jure divino, quam ex Tridentino colligit Rodrig. tom. 1. sum. cap. 18 Sanchez lib. 2. sum. cap. 3. Castropalaus, Barbosa, Riccius in decis. Curiæ Archiep. Neapol. part. 1 decis. 22. ubi ait, de facto quendam Parochum suspensum fuisse ab officio suæ curæ per sex menses, eo quod suos rudimenta fidei non docebat.

Addunt non pauci, posse etiam Episcopum per censuras & pænas compellere pueros & rudes capaces, ut ad rudimenta fidei capescenda accedant. Ita fusius Fagundez, Perez, Sanchez, Rodrig. Palaus, Barbosa de offic. Par. part. 1. cap. 15. n. 6. contra Zerolam 1. p. praxis Episcop. verb. doctrina Christiana.

QUÆSTIO DECIMA TERTIA.

Quid potestatis & privilegij habeant Parochi circa dispensationem in Festis, & Jejunijs, & de alijs eorum Prærogativis.

Primo, Parochus potest concedere suis Parochianis licentiam laborandi in diebus Festis ad tempus, & ex causa legitima, quando Episcopum, vel Ordinarium facile adire nequeunt. Hæc est communis Doctorum sententia, quam tradit Suarez, Azor, Fagundez, Palaus, Machado, & Barbosa de offic. Par. part. 1. cap. 16. n. 6. Qui addit n. 7. quando causa laborandi dubia est, Parochum posse mutare hoc opus servile in aliam largitionem quæ cedat in opus pium.

Secundò, Parochus habet potestatem, ex justa causa, & absente Episcopo & ejus Vicario, dispensandi in lege Jejunij; uti admittunt passim Authores, contra Tabienam, Butrium, & Hostiensem.

Tertiò, Probabile etiam est, Parochum posse, præsente Episcopo, justa de causa, cum aliquibus in jejunio dispensare: sic contra plures docet Cajetanus, Durandus, Richardus, alijque, quos citat & sequitur Leander part. 3. tract. 5. de jejunio disp. 10. q. 10.

Quartò, Docet idem quæst. 12. cum Thoma Sanchez, Pasqualigo, Ioanne Sancio, alijsque, non solum Parochos, sed etiam eorum Vicarios posse ex legitima causa in jejunio dispensare, nisi à Parochis id ipsis prohibeatur.

Quintò, Possunt Parochi etiam extra suam diœcesim audire confessiones suorum subditorum. Quia hæc jurisdictio non est contentiosa, adeoque non terminatur locis, sed personis, uti docet Barbosa cum pluribus quos citat de offic. Parochi cap. 29 n. 5.

Sextò, Parochi habent præcedentiam ante Ordines Regulares in Processione, Funeribus, & actibus hujusmodi publicis, ut fusius o-

stendit Barbosa in sum. Apost. decis. collect. 557. ex Constit. Clementis VIII. quæ incipit. Decet Romanum Pontificem; & ex pluribus alijs Pontificum decretis. Addit idem Barbosa Parochos certo modo gerere vices Episcoporum in cura animarum, quod tamen de jurisdictione fori externi, & pluribus alijs non intelligitur.

Alia huc pertinentia inferius traduntur, ubi agimus de varia jurisdictione in absolutione, & singulorum Sacramentorum administratione.

RESOLUTIONES SINGULARES AD HÆRESIM

Et Partes Hæreticorum, & Curatores animarum ubique pertinentes.

QUoniam in hoc genere pro omni materia, & casu occurrere solito Resolutiones plurimas studiosè, & practicè deduximus, illas infra ad hujus tertiæ Partis finem commodius retulimus, ut ad Tractatus magis communes de Sacramentis, Peccatis, præceptis &c minus interruptè procedamus, & Resolutiones istæ singulares ad unam classem redactæ, facilius in tractatu 6. simul ad manum habeantur.

TRAC-

TRACTATUS SECUNDUS

DE

ABSOLUTIONE SACRAMENTALI.

Cum varijs tam Missionum, quam Aliorum Facultatibus, & Privilegijs, & Casibus reservatis.

POtestatem Ordinis, & Absolutionis in Sacramento Pœnitentiæ à Christo institutam esse, & penes Sacerdotes in Ecclesia Romana inviolabili successione permanere probavimus suprà in Polemicis *part.* 1. *tract.* 2.

Hic autem scientiam ad illius muneris usum proximè requisitam tradere intendimus ante alia Sacramenta, quoniam, præ cæteris, Sacramenti Pœnitentiæ assiduus est in Ecclesia usus, & plurima ad praxim necessaria huc oportunè reducenda occurrunt.

CAPUT PRIMUM

De Iurisdictione requisita ad Absolutionem Sacramentalem.

DIsputant Theologi argumentis utrimque probabilibus, an Episcopis competat sua Iurisdictio jure divino, an Ecclesiastico. Nos hic in ordine ad praxim statuimus primò, Pontificem Romanum immediatè à Christo accipere Iurisdictionem sive potestatem ligandi ac solvendi in omnes Christi fideles, etiam in hæreticos per Baptismum Ecclesiæ mancipatos. Secundò, Episcopos, & quoslibet alios Præsules, ac sacerdotes, omnem quam habent jurisdictionem mediatè à Christo, immediatè à Pontifice derivare, qui potest illam conferre, auferre, limitare: his positis.

Dico primò; Ut Sacerdos legitimè consecratus possit validè à peccatis absolvere, præter potestatem Ordinis, requiritur etiam potestas Iurisdictionis, & in plerisque Approbatio Ordinarij. Nam sine his

Ordo tantùm confert Sacerdoti potestatem absolvendi remotâ, absque determinatione ad certas personas, quas possit tanquam suos subditos absolvere. *Iurisdictio* enim Confessarij est potestas, quæ in foro conscientiæ in alterum tanquam subditum obtinetur.

2. In tribus tamen casibus quivis Sacerdos jurisdictionem obtinet, ut à peccatis absolvat, ex perpetua Ecclesiæ consuetudine. Primò, in articulo mortis ab omnibus peccatis validè absolvit. Secundò, Si Confessio sit de mortalibus, à quibus anteà pœnitens absolutus fuerat. Tertiò, Si Confessio de solis venialibus instituatur. Cum hoc tamen discrimine, quòd secundam, & tertiam facultatem Ecclesia auferat Sacerdoti excommunicato, denunciato, & notorio percussori Clerici; primam autem omnibus relinquat, ne quis in extremo articulo hujus Sacramenti beneficio destituatur.

3. Dico secundò. Iurisdictio in foro pœnitentiæ, alia est *Ordinaria*, quæ ratione officij, quo fungitur, alicui competit. Alia est *Delegata*, quæ non vi officij, sed ex Ordinarij concessione alicui communicatur. Iurisdictionem Ordinariam habet Summus Pontifex in omnes Christi fideles: Episcopus & eius Vicarius in omnes ad suam Diœcesim pertinentes: Prælati regulares exempti in suos subditos: Parochi in omnes, qui in sua parœcia habent domicilium, vel quasi domicilium.

Ad constituendum in aliquo loco domicilium, vel quasi domicilium; & animus, & factum requiritur. Animus consistit in proposito permanendi in loco ad tempus anni non exiguum, factum in actuali habitatione.

Qui in duobus locis domicilium habet, censetur habere duas Parochias; ideòque potest in alterutra pro libitu Sacramenta suscipere. Si tamen habeat quasi domicilium in Diœcesi à loco propriæ habitationis diversa, non poterit Ordines sacros suscipere ab alio quàm Episcopo proprij domicilij.

4. Vagabundi, qui nullibi versantur cum animo magnâ anni parte permanendi, ubique forum sortiuntur; ac proindè possunt cuivis Parocho, & Expositò confiteri.

Peregrini autem, qui suum alibi habent domicilium, dum absunt à sua parochia, possunt alteri Sacerdoti expositò confiteri, & Eucharistiam suscipere, etiam tempore paschali: idque ex tacita Ordinariorum voluntate, communi consuetudine confirmata, uti hic testatur *Layman*, alijque. Tenentur tamen testimonium annuæ Confessionis, & Communionis suo Parocho id postulanti exhibere.

5. Dico tertiò. Qui habet ordinariam jurisdictionem à peccatis absolvendi, potest eam alteri Sacedoti delegare. Delegatus autem non potest alterum subdelegare. Ratio hujus est, quia delegato tantùm conceditur facultas exercendi jurisdictionem quoad suam personam; ergo si alteri eam committat, suam facultatem excedit: Sicut usuarius ius habet utendi re ad usum concessâ, sed non alteri eius usum concedendi: hoc enim jus ad proprietarium pertinet.

Excipe primò, nisi specialiter delegato concedatur ut possit subdelegare, uti communiter fit in delegato Pontificis, accedente partium consen-

consensu. Nisi fortè personæ delegatæ specialis industria electa esse videatur, uti fieri solet in causis gravioribus v.g. matrimonialibus, quas Curia Romana ferè solis Episcopis vel eorum Officialibus committere solet.

Excipe secundò, nisi alicui demandata sit universitas causarum, ita ut quasi ordinario munere fungatur in causis omnibus certi generis, aut certo loco judicandis. Hinc resolvit *Henriquez*, alijque, si Episcopus Parocho, vel Provincialis suo Guardiano deleget facultatem absolvendi subditos à casibus reservatis, illos posse hanc facultatem alteri delegare ad certum casum reservatum, vel ad certam personam absolvendam.

6. Si alicui committatur vicarium Officium, cui jurisdictio annexa est, v. g. officium Parochi absentis, vel nondum in Sacerdotem consecrati, potest ille Vicarius unam vel alteram causam alteri subdelegare, sed non integram officij executionem. Nisi fortè alicubi consuetudo, & consensus Parochi delegantis permittat id non minùs à delegato quàm ipso Parocho præstari.

7. Dico quarto. Ad jurisdictionem alteri conferendam non sufficit ratihabitio in futurum sperata: Neque consensus pro præsenti rationabiliter præsumptus, si dum absolveret reipsà non adfuit. Ratio horum est; quia ad valorem Absolutionis requiritur ut Sacerdos eam conferens habeat actualem jurisdictionem in pœnitentem; in utroque autem casu, tempore Absolutionis deest actualis jurisdictio, quæ non habetur sine alterius consensu per signum externum cognito & declarato. Ac proindè Sacramentum Pœnitentiæ, cùm fuerit semel invalidum, non potest per subsequentem consensum convalescere. Aliud est in cæteris Sacramentis, ad quorum validam administrationem consensus Ordinarij non requiritur, excepto Sacramento Matrimonij.

8. Confessarij Ordinum mendicantium accipiunt jurisdictionem in foro conscientiæ, non ab Episcopo, sed à Summo Pontifice, accedente Prælatorum suorum consensu, ad absolvendum omnes Christi fideles sæculares intra limites sibi præscriptos. Ille autem consensus in Missionibus, & itineribus ordinariè pro concesso supponitur, ubi non obstat alia aliquorum Ordinum consuetudo.

9. Dico quintò. Facultas audiendi Confessiones, aut absolvendi à casibus reservatis, per mortem concedentis non expirat. Ratio, quia facultas illa est gratia, & beneficium actu concessum: gratiam autem & beneficium Principis decet esse mansurum *Reg. 16 in 6.* Undè in praxi videmus Sacerdotem in cooperatorem à Parocho assumptum eo defuncto pergere in administratione Officij, quamdiu à novo Parocho non removetur.

10. Facultas autem delegata ad jurisdictionem contentiosam in foro justitiæ, morte delegantis extinguitur, si delegatus eâ jurisdictione nondum uti inceperit. Ratio, quia jurisdictio delegata ad justitiam, habet rationem mandati, non autem gratiæ, & beneficij, mandatum autem expirat morte mandantis, quando non involvit gratiam in favorem alicujus tertij absolutè concessam.

11. Sacerdos cum jurisdictione tantùm dubiâ illicitè absolvit, nisi urgente necessitate: adjectâ tunc conditione, *in quantum possum*, & admonito pœnitente ut iterùm confiteatur alicui certam jurisdictionem habenti. Expedit autem, ut tali casu pœnitens veniale aliquod adjiciat in quod absolutio certò cadat validè & directè, in cætera saltem indirectè.

12. Si tamen ex ratione verè probabili resolvat se jurisdictionem in peccata pœnitentis habere, licitè absolvit. Ratio: Quia sic est practicè certus de actione licita: & plerumque Pontifex pro eo casu facultatem, & jurisdictionem impertit. Id enim præstat Pontifex primò, quando error communis conjunctus est cum titulo colorato sive præsumpto: verbi causa, dum aliquis passim putatur esse Pastor, qui verè talis non est ob censuram vel alium defectum: vel si Parochus exponat Sacerdotem non approbatum, qui publicè approbatus existimatur. 2. Quando aliquis ex consuetudine, præscriptione, aut bonâ fide absolvit, & nescit potestatem suam esse revocatam, uti cum plerisque docet *Sylvius*, *Navar. Vasq. Sanch. Malder Diana p.* 1. *t.* 13. *r.* 1. 3. Quando pro jurisdictione Confessarij satis alijs constat stare *Doctorum* sententiam verè probabilem. Nam in his casibus propter communem pœnitentium utilitatem Ecclesia confert jurisdictionem, & supplet occultum eius defectum, si aliquis fortè subesset, uti rectè docet *Suar. Card. Lugo*, *Diana part.* 3. *t.* 4. *r.* 22.

Quæres, An in patribus hæreticorum Missionarij etiam Regulares habeant jurisdictionem aut facultatem administrandi Pastoralia, ut est Baptismus, Extrema Unctio, Matrimonium?

De hac quæstione quia facilè non est aliquid breviter & universaliter pronunciare, Ex multis quæ ad manum sunt Pontificum Decretis tantùm profero Bullam Urbani VIII. quæ incipit, *Salvatoris*, missam ad Clerum, & Religiosos missionarios in Provincijs confœderatis. Quam etiam Alexander VII. recentiùs confirmavit per Breve datum die 20. Sept. 1655. In prædicta Bulla §. 1. concedit Regularibus ut simul cum Sacerdotibus sæcularibus Sacramenta Pastoralia administrare possint, sine aliqua restrictione ad casus necessitatis, vel dependentia ab illis, sed æqualiter.

Et § 2. ut nullus ex sæcularibus Sacerdotibus aliquem Regularium, neque aliquis Regularium aliquem Sacerdotum sæcularium in obeundis munijs Ecclesiasticis vel administrandis Sacramentis impediat, sed pariter mutuo amore concurrant in salutem animarum procurandam. *apud Vejuys. f.* 47.

Sic enim Pastores annuent Regularibus tanquam socijs, ut mutuâ ope trahant secum Apostolicum rete ad salutem animarum in procelloso Missionum mari expansum, sed sedulò cavendum ne hoc rete ullibi per trahentium discordiam rumpatur.

CA-

CAPUT II.

De Approbatione Confessarij.

1. CONstat ex Trid. Sess. 23. cap. 15. de reform. Approbationem Ordinarij requiri in Sacerdote, ut validè possit audire Confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum, non tamen Regularium: possunt enim hi confiteri cuivis Sacerdoti, etiam non approbato, quem Prælatus illis secundùm leges sui Ordinis constituit. Quia cùm Tridentinum de solis Sæcularibus mentionem faciat, non censetur in hoc circa Regulares aliquid innovasse.

2. Qui constituitur Parochus, aut obtinet beneficium, cui animarum cura annexa est, non indiget aliâ Approbatione. Si tamen Parochus Officium illud aut beneficium reliquit, non poterit sine nova Approbatione Confessiones excipere.

3. Non licet Episcopo Sacerdoti idoneo sine justa causa Approbationem denegare, *Vasq. Bonac. Sanc. Lugo.* Ratio est, quia *Approbatio* non est gratia arbitraria, sed est testificatio authentica de aptitudine personæ, ut illi ad Confessiones audiendas jurisdictio conferatur; ergò cùm Sacerdotes ad illud munus sint ordinati, non possunt sine injuria ab eo repelli, si debitâ doctrinâ, & prudentiâ instructi inveniantur.

4. Si tamen Sacerdos idoneus etiam injustè reprobatus fuerit, non potest validè à peccatis absolvere. Quia negatio injusta Approbationis non est Approbatio, Tridentinum autem ad validam à mortalibus absolutionem Ordinarij Approbationem requirit, *non obstantibus*; inquit *Privilegijs.*

5. Docent tamen Theologi nonpauci, ut *Navar. Laym. Diana &c* Si Regulares manifestè idonei repellantur, posse nihilominùs ex vi Clementinæ §. *Statuimus*, ad Confessiones audiendas exponi. Quia clausulâ derogatoriâ generali (qualis est illa Tridentini) non tollitur privilegium speciale clausum in corpore juris, si ob specialem rationem exceptum videri possit, de quo fusiùs *Diana tom. 2. t. 2. r* 24. Derogationem Urbani VIII. in oppositum annotat Lugo de pæn. disp. 22. n. 29. Et quoad confessionem Paschalem id reprobat Alex. VII. in prop 13.

6. Potest Episcopus, si clara & justa subsit causa, Approbationem semel à se concessam revocare, aut si res id postulat novum Sacerdotis approbati examen instituere. Quia jus habet, ut animarum sibi commissarum saluti securiùs consulat. *Suar. Lugo &c.* de quo supra *tr. 1. q* 17.

7. Regulares debent approbari ab Episcopo loci, in quo degunt. Quia quoad hunc actum illius subditi censentur.

8. Cùm Approbatio non sit actus Ordinis, Episcopus potest illam conferre per Vicarium, vel alium quemvis deputatum.

9. Examen in ordine ad Approbationem non est absolutè necessa-

rium,

rium, modò aliundè de Sacerdotis aptitudine ad Confessiones audiendas prudens judicium formari possit.

10. Approbatio concedi potest cum restrictione ad certum genus personarum, certum locum, & tempus, quando justa causa occurrit, etsi id neget *Vega*.

11. Non videtur modò probabile ab uno Episcopo approbatum, in quavis alia Diœcesi sine novâ Approbatione validè absolvere. Decretum Vrbani VIII. in oppositum extat apud *Card. Lugo de pœnit. disp. 21. sect. 2. num. 29.* Non enim tenetur Episcopus stare judicio cujusvis alterius Ordinarij pro sua Diœcesi, in qua possunt esse difficultates alijs non communes. Si tamen Episcopus tantùm ostendat se esse contentum aliorum Approbatione, Sacerdos aliâ non indigebit; sin minùs, invalidè absolvet. De hoc plura supra part. 3. tr. 1. quæst. 17.

Quæritur porrò pro Missionarijs: An Parochus, aut alius, ob magnum populi ad se concursum, possit ad audiendas Confessiones sibi adsciscere alium Sacerdotem non approbatum?

Respondeo negativè, uti docet *Sancius*, *Fagund. alijque* ex declaratione Card. Quamvis contrarium tradant nonnulli cum *Ledesma*, apud *Dianam p. 3. tr. 4. resol. 146.* Possunt tamen alios Parochos in cooperatores advocare.

Formula Approbationis quando in scriptis conceditur, hæc ferè esse solet. N. Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Diœcesis N. Dilecto nobis in Christo (*nominatur approbandus*) salutem in Domino. Vt per Diœcesim nostram de consensu eorum quorum interest, Verbum Dei prædicare, ac Christi fidelium Confessiones excipere, eosque mediante salutari pœnitentiâ in foro conscientiæ à peccatis suis (*additur aliquando*) etiam à casibus nobis reservatis, absolvere liberè ac licitè possis, & valeas, Tibi facultatem & licentiam per præsentes (*additur aliquando*) ad revocationem nostram duraturas, concedimus, & elargimur. Datum &c. addito sigillo, nomine Ordinarij, & Secretarij.

CA-

CAPUT III.

De impedimentis Absolutionis per Reservationem, Censuram &c.

1. SCire debet quivis Sacerdos tam sæcularis quàm regularis, etsi sit approbatus, & ad audiendas Confessiones legitimè expositus, varia esse peccata mortalia, à quibus non possit absolvere ratione Censuræ, aut reservationis annexæ. Tenetur proindè Sacerdos antequam Confessarij munus exerceat, sibi comparare notitiam talium peccatorum, censurarum, ac reservationum: & in promptu habere praxim in illis pœnitentem dirigendi, & ad alium pro Absolutione remittendi: quæ omnia in eius commodum pro instituta brevitate hic exponemus.

2. Peccata mortalia (quæ sola reservantur) alia sunt reservata Summo Pontifici, alia Episcopis, alia variorum Ordinum Prælatis respectu suorum subditorum, quæ ipsi, præcipuè ex suis constitutionibus, scire debent.

3. Quando in Confessione occurrit peccatum, quod scitur esse reservatum, debet Confessarius monere pœnitentem ut recurrat ad suum Superiorem, vel alium, qui noscitur habere potestatem à tali peccato absolvendi: suadet tamen charitas ut ipse potius Confessarius Superiorem accedat, ut veniam absolvendi ab eo obtineat, tacitâ tamen personâ, & peccato quod in Confessione audivit.

4. Si Superior adiri non possit, & in præsenti sit causa urgens v. g. periculum infamiæ aut scandali ex omissione Confessionis, aut Communionis, poterit inferior à reservatis absolvere, admonito pœnitente de onere se posteà Superiori sistendi. Quod etiam fieri potest etiamsi illud peccatum censuram reservatam annexam haberet. *Reginal. Angel. V. Confessio. n* 10. *aliique.*

5. Peccat Superior, qui absque legetima causa difficilem se præbet Confessario petenti facultatem absolvendi ab aliquo casu reservato: quia reservationem reddit magis gravem & odiosam quam Ecclesia velit.

6. De Confessario ad Regularium Cofessiones deputato constat, si Superior ei facultatem neget, posse illum pro ista vice pœnitentem absolvere, si ipse judicet facultatem illam concedi debere: de quo adfertur declaratio Clement. VIII. & Bulla Vrbani VIII. apud C. *Lugo de pœn. disp.* 20. *sect.* 4. Idem licere si facultas negetur viro Religioso pio, docto, ac prudenti, etsi non sit ex designatis Regularium Confessarijs, ut probabile tradunt 7. Authores apud *Quintan. tract.* 3. *sing.* 11. Notat etiam ex *Suar. Diana p.* 3. *t.* 2. *resol.* 26. Regulares posse pro una vice à reservatis absolvi sine suorum Superiorum facultate.

7. Certum tamen est quando ex casu reservato, grave malum communita-

munitatis, aut aliorum scandalum timetur, posse Superiorem negare Absolutionem, donec pœnitens per se, vel Confessarium præbeat Superiori sufficientem notitiam ad illud malum evitandum; quod si nec hoc modo, nec aliter velit remedium adhibere, ob hanc culpam, tanquam ad Absolutionem indispositus, repelli debet.

8. Qui ignorat peccatum suum esse reservatum, aut Sacerdotem carere potestate absolvendi, si interim bonâ fide confitetur, validam suscipit Absolutionem: tenetur tamen errore cognito comparere coram alio, cui peccatum illud non est reservatum. *Reginal. Busen. Præpositus* alijque.

9. Si Confessario verè sit probabile peccatum pœnitentis non esse reservatum, valebit Absolutio, etsi à parte rei reservatum fuisset, uti patet ex *Diana p. 9. t. 9. r. 29.*

10. Qui confitetur Sacerdoti habenti potestatem ordinariam, aut etiam delegatam ad absolvendum à reservatis, & sine sua culpa oblitus est exponere peccatum aliquod reservatum, potest postea illud confiteri Sacerdoti inferiori, & ab eo validè absolvi. Quia in priori Absolutione sublata est reservatio per Sacerdotem, qui potuit illam auferre. *Præp. Mærat. Busen. Diana p. 4, t. 4. resol. 124.*

11. Si post debitum examen Confessarius positivè dubitet, an pœnitens lapsus sit in mortale reservatum, cùm probabile sit peccatum de quo sic dubitatur non habendum pro reservato, poterit pœnitentem ab eo absolvere. Idem dicendum etsi dubium sit negativum, id est, in quo pro neutra parte rationes occurrunt, probabiliter docet *Suar. Hurt. Henriq. Filluc. Bonac. Card. Lugo de pœnit. disp. 29. sect. 2.*

12. Quoad censuram *Suspensionis*, illa non impedit à *percipienda* Absolutione Sacramentali. Suspensio enim est censura quâ Clericus prohibetur ab usu Ecclesiastici Officij, vel beneficij, vel ab utroque simul; perceptio autem Absolutionis non est usus Officij, aut beneficij. Invalidè tamen confertur Absolutio à suspenso non tolerato tã quoad Ordinem, quàm quoad jurisdictionem; & ipse conferendo contrahit insuper irregularitatem. Si autem sit suspensus toleratus, probabile est ei licitum esse absolvere, si se non ingerat, sed ab alijs ob utilitatem propriam ad hoc requiratur. *Henriq. Laym. hic cap. 4. n. 17. Bonac. d. 3. p. 4. n 4.*

13. *Interdictum* quoque Absolutionem Sacramentalem non impedit in foro interno, imò neque Administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, Baptismi, & Confirmationis: exceptis ijs, qui Interdicto causam dederunt, etiam consilio, auxilio, aut favore. Cùm enim omnes Clerici soleant in eodem loco subesse Interdicto, non potuerunt ob communem utilitatem ea Sacramenta omnibus prohiberi.

14. *Irregularitas* non est censura, nec obicem ponit in ordine ad suscipiendam Absolutionem Sacramentalem. Sed est tantùm impedimentum Canonicum in ordine ad susceptionem sacrorum Ordinum, aut usum susceptorum: quod aliquando ex delicto v. g. ex homicidio, aliquando tantum ex defectu naturali v. g. ex carentia sinistri oculi, vel ex defectu natalium provenire potest. Tollitur autem ab

habente

habente potestatem non per Absolutionem, sed per dispensationem, hac vel simili formâ; *Dispenso tecum in irregularitate quam ob hanc N. causam incurristi.*

15. *Excommunicatio* verò cùm sit censura per quam quis privatur Communione Ecclesiæ, impedit valorem Absolutionis, & licitum usum aliorum Sacramentorum tam passivum, quàm etiam activum. Nisi aliquandò excusetur ignorantia invincibilis, vel metus mortis, infamiæ, gravis jacturæ bonorum &c. Nam censura, cùm sit quasi Lex Ecclesiastica, non obligat cum tanto rigore & incommodo.

16. Quando autem Confessarius facultatem habet absolvendi à peccato reservato quod annexam habet excommunicationem, debet pœnitentem primò eximere à vinculo excommunicationis, & postèa à peccato absolvere. Quia cùm peccatum soleat esse Pontifici reservatum ratione tantùm excommunicationis annexæ, debet hæc priùs esse sublata, ut Absolutio à peccatis validè conferatur.

Formula Absolutionis à Censura in foro conscientiæ hæc communiter usurpari solet. *Ego te absolvo à vinculo v. g. excommunicationis, suspensionis &c. quam incurristi propter hanc causam N.* (si sit excommunicatus additur) *& restituo Te Sacramentis Ecclesiæ, & Communioni fidelium,* (si sit suspensus) *executioni tuorum ordinum, vel officiorum, vel beneficiorum: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Amen.

Quæres, A quo possit ferri Censura, & quis modus requiratur? Resp. Censuram ferre potest solus Superior Ecclesiasticus, habens in foro externo jurisdictionem sive ordinariam, sive delegatam. Ut censura lata sit *valida*, præter legitimam ferentis jurisdictionem, debet servari substantialis ordo judicij, quando non à jure, sed ab homine fertur censura per sententiam particularem. Primò itaque requiritur ut citetur Reus, & moneatur sub comminatione censuræ; quia aliàs non est contumax, nisi recuset obtemperare. 2 Necessaria est à parte rei justa causa de qua reus sit convictus: vel causa quæ etsi non subsistat, à parte rei tamen satis probata fuit secundùm allegationes fori externi: & in hoc casu etiam innocens debet censuram observare in foro externo ad scandalum evitandum.

Ut autem censura sit *licita*, monitio Canonica debet esse triplex, vel ob justam causam una tribus æquivalens. 2. Debet ex scripto recitari. 3. Exprimi debet causa censuræ. 4. Reo petenti exemplum Scripturæ intra mensem tradi debet; alioqui ipse Iudex à divinis Officijs suspenditur

Sed quia Confessarius nihil horum in praxi scire, aut exequi poterit; nisi in particulari cognoscat qui casus, aut peccata sint reservata, & qualem ex jure censuram habeant annexam, ea hic ad brevem, & distinctum ordinem contrahemus.

Quinam Casus censeantur Episcopis reservati.

QUinque Casus enumerat Lezana, verbo, *Casus reservati num. 2.* qui communiter dicuntur Episcopales. Nempe, peccatum habens de jure annexam pœnitentiam publicam, aut excommunicationem majorem, aut irregularitatem, nec non peccatum incendiarij, & publica blasphemia. Docet tamen cum alijs ibidem LEZANA ex solo jure communi nullum esse casum Episcopis reservatum. Casus igitur Episcopales potius erunt illi, qui vel ex consuetudine, vel expressa eorum voluntate illis reservantur.

In Belgio ab Archiepiscopo Mechlinienſi expressè reservantur casus sequentes. Raptus Virginum, Homicidium. Incendium deliberatâ voluntate procuratum. Simonia. Sodomia. Hæresis. Apostasia. Incestus cum consanguineis, aut Sanctimonialibus. Injectio manuum violenta deliberato proposito, cum læsione in Parentes. Sortilegium. Adulterium notorium. Et omnia delicta habentia excommunicationem majorem annexam; ac quæ sunt prædictis graviora. Casus hi omnes reservantur etiam ab Episcopis Antverpienſi, Gandenſi, Brugenſi, Iprenſi, & Ruremundano. Nam Pastorali ad usum totius illius Provinciæ edito inseruntur. Iprenſis insuper reservat sibi Casum Sacrilegij; & Mechlinienſis peccatum carnis complicis opere completum, sic ut Confessarius complex non possit ab eo absoluere: quod inter alia memoriæ causâ Theologus Lovanij sic breviter & nitidè expressit, *Sacrilegus servatur Ipræ, complexque Malinæ.*

In his, ubi actu reservantur, pro absolutione recurrendum est ad Episcopos, aut alios quos ipsi ad Casus etiam Episcopales approbant, aut designant. An verò Ordines Mendicantes vi suorum privilegiorum possint hodie in Belgio à casibus Ordinario reservatis absoluere, disputat cum quibusdam alijs Franciscus Bonæ Spei de Pœnit. *disp.* 10. *n.* 48. ubi pro parte affirmativa citat novem Recentiores, qui illam probant, tum quia, inquiunt, prohibitiones factæ ante Urbanum VIII. anno 1628. sunt tantum pro Italia: tum quia hæc Urbani VIII. prohibitio, tantùm est, ne Regulares absoluant in vim privilegiorum illis ante Tridentinum concessorum, vel post confirmatorum; est autem, inquiunt, privilegium Pauli III. & Pauli V. uni Ordini, cum quo alij Mendicantes communicant, concessum de novo, & non solùm in confirmationem, post Tridentinum, absoluendi ab illis casibus: tum denique ajunt, quia Bulla Cœnæ, & decreta S. Congregationis, Mendicantium privilegia desuper revocantia, non sunt in Belgio promulgata. Verùm ipse Bonæ Spei *supra*, negativam sententiam sustinet, maximè ob specialem Urbani VIII. declarationem, quam citat, & Alexandri VII. censurantis oppositum inter Propositiones sibi à Regularibus diœcesis Andegavenſis propositas 30. Januarij 1659.

CA-

CAPUT IV.

Casus & Excommunicationes Pontifici reservatæ.

§. 1. *Reservata in Bulla Cænæ Domini.*

PRima est, excommunicatio in Hæreticos cujuscunque Sectæ: eorumdem fautores, libros ipsorum legentes, tenentes, aut imprimentes; atque in schismaticos.

Secunda in appellantes ad futurum Concilium, ac eorum fautores.

Tertia, in Piratas, & eorum receptatores, atque fautores.

Quarta, in eos, qui naufragorum Christianorum cujuscumque generis bona, etiam in littoribus inventa surripiunt.

Quinta, in imponentes nova pedagia & gabellas, vel augentes.

Sexta, in falsificantes literas Apostolicas, aut Supplicationes à quocumque authoritatem habente signatas, aut falsò fabricantes literas Apostolicas.

Septima, in deferentes arma, aut alia usui bellico idonea ad Turcas, aut alios Christiani nominis inimicos: vel ad Christianæ reipub. statum pertinentia ijsdem in damnum Christianorum annuntiantes.

Octava, in impedientes eos, qui victualia, & alia necessaria ad Romanam Curiam convehunt.

Nona, in eos, qui ad Sedem Apostolicam venientes, vel ab ea recedentes, suâ, vel aliorum operâ, & sine jurisdictione vexant in Curia commorantes.

Decima, in eos, qui lædunt Romipetas ac Peregrinos in urbe morantes, vel abeuntes.

Undecima, in offendentes S. R. E. Cardinales & alios Prælatos.

Duodecima, in lædentes eos, qui per se, vel per alios recurrunt ad Romanam Curiam pro suis negotijs.

Decimatertia, in eos, qui à gravamine, vel futurâ executione literarum Apostolicarum appellant ad potestatem laicam.

Decimaquarta, in eos, qui impediunt & prohibent expeditiones literarum Apostolicarum, aut aliarum expeditionum ad gratias impetrandas.

Decimaquinta, in Judices sæculares, qui Ecclesiasticam libertatem tollunt, aut in aliquo perturbant.

Decima sexta, in eos, qui impediunt Prælatos, ne suâ jurisdictione utantur, quique illorum, vel Delegatorum judicia eludentes ad Curiam sæcularem recurrunt, aut contra illos decernunt, atque in his præstantes auxilium.

Decimaseptima, in usurpantes Sedis Apostolicæ, & quarumcumque Ecclesiarum jurisdictiones, vel etiam fructus sequestrantes.

Decima-

Decimaoctava, in imponentes decimas, & alia onera personis Ecclesiasticis, Ecclesijs, Monasterijs, aut eorum fructibus.

Decimanona, in Judices sæculares, qui se interponunt in causis capitalibus, seu criminalibus contra Ecclesiasticas personas.

Vigesima, in occupantes terras Ecclesiæ Romanæ, & illius jurisdictionem usurpantes.

§. 2. *In Decreto & Decretalibus Papæ reservatæ.*

PRima est excommunicatio, in percussorem Clerici, vel Monachi, lata in Cap. Si quis suadente diabolo 17. quæst. 4.

Secunda est, lata à Delegato Papæ in eum, qui rei judicatæ parere contemnit: illa enim post annum transactum manet reservata Papæ, Cap. Quærenti, de officio Delegati.

Tertia est, excommuuicatio promulgata ab Episcopo in eos, qui literas Apostolicas falsas habentes, non destruunt eas, aut non resignant intra viginti dies; postquàm enim contracta fuerit, recurrendum est ad Summum Pontificem pro Absolutione: Cap. Dura, de crimine falsi §. Adijcientes.

Quarta est, lata in sacrilegos, qui violenter Ecclesiam confregerint, eamque spoliare non dubitaverint: Cap. Conquesti, de sentent. excommunic.

Quinta est, quâ Papa excommunicat Clericos, qui cùm excommunicatis à se, communicant in divinis, illorumque Absolutionem sibi reservat: Cap. Significavit, de sentent. excommunic.

Sexta est, lata in incendiarios, qui postquam sunt per Ecclesiæ sententiam publicati, pro Absolutionis beneficio ad Sedem Apostolicam sunt mittendi. Cap. Tua nos, de sentent. excomm. in sexto.

Septima est, lata in eos, qui in personis, aut bonis suis gravant illos, qui sententiam excommunicationis, suspensionis, aut interdicti in aliquem tulerit: ab ea enim per Sedem tantùm Apostolicam tales absolvi posse, si in ea sententia spatio duorum mensium perseveraverint, haberur ex Cap. Quicunque eodem tit. & libro.

Octava est, lata ibidem Cap. *Eos qui*, in illos qui post Absolutionem à priore excommunicatione reservata Papa obtentam sub conditione comparendi coram ipso Papa, vel satisfaciendi parti læsæ, talem conditionem negligunt implere tempore debito.

Nonam omitto, contra inferentes violentiam S. R. E. Cardinalibus item Episcopis in Clement. *Si quis*, de pæn. Quia continentur etiam in Bulla cœnæ.

§. 3. *In Clementinis & Extravagantibus Excommunicationes reservatæ.*

PRima habetur in Clementina I. de Hæreticis, §. *Verum*, contra Inquisitores, vel eos, qui ipsorum vices gerunt, seu loco ipsorum, ad illud officium gerendum deputantur; si in usu ejusdem officij ita deliquerint, ut odij, & cæterorum ibi positorum obtentu, contra justi-

tiam

ciam & conscientiam suam omiserint contra aliquem procedere, ubi fuerit procedendum super hujuscemodi pravitate; aut obtentu eodem, pravitatem ipsam, aut impedimentum officij imponendo, eum super hoc præsumpserint quoquo modo vexare.

Secunda est, in Clementina, *Religiosi*, de Privilegijs: lata contra Religiosos, qui præsumpserint Sacramenta Extremæ Unctionis, aut Eucharistiæ ministrare, vel Matrimonia solennizare, sine parochialis Presbyteri licentia speciali; vel excommunicatos à Canone præterquam in casibus, ipsis à Pontifice concessis, absolvunt &c.

Tertia est, lata in Clement. Cupientes, §. sanè, de pœnis, in Religiosos ac in Clericos sæculares violantes Constitutionem Bonifacij, Cap. 1. de sepulturis, in sexto, ne aliquis Clericus sæcularis, aut Religiosus inducat quempiam ad vovendum, jurandum, vel fide interposita, seu aliàs promittendum, ut apud eorum Ecclesias sepulturam eligat, vel jam electam ulteriùs non mutet.

Quarta habetur in Clement. Gravis, de sentent. excom. lata in violantes interdictum per unam ex quatuor actionibus ibi positis.

Quinta excommunicatio est in Extravag. Prima inter communes, de sepulturis, lata in lacerantes & exenterantes corpora defunctorum hominum, ut conserventur, vel ut decoquantur, ut ossa possint in alia loca transferri.

Sexta, in Extravag. 1. Commun. de Simonia, contra eos lata; qui dant vel recipiunt aliquid ob ingressum Religionis per modum pacti & conventionis.

Septima, in Extravag. 1. de Regularibus, in qua Martinus IV. prohibebat, ne Religiosi mendicantes ad aliam Religionem transeant, excepta Carthusiensi, absque Sedis Apostolicæ licentia speciali.

Octava, lata in Extravag. commun. de simonia, quam ij incurrunt, qui simoniæ peccatum committunt; intellige autem de simonia reali consummata, id est, in qua de facto datum & acceptum est temporale pro spiritali.

Nona est in Extravag. communi, Grave nimis, de Reliquijs & venerat. Sanct. lata à Sixto IV. in præsumentes affirmare, illos qui credunt, aut tenent, beatissimam Virginem, ab originali peccato fuisse præservatam propterea alicujus hæresis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare, vel etiam eos, qui Conceptionis officium celebrant; vel Conciones audiunt eorum qui ipsam sine macula peccati conceptam esse prædicant, vel libros talem doctrinam continentes pro veris legunt, tenent, vel habent; vel alicujus peccati reatum incurrere. Ubi idem similiter excommunicat eos, qui affirmant hæresim esse, vel peccare mortaliter eum, qui docuerit, aut asseruerit beatam Virginem in peccato originali conceptam esse.

§. IV. *Aliæ Excom. reservatæ, extra Corpus Iuris & Bullam Cœnæ.*

PRima est, à Leone X. in Concilio Lateranensi lata in Prædicatores, qui contravenerint ijs, quæ ibidem prohibentur; quorum primun est, ut Evangelicam veritatem & sacram Scripturam, juxta Doctorum Ecclesiæ declarationem pertractent; nihilque adijciant contrarium, aut dissonum sacræ Scripturæ: Secundum est, ut tempus præfixum futurorum malorum, vel adventus Antichristi; aut certum judicij diem prædicere non præsumant. Tertium, ne illa futura quasi specialiter revelata dicant, aut alienas inanesque divinationes asseverent. Quartum, ut à Prælatorum, aliorumque Superiorum detractione abstineant.

Secunda excommunicatio habetur ex quodam proprio motu Pij V. qui incipit, Regularium personarum, lata in feminas, quæ ingrediuntur in Monasteria Carthusiensium, & aliorum virorum vitam regularem agentium.

Tertia, ex ejusdem Pontificis Constitutione, quæ incipit, Intolerabilis, lata in eos, qui committunt crimen Simoniæ, confidentiæ beneficialis; ut censentur tum alij, quorum ibidem mentio est, tum ij, qai beneficium recipiunt ab aliquo, sub confidentia, quod illud postea eidem restituent, vel alteri dabunt, vel fructus eius, aut eorum partem aut pensionem eidem, vel alteri solvent.

Quarta est, quam Concilium Tridentinum Sess. 22. cap. 11. de Reform. fert in quoscumque, sive Clericos, sive laicos, qui præsumunt usurpare quâcumque arte, aut modo, bona, res, jura; fructus, reditus, aut jurisdictiones alicujus Ecclesiæ, vel beneficij sæcularis, montium pietatis, vel aliorum piorum locorum; vel impedientes, ne percipiantur ab eis, ad quos jure pertinent. Has omnes, earumque explicationem fusiùs tradit *Suarez Tomo 5. in 3. part. disp. 21. & 22. Bonac. d. 2. q. 5. p. 3. Layman. l. 3. tr. 5. p. 2. c. 5.*

Sunt & aliæ Censuræ in posteriorum Pontificum Bullis reservatæ, ut in Bulla Urbani VIII. contra eos, qui de gratia & libero arbitrio fine speciali Sedis Apostolicæ licentia tractatus edunt. Et in Bulla Alexandri VII. contra eos, qui quovis modo contra piam sententiam de Immaculata B. V. Conceptione, ejusque Festum seu cultum aliquid publice vel privatim, voce vel scripto loqui, tractare, disputare ausi fuerint, vel argumenta contra illa adferre & insoluta relinquere. Et quædam his similes censuræ, quæ in alijs controversijs emanârunt.

CA-

CAPUT V.

Pro Facultate absolvendi à reservatis, censuris, aliisque casibus, ad quos possit Confessarius recurrere ?

AMpliorem cæteris in hoc genere facultatem, quantum est ex vi officij, habent Episcopi in sua Diœcesi, sed quia multa sunt ad quæ facultas eorum ordinaria se non extendit, Privilegia sibi ampliora à Sede Apostolica aliquando procurant.

Idem dicendum est de Vicarijs generalibus. Idem de variorum Ordinum Prælatis, & alijs personis, quibus Sedes Apostolica particulares facultates concessit.

At sciendum est, facultates omnes Ordinis non necessariò cuivis eius membro competere, sed tantùm eas obtinere, quas eorum Prælati singulis respectivè permittunt aut communicant : quâ in re graviter offendent subditi, si suas facultates aut ignorent, aut excedant.

Cavendum insuper, ne Sacerdos aut laicus sine ulteriori examine, statim existimet subsistere quaslibet facultates, aut privilegia, quæ in quovis authore aut libro notata, aut olim concessa reperiuntur. Sicut enim quibusdam aliqua dantur de novo privilegia, ita etiam quædam antiqua in posteriorum Pontificum Decretis non rarò revocantur aut restringuntur : quorum singula non nisi à viris prudentiâ & doctrinâ probè instructis satis discerni valent : ideòque in sequentibus pro communi usu ac scientia viam recurrendi commodissimam ac tutissimam aperiemus.

Ut igitur Confessarij, præsertim in Missionibus, cognoscant Facultates in ijs concedi solitas, & sciant pro quibus casibus, & indultis, & ad quos recurrere possint, hic subijciam seriem variarum Facultatum, & indultorum, quæ Sedes Apostolica quibusdam personis in varijs regnis, ac provincijs elargiri solet : prout inveniuntur à sacra Congregatione de propaganda fide ex Regulis à sua Sanctitate approbatis digesta, & apud probatos Authores recensita. Non quod asseram singulas quas recenseo Facultates talibus personis, aut officijs semper aut necessariò annexas esse, sed quod illis potissimùm ab Apostolica Sede pro rerum exigentia liberè concedi aut annecti soleant.

§. I.

Facultates Missionum.

Pro Episcopis in Hibernia & alibi concedi solitæ, & quibusdam aliis infra exponendis.

PRimò. Absolvendi ab hæresi & apostasia à Fide, & à schismate, quoscumque etiam Ecclesiasticos, tam Sæculares, quàm Regulares. Non tamen eos, qui ex locis Missionum, in quibus impunè grassantur hæreses, deliquerint, nec illos qui judicialiter abjuraverint, nisi isti nati sint, ubi impunè grassantur hæreses, & post judicialem abjurationem illuc reversi, in hæresim fuerint relapsi, & hos in foro conscientiæ tantùm.

Secundò. Tenendi, & legendi libros prohibitos Hæreticorum, ad effectum eos impugnandi, & alios quomodolibet prohibitos, præter opera Caroli Molinei, Nicolai Macchiavelli, & libros de Astrologia judiciaria principaliter, aut incidenter, vel aliter quovis modo de ea tractantes, ita tamen ut libri ex ipsis Provincijs non efferantur.

Tertiò. Dispensandi in tertio, & quarto simplici, & mixto in contrahendis, in contractis verò cum hæreticis convèrsis, etiam in secundo simplici, & mixto, & in his casibus prolem susceptam declarandi legitimam.

Quartò. Dispensandi super impedimento publicæ honestatis ex sponsalibus proveniente.

Quintò. Dispensandi super impedimento criminis, neutro tamen conjugum machinante, & restituendi jus petendi debitum amissum.

Sextò. Dispensandi in impedimentis cognationis spiritualis, præterquam inter levantem & levatum.

Septimò. Hæ verò dispensationes matrimoniales, videlicet, tertia, quarta, quinta & sexta, non concedantur, nisi cum clausula, dummodò mulier rapta non fuerit, &, si rapta fuerit, in potestate raptoris non existat; & in dispensationibus tenor hujusmodi facultatum inseratur, cum expressione temporis ad quod fuerint concessæ.

Octavò. Dispensandi in irregularitatibus ex delicto occulto tantùm provenientibus, exceptâ eâ, quæ ex homicidio voluntario contrahitur.

Nonò. Dispensandi, & commutandi vota simplicia in alia pia opera, exceptis votis castitatis, & Religionis.

Decimò. Absolvendi, & dispensandi in quacumque simonia, & in reali dimissis beneficijs, & super fructibus malè perceptis, injunctâ aliquâ eleëmosynâ, vel pœnitentiâ salutari, arbitrio dispensantis, vel etiam retentis beneficijs, si fuerint Parochialia, & non sint, qui Parochis præfici possint.

Un-

Vndecimò. Absolvendi ab omnibus casibus reservatis, etiam in Bulla Cœnæ,

Duodecimò. Dispensandi cum Catholicis super fructibus bonorum Ecclesiasticorum malè perceptis,

Decimotertiò. Dispensandi cum eisdem Catholicis, ut possint retinere bona Ecclesiastica, & fructus ex illis percipere, acceptâ ab illis promissione, de stando judicio Ecclesiæ circa eorum restitutionem cùm fieri poterit, illis interim admonitis, ut de dictis fructibus faciant eleëmosynam, judicio Confessarij in usum Religionis, cujus ante hæresim, & schisma erant bona, si adsit illa Religio, sin ibi minùs in pauperes Catholicos, & memores sint, bona illa esse reverâ Ecclesiæ.

Decimoquartò. Dispensandi quando expedire videbitur super usu carnium, ovorum, & lacticiniorum tempore Quadragesimæ.

Decimoquintò. Celebrandi Missam quocumque loco decenti, etiam sub dio, sub terra, unâ horâ ante Auroram, & aliâ post meridiem, bis in die, si necessitas urgeat, si tamen in prima Missa non sumpserit ablutionem, & super Altari portatili, etiam fracto, aut læso, & sine Sanctorum Reliquijs, & præsentibus hæreticis, alijsque excommunicatis, si aliter celebrari non possit, & non sit periculum sacrilegij, dummodò inserviens Missæ non sit hæreticus, vel excommunicatus,

Decimosextò. Concedendi Indulgentiam Plenariam primò conversis ab hæresi, atque etiam fidelibus quibuscumque in articulo mortis saltem contritis, si confiteri non poterunt,

Decimoseptimò. Concedendi Indulgentiam Plenariam in Oratione Quadraginta Horarum ter in anno indicenda, diebus benevisis, contritis, & confessis, ac sacrâ Communione refectis, si tamen ex concursu populi, & expositione sanctissimi Sacramenti nulla probabilis suspicio sit sacrilegij ab hæreticis, & infidelibus, aut Magistratum offensum iri.

Decimo-octavò. Concedendi singulis Dominicis, & alijs diebus festis decem Annorum Indulgentiam ijs, qui prævia Sacramentali peccatorum suorum Confessione Eucharistiam sacram sument, in Festis Natalis Domini, Paschatis, & Assumptionis Beatissimæ Virginis,

Decimo nonò. Lucrandi sibi easdem Indulgentias.

Vigesimò. Singulis secundis ferijs, non impeditis Officio novem Lectionum, vel eis impeditis die immediatè sequenti, celebrando Missam de requiem, in quocumque Altari etiam portatili, liberandi animam secundùm eorum intentionem à Purgatorij pœnis per modum suffragij.

Vigesimo-primò. Deferendi sanctissimum Sacramentum occultè ad infirmos, sine lumine, illudque sine eodem retinendi pro eisdem infirmis, in loco tamen decenti, si ab hæreticis, aut infidelibus sit periculum sacrilegij.

Vigesimo-secundò. Induendi vestibus sæcularibus; si aliter vel transire ad loca eorum curæ commissa, vel in eis permanere non poterunt,

Vigesimo-tertiò. Recitandi Rosarium, vel alias preces, si Breviarium secum deferre non poterunt, vel divinum Officium ob aliquod legitimum impedimentum recitare non valeant.

Vigesimo-quartò. Communicandi prædictas facultates duobus Sacerdotibus tantùm in qualibet civitate, & oppido insigni, vel Conventu Regularium Theologis tantùm, aut in aliquo Collegio benè instructis, & præsertim tempore sui obitus, ut Sede vacante, sint, qui possint supplere, donec Sedes Apostolica certior facta, quod quàm primum per delegatos, aut unum ex eis fieri debebit, alio modo provideat.

Vigesimo quintò. Delegandi simplicibus Sacerdotibus potestatem benedicendi paramenta, & alia utensilia ad Sacrificium Missæ necessaria, ubi non intervenit Unctio, & reconciliandi Ecclesias pollutas aquâ ab Episcopo benedictâ, & in casu necessitatis, etiam aquâ non benedictâ ab Episcopo.

Vigesimo-sextò. Conferendi Ordines extra tempora, & non servatis interstitijs, usque ad Sacerdotium inclusivè.

Vigesimo-septimò. Dispensandi super defectu ætatis unius Anni ob operariorum penuriam, ut promoveri possint ad Sacerdotium, si aliàs idonei fuerint.

Vigesimo-octavò. Consecrandi Olea cum quinque saltem Sacerdotibus, non tamen extra diem Cœnæ Domini, nisi necessitas aliud urgeat.

Vigesimo-nonò. Et prædictæ facultates gratis, & sine ulla mercede exerceantur, & pro eorum Diœcesibus tantùm concessæ intelliguntur ad septennium. Sic etiam habent variæ Formulæ sæpius pro Pontificis arbitrio concessæ, & à probatis Authoribus relatæ, uti & sequentes.

§. 2. *Pro Vicarijs Apostolicis Hiberniæ.*

ACcommodari his solent à Sede Apostolica eædem facultates & gratiæ, quæ Episcopis in prædicta formula attribuuntur, pro locorum consuetudine, omissâ facultate 25 26. 27. 28. uti habet praxis Congreg. de propag. fide.

§. 3. *Pro Superioribus Regularium ibidem.*

COncedi postulantibus solent etiam Facultates supradictæ: sed omissâ 14. item 25. 26. 27. 28. & 24. ex parte mutata, hoc modo: Communicandi prædictas facultates duobus Sacerdotibus suæ Religionis in quolibet Conventu, aut Monasterio existente in Civitate aut oppido insigni, Theologis tamen, aut in aliquo Collegio benè instructis &c.

§. 4.

§. 4. *Pro alijs quibusdam Missionarijs.*

EXtant & aliæ facultates his minores quas aliquando idonei quidam Missionarij à sacra Congregatione, aut Apostolico Nuncio impetrare solent. Tales sunt ex facultatibus suprà recensitis 1. 2. 5. in foro tantùm interno, & 10. absolvendi & dispensandi in simonia, sed cum varia restrictione. Item 16. 17. 19. 20. 21. 22. 23. Quibus additur potestas dispensandi, cum pauperibus tantùm, in 3. & 4. gradu consanguinitatis, & affinitatis simplici & mixto, & in 2. 3. & 4. mixtis, non tamen in 2. solo quoad matrimonia futura. Item in impedimento publicæ honestatis, & cognationis spiritualis, præter levantem, & levatum; & modò in prædictis mulier non fuerit rapta, aut saltem in potestate raptoris non existat. Insuper benedicendi paramenta, & alia utensilia ad Sacrificium Missæ, ubi non intervenit Unctio: quibus & alia subindè adduntur.

§. 5. *Pro Regno Angliæ.*

CUm in eo regno non sint Episcopi, alijs Prælatis, & idoneis quibusdam Missionarijs concedi solent omnes facultates, quas suprà recensuimus pro Superioribus Regularium, & pro quibusdam Missionarijs in Hibernia: immutato nonnihil articulo de communicatione facultatum, & ablatà restrictione ad art. 19. hoc modo: Administrandi omnia Sacramenta etiam parochialia, Ordine & Confirmatione exceptis. Sic enim ea facultas pro Anglia à S. Congr. exprimi solet.

§. 6. *Pro Provincijs Hollandiæ, & confœderatis.*

EX Ordinatione sacræ Congregationis pro Episcopis titularibus Hollandiæ eadem facultates concessas reperio quas suprà adduxi in formula pro Episcopis Hiberniæ. Nisi quod tertia facultas in illis Provincijs, ad pauperes restringatur: & decima ex parte mutetur, & in 24 potestas communicandi has facultates relinquatur huic Episcopo exercenda in Sacerdotes idoneos, sine restrictione, prout secundùm conscientiam opus esse judicaverit.

Alij in Hollandia Missionarij impetrare solent facultates similes ijs, quas Missionarijs quibusdam Angliæ, & Hiberniæ concedi declaravimus.

NOTA.

PRo Missionarijs Regularium quædam singularia Pontificum Diplomata ex quibus ampliora in hoc genere Privilegia depromuntur;

Innocentius IV. in Bulla 20. quæ incipit, *Cum horâ undecimâ*, Missionarijs Regularibus per universum mundum majora quædam Privilegia adiecit. Quæ etiam Nicolaus III. in Bulla sua 2. confirmavit, excipiens dispensationem aut commutationem in Votis ultramarinis, continentiæ, & castitatis, quæ Innocentius saltē expressè non excepit.

Sixtus IV. in Bulla quæ incipit, *Apostolicæ servitutis*: Et Pius II. in Bulla, *Dum levamus*, pro Missionarijs Ordinis Prædicatorum varia privilegia concedit.

Leo X. in Bulla 3. *Alias fœlicis*, prædictis adiecit Facultates Innocentij IV. aliasque, restringendo Confirmationis administrationem ad Episcopos, si in Provincia reperiri commodè possint.

Adrianus VI. in Bulla, *Exponi nobis*, Missionarijs Ordinis Minorum ad instantiam Caroli V. varias facultates indulsit.

Paulus III. in Bulla, *Licet debitum*, & in alijs, varia elargitur pro Missionarijs Societatis Jesu.

Clemens VIII. in Bulla. *Dominici gregis* anno 1604. Missionarijs Ordinis Carmelitarum Facultates admodum amplas concessit.

Hæc diplomata integrè recensita reperiuntur in Bullario, & apud Rodericium de privilegijs Regularium, & citantur in Compendio Privilegiorum variorum Ordinum.

Ubi adverte, propter Communicationem Privilegiorum inter Ordines Religiosos, posse Missionarios unius Ordinis ex alterius Facultatibus juvari, prout traditur in Mari magno Minorum Sixti V. & in B. Aurea, & in B. *Dudum* Leonis X. ac recentius in Bulla 19. Clementis VIII. In quibus omnibus quid pro singulis valeat, & vigeat, ipsis notum esse solet. §. VIII.

Facultates Ordinariæ quæ quibusdam Regularibus aliquando conceduntur, etiam extra missiones breviter explicatæ.

1. *Absoluendi quoslibet, à quibusuis peccatis etiam Sedi Apostolicæ reservatis.* Intellige quoslibet, non prohibitos per sua Privilegia confiteri extra suum Ordinem, absque suorum superiorum facultate. Intellige etiam ex parte Absoluentis approbationem Ordinarij & cetera requisita; nisi quando peregrinatur, veniam concedente Ordinario, si adsit, & Curato non repugnante in sua Ecclesia.

2. *Et specialiter, absoluendi ab omnibus casibus, peccatis, & censuris etiam reservatis in Bulla Cœnæ Domini.* Hanc habes integrè expressam supra cap. 4. §. 1. Quando censura fertur in eos qui, præsumunt, aliquid facere vel attentare, non comprehendi eos qui ex metu, & absque notitia fat libera id fecerunt, docent passim Theologi. 2. Si excommunicatio lata sit in patrantes, docent etiam non extendi ad mandantes, nisi id alio modo exprimatur. De his & seq. pluribus agit Lezana, verbo, Bulla Cœnæ, & ex parte Diana, & recentius Chassaing.

3. *Dispensandi super Irregularitatibus Casus dictæ Bullæ consequentes, modò pœniteat, & de cetero velit abstinere. Exceptis tamen Censuris & Irregularitatibus quæ continentur in Constitutione Sixti V. de promoventibus, & simoniacè promotis ad Ordines.* 4. *Ab-*

4. *Absoluendi Relapsos qui communiter habentur Catholici quoties in hæresim inciderint: Nisi essent notorij, & communiter pro talibus haberentur, & agnoscerentur; pro quibus tantum semel absoluendis privilegium concedi solet.*

Nota, Hæc omnia tantum valere in foro conscientiæ, & monendos esse pœnitentes, hanc absolutionem ipsis non prodesse in foro externo. Hinc caveri solet, ubi censura est publica, ut Confessarius non absoluat nisi consulto suo superiore.

5 *Concedendi usum Librorum prohibitorum, qui tamen non sunt editi ad stabiliendā dogmata hæreticorum.* Hoc est, qui ex professo id non agunt ut hæresim aliquam probent vel introducant, quales censentur libri Erasmi, exceptis aliquibus eius Colloquijs, item Ludovici Vives, Bodini, & Wesenbecij. Quales porro, & sub quibus pœnis libri prohibeantur tradimus infra tract. 5. quæst. 12.

6. *Dispensandi cum illis qui contraxerunt cum impedimento Criminis &c Et cum adultero conjuge ad petendum debitum, qui consanguineam carnaliter cognovit.* Ubi notat Castropalao, illum qui sic cognovisset consanguineam conjugis, sed cum ignorantia juris, aut pœnæ, hoc est, non sciens id ab Ecclesia ita specialitur prohibitum esse, aut sub pœna tam gravi, eam pœnam non incurrere, & posse sine dispensatione debitum petere. Scienter verò sic delinquentem, statim incurrere hanc pœnam privationis nullâ expectatâ juris sententiâ, aut declaratione criminis, docet hic Sanchez, alijque communiter.

7 *Commutandi omnia vota, etiam jurata, in alia pia opera, dum adest causa rationabilis, sine qua commutatio nulla esset.* Debet hæc commutatio fieri in aliquid æquale, vel quasi æquale, nam si fieret in aliquid notabiliter minus, esset ex ea parte dispensatio, non commutatio. Exempla operum in quæ aptè fieri possit votorum commutatio, habet varia Sanchez, Medina, Leander *devotis* infra alijque.

Excipiuntur tamen vota ultramarina, Sanctorum Petri & Pauli in Vrbe, S. Iacobi in Compostella, perpetuæ Castitatis, & Religionis.

Dixi, *perpetuæ*, quia communis sententia docet votum Castitatis temporale non esse reservatū: nec votū de non nubendo, de non polluendo, vel de statu Ecclesiastico assumendo. Quia hoc ultimum non est votum castitatis promissæ, sed postea promittendæ in isto statu: reliqua autem non sunt Vota castitatis perfectæ & completæ, qualia debent stricte intelligi nomine voti in reservatione. Inter hæc quinque vota reservata, non censentur comprehendi vota conditionalia, vel pœnalia; exempli gratia votum castitatis, aut religionis sub hac conditione, si ab hoc morbo convaluero; aut in pœnam, si fornicatus fuero: adeoque talia vota, etiam post impletam conditionem possunt commutari, quia neque absolutè, neque ex virtute religionis sunt emissa, uti docet Toletus, Sanchez, & passim alij. Reservatum non esse votum fœminæ assumendi habitum sive vitam earum quas vocant Devotas aut Beatas, quia non est status religionis aut castitatis perpetuæ, diserte docet Sanchez, Henriquez, Fagundez, & alij apud Leandrum de voto *tract.* 1. *disp.* 7. §. 3. *quæst.* 47.

In

In his cavetur, *ne commutatio voti fiat in præjudicium tertij.* Quod si promissio non sit illi tertio specialitet facta, & ab eo acceptata, non censetur illi jus acquisitum, adeoque tale votum potest commutari. Plura de voti commutatione fusius tractat Layman de voto cap. 8. Suar. de Rel. alijque. Hæc de facultate magis ordinaria, nec omnia hic proferenda.

Sunt etiam nonnunquam Regulares, qui ex privilegio Pontificio magis speciali possunt ex causa in votis dispensare, non injungendo aliud opus, ut fit in commutatione. Absoluere etiam eos qui ignorantes perpetratâ simoniâ, beneficia Ecclesiastica possident: & dispensare in fructibus male perceptis, modò illa beneficia relinquant. Ac dispensare cum ijs in foro conscientiæ, qui post simplex votum castitatis matrimonium contraxerunt, quoad petendum debitum, monito tamen pœnitente, ut si conjugi supervivat, votum servet. Sunt & alia altioris potestatis privilegia. Verùm hæc ad communem usum recensere sufficiat, ut qui pro hujusmodi casibus remedium quærunt, facilius sciant ad quos possint pro auxilio recurrere.

Porrò, Modum in his procedendi, & absoluendi, & Pœnitentiam idoneam injungendi colliges ex praxi Litterarum Pœnitentiariæ Romanæ quarum normam integram damus & explicamus infra tract. 4. §. in fine.

TRAC-

TRACTATUS TERTIUS

DE

CONFESSIONE, & SATISFACTIONE

SACRAMENTALI.

Cum Indulgentijs, etiam Missionum, & praxi Hæreticos reconciliandi.

CAPUT PRIMUM.

De Præcepto Confessionis.

1. Onfessio Sacramentalis, est peccatoris accusatio secreta de suis peccatis, coram Sacerdote proprio, ut ab eo Christi nomine absolvatur.

2. Quæstio hic est, An Confessio Sacramentalis præcepta sit jure divino, an Ecclesiastico, quinam, & quo tempore ad eam obligentur.

3. Dico primò, Confessio peccatorum præcepta est jure divino. Probatur ex verbis Christi *Ioan.* 20. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt: ex quibus confitendi præceptum colligit Trident. sess. 14. Can. 5.

Dices, verba Christi tantùm conferunt potestatem absolvendi, nullam verò memorant aut imponunt obligationem confitendi. Respondeo, hoc ipso quo tribuunt Sacerdoti tanquam judici in foro conscientiæ potestatem non tantùm absolvendi, sed etiam retinendi peccata, imponere simul præceptum Confessionis, sine qua ea potestas exerceri non possit, cùm nequeat judex ferre sententiam sine causæ cognitione.

4. Hoc Præceptum non obligat lapsum in mortale ut primâ oportunitate confiteatur. Ratio, quia præceptum confitendi est affirmativum, quod pro omni tempore non obligat, uti fit in præcepto negativo.

5. Incumbit tamen peccatori præceptum divinum Confessionis Sacramentalis in articulo mortis: imò in gravi eius periculo v. g. in difficili partu, in periculoso morbo, prælio, &c. Ratio est, Quia peccator in tali casu exponeret se probabili periculo nunquam explendi

di præceptum confitendi, quod lapsis in peccatum mortale à Christo impositum est.

6. Dico secundò, Ex præcepto Ecclesiæ omnes Christi fideles postquam ad annos discretionis pervenerunt, tenentur omnia mortalia saltem semel in anno confiteri. Probatur ex Concil. Lateranensi sub Innoc. III. ubi distertè præcipitur annua Confessio, quam Christus per se ad certum temporis spatium non determinaverat.

Ab hoc præcepto non excusantur impuberes, id est, qui septimum annum nondum attigerunt, si verè advertant se mortale peccatum admisisse: nam illa adversio per se satis indicat ipsos ad annos discretionis pervenisse. Hujus rei exemplum extat apud S. Gregorium de puero quinquenni, qui in blasphemjis mortuus, ac propterea damnatus fuit.

7. Quod si Confessarius advertat puerum nondum satis affecutum esse usum rationis ad discernendam peccati malitiam, datâ tantùm Crucis benedictione eum dimittat. Si tamen de eius capacitate dubitet, poterit eum sub conditione absolvere; imò id facere debet, si eum in articulo mortis constitutum inveniat. *Diana Laym, Lugo d. 15. sect. 7.* Quia tunc pro salute æterna irreparabili viam tutiorem eligere oportet in administratione Sacramenti.

8. Dico tertiò, Tempus annuæ Confessionis instituendæ computari solet ordinariè à Paschate ad proximum Pascha, propter Communionem paschalem tunc occurrentem: ita ut lapsus in mortale post paschalem Confessionem non teneatur saltem ex præcepto Ecclesiæ ante sequens Pascha confiteri. Constat hoc ex praxi Ecclesiæ, quæ non solet à fidelibus amplius exigere, apud *Suar. Vasq. Coninc. d. 5. du. 6.*

9. Verùm, qui intra annum v. g. in ultimo Paschate confessus non fuit, tenetur posteà proximâ oportunitate confiteri, uti probabilius docet *Suar. Vasq. Lugo. Contra Sylv. Laym. Dian.* Ratio, Quia tempus paschale non constituitur tanquam terminus ad obligationem finiendam, sed ad eam magis urgendam, uti fit in termino statuto pro solutione debiti, aut census annui.

10. Hinc qui prævidet sibi in proximo Paschate impedimentum confitendi obventurum, tenetur Confessionem anticipare; cùm præceptũ illud extra Pascha absolutè possit impleri. *Laym. Busen Lugo d. jp. 15. s. 6. n. 182.*

11. Si is, qui tantùm post Pascha confitetur, sola venialia exposuerit, & posteà in decursu anni incidat in mortale, ad aliam Confessionem ex præcepto obligabitur. Quia Ecclesia præcipit ut fideles quolibet anno peccata mortalia semel confiteantur, si in ea inciderint, quod in dicto casu sine nova Confessione factum non fuisset.

Unde etiam patet hoc Confessionis annuæ præcepto non comprehendi eum, qui totó anno sola venialia admisit: uti agnoscit *Scotus* apud P. *Terillum* de consc. prob. *quæst. 22. pag.* 360. Cùm tamen is præceptum Communionis paschalis explere teneatur, consultum est ut ante illam se Sacerdoti de more sistat.

12. Non satisfacit huic præcepto, qui novit se invalidè absque debita

bita dispositione Confessionem instituisse. Ecclesia enim præcipit susceptionem Sacramenti Pœnitentiæ, talis autem Confessio & Absolutio cùm sit invalida, non est Sacramentum. *Suar. Laym, Lugo.* Contrarium tamen probabile putat *Fagund. Diana p. 3. t. 4. resp.* 120.

QUÆRITUR *Primò*, pro Missionarijs inter hæreticos, An illi qui ab hæresi convertuntur, in prima Confessione exprimere debeant, quod non expleverint præceptum annuæ Confessionis paschalis? Certum enim est hæreticos, cùm sint baptizati, Ecclesiæ præceptis subjacere.

Respondeo negativè. Quia dum confitentur se, eousque vixisse in hæresi, sufficienter exponunt se illa Ecclesiæ præcepta tanto tempore non observasse. Sicut qui confitetur se v.g. duobus annis vixisse in continua fornicatione, non debet exprimere tactus venereos, & alia, quæ solent communiter fornicationem comitari.

Sed *Quæritur secundò*, Quid si singulari contemptu, & ludibrio hæc Sacramenta, aut Ecclesiæ præcepta insectati fuerint, & alios ab ijs explendis abstraxerint?

Respondeo, hæc peccata distinctè confitenda, quantùm fieri potest. Quia illa non sunt omnibus hæreticis communia, adeoque in hæresi ut sic non ita involvuntur, ut hâc expositâ, illa etiam intelligantur in Confessione explicari.

CAPUT II.

De Integritate Confessionis.

§. 1. *Qualis, & quando requiratur?*

1. INtegritatem Confessionis requirit, & describit Trid. *Sess.* 14. *cap.* 5. sitam in eo, Ut postquam diligenter tè excusseris, & conscientiæ tuæ finus & latebras exploraveris, confitearis omnia mortalia memoriæ occurrentia, nondum confessa, eorumque numerum, & circumstantias saltem quæ speciem mutant. Ratio additur, Quia sine distincta peccatorum cognitione non potest Confessarius judicium Sacramentale debitè exercere, neque pro mensura delictorum pœnitentiam idoneam imponere.

2. Integritas Confessionis alia est *Materialis*, quando pœnitens omnia mortalia secundum numerum & speciem confitetur: & hæc integritas non est ita necessaria, quin pœnitens aliquo casu ab ea possit excusari. Integritas alia est, *Formalis*, quando pœnitens omnia mortalia quantum hic, & nunc potest ac tenetur, in confessione exponit, etsi contingat aliqua esse omissa: & ab hac integritate formali pœnitens nunquam excusatur.

3. Qui ob justum impedimentum aut oblivionem peccatum aliquod in confessione prætermisit, tenetur cessante impedimento illud explicare.

care. Quia hujus Sacramenti institutio requirit ut in eo omnia mortalia semel *directè* clavibus subjiciantur.

4. Qui aliquo casu, vel morbo linguæ usu destituitur, absolvi debet si nutu, aliove signo absolutionem postulavit, aut dolorem de peccatis ostendit. Quia tale signum est confessio peccatorum saltem in genere, à præcepto autem confessionis integræ ac distinctæ necessitas excusat. Quod etiam verum est, etiamsi signum illud absente Sacerdote editum fuisset, & postea præsenti ab alijs renunciatum.

5. Sed quid si moribundus, superveniente confessario, nullum signum dederit, aut dare possit? Respondeo, etsi communior opinio asserat absolvi non posse: probabilem tamen, adeoque hic in praxi sequendam esse sententiam, quæ docet talem sub conditione absolvendum esse, dummodò solitus fuerit aliàs christiano more vivere & Sacramenta frequentare. Ratio est, quia per tales actus vitæ christianæ sufficienter indicat se etiam in mortis articulo pœnitentiæ Sacramentum postulare, hæc autem postulatio externa quædam confessio est: Et hanc tenet sententiam *Homob. Molfesius Tambur. Phill. Servius*, & modò plurimi passim Theologi recentiores.

6. Diligens conscientiæ examen ante Confessionem requiritur: diligentiæ autem quantitas moraliter æstimanda est pro varijs circumstantijs. Unde minorem adhibere potest ille, qui frequenter confitetur, quam qui rariùs. Si quis verò post talem diligentiam adhibitam, memoriam non habet commissi peccati mortalis, ritè confitetur, modo scienter nullum ex reliquis reticeat.

7. Qui non in specie, sed solum in genere recordatur, se mortaliter peccasse, hoc ipsum in confessione explicare debet, cùm hæc sit sufficiens, imò necessaria materia Sacramenti.

Sed *Quæstio* est, An qui sic tantum in genere confessus est, teneatur postea, si recordetur, declarare distinctum numerum & speciem peccatorum mortalium, quam in alijs confessionibus determinatè non expressit, sed tantum confusè & genericè: Respondet Leander *part. 1. de Sacramentis pag. 148.* probabiliter pœnitentem illum ad hoc non teneri, & in eandem sententiam adducit Card. de Lugo de pœnit. *disp. 16. num. 577.* & ante illum Fabium in suo Scrutinio Sacerd, *tract. 4. pag. 499.* Rustici, inquit, qui bonâ fide confessi sunt Curato non debitè interroganti, satisfecerunt præcepto confessionis, nec tenentur iterum confiteri ipsa peccata. Ratio eorum est, Quia peccata illa jam prius, saltem confusè, fuerunt directè subjecta clavibus, adeoque directè remissa, ergo non est obligatio ea postea magis distinctè confitendi. Sed contrarium videtur tenendum cum Navarro & communi aliorum sententia; Quia etsi peccata illa directè remissa fuêre, nondum tamen expletum est præceptum exponendi distinctè speciem & numerum cognitum peccatorum mortalium: quod Navarrus ait scriptum esse non solum lege humanâ in Cap. *Omnis de pœnit. & remiss.* sed etiam divinâ & evangelicâ, confirmatâ à S. Thoma & alijs, & declarata in Conc. Tridentino *Sess. 14. de pœnit. can. 7.*

8. Extra mortis periculum nunquam absolvi debet qui de nullo peccato

cato in specie se accusat: si quis autem tam sit rudis, ut ab eo Confessarius ne veniale quidem in specie extorquere possit, dimitendus est sine absolutione donec instruatur juxta praxim bonorum Confessariorum.

9. Si pœnitens inchoatam Confessionem coram Sacerdote perficere non possit, interdum absolvi debet, V. C. si propter ignotum idioma non omnia possit explicare, aut si in phrenêsim incidat. Tenetur tamen postea si possit omissa mortalia exponere.

10. Tempore pestis, naufragij, periculosi prælij &c. si Confessarius multorum integras confessiones excipere non possit, licitum est omnes simul voce, vel signo confitentes audire, & absolvere.

11. Non tenetur aliquis peccatum confiteri, cum gravi periculo animæ, famæ, corporis &c. Ratio, quia tunc positiva lex de confessionis integritate meritò cedit juri naturali charitatis propriæ. Intellige, si alius Confessarius adiri non possit, vel confessio sine gravi incommodo differri.

12. Si fama Complicis graviter lædenda sit apud Confessarium, nec facile possit alius accedi, reticeri debet peccatum, vel saltem circumstantia, aut executio peccati, quatenus necessè est, ut complicis peccatum tegatur, cum onere alteri postea confitendi quod omissum est. Quia præceptum naturale non infamandi alium prævalet præcepto positivo integræ confessionis. Ita *Valent. Bannet. Præp. Navar. c. 7.* Quamvis contrariam sententiam sequi liceat, quæ communior est cum *Suar. Vasq. Lugo* &c.

13. Qui duos Confessarios habet, quorum uni priùs mortalia, alteri postea solùm venialia confitetur, non peccat contra debitam Confessionis integritatem. Imò quandoque id rectè fit, quo pœnitens majori libertate uti possit, si ordinario Confessario, apud quem hactenus bonam opinionem servavit, confiteri nimiâ verecundiâ impediatur. Ita *Navarrus in Man. c. 21. Bonac. Leander &c.*

Per accidens tamen fieri potest, ut talis etiam mortaliter peccet, si ea ratione exponat se periculo facile labendi in mortalia, & ea nunquam efficaciter emendandi: quod ejusmodi hominibus accidere solet, qui de industria Confessarios imperitos, vel quibus ignoti sunt, adire solent, & alios à quibus juvari possint tantum cum levioribus accedunt.

14. Mentiri ex proposito circa materiam mortalem, & confessioni necessariam, est peccatum mortale: Ratio, quia vel negas te peccatum mortale commisisse, quod hic & nunc fateri deberes, & tunc Confessio non integra est, sed sacrilega: vel affirmas, te mortale peccatum fecisse. quod non fecisti, & tunc graviter decipis Confessarium, non sine gravi irreverentia Sacramenti.

Quod si mentiatur circa peccatum veniale, vel aliam materiam quam hic & nunc confiteri non tenetur, peccat solùm venialiter.

§. II.

§. II. *Quomodo Species & Circumstantiæ exponendæ?*

15. Quoad peccatorum distinctionem, Illa censentur esse *specie diversa*, adeoque necessariò distinctè exponenda, quæ sunt contra distinctas virtutes, v. g. fornicatio quæ peccatum est contra castitatem, differt specie ab adulterio, quia hoc est etiam contra justitiam, propter jus, quod maritus habet in corpus uxoris, ac proinde pœnitens debet dicere habui copulam cum persona conjugata: & si ipse sit conjugatus, id exponere tenetur. Item, si peccavit cum persona religiosa, aut habente votum castitatis, aut ipse sit Sacerdos, aut religiosus id exponere debet: quia peccatum hoc habet distinctam specie malitiam contra virtutem castitatis, & religionis.

Eodem modò si furatus est rem sacram aut alium occidit in templo, singula distinctè exponenda sunt: quia præter peccatum injustitiæ, involvunt malitam sacrilegij specie distinctam.

Et eâdem ratione aliorum peccatorum diversa specie malitia distinguenda, & exponenda erit.

16. Circumstantias non mutantes speciem, sed tantùm peccatum *notabiliter aggravantes* intra eandem speciem, non esse plerumque necessariò confitendas, satis probabilis & tuta sententia est apud *Sylvest. Navar. Vasq. Reginal. Bonac. Lugo de pœn. Disp. 16. Sect. 3.* Ratio colligitur ex Trid. Sess. 14 c. 5 ubi declarans necessitatem confitendi omnia mortalia, *& eorum circumstantias*, expressè addit, *quæ speciem mutant*; ergò satis insinuat circumstantias non esse confitendas quæ speciem non mutant. Imò hoc ipso quo dubitatur, an Christus talem confitendi legem voluerit inducere, pœnitens deobligatur; ex illo principio, lex in dubio legis latæ non obligat, ut ostendimus supra part. 3. princ 5.

Hinc qui furatus est simul centum florenos satisfacit dicendo commisi furtum mortale: qui simul pluribus detraxit, commisi gravem detractionem, &c. Quia furtum v. g. decem, aut centum florenorum manet instra eandem speciem furti mortalis, etsi unum sit multò gravius altero Si tamen Confessarius interroget de quantitate peccati, pœnitens debet eam explicare, imo consultiusest, ut id semper sponte suâ faciat.

§. III. *Quomodo distingui debeat Numerus peccatorum?*

17. Pro distinguendo peccatorum *Numero* dicendum Actiones peccaminosas per se consummatas, & completas debere in Confessione distinctè enumerari: ut si quis cum eâdem plures copulas consequenter habuit, vel si Sacerdos in statu peccati mortalis continenter plures Confessiones audivit, debet earum actionum numerus exponi. Secùs, si actiones non sint per se consummatæ, sed tantùm referantur tanquam pars, aut dispositio ad aliud peccatum consummandum. Hinc verba inhonesta, oscula, & tactus libidinosi qui præcedunt fornicationem, & ad eam complendam referuntur, non debent seorsim exprimi

mi. Idem dicendum de pluribus vulneribus quæ alicui infliguntur antequam occidatur.

18. Actus peccaminosi *merè interni* censentur numero distingui quoties fuerunt moraliter interrupti, id est, notabili tempore cessarunt, vel retractati sunt, & iterum inchoari cœperunt. Exempli gratiâ: Si quis per unâ vel duas horas inhæsit turpi cogitationi sine interruptione, est tantum unum numero peccatum; si autem durante illo tempore v. g. tertiò cessavit integrè ab illa cogitatione, & iterum tertiò resumpsit, censetur tria peccata commisisse in confessione distinctè explicanda. Item, si quis habuit toto die voluntatem rem notabilem furandi, quam vesperi retractavit, & iterum eodem die vel sequenti eandem voluntatem resumpsit, tenetur se accusare, quod bis voluerit furari.

19. Quando contingit de mortalium certo numero non constare, exprimendus est ille, quem judicas probabiliorem, addendo v. g. te pejerasse decies plus minus. Quod si postea deprehendas numerum fuisse majorem non teneris iterum confiteri, nisi numerum à te expositum notabiliter excesseris. *Fagundez, Hurt. Sanchez.*

Quod si nec probabilem numerum assequi valeas, exponenda est duratio consuetudinis peccandi, & frequentia lapsuum per diem, septimanam, mensem, aut annum, quantum potes probabili conjecturâ eam in mentem revocare. *Diana, Filliuc. Hurt. Lugo &c.*

Quæritur ulteriùs primò.

AN in confessione necessariò exponenda sint peccata commissa, de quibus pœnitens positivè dubitat an sint mortalia?

Respondeo affirmativè, exponendo dubia tanquam dubia, hoc modo, dubito an plenè consenserim delectationi morosæ: dubito an comedendo semel violaverim jejunium &c. Est hæc communis Theologorum sententia, contra paucos qui passim rejiciuntur. Et probatur ex Trid. sess. 14. c. 5. docente confitenda esse peccata omnia quorum conscientiam habemus; de peccatis autem dubijs conscientiam dubiam habemus, ergo ut dubia sunt confitenda: estque hæc quædam quasi traditio & praxis communis fidelium.

Eodem modo si quis sciat se quidem mortale peccatum admisisse, sed tamen dubitet an illud confessus fuerit, remanet obligatio peccatum illud in confessione manifestandi. Quia cùm constet de lege confitendi mortalia, & tantum dubitetur an illi satisfactum fuerit, penes legem manet possessio, juxta princ. 9. initio 3. partis explicatum. Sed magis disputatur, an eadem sit obligatio confitendi, quando peccata sunt tantum negativè dubia, quam à pluribus negari supra fusius ostendimus inter Controversias particulares *quæst.* 19.

Sed *quæres*: Quid si aliquis habeat *probabile iudicium* se non peccasse mortaliter, aut peccatum admissum à se in confessione manifestatum fuisse, etiamsi de oppositio formidinem aliquam experiatur?

Respondeo, in tali casu nullam esse confitendi obligationem. Quia

cùm judicium probabile nitatur motivis non levibus, potest illi prudenter acquiescere, juxta princ. 15. tr. 1. traditum. Si enim talis à Confessario interrogaretur, an tale peccatum admiserit, rectè responderet, se illud non commisisse, etiamsi de eo formidaret: nam de ijs quæ homines prudenter affirmant raro judicium certum habere possunt.

Hinc si quis habeat prudens & probabile judicium, se de more ante confessionem conscientiam diligenter examinasse, etiamsi postea oriatur formidò de aliquo peccato prætermisso, potest probabiliter judicare se peccatum illud cum cæteris exposuisse, ac proinde ad illius confessionem non amplius obligabitur.

Quæritur Secundò.

AN in Missionibus ubi est unicus confessarius, & maximus populi concursus in die solemni v. g. Paschatis, liceat audito uno vel altero peccato pœnitentem absolvere, uti fit in naufragio, si aliàs nequeat populo satisfacere?

Resp. Negativè, etiamsi foret in die Jubilæi, aut Indulgentiæ Plenariæ. Quia in dicto casu non est sufficiens necessitas dimidiandæ confessionis, & maximi inde abusus sequerentur.

Quæritur Tertiò.

AN qui ob metum Hæreticorum non potest ad Confessarium accedere, vel qui in carcere & custodia clausus detinetur, possit saltem per litteras, vel fidum internuntium Sacerdoti absenti peccata sua Sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere?

Respondeo Negativè, quamvis aliqui Theologi id rectè fieri aliquando docuerint. Nam Clemens VIII. eam doctrinam ad minus falsam, temerariam, & scandalosam damnavit, & sub pœna excommunicationis eam doceri, aut in praxim deduci vetuit anno 1602. Neque juvat si dicas illum tantum declarasse id fieri illicitè, non autem invalidè: non enim rectè prohiberetur talis absolutio tanquam omni casu etiam in morte illicita, si foret probabile illam aliquo casu validam esse.

Eodem modo invalida esset absolutio etiamsi confessarius præsentis confessionem audivisset, & postea absentem per litteras absolveret.

Sed, *quæres*, Quid si aliquis per litteras, vel nuntium Sacerdoti absenti confessus fuisset, & postea ad illum in periculo mortis Sacerdos accurreret, & præsentem obsolveret.

Respondeo validè absolvi. Non enim simpliciter absentis confessionem, sed simul ejusdem absolutionem Pontifex damnavit. Quod confirmatur ex eo quod si alij testentur, absente Sacerdote, aliquem moribundum dedisse signa contritionis, aut confessionem petijsse, possit Sacerdos superveniens illum jam sensibus destitutum absolvere. Quamvis autem hoc ipsum aliqui negent, non repugnare tamen cum decreto

decreto Clementis rectè docent *Lugo*, *Aversa* & plures alij. Idem habemus ex testimonio Petri Lombardi olim Primatis Hiberniæ, qui tradit consultum à se de hoc casu Clementem VIII. respondisse, sibi propositum non fuisse damnare seu prohibere ne incidente simili casu Sacramentalis absolutio impendatur. Et hoc Lombardi testimonium ejus manu subscriptum & Sigillo munitum in nostro Archivio Lovanij servatur.

Quæritur denique, An valida, & licita esset confessio illius, qui, ob verecundiam valdè magnam, in scripto traderet suam confessionem Sacerdoti præsenti tacitè legendam, & antea, aut postquam legatur cum debito dolore diceret, Accuso me de peccatis ibi descriptis? Communior sententia admittit validam, negat licitam esse. Docet tamen *Leander* de Pœnit. tract. 5. pag. 156. citans *Benzonium*, alioque, probabilius isto casu confessionem talem & validam, & licitam esse. Quia pœnitens sic implet præceptum confessionis etiam vocalis, siquidem ore, & voce fatetur peccata ibi integrè & distinctè scripta esse sua, & de illis cum dolore & proposito emendationis se accusat, quod ad confessionis integritatem solum requiritur. Probat etiam id Benzonius q. 5. ex facto D. Basilij, & D. Joannis Eleemosynarij, qui, inquit, mulieribus, de peccato verbo manifestando valdè erubescentibus, mandarunt peccata scribi in charta, quâ lectâ remissionem peccatorum eis misericorditer contulerunt.

CAPUT III.

De Confessione invalida, & quomodò iteranda.

1. CONfessio invalida est ob defectum confitentis, Primò, si requisito dolore careat. 2. Si inter confitendum peccet; puta, quia temerè, vel per crassam ignorantiam omittit peccatum mortale, aut de quo rationabiliter dubitat, num sit mortale, nisi in hoc casu bonâ fide arbitretur se à confitendi obligatione immunem esse. 3 Si exiguam valdè conscientiæ discussionem instituens, conjiciat se in probabile periculum omittendi mortale. Undè cùm talis Confessio formaliter integra non sit, tota est repetenda.

2. Contritio, sive attritio ex supernaturali motivo, quæ requiritur in Sacramento ad justificationem, debet se extendere ad omnia mortalia, saltem virtualiter. Nisi enim hoc dicatur, consequens erit nihil repugnare, quominùs vera contritio, aut attritio consistat cum actuali affectu ad peccatum mortale; quod ne probabiliter quidem dici potest.

3. Qui ob ignorantiam non mortaliter culpabilem, peccatum confiteri omisit, non tenetur postea integram Confessionem repetere, sed tantùm exponere mortalia omissa: totam verò repetere tenetur, si ignorantia fuit mortalis. Ratio prioris est, quia in Confessione illa

fuit validè absolutus. In posteriori autem à nullo peccato absolutus fuit, quia Confessio erat invalida.

4. Confessio fit invalida, ideòque repetenda, ob defectum aliquem Confessarij: Primò, si jurisdictione omninò caruit, vel impeditam habuit per suspensionem ab officio, excommunicationem denuntiatam, aut contractam ob Clerici notoriam percussionem. Secundò, si verba absolutionis substantialiter vitiavit. Tertiò, si absolvendi intentionem, nec actualem, nec virtualem habuerit.

5. Si Confessarius ob surditatem, distractionem, vel somnum, aliquod peccatum mortale non intellexit, videtur nihilominùs valida esse absolutio: dummodò pœnitens bonâ fide egerit, & culpa in solo Confessario resederit. *Henriq. Laym. Diana &c contra Navar. Sylvest.* Ratio: quia essentia & effectus hujus Sacramenti consistere potest sine integra & specifica peccatorum explicatione, si ea sine culpa pœnitentis intermittatur. Nihilominùs si pœnitens id posteà resciat, debet iterùm peccatum illud clavibus subijcere; quia semper manet obligatio omnia mortalia Sacerdoti indicandi secundùm speciem, & numerum, ut in omnia directè absolutio feratur.

6. Addo contra scrupulos, tametsi contingat absolutionem Sacerdotis, ob aliquem eius occultum defectum invalidam esse, rarò id graviter obfuturum pœnitenti inculpatè defectum ignoranti; in proxima enim confessione ab illis peccatis indirectè absolvetur.

7. Pro faciliori praxi Confessionis repetendæ: Si Confessio, quæ ob defectum pœnitentis, vel Confessarij invalida fuit, denuò instituatur apud eumdem Sacerdotem: non est necessarium, peccata omnia secundùm speciem & numerum repetere, modò Confessarius statum pœnitentis adhuc recordetur, saltem confusè, ut convenientem illi pœnitentiam imponere possit. *Vasq. Sa. Laym. Dian. p. 3. t. 4.* Probatur ex praxi; si enim Sacerdos auditâ confessione advertat, pœnitentem non satis dispositum esse, & attritum, interdum differt absolutionem in alterum diem: si eum contingat intereà speciei peccatorum oblivisci, non ideò exigere solet, ut confessio tota repetatur, sed tantùm ut de peccatis verus dolor cum emendationis proposito eliciatur. Ratio, quia anteà præcepto divino de integritate Confessionis satisfecit, ideòque solum defectum v. g. contritionis supplere tenetur.

8. Denique, tametsi Confessarius nec statum peccatoris generatim recordetur, sed id tantùm, quod sibi confessus fuerit, eumque jam rectè dispositum absolvat, peccat quidem Confessarius, cum non rectè munere suo fungi possit in imponenda congrua pœnitentia &c. nihilominùs absolutio erit valida, & pœnitenti fructuosa.

9 *Quæstio* est, Quid agendum cum pœnitente, qui confitetur omnia peccata; sed non vult deserere occasionem proximam peccandi v. g. dimittere suam ancillam cum qua experitur se continuò relabi in peccata carnis: 2. cum eo, qui pergit præbere publica scandala: 3. cum eo, qui non intendit restituere bona aut jura iniquè possessa.

Respondeo, neminem horum posse absolvi, nisi hortatu Confessarij eo adducatur ut seriò proponat, ac fideliter promittat se satisfacturum suæ obligationi.

Quod

Quod si pœnitens non possit implere suas obligationes v.g. restituere pecuniam, aut resarcire alterius famam, aut inire gratiam cum inimico, nisi post aliquot menses, aut forte post unum annum, non ideo tam diu differenda est absolutio, si pœnitens omnino spondeat quantum est ex parte sua se satisfacturum obligationi quamprimum id erit in ipsius potestate. Quia cum talis pœnitens sit ritè dispositus ad absolutionem, jus habet ut ea tamdiu non differatur, in tanta incertitudine vitæ humanæ, & damnationis æternæ periculo: Ut cum *Suare* disp. 32. sect. 2. fusius ostendit *Reimakers*, & *Franciscus Iacops* in sua Defensione contra aliquos modernos.

An ergo semper illicitum est differre absolutionem pœnitentis sufficienter dispositi?

Respondeo, Sæpe licitum esse eam differre, imo aliquando expedire saltem ad tempus non diuturnum, quando Confessarius prudenter judicat illam dilationem præ ceteris remedijs multum pœnitenti profuturam. Ut si videatur non satis perfectè se examinasse pro Confessione plurium annorum, in quibus gravia peccata, & varias satisfaciendi obligationes contraxit. Vel si teneatur deserere occasiones peccandi, restituere rem alienam, aut inimico reconciliari, & Confessarius probabilius credat pœnitentem acceptâ absolutione promissa non præstiturum, maximè si prius eadem promisit, nec tamen explevit. Vel si semper reincidat in eadem mortalia sine ulla emendatione post priores confessiones securâ. Denique si ipse pœnitens, etsi rite dispositus, pro suo profectu spirituali prudenter petat, aut consentiat ut absolutio ad breve tempus differatur. Ita in his habet praxis peritorum Confessariorum, estque ea conformis Rituali Romano, quam etiam fusius tradit *Dicastilio* tom. 2. de Sacramentis, & alij communiter.

De cetero, quo modo non sit differenda passim absolutio, Relapsis, Consuetudinarijs, & quibusdam alijs, contra novam quorundam doctrinam, ostendi supra *part. 2. pag. 233.*

Quæritur porrò, quid agendum cum Rudibus quando in magno confitentium concursu deprehenduntur ignorare mysteria fidei, ut eorum confessio non sit invalida?

Respondeo, si ignorent necessaria necessitate *medij*, puta, Deum esse unum in natura, trinum in personis, hominum Creatorem, & Redemptorem; de his, & absolutionis Sacramentalis virtute breviter instrui debent, antequam absolvantur. Si verò ignorent tantùm ea quæ sunt necessaria necessitate *præcepti*, ut sunt reliqua, quæ in Symbolo Apostolorum continentur, modò de sua negligentia doleant, & proponant emendationem, poterit Confessarius eos absolvere, sed obligando ut posteà sedulam curam adhibeant, ut in necessarijs fidei mysterijs instruantur.

Quæritur secundò. Quando ex defectu mortaliter culpabili peccatum aliquod lethale, vel numerus mortalium, vel alia circumstantia ad valorem necessaria in Confessione prætermissa fuit, an præter il-

lam Confessionem, repeti debeant aliæ etiam Confessiones intermediæ, quæ postea bonâ fide institutæ fuerunt, sed sine mentione prioris defectus?

Respondeo Negativè. Quia cùm ex naturali & inculpabili oblivione defectus ille in Confessionibus sequentibus expositus non fuerit, manent semper validæ, & peccata in illis declarata legitimè remissa fuerunt. *Navar. Sylvest. Vasq. Reginal. Io. Sancius apud Dianam p. 3. tr. 4. resol.* 108. qui innuit hanc resolutionem à Confessarijs benè notandam, quia multis molestijs eos liberat.

CAPUT IV.

De Sigillo Confessionis.

SIgillum Sacramentale est obligatio juris divini ad servandum secretum quovis casu in ijs omnibus, quæ in ordine ad absolutionem Sacramentalem exponuntur.

Quæritur hic primò quæ, & quanta sit obligatio hujus secreti: Secundò, ad quos se extendat. Tertiò, quando, & quomodò singulos obstringat.

1. Dico primò, secretum hujus sigilli graviter obligat ex jure naturali, divino, & humano: habetque malitiam injustitiæ, & sacrilegij.

Probatur primum: quia jure naturali tenemur præstare fidelitatem, tueri famam proximi, & alteri non facere, quod nobis fieri nolumus. Probatur secundum: quia Confessio est juris divini, ergò & secretum Confessionis sine quo hæc redderetur odiosa & inutilis: qui enim præcipit finem, censetur præcipere media sine quibus finis obtineri, & conservari nequit. Tertium patet ex cap. *Omnis utriusque*, ubi de hoc secreto perpetuum in Ecclesia fuisse præceptum declaratur, & eius transgressori pœna perpetuæ inclusionis decernitur. Gravitas præcepti patet ex eo, quod in eius violatione dari parvitatem materiæ cum pleriique neget *Malderus*, *Baldellus*, *Diana part. 5. tr. 5. resol. 8.*

Dices, Peccatum veniale est materia levis: ergò eius revelatio non potest esse grave peccatum, cùm non possit ea pœnitenti graviter nocere.

Resp. neg. consequentiam. Quia etsi non multùm lædat pœnitentem, nocet tamen graviter Sacramento, cujus usus redderetur odiosus, si universim liceret levia etiam delicta ex Confessione manifestare.

2. Dico secundò, Confessarius non obstante Confessione, potest eâ notitiâ uti, quam habet aliundè, dummodò hanc altera non adjuvet, & scandalum absit. Exempli causâ si Confessarius ob indicia extra Confessionem habita, potuerit Caium furti accusare, & Caius furtum

postea

postea illi confiteatur, potest nihilominùs illum accusare. Ratio est, quia sic non utitur cognitione Sacramentali, sed tantùm indicijs antè, vel post Confessionem aliundè acceptis.

3 Hinc, etiamsi aliquis extra confessionem dicat, hoc tibi committo sub sigilio Confessionis, & Confessarius acceptet, non oritur hinc obligatio sigilli Sacramentalis, sed tantùm secreti naturalis, quod ad avertendum gravius malum aliquando revelari potest.

4. Dico tertiò, Sub sigillum non tantùm cadunt peccata Confitentis, sed etiam complicis; item circumstantiæ peccati, quas taceri pœnitentis interest; E. C. si quis dicat, se illegitimè natum, sacros Ordines malè suscepisse &c. Ratio, quia etiam per hujusmodi notitiam pœnitentibus odiosa redderetur Confessio.

5. Confessarius violat sigillum Cofessionis, si generatim dicat, Titium sibi confessum esse peccatum mortale, casum reservatum, aut peccatum aliquod veniale in specie. Sin verò in genere dicat, Titium sibi confessum esse venialia, aut benè confessum esse, non refert secretum sigilli Sacramentalis.

6. Violati sigilli reus est Parochus, qui sine consensu pœnitentis, litteras ei dedit deferendas ad Vicarium Episcopi, vel alium privilegiatum, quibus significet se latorem harum à peccato reservato absolvere non potuisse.

7. Si pœnitens ob indispositionem non absolutus, cum alijs petat schedulam in testimonium factæ Confessionis, tenetur Confessarius eam illi tradere. Nam alijs concedendo, & huic negando indirectè revelaret eum fuisse indispositum ad absolutionem.

8. Si quis merè fictè ad Confessionem accedat, quia v.g. aliàs pœnam, aut infamiam incurret, certumque illi sit ad Sacram Communionem accedere, illi neganda est à Confessario schedula, ne ejus simulatione ad Communionem sacrilegam cooperetur.

9. Licitum non est cum ipso pœnitente extra Confessionem loqui de peccatis solùm in Confessione auditis. Quia res illa pudorem injicit, & exprobationem continere solet: nisi tamen ipse pœnitens licentiam tribuit, quam tribuere censendus est, si ipse prior de peccatis illis sermonem inducat.

10 Si quæras, quomodò ergò Confessarius de peccato interrogatus respondere debeat?

Respondeo, Confessarium interrogatum, an sciat vel audierit peccatum pœnitentis, non debere tergiversari, sic ut pœnitentem reddat suspectum: sed respondere debet, etiam cum juramento si opus sit, se nihil scire de peccato illo; scilicet, ut hominem privatum, cui id revelare liceat. Quia id circumstantiæ Confessarij consignificant, & verba eum interrogantis cum tali circumstantia, & sensu accipi debent.

11. Si contingat Confessarium proprium peccatum confiteri non posse, nisi revelet alterius peccatum in Confessione auditum, suum reticére tenetur. Quia præceptum sigilli Sacramentalis strictius obligat, quàm præceptum confitendi omnia mortalia; hoc enim solùm est affirmativum.

12. Cessat obligatio sigilli Sacramentalis, si pœnitens veniam dederit loquendi alteri de peccato extra Confessionem: per hoc enim Confessio non redditur odiosa. Debet tamen licentia illa esse expressè declarata, neque sufficit venia præsumpta; talis enim præsumptio pœnitenti periculosa, & odiosa esse posset.

13. Si gravis error in foro Pœnitentiæ admissus fuerit à Confessario, qui postea corrigendus est, debet Pœnitens facere ei potestatem agendi secum de peccato; si eam facere detrectet, probabile est posse Confessarium eâ non obtentâ de peccato loqui, & sic errorem corrigere. Quia tunc propriè non loquitur extra Confessionem, sed perficit eam, quæ priùs inchoata & imperfecta erat, ut loquitur *Suarez Laym, aliique, contra Sanchez, Regin. Bonac.*

14. Præter Confessarium etiam aliæ personæ obligantur sigillo, ad quas vel immediatè, vel mediatè peccati cognitio ex Sacramento pervenit: ut Laicus, qui adstans confitentis peccatum audivit, vel Interpres, vel alij quibus Confessarius malitiosè peccatum revelavit.

15. Si Confessarius cum licentia pœnitentis alteri peccatum revelârit, non videtur hic teneri sigillo Sacramentali: nisi tamen peccatum reveletur ob causam spectantem ad absolutionem Sacramentalem, ut docet *Vasq. Hurt. Laym. de Conf. c. 14. n. 18. contra plures*: quia hujus scientia non oritur ex Confessione, sed ex licentia ab ipso pœnitente facta.

16. Pœnitens non tenetur sigillo Sacramenti; teneri tamen potest interdum lege secreti naturalis, ne quid ex Confessione manifestet, quo vel suæ, sine causa, vel Confessarij rectæ famæ detrahat.

17. Si plures conspirârunt in necem Confessarij, & Titius unus ex conspiratoribus propositum hoc confiteatur, licitum est Confessario sibi consulere declinando insidias, licet sciat socios conspirationis indè suspicaturos, Titium peccatum suum confessum esse. Ratio est apud *Laym. hic n. 21.* quia fuga hæc per se nullum peccatum manifestat, sed solam peccati Confessionem, peccatum enim socij, illi anteà cognitum habuerunt: ita *Sylv. Henricq. Laym. Coninc. D. 9. dub. 4. contra Suar. Dian. &c.*

18. Confessarius nullo modo violat sigillum, si hominem ob publica, & manifesta latrocinia supplicio affectum commendet, quod de commissis peccatis ritè confessus fuerit. Quia, inquit *Laym.* peccatum non revelat, quod supponitur omnibus esse notissimum, sed solam confessionem peccati.

19. Confessarius notitiâ, quam habet ex sola Confessione, uti non potest in externa gubernatione, administratione Sacramentorum &c. v. g. Parochus Sacramentum Eucharistiæ, Extremæ Unctionis, Matrimonij assistentiam, ijs negare non potest, quorum impedimentum anteà ex sola Confessione intellexerat. Quia sigillum hoc obligat, ne ipsi etiam Pœnitenti peccatum à Sacerdote extra Confessionem exprobretur, aut in memoriam revocetur. *Coninc. Diana &c.* An unquam in suffragio occulto liceat eâ notitiâ uti, vide supra *tract. 1. quæst. 16.*

20. Si

20. Si Confessarius non ex Confessione complicis, sed extra Confessionem ex fideli relatione peccatum Pœnitentis intellexerit, non tantùm illum speciatim examinare potest, sed etiam debet; si tamen peccatum neget, absolvere eum tenetur. Cogitare enim debet, eum alteri confessum esse; vel ob periculum jam confiteri non posse; vel alios mentitos fuisse: siquidem, *in Pœnitentiæ foro credendum est confitenti, sicuti contra se, ita & pro se.*

21. Quòd si Confessarius extra Confessionem certissimè cognoverit, Pœnitentem alicujus criminis reum, quod nondum expiavit, puta, quia oculis suis vidit furantem, audivit blasphemantem, adeòque ex omnibus circumstantijs colligat, eum ritè dispositum non esse, absolutionem illi negare debet, ob honorem Sacramenti. *Laym. alijque.*

22. Posset etiam Confessarius violare sigillum Confessionis, exponendo pœnitentiam alteri impositam, v. g. Coronam D. Virginis, vel aliam, quæ solet pro peccato mortali imponi. *Diana p. 5. Tr. 11. R 31.* Sic enim indirectè revelat peccatum.

23. Notandum denique est, posse casum intervenire, in quo Confessarius possit, & debeat obligare pœnitentem ad manifestandum complicem extra Confessionem, si ob grave damnum pœnitens ad hoc aliundè obligetur. *Lugo D. 16. n. 426.*

Quæres porrò, Quid agendum, si quis confiteretur peccatum occulte conspirationis in grave damnum & injuriam alicujus personæ, aut reipublicæ, etiam hæreticæ? Respondeo, negandam illi esse absolutionem, nisi præstet promissionem firmissimam ab illa conspiratione penitùs abstinendi, eamque pro viribus impediendi. Undè patet Confessionem Sacramentalem non tantùm reipub. non esse noxiam, ut aliqui calumniantur, sed etiam maximè utilem ac salutarem.

CA-

CAPUT V.

De Satisfactione.

SAtisfactio Sacramentalis, est aliqua compensatio injuriæ Deo illatæ, à Confessario injuncta. Ut autem hujus satisfactionis essentia & necessitas intelligatur.

1. Dico primò; Satisfactio hæc est pars Pœnitentiæ, quæ ad eam requiritur, non necessitate Sacramenti, sed tantùm præcepti. Probatur, quia Trident. *sess.* 14. *cap.* 3. docet, Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem esse quasi materiam hujus Sacramenti. Et quamvis satisfactio sit pars tantùm integralis, non potest ad Sacramenti complementum sine peccato omitti.

Dices, Antequam ponatur satisfactio sive impleatur pœnitentia totum pœnitentiæ Sacramentum existit; ergo satisfactio non est pars Sacramenti pœnitentiæ.

Resp. neg. consequentiam; quia indè tantùm sequitur non esse partem essentialem, sicut est anima aut corpus respectu hominis, cum quo consistit esse partem Sacramenti integralem, sicut est pes, aut brachium, sine quibus tota hominis essentia subsistere potest.

2. Dico secundò; Ad satisfactionem necessaria est in satisfaciente, post remissionem culpæ, opus aliquo modo pœnale, & actus liber ac supernaturalis: quamvis *Vasquez* pœnalitatem non requirat.

Probatur autem prima pars, quia Trid. *sess.* 14. *cap.* 8. docet nos satisfaciendo pati pro peccatis, & ipsas satisfactiones vocat, pœnas satisfactorias. Probatur secunda, quia satisfactio debet moraliter procedere à satisfaciente, quod solùm fit per actum voluntatis liberum, aliàs non distingueretur à satispassione, quam merè aliundè inflictam sustinemus.

3. Peccat Confessarius mortaliter, si absque causa pro peccato mortali pœnitentiam nullam injungat, *Suar. Regin. Tom.* 1. *l.* 7. *n.* 12. Venialiter tantùm, si ob peccata venialia levis pœnitentia esset injungenda, *Lugo, Diana. p.* 5. *Tr.* 6. *r.* 44.

4. Sacerdos, quatenùs commodè fieri potest, debet pro qualitate peccatorum convenientes satisfactiones imponere: tepidis orationem, injustis eleëmosynam, intemperantibus jejunium, aliamve corporis afflictationem.

5. Pœnitens non potest non admittere pœnitentiam si justa sit. Sacerdotes enim vi clavium non solùm absolvere, verùm etiam ligare possunt. Quare, cùm Sacerdos habeat potestatem obligandi pœnitentem, ut opus pœnitentiæ impleat, pœnitens illi obedire tenetur. Contrarium sensit *Cajet. Navar. & alij.* si velit v.g. in Purgatorio satisfacere.

6. Obligatio implendi pœnitentiam ex genere suo gravis est: à gravi peccato excusat materiæ levitas; ut si quis exiguam pœnitentiam,

aut

aut pœnitentiæ partem sine contemptu non impleat. Addit *Suarez*, eum qui pœnitentiam gravem ob sola venialia peccata impositam omittit, non peccare nisi leviter; durum enim videtur, obligationem satisfaciendi pro culpa levi posse per se gravem fieri, & pœnæ æternæ reatum inducere,

7. Quamvis in Tridentino moneantur Confessarij, ut pœnitentiam peccatis proportionatam injungant: casus tamen aliqui sunt, in quibus leviorem, quàm peccata merentur, imponere possint. 1. Infirma pœnitentis dispositio, vel corporis, vel animi; ob quam timetur eum impleturum non esse majorem pœnitentiam. 2 magnitudo contritionis. 3. Tempus Jubilæi, vel alterius Indulgentiæ Plenariæ. Cùm enim per illam pœnitens satisfaciat pœnæ debitæ, non restat alia obligatio, quàm ut acceptet pœnitentiam leviorem, quæ se habeat per modum medicinæ contra reliquias peccatorum.

8. Plus valet modica pœnitentia à Sacerdote imposita, quàm magna sponte susceptа. Quia illa, non hæc, vim habet Sacramentalem.

9. Satisfacit præcepto Confessarij pœnitens, etsi opus pœnitentiæ impleat in statu peccati mortalis: fructum tamen satisfactionis non consequitur, quam diu priorem statum non dimittit. Deus enim eius pœnitentiam ad satisfactionem non acceptat: Obice tamen remoto acceptari docet *Navar. Suar. Tol. Dian. P.* 3. *Tr.* 3 *r.* 85.

10. Si pœnitens oblitus sit, qualis pœnitentia sibi imposita fuerit, non obligatur ullam implere; confitendum tamen erit, si mortalis negligentia intervenerit. Quòd si fiat impotens implendi pœnitentiam injunctam v. g. jejunium ob supervenientem infirmitatem, non tenetur eius loco aliam persolvere.

11. Non potest Pœnitens suam pœnitentiam commutare in aliud opus etiam evidenter melius, uti docet *Sanch. Con. Lugo*, qui contrariam opinionem, quam *Diana* dicit probabilem, judicat esse temerariam.

12. Pœnitentia imperata, & acceptata, ob causam mutari potest ab eodem Confessario, vel ab altero audità eâdem Confessione, modò peccata non fuerint reservata: Ratio est, quia omnes Sacerdotes, uti Vicarij Christi, in ordine ad eas personas, & peccata, in quæ jurisdictionem habent, æqualiter judicant, ac proinde pœnitens potest utriuslibet judicium ac sententiam amplecti. Imò probabile est, apud plurimos id fieri posse, tametsi priora peccata non repetantur in Confessione quæ alteri de novo instituitur, juxta *Navarr*, & *Dianam*, qui pro ea opinione 14. Doctores adducit. Spectatâ tamen ratione, in hoc casu peccata repetenda existimo, cùm Confessarius incognitâ causâ & statu pœnitentis, in commutanda pœnitentia idoneus judex esse nequeat.

Quæres primò: Quanta pœnitentia videatur esse proportionata pro uno mortali ordinario? Respondeo justam satis pœnitentiam esse v. g. coronam 5. decadum, vel aliam huic æquivalentem: vel quæ adæquet unam ex parvis horis Canonicis v. g. tertiam, sextam, aut nonam, ut est communis opinio. Non debet tamen hæc quantitas pœnitentiæ

nitentiæ crescere æqualiter crescente numero peccatorum, quasi neneceſsè foret injungere pro 10. mortalibus 10. coronas, sed hoc relinquitur determinandum judicio prudentis Confessarij.

Quæres secundò: Quomodò possit hæc proportio servari cum Hæretico recenter converso, vel maximo peccatore, qui totâ vitâ gravissima peccata accumularunt? Respondeo optimam esse praxim, ut illis prospiciatur de Indulgentia Plenaria, qualem plerique Missionarij Hæreticis primò conversis ex privilegio possunt elargiri. Secundò, in partem pœnitentiæ injungendo illis opera aliàs præcepta v. g. sacra quæ audire tenentur diebus Dominicis & Festis, ac quædam jejuina quæ in Ecclesia occurrunt: hæc enim aliquando in pœnitentiam posse injungi docet *Suar. Vasq. & 4. alij cum Laym. l. 5. t. 6. cap. 15.*

CAPUT VI.

De Indulgentijs.

INdulgentia est remissio pœnæ temporalis extra Sacramentum per applicationem satisfactionis Christi & Sanctorum. Alia est plenaria, alia partialis tantum, ut est unius anni, carena, aut quadragena. Dum autem conceditur indulgentia v. g. unius anni, aut septem annorum, sensus est, tantam remitti pœnam peccatorum, quanta deleretur per pœnitentiam unius aut septem annorum secundum Canones pro peccatis olim imponi solitam, v. g. per jejunium pro certo tempore in pane & aqua.

Pro fundamento sequentium resolutionum: Quæritur primò, in quo sita sit vis Indulgentiarum: Secundò, quis habeat potestatem eas concedendi, & quid ad earum valorem, & fructum requiratur &c.

1. Dico primò: Extat in Ecclesia Thesaurus infinitus satisfactionum ex passionibus Christi & Sanctorum, qui potest per Indulgentias fidelibus applicari. Probatur ex Clem. VI. Extravag. *Vnigenitus*, ubi id disertè declaratur. Ratio hujus petitur ex infinito pretio & valore Passionis Christi quæ nunquam potest exhauriri, ergo semper restat nova satisfactio quæ possit per Indulgentias Christi nomine concessas in homines dispensari.

Dices, Si Passio Christi infiniti valoris possit ad Indulgentias per se sufficere, ergo irrogatur illi injuria addendo satisfactiones Sanctorum.

Respondeo, volenti non fieri injuriam, Christo autem gloriosum est passiones superfluas Martyrum aliorumque Sanctorum suâ causâ toleratas ad pœnæ remissionem alijs prodesse, cùm etiam illæ ex virtute Passionis Christi suum valorem derivent.

2. Dico secundò, Habet Ecclesia Christi potestatem ex hoc Thesauro Indulgentias fidelibus elargiendi ad tollendum reatum, non culpæ, sed pœnæ temporalis. Proba-

Probatur hæc potestas ex promissione generali Christi Matth. 16. v. 19. *Quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Atqui unum ex vinculis quæ possunt remorari hominem à consecutione gloriæ cæleſtis est reatus pœnæ temporalis in hac, vel in altera vitâ persolvendæ etiam post susceptа Sacramenta, uti fusius ostendi supra in Cont. par. 2. de purgatorio. Ergo Ecclesia potest per Indulgentias illa pœnæ temporalis vincula relaxare.

Dices, Verba Christi ad summum concedunt potestatem remittendi illam pœnam viventibus *super terram.* Ergò Ecclesia excedit suam potestatem concedendo Indulgentias pro defunctis in purgatorio.

Resp. neg. antecedens: quia illis verbis non significatur eum qui absolvitur debere esse *super terram*, sed tantum illum qui actu absolvit, qualis est Christi in terris Vicarius, & alij quibus ille in concedendis Indulgentijs facultatem aliquam communicat.

3. Ad Indulgentiæ valorem requiritur causa rationabilis. & proportionata quantitati Indulgentiæ, juxta prudentem concedentis æstimationem, quæ peti non debet ex sola operis difficultate, sed etiam ex bonitate finis, qui per opus illud intenditur. *ita Suar. Con. Fil. Bonac. D. 6 q. 1. p. 1.* Ratio est, quia Pontifex hujus thesauri non est Dominus, sed Dispensator.

4. Cùm Indulgentiæ sint gratiæ, non expirant morte concedentis: nec ante notitiam revocationis, ut notat *Sà*: & si concedantur sine temporis limitatione, censendæ sunt esse perpetuæ.

5. Possunt moribundi plures Indulgentias Plenarias ob plures titulos concessas simul lucrari, v. g. quia habent plura rosaria, vel grana, cruces &c. quibus sunt applicatæ; vel titulo Religionis, Confraternitatis &c. modò non requirant, ut certa opera pro speciali necessitate applicentur. Idque fieri etiamsi aliquarum non recordentur docet *Lugo. Diana, & alij* contra *Rodriq. Trull. &c.*

6. Si quis sæpiùs repetat opera præcepta v. g. eodem die sæpiùs legat Rosarium, vel visitet Ecclesiam, probabile est toties lucrali Indulgentias concessas pro isto opere; nisi addita sit restrictio: quia favores sunt ampliandi, ita *Henriq. & Rodriq.* sed probabilius docet *Lugo*, non posse rectè præsumi illam esse concedentis voluntarem.

7. Potest quis plures Indulgentias ad diversos fines concessas, uno & eodem opere lucrari, si opus sit æquè utile ad finem utriusque Indulgentiæ, nec intra idem tempus possit iterari v.g. hodiernum jejunium, vel Communio. Ita *Præp. Laym.*

8. Non lucratur Indulgentiam, qui omittit aliquid, quod secundùm probabilem sententiam non est necessarium ad eam obtinendam, si à parte rei id quod omittitur ad valorem sit necessarium. Ratio, quia bona fides aut communis error non supplet hic defectum, aut valorem. *Suar. Sanch. Bonacina* alijque: quamvis contrarium velit esse probabile *Diana* part. 10. tr. 11. res. 34.

9. Non impeditur effectus Indulgentiæ primò, si modicum tantùm omittas v. g. ex oratione, eleëmosyna, aut jejunio requisito. 2. etsi in opere præstito defuerit intentio lucrandi Indulgentias, uti probabiliter

liter docet *Bonac* *Salas*, *alijque* contra *Suarem*, 3. etsi opera, quæ persolvisti v. g. jejunium, aut sacrum fuerint aliundè ex Ecclesiæ præcepto debita, uti docet *Laym* Sed in his quando potes, tutiùs sequeris oppositum, ne fortè Indulgentiæ valor impediatur, quamvis aliàs non parvi momenti sit spem habere probabilem obtinendæ Indulgentiæ.

10. Quando conceduntur indulgentiæ v. g. centum aut mille dierum, aut annorum, per hoc non designatur totidem dies aut annos auferri ex pœnis Purgatorij, sed æquivalet totidem diebus aut annis pœnitentiæ peragendæ ex præscripto sacrorum Canonum, qualis erat pœnitentia 40. dierum in pane & aqua pro eo qui perjurium sciens admiserat, ut patet ex cap. *Quicumque* 6. q. 1. Indulgentia igitur v. g. 40. dierum tantum tollit durationis Purgatorij quantum talis pœnitentia 40. dierum in pane & aqua; quanta verò sit illa duratio nulli, nec Pontifici notum est.

11. Episcopi ex jure communi concedere possunt unius anni Indulgentias pro die anniversario Dedicationis templi, & alio tempore ob justas causas 40. dierum, possuntque hanc potestatem alteri delegare.

12. Non possunt tamen pro defunctis Indulgentias concedere. Quia eorum potestas in hoc restricta est ad suos subditos. C. *Quod autem de pœnit. & remiss.* ita *Laym. de Indulg. c.* 4.

Quæres, An Indulgentiæ datæ alicui Templo expirent, si fabrica sit diruta: aut si templo ab Hæreticis occupato aliud Sacellum sub eodem titulo alibi erigatur, vel assumatur?

Respondeo ad primum, Indulgentias non expirare, si in loco fabricæ dirutæ aliud templum ædificetur. Quia moraliter censetur eadem Ecclesia, ita *Suar. Bonac. Laym. hic l.* 5. *tr.* 7. *c.* 3. *n.* 5. Quòd si templo Superioris authoritate destructo, alio loco novum ædificetur sub eodem titulo ac patrono, probabile etiam est Indulgentias pariter cum templo alio transferri, nisi præcisè ratione loci Indulgentiæ ab initio concessæ fuissent, ita *Suar. Bonac. Laym. supra*, S. *Antoninus* 1. *p. tit.* 19. *c.* 1. *apud Dicastillum de purg. num.* 118.

Respondeo ad secundum, quando loco templi ab hæreticis occupati Sacellum alibi sub eodem titulo assumitur, probabile esse Indulgentias templo concessas in Sacello perseverare. Eadem enim videtur esse ratio de Sacello vicariè assumpto, & templo alibi ædificato. Quia tamen res hæc dependet ab eo, an intentio Pontificis fuerit Indulgentias illas uni loco alligare, vel etiam ad alium locum extendere, consultissimum est à sua Sanctitate pro novo loco novas Indulgentias postulare.

De Iubilæo.

QUæ de Jubilæo dubia sunt breviter resoluam juxta probabiliorem Theologorum sententiam. Habet autem Jubilæum, ultra quamlibet indulgentiam Plenariam, annexas multas facultates quoad absolutionem à Censuris, casibus reservatis, commutandi vota, item effectum certiorem, ob causam magis universalem, longiorem durationem ad duas saltem septimanas &c.

Probabilius videtur idem Jubilæum posse bis obtineri, si quis opera præscripta bis perficiat, ut semel in prima, & semel in secunda septimana qua durat Jubilæum, ut docet Lezana, Reginaldus, Diana, & noviſſimè Gobat de Jubilæo cap. 15. contra Card. Lugo & Layman.

Non potest aliquis authoritate propriâ unum ex operibus pro Iubilæo præscriptis commutare in aliud apertè melius: id potest Confessarius tantum quando adest impedimentum impotentiæ ut carcer, morbus, iter, navigatio &c: nam Bullæ communiter dicunt, *Qui nequeunt.*

Quæstio singularis est: Quando aliquis neglexit omnia opera pro Iubilæo præscripta primâ, & secundâ hebdomadâ, sed tandem ipso ultimo die novâ pietate & pœnitudine ductus accedit ad Confessionem & Communionem pro lucrando Iubilæo; an possit tunc Confessarius omnia opera quorum jam tempus effluxit v. g. jejunia commutare in alias pias actiones, eumque reddere participem Iubilæi & omnium eò pertinentium. Respondeo probabile esse id posse fieri, ut docet Filliucius tract. 8. n. 268. Sanctarellus c. 7. dub. 1. Diana part. 5. tr. 12. resol. 26. & post illos Gobat tr. 3. cap. 17. quia ille sic constitutus habet veram impotentiam intra illud tempus opera præscripta peragendi.

Hinc etiam probabiliter resolues, pro eo qui omnibus peractis, ultimâ Dominicâ Iubilæi non potest communicare, quia manè inadvertenter soluit jejunium naturale, posse per confessarium communionem in aliud opus commutari: quamvis id neget Lugo hic num. 119.

Jejunium quod pro tribus diebus requiritur ad Iubilæum, debet observari intra eandem septimanam, sic ut probabilius sit non sufficere primâ septimanâ semel, & secundâ bis jejunare: imo nec intra eandem septimanam v. g. pro die Mercurij jejunare die Iovis sine necessitate & authoritate Confessarij. Nam Bullæ expressis verbis requirunt *Feriam quartam, sextam, & Sabbathum alterius ex duabus hebdomadis.* Contrariam opinionem quam tenet Bonacina, Naldus, Palaus apud Dianam, vocat falsam Lugo hic disp. 22. num. 205.

Qui nullam potest dare eleëmosynam, non tenetur ejus loco aliud peragere. Sufficit eleëmosyna etiam valdè modica, juxta Bullas recentiores, quæ sic habent, *Qui eleëmosynas pro arbitrio suo fecerint.* Qui exercet gratis aliquod opus misericordiæ corporalis, ut visitare & solari ægros aut captivos, videtur satisfacere conditioni eleëmosynæ erogandæ: nam illa opera esse propriè eleëmosynam docet S. Thomas

mas 2. 2. quæst. 32. art. 3. Videtur etiam perinde esse quo tempore intra duas septimanas detur eleëmosyna; & quamvis plerumque in Bulla Jubilæi eleëmosyna ponatur ultimo loco, ille ordo non est curandus, ut docet hic Gobat cap. 30. in fine.

Per Bullas Iubilæi ordinarias, primò, datur facultas eligendi quemlibet Confessarium: sed debet is esse approbatus ab Ordinario loci: & liber à Censura Ecclesiastica. 2. Tali Confessario datur potestas absoluendi à quibuscunque censuris: sed tantum pro foro interno. Et hæc absolutiò probabiliter potest dari à Sacerdote approbato cui non confiteris. Potest etiam conferri post elapsum tempus Iubilæi, quando intra Iubilæum alia opera perfecisti, sed ex oblivione, vel ex justa causa eo tempore non petijsti obsolutionem à censuris: vel quando ipsa absolutio ex justa causa debuit differri. Et idem valet de absolutione à casu reservato post tempus Iubilæi elapsum. Ita Filliucius, Palaus, Card. Lugo de Pœnit. disp. 20. num. 99.

Tertiò, datur facultas absoluendi à Casibus Reservatis, etiam in Bulla Cœnæ: nec excipitur hæresis nisi id exprimatur. Quartò, potestas commutandi omnia vota in alia pia opera, votis Castitatis, & Religionis duntaxat exceptis; sic enim verba Bullæ sonare solent. Non præbent tamen potestatem in votis dispensandi. Nec commutandi vota in præjudicium alicujus tertij, quando jam sunt acceptata, *Suarez, alijque.* Per votum castitatis supra exceptum, intelligitur votum absolutum castitatis perpetuæ & perfectæ, juxta ea quæ dixi supra p. 3. tract. 1. in fine de facultatibus ordinarijs quorundam Regularium.

Qui omisit lucrari Iubilæum in sua diœcesi aut patria durante tempore in ea constituto, potest illud lucrari alio loco, in quo tempus præscriptum nondum effluxit: imo probabiliter in sua Patria, si ante ignoravit Iubilæum ibi publicatum fuisse, uti tradit cum alijs Diana part. 3. tr. 4. resol. 151.

Quando durante Romæ Iubilæo Anni Sancti singulis 25. annis, suspendi solent extra Urbem aliæ Indulgentiæ Plenariæ, non intelligitur illa suspensio de constitutis in mortis articulo quo minus possint lucrari alias Indulgentias plenarias: ita contra Layman & alios, docet cum alijs Lezana & Bonacina ex Declartione Urbani VIII. anno 1625. Neque suspenduntur Indulgentiæ aliæ pro defunctis, etiam in Communione generali, ut docet Card. Lugo, alijque. Neque indulgentiæ concessæ particularibus personis v. g. personæ Regis, aut alicujus Religiosi, ut habet Sanchez, Filliucius, Diana, Bonacina & Lugo adducens declarationem Urbani VIII. Neque concessæ ab Episcopo, aut alio quàm à Pontifice, Sanchez, Diana, Bonacina, Lugo disp. 20. sect. 8. Neque cessant aliæ Indulgentiæ non plenariæ, ut docet Navarrus apud Zerolam, pro qua sententia refert Pellizarius declarationem Urbani VIII. Quia, inquiunt, etsi postremæ Bullæ dicant, *Durante Iubilæo omnes & singulas indulgentias suspendimus*, alij tamen Pontifices ante Clementem VIII. addiderunt, *plenarias*, & sequentes dicunt se procedere, *exemplo Prædecessorum.*

Prop-

Propter similem causam disputatum est, an per postremum Iubilæum Anni Sancti concessa fuerit potestas, aut suspensa ea quæ datur Regularibus privilegiatis, absoluendi à casibus Pontifici reservatis, Quam quæstionem ex professo recenter tractat P. Georgius Gobat de Iubilæo cap. 48. qui omnes particulares indulgentias, earumque vim, aut revocationem, præ ceteris accuratissimè prosequitur.

CAPUT VII.

Indulgentiæ quædam Missionibus propriæ.

NOta, Ut aliquis gaudeat privilegijs Missionarij, requiritur ut à legitimo Superiori Missionis titulo destinetur ad terras infidelium vel hæreticorum: non sufficit autem ut quovis modo in terris illis Pastoris aut Sacerdotis munus exerceat. Hinc praxis habet ut Sacerdotes idonei, qui è Belgio v. g, in Hiberniam transeunt, pro quibusdam Missionariorum facultatibus ad Internuntium recurrant.

Primò itaque Missionarij Regulares profecturi non tantùm ad infideles, sed etiam ad partes hæreticorum v. g. in Hiberniam, Angliam, aut Hollandiam, lucrantur Plenariam omnium peccatorum Indulgentiam quando per celebrationem Missæ, aut sacram Synaxim itineri primò se accingunt: & itetùm quando ad Missionis suæ locum pervenerunt. Concessit Paulus V. in Bulla edita anno 1606. §. 12.

2. Possunt ijdem Missionarij post Concionem suis auditoribus concedere Indulgentias 18. annorum & dierum 221. Item per Quadragesimam feriâ 2. 4. & 6. largiri Indulgentias 156. annorum; uti patet ex Bullis Gregor. IX. Alexandri IV. Nicolai IV. quæ citantur in Comp. Minorum de Indulg. f. 242.

3. Habent etiam plurimi Indulgentiam Altaris privilegiati, id est, ut quoties legunt Missam pro defunctis, toties liberent unam animam è purgatorio: uti concessit Urban. VIII. & pro suis sæpius obtinuit, & nunc obtinet Præpositus Generalis Societatis.

4. Possunt concedere singulis quos ad fidem converterunt præmissâ Sacramentali confessione Indulgentiam plenariam. Idem Urb. VIII.

5. Regulares in Missionibus possunt fidelibus communicare, & publicare easdem Indulgentias quas habent in partibus Catholicorum. Ita expressè declaravit Urban. VIII. in Bulla, *Salvatoris*, data pro Clero & Religiosis Missionarijs in fœderatis Belgij provincijs die 5. Maij 1626. Et posteà confirmata ab Alex. VII. per suum Breve 20. Sept. 1656. ubi sic habetur §. 17. *Quoad publicationem Indulgentiarum, poterunt Regulares & Patres Societatis illas publicare quas Ordines & Societas habet, & hactenus habuit ubique terrarum &c.*

6 Possunt etiam concedere Indulgentias Confraternitatum, & easdem in Missionibus instituere; uti in eadem Bulla declaratur §. 18. his verbis: *Quoad institutionem Confraternitatum & Sodalitatum permittat*

Vicarijs Regularibus, & Patribus Societatis, illas quæ à Sede Apostolica approbatæ, & ab Ordinibus assignatæ sunt: ita tamen ut nemo astringatur & teneatur ad particulares Confessarios, vel ad Sacramenta ab illo Ordine solùm percipienda.

7. Refertur concessio Urb. VIII. an. 1626. facta Missionarijs Ordinis Minorum, ut possint per Hiberniam concedere omnibus existentibus in gratia plenariam Indulgentiam in omnibus Festis primæ, & secundæ Classis, & in mortis articulo, modò semel in anno plenariam vitæ suæ confessionem instituant: Hanc si durat participant Patres Prædicatores & alij quibus competit privilegiorum communicatio, nisi specialis restrictio accesserit.

8. Concessum est insuper Missionarijs Societatis in Anglia, Hibernia, & Scotia anno 1580. 3. Aprilis, ut omnes Catholici pro prima vice quâ sacram Eucharistiam de eorum manibus acceperint, lucrentur Indulgentiam plenariam.

Item, semel singulis mensibus in Templo, aut Sacello Patrum Societatis die Dominicâ ab ipsis designandâ communicando, omnibus Christi fidelibus conceduntur Indulgentiæ plenariæ pro vivis, aut defunctis; sic ut possint animam à purgatorio liberare, vel sibi plenariam Indulgentiam lucrari. Et hæc Indulgentia singulis septennijs à Sede Apostolica renovatur. Quando Societas habet duas Ecclesias intra eandem Urbem posse hanc Indulgentiam utrobique obtineri, cum *Hautino*, & *Quintanaduenna*, docet *Gobat* cap. 27. num. 198. allegans etiam pro hac re declarationem P. N. Mutij Vitelleschi.

9. Omnes Christi fideles verè pœnitentes, & confessi, aut propositum habentes confitendi temporibus à Jure constitutis, qui visitaverint Ecclesias, & alia pia loca Societatis in diebus Nativitatis, Circumcisionis, Epiphaniæ, Corporis Christi, nec non diebus Veneris & Dominicis totius anni, ac Quadragesimalibus usque ad octavam Paschæ, & inibi semel Pater & Ave recitaverint, & Verbum Dei, si in illis prædicetur, devotè audierint, septem annos & totidem quadragenas de injunctis eis pœnitentijs consequentur. Paul. III. in comp. privil. Soc. §. 24.

In Festo autem Circumcisionis quemcumque locum ad hoc designatum, ubi aliqui Societatis habitaverint, visitantibus, & quinquies Pater & Ave recitantibus pro Ecclesiæ exaltatione &c. conceditur Indulgentia plenaria in forma Jubilæi à Gregor. XIII. ibid. pag. 188. & à Paulo III. p. 49.

Gregorius XV. in Bulla quæ incipit, *Pietatis*, concedit Societati ubivis locorum pro docentibus, discentibus, & promoventibus in Catechismis doctrinam Christianam, Plenariam Indulgentiam semel in anno die festo ab Ordinario designando, in loco ubi doctrina Christiana traditur, ritè confessis & S. Eucharistiâ refectis. Item Indulgentiam plenariam in mortis articulo, corde contrito saltem nomen Jesu invocando. Item sumentibus SS. Eucharistiam singulis mensibus Indulgentiam 7 annorum & totidem quadragenas. Qui verò curabunt ut alij pueri, famuli &c. ad Catechesim accedant, ducentos dies Indulg. lucrantur

crantur. Et qui in diebus stationum Urbis Catechesim docuerint, aut discent, lucrantur Indulgentias stationum; quibus & aliæ in citata Bulla adijciuntur.

Paucas pro notitia Fidelium Indulgentias, easque ex certioribus recensui, de cetero Curatores animarum tam sæculares, quàm Regulares in Missionibus plures habent Indulgentias suo vel Ordini, vel Ecclesiæ attributas prout eas à Sede Apostolica obtinuerunt.

CAPUT VIII.

Praxis & forma Hæreticos Ecclesiæ Catholicæ reconciliandi.

PRimò, Si hæreticus, qui cupit reconciliari Ecclesiæ habeat justam causam dubitandi an fuerit inter hæreticos validè baptizatus, debet ante omnia Baptismus illi sub conditione conferri, cum hac forma, Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris &c.

Secundò, Si Sacerdos, qui hæreticum reducit, non habeat facultatem extraordinariam, quæ requiritur ab absolvendum ab hæresi, debet eum remittere ad Episcopum, vel alium qui tale privilegium habet, ut ab hæresi, & excommunicatione illi adjuncta absolvatur.

Tertiò, Debet instrui in punctis fidei, præsertim contentis in Symbolo Apostolorum, & in præcipuis articulis, in quibus anteà diffidebat ab Ecclesia Romana: quos inventes explicatos suprà in parte 2. controversiarum fidei.

Quartò, Ante Confessionem Sacramentalem debet ab eo exigi Hæresis abjuratio, nuncupando professionem Catholicæ fidei juxta formulam in Tridentino præscriptam, quam pro Confessarij commodo in hujus cap. fine subijciemus.

Si is, qui reconciliatur, fuerit tantùm occultè hæreticus, sufficit dictam fidei professionem aut æquivalentem occultè præstare, cum vera contritione de sua hæresi, & firmo proposito non relabendi, ita Thom à Jesu de convers. gent. l. 8. p. 2. Quòd si fuerit publicè hæticus requiritur abjuratio publica, v. g. præsente aliquo populi cœtu in Sacro, aut Concione: nisi tamen gravis damni periculum à publica abjuratione excuset.

Quintò, Debet instrui de modo examinandi conscientiam in ordine ad Confessionem generalem suorum peccatorum, quod commodè fiet proponendo ipsi præcepta Decalogi, ut à nobis inferiùs explicata, aut in alia forma breviori. Ut verò exponat admissa contra præcepta Ecclesiæ, ut est omissio Sacri, jejunij &c. sufficit explicare spatium temporis, quo in hæresi versatus fuit, ex hoc enim illa satis intelliguntur. Hæc autem Confessio fieri debet, & pœnitentia idonea injungi, antequam ad sacram Communionem admittatur.

Sextò, Priùs absolvi debet à vinculo excommunicationis, quam per Hæresim incurrit, quàm ipsi conferatur absolutio peccatorum. Excommunicatio enim impedimentum est absolutionis Sacramentalis ab hæresi, & cæteris peccatis.

Postremò, Post absolutionem ab excommunicatione, hæresi, & peccatis, admonendus est (nisi prudentia aliud dictet) manere irregularitatem, & incapacem esse ad Ordines sacros. & beneficia Ecclesiastica, nisi accedat dispensatio Pontificis, vel alterius cui ille dispensandi potestatem commisit.

Potest denique Confessarius, si habeat Missionarij privilegium, hæretico sic converso in prima Communione pro majori animæ solatio Plenariam peccatorum Indulgentiam largiri.

Forma Professionis Fidei ex Trid. & Bulla Pij IV.

EGo N. N. firmâ Fide credo, & profiteor omnia, & singula, quæ continentur in Symbolo Fidei, quo Sancta Romana Ecclesia utitur, videlicet.

Credo in unum Deum Patrem omnipotentem &c. Apostolicas, & Ecclesiasticas traditiones, reliquasque ejusdem Ecclesiæ observationes, & constitutiones firmissimè admitto, & amplector. Item sacram Scripturam juxta eum sensum, quem tenuit, & tenet Sancta Mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione sacrarum Scripturarum, admitto: nec eam unquam nisi juxta unanimem consensum Patrum accipiam, & interpretabor. Profiteor quoque septem esse verè, & propriè Sacramenta novæ Legis à Jesu Christo Domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis, licet non omnia singulis, necessaria, scilicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem, & Matrimonium illaque gratiam conferre, & ex his Baptismum, Confirmationem, & Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoque, & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in supradictorum omnium Sacramentorum administratione recipio, & admitto. Omnia, & singula, quæ de peccato originali, & de justificatione in sacrosancta Tridentina Synodo definita, & declarata fuerunt, amplector, & recipio. Profiteor pariter in Missa offerri Deo verum, proprium, & propitiatorium Sacrificium pro vivis, & defunctis: atque in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento esse verè, realiter, & substantialiter Corpus, & Sanguinem unà cum anima, & divinitate Domini nostri Jesu Christi, fierique conversionem totius substantiæ panis in Corpus, & totius substantiæ vini in Sanguinem: quam conversionem Catholica Ecclesia transubstantiationem appellat. Fateor etiam sub altera tantùm specie totum, atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi. Constanter teneo Purgatorium esse, animas

animasque ibi detentas fidelium suffragijs juvari : Similiter & Sanctos unà cum Christo regnantes venerandos , atque invocandos esse , eosque orationes Deo pro nobis offerre ; atque eorum reliquias esse venerandas : Firmissimè assero imagines Christi, ac Deiparæ semper Virginis , nec non aliorum Sanctorum habendas , & retinendas esse , atque eis debitum honorem , ac venerationem impertiendam. Indulgentiarum etiam potestatem à Christo in Ecclesia relictam fuisse , illarumque usum Christiano populo maximè salutarem esse affirmo. Sanctam Catholicam , & Apostolicam Romanam Ecclesiam omnium Ecclesiarum Matrem , & Magistram agnosco : Romanoque Pontifici B. Petri Apostolorum Principis Successori , ac Iesu Christi Vicario veram obedientiam spondeo , ac juro : cætera item à sacris Canonibus , & Oecumenicis Concilijs, ac præcipuè à sacrosancta Tridentina Synodo tradita , definita , & declarata , indubitanter recipio , atque profiteor , simulque contraria omnia , atque hæreses quascumque ab Ecclesia damnatas , & rejectas , & anathematizatas , ego pariter damno , reijcio , & anathematizo. Hanc veram Catholicam Fidem , extra quam nemo salvus esse potest , quam in præsenti spontè profiteor , & veraciter teneo eamdem integram , & inviolatam usque ad extremum vitæ spiritum constantissimè (Deo adjuvante) retinere , & confiteri , atque à meis subditis , vel illis , quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri , doceri , & prædicari , quantùm in me erit , curaturum , Ego idem N. N. spondeo , voveo , ac juro. Sic me Deus adjuvet , & hæc Sancta Dei Evangelia.

Praxis disponendi ad actus in Contritione perfecta requisitos.

1. COnsidera N. seriò, & cum intimo animi sensu, Te graviter offendisse , & toties offendisse infinitam Dei majestatem , tuum Creatorem , Redemptorem , & Iudicem supremum , qui eodem momento quo peccabas poterat Te detrudere ad æterna inferorum supplicia , in quibus hac ipsa hora , & per infinita annorum millia sine spe veniæ ardere debuisses, ut alij innumeri , *Anima quæ peccaverit ipsa morietur.*

1. Ex altera parte expende, Paternam Dei Misericordiam , Bonitatem , & Benignitatem infinitam , qui Te tanquam Filium prodigum , expansis in Cruce brachijs , ad pœnitentiam adducit , & inclinato Capite ad osculum æternæ pacis & amoris admittit , dicens , *Nolo mortem peccatoris, sed magis ut convertatur* & vivat. Quis Rex aut Princeps subditum & mancipium suum Læsæ majestatis reum tam benignè absolueret , & ad suam aulam & gratiam admitteret ? O Pater misericordiarum ! O Deus totius consolationis meæ.

Actus brevis Contritionis perfectæ cum spe veniæ, propositio emendationis &c.

DOmine Iesu Christe, Creator & Salvator meus, 1. Doleo medullitus ex toto corde, & ex tota anima mea, quod ego ingratus toties offenderim, & tam graviter offenderim infinitam majestatem, & amabilissimam bonitatem tuam; & ideo doleo vel maximè, quia Tibi Deus meus peccando displicui, quem propter teipsum & tuam infinitam bonitatem & excellentiam super omnia diligo & amo, & amplius amare desidero in æternum. 2. Proinde firmiter statuo ac propono me non amplius Te offensurum, sed omnes peccandi occasiones pro viribus devitaturum: me insuper de noxis meis ritè confessurum, & pœnitentiam, quæcunque injuncta fuerit, expleturum. 3. Ut verò nunc animo contrito & humili peccatorum meorum veniam supplicter efflagito, ita firmiter spero ac confido, ab infinita bonitate tua per merita sanctissimæ Passionis, Sanguinis, ac mortis tuæ, ea mihi remittenda: præstandam etiam gratiam quâ vitam meam emendem, & in sanctissimo servitio tuo usque in finem perseverem. Amen.

Forma integra Absolutionis, ut est in Rituali Romano expressa.

MIsereatur tui omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis perducat te ad vitam æternam, Amen. *Deinde elevatâ manu pergit,* Indulgentiam, absolutionem, & remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens, & misericors Dominus, Amen.

Dominus noster Iesus Christus te absolvat, & Ego authoritate ipsius Te absolvo ab omni vinculo, excommunicationis, suspensionis, *hæc vox circa laicos omittitur*, & interdicti, in quantum possum, & tu indiges: Deinde ego te absolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen.

Passio Domini nostri Iesu Christi, merita B. Virginis, & omnium Sanctorum, quidquid boni feceris, & mali sustinueris, sit tibi in remedium peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium æternæ vitæ, Amen.

Nota; *In absolutione Hæretici in foro interno addi solet*: Ab omni vinculo excommunicationis, quam per Hæresim incurristi, & restituo te Sacramentis Ecclesiæ, & Communioni Fidelium.

Remedia & Documenta, à Confessario Pœnitenti suggerenda contra singulas Peccatorum species, traduntur infra Tractatu 5. in fine.

TRAC-

TRACTATUS QUARTUS

DE

SACRAMENTIS

Reliquis in genere & specie.

CAPUT PRIMUM.

De pertinentibus ad Sacramentum in communi.

SAcramentum in genere est signum sensibile gratiæ justificantis, à Deo institutum, ut Sanctitatem causet. Numerum Sacramentorum esse septenarium &c. probavimus suprà in controver. part. 1. tr. 2. cap. 6. 11.

Ad essentiam Sacramenti pertinet materia, & forma, & debita utriusque coëxistentia. Essentialis etiam est institutio Christi, & intentio Ministri, & in adultis plerumque intentio quædam, & dispositio suscipientis. Quæ omnia cum alijs huc pertinentibus per paucas assertiones elucidanda erunt.

§. 1. *Quæ, & qualis esse debeat materia & forma Sacramentorum.*

DIco primò, Sacramenta novæ Legis (quæ in usu consistunt) constant rebus ut materiâ, verbis ut formâ: præter Matrimonium, quod perfici potest nutu, scripto, aut alijs signis quæ verbis æquivalent.

Ratio est, quia materia Sacramenti, v.g. ablutio infantis in Baptismo, est res ex se indeterminata ut sit signum, & causa gratiæ sanctificantis: ergò debet ea in ratione talis signi determinari per verba, quæ ex sua institutione vim habent aliquid determinatè significandi; & quæ à Christo assumpta sunt ut simul cum certa materia intrinsecè constituant signum causativum gratiæ sanctificantis. Dixi, hoc intelligendum de Sacramentis, *quæ in usu consistunt*, propter Eucharistiam, quæ post Consecrationem servatur, & permanet Sacramentum, etsi verba Consecrationis pridem defierint.

Contra hanc assertionem objcit *Scotus in* 4. *dist.* 16. *quæst.* 1. In Sacramento Pœnitentiæ sola absolutio Sacerdotis significat gratiam, & remis-

remissionem peccatorum non autem pœnitentis Confessio; ergò Confessio non est pars hujus Sacramenti, sed tantùm conditio extrinseca ad absolutionem prærequisita.

Respondeo negando antecedens: Quia voluit Christus ad constituendum Sacramentum Pœnitentiæ assumere totam formam externam in Iudicio requisitam, ad hanc autem formam non tantùm spectat sententia Iudicis, sed etiam declaratio delicti, quæ sita est in Confessione pœnitentis. Idque probatur ex Tridentino sess. 14. cap. 3. *Sunt autem quasi materia huius Sacramenti, ipsius pœnitentis actus, qui quatenùs in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque & perfectam peccatorum remissionem ex divina institutione requiruntur, hac ratione pœnitentiæ partes dicuntur.*

Dico secundò: Materiæ & formæ conjunctio, & coëxistentia physica non est necessaria ad valorem Sacramenti, sed tantùm moralis, ita scilicet ut communi judicio censeatur forma cadere supra materiam. Hinc validus est Baptismus, etsi paulò ante vel post ablutionem infantis pronuncietur forma, ego te baptizo. Valet etiam absolutio, etsi uno vel altero die post Confessionem proferatur. Forma autem Consecrationis requirit ut hostia sit præsens, & sensu perceptibilis à Sacerdote pro eo tempore, quo proferuntur verba Consecrationis. Ratio hujus diversitatis petitur ex eo, quod in uno Sacramento præ alio faciliùs, in majori temporis aut loci distantia, intelligatur forma materiam determinare, & cum ea constituere unum signum sacramentale, quod ex diversa signi natura, & morali æstimatione judicari debet.

Dico tertiò: Sacramentorum omnium materia, & forma à Christo determinata est, quæ salvo Sacramenti valore, quoad substantiam mutari nequeunt.

Probatur conclusio ex Trident. sess. 21. cap. 2. ubi dum declarat in Ecclesia fuisse perpetuò potestatem, ut in Sacramentorum dispositione ea statueret & mutaret, quæ magis expedire judicaret, expressè addit, *salvâ eorum substantiâ*: Ergò non habet Ecclesia potestatem aliquid immutandi in materia & forma, cùm hæc ad Sacramentorum substantiam pertineant, undè colligitur ipsius Christi potestate sublimiori ea constitui debuisse.

Contrà objicies: Ante Tridentinum materia Matrimonij erat consensus contrahentium signis utrimque expressus, absque Parochi, & testium præsentia: Atqui post Tridentinum talis consensus sine præsentia Parochi non est materia sufficiens in Sacramento Matrimonij: ergò Ecclesia potuit alicujus Sacramenti materiam immutare.

Respondeo, admisso ant. negando consequentiam. Ecclesia enim isto casu non immutavit formaliter materiam in Sacramento Matrimonij à Christo institutam, quæ fuit traditio potestatis in mutua corpora per contractum validum, & legitimum: Ecclesia autem tantùm statuit, ut traditio illa clandestina non esset ampliùs valida in ratione contractus, atque ita deesset conditio requisita, ut comprehenderetur.

tur sub materia à Christo instituta, qui pro materia matrimonij non quemlibet contractum, sed omnino validum sufficere voluit.

Porrò quanta materiæ aut formæ mutatio Sacramentum invalidet, de singulis infrà dicetur.

Hâc thesi sic constitutâ, corruit gemina hæresis, unà Lutheri negantis certam verborum formam à Christo in Baptismo, aliisve Sacramentis constitutam: altera Calvini asserentis verbum in Sacramentis debere esse non consecratorium, sed concionatorium, sic nempè prolatum, ut possit fidem in audientibus excitare, cujus unius actu, & exercitio vult omnes etiam baptizatos justitiam adipisci. At Calvinum erroris hic arguent ipsi infantes baptizandi, quibus necesse erit Calvinistam per septem annos Baptismi verba inclamare, antequam ijs, rationis usu carentibus, unum fidei actum extundat.

§. 2. *De Intentione Ministri, ac suscipientis, & qualis ad valorem Sacramenti requiratur.*

DIco primò, Intentio Ministri essentiam Sacramenti necessariò ingreditur.

Probatur ex principio generali. Illud est de rei essentia quo sublato, cæteris permanentibus, tollitur rei essentia. Sed sublatâ Ministri intentione, manentibus rebus & verbis, perit essentia Sacramenti; ergò illa Sacramenti essentiam ingreditur. Minor patet ex Trid. sess. 14. cap. 6. ubi de Sacramento Pœnitentiæ docet, etsi reliqua adsint, nihil fieri, si Sacerdoti desit animus verè absolvendi. Hinc etiamsi Sacerdos super hostiam aut calicem formam Consecrationis debitè pronunciet, si careat intentione consecrandi, nihil efficiet: & sic de cæteris.

Objicies primò: Nihil intrinsecè requiritur ad constituendum quodvis compositum præter materiam, formam, & unionem, quâ inter se copulantur. Ergò nec ad Sacramentum aliud desideratur quàm materia, & forma, & debita utriusque coëxistentia.

Respondeo, Intentionem Ministri se tenere ex parte formæ, nam ad formam Sacramenti non instituit Christus verba quocumque modo prolata; sed simul cum debita intentione conficiendi Sacramentum.

Objicies secundò: Intentio Ministri aliquando est peccaminosa: ergò non potest esse pars Sacramenti, quæ gratiam causare debet.

Respondeo neg. consequentiam: Quia Sacramentum non causat gratiam aut Deum movet, ut est actio Ministri, sed ut est actio à Christo instituta, etsi per malum Ministrum malè exerceatur. Sicut Deus inclinatur ad præstandam gratiam propter eleëmosynam justu Domini concessam, etsi famulus ex mala intentione illam distribuat.

Objicies tertiò: Ergò valor Sacramenti erit incertus, si pendeat ab intentione in Ministri pectore recondita, & hominibus ignota.

Res-

Respondeo negando sequelam : Habebit enim certitudinem moralem, quam Christus voluit sufficere in Sacramentis, non ab Angelis, sed ab hominibus humano more administrandis, quibus nihil est facilius quàm actioni externæ intentionem internam adjungere, nisi eam ex sacrilego animi decreto ultrò cohibeant, quod vix de aliquo, nisi bipedum nequissimo, præsumi potest.

Dico secundò, Intentio suscipientis est etiam de intrinseca essentia Sacramenti, quod confertur adulto, præter Eucharistiam, ita *Lugo hic disp. 2. n. 141.* cum communi Doctorum sententia. Hujus ratio fundatur in argumento quo superiorem thesim stabilivimus.

Dixi, *Sacramenti quod confertur adulto*, quia in parvulis, cùm sint rationis expertes, intentio nulla requiritur. Addidi, *præter Eucharistiam*, quia ad eius essentiam, & valorem sola requiritur intentio Ministri conficientis Sacramentum, non verò suscipientis.

Sed hic ulteriùs quæritur, Qualis debeat esse illa intentio Ministri ad Sacramenti valorem requisita? Pro resolutione

Dico tertiò: Requiritur in Ministro intentio saltem faciendi id quod facit Ecclesia, id est, ut intendat saltem confusè actionem externam Sacramenti ponere ob illum finem aut effectum, quem Christiani communiter per eam actionem obtineri volunt.

Probatur ex Trid. sess. 7. Can. 11. requirente in terminis intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, contra Lutherum, Calvinum, aliosque Sectarios, qui volunt solâ actione externa perfici Sacramentum, etsi Minister ostendat se tantùm joco verba proferre. Verùm qui sic operatur non agit more Ecclesiæ, quæ effectum Sacramenti seriò intendit, sed more Lutheri aut Calvini, quibus per tales jocos gratia tantum jocosa debetur.

Quia verò inter Theologos considerari solet triplex intentio, primò, *actualis*, quæ actu existit quando conficitur Sacramentum: Secundò, *habitualis*, quæ est voluntas præterita, & nondum retractata: Tertiò, *virtualis*, quæ est quidem præterita, sed pesistens in aliquo effectu à se posito: Quæritur; Utra harum ad conficiendum validè Sacramentum sufficiat?

Dico quartò: Non sufficit in Ministro intentio habitualis, sed requiritur saltem virtualis.

Prima pars probatur: Ideò requiritur aliqua intentio, ut actio Sacramentalis sit voluntaria, & humano modo à Ministro exerceatur: Sed intentio habitualis, quæ neque in se, neque in suo effectu amplius existit, non potest actionem præsentem reddere voluntariam, cùm nequeat ullo modo eam causare, & efficere ut à voluntate dependeat. Ergò nullo modo sufficit ad Sacramentum.

Hinc, etsi heri volueris infantem baptizare, & hodie contingat te inadvertenter aquam illi inspergere, & formam pronunciare, nullo modo validum erit Sacramentum.

Dices, Sufficit in Sacerdote intentio habitualis ut alteri applicetur fructus sacrificij: ergò eadem sufficiens erit ut conficiatur Sacramentum.

Res-

Respondeo neg. consequentiam: quia intentio habitualis, quæ nullo modo amplius existit, potest esse causa objectiva movens Deum ut alteri applicet fructum sacrificij, sed non potest esse causa physica, à qua in præsenti profluat actio Sacramentalis.

Secunda pars pro intentione virtuali sic probatur. Quia per intentionem virtualem actio Sacramentalis dependet à voluntate Ministri, hæc enim est causa cur actio illa exerceatur.

Si quæras, quomodò possit intentio virtualis causare actionem præsentem, cum ipsa actu præterierit?

Respondeo, non omninò præterijsse, vel enim relinquit aliquem effectum ex quo præsens actio procedit, vel certè (quod verius puto) post illam perseverat volitio quædam actualis tam tenuis ac remissa, ut agens per actum reflexum non possit illam in se percipere, mentis præsertim acie in res alias distractà. Neque enim necesse est, ut actus omnes quos elicimus reflexè advertamus: alioquin & ipsos actus reflexos percipere oporteret, & in hos iterùm per alios actus intendere, continuâ serie in infinitum progrediendo, quod dici nequit. Hujus inadvertentiæ experimentum habemus in illis, qui ex arte fides pulsant, aut qui aliquid describunt, aut legunt, quibus existimo inesse actum voluntatis tenuem, ac remissum, quo in singulos fidium tactus, & scriptionis apices actu feruntur, etsi ad singulos quos eliciunt actus ipsi non reflectant. Constat enim illas actiones a voluntate dependere, cùm possint pro eius arbitrio cohiberi, aut continuari.

Simili igitur modo dicetur Sacerdos habere intentionem virtualem consecrandi hostiam, qui cum voluntate celebrandi perrexit ad templum, accessit ad altare, & Sacrum legit, etsi neque in his actionibus, neque dum actu consecraret ullam adverterit se consecrandi intentionem habere.

Dico quintò: In suscipiente sufficit intentio habitualis declarata ad valorem Sacramenti. Dixi, *ad valorem*, quia hic non agitur de dispositione requisita ad fructum Sacramenti percipiendum, de illa in singulis Sacramentis agetur.

Colligitur assertio ex Cap. Majores, & ex Conc. Arausicano 1. Can. 11. ubi dicitur: *Obmutescens baptizari, aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium aliorum verbis habet.* Atqui in eo, qui sic obmutuit, sola est intentio habitualis, quia tantùm est voluntas præterita non retractata, ergò &c.

Ratio hujus est, quod intentio suscipientis non debeat activè causare actionem Sacramentalem, sed sola intentio Ministri; suscipiens autem ad confectionem Sacramenti tantùm passivè se habere solet. Hinc, si aliquis delirans, anteà perijt v.g. Baptismum, aut Eucharistiam, debet ei in vitæ periculo conferri, quamvis in isto statu nullam videatur habere suscipiendi Sacramenti intentionem actualem, aut virtualem.

QUÆRES, An fides, & probitas Ministri requiratur ad valorem aut fructum Sacramenti?

Res-

Respondeo negativè: Ac proindè validum, & fructuosum est Sacramentum collatum à Sacerdote impio, aut etiam in hæresim prolapso, si suscipiens ex parte sua sit ritè dispositus.

Probatur ex Trid. sess. 7. c. 6. & 7. ubi declarat Sacramenta semper conferre gratiam non ponentibus obicem. Collata autem ab hæreticis Sacramenta esse valida, & non iteranda definivit Ecclesia contrà S. Cyprianum, qui olim contrarium errorem tuebatur.

Neque refert quod hæretici non sint vera Membra Ecclesiæ: quia administrando Sacramenta non agunt tanquàm membra, sed tanquàm instrumenta externa, quorum ministerium placuit Ecclesiæ usurpare, ut subveniret fidelium necessitati.

§. 3. *De Effectibus Sacramentorum, & modo quo causantur.*

DIco primò: Omnia Sacramenta novæ legis causant gratiam ex opere operato. Dicitur gratia, aut alius effectus, causari ex *opere operato*, quando confertur ex vi operis externi procedentis ab alio quàm a suscipiente Sacramentum, sicut fit in Baptismo infantium. Dicitur autem gratia causari ex *opere operantis*, quando datur ex vi actus interni meritorij qui elicitur ab ipso operante.

Thesis hæc asseritur à Trid. sess. 7 Can. 8. Et patet ex eo, quod Sacramenta agant non tantùm ut opus Ministri, sed multò magis ut opus Christi, qui voluit suo nomine per Ministros Sacramenta conferri, ut ex suis meritis actu positis operentur. Undè sicut eleëmosyna collata à famulo dicitur opus operatum Domini, sic Sacramentum recte nuncupatur opus Christi volentis illud suo nomine administrari.

Ubi adverte, præter gratiam sanctificantem annexas esse singulis Sacramentis gratias actuales ordinatas ad finem Sacramenti suo tempore obtinendum, v. g. Baptismus præstat auxilia ad alia Sacramenta posteà dignè suscipienda; Confirmatio ad constantem fidei Professionem, & sic de cæteris.

Dico secundò, Sacramenta conferunt æqualem gratiam æqualiter dispositis, & majorem pro majori suscipientis dispositione.

Probatur ex Trid. sess. 6 Can. 7. ubi cùm dixisset Baptismum esse causam instrumentalem justificationis, adjungit, quod justitiam accipimus unusquisque secundùm propriam cujusque dispositionem.

Dices, Ex illa assertione sequeretur illum, qui in susceptione Sacramenti omittit majorem dispositionem graviter peccare; quia liberè opponit obicem majori augmento gratiæ.

Respondeo negando sequelam: Quia suscipienti non est præceptum, ut ad illud majoris gratiæ incrementum se disponat, cum Trid. ad susceptionem Eucharistiæ statum gratiæ tantùm requirat. Est tamen hæc res consilij, & magno hominibus solatio, quod pro mensura devotionis cum qua ad hos gratiæ fontes accesserint, certò sciant se uberiorem meritorum copiam relaturos.

Quæstio celebris est; An Sacramenta gratiam causent physicè, an tantùm moraliter? Pro causalitate physica stat firmiter Schola Thomistica,

stica, *Suares, alijque*. Partem his oppositam sustinet *Vasquez*, *Lugo*, ac plerique recentiores, pro brevi resolutione.

Dico tertiò, Sacramenta causare gratiam tantùm moraliter, id est, movendo tantùm objectivè Deum ut ipse in anima gratiam operetur.

Et probatur primò, Quia nihil cogit afferere gratiam in Sacramentis aliter produci quam extra Sacramenta: At extra Sacramenta producitur gratia physicè à solo Deo; ergò etiam in Sacramentis: gratiæ enim natura, & excellentia exigere videtur, ut à solo Deo physicè procedat.

Probatur secundò: Quando contingit sublato obice Sacramentum præteritum reviviscere, tum demùm animæ gratia infunditur: atqui illa gratia non potest à Sacramento physicè produci, cùm amplius non existat dum in animam gratia recipitur: ergo uti in illo Sacramentum ad efficientiam gratiæ moraliter tantùm concurrit, ita in cæteris fieri meritò concludes.

Objicies cum Thomistis: Perfectior est modus causandi physicus quàm moralis; ergo dignitas Sacramentorum illum sibi vindicare debet.

Respondeo neg. consequentiam: Eximia enim perfectio est, quod Sacramento exhibito, tanquam Christi syngrapho, debeat Deus per se gratiam causare; sicut quantumvis magna sit excellentia Matris Dei, illa tamen non requirebat ut Deipara Christi animam per se crearet, uti omnes admittunt.

Instabis cum *Suare*, Patres frequenter dicunt Sacramenta operari, producere, efficere in nobis gratiam, quod propriè dici nequit de causa morali.

Respondeo Patres eodem loquendi modo afferere Passionem, & Sanguinem Christi in nobis gratiam operari, ad quam constat, ea tantùm moraliter concurrere, movendo Deum, ut suam nobis gratiam largiatur.

§. 4. *Quid sit Character sacramentalis?*

REspondeo, Characterem sacramentalem esse signum quoddam spirituale, in anima indelebile, & ab alijs distinctivum, quod in eadem persona non iteratur. Tria sunt Sacramenta, quæ Characterem sacramentalem imprimunt, Baptismus, Confirmatio, & Ordo.

Constant hæc ex Conc. Florentino, & Tridentino sess. 7. Can. 9. contra Wicleffum, & Calvinum. Et de hoc Charactere videtur esse illud Augustini, *tract. 5. & 6. in Ioannem*; Si baptizatus Charitatem, non habet, Characterem quidem impositum habet, sed desertor vagatur.

Ratio cur illa Sacramenta Characterem imprimant, est tantùm voluntas Christi: cujus motivum fuisse videtur, tradere signum perpetuò distinctivum personæ ad certum statum à se cooptatæ. Per Baptismum enim assumitur homo in Christi familiam, per Confirmatienem in militiam, per Ordinem in ministerium: quod in alijs Sacramentis

locum

locum non habet, quæ ad succurrendum necessitatibus in vita occurrentibus instituta sunt, ideoque possunt sæpiùs iterari. Illa autem tria cùm significent statum aut potestatem permanentem, nequeunt iterari, aut eorum Character in hac vita deleri. Imò, ex communi Theologorum sententia, manet etiam post mortem Character ille in Beatis ad Christi gloriam, & in damnatis ad eorum confusionem sempiternam.

Opponunt quidam Novatorum, Characterem hunc præsertim in Ordine ac Confirmatione superfluum & fictitium esse, ex eo quod illius antiqui Patres non meminerint.

Sed ut paucis respondeam, Etsi illius mentio apud Patres non extaret (quod minimè admitto) satis tamen constat eam doctrinam tam ex Concilijs, quam ex communi Theologorum consensu recipiendam esse. Neque enim omnia ilico repudianda sunt, quæ disertè in Patrum Scriptis non exhibentur.

Annotatio de Sanctis Patribus.

ATque hic in ordine ad alias hoc tempore quæstiones obiter notandum, Inanem esse hodie strepitum quorundam Scriptorum, ac si actum esset de *Sanctorum Patrum* authoritate, si quis asserat, Aliqua magis esse Theologis recentioribus, quàm priscis Patribus cognita, & explorata. Quæro ego, An non potuit D. Thomas, longo post Patres sæculorum intervallo, legere & intelligere easdem Scripturas, eadem Concilia, aliaque veterum monumenta, ex quibus, exempli gratiâ S. Augustinus aut S. Ambrosius suam scientiam hauserunt? An non potuit idem exhaurire ipsius Augustini volumina, & alia plurima quæ postea per sex septemuè integra sæcula illis accessere. Non potuit tamen è converso S. Augustinus, aut ullus Patrum novisse omnia quæ post suum obitum decem & amplius sæcula hactenus in lucem protulerunt: qualia sunt quæ sancita fuere in Concilio Florentino, & in Lateranensi; & in Tridentino circa varias quæstiones tot sæculis exortas, circa reservationes, concessiones, ritus, facultates, reformationes, novarum legum institutiones, & antiquarum declarationes: præter innumera Pontificum Diplomata, & decreta tanto temporum intervallo constituta. Neque enim vasti tot Conciliorum Tomi qui nunc extant, neque integra Bullarum Apostolicarum volumina, neque totum Corpus Iuris Canonici ac Civilis, neque ampliſſima Scholasticorum Operum Bibliotheca, Doctoris etiam Angelici, Subtilis, Seraphici studio, torque sæculorum præclaris elucubrationibus locupletata, ad S. Augustini, aut primorum Patrum conspectum unquam pervenerunt. Hæc tamen haud dubiè universa Theologis modernis ad varias resolutiones subsidium præbent ampliſſimum. Cur ergo piaculum erit tam grande tamque invidiosum si quis dicat, Recentiores Theologos ex his aliqua posse certius deducere quam ex Antiquorum scriptis resolui possint? Ac si post elucubrata veterum Scriptorum

torum volumina omnes scientiarum fontes exaruissent. Hoccine est, *Hæreticorum more Patres aspernari? aut modernos Scriptores ipsis præferre?* Fuerunt sanè sine controversia antiqui Patres, & S. Augustinus imprimis, prima & suprema Ecclesiæ luminaria, sic tamen secuturis sæculis suam lucem communicarunt, ut propriam illis non abstulerint. Horum Patrum splendori si quis detraheret, meritò ipse obscurus, & nullo nomine dignus reputandus esset. Verùm longè aliud est S. Augustino aliquid detrahere, aliud illis modernis non assentiri qui conantur omnibus ejus Scriptis authoritatem definitivam vindicare, aut ea Pontificum decretis opponere, aut in damnatæ ab illis doctrinæ patrocinium adscíscere. Hisce conatibus si quis obsistat, illum quilibet æquus judex, & ipse S. Augustinus sux authoritatis & doctrinæ sincerum assecla & defensorem meritò agnoscet.

CAPUT II.

De Sacramento Baptismi.

§. 1. *De eius materia, forma, & unitate.*

1. BAptismus definitur in Catechismo Tridentini par. 2. c. 2. Sacramentum regenerationis per aquam in verbo. Proprium enim Baptismi est homini primam gratiam, & vitam spiritalem conferre, ut qui nascitur filius iræ & mortis per peccatum originale, incipiat per Baptismi gratiam renasci in sortem, & adoptionem filiorum Dei, juxta illam Christi sententiam *Ioan.* 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Præceptum tamen Baptismi suscipiendi omnibus commune non nisi post resurrectionem suam evulgavit *Matth. ult.* Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: ita cum communi D. Thom. quæst. 66. art. 2.

2. Ex his colligit Ecclesia materiam Baptismi remotam à Christo constitutam esse aquam elementarem, prout usibus humanis inservire solet: materiam verò proximam esse ablutionem corporis, quæ per aquam exercetur. Quod si contingat aliquid horum deficere, ut vel aqua non sit naturalis, vel non idonea ad corporis ablutionem, Baptismus erit invalidus, defectu materiæ à Christo requisitæ, quam supra cap 1. §. 1. ostendimus pertinere ad essentiam Sacramenti, & à nullo posse immutari.

3. Hinc in ordine ad praxim, Dicendum primò, Aquam per mixtionem alterius corporis definere esse materiam Baptismi, quando in toto mixto plus extraneæ substantiæ quam aquæ continetur: quod colligi debet ex odore, sapore, densitate, alijsque accidentibus, quæ sen-

sensuum experimento percipiuntur, uti habet sententia communis cum D. Thoma quæst. 66. art. 4. Et probatur ex eo, quod inter homines tale mixtum non soleat pro aqua usuali haberi aut usurpari, quando autem mixtio non est adeò notabilis, non definit aquæ nomen, & usum retinere.

Undè inferes primò etsi non sufficit lutum, validè tamen per aquam lutosam Baptismum conferri: Secundò, non sufficere aquam artificialem, qualis est aqua rosacea, aut alia, quæ ex floribus aut herbis distillatur, quia magis habet floris, quàm aquæ substantiam: tertiò idem dicendum de sale resoluto, de saliva, sudore, aut lachrymis: non autem de tenui cerevisia quam probabiliùs est aquæ naturam non amittere. Nihil proindè horum adhibendum est, nisi infantis fine Baptismo morientis necessitas cogat.

4. Dicendum secundò, Aquam accidentaliter transmutatam non esse materiam Baptismi quamdiu non est idonea ad abluendum, secùs quando potest ablutioni servire. Hinc aqua in glaciem, aut nivem concreta tunc tantùm potest esse idonea materia Baptismi, quando aliqua ex parte resoluta corpus humectare, & abluere potest. Quod autem aqua sit calida, colorata, aut turbida, nihil obstat valori hujus Sacramenti, quamdiu manet vera aqua, & corpori abluendo accommodata.

5. Dicendum tertiò, Quoad partem corporis abluendam, Baptismum certò validum esse, si caput, pectus, vel scapulæ abluantur, cùm hæ sint præcipuæ partes corporis. Verùm si tantùm manus aut pes abluatur, dubius est Baptismus, ac propterea extra necessitatem illicitè sic confertur. Quod si collatus sit, posteà debet sub conditione repeti. Idem sentiendum de infante pelle adhuc secundinâ circumdato; vel si soli capilli abluantur, ita ut corporis pars non tangatur. *Coninc. Laym. Dianap.* 5. *tr.* 3. *resol.* 1. 2. 3.

6. Sed quæstio est, quæ quantitas aquæ possit ad Baptismi valorem sufficere. Respondeo, quamlibet sufficere quæ serviat ad ablutionem sensu humano perceptibilem, ut docet hic *Hurtado disput.* 1. *diffic.* 6. contra *Suarem*, *Valenc.* &c.

Dices, Qui manè se asperserit aquâ benedictâ verè dicit se hodie non laviisse; ergo ad moralem ablutionem non sufficit quævis aquæ sensibilis asperso aut ablutio.

Respondeo neg. consequentiam: quia affirmans in casu se non laviisse, id non intelligit de quavis morali ablutione, sed de illa in qua solent homines aquâ liberaliùs affusâ manus ac faciem abluere, uti ipsæ circumstantiæ significant.

7. Forma Baptismi in occidentalibus Ecclesijs hæc usurpatur: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen.* Sumitur ex Matt. 28. *Baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Ratio hujus institutionis est: quod cùm Baptismus sit introitus in Ecclesiam Christi, oporteat in eius susceptione expressam fidei Christianæ professionem facere per Dei unius & trini invocationem.

8. Debet in forma Baptismi persona altera à baptizante exprimi, ut appa-

appareat distinctio personarum baptizantis, & baptizandi ; cùm nemo à seipso baptizari possit. c. *debitum* , de Baptismo. Obesset etiam valori omissio vocum, *In nomine Patris &c.* Ratio hujus, est Christi institutio.

9. Accidentales mutationes formæ Baptismi, etsi valorem non impediant, administrationem illicitam reddunt , excepto necessitatis casu, v. g. si omittas, *ego*, aut transpositio fiat , *te ego baptizo*. Item, si aliqua persona transponatur , v. g. nominando Filium ante Patrem : si modica verborum interruptio fiat , aut si superflua addantur , v. g. Ego Joannes te baptizo in nomine Patris omnipotentis , & Filij , & Spiritus Sancti.

10. Si dubium rationabile sit de valore collati Baptismi, repeti debet sub conditione , hâc formâ , *Si non es baptizatus , ego te baptizo in nomine &c.* Idque locum habet , tàm in dubio *juris* , v. g. si Doctores discrepent , an valeat Baptismus tali modo collatus ; quàm in dubio *facti*, si absolutè incertum sit , utrùm fuerit collatus Baptismus, v. g. si infans expositus sit nullâ ipsi adjectâ schedulâ, aut signo quod Baptismus ei collatus fuerit.

11. Facilius sub conditione repetitur Baptismus in infante quàm adulto, eo quod adultus per fidem , & actum contritionis salvari possit, etiamsi Sacramentum Baptismi non acceperit.

QUÆRES *primò* An moderni hæretici dum convertuntur , debeant sub conditione baptizari ?

Respondo negativè regulariter. Si tamen dubium sit , v. g. an adhibita fuerit aqua rosacea , vel an alius aquam applicuerit , alius formam protulerit , sub conditione baptizari debent.

QUÆRES *secundò* : An licitum sit Sacerdoti occultè baptizare filium hæretici de vita periclitantem , si dubitet an validè baptizatus fuerit , vel ad Baptismum posteà susciendum supervicturus ?

Respondeo affirmativè , imò rectè faciet, si sub specie alicujus solatij aut medicinæ præbendæ ad tale ministerium sibi aditum procuret , quantumvis parentes invitos esse cognoscat.

Quod si talis puer vel adolescens sit filius Anabaptistæ , absolutè baptizandus erit, cùm illa Secta non soleat suos ante annum ætatis trigesimum baptizare; nisi aliundè constet puerum aliâ viâ ad Baptismum perveniisse.

§. 2. *De dispositione suscipientis Baptismum.*

1. AD valorem Baptismi non requiritur fides, aut alia bona dispositio suscipientis, sed sufficit libera voluntas, quamvis habita ob perversum finem. Quia conveniens fuit Sacramentum hoc ita à Christo institui, ut quantum moraliter fieri posset, sciretur utrùm homo suscepisset Sacramentum, quod non fieret, si multùm dependeret ab interna dispositione.

2. Ad obtinendam tamen gratiam sanctificantem in Baptismo requiritur bona suscipientis adulti dispositio, conveniens sanctitati Sacramenti quod suscipitur, quia sancta sanctè tractari debent. Et quidem ad Baptismum in adultis requiritur fides supernaturalis, tanquam fundamentum justitiæ Christianæ: deindè pœnitentia, ut colligitur Act. 2. *Pœnitentiam agite & baptizetur unusquisque vestrùm.* Et Marc. ultimo: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit.*

3. Verumtamen opus non est ut contritio hominis baptizandi perfecta sit, sed sufficit attritio ex supernaturali motivo concepta. Est enim hoc Sacramentum per se institutum ut hominem justificet.

4. Peccata ante Baptismum commissa non sunt materia absolutionis post Baptismum conferendæ. Quia potestas clavium non extendit se nisi ad subjectos jurisdictioni Ecclesiasticæ, & respectu eorum actuum, qui tempore jurisdictionis committuntur: soli autem baptizati sunt subditi Ecclesiæ. Ac proindè ab adulto baptizando nulla peccatorum Confessio sacramentalis exigi debet.

5. Extra casum necessitatis non debet Baptismus sine solemnitatibus conferri, etiamsi per unum aut alterum mensem expectandum sit, v. g. dum Patrini adveniant: habenda interim est cura, ne infans sine Baptismo decedat. Quòd si infans, ob periculum mortis, sine solemnitatibus & cæremonijs baptizatus fuerit, solent illæ postea suppleri.

§. 3. *De Ministro Baptismi.*

1. QUivis homo ratione præditus validè baptizat. Nititur hæc assertio institutione Christi, quam usus Ecclesiæ, & traditio ostendit. Ratio verò institutionis est summa Baptismi necessitas.

2. Peccat graviter extra necessitatem baptizans, cui id de jure & ex officio non competit. Peccat itidem ille, cui jure & ex officio competit baptizare, si extra necessitatem non solemniter baptizet, nam Canones ob honorem Sacramenti severè præcipiunt, ut Sacerdos solemniter in Ecclesia baptizet; nisi tamen obstet alicujus personæ infamia, aut damnum notabile inde secuturum.

3. Parentes graviter peccant, qui offerunt prolem baptizandam alieno Parocho, sine licentia proprij. Quia Ecclesiæ ordinationi cum violatione alieni juris adversantur. Nisi constet speciale privilegium intervenire.

4. In

4. In casu necessitatis hic ordo observandus est; ut præsente Sacerdote aut Episcopo non baptizet Diaconus: præsente Diacono non baptizet Clericus inferior; præsente Clerico non Laicus; præsente viro non fœmina, denique præsente fideli non hæreticus aut infidelis. Etsi hic ordo pervertatur, ita ut præsente Sacerdote alius seu Clericus, seu Laicus baptizare præsumat, erit peccatum sacrilegij mortale, similiter si infidelis baptizet præsente fideli. Circa Clericos verò Sacerdote inferiores, marem item & fœminam, non videtur esse culpa plusquam venialis: imò nulla erit, si causa subsit.

5. Minister Baptismi debet esse unicus; quare si alius materiam apponat, alius formam proferat, nihil efficitur. Quia tali casu forma, ego te baptizo est falsa, cùm illam proferrns non baptizet aquam applicando. Quod si simul plures Ministri materiam & formam super uno homine baptizando absolutâ intentione simul absolvant, singuli vere conficiunt Sacramentum tanquam causæ totales. Ratio est, quia unius actio alterius actionem non impedit, & uterque verè baptizat.

6. Requiritur etiam in Ministro intentio baptizandi saltem confusa more Ecclesiæ, ut c. 1. §. 2. probatum est.

Si contingat Ministrum baptizare marem quem putat esse fœmellam, nihil oberit valori Baptismi. Quia intendit baptizare infantem sibi præsentem. *Bonac p. 4. n. 26. &c.*

7. In homine apud hæreticos paptizato possunt suppleri cæremoniæ; sed non est moris, ne fortasse rudis populus existimet nos hæreticorum baptisma debitâ formâ collatum tanquàm minùs validum improbare.

Quæres *primò*: An Parochus baptizare debeat infantem quem obstetrix affirmat se, apparente mortis periculo, ritè baptizasse? Negat *Sotus*, *Victoria*, *de Castrò & plures alij*, asserentes solummodò supplendas esse cæremonias, quæ solent in publico Baptismo adhiberi,

Respondeo tamen, in tali casu infantem iterùm à Parocho sub conditione baptizandum esse, si præter obstetricis testimonium aliam certitudinem non habeat de Baptismo validè administrato. Confirmatur hæc responsio authoritate Pastoralis Mechliniensis, in quo universaliter id fieri præscribitur, his verbis: *Conditionalis baptizatio facienda est circa infantes, qui ab obstetricibus baptizati esse referuntur.* Idemque disertè docet *Molanus*, *& Sylvius in 3. part. q. 66. art. 9. dub. 2.*

Et favet ratio: quia etsi obstetrix posteà interrogata, ostendat se callere formam, & ritum baptizandi, potest tamen prudenter dubitari an ex acceleratione, aut turbatione animi inter strepitus, & clamores parentum, & domesticorum, in ipso baptizandi actu errorem aliquem admiserit, quales aliquando interveniisse historiæ non paucæ testantur.

Et idem ordinariè dicendum videtur, quando infantes ab alijs laicis, sive viris, sive fœminis in simili casu domi baptizantur; cùm res tanti momenti magnam exigat cautelam ac securitatem. Dixi, *ordinariè*

quia non assentior illis qui id universaliter requirunt. Inveniuntur enim viri Laici in hoc non minus docti ac periti, quàm sint aliqui Clerici, & Sacerdotes.

QUÆRES *secundò*: An infans, qui ante partum videtur moriturus, possit in matris utero ab obstetrice, vel alio quopiam baptizari?

Respondeo affirmativè, si v. g. obstetrix adeò perita sit, ut manu in matris uterum insertâ infantis corpus aliquâ ex parte aquâ perfundere possit, adjectâ verborum formâ consuetâ: ita docet *Suar. & 6. alij apud Dianampar. 1. tr. 15.*

Idem dicendum est, quando matre prægnante subitò extinctâ, possit in ejus corpore aditus aperiri, & per illum in prolem adhuc viventem aqua infundi.

§. 4. *De Patrinis.*

1. AD munus patrini tria requiruntur: 1. usus rationis (non certa ætas) 2. ut Patrinus in Baptismo sit ipse baptizatus, & Patrinus in Confirmatione sit confirmatus, alioqui invalidè suscipiet munus Patrini, & non contrahet cognationem spiritualem. 3. Requiritur intentio formalis gerendi munus spiritualis Patris secundùm consuetudinem Ecclesiæ, nec sufficit infantem materialiter tantùm tenere.

2. Religiosi Patrini esse non debent; ne ob spiritualem cognationem nimia familiaritas cum sæcularibus, præsertim fœminis, contrahatur. Excipe tamen, si Religiosus sit Episcopus, aut si contraria consuetudo Prælatis non contradicentibus id alicubi permitteret.

3. Parens non debet propriam prolem suscipere, ne contractâ cognatione spirituali cum conjuge debitum petere non possit. Nec decet ut duo conjuges alienam prolem suscipiant, potest tamen consuetudine honestari. Unde *Coninck* monet duos conjuges suscipientes alienam prolem non contrahere cognationem spiritualem, alioquin talis susceptio ipsis graviter prohibita esset.

4. Patrinus unus esse debet, sive mas, sive mulier, vel ad summum duo, mas, & fœmina. Constat ex Trid. sess. 24. cap. 4. de reform. Ubi Parochus obligatur ut nomen baptizati, ac patrinorum in librum diligenter referat, eosque moneat de cognatione spirituali contracta inter ipsos, & baptizatum, & illius patrem, ac matrem: nec non inter baptizantem ac baptizatum, & hujus patrem ac matrem tantùm.

5. In privato Baptismo non est opus patrino; non enim videtur Ecclesia parentes voluisse ad hoc obligare, cùm in necessitate vix idoneus eligi possit. Si tamen adhibeatur, contrahet cognationem spiritualem, eo quod patrinus non adhibeatur tantùm ob majorem solemnitatem, sed etiam propter obligationem instruendi puerum.

Alij tamen negant à patrinis in privato Baptismo cognationem spiritualem contrahi, *Scotus, Sanchez, Mæratius &c.*

6. Solent in quibusdam Germaniæ locis Catholici esse patrini filijs hæreticorum baptizante illos ministro hæretico in debita forma, in nomi-

nomine SS. Trinitatis. Neque consuetudo videtur improbanda, quia patrini officium est ut externâ susceptione profiteatur, quod hominem modò spiritualiter genitum suscipiat in curam suam tanquam spiritualis eius nutritius & Pædagogus, id autem præstare potest Catholicus etiamsi infans ab hæretico baptizetur.

Quæres: An etiam ad Baptismum infantis Catholici apud Sacerdotem Catholicum liceat admittere patrinum hæreticum?

Respondeo negativè, cum communi Doctorum. Si tamen timeretur gravis indignatio amicorum, etiam hæreticorum, aut aliud gravius incommodum, probabile est talem patrinum sine crimine posse admitti, qui etiam contrahet cognationem spiritualem, ita docet *Castrap. Laym. l.* 5. *tr.* 2. *c.* 9. *Diana p.* 9. *tr.* 7. *resol.* 51.

CAPUT III.

De Sacramento Confirmationis.

COnfirmationem verum esse Sacramentum, à Christo institutum, & in primitiva Ecclesia usurpatum, probatum est suprà in controv. par. 1. cap. ult.

1. Materia remota Sacramenti Confirmationis est Chrisma ex oleo, & balsamo confectum, atque ab Episcopo benedictum. Colligitur ex Conc. Florent. in Decreto Eugenij, ex perpetuo Ecclesiæ usu, & traditione, quæ testatur Chrismatis confectionem semper Episcopo reservatam fuisse.

2. Forma hujus Sacramenti est: *Signo te signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.*

3. Effectus Confirmationis est augmentum gratiæ sanctificantis: insuper actualis gratiæ auxilium ac robur tempore opportuno conferendum, ad fidem constanter profitendam.

4. Convenit ut adulti peccati mortalis sibi conscij, ante Confirmationis susceptionem sacramentaliter confiteantur. Licet enim nullum præceptum extet, adeòque contritio sufficiat, tutiùs est tamen confiteri ad removendum obicem gratiæ quæ à Sacramento confertur.

5. Subjectum capax hujus Sacramenti est omnis, & solus homo baptizatus. Ratio congrua est, quia sicut natura quos generavit conatur perficere, ita Deus & Ecclesia, quos generavit per Baptismum, ad perfectiorem gratiæ statum adducit per Confirmationis Sacramentum.

6. Olim infantibus statim post Baptismum Confirmationis Sacramentum conferebatur. Verùm hodie in plerisque Ecclesiis consuetudo est ut non nisi rationis compotes confirmentur. Partim ut Sacramentum majori cum utilitate suscipiatur, utpote concurrente actuali fide & reliquâ dispositione suscipientis, partim ut absit periculum repetendi.

7. Perpetuò amentes, uti & infantes in mortis periculo utiliter & rectè confirmantur, ubi id est in usu. Quia hujusmodi cum fructu spirituali, & sine irreverentia Sacramentum Confirmationis suscipiunt, sicut & Baptismum. Est enim tantùm per accidens quod nunquam sint spiritualiter militaturi.

8. Hodie non exstat præceptum suscipiendi Sacramentum Confirmationis, secluso contemptu. Est tamen peccatum veniale satis grave sine causa aliquem ordinare qui confirmatus non est, cùm Ecclesiarum consuetudo repugnet.

9. Minister ordinarius hujus Sacramenti solus Episcopus est. Colligitur ex Act. 8. & 10, & traditur in conc. Florent. Potest tamen Pontifex ex plenitudine potestatis suæ committere simplici Sacerdoti potestatem ministrandi hoc Sacramentum.

Quæstionem hinc movet Card. Lugo respon. moral. lib. 1. dub. 7. An Abbas cui conceduntur functiones Episcopales, exceptâ duntaxat collatione Ordinum, consecratione Ecclesiæ, & Altarium, possit conferre Sacramentum Confirmationis? quod aliquando in Sacra Congregat. controversum fuit.

Respondet, auditâ sententiâ sacræ Congregationis Gregorium XIII. die 13 Martij anno 1574. respondisse, non comprehendi in ea concessione collationem hujus Sacramenti: Quia in generali concessione non intelliguntur ea quæ sunt specialiter reservata, & de quibus facienda est specialis mentio: non solet autem concedi hæc facultas soli Sacerdoti sine causa urgenti, uti colligitur ex *Cap. pervenit. dist.* 95. & ex decreto Eugenij in Conc. Florentino, & fusius ostendit. *Suar. p.* 3 *tom.* 3. *disp.* 36. *sect.* 2.

10. Ad cæremonias pertinet, 1. Benedictio Chrismatis. 2. adesse debet patrinus ex præcepto obligante sub mortali, nisi adsit gravis causa: debet is esse diversus à patrino Baptismi nisi necessitas aliud postulet. 3. Recitantur orationes cum impositione manus super caput. 4. Frons Chrismate uncta vittâ ligatur, quæ circumfertur donec Unctio sit siccata: ubi non est consuetudo, præsertim inter hæreticos, statim post collatum Sacramentum frontem abluendi (si fieri possit) in fonte Baptismatis: postquam frons lota & vitta deposita est, ea comburi solet, saltem non debet ad profanum usum adhiberi. 5. Episcopus confirmato levem alapam infligit. 6. in c. *ut jejuni* dist. 5. de consec, monentur Episcopi ut jejuni hoc Sacramentum ministrent, & non nisi jejunis. Ex rationabili tamen causa aliter fieri posse monent D.D. communiter.

Quæres, Quanta sit obligatio Episcoporum ut conferant suis subditis Sacramentum Confirmationis?

Respondeo, gravem illis incumbere obligationem ut ex parte sua præbeant subditis oportunitatem ut hoc Sacramentum suscipiatur, uti docet *Suar. in* 3. *p. q.* 72. *disp.* 38. *Sect.* 2. *Sylvester v Confirmatio &c.* Quia cùm sint Pastores, tenentur gregem suum pascere, non tantùm in rebus ad salutem absolutè necessarijs, sed etiam in ijs, quæ conducunt ad singularem eius utilitatem, maximè inter hæreticos, ubi ne-

cesse

cesse est ad constantem fidei confessionem hoc Sacramento roborari. Hinc etiam Parochis incumbit pueros in catechesi de hujus Sacramenti virtute edocere, & suo tempore Episcopis confirmandos offerre.

CAPUT IV.

De Sacramento Eucharistiæ.

REalem Christi præsentiam in Sacramento Eucharistiæ, transmutationem panis & vini, communionem laicorum sub unica specie &c. contra Sectarios accuratè probata invenies supra in Controv. part. 2. cap. 3. 4. & 5.

Porrò ad quæstiones alias, & principia hic præmittenda.

Dico breviter primò; In Consecratione ex vi verborum sub speciebus panis constituitur Corpus Christi, & per concomitantiam etiam Sanguis, anima, divinitas, aliaque ipsis unita: uti & in Calice constituitur solus Sanguis ex vi verborum, & reliqua per concomitantiam, Constat ex Trid. sess. 13. cap. 3.

Dico secundò: Christus existit totus in tota, & totus in singulis partibus hostiæ consecratæ: sic nempe ut nulla pars sensibilis hostiæ sive divisæ, sive conjunctæ sit tam exigua quin totum Christum contineat. Probatur ex Trident. sess. 13. cap. 3. ubi id negantibus de partibus divisis anathema dicit Can. 3.

Dico tertiò: Statuitur Christus sub speciebus Eucharisticis non per novam productionem, ut aliqui Theologi volunt, sed per adductionem, id est, per novam tantùm præsentiam quâ corpus eius existens in cælo simul in altari sub speciebus sacramentalibus collocatur. Nihil enim aliud ad hoc videtur esse necessarium.

Dico quartò; Accidentia sive species panis & vini remanent in Eucharistia extra subjectum, sic ut color, & sapor & alia, quæ in hoc Sacramento sensu percipimus, in Corpus Christi tanquam subjectum non recipiantur. Ita colligitur ex Concilio Constantiensi sess. 8. contra Wicleffum id negantem. Non enim sunt illa in substantia panis jam destructa, neque in Corpore Christi, quod in Eucharistia est glorioſum, & passionis expers. Probabilius etiam est, contra Thomistas, reliqua accidentia non recipi in quantitatem, quæ fortè à substantia non distinguitur.

Dico quintò: Definit Christus esse sub speciebus consecratis, quando species sic immutantur ut desineret forma panis & vini, si illic loco Christi adessent. Hinc in stomacho speciebus Eucharisticis per calorem naturalem destructis præsentia Christi evanescit. His ita constitutis ad resolutiones practicas propriùs accedamus.

§. 1. *De Materia & forma Sacram. Eucharistiæ.*

1. MAteria hujus Sacramenti est panis, & vinum: uti patet ex institutione Christi *Matt.* 26. *& Marci* 14. Panis ille necessitate Sacramenti debet esse triticeus, ex praxi, & sensu Ecclesiæ, & Conc. Florentino, quod eodem modo panem triticeum assignat, quo vinum pro calice, quod constat requiri ad valorem Sacramenti. Huic tamen non officit immixta fuisse tritico pauca grana alterius frumenti, quia per hoc non desinit esse panis triticeus usualis, ita *D. Thom. aliique*.

2. Oriza, avena, milium, hordeum, non sunt materia hujus Sacramenti; cum ex ijs non soleat panis confici pro hominis victu nisi ob defectum tritici, quare nec simpliciter panis vocabulum meretur.

3. Ut panis azymus sit, non est de necessitate Sacramenti, quamvis id congruentius sit, cùm etiam Christus in azymo consecraverit. Observanda tamen est consuetudo utriusque Ecclesiæ, ita ut non solùm Latinus peccet, si in fermentato consecret, sed etiam Græcus si in azymo, quamdiu intra terminos Ecclesiæ suæ commorantur: quod etiam observandum est in casu necessitatis, etiamsi ægrotus absque viatico decedere deberet. Ratio est, quod Ecclesiæ utilitatem, majestatem, tantique mysterij reverentiam valdè interfit, universales in eo ritus observari. Quare cum Sacramentum hoc non sit absolutæ necessitatis, meritò ratio publica privato commodo spirituali præfertur.

4. Acetum non est materia Consecrationis, cùm sit vinum corruptum; potest tamen validè Sacramentum confici ex vino acido vel acescente, sicut ex pane mucido nondum corrupto, sed ad corruptionem dispositio. Denique neque agresta validè consecrari potest, cùm agresta ex uvis immaturis expressa nondum ad naturam vini pervenerit.

5. Admixtio aquæ ad vinum non est de essentia Sacramenti, sed præcepti tantùm Ecclesiastici sub peccato mortali obligantis. Non est tamen improbabilis opinio Alphonsi à Castro, ex Christi præcepto ab Apostolis nobis tradito vinum aquâ miscendum esse.

6. Ad essentiam formæ pertinent tantùm hæc verba, *Hoc est Corpus meum. Hic est Calix Sanguinis mei*, Reliqua tamen verba, *Novi & Æterni Testamenti* &c. sine gravi peccato omitti non possunt.

7. Ad valorem Consecrationis requiritur ut Sacerdos materiam consecrandam determinatè cognoscat & intendat. Quia omnis actio transiens versatur circa singularia determinata, idque in casu nostro ad veritatem demonstrativi *Hoc*, & *Hic* necessariò requiritur.

8. Sacerdos censetur habere intentionem Ecclesiasticæ consuetudini conformem, nisi eam contrario actu excludat. Unde etsi existimet quinque tantùm hostias adesse, cum sint sex, omnes consecrat. Quia speculativus ille error non obstat practicæ intentioni consecrandi omnes

nes hostias ante se constitutas, *Suar. Sylv. Henriq.*

9. Si quis inscio seu non advertente Sacerdote hostias minores in altari ponat, non consecrabuntur. Quia nec actualis nec virtualis intentio in illas fertur. Si verò Sacerdos antequam egrediatur sacristiâ de consecrandis hostijs in altari positis, vel ponendis admonitus eas consecrare proponat, etiamsi postea obliviscatur, censeri debent consecratæ. Quia in tali casu adest intentio virtualis, hoc est, prior intentio continuatur in actibus qui postea sequuntur in ordine ad consecrationem, ita *Reginal. Laym. l. 5. t. 4. c. 2. Bonac. t. 1. d. 4. q. 2. p. 2.* & alij qui judicant id in praxi tutum esse.

10. Si formulæ, id est, parvæ hostiæ adferantur Sacerdoti paulò post oblationem, vel (ut addit Aversa q. 11. § 12.) ante inceptam præfationem, licitè eas consecrat, oblationem solâ mente supplendo, ita *Possevin. Gavantus, Tambur. Diana p. 2. tr. 14. resol. 71.*

§. 2. *De Ministro Eucharistiæ.*

1. EUchariſtiam minisſtrare ſolus poteſt ex officio Sacerdos habens jurisdictionem ordinariam, aut ſibi delegatam: peccat proindè graviter, qui ſine omni jurisdictione Euchariſtiam diſpenſare præſumeret. Et ſi ſit inferior Sacerdote v. g. Diaconus irregularitatem incurrit.

2. Si tamen Sacerdos carens jurisdictione præſumat ob rationabilem cauſam, factum ſuum à Parocho approbandum, licitè Euchariſtiam adminiſtrat, *Bonnac. Regin. hîc n. 19. aliique.*

3. Si periculum ſit ne infirmus ſine ſacro viatico moriatur, & proprius Paſtor ſit abſens, vel impeditus, vel malignè neget, poterit viaticum conferre quivis Sacerdos tam ſæcularis quàm regularis, & in horum defectu etiam Diaconus. Quia in hoc caſu cenſetur ea poteſtas collata ab Epiſcopo aut Pontifice, ita *Suar. Bonac. Lugo, Laym. l. 5. tr. 4. c. 7.*

4. Etſi Regulares ex ſuis privilegijs poſſint in proprijs templis communicare quoſcumque fideles, ſive per ſe, ſive per alios Sacerdotes; illa tamen poteſtas, lege ordinariâ, non extendit ſe ad communionem præbendam ratione viatici in articulo mortis, aut in feſto Paſchatis, per quam ſcilicet ſatisfiat præcepto annuæ communionis, cui ſi communicans alio tempore ſatisfaciat, illa communio ei libera manet, uti docet *Sa, Filliuc. & uſus communis.*

5. Non licet tamen Religioſis ad quamvis communionem, ſine facultate Epiſcopi, aut Parochi, Euchariſtiam publicè per plateas deferre, niſi fortè ad milites, aut alios apud quos ipſi Paſtoris munus obeunt. Quia id juri Parochorum per conſuetudinem obtento derogaret. Proindè quando de licentia Ordinarij ægris communionem præbent, id debet priuatim fieri.

6. In Miſſionibus autem, ubi in privatorum domibus paſſim celebratur, facultas in ſacro præbendi communionem cuivis legitimè accedenti conceſſa cenſetur cuivis Sacerdoti, niſi hoc alicui peculiari præcepto eſſet inhibitum.

Quando

Quando Sacerdos non conficit, sed solum administrat alijs Eucharistiam in statu peccati, probabile est illum non peccare mortaliter, quamvis non desint graves authores, qui communiùs docent oppositum, ideòque curandum, ut Sanctum non nisi sanctè tractetur.

7. Quamvis teneatur Minister Eucharistiam manu porrigere: non est tamen improbabile ex gravi causa licere mediante instrumento idoneo eam communicantis ori inserere, apud *Dianam p. 4. t 4. re/.* 114. Quod confirmatur ex eo, quod in magna oris siccitate licitum esse hostiæ particulam in cochleari cum vino traijcere doceat *Præp. Escob. Diana p. 4, tr. 4. r.* 104.

8. Graviter peccat Minister præbens Eucharistiam sub utraque specie, secluso Pontificis indulto.

9. A mortali Ministrum excusari qui solas species vini daret ægto impotenti hostiam deglutire sentit *Amicus apud Dian p. 8. t. 1. r.* 24.

Quærit Card. Lugo in resp. moral. l. 1. dub. 11. An liceat Eucharistiam deferre infirmo adorandam aut deosculandam, quando eam sumere non valet?

Respondet autem negativè, quia si sic adhiberetur instar reliquiarum, minueretur reverentia debita tantæ majestati, & alia sequerentur incommoda: propter quæ ea praxis à Pontifice prohibita est, uti refertur in declar. Concilij Tridentini in sess. 13. Can. 7. apud *Lugo* loco citato.

10. Tenetur Sacerdos negare Communionem personis ad illam indispositis, v. g. publico peccatori, usurario, meretrici, concubinario. Quia illis ministrando eorum peccato cooperaretur, & Sacramentum gravi irreverentiâ afficeret.

11. Si occultè tantùm constet suscipientem esse indispositum, illi occulte petenti negari debet, non tamen petenti publicè, ne per hoc infamiam incurrat. Quòd si indispositio occulta solùm ex Confessione cognita fuerit, ne quidem licebit eam negare occultè postulanti. Quia illa esset quædam peccati admonitio, quæ Confessionis sigillo adversatur. *Bonac. Laym. Lugo, &c.*

Quæstio est, An si Reus confugiat ad Sacerdotem Eucharistiam publicè portantem gaudeat immunitate, sicut confugiens ad Ecclesiam?

Respondetur affirmativè cum *Navarro cap 4 num.* 18 qui hanc sententiam dicit communem cum Hostiensi, Angelo, Claro &c.

Sed *Quæritur ulteriùs*, An idem dicendum sit, si Reus qui v. g. ducitur ad supplicium confugiat ad complexum Sacerdotis, qui Eucharistiam in pyxide occultè portat?

Respondet ad hunc casum affirmativè *Quintanadvennas tract. 4. fing. ult.* qui testatur illum casum actu contigisse. Quia ratio cur Eucharistia publicè portata, & templa gaudeant hoc privilegio, est reverentia & veneratio hujus Sacramenti, quæ non minùs exhibenda est dum occultè deferrur. Si enim liberatur reus, teste *Bartolo, Claro, Baldo*, aliisque, qui ductus ad supplicium occurrit Cardinali, si hic suum pileum purpureum illius capiti imponat aut imponi faciat, quanto magis in casu præsenti. ibid. n, 5.

§. III.

§. III. *Dispositio requisita in suscipiente Eucharistiam.*

1. QUoad animæ dispositionem: Certum est, illum, qui est in statu peccati mortalis, gravi præcepto obligari ad confitendum ante sumptionem Eucharistiæ; nisi adsit necessitas celebrandi, aut communicandi, & desit copia Confessarij, *ex Trid. sess.* 13. *c.* 7.

2. Idem dicendum est de eo, qui dubitat, an admiserit peccatum mortale, aut an fuerit illud ritè confessus, *Suar. Sanch. Bonac. d.* 4. *q.* 6. *c.* 7.

3. Si autem gravis urgeat celebrandi, aut communicandi necessitas, tenetur præmittere actum contritionis: & si fuerit Sacerdos, præcipit Tridentinum, ut non differat posteà quàmprimùm confiteri. Quia aliàs omittendo contritionem poneret obicem gratiæ, & gravem committeret irreverentiam, & sacrilegium.

4. Necessitas autem gravis excusans à Confessione est primò: Periculum mortis, 2. Hostia pro moribundi viatico consecranda. *Suar. Con. Lugo.* 3. Si sacrificium vel Communio non possit omitti absque gravi infamia, vel scandalo. 4. Si Parochus, ex officio celebrare debeat, ut populus audiat sacrum; ob quam causam etiam alteri, qui non est Parochus, id licere sentit *Diana cum alijs* 11. *P.* 9. *t.* 3. *R.* 9. 5. Si quis in scamno communicantium recordetur peccati mortalis, quod oblitus est confiteri, nec sine nota, aut scandalo gravi recedere possit.

5. Censetur autem deesse copia Confessarij, quando sine magna molestia non potes absentem adire, aut præsenti sine gravi incommodo Confessioni extrinseco, sive tuo, sive alieno, peccatum aperire.

6. Quoad dispositionem corporis: Communicandi, aut celebrandi impedimentum per se non est pollutio involuntaria, aut etiam voluntaria per pœnitentiam expiata, nisi mentem relinquat turpi recordatione infestatam. Idem dicendum est de actu conjugali, etsi conjugij sit, nocte Communionem antecedente abstinere, præsertim si sint conjuges, qui rarò communicant. *Sanch. Filluc. Escob. &c.*

7. Ex præcepto Ecclesiæ regulariter non licet cuiquam communicare, nisi jejuno, jejunio naturali, id est, ut à medio noctis nihil omninò aut per modum cibi, aut potus, aut medicinæ sumpserit. Ita communiter Doctores.

8. Non censetur hoc jejunium violari per aliquid, quod per modum salivæ, aut respirationis in stomachum trajicitur, *Fag. &c.* Idem est de fumo tabaci, aut folio ore tantùm masticato: quamvis hæc, nisi valetudinis ratio excuset, videri possint aliquam habere indecentiam. *Præp. Lugo, Gran.*

9. Si dubium sit, an aliquid deglutiveris, aut sumpseris post duodecimam noctis, non impediri à Communione, aut à Missæ celebratione, probabiliter docet *Laym. l.* 1. *tr.* 1. *cap.* 1. apud *Dian.* hic *Resol.* 29.

10. Non est per se peccatum statim à Communione cibum sumere, etsi

etsi consultum sit abstinere, donec species sint consumptæ: illas autem in Laico intra medium quadrantem, in Sacerdote intra quadrantem consumi in stomacho rectè disposito, ut certum censet *Card. Lugo* ex judicio Medicorum à se consultorum, *Disp. 12. Sect. 3. n* 54.

11. Casus aurem sunt in quibus non ieiunus possit communicare: Primò, quoties est mortis periculum: & quidem à non ieiuno posse reperi viaticum, quoties recurrit idem periculum etiam in eodem morbo post intervallum unius, aut alterius diei, si magna ægri urgeat devotio, aut utilitas. docet probabiliter *Laym. l. 5. t. 4. c. 6. aliique*, in quo spectandam esse loci consuetudinem monet *Card. Lugo de Euch. d. 15. Sect. 3.*

Non videtur tamen multis licitum Sacerdoti non ieiuno consecrare ad dandum alteri viaticum. Quia præceptum viatici non obligat, quando ritè haberi non potest, *Suar. Vasq. Hurt. aliique.* Contrarium tamen non est improbabile, præsertim in casu, quo aliud Sacramentum haberi non potest, uti docet *Laym. l. 5. t. 4. c. 6. n. 21. Filluc. Lugo, Fernand. Maior.*

2. Potest Sacerdos celebrare non ieiunus, si aquam pro vino calici infusam hauserit, tunc enim ad servandam Sacrificij integritatem debet denuò vinum offerre, consecrare, & statim sumere sine novæ hostiæ Consecratione, ita Doctores communiter.

3. Quando post haustam ablutionem videt in patena vel corporali reliquias hostiæ consecratæ, potest eas absumere. *Henriq. & 5. alij.*

4. Quando post Consecrationem Sacerdos ex deliquio, morte, aut languore non potest Sacrificium perficere, debet alius Sacerdos, etiam non ieiunus in defectum ieiuni, succedere & Sacrum absolvere. *Con. & 3. alij.*

5. Quando Sacerdos post Consecrationem recordatur, se non esse ieiunum, potest nihilominùs species consecratas sumere. *Vasq. & 3. alij.* Quòd si ante Consecrationem id recordaretur, recedere tenetur ab Altari, si tamen sine gravi nota, & incommodo id fieri possit. *Præposit. & Diana.*

Idem probabiliter in praxi dicendum, si finito sacro in Sacristia Sacerdos inveniat in patena, Calice, aut corporali fragmentum aliquod hostiæ consecratæ, si nullius post eum Sacerdos ibi celebraturus sit, nec adsit pixis, in qua Eucharista asservatur. *Suar. Diana & 5. alij.*

Imò addit non improbabiliter *Suar, & Diana, &c.* posse Sacerdotem post distributam populo Communionem vasa sacra purificare, & particulas in eadem vel etiam in alia Missa consecratas absumere, si nequeant decenter servari: quia illa est tantùm unica, saltem in priori casu, consummatio ejusdem Sacrificij.

Quæres *primò*, An in Missione, dum ingruit periculum ab irruentibus Hæreticis, qui putantur sacram hostiam malè tractaturi, possit Eucharistia sumi à non jejunis etiam laicis, si alius desit? Item, an possit Sacerdos hostiam laico tradere, ut cum ea aufugiat?

Respondeo ad utrumque casum affirmativè. Quia præcepto divino de cavenda irreverentia Christo inferenda cedere videtur præceptum

tum Ecclesiæ de prævio jejunio, & Eucharistia à Laicis non tractanda, & consentire videtur, *Suar. & Lugo hic num.* 87.

QUÆRES *secundò*, An si Laicus in articulo mortis alium Ministrum non habeat, possit Eucharistiam sibi ministrare, aut eam ab alio Laico susci pere?

Respondeo affirmativè, idemque docet *Suar. Con. & alij* 12. cujus exemplum habemus in Maria Stuarta Scotiæ Regina, dum ab hæreticis castro inclusa teneretur: etsi sint qui existiment, eam ad hoc à Pontifice Privilegium accepisse.

§. IV. *Præceptum sumendi Eucharistiam.*

1. CErtum est, dari præceptum divinum graviter obligans fideles adultos ad sumendum Eucharistiam tam in articulo mortis, quàm aliquoties in vitæ decursu: ita ex Scripturis, & praxi Ecclesiæ declarat. *Trid. sess.* 13. *c.* 6.

2. Per articulum mortis, hic intelligitur gravis morbus, periculosus conflictus, difficile puerperium, quale solet esse primum &c. *Suar. Vasq. aliique*, nisi quis paucis ante illud periculum diebus communicasset.

3. Non esse tamen mortale, in tali mortis periculo Communionem omittere, dummodò in Paschate eam sumpserit, docet *Sylvester*, *Sà*, *Fumus*, *Caiet. v. Communio.*

4. Probabilius est, in mortis articulo dandam esse Communionem Pueris, quando sciunt Eucharistiam ab alio cibo distinguere, *Layman*, *Suar. Lugo*, *D.* 13. *S.* 4. *n.* 38. Damnatis ad mortem non licet judici sine gravi causa tempus ad communicandum denegare, *Suar. Bonac. aliique communiter.*

5. Etsi Christus tempus Communionis, extra periculum mortis, non præscripserit, Ecclesia tamen pro eo determinavit tempus Paschale, quod communiter numeratur à Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis inclusivè: Aliquibus tamen locis totam Quadragesimam comprehendit, & aliter extendi potest ex legitima loci consuetudine vel indulto: potestque Confessarius ex justa causa rempus prorogare, ut docet *Sa & alij* de quo fusius *Bonac. D.* 4. *q.* 7. *p.* 2.

6. Probabilius est eum, qui non communicavit in Paschate, teneri postea supplere. *Suar. Bonac. Con. Lugo.* Non tenetur tamen prævenire, qui prævidet se tempore Paschali impediendum, ut probabiliter docet *Suar. Azor. &c.*

7. Tenetur quis Communionem Paschalem sumere in Parochia à Pastore suo, nisi hujus licentiâ, privilegio, aut consuetudine eximatur. *Navar. & Suar. hic D.* 72. *Sect.* 2.

8. Sacerdos ubivis celebrando satisfacit præcepto communionis paschalis, *Bonac. D.* 4. *q.* 7. *p.* 2.

9. Eximuntur peregrini & vagi qui parochiam non habent, aut ab ea absunt.

10. Privilegium, quod aliqui allegant pro Communione Paschali datum

datum Mendicantibus, alij communius negant apud Dianam *p.* 2. *t.* 14. *r.* 73 neque consultum videtur cum Pastorum offensione illud in praxim reducere, quibus proprium est illo præsertim tempore pecoris sui vultum cognoscere.

Praxim disponendi ægrum, aut moribundum ad viaticum devotè suspiciendum vide infra in fine hujus operis.

§. V. *De Sacrificio Missæ.*

CHristum in ultima Cæna non tantùm Eucharistiæ Sacramentum instituisse, sed etiam Sacrificium Missæ ordinasse per Sacerdotes in Ecclesia perpetuò offerendum probatum est supra in Controv. p. 1 tr. 2. cap. 5. Hic resolutiones ad praxim spectantes breviter trademus.

1. Tenetur quivis Sacerdos legitimè non impeditus saltem bis terve in festis solemnioribus per annum celebrare, ut docet *Suar. cum communi* contra *Lugo, Tamb. Dianam.* Imò ubi receptum est Tridentinum, inquit *Busen.* graviter obligantur mandante Episcopo celebrare singulis Dominicis & Festis.

Non posse tamen Episcopos Laicis præcipere, ut diebus Dominicis aut Festis Sacrum, aut concionem in sua Parochia audiant, ubi possunt id alibi præstare; docet declaratio Clementis VIII. anno 1592. die 2. Decemb. & Diana p. 10. tr. 13. Res. 25. de quo fusius supra p. 2. q. 23.

2. Sacerdos, qui habet Facultatem bis de die celebrandi, v. g. ob duplicem Parochiam, poterit hoc facere diebus feriatis, si valdè frequens sit populus, ut in concursu peregrinantium. *Suar.* & 8. *alij.* In prima tamen Missa non potest sumere ablutionem, ut maneat jejunius. Potest autem necessitas permittere ut etiam sæpius à jejuno celebretur. *Suar. Dian. p.* 10. *tr.* 16. *r.* 13. Displicerè dicta est hæc doctrina cuidam Prælato, quem ego plurimum veneror. Et in illius gratiam adduco insuper pro hac resolutione Thomam Hurtadum in Resol. moral. tract. 2. cap. 7. num. 430. Quia, inquit, in cap. *Consuluisti*, & cap. *sufficit.* Pontifices Alex. & Innoc. III. concedunt Privilegium, & declarant, *ex iuxta causa, & suadente necessitate* Sacerdotem posse celebrare plusquam semel de die: ergo, inquit, cum hoc privilegium non concedatur cum limitatione, aut uni Sacerdoti in particulari, sed in communi, manet in suo vigore quando causa est legitima, & urget necessitas, ut si ob angustias loci die solemni magna populi multitudo non possit nisi ad unum augustum locum successivè convenire. Et huic sententiæ noviissimè subscribit etiam Leander de Sacramentis part. 2. tract. 8. de sacrif. Missæ disp. 6. quæst. 41. quam judicat esse longè probabiliorem, & pro ea insuper citat Card. Lugo, P. Hurtado, Petrum de Ledesma, Marcum de los Huertos, Naldum, & Philiarchum. Quia, inquit, in jure non determinatur pluralitas Missarum: nec in textu citato est sermo de duplici aut triplici, aut multiplici Missa celebranda, ut advertit Cardinalis Lugo num. 41. ita ille. Cui ego addo, hæc locum habere, ubi non obstat Superioris prohibitio,

bitio, aut consuetudo contraria, de qua spectat ad Prælatum in sua diœcesi judicare.

2. Sacerdos ob infirmam valetudinem non potest celebrare operto capite etiam extra Canonem sine licentia Pontificis. Id enim expressè statuit Urbanus VIII. & pridem declaravit S. Congr. Rituum 13. Julij 1626. *apud Gavantum.* Ubi verò ad Pontificem non datur recursus dispensare potest Episcopus, aut Prælatus pro suis Regularibus. *Henric. aliique.* Et in Polonia eam licentiam pro tempore hyemali consuetudo obtinuit. Qui autem id faceret absque dispensatione in gravi necessitate celebrandi, secluso scandalo & contemptu, non peccaret. docet *Ledesma. Diana &c.*

4. In casu necessitatis licitum est celebrare cum stola, manipulo, aut cingulo non benedictis, aut etiam sine aliquo ex ijs. *Suarez & 4. alij.* Imò etsi aliquis citra necessitatem sine aliquo horum celebraret, non peccaret mortaliter, ob levitatem materiæ, *Suarez, Henriq. cum 6. alijs.*

5 In gravi necessitate sine Ministro licet celebrare, v. g. ad dandum viaticum infirmo. *Lessius & 7.* vel ne populus aut ipse Sacerdos Missâ careat die festo *Præp. &c.* Non licet tamen in casu fœminam ad ministrandum admittere: nisi fortè, ut ex loco remoto respondeat, sed non ut accedat ad altare urceolos ministrando, qui possunt in cornu altaris collocari. *Lugo, & 3. alij.*

6. Non est mortale, si in Missa defunctorum omittantur sequentia, Dies iræ &c. *Bordonus, & alij.* Imo in anniversario, & Missis quotidianis defunctorum legitur id tantum pro arbitrio Sacerdotis.

Sacerdos Regularis, si in Canone pro nomine Episcopi ponat nomen sui Generalis, peccat mortaliter, quia Missale est ad unguem observandum, ex Declarat. Cardinalium.

7. Sacerdos non potest hostiam à se consecratam deponere in sacrarium, & sumere aliquam ex hostiis anteà consecratis: quia ad integritatem Sacrificij spectat sumptio hostiæ tunc consecratæ, *Lugo & 5.* Posset tamen ex justa causa celebrare cum hostia minori, qualis solet dari Laicis, quando non posset haberi major, *Marchant, Diana.*

Quærit hic *Bosco disp. 4. Sect. 12. concl. 9.* An Sacerdos Laico communicare volenti possit ex causa præbere partem hostiæ quâ ipse celebrat?

Et rectè respondet affirmativè, quia id non obest integritati Sacrificij, nec peculiarem involvit indecentiam: docetque sufficientem causam esse magnam petentis devotionem, aut moram expectationis donec in Sacro sequenti minor hostia consecretur, si prudenti judicio mora censeatur incommoda, idemque resolvit *Dicastilio d. 11. num. 117.*

Quæres porrò. An Sacerdos possit ex suo Calice communem ablutionem dare Laico communicanti?

Respondeo, etsi id per se non sit illicitum occurrente ratione peculiari, v. g. personæ valdè honoratæ, non licet tamen illum morem frequenter usurpare: quia induceret in populo rudiori suspicionem

Com-

Communionis Laico datæ sub utraque specie, quam Ecclesiæ consuetudo non permittit.

8. Altare pro Sacrificio instérni debet mappâ triplici : non requiri ut mappæ sint benedictæ docet *Suar. cum pluribus.*

Si quis mappam unam adhiberet præter corporale, non esset mortale : sicut esset, si nullam poneret. In necessitate autem celebrandi, v. g. die festo, &c. nullum erit peccatum, si una sit cum corporali. *Leand.* & 3. Sicut etiam posse tunc adhiberi mappam non benedictam, v. g. sudarium, si mundum est, & posteà rursùs applicare ad usus consuetos docet *Fagund.* & 11. *alij.*

9. Sine lumine sacrificare nunquam licet, adeò ut si extingueretur ante Consecrationem, nec aliud haberi posset, pergere Sacerdoti non liceret, etiamsi aliàs moribundus sine viatico esset moriturus, *Fagund. Lugo &c.*

10. Ut viaticum moribundo detur, licet etiam à mediâ nocte Sacrum facere. *Lugo & alij* 7. vel etiam horâ tertiâ post meridiem, *Hurtado & Leand.* Neque ad hæc opus est licentiâ Episcopi, *Præpositi.* alijque. Imò hæc Regularibus permittuntur per Privilegium Eugenij IV. saltem ex justa causa, v. g. itineris faciendi, *Dicastillio, & alij* apud Tambur. & Lugo hic *sect.* 1. *num.* 41. De lege autem communi licitum est cuivis Sacerdoti inchoare Sacrum duabus horis ante ortum Solis : & mediâ horâ post meridiem, *Laym.* Aut etiam integrâ horâ, si v. g. concursus populi, Principis viri expectatio, aut necessarium iter Sacerdotis id requirat.

Ad quem autem Missionarius, aut Parochus, cui Privilegium non habet, possit recurrere pro dispensatione quoad horam, locum, aut facultatem celebrandi sæpiùs de die, aut coram excommunicatis, deferendi Eucharistiam sine lumine, videre est suprà in part. 2. cap. 5. §. 1. de facult. missionum.

Quæres primò : An Sacerdos teneatur sumere Calicem consecratum si in eum incidat araneus, aut aliud venenatum ; & quid eo casu agere debeat ?

Respondeo, Sumendum non esse : sed speciebus in alio loco decenter repositis, aliud vinum cum aqua Calici infundendum, quod statim consecrari, & in eodem Sacrificio sumi debet. Species autem vini infectæ servari possunt donec exhalentur, aut corrumpantur, & residuum in piscinam mittatur. Vel certè, quod commodius est, efficiatur ut intincto panno lineo imbibantur, quo siccato, & posteà combusto cineres piscinæ committantur, ita *Lessius de Sacram. quæst.* 83. *art.* 2. *num.* 70.

Quæres *secundò*, An licitum sit Sacerdoti, si sciat hæreticum adesse, Missæ Sacrificium inchoare, aut inchoatum perficere ?

Respondeo affirmativè, seclusò scandalo aliove abusu, uti contra *Pontium* docet *Card. Lugo*, qui refert se vidisse ita fieri pluribus Cardinalium assistentibus, & scientibus simul hæreticos interesse.

§. VI.

§. VI. *De stipendio pro celebratione Missæ.*

1. ADverte, licitum non esse stipendium ullum accipere pro ipso Missæ Sacrificio: quia cùm sit res sacra peccatum simoniæ committeret, qui pro eo pretium admitteret. Sacerdos igitur solùm intendere debet suam in celebrando operam, ac prævium studium pro pretio concedere, justum enim est eum, qui servit altari de altari vivere.

2. Si is, qui Missam procurat, non præbet justum stipendium ab Episcopo, vel consuetudine taxatum, non ideò potest Sacerdos accipere à diversis plura modica, quæ justo stipendio æquivaleant, & pro illis unicam missam celebrare. Nam etsi *Suar. aliique* id aliquando docuerint, post decretum Congregationis Cardinalium nunc omninò prohibitum est.

3. De ijs qui justum Missarum numerum procurant, sed parte eleëmosynæ sibi retenta, authoritate Urbani VIII. sic statuit eadem Congregatio §. 4. *Omne damnabile lucrum ab Ecclesia removere volens, prohibet Sacerdoti, qui Missam suscepit celebrandam cum certa eleëmosyna; ne eamdem Missam alteri, parte ejusdem eleëmosynæ sibi retenta, celebrandam committat.*

Circa hoc Decretum proposita est Congregationi dubitatio, si detur eleëmosyna solitâ major, an satis non sit dare saltem stipendium justum, & consuetum? Respondet, Congregatio claris terminis, debere absolutè integram eleëmosynam tribuere Sacerdoti celebranti, nec ullam illius partem sibi retinere posse, uti videre est *Bullarij p. 4. fol. 319.*

4. Qui tamen ab amico pro Missa stipendium solito majus accepit, idque intuitu solius amicitiæ, potest per alium dato illi tantùm justo stipendio satisfacere. Quia solam amici gratiam, nihil de stipendio sibi reservat.

5. Sed quid si Sacerdos jure suo ad majus stipendium ultrò cedat? Respondeo, id non posse rectè præsumi, plerumque enim id facit ex metu, ne sibi Sacra alio tempore subtrahantur, non autem ex liberali & expressâ donatione, uti hic *C. Lugo* rectè advertit.

6. Probabile est, Sacerdotem, qui tenetur in aliqua Ecclesia celebrare, v. g. pro populi commoditate absque obligatione applicandi Sacrificium, posse pro illius applicatione aliud stipendium accipere. Huic enim resolutioni non obstare Congregationem Cardinalium apud Gavantum & alios docet *Card. Lugo, & alij 8. hic apud Dianam.*

7. Sacerdos, qui pro hodierna Missa nullum accipit stipendium, non potest illam applicare pro eo, qui daturus est illi proximum stipendium, quamvis id affirmet *Henriq. cum alijs 6.* Sed contra communem Ecclesiæ consuetudinem, & decretum Cardinalium ex mandato Clementis VIII. Missas tamen hebdomadarias alicujus Capellæ potest Sacerdos ex causa anticipare,

8. Sacerdos, qui absolutè omittit Sacra, pro quibus accepit stipendium, quod constituit materiam gravem in genere justitiæ, tenetur

sub mortali stipendium restituere, nisi Sacra per alium velit procurare. Quia ex contractu, saltem implicito, illud officium pro istiusmodi beneficio debetur.

9. Peccat etiam graviter, qui differt ad tempus absolutè longum celebrationem Missarum, pro quibus stipendium accepit. Non censetur dilatio absolutè longa, si Sacerdos simul accipiat 50. vel 60. Sacra per totidem dies à se solo legenda. Differre etiam ad tres menses non esse tempus absolutè longum ex mente Sacræ Congregationis probabiliter existimat *Villalobos & 3. alij apud Dianam p. 2. tr. 14. resol. 25.*

Quæres, An magis prosint, & plus valoris habeant Sacra quæ dato stipendio celebrantur à Sacerdote piæ, ac probatæ vitæ, quam ab alio qui est minus pius, probus, aut devotus.

Respondeo affirmativè ordinariè loquendo. Quia etsi ex opere operato valor Sacrificij sit æqualis, ex opere tamen operantis, celebrantis probitas, pietas, & actualis devotio, uti Deo est acceptior & gratior, ita majorem vim habet impetrandi pro alijs novas gratias ac beneficia, & satisfaciendi pro reatu pœnæ debitæ. Adde quod talis meritò præsumatur magis fidelis in numero Sacrorum integrè, & tempestivè persoluendo. Poterit vel inde Sacerdotibus magis dissolutis stimulus accedere, ut sanctius vivant, ac devotius celebrent, nisi velint alijs meritò postponi.

APPENDIX

De Horis Canonicis.

1. CLericus incipit obligari ad Horas Canonicas à puncto temporis, quo Subdiaconatum suscepit, non ante, & quidem ad Horas respondentes illi horæ, quâ ordinatur, ex consuetudine, & præcepto Ecclesiæ. Qui autem habet beneficium Ecclesiasticum obligatur etiam titulo justitiæ, adeò ut ad restitutionem teneatur juxta proportionem officij prætermissi, & in Confessione explicare, se beneficium habere, si id Confessarius ignoret. Patet ista obligatio ex Concil. Lateran. sub Leone X. & Bulla Pij V. *apud Dianam.*

2. Ad Horas non tenentur Novitij, Conversi, Religiosi aliqui ad Chorum non destinati, ut sunt Militares, Hospitalarij &c. Moniales verò obligantur; has tamen, si officium tantùm semel iterumque omittant, mortalis peccati damnare non audet *Caiet. Armilla, Medina, Lessius in Posthumis, Diana de Horis Can. tr. 12. r. 17.*

3. Habentes onus Horarum peccant mortaliter, si notabilem earum partem sine justa causa omittant. Non censetur pars notabilis, aut gravè peccatum, si quis omittat unum Psalmum, lectionem, aut aliam partem his æquivalentem, v. g. tertiam partem parvæ horæ Docet autem *Palao l. 1. p. 5.* partem notabilem esse in Matutino, quod est æquale uni parvæ Horæ. Sanchez in sum. *Tom. 1. lib. 1. c. 18. num.*

num. 8. censet tres lectiones cum responsorijs, in feriali officio, esse materiam parvam, id est, non sufficientem ad peccatum mortale.

4. Causa excusans à recitatione Horarum est infirmitas gravis, v. g. dolor capitis aut oculorum, languor virium notabilis, aut quælibet febris, si sit assidua: nam tertiana, aut quartana non excusat pro illis diebus, in quibus hominem omninò liberum, & viribus non multum debilitatis relinquit, *Bonac. d. 1. q. 6. n. 1. Navar. Laym. &c.*

5. Excusat etiam carentia Breviarij, nisi tamen scias totum officium, vel aliquas horas integras de memoria recitare. Dixi, integras, quia etsi scias varios officij Psalmos probabile est ad hos recitandos non obligari. Quia psalmi, non sunt horæ, aut officium Canonicum: *Escob. Mald. Io. Sancius, Garsias &c. hic apud Dianam.*

6. Inter hæreticos justum aliquando impedimentum est metus proditionis; Item, gravis aut repentina occupatio, vel opera Charitatis majoris momenti, quam horæ, quæ sine scandalo, vel gravi incommodo tuo, vel alterius omitti non possunt. Quo modo etsi Concionatores, vel Confessarij aliquando excusari possint, idque ex benigna Ecclesiæ intentione, ut docet *Sylvester, & Laym.* tenentur tamen anticipare, si possint, v. g. si mane prævideant se totâ die Confessionibus occupandos, quæ differri non possint.

7. Denique excusat dispensatio, quam solus Pontifex potest concedere sine causa, cum causa sufficienti id potest Episcopus.

8. Unum officium pro alio recitare non est mortale, nisi illud quod omittis valdè multum excedat. Quod si contingat in aliquibus horis te errasse legendo v. g. de feria, quando erat de festo, vel contra, non teneris lectas repetere, neque debes in eodem officio pergere, sed in horis eo die currentibus procedendum est. Præstat enim in parte, quam in toto officio errare. *Lessius, Lugo.*

9. De substantia præcepti est pronuntiatio vocalis exterior: ad quam requirit *Suar & Reginal.* ut saltem quis seipsum audire possit, cùm solus legit: sed probabile est pronuntiationem tam expressam non requiri, cum Ecclesia eam nuspiam præcipiat, uti docet *Azor, Bonac. Diana &c.*

10. Continuatio lectionis Horarum ita requiritur, ut interruptio unius horæ notabili tempore sine causa facta sit veniale: cum justa causa nullum est peccatum. Singuli enim Psalmi sensum habent perfectum & completum, *Lessius, Layman, &c.* Nocturnum unum ab alio per duas horas separare quavis ex causa licitum videtur, imò antiquitus dividi solebant, *Bonac. Escob. Fil. &c.* Matutinum à laudibus integrâ nocte dividere, nullum omninò peccatum est. *Escob. Fil. Sauch. Diana p. 5. tr. 14. r. 48.*

11. Tempus à jure, aut consuetudine præfixum nunc obtinuit, ut Matutinum & Laudes diei sequentis vesperi horâ quartâ, aut etiam tertiâ licitè recitentur. *Bonac. & plures alij.* Et hyeme mediâ horâ ante solis occasum dici posse citra privilegium extra dubium esse docet *Fillincius, aliique.*

12. Veniale est Matutinum sine ulla causa ad vesperum differre, vel

ante prandium Vesperas, & Completorium absolvere. Quia hæc est aliqua inordinata officij inversio. Quod si Missionarium iter, aut alios alia urgeat occasio, licitum erit mane omnes horas absolvere usque ad vesperas inclusivè.

13. Requiritur etiam devotio, sive attentio interna, saltem virtualis & confusa, sive ad sola verba, quam sufficere docet *Caietanus*, & consentit *Lessius*, modo adsit animus orandi, & vacandi Deo. Nimis autem laxa videtur opinio *Navarri*, & *Sylvestri*, quibus sufficit sine ulla attentione interna excludi omnem actionem aliam cum qua attentio nequeat consistere, ut scriptionem, studium, aut lectionem.

14. Qui voluntariè distractus in magna officij parte nullam omninò attentionem adhibuit, mortaliter peccavit, & tenetur ex sententia communi Horas sic lectas repetere, & fructus illi officio respondentes non facit suos. Ratio, Quia qui tenetur ad officium ex præcepto, ad orationem obligatur, lectio autem sine omni attentione interna non est oratio. *Ita Navar. Suar. Regin. Bonac, alijque communiter.*

15. Si quis ob evagationem mentis dubitet, an aliquid in officio omiserit, modo habeat probabilem conjecturam, se id recitasse, quia v. g. cœpit ab initio cum attentione legere, præsumere potest, se satisfeciisse. *Laim. Binsfeld. &c.*

Quæres, An Beneficiarij teneantur semper ratione Beneficij Horas Canonicas recitare?

Respondeo, aliquando non teneri: Primò, non tenentur ante acceptam, possessionem beneficij: vel quando sine sua culpa nullos fructus percipiunt, nec postea percipient. Quia talis non habent beneficiè, & quoad omnes illius effectus. Et ita cum alijs docet *Layman hic lib. 4. tract. 2 cap. 5. num 3.* Secundò, Probabile est idem dicendum de eo qui habet quidem possessionem beneficij, sed ex licentia aut dispensatione non residet, & interea fructus non percipit. Quia obligatio illa est propter sustentationem, quæ hic non est conjuncta cum beneficio; ita docet hic *Sanchez, Trullenc. l. 1. c. 7. alijque.*

Tenentur tamen probabilius illi qui primo, aut etiam secundo anno fructus non percipiunt ex eo tantum titulo quod fructus assignentur fabricæ aut prædecessori defuncto pro funere &c. Quia illi per hoc satisfaciunt fabricæ pro reliqua vita quâ fructus accipient: & post mortem fruentur eodem privilegio pro expensis funeris quod prædecessoribus præstiterunt; *Suarez, Reginaldus Bonacina, Layman hic cap. 5.* Negat tamen cum quibusdam *Caietanus*, & *Lessius*; quia tales possint vel mori, vel resignare beneficium, & sic prædicto privilegio carere.

Quando in Missionibus periculosum videtur Breviarium circumferre, aut aliud impedimentum occurrit, à quibus peti possit dispensatio officium in Rosarium, aut alias preces commutandi, invenies supra p. 2. in facult. mission. num. 23. pag. 342.

Quando autem aliquis habens simplex beneficium propter omissionē Horarum tenetur ad restitutionem fructuum quos non fecit suos, datur praxis obtinendi condonationem recurrendo ad Pœnitentiariam Apostolicam, juxta normam quam tradit Marcus Leone in praxi Litter. Pœnit. *pag. 522.*

CA-

CAPUT V.

De Sacramento Pœnitentiæ.

DE hoc Sacramento pleraque tradidimus supra tract. 2. & 3. à pagina 325. ubi actum est de Absolutione, & Confessione Sacramentali. Nunc de virtute pœnitentiæ prout se habet tàm extra, quam intra Sacramentum.

Dico primò: Pœnitentia est animi dolor, ac detestatio, de peccato commisso, cum spe veniæ, & proposito non peccandi de cætero. Colligitur ex Trid. Sess. 14. cap. 4. & est contra Lutherum & plerosque hujus temporis Sectarios, qui pœnitentiam nolunt consistere in dolore de peccatis præteritis, sed in solo amore justitiæ, ac vitæ novæ, usque adeo omne quod dolorem sonat à se procul amovere nituntur: parùm memores Ninivitas in cilicio & cinere Pœnitentiam egisse *Matth.* 11. præter alia quæ in Scripturis memorantur asperioris pœnitentiæ exempla.

Pœnitentia sive detestatio peccati, alia est charitate perfecta, quæ scilicet ex Dei amore procedit, & contritio vocatur; alia est imperfecta, sive attritio, quæ concipitur ex inferiori motivo, v. g. ex timore gehennæ, aut alterius pœnæ propter peccatum à Deo infligendæ.

Dico secundò: Dolor sive contritio de peccatis ex motivo amoris Dei super omnia peccatorem justificat etiam extra Sacramentum. Probatur primò ex Prover. cap. 8. v. 17. *Ego diligentes me diligo* 2. ex Trid. *sess.* 14 *cap.* 4. ubi asserit, Contritionem aliquando Charitate perfectam esse, hominemque Deo reconciliare. Ubi *aliquando* non ad reconciliationem, sed ad Charitatis perfectionem refertur. Favet denique praxis fidelium, per quam peccator contritus omnia Sacramenta vivorum, præter Eucharistiam, accipere potest. Et inter Bajanas reprobata est prop. 22. *Charitas illa quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.*

Dico tertiò: Ut illa Contritio extra Sacramentum justificet, debet tendere in Deum propter se, sive ut est in se amabilis, non propter bonum nostrum: & illum appretiare super omnia mortalia non remissa.

Prima pars probatur; Quia ad justificationem extra Sacramentum requiritur perfecta aversio hominis à creaturis, & perfecta conversio ad Deum, sic ut illum *ex toto corde* quæramus, uti passim loquitur Scriptura: homo autem non habet perfectam conversionem à creaturis ad Deum nisi per affectum quo Deus propter se diligitur. Nam per actum Spei homo se ipsum amat, quia sibi optat & sperat aliquod bonum aut beatitudinem: per actus aliarum virtutum amat tantùm honestatem aliquam creatam illis virtutibus propriam, aut fugit inhonestatem,

neſtatem, aut turpitudinem, aut pœnam peccati; ergo per tales actus ſine benevolo Dei amore extra Sacramentum non juſtificatur.

Declaratur ſecunda pars, quod debeat Deum appretiare ſuper omnia &c. Quia ſi cum illo amore conſiſtat affectus ad aliquod mortale, homo non eſt adhuc perfectè ſive ex toto corde ad Deum converſus, cùm autem alia mortalia quæ deteſtatur non poſſint ſine iſto peccato remitti, peccator ex vi amoris tam imperfecti ad Dei gratiam & amicitiam non admittitur.

Ut autem illa Contritio cenſeatur ſe extendere ad omnia mortalia neceſſe non eſt ſingula in ea diſtinctè recogitari, ſed ſufficit cognoſci confusè; & peccatorem ſic eſſe animo comparatum, ut ad deſtruendum peccata commiſſa nullum velit medium recuſare, etſi media ad hoc neceſſaria diſtinctè non revolvat.

Et quamvis in aſſertione dixerim, hominem non juſtificari per amorem quo diligimus Deum *propter bonum noſtrum*, ſive quia nobis bonus & beneficus eſt, ſi in eo ſolùm motivo liſtatur; multùm nihilominùs confert divinorum in nos beneficiorum conſideratio, ut per illa tanquam per gradus aſcendamus ad amorem perfectum bonitatis divinæ in ſe, ex qua tanquam perenni fonte tanta in homines beneficia promanant,

Dico quartò: Ad juſtificationem in Sacramento Pœnitentiæ ſufficit Attritio efficax & ſupernaturalis, qualis concipitur ex timore pœnæ ſive gehennæ, à Deo juſto Iudice infligendæ. Patet ex Tridentino ſeſſ. 14. cap. 4. ubi agens de Attritione ſic loquitur: *Et quamvis ſine Sacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ, impetrandam diſponit &c.* Hæc quidem doctrina multis nuper argumentis impetita eſt, ſed quibus hæc Attritio nihil attrita eſt, quin potiùs à frequenti argumentorum colliſione viſa eſt clariùs ſcintillare; accedente etiam Alexandri VII. Decreto graviter inhibente hanc doctrinam ullâ cenſurâ Theologicâ notari. Sed hanc Controverſiam latius deduximus ſupra part. 3. tract. 1. quæſt. 21. à pag. 295.

Non ſufficit tamen Attritio exiſtimata, niſi eam verè habeas. Quia verus, & formalis dolor eſt pars eſſentialis hujus Sacramenti. Undè peccat graviter, qui etiam ſola peccata levia ſine omni dolore formali confitetur. *Lugo, Diana p. 3. tr. 4. reſol. 116.*

Non eſt autem neceſſe, ut dolor ille ad omnia venialia, quorum Pœnitens eſt conſcius, ſeſe extendat: debet tamen ad omnia, quæ confitetur mortalia extendi, *Suar. Laym. Lugo, &c.*

Non abſolvitur, qui dolet tantum propter infamiam, damna, aliaſve pœnas temporales in illis præcisè ſiſtendo, etſi contingeret id fieri ex inculpabili ignorantia. Quia non eſt dolor ſupernaturalis; nec ignorantia, aut bona fides poteſt hic ſupplere defectum eſſentialem. *Bonac. aliiq; communiter.*

Non habet ſufficientem dolorem & propoſitum emendandi, qui non vult occaſiones proximas peccandi amovere, quando poteſt ſine gravi damno, vel recuſat alteri ex animo ignoſcere, vel ſatisfacere ijs quibus

quibus ex justitia obstrictus est. Quia non potest esse verum propositum, cum quo stat adhuc voluntas peccandi, quæ censetur remanere dum liberè omittit tollere causam ex qua videt peccatum secuturum.

Qui nihil cogitans de Confessione, attritionem elicuit, non referens eam ad Sacramentum, invalidè ad illud sine novo dolore accedit: quia pars debet referri ad compartem, ut unum Sacramentum constituant. *Suar. Bonac.* Contrarium videtur docere *C. Lugo d. 14 sect. 4.* quod non est improbabile. In praxi probabile est illum qui paulò ante confessus est cum dolore universali, v. g. moribundum, si iterùm confiteatur novo dolore non indigere. *Lugo, Diana p. 9. t. 3. r. 5.*

Redire sæpè cum eodem peccato etiam mortali, non est certum signum abesse verum dolorem, si in pœnitente aliundè appareat præsens detestatio, & media à Confessario præscripta adhibere desideret. Qua in re cavendum est, ne Pœnitens nimiâ severitate avertatur, aut ex alia parte nimiâ lenitate in peccandi consuetudine foveatur. *Suarez in 3. p. d. 32. sect. 2. Sanchez, Lugo, &c.*

Quamvis igitur tali pœnitenti pro remedio possit aliquando differri absolutio, præsertim cum ipsius consensu, nullum tamen est præceptum aut obligatio sic differendi, quando adest talis detestatio, & propositum emendationis. Quia nec Christus, nec Ecclesia illam dilationem præscribit: nec apparet ratio cur pœnitens post frequentes lapsus non possit esse verè contritus, & rite dispositus.

Nec audiendi sunt, cum Montaltio *Epist. 10* aliqui Recentiores, qui objiciunt authoritatem S. Caroli Boromæi, S. Xaverij, & quorumdam, ut aiunt, Conciliorum.

Respondeo enim, illos non asserere dilationem illam esse præcepti, sed aliquando esse rem consilij: aut quando peccata sunt enormia cum publico scandalo conjuncta, quod prius tolli debeat.

Objiciunt secundò, Pravos peccandi habitus tantum expelli per actus contrarios: Ergo anteaquam peccator absolvatur debet in contrarijs actibus exerceri.

Respondeo, futilem esse consequentiam, possunt enim habitus vitiosi consistere cum sincera detestatione actualis peccati, imo esse in homine Justo & Sancto cum statu gratiæ. Quod si ante absolutionem deberent esse expulsi habitus vitiosi, sæpè nec absolvi posset moribundus de peccatis maximè contritus: nec pœnitens qui sæpius confitetur sola venialia, qui nondum præcedentium peccatorum habitus expellere potuit, quod quivis absonum judicabit.

Objiciunt tertiò, Priusquam peccator absoluatur debet Deum sibi conciliare & placare: Ergo debet emendationem absolutioni præmittere.

Respondeo distinguendo antecedens: Peccator debet prius Deum sibi conciliare per actualem vitæ emendationem, nego, ut probat instantia quam jam adduxi de moribundo contrito: debet prius Deum sibi conciliare per emendationem in voto, sive efficaci emendationis proposito, concedo, hoc autem propositum omnes requirimus.

Objiciunt quartò, Nec maritus ignoscerет uxori sæpius adulteranti, nec Princeps militi proditionem sæpius molienti, etiamsi seriò dolerent. Ergo nec Deus peccatori sæpius relabenti.

Respondeo neg. consequentiam, quæ quantum claudicet patet ex eo, quod illi plerumque ne quidem primâ vice adulteræ, aut proditori ignoscerent, quorum animum inspicere non possunt: an idem de Deo, aut Christo affirmabis? qui dixit Petro Matthæi 18. *Non dico septies, sed usque septuagies septies.*

Ex hactenus dictis patet, materiam Sacramenti pœnitentiæ esse dolorem debitum de peccatis, Confessionem, & Satisfactionem, de his suprà tract. 3. actum est à pagina 347.

Forma autem Sacramenti pœnitentiæ sunt verba Absolutionis: *Ego te absolvo à peccatis tuis*: in quibus probabile est ad valorem sufficere, *Absolvo te.* Est tamen gravis obligatio addendi cætera verba, præsertim in articulo mortis, cùm non satis constet sine illis subsistere valorem Sacramenti.

Orationes præviæ & subsequentes formam, ut, *Misereatur &c.* & *Passio Domini &c.* quæ secundùm Tridentinum laudabiliter adduntur, non sunt necessitatis; & ex rationabili causa omitti possunt, v. g. si breves sint Confessiones, vel multi confitentes: tunc enim sufficit dicere, *Absolvo te à peccatis tuis in nomine Patris &c.* vel si timeatur ne Pœnitens habeat censuram, dicendum est, *Absolvo te ab omni vinculo excommunicationis.*

Forma integra Clementis VIII. in Rituali Romano expressa ut eâ omnes utantur, tradita est supra par. 3. tract. 3. in fine.

Nota etiam motiva valdè idonea ad concipiendum dolorem, & formam variam eliciendi actum Contritionis pro hoc Sacramento reperiri infrà de praxi assistendi moribundis in fine huius Operis: Item Remedia & documenta contra singulas species peccatorum, traduntur infra tract. 6. in fine.

CA-

CAPUT VI.

De Extrema Vnctione.

DEfinitur, Sacramentum novæ Legis constans Unctione Olei sacri, & Sacerdotis deprecatione, ordinatum ad salutem moribundi, quoad animam & corpus. Institutum videtur unà cum Pœnitentia à Christo post Resurrectionem. Promulgatum est apertè Jacobi 5. ubi dicitur: Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, ut orent super eum, ungentes illum Oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit remittentur ei. Quibus verbis indicatur Minister, subjectum, materia, forma, & effectus, qui est etiam remissio peccatorum, hæc autem remissio non fit sine infusione gratiæ, quæ sunt omnia ad verum novæ Legis Sacramentum necessaria.

1. Hinc dicendum primò, materiam remotam hujus Sacramenti esse Oleum benedictum: quod renovandum est quotannis in Cœna Domini, veteri exusto: si tamen novum haberi non possit, licet uti antiquo; & si hoc non sufficiat, aliud consecratum, vel in necessitate non consecratum (in minore tamen quantitate quam vetus est) addi potest. Non esse tamen alienum à praxi Ecclesiæ, ut paulatim & per vices (si ita requirat necessitas propter copiam infirmorum) longè major quantitas addatur, quam ab Episcopo fuerit consecrata. *Diana, Bonac. Lessius, & alij.*

2. Materia proxima est unctio certarum partium corporis, saltem quinque sensuum, vel si mutilati sunt, vicinarum partium, facta à Sacerdote: non necessariò id fit contactu immediato manus: nam peste grassante potest uti virgâ oblongâ Oleo tinctâ, quam postea comburat, *Sylv. Chapeavill. Diana.*

3. Sunt, qui putent, unam tantùm Unctionem esse de essentia Sacramenti, adeòque in periculo pestis, & simili necessitate sufficere inungere unum tantùm organum maximè obvium, vel potiùs caput, quod in eo sensus maximè vigeant, dicendo: Per istam sanctam Unctionem, & suam pijssimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti per visum, auditum, gustum, odoratum, tactum &c. Verùm cùm alij Doctores communiter repugnent, tutiùs erit (quod suadet *Laym. & Dian.*) eo casu unum oculum, aurem, manum, narem, & os velociter sine crucis forma ungere, dicendo unicam formam complectentem reliquas. Illud verò certius est, pedes, aut renes inungere non esse essentiale: imò quoad renes non est decens, præsertim in fœminis, & viris religiosis ideòque, in illis omitti solet. *Henriq. Sà, Tol. Suar. Bellarm. hic cap. 10 in fine.*

4. Hoc Sacramentum tantùm dandum est in mortis periculo ex morbo, vulnere, partu, vel senectute: quia hi soli sunt infirmi.

mi. Iterari potest quoties occurrit novum periculum moraliter diversum vel in eodem, vel in alio morbo: neque expectare licet donec usu sensuum careant, vel omninò sint desperati. In dubio vero de vita, dandum erit sub conditione. *Laym. Sylv. Suar.*

5. Ordinariè, nisi obstet causa rationabilis, præmittenda est Confessio & Communio, ob Ecclesiæ consuetudinem, *Bonac.* Licet per se loquendo Confessio non necessariò præmittatur, cùm ungendus disponi possit per Contritionem; per accidens tamen prærequiri potest, v.g. si post viaricum peccasset mortaliter, & timeretur post Unctionem nō futurum tempus Confessioni, Sacramenta enim magis necessaria tali casu pro securitate priùs suscipi debent *Fill. Barb. Diana p. 5, tr. 3. r. 92.*

6. Pueris rationis usu præditis sufficienter ad peccandum, etsi sacram Eucharistiam nondum receperint, malè negatur Extrema Unctio. Quia nonnumquam illorum salus ex robore indè ad extremam luctam acquirendo possit dependere, *Suar. Angl. apud Laym. l. 5. t. 8. c. 4.* si dubitetur an puer habeat usum rationis, ungendum esse sub conditione docet *Lugo, Sanch. Dian.*

7. Pastor ex officio tenetur sub mortali dare petentibus Extremam Unctionem, nisi obstet causa rationabilis; etiam tempore pestis, si absit periculum vitæ, cùm enim non sit Sacramentum absolutè necessarium, cum tali periculo non teneri docet *Tanner. Dian. &c.* Quod si peste infecti sint confessi, posse sine peccato omitti, absolutè docent *Dian. Villalo. Tann. Suar. & alij plurimi.*

8. Sacerdos alius, si absente Parocho facilè & licitè possit, tenetur ex Charitate ministrare, tantùm sub veniali, nisi tamen ægrotus valdè indigeret, ut si esset sine omni Sacramento moriturus; tunc enim quidam graviorem obligationem agnoscunt apud *Dian. Laym. l. 5. tr. 2. c. 3.*

9. Etsi perpetuò amentes non sint capaces Extremæ Unctionis, delirantibus tamen administrari debet, si videantur eam petituri si cogitarent, aut doloris signum aliquod præbeant. *Laym. Sylv. Henriq.* Quod maximè dicendum est de phræneticis, quando aliud Sacramentum suscipere nequeunt. *Barbosa, Dian. p. 5. tr. 3. resol. 84.*

10. Muti, surdi, & cœci, debent etiam inungi prope organa sensuum quibus carent. Quia licet per illos sensus exterius peccare non potuerint, delinquere tamen poterant per potentias internas illis respondentes, vel desiderium actus. *Præpositus, Possen. Nald. Diana p. 5. t. 6. resol. 11.*

11. Nolle hoc Sacramentum suscipere, aut alteri procurare, seclusō contemptu, aut scandalo, aut salutis periculo, non est peccatum morrale, uti docet *Suarez, Laym. Tanner. &c.* Veniale tamen esse id sponte negligere plerique admittunt.

CA-

CAPUT VII.

De Sacramento Ordinis.

§. I. *Materia, forma, & conditiones variæ ad sacros Ordines requisitæ.*

ORdo est Sacramentum, quo confertur potestas ad functiones sacras, præcipuè ad Eucharistiam ritè administrandam. Verum esse Sacramentum à Christo institutum, ex Scriptura, Patribus, & Primitiva Ecclesia probatur suprà in Controv. part. 1. cap. uit.

1. Prima tonsura non est Ordo, sed tantùm dispositio ad Ordines suscipiendos, per quam redditur homo capax Privilegiorum Clericalium.

2. Septem autem numerantur Ordines, nempe Ordo Acolyti, Lectoris, Exorcistæ, Ostiarij, qui dicuntur Minores; Subdiaconatus, Diaconatus, & Sacerdotium dicuntur Ordines majores, ob annexam illis obligationem perpetuæ castitatis: probabile tamen est Ordinatum per gravem metum, minas, blanditias, & importunitatem Parentum illam obligationem non incurrere, nisi postea eam ultrò ratam habuerit. *Sanch. d. 29. Azor. Con. Fil. Bonac.*

3. Hujus Sacramenti materia remota est certum instrumentum quod tradi solet Ordinandis: proxima est ejusdem traditio & acceptio. Probabilius est istius instrumenti contactum physicum & immediatum, requiri ad valorem, ut unâ saltem manu tangatur: ex præcepto autem ad securitatem requiritur ut utrâque manu attingantur singula, v. g. Calix cum patena, & hostia imposita: idque eo tempore quo forma ab Episcopo profertur; *Laym. Fil. Bonac. Diana p. 8. tr. 1. resol. 40.* Additur huic alia forma cum impositione manuum Episcopi, quâ confertur potestas peccata remittendi.

Quærit *Card. Lugo respon. moral. l. 1. dub. 33.* An Sacerdos qui non tetigit Calicem & patenam dum forma proferebatur, sed immediatè post, debeat vel possit iterùm sub conditione ordinari? Et resolvit dictum Sacerdotem posse in prima Ordinatione acquiescere: non peccaturum tamen si ad majorem animi sui quietem iterùm sub conditione ordinetur, quod etiam Episcopus licitè poterit in ejus gratiam præstare. Quia quamvis probabile sit isto casu nullam esse obligationem iterandi, probabile tamen videtur, saltem per principia extrinseca, posse iterùm sub conditione ordinari, propter authores aliquos antiquiores qui primæ Ordinationis valorem negârunt.

4 Episcopus extra suam Diœcesim potest subditis suis conferre primam tonsuram: quia hæc non est Ordo. *Bonac. Dian. & 4. alij.*

5. Quando dubium occurrit, an Ordo sit verè collatus, v. g. quia materia fuit dubia, iterari potest & debet sub conditione. Quando verò sunt rationes utrimque probabiles pro nullitate, & validitate,

ait

ait *Dianap* 5. *t.* 3. *r.* 47. *ex Gran.* posse iterari sub conditione, imò debere, si sit Ordo Episcopalis vel sacerdotalis; v. g. si Sacerdos vel Episcopus non tetigisset vasa sacra, aut illud instrumentum in cujus porrectione imprimitur character. Excipit tamen Sacerdotem qui immediatè tetigit patenam, sed non hostiam. Rectè autem notat *Diana*, etiamsi quis timeat ne invalidè ordinatus sit, aut non recordetur se tetigisse vasa sacra, aut non tetigisse imaginetur, non illicò iterandum esse Ordinem; cùm sola oblivio vel timor non sufficiat ad prudens vel rationabile dubium.

6. Qui in una Diœcesi est natus, in altera habet domicilium, in tertia beneficium, à quovis trium istorum Episcoporum potest Ordines, vel dimissorias accipere, uti docet *Præp. q.* 1. *d.* 14. *Laym. l.* 5. *t.* 9. *c.* 9. *Dian. p.* 8. *t.* 2. *r.* 8. & 9. ubi cum *Aversa & alijs* 3. contra *Barbos*: dicit, etsi ab uno eorum acceperit Ordinem unum, posse alterum ab alio accipere,

7. Studiosi qui in Universitate habitant (etiam ultra decennium) animo redeundi in Patriam, non contrahunt ibi domicilium, atque adeò ab eius loci Episcopo ordinari non possunt.

8. Ut Ordinatio sit valida, sufficere potest ut sit Mas, qui ordinatur, & fuerit baptizatus, S. *Thomas* 3. *p. q.* 34. *ar.* 2, *alijque*.

Hinc puer baptizatus, cui fuisset Ordo collatus ante usum rationis (quamvis illicitè) verè tamen & validè esset ordinatus. Nam uti Baptismus ita Ordo & alia Sacramenta, quæ pro materia aut forma non habent actum suscipientis, sicut habet Pœnitentia & Matrimonium, validè conferuntur etsi absit in suscipiente usus rationis, uti cum alijs tradit *Lessius hic cap.* 6. *dub.* 2. Qui tamen sic esset ordinatus, postquam perveniisset ad usum rationis non teneretur ad votum castitatis: quam si servare nolit suspendendus est ab Ordinum executione. In adulto ut validè ordinetur &c, consensus aliquis requiritur, qualem exposuimus supra cap. 1. §. 2. asser. 2. & 4.

9. Ut autem Ordo licitè & secundùm Ecclesiæ jura ritè accipiatur, aut non incurratur censura, requiritur in recipiente præter statum gratiæ. 1. Ut nõ sit Neophytus vel infamis, vel hermaphroditus, vel irregularis, suspensus, excommunicatus. 2. Animus clericandi, *Trid. sess.* 23. *c.* 4. sine quo si primam tonsuram vel Ordines minores accipiat, videtur peccare saltẽ venialiter (nisi justa causa excuset) quia fraus est levis. Similiter venialis inconstantia videtur, sine justa causa statum illum clericalem deserere. 3. Ut sit confirmatus, *Trident. sess.* 23. *c.* 4. Et hoc obligat secundùm *Bonac. d.* 8. *p.* 5. *num* 10. sub mortali, secundùm *Sotum*, & *Con.* sub veniali. 4. Si ab alieno Episcopo Ordines suscipiat requiruntur litteræ dimissoriæ (etiam pro prima tonsura) Episcopi proprij, sive originis, sive beneficij, sive domicilij. *Dian. alijque p.* 3. *t.* 4. *resol.* 194.

10. Requiritur etiam ut Ordo ritè conferatur *titulus* sustentationis, aut patrimonij, vel beneficij, vel paupertatis in Regularibus, *Trid. sess.* 21. *c.* 2. *Ordo debitus* temporis observandus est in susceptione unius Ordinis post alium: hinc Diaconatum suscipere ante Subdiaconatum

tum mortale peccatum est: Susceptio autem Episcopatus ante Sacerdotium invalida erit,

11. Requiritur etiam *tempus* certum & *interstitia*, sine quibus Ordines illicitè conferantur absque dispensatione, aut privilegio.

12. Denique *Ætas*, in qua *ordinariè* Episcopus non potest dispensare; & sic pro prima tonsura, & minoribus requiritur saltem septennium completum: licet *Quintan. tract. 6. sing* 21. contra *Sanch. &c.* putet sufficere inchoatum. Pro Acolytho annus 12. completus, *Fill. tr. 9. c. 4. num. 28.* Pro Subdiaconatu vigesimus secundus. Pro Diaconatu 23. Pro Sacerdotio 25. omnes incepti. Pro Episcopatu 30. completus. *Vid. Bon. d. 8. q. 1. Fill. tr. 9. cap. 4. Laym. l. 5. tr. 9. cap. 6. & 7. Dian. p. 3. tr. 4. R. 192.* Si autem dubium sit, an quis ætatem requisitam habeat, v. g. pro Sacerdotio, an annum 25. ingressus sit, ordinari non potest, *Sanch. Laym Bardi, d. 6. c. 11. p. 6. §. 2.* Peccat autem tam ordinans quàm ordinatus, si desint qualitates & conditiones suprà requisitæ.

Quæres, An aliquis ordinari possit Sacerdos, extra missionem, sine alio titulo quàm deputationis ad certam missionem? Respondeo id fieri posse ex designatione eorum, qui facultatem acceperunt illum titulum quibusdam personis applicandi, qualem facultatem per Bullam Pontificiam plerumque habent pro suis alumnis qui præsunt Seminarijs missionum.

Quin & ab Episcopo Vicario missionis Hollandiæ ordinari posse aliquem sibi nullo modo subditum, solo titulo deputationis ad eam missionem, docet *Veriuys tr. 12. art. 1.* Quia talis deputatio habet rationem beneficij, non tantùm simplicis, sed etiam pastoralis, cùm Missionarij soleant habere facultates pastorales.

Pro Missionibus quomodò, & cujus facultate conferri possint Ordines extra tempora, & non servatis interstitijs, & dispensari in ætate jure communi requisita, vide suprà in mission. fac. 26. & 27. pag. 341.

§. II. *Singulorum Ordinum scientia, ritus, officia, privilegia, &c.*

UT sciant *Neomistæ* quo modo debeant se ad sacros Ordines præparare, & in ijs actu suscipiendis se gerere, commodum erit si diligenter advertant sequentia.

1. Quoad Scientiam, constat ex Canonibus illitteratos non posse promoveri ad Ordines etiam minores. Per *Illitteratos* autem intelligendos esse linguæ latinæ ignaros, declaratur ex Tridentino sess. 23. c. 11. ubi statuit, ut, *Minores Ordines ijs, qui saltem latinam linguam intelligunt, conferantur.* Quo in genere gravis est sententia Concil. Lateran. Can. 29. *Si* (Prælati) *ignaros & rudes ordinare præsumpserint, & Ordinatores & Ordinatos gravi decernimus subiacere ultioni.*

In illis tamen qui primos Ordines suscipiunt minorem hujus linguæ & doctrinæ peritiam quam in progressu requiri colligitur ex ipso Trident. eâdem sess. cap. 11. *Atque ita de gradu in gradum ascendant, ut in eis*

eis cum ætate vitæ meritum & doctrina magis crescat.

Sed *quæstio* est, quantam doctrinæ mensuram debeant Episcopi aut Examinatores exigere ab eis, qui ad majores Ordines promoventur? Respondetur; eam mensuram optimè determinari ab ipso Trident. Sess. 25. cap. 12. *Subdiaconi & Diaconi ordinentur habentes bonum testimonium, & in minoribus Ordinibus iam probati, ac litteris, & iis, quæ ad Ordinem exercendum pertinent; instructi.* Ubi cùm Concilium tantùm requirat scientiam necessariam ad exercitium Ordinis quem actu suscipiunt, non decet ad alia divagari: nam si velint per Confessiones aliaque ministeria saluti animarum ulteriùs vacare, de scientia ad Pœnitentiæ tribunal requisita aliud examen in ordine ad Approbationem instituitur, uti fusiùs advertit *Gaspar Hurtado de Ordin. dis.* 12. *aliique.*

2. Nulli licet ad suscipiendos Ordines accedere, qui sit filius naturalis vel illegitimus sine prævia dispensatione, aliàs fieret irregularis c. 1. de fil. presb. Ad minores autem Ordines dispensat Episcopus, ad Majores solus Pontifex lege ordinaria: cùm intrante Religionem jus commune ad omnes Ordines dispensat.

3. Nullus admittitur ad sacros Ordines qui sit notatus aliquo crimine notorio depositione digno ante obtentam dispensationem. Peccata autem notoria depositione digna habentur in jure Adulterium, perjurium, homicidium, falsum testimonium, quando ita sunt publica, ut nullâ possint tergiversatione celari.

4. Peccat mortaliter, qui ad Ordines accedit cum conscientia cujuscunque peccati mortalis. Moris proindè est ut præmissâ Confessione Ordines suscepturi de manu Episcopi sacram Communionem devotè accipiant. Vide alias conditiones §. sup. expressas. Quoad ritus & officia singulorum Ordinum.

5. Suscipitur *Subdiaconatus* hoc modo. Primò amictus capiti ordinandi ab Episcopo imponitur, & manipulus in brachio, & dalmaticâ induitur. Posteà datur illi ab Episcopo liber Epistolarum, dicendo: Accipe librum Epistolarum & habe potestatem eas legendi in Ecclesia sancta Dei tam pro vivis quàm pro defunctis, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Huic etiam ab Episcopo datur Calix vacuus, cum patena, & urceolis cum aqua: & bacile cum manutergio ab Archidiacono dicente: Vide cujus ministerium vobis traditur &c.

Officium Subdiaconi est, Calicem & panem ad altare portare, vinum celebranti ministrare, Evangelium non è pulpito prædicare, ordinandos & baptizandos offerre.

6. Pro *Diaconatu*, Postquam Episcopus dixit, Accipe Spiritum sanctum ad resistendum diabolo & tentationibus eius, in nomine Domini: & postquam dedit stolam super humerum sinistrum, porrigendo librum Evangeliorum ait, Accipe potestatem legendi Evangelium in Ecclesie Dei tam pro vivis quàm pro defunctis in nomine Domini. Amen. Item Episcopus ponit manum super caput eius dicens, Emitte in eum quæsumus Domine Spiritum Sanctum &c. & præbet ei stolam. Cum traditione Evangelij sentit D. Thomas imprimi Characterem.

Officium

Officium Diaconi est pauperum curam gerere, Episcopis & Presbyteris ministrare, Evangelium prædicare, non tamen è loco superiori, item ordinandos & baptizandos offerre.

7. Pro forma *Presbyteratus*. Postquam Episcopus reflexit stolam ab humero sinistro in dexterum in modum crucis dicendo, Accipe jugum Domini, jugum enim suave est, & onus eius leve. Et postquam dedit vestem sacerdotalem, & consecravit manus dicendo, Consecrare & sanctificare digneris Domine manus istas per istam Unctionem, & nostram benedictionem, porrigendo Calicem cum vino & aqua, & patenam cum hostia superposita, dicit, Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo, Missasque celebrandi tam pro vivis quàm pro defunctis in nomine Domini. Deindè imponendo ambas manus super caput illius dicit, Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseris peccata remittuntur eis, & quorum retinueris retenta sunt. Imprimitur character in traditione Calicis & patenæ.

Officium Sacerdotis est docere seu prædicare, solvere & ligare, consecrare & Sacramenta administrare.

8. *Episcopus* consecratur cum assistentia trium Episcoporum, vel etiam unius Episcopi cum Pontificis dispensatione, assistentibus duobus sacerdotibus. Et constat hanc dispensationem varijs fuisse concessam; sic enim Gregorius XIII. concessit Patriarchæ Æthiopiæ, qui erat Societatis Iesu, ut solus sine alijs Episcopis illic Episcopos ordinaret, ut testatur Henriquez *lib.* 10. *Summæ cap.* 24. Et in Belgio ex concessione Innocentij X. anno 1647. Fabius Chisius tunc Nuncius Apostolicus ordinavit Iacobum de la Torre in Archiepiscopum Ephesinum, assistentibus loco Episcoporum duabus personis in dignitate Ecclesiastica constitutis.

Quæres, An valida esset talis ordinatio si contingeret illicitè vel ignoranter fieri absque Pontificis dispensatione? Validam fore probabile putat Scildere *de princip. Conscien. tract.* 2. *num.* 118. & Herinx *de Sacram. Ord. disp.* 10. *num.* 63. cum D. Antonino, Sylvestro, Aversa, Turrecremata, & alijs, qui censent unum Episcopum principaliter totam consecrationem perficere, & alios esse quasi coadiutores. Sed quia plurimi contrarium docent, & in hac materia pro valore Ordinis via tutior sequenda est, Episcopus sic ordinatus deberet sub conditione ritè reordinari, ut censet ipse Herinx, Scildere, & Aversa.

Porro in ritu consecrandi Episcopum, ille Episcopus qui Consecrator est, post varios ritus inungit Chrismate ambas Electi manus simul junctas primò in modum Crucis, & mox palmas integras, dicens, Ungantur manus istæ de Oleo sanctificato, & Chrismate sanctificationis &c. Posteà benedicit & tradit ei baculum pastoralem cum oratione, Accipe baculum &c. Deindè Annulum benedictum inserit digito annulari manus dexteræ, dicens, Accipe Annulum fidei scilicet signaculum, quatenùs Sponsam Dei sanctam videlicet Ecclesiam intemeratâ fide ornatus illibatè custodias, Amen. Postremò, tradito ei Evangelio clauso recipit Consecratum ad Osculum pacis.

Munus peculiare Episcopi supra Sacerdotem est, quod possit Clericos

ricos ordinare, Virgines benedicere, Ecclesias dedicare, Clericos deponere, Synodos celebrare, Chrisma conficere, vestes & vasa consecrare, Chrismate ungere, excommunicare, interdicere, & suspendere à Sacris. Has enim actiones requirit Ordo & gubernatio Ecclesiasticæ Hierarchiæ: quibus dignitas Archiepiscopi & Primatis aliquas prærogativas superaddit, ut est gestatio Pallij diebus quibusdam solennibus in Missarum celebratione, quod plenitudinem potestatis significat: prælatio Crucis in locis exemptis suæ Provinciæ: cæteris Episcopis suæ Provinciæ præsidere: cognoscere de eorum criminibus, & pœnam imponere, licet non possit procedere ad eorum depositionem, hoc enim Papæ reservatur; ut in cap. de translat. Prælat. &c.

9. Status Clericalis habet etiam quædam privilegia in jure Canonico sibi annexa, ut quod Clericus sub pœna excommunicationis non possit percuti, aut in rebus suæ personæ adhærentibus violari; Habet etiam privilegium fori, quod non possit capi & incarcerari à Judice sæculari, nec possit judicari aut puniri nisi à Judice Ecclesiastico, nisi hic ultrò potestati civili illum tradat puniendum. Clerici etiam gaudent immunitate à solutione gabellarum aut uectigalium. Quæ tamen non extenduntur ad constitutum in minoribus tantùm, nisi sit in via ad Ordines majores, post *Trid. sess.* 23. *cap*, 6. Quæ omnia, aliaque plura ubi viget potestas Ecclesiæ sub gravi censura observanda sunt. Advertat tamen Clericus, per dimissionem habitus, & enormia flagitia posse amitti privilegium clericale, ex multorum sententia.

10. Clericis etiam Canones interdicunt quædam officia, artes, & actiones quæ eorum statum dedecent: ut exercere officium medici, aut chirurgi ubi opus est incisione vel adustione: 2. Officium Judicis in causa sanguinis, aut Advocati, Patroni, Tabellionis in placitis sæcularibus: 3. Portare arma nisi in itinere: 4. Tabernas frequentare: 5. Venationi clamosæ vacare: 6. Exercere mercaturam aut negotiationem per seipsum lucri causâ: 7, Ludere aleis nisi recreationis causâ, illis autem ludere pro magna quantitate ob lucrum, *Navarrus* mortale existimat. Ordines enim Sacri, uti hominem soli Deo consecrant, ita vitam requirunt irreprehensibilem, & à sæculi moribus longissimè segregatam.

CAPUT VIII.

De Matrimonio.

§. 1. *De Sponsalibus.*

1. SPonsalia sunt, promissio deliberata, & mutua, signo sensibili expressa, futuri Matrimonij, inter personas jure habiles. Hinc ad sponsalia non sufficit dicere, *Volo te accipere in uxorem*, quia non est promissio, sed propositum. Neque valida sunt contracta ante septennium, quia non præsumitur promissio illa deliberata esse. Quod si major septennio contrahat cum parte, quæ est infra septennium, tenetur ille quidem, non jure sponsalium, sed promissionis.

2. Neque subsistunt sponsalia inita per vim, dolum, errorem, vel ignorantiam circa substantiam, aut conditionem substantialem si sit notabilis, uti de voto, & alijs contractibus dici solet.

3. Ad sponsalia requiritur utriusque partis promissio, sic ut non coalescant etiamsi una pars promittat & altera acceptet, nisi hæc simul promittat, aut se obligare intendat. Quia requiritur promissio mutua & reciproca, nam sine hac promissione reciproca, contractus sponsalium in jure dicitur claudicare.

4. Si Pater, vel Mater pro filio aut filia, aut Curator pro eo cujus curam habet *præsente* vel non contradicente (dummodò metus absit) sponsalia contrahat, valida erunt. Quia in hoc casu jus accipit taciturnitatem pro expressione consensus. *Sanch. l. 1. d. 22. Dian. p. 3. tract. 4. R. 270.* Imò etiamsi contrahat pro *absente*, si is resciens id expresse vel tacitè signo aliquo sufficienti ratificet. *Sanch. Pont. Dian. p. 3. tr. 4. R. 271.*

5. Quando verba vel signa sunt dubia, in foro conscientiæ standum est intentioni contrahentium, si de illa constet: in externo autem communi intelligentiæ, & sensui verborum; ita tamen, ut potiùs inclinetur in favorem Matrimonij. *Dian. p. 3. tr. 4. R. 205. Bonac. q. 1. p. 1. alijque.*

6. Etsi utraque pars dicat, *non ducam aliam quam te*, non fiunt sponsalia. Quia illa verba sunt vera etiamsi pars maneret in cœlibatu.

7. Denique per munera reciprocè missa non censentur contrahi sponsalia. Si tamen Titius misit Caiæ annulum cum promissione Matrimonij, & illa promissionem hanc intelligens dixit, *recipio*, valida sunt sponsalia. Quia illa signa externa mutuum consensum, & promissionem sufficienter indicant. *Fil. Laym. l. 5. tr. 20. c. 2.*

8. Ex sponsalibus validè contractis resultant hæ obligationes. 1. tenetur sub peccato mortali una pars inire Matrimonium, quando ab altera requiretur, nisi certus terminus præfixus fuerit: hoc enim om-

ni contractui commune est. *Sanch. Con. Diana p. 3. c. 4. R. 245.* Secundò, qui post sponsalia recusat promissum Matrimonium contrahere, cogi potest à Judice, etiam per censuras. Notant autem plurimi quod illa coactio rarò feliciter succedat.

9. Si quis promisit animo simulato alteram ducere, per se loquendo ad nuptias non obligatur, damnum tamen inde exortum compensare debet. Si autem datâ promissione puellam ad copulam induxerit, eam ducere tenetur. Nisi tamen illa esset longè inferioris conditionis, v. g vir esset nobilis, illa agricolæ filia, tunc enim illam dotando satisfaciet. Quòd si illa conscia suæ disparitatis in copulam consenserit, etiam ad dotem jus amisit: quia censetur ipsa ultrò decipi voluisse. *Vasq. Sanch. Bonac. Lessius, Laym. hic cap. 1. num. 10.*

10. Sponsalia posteriora contra priorem fidem inita, tametsi jurata sint, aut copula etiam accesserit, sunt invalida, *Sanch. & Villalob.* Contrarium tenet *Pontius, Coninck cum Diana p. 3. t. 4. R. 210.* Matrimonium tamen post sponsalia contractum cum altera est validum, licet injustum. *Bonac. p 5. & 7. Laym. c. 1. n. 5.*

11. Ubi Tridentinum non est receptum, sponsalia jure antiquo transeunt in Matrimonium per quævis signa externa maritali affectu exhibita, v. g. per copulam. Ubi verò Trid. receptum est, hæc signa non tenent si sint clandestina sine parocho & testibus.

12. Dissolvuntur autem sponsalia, 1. per Matrimonium validum cum altera initum, ut suprà diximus.

2. Per mutuam remissionem prioris promissionis.

3. Per impedimentum dirimens Matrimonium posteà superveniens.

4. Per enorme crimen unius partis solvuntur sponsalia ex parte innocentis. Tale crimen est hæresis, homicidium, furtum grave, fornicatio, & hæc quidem ante sponsalia ex parte Sponsæ commissa, si fuerit à Sponso ignorata. Imò si Sponsa liberè patiatur ab altero tactus impudicos, oscula & amplexus, potest Sponsus resilire: non potest tamen Sponsa resilire etsi eadem Sponsus exerceat, nisi fiat in istis valdè enormiter notorius. Quia actus illi in Sponso non ita redundant in dedecus Sponsæ, sicut vice versâ redundare solent.

5. Si superveniat notabilis mutatio, quæ ab initio cognita à contrahendis Sponsalibus deterruisset, v. g. odium grave inter Sponsos, insignis morum asperitas, periculum valdè probabile ex Matrimonio oritura scandala, aut gravia odia inter parentes, aut alios amicos. *Bonac. Laym. &c.*

6. Si alteruter incidat in morbum qui solet esse perpetuus aut valdè diuturnus, ut morbus caducus, lepra &c. aut Sponsa mutiletur aut enormiter deformetur, aut Sponsus amissione officij aut alio modo reddatur ineptus ad rei familiaris sustentationem. *Sanch. Con. Bonac. Diana, Laym. &c.*

7. Si magna alterius partis debita detegantur, aut Sponsa promissam dotem præstare nequeat, vel Sponsus cum magno Sponsæ incommodo incipiat vagari, aut sine eius licentia ad longinquas terras proficiscatur

tur: quia tunc meritò censetur suo juri renuntiare.

8. Dissolvuntur quoque Sponsalia etiam jurata per ingressum alterius in Religionem, aut votum ingrediendi, aut Ordinis sacri susceptionem, *Bonac. Laym. &c.*

9. Quando prædictæ causæ sunt manifestæ non requiritur authoritas judicis ad dissolvenda Sponsalia, alioqui requiritur. Quod si Sponsus cognito suo jure resiliendi, nihilominus carnaliter cognovit Sponsam, censetur tacitè juri suo renuntiasse, & Sponsalia ratificasse. *Laym. c. 2. n. 20. &c.*

10. Si contingat Sponso supervenire novam hæreditatem, ita ut illi Sponsa jam sit inæqualis, non habet ideò jus resiliendi, quia non est deceptus in conditione Sponsæ, in qua nulla facta est mutatio. Idem est de Sponsa si ipsi hæreditas nova superveniat. *Sanch. Con. Regin. Dian. p. 3. t. 4. t. 268.*

Quæstio est, An virgo quæ contraxit Sponsalia, possit validè & licitè se solvere ab obligatione Sponsalium de futuro, emittendo votum simplex castitatis in sæculo.

Respondetur affirmativè apud *Lessium in Auctar. pag.* 280. ubi in hanc sententiam adducit *Angelum, Sylvest. Richardum, Domin. Sotum in 4 dist. 27. q. 2. ar. 5.* Qui rem resolvit his verbis: Utrum per vo,tum castitatis dirimantur Sponsalia, disputari solet: attamen in du,bium vocari non debet quo minùs tale votum sit licitum, atque adeò ,Sponsalia dirimens, cùm sit melioris frugis: quæ exceptio semper ,in Sponsalibus implicatur.

§. II. *De Matrimonij valore, Ministro, usu &c.*

1. Matrimonium est Sacramentum inter baptizatos, quo vir, & mulier legitimè invicem tradunt jus in mutua corpora, in ordine ad perpetuam vitæ societatem, & prolis susceptionem.

2. Hujus Sacramenti materia proxima est mutuus consensus utrimque signo externo expressus, in quantum est prædicti juris traditio. Forma autem est idem consensus quatenùs habet rationem acceptationis, ut docet *Suar. Vasq. &c.*

3. Minister Matrimonij non est Sacerdos, sed ipsi conjuges, qui contrahendo ponunt consensum conjugalem, in quo consistit materia, & forma hujus Sacramenti. Verba quæ hunc consensum declarant, debent esse de præsenti, v. g. *Ego te duco*, non autem, *ego te ducam.*

4. Matrimonium dicitur *ratum*, in quo nondum secuta est copula conjugalis. *Consummatum* verò quando copula accessit. Probabile est Pontificem posse in Matrimonio rato dispensare. Certum autem est post Matrimonium ratum & nondum consummatum conjuges posse religionem intrare, aut si unus tantùm intraverit, post ejus Professionem alterum cum quo voluerit posse contrahere. Jura cogitantibus de Religionis ingressu concedunt ab inito Matrimonio bimestre ad deliberandum ante consummationem.

5. Ad valorem Matrimonij requiritur præsentia Parochi proprij, vel

alterius Sacerdotis ex ipsius aut Episcopi licentia, ac duorum saltem testium, post Tridentinum sess. 24. Cap. de reformat.

Sufficiunt quicumque testes, modò intelligant quid fiat; & sufficit Parochus viri, vel fœminæ etiam in aliena Diœcesi, & etiamsi non sit ipse Sacerdos, & etiamsi præsens contradicat, aut vi detineatur, modo Parochus præsens cum testibus intelligat quid fiat, scilicet videndo, aut audiendo.

6. Denuntiationes, si esset periculum in mora, posset Parochus postponere ex præsumpta Episcopi voluntate, & quadam tacitâ commissione. Possunt etiam eæ omitti volente Episcopo ex causa. *Sa, Perez, aliique ex Trid. sess. 24. cap. 1.* quod præcipit ut illæ fiant in parochia utriusque contrahentis, ex declar. Cardin. & 3. diebus festivis continuis, non tamen immediatis, de quibus *Bonac. q. 2. p. 6. &c.*

7. Benedictionem omittere, aut ante eam consummare Matrimonium per se non est mortale: quod si fiant hæc sine causa est veniale, *Sa, Sanch. Bonac. p. 4. q. 6. n. 2.*

8. Ætas ad valorem Matrimonij requisita in fœmina sunt anni duodecim completi, in viro quatuordecim, & ante si sint potentes ad copulam simul: sufficit verò dicta ætas etiamsi adhuc non possint coire: expectandum verò deindè usque ad annum decimum octavum, ut judicetur an sit perpetuum impedimentum, nec validatur illud Matrimonium per copulam posteà sequentem, nisi ad minimum tacitus utriusque partis consensus accedat. *V. Sa, & Laym. hic cap. 12. n. 1.*

9. In dubio an sit legitimum Matrimonium primò initum, non est dissolvendum, sed secundò contractum irritandum. Nec uni soli juranti esse impedimentum, post contractum credendum; semper enim in dubio præsumendum pro Matrimonio. *Sa, Menoch. Sanch. l. 2. d. 45. n. 14.*

10. Non potest conjux cum altero contrahere nisi habeat certitudinem de morte conjugis. In dubio autem an talis certitudo habeatur Judicis Ecclesiastici arbitrio judicandum relinquitur. *Sanch. Sa, Navar. c. 22. n. 56.*

11. Bonâ fide conjugati, non sunt admonendi impedimenti à Parocho, vel Confessario, quando probabiliter timeri potest magnum damnum. *Sa, Sanch. Navar.*

12. Tenetur uxor virum migrantem sequi, nisi aliud esset inter eos conventum, & ipse non cogeretur aliquâ necessitate migrare, aut nisi insciens vagabundum duxisset, aut si ipse vellet inhonestè vagari, aut cum periculo animæ vel corporis, vel post Matrimonium factus esset vagabundus. *Covar. Navar. c. 14. n. 20. aliique.*

13. Uxor graviter peccat si marito non obediat in re honesta, & magni momenti. Quòd si vir bona familiæ deposcat ut ea prodigè expendat, potest uxor licitè ea negare, aut abscondere.

14. Qui certò scit Matrimonium suum esse invalidum, non potest debitum conjugale petere, aut reddere. Si sit dubius, etsi possit reddere, petere tamen non potest antequam veritatem debitè inquirat, posteà si nihil certiùs deprehendat, potest petere, & dubiũ deponere.

15. Si

15. Si quis ad uxorem situ præpostero accedat sed in vase naturali, sine periculo effusionis seminis, probabiliter aliqui censent esse tantùm veniale, alij docent esse mortale. Si autem congrua ratio subsit, v. g quod conjux sit gravida, quod sic major sit spes concipiendi, nullum omninò est peccatum.

16. Gravis est obligatio inter conjuges reddendi debitum conjugale, quando rectè & moderatè petitur. Si tamen uxor innocens sciat virum mœchatum esse, aut contrà, habet jus negandi si velit. Item, si indè metuat sibi grave damnum prolis, aut sanitatis, aut maritum insigniter ebrium advertat.

17. Non licet conjugibus in usu Matrimonij aliquid facere ex quo conceptio prolis directè impediatur, etiamsi periculum in partu, aut paupertas ex multa prole timeretur. Quia sic agerent contra finem principalem Matrimonij, quod est à Deo ordinatum ad prolis generationem. Possunt tamen propter tale periculum aut paupertatem cum mutuo consensu abstinere.

Quæstio est, An Matrimonium licitè contrahatur coram Ministro hæretico, postquam legitimè contractum fuit coram Sacerdote?

Respondet ad hunc casum negativè *Lessius in Auctar. cas.* 24. quia apparet esse professio quædam religionis aut ritus hæretici, eo quod Minister videatur in hoc actu instar personæ sacræ adhiberi. Testatur tamen *Ioan. Verjuys Ord. Prædicatorum in suo Pastorali tr.* 13. *art.* 7. illam esse praxim communem in quibusdam partibus Hollandiæ, & confæd. Provinciarum, sine ulla Catholicorum contradictione; quia aliàs matrimonia illa non haberentur apud hæreticos legitima, cum magno Catholicorum incommodo, qui hinc non colligunt ullam ritus hæretici professionem, & Ministri apprecantis verba habent tantùm pro civili aut politica gratulatione, eòque magis quod hæretici non admittant Matrimonium verum esse Sacramentum.

§. III. *De impedimentis Matrimonij.*

Impedimenta dicuntur alia *impedientia* tantùm, quæ Matrimonium reddunt illicitum, sed non invalidum: alia sunt *dirimentia*, quæ & illicitum & invalidum constituunt. Prioris generis impedimenta sequenti versu exprimuntur.

Ecclesiæ vetitum, nec non tempus feriarum,
Atque Catechismus, crimen, sponsalia, votum,
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

1. *Ecclesiæ vetitum*, est prohibitio Episcopi vel Parochi, quæ fieri potest propter dubium de aliquo impedimento, aut inhabilitate inter Sponsos volentes contrahere.

2. *Tempus*, scilicet ab Adventu usque ad Epiphaniam inclusivè, & à die Cinerum usque ad octavam Paschæ: quo tempore non est licita benedictio nuptialis, nec convivium, nec Sponsæ ad domum traductio. At sine his illo etiam tempore Matrimonium contrahere licet, & consummare; etsi quidam consummare negant licere, nisi cùm ritè est benedictum.

3. *Sponsalia* cum altera persona quamdiu non sunt ritè dirempta, Matrimonium cum alia impediunt.

4. *Affinitas* contracta per Catechismum inter respondentem & catechizatum: sed sublatum est hoc impedimentum per Concilium Tridentinum.

5. *Votum*, scilicet simplex castitatis, vel religionis, sive non nubendi. *Sanch. &c.*

6. *Criminis* impedimentum est varium, primò uxoricidium, nisi esset in adulterio deprehensa, ut aliqui addunt.

2. Incestus cum uxoris viventis consanguineis intra secundum gradum, nisi sit occultus.

3. Vi accipere alienam Sponsam.

4. Convictum esse in judicio Sacerdotem occidisse.

5. Solennem agere pœnitentiam, dum illa durat.

6. Fieri patrinum filij, ne possit uxor petere debitum. Verum hæc criminis impedimenta per non usum sublata esse docet *Navar. Sanch. Con. Laym. hic cap.* 15. Potest in cæteris prædictis Episcopus dispensare, cùm est periculum incontinentiæ. Non debet autem, nisi urgente causâ, concedere tempore prohibito nuptiarum celebrationem, nec tunc etiam cum populi frequentia.

Impedimenta dirimentia memoriæ causâ hoc metro comprehenduntur.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Ætas, affinis, si clandestinus, & impos,
Raptave sit mulier, nec parti reddita tutæ,
Hæc sociandа vetant connubia, facta retractant.

1. *Error*, scilicet cùm creditur esse persona quæ non est, (secus si erretur in personæ qualitate ut divitijs, aut nobilitate) aut à libero credatur esse liber qui servus est. Quòd si error qualitatis ad errorem personæ pertineret, dirimeret; ut si intendebat cum primogenito & hærede nobilis familiæ contrahere, cùm talis non sit, sed secundus, aut tertius filius.

2. *Conditio* irritat, si sit contra substantiam contractus, ut contra perpetuitatem Matrimonij, aut fidem conjugalem, & uterque consentiat, v. g. contraho tecum eâ lege ut adulterio victum quæras, vel ut non simul vivamus, vel ut debitum non reddas, aut ut ego non reddam, vel ut conceptio impediatur, vel ut proles non educetur. Quod si talis conditio apponatur jam contracto Matrimonio, non irritat.

5. *Votum*, scilicet solenne religionis, vel per susceptionem Ordinis sacri. Votum autem simplex castitatis, tantùm impedit non dirimit Matrimonium, præter vota simplicia quæ statim à tyrocinio emittuntur in Societate Jesu.

6. *Cognatio*, quæ dicitur *carnalis*, est vinculum personarum ab eodem stipite proximo descendentium dirimitque Matrimonium usque ad quartum gradum lineæ transversæ inclusivè. Et quidem quoad primum gradum forte affinis dirimit jure naturæ; quoad reliquos tres solo jure Ecclesiastico. Unde etiam Pontifex in his justa de causa dispen-

sare

sare potest. Gradus verò lineæ rectæ probabile est omnes jure naturæ esse prohibitos. Porrò pro gradibus consanguinitatis dignoscendis statuuntur sequentes regulæ.

Prima, In linea recta tam ascendentium quàm descendentium, quot sunt personæ tot sunt gradus, unâ demptâ, scilicet stipite: v. g. pater & filius sunt consanguinei in primo gradu, nepos & avus in secundo &c.

Secunda, In linea transversa æquali (quæ est inter personas à communi stipite æqualiter distantes) quot gradibus personæ singulæ à communi stipite distant, totidem distant inter se. Undè frater & soror sunt in primo gradu lineæ transversæ, patrueles & consobrini in secundo; filij eorundem in tertio.

Tertia, In linea transversa inæquali, inter personas inæqualiter distantes à communi stipite, quot gradibus remotior persona distat à stipite, tot gradibus distant inter se. Undè patruus & nepos, filius & soror patris sunt consanguinei in secundo gradu.

Altera est cognitio *spiritualis*, quæ oritur ratione Baptismi, & Confirmationis, ac Matrimonium dirimit inter baptizantem, & hujus patrem & matrem, item inter suscipientem & susceptum, & hujus patrem & matrem.

Tertia est cognatio *legalis*, quæ est propinquitas personarum orta ex perfecta adoptione in filium aut nepotem, ut succedat ex intestato tamquam necessarius hæres in quartam partem bonorum, vel tamquam filius in totum. Illa dirimit Matrimonium usque ad quartum gradum inter adoptantem & adoptatum eiusque descendentes. Probabile tamen esse post Tridentinum dirimere tantùm usque ad secundum gradum inclusivè, sicut cognatio spiritualis, notat *Dianap.* 9. *t.* 6. *R.* 54.

7. *Crimen*, quod Matrimonium dirimit, primum est homicidium conjugis ab altero conjuge & alio tertio, sive physicè, v. g. gladio vel veneno, sive moraliter, ut imperio vel suasione perfectum, eo consilio ut posteà inter se Matrimonium contrahant.

Secundum, est adulterium, quando nimirùm duo carnaliter se cognoscunt, vivente alterius conjuge, & vel Matrimonium ineunt de præsenti, vel saltem dant fidem de ineundo post mortem conjugis.

Tertium est raptus, per quem persona cum violentia abducitur libidinis exercendæ, vel Matrimonij ineundi causâ, S. *Thom. Molin. hic d.* 105. Durat autem hoc impedimentum secundum Trid. quamdiu rapta est in potestate raptoris, etiamsi liberè consentiat. Rapta tamen non censetur fœmina quæ volens, & sine vi abducitur.

8. *Cultus disparitas*, id est diversitas religionis inter baptizatum & non baptizatum. Unde Matrimonia cum hæreticis, etsi plerumque illicita, sunt tamen valida. Existimo tamen Matrimonium Catholici cum Anabaptista nullum esse, si pars hæc nondum Baptismum susceperit.

9. *Vis*, *metus*, violentia irritat Matrimonium, sive fuerit à Sponso, sive ab aliquo tertio illata in ordine ad extorquendum Matrimonium

cum metu cadente in constantem virum, nec firmatur consensu, aut juramento, aut copulâ durante metu.

Talis verò est metus carceris, vel flagellorum, aut magni damni: non est autem talis, qui à Superiore justè incutitur, aut si quis contrahat, ut evadat legitimam pœnam mortis, aut ducat filiam medici nolentis alioqui mederi. Aut si cymbâ casu vel tempestate eversâ virgo metu mortis contrahat per verba de præsenti cum alio nauta, ut in ejus cymbam recipiatur; & de facto, hoc casu in litem adducto, virgo opulenta nautæ adjudicata fuit.

10. *Ordo*, scilicet sacer, sive major (non autem minores) invalidat Matrimonium contrahendum. Quòd si quis jam conjugatus ordinetur, sine consensu uxoris, nec poterit uti ordine, nec debitum petere, nec ad superiorem ordinem ascendere, nisi religionem professus. Non potest autem profiteri, si Matrimonium erat consummatum, nisi uxore consentiente & castitatem vovente; juxta *cap. cùm sis. de convers. coniug.*

11. *Ligamen*, Scilicet prioris conjugij, quo durante invalidè contrahit cum alio: contingit tamen licitè fieri, si de morte prioris conjugis certitudo habeatur: quòd si is posteà compareat tenetur altera compars dimisso posteriore conjuge, ad priorem redire. *Bonac. aliiq.*

12. *Honestas*, significat impedimentum publicæ honestatis, ob quam nemo potest contrahere cum consanguineis illius cum qua contraxit Sponsalia, vel Matrimonium ratum; & quidem ante Tridentinum & jure antiquo hoc impedimentum dirimit Matrimonium inter Sponsum & consanguineos Sponsæ usque ad quartum gradum, oriturque ex Sponsalibus quibuscumque etiam invalidis, præterquam ex defectu consensus: jure novo Tridentini non oritur, si Sponsalia sint invalida, & irritat tantùm usque ad primum gradum, si oriatur ex Sponsalibus; ad quartum verò, si ex Matrimonio rato sequatur. *Bonac. Sanch. l. 7. d. 68. Fill. tr. 10. p. 2. cap. 6.* Differt hæc honestas ab impedimento affinitatis specialiter in eo, quod hoc supponat interveniisse copulam, non autem publicæ honestatis.

13. *Ætas* quæ requiritur ad valorem Matrimonij est in viro annus 14. in fœmina 12. completus, nisi malitia suppleat ætatem, id est maturitas judicij, & potentia ad copulam. *Cap. de illis &c.*

14. *Affinitas*, est propinquitas personarum nata ex copula carnali, sive licita, sive illicita: utraque jure saltem Ecclesiastico dirimit Matrimonium, illa usque ad 4. gradum inclusivè; hæc verò jure novo usque ac secundum tantùm, siquidem copula antecedat Matrimonium: nam si superveniat, v.g. si Titius cognoscat uxoris suæ cognatam in secundo gradu, non dirimit, licet is, qui peccavit non possit petere debitum sed tantùm reddere. Porrò gradus & lineæ affinitatis accipiuntur sicut in consanguinitate.

15. *Si clandestinus*: Matrimonium clandestinum dicitur, quod contrahitur sine Parocho, & duobus ut minimùm testibus, qui possunt esse fœminæ, aut quivis usum rationis habentes, quod irritum est ubicumque Tridentinum est receptum, de quo suprà §. 2. *num.* 5.

16. *Im-*

16. *Impos*, indicat impotentiam ad copulam conjugalem, sive ex parte unius, sive utriusque, quæ ut Matrimonium dirimat debet esse perpetua, & Matrimonium præcessisse, non enim sufficit posteà superveniſſe: si dubium sit an præcessit, probabilius est dirimendum esse.

Censetur absoluta impotentia, quæ non potest tolli sine miraculo, aut peccato, aut vitæ periculo; secùs si possit auferri orationibus, aut exorcismis, aut adhiberi remedium per ætatem, aut artem, sine gravi periculo. In maleficio, & impotentia, quæ speratur posse tolli, datur triennium ad explorandum an possint copulari; quod si non sit sperandum, statim separari debent. Quæ sine periculo vitæ potest concipere, etiamsi sine eo non possit parere, non censetur impotens, uti docet *Bonac. q. 3. p. 13. Busen. ex Henriq. Fill. Con. aliique.*

Quæstio est primò, apud *Card. Lugo respon. mor l. 1. dub. 45.* An Episcopus propter abusus, v. g. contrahentium quidem in præsentia Parochi & testium, sed occultè, potuerit suâ lege irritare talia Matrimonia, quæ contraherentur sine Denunciationibus præmissis, auferendo Parochis jus & potestatem in tali actu assistendi.

Respondet autem *Lugo*, etsi possit alias pœnas statuere, non potuisse Matrimonia ista irritare. Quia Episcopus non habet potestatem inducendi impedimentum irritans Matrimonium ultra illa, quæ jure communi inducta sunt, hoc enim soli competit Summo Pontifici, ut cum alijs docet *Pontius*, *& Sanch. l. 7. de Matrim. d. 1. n. 9.* Undè Prælatus qui hoc attentavit, à S. Congreg. Concilij monitus fuit ut edictum revocaret.

Quæstio est secundò ibid. An possit à Pontifice concedi dispensatio ad contrahendum Matrimonium in secundo gradu consanguinitatis, simul cum primo gradu affinitatis, v. g. ut aliquis possit ducere uxorem relictam sui fratris defuncti, sibi etiam conjunctam in 2. gradu consanguinitatis.

Respondet *Lugo*, post longam deliberationem, propter causas gravis momenti, & publico bono conducentes, talem dispensationem actu concessam esse ab Urbano VIII. anno circiter 1643.

§. IV. *De Matrimonio revalidando, aut contrahendo in partibus hæreticorum.*

Quæritur primò, An Matrimonium invalidè contractum possit aliquo modo revalidari.

Resp. affirmativè. Primò si invalidum fuerit Matrimonium ex una tantùm parte, defectu consensus seriò aut liberè præstiti, curandum est ut illa novum consensum externis signis alteri parti exhibeat: nec opus est ut hæc sciat consensum illum ad revalidandum Matrimonium præstari, *Sanch. Bonac Con. aliique*: neque necessarium est tunc adesse Parochum, *Henriq. Bonac Regin. hic num.* 133. Quòd si consensus ex utraque parte defuerit, debet prædicto modo consensus ex utraque parte præstari.

Secun-

Secundò, Si defectus valoris ortus fuerit ex occulto impedimento dirimente, v. g. consanguinitatis, debet primò obtineri dispensatio, & posteà novus, & absolutus utriusque consensus privatim præstari. Et si una pars sit ignara impedimenti, prudenter inducenda est ad novum consensum absolutè præstandum, vel saltem conditionatè, scilicet, *consentio de novo, si aliquo ex capite Matrimonium nostrum sit nullum*: si non timeatur periculum repulsæ. Hoc autem si meritò timeatur aut aliæ graves molestiæ, probabile est sufficere ut sola pars impedimenti conscia consensum renovet & alteri declaret, itaenim docet *Sanch. Con. Lessius, Fill. & plures cum Diana p. 4. tr. 4. resol. 49.*

Quæritur secundò, Quid dicendum de Matrimonijs, quæ in partibus Hæreticorum sine Parocho & testibus contrahuntur?

Resp. ex Congreg. Cardinalium: Primò si in Parochia ubi initur Matrimonium, v. g. in Anglia, decretum Tridentini è præsentia Parochi nondum est publicatum, validum erit Matrimonium, absque Parocho & testibus contractum. Publicatio autem decreti facta præsumitur, si id aliquo tempore in Parochia tamquam decretum Concilij fuit observatum.

2. Hæreticos in quorum Parochia dictum decretum fuit publicatum, v. g. in Hollandia, Frisia &c. teneri formam præscriptam servare. Undè consequenter ipsorum Matrimonia absque forma Concilij, quamvis coram Ministro hæretico, vel Magistratu contracta, videntur esse nulla. Quamvis ea in re *Laym. l. 5. t. 10. p. 2. cap. 4.* dubitet de mente summorum Pontificum, propter gravissima incommoda indè secutura.

3 Si contingat in partibus hæreticorum ubi decretum Tridentini est publicatum, v. g. in aliqua parte Hollandiæ, nullum residere Parochum, aut Episcopum, vel alium, qui eorum vices suppleat, tali casu Matrimonia ibi contracta valida erunt absque præsentia Parochi, adhibitis saltem duobus testibus.

4. Si extet quidem Parochus & Episcopus, sed nullo constituto Vicario uterque metu hæreticorum lateat, ita ut verè ignoretur ubinam sit, vel eodem metu à Diœcesi absit, nec ad alterutrum sit tutus accessus, validum est Matrimonium contractum absque forma Tridentini, adhibitis tamen (ut dictum est) duobus testibus. Ita responsum est à Congreg. Cardin. Interpretum Tridentini ad instantiam Archiepiscopi Philippensis anno 1603. & eadem declarationes refert Zypæus in jure Pontificio libr. 4. num. 16.

Quæritur tertiò, An liceat Catholicis interesse nuptijs hæreticorum, & eas aliquo munere honorare? Ratio dubitandi est quia sic Catholicus videtur approbare & honorare ritus hæreticorum, aut saltem nuptias illicito modo contractas sine Parocho & forma Ecclesiæ, ad quam etiam hæretici obstringuntur.

Respondeo tamen Catholicis illicitum non esse tales nuptias suâ præsentiâ & munere honorare. Quia illa assistentia Catholici est actio indifferens, neque præbentur illa munera ad approbandum tale Matrimonium, sed ad conservandam amicitiam inter vicinos aut consan-

sanguineos. Potest enim ex alijs motivis illud Matrimonium Catholico displicere, etsi ob alias causas honoret amicos qui illis nuptiis copulantur. Alias Resolutiones varias de Matrimonio in pattibus Hæreticorum vide infra tract. 6. quæst. 22. & sequentibus. A quibus porrò præter Pontificem in impedimentis Matrimonij, præsertim in Missionibus, petenda sit Dispensatio, colligi potest partim ex facultatibus supra traditis *part.* 3. *c.* 5. partim ex Praxi sequenti recurrendi ad Curiam Romanam.

Quia verò pauci ritè norunt praxim & stylum Curiæ, aut Pœnitentiariæ Romanæ, hic formam procedendi in hujusmodi dispensationibus alijsque gratiis obtinendis facili methodo subijciemus.

§. V.

Praxis & forma quâ Dispensationes pro Matrimonio, alijsq; Casibus ex Romana Pœnitentiaria peti & concedi solent.

SCiendum primò, Officio sacræ Pœnitentiariæ præesse aliquem S. R. E. Cardinalem, cui Pontifex suo nomine amplam absolvendi & dispensandi potestatem concedit. Ut sunt Dispensationes super impedimentis occultis ad contrahendum, sive recontrahendum Matrimonium: Nec non dispensationes in Irregularitatibus: Convalidationes titulorum: Rehabilitationes ad Beneficia, nec non ad officia, & dignitates, & similia: Dispensationes cum Regularibus transire volentibus ad strictiorem vel laxiorem Religionem: Condonationes & Remissiones fructuum malè exactorum ac perceptorum, quando de præjudicio certi domini non agitur; Dilationes & commutationes votorum simplicium: & Absolutiones à reservatis, & simplici obligatione legendi horas Canonicas.

2. Hæ gratiæ per pœnitentiariam conceduntur in foro conscientiæ, sive pro foro non contentioso; forum enim contentiosum spectat ad Judices causarum, cognitionem civilem, aut criminalem habentes. Mittuntur autem Diplomata, quibus gratiæ continentur, absentibus plerumque clausa, & à majori Pœnitentiario gratis tribui solent.

Qui petit Dispensationem super impedimento Matrimonij, debet totum impedimentum explicare, ut si impedimentum sit in gradu inæquali, debet inæqualitatem exprimere. Idem dicendum si consanguinitas vel affinitas ex duplici capite contracta fuit, ut si fornicatus fuerit cum duabus sororibus ejus fœminæ cum qua matrimonium contrahere cupit, debet duplicem impedimenti causam exponere, quamvis Henriquez in hoc casu contrarium sentiat. Causas etiam ad obtinendam dispensationem non debet allegare falsas, aut dissimulare veras, præsertim ad rei substantiam pertinentes, sine quibus præsumi possit Superiorem non dispensaturum, aliàs dispensatio esset subreptitia, & invalida. Aliud esset si qualitas, aut causa dissimulata, aut allegata in postulatione, tantùm extrinsecè se haberet ad rem postulatam, sine qua habentur aliæ causæ sufficientes, non ideo dispensatio

tio sic obtenta censetur subreptitia, sed potest suum effectum sortiri.

2. Itaque in praxi ut scribatur pro dispensatione, ut dixi, Romæ obtinenda. Primò, debet formari supplicatio per modum Libelli supplicis, qui inscribitur Majori Pœnitentiario S. R. E. Cardinali, & ferè inchoatur hoc modo: *Exponitur humillimè ex parte N. N.* nominando personas, & explicando distinctè impedimentum Matrimonij, vel alium Casum pro quo requiritur dispensatio. Secundo loco, debent fideliter exponi Causæ propter quas necessarium sit Dispensationem concedi, quales sunt quæ allegantur in ipsa forma aliquarum Dispensationum, quarum Diploma infra distinctè exhibeo. Tertio loco, sequitur humilis supplicatio, ut pro opportuno remedio dispensatio illa benignè concedatur. Habes horum exemplar particulare in sequenti Diplomate, & aliis quæ in forma Curiæ Romanæ consueta varias Dispensationes concedunt.

Forma Litterarum Romanarum Pro eo qui Matrimonium in facie Ecclesiæ contraxit cum Muliere cuius Sororem prius carnaliter cognoverat, hac formâ conceditur Dispensatio à Majori Pœnitentiario Apostolico.

N. N. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis. Discreto viro Confessori Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, ex approbatis ab Ordinario, per Latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo, salutem in Domino.

Ex parte Latoris præsentium nobis oblata petitio continebat: Quod ipse aliàs in facie Ecclesiæ Matrimonium contraxit, & successivè consummavit cum muliere, cuius Sororem prius carnaliter cognoverat. Cum autem, & sicut eadem petitio subiungebat, dictus Lator propter impedimentum ex præmissis proveniens, nequeat in dicto Matrimonio remanere absq; Sedis Apostolicæ dispensatione, & separatio inter ipsum & dictam mulierem fieri non possit absq; scandalo; ad id vitandum, ac pro suæ conscientiæ quiete cupit Lator à præmissis, quæ occulta sunt, & de quibus plurimum dolet, per sacræ Pœnitentiariæ officium absolvi, secumque desuper dispensari. Quare supplicari nobis fecit humiliter, ut sibi super his de opportuno remedio providere dignaremur. Nos igitur, qui Pœnitentiarii Domini Papæ curam gerimus, supplicationibus huiusmodi inclinati, authoritate Apostolicâ nobis specialiter concessâ discretioni tuæ committimus: Quatenus si est ita, dictum Latorem, auditâ prius eius sacramentali confessione, à quibusvis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit ab incestu, & excessibus huiusmodi absolvas hac vice in forma Ecclesiæ consueta: injunctâ inde ei pro tam enormis libidinis excessu, gravi pœnitentiâ salutari,

ac

ac sacramentali confessione peccatorum suorum, singulis scilicet mensibus, ut minimum semel, & quoties animæ suæ saluti expedire iudicaveris: & alijs quæ fuerint de iure iniungenda. Demum, dummodò impedimentum ex præmissis proveniens sit occultum, & separatio inter Latorem & dictam mulierem fieri non possit absq; scandalo; ex eobabitatione verò, de incontinentia probabiliter timendum esse, tibi visum fuerit. & aliud canonicum non obstet; cum eodem Latore, ut dicta muliere de nullitate priori consensus certiorata, sed ita cautè ut latoris delictum nusquam detegatur, matrimonium cum eâdem & uterq; inter se de novo, secretè ad evitanda scandala, præmissis non obstantibus contrahere, & in eo postmodum remanere licitè valeant, misericorditer dispenses, prolem suscepta, si qua sit, & suscipiendam exinde, legitimam decernendo in foro conscientiæ, & in actu Sacramentalis confessionis tantum & non aliter. Ita quod huiusmodi absolutio & dispensatio in foro iudiciario nullatenus suffragentur: nullis super his adhibitis testibus aut literis datis, seu processibus confectis, sed præsentibus laniatis, quas sub pœna excommunicationis latæ sententiæ lanitare teneatis, ita ut nullum illarum exemplum exstet, neque eas Latori restituas; quod si restitueris, nihil ipsi præsentes litteræ suffragentur. Datum Romæ apud S. Petrum, sub sigillo officij Pœnitentiariæ, 4. Septembris, Pontificatus Sanctissimi Domini Nostri anno....

Pro eo cujus Votum simplex Religionis commutatur ad effectum contrahendi matrimonium.

N. N. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis. Discreto viro Confessori, Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, ex approbatis ab Ordinario per Latorem præsentium ad infra scripta specialiter eligendo, salutem in Domino. Ex parte Latoris præsentium nobis oblata petitio continebat, quod ipse aliàs vovit Religionem ingredi S. Francisci. Cum autem sicut eadem petitio subiungebat, lator præfatus ob stimulos carnis, quos patitur, continenter vivere posse diffidat: pro suæ conscientiæ quiete cupit sibi votum huiusmodi in alia pœnitentiæ opera ad effectum contrahendi matrimonium per Sedem Apostolicam commutari. Quare supplicari fecit nobis humiliter ut sibi super his de opportuno remedio providere dignaremur. Nos igitur qui pœnitentiariæ Domini Papæ curam gerimus, huiusmodi supplicationibus inclinati, authoritate Apostolica specialiter nobis concessa discretioni tuæ committimus, quatenus si est ita, ac Latorem, audita prius eius Sacramentali Confessione, stimulis carnis adeo agitatum, ut maximè dubitet continere posse, & propterea de eius incontinentia probabiliter timendum esse, per diligentem Latoris examinationem, ac post monita, & consilia opportuna illi præstita inveneris: eundem latorem à mutatione propositi (quatenus tibi videatur) absolvas hâc vice in forma Ecclesiæ consueta, iniuncta ei pœnitentia salutari, sibique votum præfatum ad hoc ut matrimonium contrahere licitè possit, in frequentiam Sacramentalis confessionis peccatorum suorum sibi singulis scilicet mensibus, ut minimum semel, vel quoties tibi videbitur, & in alia pœnitentiæ opera perpetua per te iniungenda, inter quæ sint etiam

aliqua

aliqua Religionis, quam vovit; quæ quotidie teneatur facere ad eum finem, ut ea adimplens meminisse semper posset obligationis, qua huiusmodi voto adstringebatur, prout secundum Deum ipsius animæ saluti expedire iudicaveris, dispensando commutes in foro conscientiæ, & in ipso actu Sacramentalis confessionis tantum, & non aliter, neque ullo alio modo. Datum Romæ apud S. Mariam maiorem, & cetera ut supra.

Pro harum ac similium litterarum executione.

Notæ primò, Quando dicuntur litteræ illæ dirigi ad Oratorem sive latorem, intelligе, ad ipsum qui dispensationem petit sive per se, sive per alium, qui non debet eas aperire, sed eligere Confessarium Magistrum in Theologia, aut alium qualis initio litterarum scribitur, qui ea sibi ab Oratore traditas resignet, legat, & postea cum Oratore sive Latore dispenset, iuxta commissionem in litteris expressam. Dum autem requiritur ut Confessor ille sit Magister, aut Doctor, non sufficit quod sit Doctor Ordinis, vel Professor, vel Licentiatus. Ex privilegio autem Confessariis Societatis Jesu concesso à Gregorio XIII. possunt etiam eligi alij Mendicantes, modò ad hoc à suis Superioribus facultatem habeant, ut docet Paulus Leon, & Diana *part. 4. tract. 4. resol. 41.*

2. Debet Confessor electus dispensare in ipsa confessione, vel immediatè post illam peractam; præmissâ prius diligenti causæ cognitione, nisi eam satis perspectam habeat: non est tamen necessarium exigere testes, aut juramentum, nisi aliunde sciret rem, aut causam pro dispensatione allegatam non subsistere, tunc enim dispensare non potest.

3. Opera in Litteris ptæscripta potest ex justa causa moderari, non potest tamen ea condonare.

4. In absolvendo debet servare formam in Rituali Romano probatam, adeoque postquam dixit.

Absolvo te à peccatis tuis, debet addere: *Et eâdem authoritate declaro te in dicto Matrimonio manere, & debitum conjugale reddere posse & debere; nec non dispenso tecum ut idem debitum etiam exigere licitè valeas, in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti, Amen.*

Si sit absolvendus ab Excommunicatione, illius formam habes supra in tract. de absolutione.

Denique debet omnibus peractis Litteras ipsas lacerare, ac præcipuè sigillum, ne possint in foro externo servire. Nihilque pro dispensatione, nequidem compensationis titulo accipiendum, sub pœna Excommunicationis majoris ipso facto incurrendæ. Adeò Curia Romana cupit suos Ministros ab omni labe simoniæ longissimè abesse.

TRAC-

TRACTATUS QVINTUS

DE

PRÆCEPTIS

ET

PECCATIS.

Principia quædam præmittenda.

PRæceptum & Peccatum sunt inter se correlativa: omne enim peccatum opponitur alicui præcepto, aut juris naturæ, aut juris divini, aut juris humani. Ut transgressio alicujus præcepti censeatur esse peccatum Theologicum, aut dignum pænâ ignis æterni debet peccanti inesse aliqua Dei notitia: quia sine hac non contrahitur malitia illa infinita, quæ oritur ex eo, quod violatio legis fit contra Legislatorem, qui cognoscitur esse dignitatis infinitæ. De modo quo lex aut præceptum directè, aut indirectè violatur; & quando peccata censeantur inter se specie, aut numero distincta, dictum est supra p. 3. tract. 1. princ. 15. & tract. 3. cap. 2. Ut verò reliqua breviter explicentur.

Dico primò; Præceptum in genere est recta agendorum aut omittendorum ratio. Habet enim se Præceptum per modum regulæ rectæ, à qua dum actiones humanæ per excessum aut defectum declinant, peccatum admittitur.

Dividitur primò in *Affirmativum*, quod bonum præcipit, & *Negativum*, quod malum prohibet. Differentia utriusque notanda est, quod præceptum affirmativum obliget quidem semper, sed non pro quovis tempore, v. g. Honorandos esse parentes, semper quidem, sed suo tempore quando res requirit. Negativum verò obliget semper, & pro omni tempore, v. g. non esse furandum, non mœchandum, non occidendum, &c.

Dividitur secundò in præceptum naturale, & positivum. Præceptum *naturale* est dictamen nostræ rationis quo per lumen ab authore naturæ nobis inditum statuimus quid agendum, quid vitandum sit: Quale est, Deum esse colendum: Quod tibi non vis fieri, alteri non esse faciendum: & talia sunt omnia præcepta Decalogi, si diei Sabbathi cultum excipias.

Præ-

Præceptum juris *positivi* est, quod liberâ Dei, aut hominum voluntate & authoritate constitutum est, ut præceptum Baptismi à Christo, aut jejunij ab Ecclesia indicti.

Quomodo præceptum aut lex obliget conscientiam concurrente aliquâ ignorantiâ, metu, dubio, opinione probabili &c. supra part. 3. tract. 1. princ. 13. sub initium tradidimus.

Dico secundò; Peccati malitia formalis in voluntaria præcepti transgressione consistit. Quia malitia formalis peccati sita est in eo, quod voluntas humana Deo subdita liberè recedat à recta norma voluntatis divinæ sibi præcipientis aliquid agendum vel omittendum. Ad hanc autem libertatem præter actum voluntatis, requiritur advertentia intellectus, quâ homo cognoscat deformitatem moralem, quæ consistit in recessu suæ actionis aut omissionis à recta agendi lege & norma à Deo sibi constituta, quando poterat actionem ponere vel omittere.

Hinc profluit prima peccati divisio, in Commissionem & Omissionem. Peccatum *commissionis* rectè definit S. Aug. lib. 22. contra Faust. c. 27. Dictum, factum, vel concupitum contra legem æternam: quo indicatur secunda divisio, in peccata cordis, oris, & operis; peccata *cordis* dicuntur quæ solâ voluntate complentur, ut odium Dei, invidia &c. oris & operis, sunt ea, quæ etiam in actum externum prodeunt. Peccatum *omissionis* est, quo voluntas prætermittit actum præceptum in sua potestate constitutum, sive actus sit internus, ut est omissio fidei aut dilectionis erga Deum, sive externus, ut omissio libera Sacri aut orationis præceptæ.

Tertiò dividitur peccatum in *mortale* quod amicitiam cum Deo dissolvit, & peccatorem constituit reum pœnæ æternæ: & *veniale* quo nec Deus inimicus redditur, neque supplicij æterni reatus incurritur: quia etsi peccatum veniale sit offensa Dei, non est tamen contra ipsius legem graviter præcipientem, & sub interminatione amicitiæ dissolvendæ.

Ut in violatione præcepti mortale a veniali discernatur, consideranda est primò materia, quæ præcipitur aut prohibetur, quæ censetur gravis, si sit necessaria ad charitatem Dei, aut proximi conservandam. Secundò, positâ gravitate materiæ ad mortale requiritur perfecta deliberatio & plenus voluntatis consensus, quorum defectu fieri potest, ut circa materiam gravem peccatum leve admittatur. Tertiò, notanda sunt quædam, quæ ex genere suo sunt mortalia, qualia sunt plerumque quæ contra virtutes Theologicas, Fidem, Spem, & Charitatem directè committuntur. Hinc infidelitas, desperatio, odium Dei, semper sunt mortalia, si adsit plena rationis advertentia.

CA-

CAPUT PRIMUM.

De spectantibus ad primum Decalogi Præceptum.

Ego sum Dominus Deus tuus &c.

1. PRohibetur hoc Præcepto omnis Superstitio, quæ est vitium inclinans ad indebitum Dei cultum: nempe quando alicui creaturæ præstatur cultus, qui non debetur, vel ipsi Deo alio quàm deceat modo exhibetur.

2. Quatuor sunt species superstitionis. Primò, Idololatria, quando alteri quàm Deo divinus cultus tribuitur. Secundò, Divinatio, quæ est rerum occultarum aut futurarum cognitio, quæ viâ humanâ haberi nequit, sed dæmonis auxilio inquiritur: cujus variæ sunt species pro varijs modis quibus illa notitia comparatur, per certas figuras, somnia, aquam, astra, inspectiones avium, sortilegia, &c. Tertiò, Indebitus Dei cultus, ut si quis jam vellet offerre sacrificia veteris legis. Quartò, Vana observantia, ut si quis velit ex certo præcisè numero verborum, vel ex herba in terram defossa, vel ex nodo cinguli aliquod vulnus, aut morbum curare. Cùm enim hujusmodi causæ ex sua natura nullam habeant virtutem ad procurandum tales effectus, signum est illos causari operâ dæmonis, qui ex tacito pacto talibus signis in opem advocatur.

3. Ex quibus patet graviter illos peccare, qui contra vulnera aut morbos circumferunt quasdam schedulas, linum, aut lanam, aut pilos animalium, aut alia hujusmodi, in quibus constat nullam esse naturalem virtutem contra istiusmodi effectus. Multò magis qui ponunt talia signa ut alijs noceant, ut solent venefici. Non peccant autem quando adhibent aliquas herbas, aut res alias, in quibus viri prudentes judicant, posse subesse aliquam virtutem naturalem ad procurandum illos effectus, pro quibus assumuntur.

4. Peccatum quoque grave incurrunt qui ex Astris, aut tempore quo quis natus est, aut lineamentis manus aut faciei, futuros eventus ab hominum libertate pendentes certâ scientiâ se cognoscere profitentur, ut est status vitæ futurus, Matrimonium fortunatum vel infaustum, mors violenta, suspendium, & alia hujusmodi. Si tamen ex influxu astrorum unâ cum hominis indole, ingenio, moribus, aliquis per solam conjecturam affirmet talem fore v. g. militem, aut Clericum, aut Episcopum, poterit ea divinatio omni culpâ vacare. Quia Astra & indoles hominis potest habere vim inclinandi voluntatem humanam ad certum statum, aut eventum, non tamen illi necessitatem inferendi.

5. Superstitio est, observare quosdam dies faustos, & alios quasi infaustos. Exempla hujus sunt, nolle opus incipere die Martis, credendo

dendo id esse infortunatum : nolle die Veneris ungues præscindere, aut die Sabbathi nere : servare ova excluſa die Paraſceves ad extinguendum incendium : in festo S. Antonij jumenta per eius templum novies circumducere. Superstitione quoque non caret orationes etiam sacras certo tantùm verborum numero recitare, aut Scriptas gestare, quæ credantur habere in se vim præservandi à vulnere aut alia violentia.

Item, in lusu mutare situm corporis, aut pedes complicare ad avertendum in ludendo infortunium : aut ex certa gallinæ crocitatione more galli, credere malum aliquod imminere. Hæc enim & similia, quæ nullam habent cum tali effectu connexionem, si quis certò credat, eam virtutem habere, & illis ad vitæ directionem frequenter utatur, graviorem noxam admittit : quia periculo se exponit ne à dæmone decipiatur, qui se talibus signis vanis & inutilibus frequenter immiscet. Quod si quis ea tantùm leviter, aut semel, iterumve observet, veniale tantùm peccatum admittere docet *Sanch. in præc. l. 1. c. 40. n. 20 Tambur. l. 2. c. 6. §. 1. n. 27.*

6. Sed quæritur, An judicandus sit superstitionem admittere, qui adhibet aliquam causam ad effectum de quo, re examinatâ, dubitat an possit naturaliter à tali causa procedere, v. g. adhibet oleum aut herbam ad ferrum aut aliud corpus præsens, quâ experitur hominis absentis vulnus aut ægritudinem in aliqua distantia curari ?

7. Respondent aliqui generaliter : Quoties istiusmodi causa non cognoscitur habere vires ad talem effectum, semper esse superstitiosum, illum à tali causa expectare. Non videtur tamen hæc regula pro certâ habenda. Multa enim sunt in rebus naturalibus quorum virtus nobis latet ignota, ut quo modo vi magneticâ ferrum trahatur, aut acus nautica magnete attacta ad stellam polarem sese convertat. Et sanè S. August. lib. 14. de Civit. c. 24. varia recenset, quæ aliquis virtutis causarum naturalium ignarus facilè dæmoni adscriberet: inter hæc adducit hominem nomine *Restitutum*, qui, quando volebat, ita alienabatur à sensibus, ut etiam ignem sibi admotum non sentiret : & alium, qui sudare solitus erat, quoties ipsi placebat, solâ voluntate sudorem provocare ; & plures, qui pro libitu poterant ubertim lachrymas profundere. Novi & ego virum religiosum facundè eruditum, qui affirmavit se posse solo voluntatis imperio ita retrahere spiritus celebrandæ visioni necessarios, ut apertis oculis non videret.

8. Potior itaque apparet resolutio *Sanch. hic cap. 6. num. 44* in tali dubio, cæteris paribus, præsumendum esse potiùs pro natura, quàm pro dæmone, quoties non occurrunt aliqua signa immixtæ superstitionis, ut sunt verba quædam incognita, aut vanus aliquis numerus rerum, quæ ad talem effectum non possunt pertinere : cùm enim ipsa natura sit in possessione operandi res mirabiles, in dubio videtur illi effectus potiùs attribuendus. Aliud est quando à viris prudentibus judicatur absoluta esse improportio inter causam & istiusmodi effectum ; qualis videtur esse in oleo, aut herba respectu ægri aut vulnerati magno loci intervallo distantis.

9. Quæ-

9. Quæstio gravis est, An, quando constat jam positum esse maleficium, licitum sit illud tollere per aliud maleficium? Ut, si puer maleficio infectus sit, possit parens accedere maleficum pro remedio maleficij?

Respondetur cum distinctione.

Primò, licitum est tollere maleficium per destructionem signorum, quæ alicubi posita sunt ut dæmon alicui noceat, modò ad hæc destruenda novum maleficium non adhibeatur. *Navar. ac plures alij.*

Secundò, Si maleficus possit aliquo modo licito maleficium tollere, non est peccatum eum prece, aut etiam pretio inducere, ut maleficium auferat, etiamsi credatur ex sua malitia per novum maleficium id facturus. Quia, cùm supponatur posse viâ legitimâ id præstare, habeo gravem & justam causam id postulandi; ipsius autem malitiæ imputandum est, si modo illicito maleficium auferat: sicut licitum est petere mutuum ab usurario, etsi sciam illum usuras illicitè exacturum, cùm potuerit mutuum licito modo concedere. *Lugo, Dian. Less. Sanch. l. 7 de Matr. d. 95. n. 11.*

Tertiò, Nunquam licitum est efficere, ut maleficium novo maleficio tollatur. Quia hoc esset directè inducere in peccatum, & actum intrinsecè malum: Scripturâ etiam apertè prohibente Levit. 19. *Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid scisciemini.*

10. Debet autem Confessarius, antequam hujusmodi maleficos, sacrilegos, aut magos absolvat, eos monere & inducere, primò, ut pactum sive expressum sive implicitum, quod habent cum dæmone, feriò abjurent. Secundò, ut suas schedulas, ligaturas, libros, aliaque impiæ artis instrumenta comburant. Si autem chirographum aliquod dæmoni tradiderint, non est absolutè necessarium, ut recipiatur, quia pactum illud per pœnitentiam dissolvitur. Tertiò, ut promittant efficaciter quantùm poterunt damna alijs illata resarcire.

CAPUT II.

De pertinentibus ad secundum Præceptum. Non assumes nomen Domini &c.

§. I. *De Blasphemia.*

1. BLasphemia est maledictio sive contumelia in Deum; ut si quis Deum vocet tyrannum, aut injustum, aut dicat se aliquid Deo invito facturum. Blasphemia non admittit parvitatem materiæ, sed semper est peccatum mortale, quoties liberè profertur.

2. Peccatum blasphemiæ est etiam in Sanctos, aut res sacras contumeliam dicere, si proferatur in Sanctos, ut Sancti sunt. Non enim esset grave peccatum dicere de aliquo Sancto, quod fuerit ignobilis, sutor, indoctus, &c.

3. Si quis in iracundia, indignando non Deo, sed homini, nominet Sacramenta, vulnera Christi, & similia sine aliorum scandalo, non erit illa blasphemia, sed vana usurpatio sacri Nominis, & facilè potest esse tantùm veniale, ut docet *Cajet. Sanch. &c.*

4 Maledicere vento & pluviæ, quâ affligimur: aut diei & loco, in quo nati sumus: aut equis & jumentis, ut faciunt rustici aut aurigæ, si sistat maledictio in sola creatura sic ut tantùm ipsi malum imprecemur, non est per se lethale peccatum: si autem indignatio rendat contra Deum, aut contra creaturas illas, quatenùs sunt instrumenta Dei, committitur grave peccatum: quòd si optemus creaturas destrui cum gravi damno proximi, peccatum est contra charitatem.

5. Verba quæ tantùm dubiè videntur sonare aliquam contumeliam contra Deum, & possunt facilè in alio sensu accipi, non debent censeri verba blasphema, si absit prava intentio. Quia verba in dubio non sunt accipienda, ut sonent delictum, non enim præsumitur delictum, nisi de eo constet *Bonac. Castrop. Tambur. lib. 2. c. 6. §. 4. n. 19.* Decet tamen à talibus verbis tanquam periculosis studiosè cavere.

6. Sed quæres primò. Quid censendum de parentibus aut alijs, qui sæpè suis liberis & amicis dæmonem, & damnationem imprecantur?

Respondeo, non esse blasphemiam, sed diram imprecationem, quæ plerumque ob subitam iram & inadvertentiam, ac defectum seriæ voluntatis veniale peccatum non excedit, nam plerique, si interrogentur, dicent se nullo modo voluisse, ut malum illud alteri eveniret, *Bonac. Navar. Tol Regin. Baldel. d. 25. n. 10.*

7. Quæres secundò: Quid judicandum de illis, qui frequenter ex prava consuetudine verba blasphema inadvertenter proferunt? Quidam censent singulis vicibus mortaliter peccare. Dico tamen illos tantùm peccasse in causa, dum consuetudinem illam cum advertentia contraherent, & nunc tantùm peccare omissione diligentiæ ad extirpandam consuetudinem vitiosè contractam, de qua à Confessario seriò monendi sunt, etiam aliquando cum dilatione absolutionis, si aliter non appareat emendatio.

8. Pro blasphemia, in Confessione gravem injungendam esse pœnitentiam diserte statuit Conc. Lateran. & Trid. *Sess. 14. cap. 8.*

Olim in Jure Canonico *Cap. sancimus, de maleficis*, statutum est, ut si quis contra Deum, aut Sanctos publicè blasphemaret, per Episcopum suum his pœnis subijceretur; ut septem diebus Dominicis præ foribus Ecclesiæ palam, dum aguntur Missarum solennia, existat, & ultimo die pallium & calceamenta non habeat, & sextis quibusque feriis intra illud tempus in pane & aqua jejunet, &c. Nunc verò quoad praxim spectandæ sunt constitutiones, & consuetudo pro punendis blasphemis in varijs locis recepta, ut cum alijs advertit Azor, & Castropalaus disp. 2. punct. 2. §. 5. Viget autem in Hispania hæc consuetudo, ut si homo ignobilis proferat blasphemias hæreticales, producatur in publicum cum galero papyraceo, collum ligatus fune, lingua ligata palo, sine pallio, nudis pedibus, & flagellatus tandem mit-

tatur

titur in exilium. Ex quibus patet blasphemum non debere mirari, si saltem à suo Confessario nonnihil severè tractetur.

§. II. *De Iuramento.*

1. IUramentum est invocatio divini nominis in rei alicujus testimonium. Ac proindè juramentum sanctè susceptum est actus latriæ: undè fit ut solùm per Deum verum jurare liceat, qui solus est rerum omnium conscius, & infallibile testimonium perhibere potest.

2. Iuramentum aliud est *Assertorium*, quo confirmatur dictum de præsenti vel præterito: aliud *Promissorium*, quo confirmatur promissum de opere futuro. In juramento promissorio includitur etiam assertorium de voluntate rei faciendæ.

3. Iuramentum non est dicere: In mea fide, in mea conscientia, in fide Christiani, in fide Religiosi: æquivalent enim tantummodò his; ita est, verum est: neque Deus ut testis invocatur. Nisi per ea verba quis intendat jurare, nam & juramentum ex intentione dependet.

Nec jurare per creaturam, juramentum proprie est, v. g. per animam, per dexteram, &c. modò ad Deum non referas, sed tantum per eam, quantùm potest, veritatem confirmare intendas, etsi tali testimonio abutens à peccato aliquo non excusetur.

De habentibus consuetudinem jurandi idem ferè dicendum quod suprà de blasphemia, *n.* 7.

5. Mortale incurrit, qui jurat se facturum, quod credit se facere non posse. Item qui jurat falsum etiam sine animo jurandi: tum etiam qui jurat aliquid promittendo, sine animo promittendi. Quia ipsa forma juramenti falsò suscepta est gravis in Deum irreverentia. S. *Thom.* 2. 2. *q.* 97. *a.* 7. *Less. Bonac. &c.* Peccat etiam graviter qui jurat rem dubiam tanquam certam. *Suar. Angel. Navarrus c.* 12. *n.* 7.

6. Qui jurat facturum se aliquod peccatum veniale peccat plerumque tantùm venialiter; si verò id jurat sine animo faciendi, peccat mortaliter. *Bonac. &c.*

7. Rem levem in juramento promissam non præstare, mortale non est, v. g. servum aut prolem non castigare, uti probabilius docet, *Sanch. Laym &c.* contrà *Cajetan.* & *Tolet.* Certum verò hoc est, ut levissimum sit, quod vel negando, vel affirmando jures falsò, esse mortale.

8. Si quis se juret facturum, quod postmodùm non decet, non tenetur. Nec si juravit alterius causâ, qui fieri non vult quod promissum est. Nisi simul ad honorem Dei juravisset: tunc enim videtur voti locum tenere. Etsi hic etiam, ut volunt quidam, non teneatur, si ille cujus fieri interest, obligationem remittat; ut si quis ad Dei gloriam juravisset, se pauperculam certam in uxorem ducturum, eaque relaxet promissum.

9. Fraude inductus ad jurandum, quam si noviset non juravisset, non tenetur. At extortum vi juramentum de re non illicita obligat, nisi

vel relaxetur, vel fit de Matrimonio ex metu, qui cadat in constantem virum, ad id obtinendum inculso.

10 Iuramentum de re imprudenti, indifferenti, aut melioris boni impediriva, non obligat: quod postremum merito sic intelligunt nonnulli, nisi juratum sit in alterius favorem, v. g. ducere aliquam: non enim potes id postea omittere ob solum continentiæ desiderium.

11. Iurans facere certo tempore, si non potest, tenetur postea, nisi ad solum illud tempus juramentum alligare voluerit.

12. Iurans non obligatur ad ea, de quibus si cogitasset, ea non intendisset in aliis quæ promittebat includere, sed excluisset: nec etiam obligatur si id accidat, quod si fuisset juramenti tempore, pro temerario haberetur.

13. Si procurator ex speciali mandato tuo pro te juravit, teneris eius juramento, *Leander, Sa, alij q.*

14 Iuramentum de celando secreto, intelligitur, nisi alteri magis noceat secretum non aperiri.

15. Iuramentum servandi omnia statuta, intelligitur si sint licita, & nisi abrogentur.

16. Civitatis juramentum, si pars major non servet, nec reliqui servare tenentur. Non enim pro tali casu præsumuntur cives se obligasse.

17. Iuramentum impuberis, patre contradicente irritatur. Potest etiam pater irritare tale juramentum filij, etsi speciem voti habeat, ut potest ipsa vota: sic & quisque indirectè juramenta subditi, de rebus sibi subjectis, si velit, irrita reddit.

18. Iuramentum à se factum ad Dei gloriam potest quisque commutare, in rem apertè meliorem, non si factum sit homini. *Tolet. Sanch. alij q.*

19. Qui juravit non petere dispensationem voti, vel juramenti, vel eâ non uti, poterit rem Superiori indicare, si sic ratio postulet, & si is dispensationem dederit, eam liberè acceptare. *Sylvester v. iuramentum.*

20. Qui ex privilegio possunt dispensare in votis, vel ea commutare, non propterea idem possunt in juramentis. *Navar. cap. 27.*

21. Etsi Episcopus possit dispensare in juramentis Pontifici non reservatis, causa tamen proportionata requiritur, ut dispensatio sit valida. Non requiritur tamen illa in juramenti irritatione, ut hæc fiat validè, sed tantum ut fiat licitè.

Quæstio sat difficilis est, An qui juravit redire ad carcerem, quo iniustè detinetur, obligetur ad reditum, si subsit probabile periculum mortis iniustæ postea infligendæ? Resp. Sententiam ab authoritate esse utrimque valdè probabilem. Teneri ad reditum docet *Suarez, Lessius, Layman*, alijque quos citat & sequitur *Sanchez lib. 3. in Decal. cap. 11. n. 32.* Admittit tamen Suarez & Sanchez cum aliis quos citat ibidem n 35. Episcopum posse illud juramentum relaxare, & sic obligationem redeundi tollere, quia ius vitæ præbet justam causam relaxandi. Negat verò absolutè tali casu ad reditum teneri, *Vasquez 1. 2. q. 96. art. 5. Navarrus, Tabiena, Sylvester*, & plures Iuristæ, nec non *Dia-*

na

na, Tamburinus, Reginaldus, Fagundez lib. 2. in decal. cap. 13. n. 10. alijque quos citat Leander tract. 1 de iuram. disp. 10. q. 21. Quia, inquiunt, juramentum de tali re esset temerarium, quod non obligat, esset enim vinculum iniquitatis, in ordine ad mortem iniustè inferendam.

Excipe tamen tale juramentum, quod fieret ab eo qui ob Religionem captivus detineretur, vel etiam apud Turcas, vel in alio casu quo ex omisso ad carcerem reditu nascerentur magnum scandalum, aut contemptus Religionis: idque admittit Navarrus, Diana, Tamburinus, Leander, loco citato, & plures etiam secundæ sententiæ Authores.

Quæres, Quænam personæ ad juramentum suscipiendum in judicio admittantur?

Respondeo, Non admitti, jure saltem communi, pueros, aut puellas ante annos pubertatis, qui sunt in pueris 14, in puellis 12. In causis autem criminalibus non admittuntur minores viginti annis, ut constat ex lege inviti ff. de testibus. Repellitur etiam qui antea fuit perjurus Cap. parvuli 22. q. 5. Et Apostata Cap. alieni 3. q. 4. Et inimicus, aut malevolus, Cap. cum oporteat, de accus. Excluditur etiam communiter qui est socius criminis, aut infamis, aut consanguinei, & affines usque ad quartum gradum illius pro quo est testimonium dandum, ex Cap. similiter, de testibus &c. Et specialiter Sacerdotibus interdictum est in judicio ex levi causa juramentum præstare, ex Cap si quis presbyter. 2. q. 4. Quia in causa non gravi sola testificatio sacerdotis debet esse fide digna sine juramento. Possunt tamen in judicio juramentum præstare in causa magni momenti; in quo sufficit Sacerdoti proprium pectus tangere, extra aliquos casus qui excipiuntur Cap. si quis presbyter. supra.

§. III. *De voto.*

1. VOtum est promissio deliberatè Deo facta de bono meliori. Ea deliberatio requiritur ad obligationem voti, quæ requiri solet ut quis peccet mortaliter.

Sed quid si post emissum votum dubitetur an vovens habuerit sufficientem deliberationem, & usum rationis? Si vovit ante septimum ætatis annum, in tali dubio non obligatur; quia possessio stat pro libertate, nec præsumitur in illa ætate habuisse sufficientem deliberationem. Si verò post septennium vovit, non obstante tali dubio manet voto obligatus: quia possessio stat pro voto, & præsumitur usus rationis, nisi satis constet oppositum: ita Sanchez, Diana, & Doctores communiter.

2. Non obligat votum de re vana, aut impeditiva majoris boni, neque de re indifferenti, nisi bono fine honestetur Quia Deus talia vota tanquam vana non acceptat, ut docet Navarrus cap. 12. alij q.

3. Tenetur voto qui intendit vovere, etiamsi non intendat implere: qui verò se non intendit obligare, non videtur intendere vovere; hoc enim ipso, quo quis vovet se obligat; uti qui promittit, obligat se hoc ipso quo promittit. Peccat tamen, & secundùm quosdam mortaliter, vovens sine animo se obligandi.

Quæstio est, An validum sit votum, aut juramentum nunquum peccandi venialiter? Resp. negativè, quia est de re moraliter impossibili, spectatâ communi hominum imbecillitate. Sed quid si sit votum de certo veniali, v. g. nunquam mentiendi? Resp. votum illud validum, & ræpè laudabile esse: quia per insignem diligentiam est moraliter possibile cum ordinaria Dei gratia ab omni mendacio abstinere, ut admittit etiam *Lessius, Sanchez, Suar. de voto, cap. 3.*

Sed quæres, an idem sit de voto vitandi omne prorsus verbum otiosum, aut omnem distractionem in oratione? Affirmat esse validum Cajetanus 2 2. q. 88. act. 8. & quidam alij, Respondeo tamen, multò probabilius, esse invalidum: quia lingua est tam lubrica, & phantasia tam instabilis, ut moraliter impossibile sit in illis cohibendis omnem negligentiam semper evadere. Constat quidem S. Teresiam emisisse votum semper faciendi quod judicaret Deo acceptissimum; sed ad hoc opus erat gratiâ prorsus rarissimâ, & ad cooperandum gratiæ rara avis in terris erat Teresia.

4. Quoad votum ex metu, probabilius est. Votum factum metu gravi, ad id non justè incusso non valere, nisi firmetur juramento: secùs est si metus justè incutiatur.

5. Votum puellæ ob metum Patris reverentialem non valere quidam probabiliter asserunt, si præsertim timet ne ab eo alioqui durè tractetur. *Navar. c. 25. n. 51. &c.*

6. Qui vovit solùm ingredi Religionem, si in Novitiatu ea non placet, potest exire, etiamsi voviisset animo perseverandi.

7. Violare votum de re levi, aut de vitando aliquo veniali, est solùm veniale peccatum. *Navar. n. 40. Layman cuus communi.*

8. Non est plerumque in potestate voventis se obligare sub mortali, aut veniali peccato; obligatio enim pro qualitate materiæ quam vovet gravis, aut levis incurritur.

Vota emissa ex errore non obligant, si error fuerit circa substantiam rei promissæ, vel circa conditionem substantialem, vel circa finem sive motivum vovendi. Hinc error circa substantiam facit ut non teneatur qui vovit dare calicem quem putavit esse argenteum, cum tamen sit aureus. Error circa finem invalidat votum offerendi Deo sacrificium in gratiarum actionem pro recuperata sanitate amici, qui tamen est mortuus, aut non laboravit. ita *Lessius, Filiucius, alij que communiter.*

9. Non ideò votum non obligat, quia accidit aliquid quod si prævidisses, non vovisses; sed quia accidit id quod si fuisset ab initio tempore voti, obligationem voto abstulisset; ut si fiat res impossibilis, aut illicita, aut indifferens, quæ per se sub votum non cadunt.

10. Votum Sacerdotij, aut votum non nubendi, non est votum castitatis, potestque ab Episcopo dispensari.

11. Votum de impossibili non obligat, etsi res postea fiat possibilis.

12. Illi possunt irritare suorum vota, quos diximus posse irritare juramenta, supra § 2. n. 17. Qui tamen sine causa irritat alterius votum

in

in quod consenserat, peccat quidem, sed valida est irritatio.

13. Etsi Episcopus possit dispensare in suorum subditorum votis Papæ non reservatis, dispensare tamen non potest Parochus. Quia in hoc non habet jurisdictionem fori externi, *Suarez & alij communiter.*

14. Votum omne ex juris authoritate, commutari potest in votum religionis, quia hoc est maximè arduum & diuturnum.

15. Potest quis non servare votum, cùm observatio vergit in periculum magnum, & non potest pro dispensatione adiri superior. Excipe tamen votum continentiæ, quæ melior ipsâ vitâ existimatur.

16. Causa dispensandi esse potest facilitas nimia, sive defectus maturæ deliberationis in vovendo, infirmitas ad implendum, necessitas vel utilitas, quæ item causæ ad votum commutandum idoneæ esse solent.

17. Papam posse in voto solemni castitatis dispensare quidam negant, aliqui rectiùs affirmant.

18. Qui potest ex privilegio dispensare, potest & commutare, non contrà. Dispensatio autem in voto sine justa causa invalida est, ut passim admittunt Theologi.

19. Dispensatio aut commutatio voti & juramenti invalida & injusta est, quando ea cedit in præjudicium tertij, cui per votum aliquod jus acquisitum est. Sed benè notandum, jus illud acquisitum non esse, nisi promissio fuerit acceptata, ideoque posse adhuc votum relaxari aut commutari, ita *Rodric. tom.* 2. *c.* 131 *n.* 4. *&c.*

Quinam autem possint in votis & juramentis dispensare, aut ea commutare, reperies suprà in serie Facultatum, *par.* 3. *cap.* 5. §. 1. *num.* 9.

Quæres, Quænam vota sint soli Pontifici reservata, sic ut nequeant ab alio, sine eius facultate relaxari, aut commutari?

Respondeo, Quinque esse vota sic Pontifici reservata: Votum Castitatis perpetuæ, Religionis approbatæ, peregrinationis ad limina Apostolorum, & ad S. Jacobum Compostellam; & ad Terram Sanctam. In necessitate quando non datur recursus ad Pontificem, potest in illis Episcopus cum suis subditis dispensare, ita *Doctores* ex Iuris concessione.

Quod si prædicta vota fuerint pænalia, ut, si fornicatus fuero, voveo in pænam servare perpetuam castitatem: vel si fuerint conditionalia, ut, voveo peregrinationem Compostellanam, si ab hoc morbo convaluero: talia vota non censentur reservata etiam post impletam conditionem. Quia non sunt emissa ex virtute Religionis, sed vel pænæ explendæ, vel sanitatis obtinendæ gratiâ: reservatio autem cum sit odiosa rigidè interpretanda est. Poterunt itaque talia vota relaxari ab ijs qui facultatem habent dispensandi aut commutandi alia vota, ut docet Cajetanus verbo, *Votum* n. 6. Medina, Lopius, Aragonius, Palacius, & plures Theologi recentiores.

Quæstio est inter aliquos Recentiores, An si obstrictus voto castitatis sine delectatione propria, alium suo contactu ad pollutionem impellat, teneatur in confessione circumstantiam sui voti explicare?

Non

Non desunt authores qui sustinent partem negativam ; eo quod talis in seipso nullam ponat actionem veneream castitati suæ contrariam. Respondeo tamen illum esse voti trangressorem , & teneri obligationem talis voti in confessione exponere. Quia vovit abstinere ab omni actu venereo , ac proinde dum actionem illam in alio procurat , contra voti religionem operatur.

Nec videtur contraria opinio tutò sustineri , cum ea jussu supremi Tribunalis Fidei expuncta fuerit ex summa Hieronymi de Lamas anno 1640.

CAPUT III.

De tertio Præcepto. Memento ut diem Sabbathi Sanctifices.

§. I.

De Festorum observatione.

1. OBservatio Festi incipit à medio noctis usque ad medium noctis sequentis. Violatur Sanctitas Diei festi exercendo opera servilia, hoc est , quæ versantur circa materiam externam, & pro Mechanicis haberi solent , ut fabricare , aut fuere , aut similia , quæ requirunt laborem corporis,qualis ab operariis exerceri solet.

2. Illicitum non est diebus festis instrumenta musica pulsare , iter facere pedibus , equo , vel curru : quia hæc non sunt servilia. Imò licita sunt reliqua ad res ejusmodi necessaria , v.g. currum fractum die festo reparare. *Navar. Tol. Suar.*

3. Licet etiam diebus festis docere , scribere , etiam accepto pretio transcribere. Imò licitum esse pingere docet *Medina*, *Lopez* , *Armilla*, & probabile putat *Layman* : de rudibus verò lineamentis die festo formandis id plerique concedunt.

4. Servile non videtur ad vitandum otium venari , aucupari , piscari, saltem in fluminibus recreationis causâ , ita censent *Gran. Laym Bonac.* Idem de puellis ad otium vitandum acu pingentibus , cum *Diana p. 6. cap. 5. r. 25.* docet *Azor. Arm. Sa.*

5. Non licet emere aut vendere res non necessarias , negotiari publicè vel privatim, inire contractus emptionis , permutationis, locationis : nisi ex consuetudine, vel alijs justis de causis excusentur : quia ista intelliguntur nomine mercatus, qui prohibitus est, *Cap. 1. de feriis*, ut docet *Suar, Bonac. Filiucius.*

6. Quæritur hic , quæ causæ excusent ab observatione Festorum?

Respondeo , 1. Dispensatio Episcopi , vel potestatem Episcopalem habentis , vel saltem quasi Episcopalem , uti habent Superiores Religioso-

gioſorum , imò & Parochi quando non datur facilis acceſſus ad loci Ordinarium.

2 Loci conſuetudo: hinc licitæ ſunt Nundinæ in feſtis paſſim haberi ſolitæ , & præparationes ciborum etiam non neceſſariorum , ut placentarum,& ſimilium. Licitæ etiam quibuſdam locis ſunt emptiones & venditiones rerum , quæ parvo pretio emuntur. *Laym. Bonac. alijque*,

3. Neceſſitas propria vel aliena , corporis vel animi : quando nimirùm ſine gravi incommodo aliquid omitti non poteſt. Sic excuſantur ſervi & ancillæ coacti à Dominis laborare , nec audentes recuſare: ſi tamen id ſæpè contingat , eos deſerere debent. Item Piſtores , Laniones , Coci , Sartores in operibus neceſſarijs , ut in funeribus , nuptijs &c. ſi aliter fieri non poteſt ut ſatisfaciant. Item Agricolæ , ſi ob imminentem pluviam fœnum , vel ſegetes colligere debeant.

Denique excuſat parvitas operis , vel temporis , undè grave non videtur unâ horâ laborare , ita *Suares* , maximè ut notat *Layman* , ſi labor non ſit ſervilis nimiùm , qui brevi etiam tempore corpus fatigat.

7. Peccat qui poſt uſum rationis die Feſto non audit Miſſam, peccat quidem venialiter , ſi pars parva ſpontè omittatur : mortaliter verò , ſi pars ſit notabilis , v. g. media , vel tertia pars Miſſæ. *Layman* tamen & alij quidam non audent mortalis damnare eum , qui tantùm ab Offertorio uſque ad finem adfuiſſet.

8. Qui à duobus Sacerdotibus ſucceſſivè duas Miſſas audit tantùm dimidias, non peccat ſaltem mortaliter , ita *Navar. Sa* , *Sotus* , *Henriq. Diana*, quia is audit integram Miſſam.

9. Non ſatisfacit , qui ſub Sacro dormit , pingit, docet ; vel qui poſt murum , aut tali loco eſt , undè nihil audiri , videri , vel notari poſſit quod in Miſſa fiat.

10. Satisfacit tamen ſurdus , cœcus, & qui poſt oſtium , aut columnam , vel in feneſtra , vel extra eam ita eſt præſens , ut ex ſignis externis colligere poſſit, quid à celebrante agatur, ſpectatâ loci naturâ; etſi ipſe per accidens nullam Sacerdotis actionem videat vel audiat, modo per moralem conjunctionem ſit pars eius multitudinis , quæ Miſſæ præſens dicitur : ita *Bonac. alijque.*

11. Qui ex impotentiâ ſaltem morali impeditur exire , aut magnâ difficultate , aut ex notabili incommodo proprio , vel proximi , vel bonorum , vel honoris ; non tenetur curare celebrari privatim in Altari portatili cum privilegio , aut preces interim alias loco Miſſæ recitare, quamvis id conſultum ſit. Quia non eſt mens Eccleſiæ præcipientis inſtar diſcretæ & benevolæ matris aliàs impeditum ad iſta obligare : ita *Bonac Navar. Fill Suar.*

Hinc excuſantur illi , quibus ſi exeant ad Miſſam audiendam periculum eſt gravis offenſionis mariti , parentum , vel dominorum. *Henr. Suar. Filliucius.* Si tamen id ferè ſemper aut frequenter fieret , de alio medio laborandum eſſet.

13. Item , quibus gravis eſt difficultas eundi ad Eccleſiam, ob diſtantiam , v. g. unius vel alterius milliaris Germanici , vel etiam minoris ſpatij,

ſpatij, maximè, ſi via ſit moleſta, cælum pluvium &c. ubi habenda eſt ratio perſonarum, ſexus, loci, temporis, & conſuetudinis. *Bonacina, Suar. Fill. Marchant &c.*

14. Denique ſi ex conſuetudine fœminæ egredi non ſoleant tempore luctus, vel etiam poſt partum, excuſantur, *Sylv. Cajet.* Aut ſi quis non habeat veſtes ſtatui ſuo convenientes. *Navar. Henriq. Sa Azor. Bonac.* Alia de ſacrificio Miſſæ diximus ſupra *p. 3. tr. 4. cap. 4. §. 5. &c.*

Quæres 1. Quid ſi inter hæreticos mulcta pecuniaria imponatur Catholicis in Sacrificio Miſſæ deprehenſis, uti ſæpiùs factum in Anglia, Hibernia &c.

Reſpondeo illam non excuſare, niſi aliquis adeò ſit pauper, ut mulcta illa ſit perſonæ aut familiæ valdè graviter nocitura.

Quæres 2. An in diebus feſtis Eccleſiæ liceat Catholico inter hæreticos eorum more officinam ſuam aperire, & merces vendere?

Reſpondeo affirmativè, ſi hoc tantùm faciat ad damna evitanda, & ſervandam uniformitatem cum alijs civibus. Quia non eſt mens Eccleſiæ fideles ſuos ad claudendum obligare cum tanto incommodo & perturbatione, quæ poſſit indè frequenter oriri. Si tamen alicubi conſuetudo obtinuiſſet, ut maxima pars Catholicorum officinas claudereret, tenerentur alij ſe illis conformare. Ita etiam reſolvit *Leſſius in Op. poſthumo v. Feſta, caſu 8.*

Quæres 3. An idem dicendum ſit de claudendis officinis Catholicorum quibuſdam diebus, quæ apud hæreticos publicæ orationi dedicantur?

Reſpondeo, Etiam Catholicos illis diebus poſſe officinas claudere more hæreticorum, quod etiam admittit *Leſſius ſuprà.* Quia hoc non eſt ſignum profeſſionis falſæ religionis, aut cooperatio aliqua cum ritu hæretico, ſed eſt tantùm ſignum obedientiæ & conformitatis politicæ per actionem ex ſe indifferentem.

§. II.

De Ieiunio Eccleſiaſtico.

1. IEjunium Eccleſiaſticum quoad ſubſtantiam conſiſtit in unica per diem comeſtione, cum abſtinentia à carnibus, ovis, & lacticiniis. Præceptum ieiunij non tantum à Deo latum, ſed etiam ab Eccleſia impoſitum, obligare ſub gravi peccato ſatis patet ex eo, quod Eccleſia tanquam Chriſti vicaria debeat habere poteſtatem ferendi leges ad fidelium directionem, quâ jam inde à temporibus Apoſtolorum in certis ieiunijs ac feſtis ſub gravi obligatione indicendis ſemper uſa fuit.

2. Ad ſubſtantiam jeiunij non videtur ſpectare certa hora diurnæ refectionis, quæ eſt circa meridiem; hanc proinde horam ſine juſta cauſa notabiliter prævenire, veniale tantum peccatum rectius cenſet *Toletus, Filliucius &c.* contra *Navarrum*, & quoſdam alios, qui id iudicant eſſe mortale. Illud verò tempus ad mediam circiter horam antevertere ex iuſta cauſa, v. g. ſi cum hoſpitibus comedendum, ſi iter acceleran-

dum

dum &c. nullum animo peccatum censeri debet.

Neque violatur subsistantia ieiunij præcepta si quis debeat prandium dividere, eo quod è mensa evocetur, vel quod tantum per intervalla possit accipere quod ad iustam refectionem sufficiat, uti pauperibus contingere solet. Idem dicendum, si quid ante prandium sumatur per modum medicinæ, vel propter debilitatem, vel quia debet alijs in mensa ministrare, vel ob aliam causam debeat ultra consuetam horam prandium expectare. Quia hæc moraliter in unicam tantum refectionem cõalescunt.

3. Non solvitur jejunium per crebriorem potum, etiamsi contingat in eo committi excessum quo contra temperantiam peccatur. Hoc enim jejunij præceptum ex mente Ecclesiæ non circa potum, sed circa cibum ejusque qualitatem versatur, uti agnovit semper communis Doctorum consensus. Licitum est quoties bibitur modicum cibi interponere, ne potus noceat, v. g. quinque vel 6. amygdala, modo id non fiat in fraudem jejunij, uti admittit *Reginaldus*, *Diana p.* 1. *tr.* 9. *r.* 24. *Busen. alijque.*

4. Collationis vespertinæ quantitas & qualitas multum pendet à consuetudine Regionis apud viros timoratos. Licitum esse ubique sumere quantitatem 6. aut 8. unciarum docet hic *Suarez*, & 12. alij probati authores: imo quartam partem quantitatis sufficientis ad refectionem ordinariam admittit *Reginaldus*, & duo alij: quod tantum admiserim quando quarta pars ordinariæ refectionis 8. uncias non excedit, ne aliàs helluonibus collationem communi cænæ æqualem permittamus.

Ubi adverte, cæteris paribus, locorum variorum consuetudinem plus permittere viris nobilibus, quàm plebæis, Ecclesiasticis, aut religiosis: item in regionibus frigidis, quàm in calidioribus; quia satis constat in illis frigidioribus vim esse digerendi majorem, adeoque largiori alimento indigere, huic proinde sententiæ cum pluribus ex scriptoribus Germanis subscribit *Layman hic l.* 4. *tr.* 8. *cap.* 1.

5. Quoad qualitatem collationis, prohibetur cibus solidus qualis propriè ad cænam adhiberi solet, ut sunt pisces & ova, aut ex his confecta: ac proinde admittenda non est sententia quorundam cum *Bonacina* afferentium, in collatione non tam qualitatem quam quantitatem spectandam esse. Quod si contingeret aliquem sine reflexione jejunij per diem aliquid cibi sumpsisse, non ideo debet à collatione abstinere, nisi paulò ante collationem ita sumpsisset, ut spectato tempore & quantitate possit pro collatione reputari.

Permittuntur in collatione fructus & legumina, aliave ex Saccharo & melle confecta: & pro more regionis modicum butyri & casei, uti in Germania, & Belgio, non verò in Anglia aut Hibernia, usus obtinuit. Probabile autem est quantitatem in collatione permissam posse sic permisceri ut ex ea fiat iusculum, aut simile compositum, dummodò nihil cibi vetiti, sed tantum aqua aut vinum, panis, sal, oleum, aut fructus ingrediantur. ita cum *Azor*, & 6. *alijs*, *Diana p.* 1. *tr.* 9. *resol.* 34. Absque causa collationem sumere manè, & vesperi cænare, veniale

veniale peccatum est. Fieri id potest absque ullo peccato si adsit causa idonea, ut est confectio itineris, venatio, piscatio, ambulatio, etiamsi tantum ad animi relaxationem suscipiantur, ut admittit *Diana* & *Castrop.* cum pluribus.

6 In violatione jejunij potest parvitas materiæ excusare à peccato mortali: qualis est ea quantitas carnis quam coquus ex necessitate gustare permittitur: in alijs verò cibis duæ unciæ, sive quarta pars collationis vespertinæ, etsi quis postea prandium, aut collationem sumeret. Si quis autem sæpius in die modicum sumendo animadverteret se ad quantitatem notabilem pervenire, is mortaliter peccaret: quia partes illæ sic sumptæ in quantitatem gravem cõalescunt.

7. Si quis dubitet die Iovis an sit audita hora noctis duodecima, potest carnes comedere, quia in tali dubio libertas est adhuc in possessione edendi nisi sit duodecima. Secus dicendum si cænans die Sabbathi dubitaret an sit hora 12. noctis, quia in die Sabbathi præceptum est in possessione ne comedas nisi sit duodecima.

8. *Quæritur*, Quænam causæ à jejunio excusent?

Respondeo, causas excusantes à ieiunio, primò esse impotentiam, qualem habere censentur qui sine notabili damno ieiunare nequeunt: hac ratione eximuntur à ieiunio iuniores qui sunt infra annum 21 completum: quibus etiam carnes ministrari possunt usque ad annum septimum, non ultra: Excusantur etiam infirmi, convalescentes, prægnantes, lactantes, & alij, qui ad necessarias vires indigent ampliori alimento. Inter hos numerantur etiam senes sexagenarij, saltem quando non constat evidenter posse sine damno ieiunare: si de hoc damno dubitetur non tenentur ieiunando se periculo exponere; fragiles enim sunt senum vires, nec restaurari possunt quando semel defecerunt. Quinimò plurium probabilis omnino sententia est, omnes absolutè sexagenarios quamvis validos à ieiunio excusari, ob rationem iam assignatam: adduntque probabiliter sufficere ut annus sexagesimus sit inchoatus. Ita de anno sexagesimo generatim docet *Diana p. 1. tr. 9. resol. 20* & fusè *Leander in præc. de ieiunio tract. 5. disp. 8. q. 17.* ubi adducit supra viginti Authores, & inter hos Lamas 3. part. method. cap. 5. asserentem Pium V. de hoc interrogatum ita vivâ voce respondisse anno 1570.

Propter imporentiam etiam excusantur à ieiunio pauperes, qui pro sufficienti refectione non habent alium cibum præter prohibitum v. g. carnes, ova, lardum, intestina animalium, aut his similia: non enim intendit benigna mater Ecclesia totâ die ad panem, aquam & pauca legumina illos adstringere aut alimentum viribus sustentandis necessarium subtrahere: *Sanchez, Diana &c.*

Ob eandem causam non immeritò idem *Sanchez Navarrus, Gabriel* à ieiunio quoad geminam refectionem excusat eos qui laborant tertianâ, vel quartanâ: vel qui ex stomachi vacuitate patiuntur capitis dolorem aut vertiginem; vel qui de nocte dormire aut calefieri nequeunt. Et ex peritis Confessariis sæpius audivi fœminas dum ieiunant huic capitis infirmitati multum obnoxias esse, de qua dum queruntur

runtur, non debet prudens Confessarius se difficilem præbere.

9. Altera causa excusans à ieiunio est, labor, aut officium cum quo abstinentia ciborum consistere non solet, qualis est labor agricolarum, & plerorumque opificum, non tamen sartorum, tonsorum, pictorum, aut aliorum quorum labor æquè levis censetur, uti docent cum *Lessio* plerique. Sed ut hi benigniori sententiâ quandoque subleventur, hic bene notandum, non deesse authores qui existiment Eugenium IV. sine discrimine omnes artifices à jejunio excusare, quod *Diana* judicat esse probabile *p. 1. tr. 9. resol. 7. & alibi*,

Excusantur etiam qui pedibus iter conficiunt per magnam diei partem, ita *Sanchez Filliucius* &c, quod in Belgio invaluit de ijs qui quatuor leucas confecerunt, etsi tantum causâ recreationis iter illud suscepturn fuisset: non ita tamen ordinariè qui per unum diem equitarunt, sed bene si per plures dies vires equitando debilitandæ erant, ita *Filliucius t. 37 c. 6. &c.* Et universim nemo tenetur ob præceptum jejunij omittere opus ad quod incumbit aliqua obligatio, saltem notabilis, ut rectè notat *Caietanus*.

10. Excusant quoque opera Pietatis quæ cum jejunio nequeant exerceri, etiam quando ob mercedem fiunt. Hinc ad jejunium non obligantur Concionatores, Præceptores ordinarij, Confessarij assidui, Cantores, & alij, quando per jejunium in peragendo officio multum impediuntur: hanc enim limitationem intelligunt, & plerumque apponunt authores, *Navarrus, Sylvester, Fagundez, Filliucius, Azor p. 1, l. 7. c. 28.* Atque in particulari absolutè docet *Diana part. 1. tr. 9 resol. 9.* excusari Concionatores qui dicunt per totam quadragesimam, non verò qui Dominicis tantùm diebus concionantur. At *Sanchez in consil. p. 2. l. 5. cap. 1. d. 13.* judicat à jejunio quadragesimæ eos regulariter eximendos quibus ter vel quater in hebdomade cum fervore concionandum est. De Lectoribus censet *Fagundez, & Diana supra*, illos tantum excusandos quorum labor adeo magnus est ut nequeant alias officio satisfacere. *Sanchez supra* magis in particulari determinat Lectores illos qui habent assiduè quatuor lectiones v. g. Præceptores Grammaticæ in Societate satisfacere, si mediâ tantum quadragesimâ, sive ter in hebdomade jejunent: quia labor sic continuatus vires paulatim exhaurit. Sed notat ibidem *Sanchez* ad tollendos scrupulos expedite, ut Superiores cum talibus quantum necesse est in jejunio dispensent, cum hic nihil aliud certò constet, quàm præceptum Ecclesiæ cum magna difficultate non obligare, quanta verò in singulis officijs & personis sit difficultas definire nequit.

Quando in persona infirma, dubia est obligatio jejunij, non potest Medicus dispensare, sed tantum declarare talem esse statum infirmi, ut cum jejunio difficulter consistat, quo posito per se definit eius obligatio. Quod si status ille permaneat dubius, à Superiore petenda est dispensatio. Quamvis, dum dubium est de gravi damno ex jejunio, opus non esse dispensatione doceat *Ioan. Sancius* cum *Caramuele*.

Quæstio apud aliquos difficilis est, An ille peccet, aut à jejunio excusetur, qui v. g. lusu pilæ, aut 4. leucarum ambulatione ea intentione

ne

ne vires insigniter fatigavit aut exhausit, ut sic à jejunandi obligatione eximatur? Sustinent aliqui Authores, infra citandi, probabile esse hunc non peccare, aut ad jejunium obligari, modò simul intendat aliquam recreationem quæ ex lusu aut ambulatione provenire solet. Quia Ecclesia non præcipit abstinere ludo propter jejunium, magis quàm ab itinere ob lucrum non necessarium, aut ab alijs laboribus excusantibus à jejunio. Potest igitur intendere istam in ludendo aut itinerando fatigationem tanquam medium non illicitum, quo posito novit jejunij præceptum cessare: tantum enim intendit se ponere in statu qui est extra obligationem jejunij. Ita docet *Ledesma in summa tom. 2. tr. 27. cap. 2. pag. 699.* & *Diana p. 1. tr. 9. res. 40.* Quod confirmant ex eo quod ad evitandum jejunium, aut obligationem cessandi ab opere servili, possis transire ad alium locum ubi jejunium non obligat, aut festum non celebratur, uti cum alijs docet *Suar. Sanch. Diana, Fagundez in præc. l. 1. cap. 7. n. 7.* De simili fatigatione in ordine ad jejunium quando opus est illicitum plura supra p. 3. tr. 1. q. 10. Ad quæstionem de esu carnium imminente periculo inter hæreticos, resolvitur infra tract. 6. quæst. 7.

Quinam possint dispensare tempore Quadragesimæ in carnibus, ovis, aut lacticinijs, indicavi supra patt. 3. cap. 5. §. 1. n. 14.

CAPUT IV.

De quarto Præcepto, Honora Patrem &c.

§. I. *De obligatione liberorum erga Parentes.*

1. EX Præcepto divino obligantur liberi Parentibus, & alijs Superioribus, ad præstandum amorem, reverentiam, & obedientiam, adeò ut, si in aliquo horum graviter deficiant, peccent mortaliter.

2. Hinc graviter peccat filius contra *amorem* Parentibus debitum, si signa odij illis ostendat, eosque durius habeat. 2. Si necessitate, vel spirituali, vel corporali urgente, eis non subveniat. 3 Si passim torvo oculo eos aspiciendo, asperèque loquendo ita se gerat, ac si eos odisset. 4. Si hæres cùm sit, eorum legata & testamenta non impleat. 5. Si mortem aut aliud infortunium grave illis optet. Ita *Navar. Regin. Fil. &c.*

3. Contra *reverentiam* peccat etiam graviter: si deliberatè eos ad iracundiam gravem irritet, verbis contumelijs, alijsve quibus sciat graviter offendendos. 2. Si eos percutiat, quamvis leviter, quin ut *Reginaldus* censet, si vel manum ad percutiendum deliberatè attollat. 3 Si pauperes agnoscere nolit ac despiciat; si tamen justa ex causa nolit eos apud se habere, atque exterius tantùm se nosse dissimulet, modò de necessarijs ijs prospiciat, à gravi delicto excusatur: eo quod paren-

parentes tali casu rationabiliter non sint inviti. *Bonacina aliique.*

4. Contra *obedientiam* graviter peccat, si in ijs, quæ ad bonos mores, gubernationem domus, vel animæ salutem spectant, ubi res gravis est, sit inobediens. *Fill. q. 10. n. 20.* 2. Si uxorem ducat se planè indignam contra expressam parentis voluntatem. 3. Si sine justa causa uxorem eam reculet ducere, quam jusserit parens, præsertim si parentum id suadeat necessitas; justa verò causa videbitur recusandi, si vel sit immorigera, vel deformis, vel infamis, vel denique animus ab ea multùm aversus sentiatur. 4. Si nupserit parentibus inconsultis, ut vult *Sanches*: nihil tamen prohibet contrahere cum se dignâ, si ubi consuluit parentes, id ipsi denegent. Nam quisque in electione status, sui juris esse censetur. *Sanch. l. 4. c. 15. &c.*

5. Proles ad alendos parentes inopes obligatur, adeò ut si juvari aliter non possint, & urgeat necessitas gravis, teneatur manere in sæculo, & si quidem religionem ingressa sit, egredi, & juvare parentes. Post professionem, tantùm tenetur si necessitas sit extrema: eoque casu pergit adhuc obligari ad servandum substantialia suæ Religionis. *Lessius l. 2. cap. 41. dub. 3.*

Quæres primò, An filijs fas sit aliquando parentes criminis reos accusare, vel ad Iudices deferre?

Respondeo, Filijs id illicitum esse, propter naturalem reverentiam parentibus debitam: præterquam in duabus potissimum causis; primò, quando parens esset hostis aut proditor patriæ: secundò, quando in Principis necem vel interitum conspiraret. Quia ratio docet communem Reip. salutem, privatæ præferendam esse: estque hæc communis opinio apud *Angelum, Sylvest. Azor. Navarrum in Manuali cap. 14. n. 12.* qui docet cum *Azor* alijsque filium eo casu non tantum posse, sed etiam teneri parentem accusare; si desit alius qui patrem sceleris authorem commodè possit Judici indicare; ad hoc enim obligat lex ordinatæ charitatis.

Quæres secundò, Quid si parens sit occultè hæreticus, an filius teneatur eum denunciare?

Respondeo, filium ad hoc saltem teneri, quando parens falsâ doctrinâ alios corrumpit, aut à vera religione singulari conatu avertere studet. Quia hæresis nisi impediatur, ut cancer serpit, & pestiferum virus occultè infundit. Et ita docet cum alijs *Alexander Aft. Azor. Caietanus in cap. 13. Deuteronomij*; ubi statuitur ut pater prodat filium impium: ergo eadem ratione filius patrem Deo impium, & hæreticum deferre debet, ut ipsius aliorumque saluti prospiciatur.

§. II. *De obligatione Parentum erga liberos.*

1. CErtum est parentes, avum, aliosque majores jure naturali graviter obligari ad procurandam educationem, & conservationem liberorum.

2. Mater secundùm jura tenetur prolem alere ad annum usque tertium finitum: quæ sequitur educatio usque ad emancipationem ad

Patrem spectat. Excipe, nisi hic esset pauper, & mater haberet media sustentationi prolis idonea. *Laym. l. 5. t. 10. c. 3. &c.*

3. Pater obligatur non tantùm proli legitimæ, sed etiam spuriæ, ex jure Canonico, alimenta procurare, & honestas artes, & dotem filiæ, juxta suum statum, si indigeant. Peccat proindè omittendo saltem mediocrem diligentiam, ut in hunc finem media acquirat, aut si bona ad hoc necessaria dilapidet. Neque potest dotem filiæ, aut patrimonium filio denegare, ex eo quod hic Ordines sacros suscipiat, aut filia invitis parentibus alicui nupserit. *Bonac. Azor, Reginaldus.*

4 In necessarijs ad salutem ut liberi instruantur curare debent parentes. Hinc graviter peccant, primò si quantùm in ipsis est non curent, ut bonis moribus imbuantur, vitent prava consortia, mandata Dei & Ecclesiæ observent, Sacramenta frequentent, Christianam doctrinam seu rudimenta fidei addiscant. Si vel exemplo, vel consilio eos depravent: denique si dissolutos moderatè non puniant aut objurgent. *Sylv. Sot. Bonacina.*

5. Sunt tamen aliqui casus in quibus Pater filium possit exhæredare: si novercam seu Patris uxorem cognoverit carnaliter, si cum gravi dispendio parentum bona dilapidârit, si testamentum à parente condi impedierit, si Patri detento in carcere succurrere detrectaverit fidejubendo. Denique si proles ante annum vigesimum quintum vitam elegerit luxuriosam.

6. Atque hæ quidem causæ valent, quando filijs aliundè supereſt undè vivant, ut fiat exhæredatio juxta normam juris Canonici, quod requirit ut causæ in testamento exprimantur. Verùm quandò, & ubi fieri possit, sæpè etiam pendet à jure civili, & municipali variorum locorum.

Quæres, An Pater teneatur dotare filiam volentem ingredi Monasterium?

Respondeo teneri, eo casu quo teneretur illam dotare volentem matrimonio temporali se copulare. Quia coniugium spirituale favorabilius est in ordine ad obligationem dotis quam conjugium carnale, cum sit in se multo præstantius, & leges soleant causis pijs præ ceteris favere. Sic disertè docet & probat Sanchez de matrim. l. 4. disp. 26. num. 7. citans Felinum, Bald. Greg. Lopez, Menochium, Bonacinam, quibus recenter accedit cum alijs Leander hic tract. 1, disp. 12. quæst. 1§.

CA-

CAPUT V.

De quinto Præcepto. Non occides.

De Homicidio, Mutilatione &c.

1. HOmicidium est injusta hominis occisio. Contingit enim homini justè vitam auferri, vel ex Dei jussione, qui est supremus Dominus vitæ & mortis, vel ex authoritate legitima reip. uti fit in suspendio malefactorum, vel ex gravi causa aliquid faciendo vel omittendo, ex quo mors hominis præter intentionem indirectè sequatur. Non enim tenemur nostram vel alterius vitam in quavis circumstantia, & quovis incommodo conservare, cùm ad conservandam hominis vitam præcepto tantùm affirmativo obligemur, quod cum incommodo valdè gravi obligare non solet.

2. Hinc licitum est occidere aggressorem vitæ suæ, vel alterius: hæc enim justa defensio, non directa occisio est.

3. Idem dicendum est in defensione bonorum, honoris, castitatis, aut alterius virtutis, si id fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ, id est, si aliâ ratione defendere nequeas: nisi tamen res sit momenti exigui; aut etiam magni, modò viâ juris recuperari possit.

4. Non intelligitur modus inculpatæ tutelæ, si quis majori vi utatur, quàm defensio postulet, aut si quis invaditur, dum potest, non vult fugere, nisi sit persona nobilis cui fuga pro ingenti dedecore reputanda esset, *Mald. Dian. Laym. l. 3. t. 3.*

5. Prævenire non licet, & occidere insidiantem vitæ tuæ privatâ authoritate, sed ad publicam recurrendum est, quamdiu nihil in te attentavit.

6. Tam qui occidit, quàm qui mandat occidere homicida est. Hic tamen si re integrâ & fide bonâ mandatum revocaverit, extra noxam est patrati homicidij: non ita qui consuluit alteri homicidium, nam etsi effectu nondum secuto consilium revocârit, homicida, & irregularis esse non desinit, si non desierit occisor illius consilio moveri. *Sylv. sum communiori.*

7. Filiam vel uxorem in adulterio deprehensam, itemque adulterum, in foro conscientiæ occidere non licet: & leges civiles id iniquè permittentes à jure Canonico correctæ sunt.

8. Mortale est procurare abortum, etsi fiat ad servandam salutem Matris, quando dubium est sitne fœtus animâ rationali præditus. Grave etiam peccatum est, aliquid præbere inæ ne prolem concipiat.

9. Ad duellum, sive pugnam inter duos condicto loco & tempore, ullo casu expressè provocare aut illud acceptare mortale peccatum est: aliud est si publicâ authoritate duo pro toto exercitu decernant

uti factum est in Davide & Goliatho. Vel si aliquis quovis loco invasus ferrum stringat, & pugnando seipsum defendat.

Pugnantes in duello, item consulentes, suadentes, spectantes excommunicantur, in *Concil. Trid. sess.* 25 *c.* 15. & plura extant in Bulla à Clemente VIII. ea de re edita. Duellum acceptare non censetur, qui provocatus respondet, se ob provocantem à consueta via non receßurum, aut si aggrediatur se defensurum. *Navar. c.* 15. *Laym. Hurt. Leß. Filliuc. &c.*

Alterum mutilare, membrum aliquod amputando, aut vulnus infligendo sine justa causa peccatum est contra justitiam: quod verum est etiamsi id fieret cum consensu illius qui mutilatur: aut aliquis seipsum sine causa mutilaret, aut vulneraret. Ratio est, quia sicut nullus habet Dominium suæ vitæ corporalis, quod Deus sibi reservatum voluit, sic nemo retinet Dominium suorum membrorum, ut possit de illis quovis modo pro arbitrio disponere.

Quæres, quid pro hominis vita, aut vulnere, aut membri amputatione restitui debeat?

Respondeo ex communiori Doctorum sententia æstimandas esse imprimis expensas factas in curatione vulneris: item lucrum quod cessavit, & damnum qnod emersit ex alterius morte, vulnere, aut mutilatione.

Sed *Quæres*, An pro ipso membro amputato, aut vita, aut cicatrice ex vulnere relicta, aliqua compensatio ex justitia debeatur?

Respondeo, etsi aliqui id affirment, probabiliorem tamen videri sententiam *Navarri* aliorumque, qui negant ullam compensationem ex justitia deberi. Quia membrum & vita hominis est bonum altioris ordinis quàm ut pecuniâ, aut alio pretio æstimari, aut æquari debeat. Quamvis autem præcisè pro ipsa cicatrice nihil sit restituendum, si tamen ex ea damnum sequatur, v.g. in fœmina quæ ob deformitatem ex cicatrice contractam non potest pari nubere debet ea jactura juxta prudentis æstimationem compensari.

CAPUT VI.

De sexto Præcepto. Non mœchaberis.

De Luxuria.

1. LUxuria est inordinatus appetitus, vel usus sensus venerei, qui fit in corpore cum commotione spirituum generationi servientium.

2. Actus luxuriæ, alij sunt perfecti & consummati cum seminis decisione, alij imperfecti, qui sistunt in interno desiderio & oblectatione morosa. Speciem sumunt hi actus à diversis objectis circa quæ versantur, ideoque ea in Confessione sunt explicanda; vel etiam à modo,

modo, quo exercentur naturali, vel contra naturam: diversitas illa magis patebit ex sequentibus.

3. Fornicatio, est concubitus soluti cum soluta, quæ nempe libera est à voto, Matrimonio, Religione, cum mutuo consensu habitus.

4. Incestus, dicitur concubitus cum cognatis, etiam spiritualibus, per Baptismum videlicet aut Confirmationem, & affinibus. Cognati hi sunt usque ad quartum gradum; uti & affines, quando affinitas illa oritur ex copula conjugali: ex copula autem non conjugali, solùm extenditur usque ad secundum. Cum ijs qui religionem profitentur, aut sacris initiati sunt, aut in loco sacro, potiùs sacrilegium videtur quàm incestus. Cùm filia autem Confessionis, etsi cognatio spiritualis propriè non sit, dignum tamen est flagitium Confessarij depositione, & carcere, & ob similitudinem venit etiam nomine incestus.

5. Stuprum est copula quæ cum virgine exercetur, sive vir fuerit virgo sive non.

6. Sodomia est, cùm sexus eiusdem duo commiscentur, etiam fœminæ, vel cum femina vir præposterè extra vas naturale. Quidam verò putant variari speciem sodomiæ, si fiat cum cognato, aut affine, aut cum habente votum castitatis, &c. Sed hoc parùm ad praxim juvat, quia equidem in Confessione explicandum est se sodomiam commisisse cum habente votum castitatis, affine, cognato &c.

7. Ad bestialitatem reducitur etiam coitus qui fieret cum dæmone. Sunt autem bestialitates reliquæ speciei eiusdem.

8. Sodomia, bestialitas, mollities non sunt eiusdem speciei infimæ, ac proindè in his non sufficit in Confessione dicere, se procurasse pollutionem, sed exprimenda est particularis species bestialitatis aut sodomiæ, ita Alex. 7. supra pag. 262. n. 24.

9. Mollities sive pollutio grave est peccatum, quoties sponte procuratur, aut voluntas in eam plenè consentit. Pollutio involuntaria non est peccatum; nec opus honestum undè sequitur, v. g. Confessionem rerum turpium, relinquere oportet, nisi sit periculum consentiendi.

10. Defectu pleni judicij & consensus in semi-experrecto pollutio non est mortalis. *Sotus, Toletus cum communi.* Dum ea provenire advertitur, pro securiori praxi docent optimi Authores, expedire tunc se munire signo crucis, & sine alio attactu Deum ferventer rogare, ut se ab omni in eam delectationem lapsu conservet. Non enim, inquit S. Bernar. nocet sensus ubi non est consensus, ita *Sanchez, Bitsen, Trul. &c.*

11. Oscula & tactus verè libidinosi inter non conjugatos mortalia sunt peccata, non autem inter conjugatos, si absit periculum pollutionis.

12. Inter Sponsos amplexus & oscula licita sunt in signum sinceri affectus & benevolentiæ, non autem tactus impudici, qui proximè ad copulam disponunt. *Sanch. Dian. p. 2. tr. 17. r. 6. &c.*

13. Quæ ab aliquo opprimitur non tenetur ad defensionem sui illum lædere, at verò tenetur clamare & resistere quantùm potest sine periculo vitæ aut famæ.

14. Si in cogitationibus venereis voluntas se habeat negativè, id est, non consentiat neque dissentiat motibus luxuriæ, probabile est non peccare mortaliter, nisi adsit periculum consensus aut pollutionis. *Sanch. & 9 alij.* probati Authores.

15. Probabile est simplicem delectationem, quæ fertur in personam conjugatam aut affinem, non habere malitiam distinctam ab ea, quæ fertur in solutam, aut non affinem, ideòque non esse necessarium hanc circumstantiam in Confessione explicare. *Diana, Vasq. & 7. alij quos illi citant.*

16. Si oscula fiant ex urbanitate, & ex more patriæ, non sunt illicita, si non accedat pravus affectus. Viros Ecclesiasticos & maximè Religiosos decet illum Patriæ morem, quantùm sine offensione fieri potest, meliori urbanitate declinare.

Quæres, An, & quomodo universim censeatur aliquis peccare contra castitatem indirectè, ponendo causam rei venereæ proximam, aut remotam?

Respondeo primò, Quando aliquis facturus rem necessariam, aut ex se licitam prævidet inde secuturos motus venereos, aut etiam pollutionem, quam nullo modo vult, aut directè intendit, tunc non tenetur abstinere à tali actione, si non existimet adesse periculum ne consentiat in istam delectationem. Quia ad actionem illam aliunde necessariam, aut ex se licitam sequitur ille motus aut pollutio tantum per accidens; homini autem prosequenti suum ius non imputatur effectus per accidens, & præter intentionem secutus, alioqui sæpe deberet abstinere ab actionibus bonis & honestis. Hinc 1. colligitur, non obstante periculo talis effectus, licitum esse audire confessiones mulierum, etiam quando exponunt res lubricas & venereas: 2. studere casibus qui circa tales versantur: 3. aspicere, & alloqui personas alterius sexus: 4. seipsum, aut alium medendi causâ, aut ex alia honesta ratione contingere. Si tamen aliquis expertus esset se ex simili occasione sæpius ulterius in expressum delectationis consensum mortaliter prolapsum esse, teneretur à causa illa etiam ex se licita abstinere, ut docet *Navarrus hic cap.* 10. *Sanchez, Fillucius, Layman num.* 16. ubi notat, illos qui in actionibus utilibus, aut ex se honestis tales effectus experiuntur facilius liberari, si animo obfirmato eos effectus contemnant, quam si nimio timore imaginationem moveant, & sic movendo magis ad cogitandum solicitent.

Secundo, Si causa, ex qua talis motus aut pollutio sequitur, sit proxima, sive, ex natura sua ad venerem ordinata, ut est tactus, aspectus, lectio, aut locutio ex se luxuriosa, quæ otiosè, & sine debita causa exercentur, mortale peccatum est ab illis non abstinere. Quia qui consentit in talem causam proximam, censetur moraliter in effectum consentire. Si verò sit causa tantum remotè, & per accidens ad pollutionem concurrens, ut nimius potus, aut cibus, aut equitatio, aut confabulatio, etsi absque causa & utilitate exerceantur, motus, aut pollutio ex illis secuta censetur tantum venialis, dummodo ea non intendatur, & absit periculum consensus venerei. Quia effec-

tus

tus ille in talibus casibus tantum remotè, & imperfectè continetur, & potius proveniunt ex imbecillitate complexionis & naturæ, quàm ex intentione illius qui talem causam aut actionem ponit. Ita etiam docet *Sanchez*, *Filliucius*, *Lessius*, *Diana* alios citans *part. 5. tract. 13. resol. 4.* Itaque generatim ut sciatur quando tales effectus censeantur esse intenti indirectè, sive in sua causa, aliqui breviter hanc Regulam statuunt: Si causa in genere luxuriæ sit peccatum mortale, pollutionem ex ea secutam esse mortalem: Si causa sit venialis, illum effectum esse venialem: Si verò causa nullum sit peccatum, effectum quoque nullum fore peccatum, secluso semper periculo directi consensus in ipsam pollutionem ex tali causa provenientem.

Remedia contra luxuriam, quæ decet Confessarium in promptu habere, breviter assignat *Peyrinus t. 1. q. 3. c. 2. aliique.*

1. Humilitas & oratio, ut agnoscentes nostram fragilitatem ad Dei auxilium recurramus. 2. Sobrietas in victu, & carnis mortificatio. 3. Custodia sensuum, & vitatio familiaritatis cum mulieribus. 4. Fuga otij. 5. Piorum librorum lectio. 6. Mortis & æternarum pœnarum viva meditatio. 7. Frequens Communio, & Confessio apud unum prudentem & stabilem Confessarium. 8. Occurrente tentatione, cogitare Deum adesse præsentem, severum peccati vindicem: ac frequenter animo revolvere hanc sententiam: *Momentaneum est quod delectat, æternum quod cruciat.*

CAPUT VII.

De Præcepto VII. VIII. IX. *Non furtum facies &c.*

De Furto, Rapina, &c.

1. FUrtum est occulta rei alienæ ablatio, invito rationabiliter domino: si fiat cum aperta violentia, dicitur rapina, quæ à furto specie distinguitur.

2. Furtum non est, in extrema vel gravissima necessitate propriâ vel alienâ, accipere ex re alterius, quantum hic & nunc necessarium est ad subveniendum necessitati, neque obligatio est postea restituendi. Idem docet de necessitate gravi, *Less. Malderus*, *Diana.*

3. Quantitas requisita ad furtum mortale, æstimanda est ex prudentum judicio consideratâ pecuniæ raritate, & personâ furto læsâ. Non malè rem determinare videretur, qui statueret quantitatem censeri gravem, quæ æquatet stipendium diurnum honesti artificis; solent enim homines laborem illum, ejusque pretium pro re notabili æstimare. Ita etiam docuit hic *Lud. Scilders*, & duo alij, mecum Lovanij eruditi Professores.

Laxior est *Sotus*, *Corona*, *Navarrus de furto, n. 3.* qui docent mortale non esse lautas divitias possidenti auferre tres argenteos. Respectu

hominis quantumvis ditissimi unum vel alterum aureum materiam gravem conficere censet *Bonacina alijq.*

4. Potest etiam in re modica aliquando grave peccatum admitti, si indè grave damnum eveniat, ut si quis sartori acum, quam unicam habet, suffuretur.

Quando domestici furta non admodum damnosa sine magna difficultate restituere nequeunt, prudenter & licitè aget Confessarius, si illis injungat, ut obsequiis extraordinariis damnum compensare studeant.

5. Uxor à viro, filius à patre, si quid non magni pretij accipiat, non furatur: si tamen notabile quiddam fuerit, omninò est restituendum.

6. Si quid contractu oneroso, ut emptione, à fure acceptum sit, sufficiet id ei, aut cui ille voluerit restituere, etsi quidam domino proprio id malint restituendum esse.

7. Qui pauca furatur per vices, ubi summam notabilem explevit, obligatur ad restitutionem, præsertim si res sic accepta non sit consumpta: hæc enim praxis utendi v. g. parvis ulnis, aut mensuris, esset graviter pernicioſa commercio humano.

8. Sine furti crimine potest uxor succurrere necessitati sui patris, aut matris, aut prolis ex alio Matrimonio, etiam nolente marito, ex bonis propriis, aut communibus, dummodò post mortem viri ea quæ largitur in sua portione computet. Quia illa jure naturæ tenetur eos alere, & maritus debet in hoc consentire, *Navar. Less. Diana p. 5. t. 8. r. 34.* Quod aliqui ad uxoris fratres, & sorores probabiliter extendunt.

9. Non furatur etiam v. g. famulus, qui moderatè utitur tacitâ compensatione, si stipendium suum non possit aliter obtinere. Uti plures docent apud *Laym. & Tolet. l. 5. cap. 15.* contra *Sanch.* & paucos.

Quæres, An liceat clam, aut etiam per vim propriâ authoritate rem meam recuperare ab alio iniustè detentam.

Respondeo cum distinctione: Si res tua in specie extet apud iniustum detentorem, nec possis facile aliter recuperare, licitum esse non tantum clam auferre, sed etiam vim adhibere. Quia perinde agis ac si vim inferres furi volenti rem tuam rapere, aut raptam retinere, quod licitum esse admittit communis sententia.

Quod si res tua apud alium non extet in specie, sed tantum in debito quo alius tibi adstrictus tenetur, quod non facile potes recuperare; tunc dico licitum non esse vi rem æquivalentem eripere, aut debitorem violentâ coactione ad debiti solutionem adigere. Quia debitum ut legitimè recuperetur exigit cognitionem causæ; cognitio vero causæ requirit officium iudicis, nemo autem in sua causa iudex esse potest.

De alijs iniurijs & peccatis, quæ præcepto 8. 9. & 10. adversantur, ex sequentibus constare debet.

CA-

CAPUT VIII.

De Contractu in genere.

COntractus est consensus externus duorum, quo liberè & legitimè utraque pars, vel saltem una alteri acceptanti, se obligat. In qua definitione, pleræque conditiones ad contractum requisitæ implicitè continentur

1. Ex qua sequitur primò, non perfici contractum, aut obligationem, si alteri promisisti sic, ut solus ipse sis conscius: imò etsi signum externum accesserit, si non acceptaverit alter, contractus nullus est, ac nulla proindè obligatio.

2. Qui ad contrahendum sunt inhabiles, aut quibus ius positivum resistit, nihil agunt contrahendo, v. g. pupilli, fatui &c.

3. Nihil item agitur, si materia contractus sit illicita, vel illegitima, uti est res aliena vendita à fure.

4. Eadem est ratio, si circa rei substantiam vis, dolus, error versatus sit, quod accidit, v. g. ubi acetum vænijt pro vino, vitrum pro gemma.

5. Si tamen, circa qualitatem tantùm, aut circumstantiam eiusmodi accidentalem, error dolusve interceserit, non idcircò contractus continuò est invalidus: Poterit is nihilominus interdùm ob injuriam rescindi.

6. Imò nec si ex metu gravi etiam iniustè incusso celebretur contractus, idcircò invalidus dicendus erit, sive onerosus is fuerit sive gratuitus: est enim adhuc liber simpliciter, & voluntarius; licet à judice rescindi possit ex arbitrio illius, qui metum passus fuerit. *Sanch. Laym. Lugo hic, d.* 22.

7. Excipitur iure positivo contractus Matrimonij, professio religiosa, & alia quæcumque vota, quæ tali metu extorta non obligant; item contractus dotis, qui in hoc contractum Matrimonij sequitur, promissio vel traditio in rebus Ecclesiæ, authoritas tutoris per metum extorta. *leg.* 1. §. *ult. ff. de author. tutor.*

8. Illegitimè contrahunt, quibus bonorum suorum administratio non conceditur, eiusmodi sunt furiosi, prodigi, filijfamilias, uxores, Religiosi, Pupilli, minores. Excipe casus aliquos quos habet *Less. l.* 2. *cap.* 17. *dist.* 4. & qui infrà occurrent.

CAPUT IX.

De Donatione & Promissione.

1. DOnatio alia est verbalis, per quam res donata non traditur, & parit tantùm actionem personalem, in eum, qui donavit: Alia est donatio realis, in qua res donata etiam traditur, & statim transit in rem accipientis.

2. Donatio etiam adhibitâ scripturâ & testibus, potest ante acceptationem revocari. Ad donationem validam requiritur, ut absenti eam indicet ipse qui donat, nec satis est id fieri ab alio, sine eius mandato: quod si is cui res donatur, præsens taceat, censebitur acceptare. Quia in favorabilibus qui tacet consentire censetur.

3. Donatum pro absente acceptare potest Notarius, & pro causa pia homo quilibet.

4. Bonorum omnium donatio non semper est invalida, si donans præsentia tantùm bona intelligat, nec adjungat etiam futura; si quidem pietatis, aut dotis, aut mortis causâ donatio facta fit, aut si ea juramento aut morte firmetur. *v. Molin d.* 280.

5. Qui certam summam donando excedere prohibetur, titulo tamen remunerationis, gratitudinis, eleëmosynæ donare poterit; etiam sic imminutâ portione legitimâ filiorum: ita *Navar. &c.*

6. Quod datum est per modum dispositionis ad aliquid, v. g. ad religionem, aliumve statum, retineri potest, etsi postea status ille non seqnatur.

7. Rex potest revocare donationem tam suam, quàm prædecessoris sui, si illa regnum enormiter lædet, *Bart. Lugo, Diana p.* 8. *t.* 6. *r.* 18. *&c.*

8. Modus adjectus donationi turpis, vel impossibilis, censetur non adjectus. *Molina d.* 208. *col.* 5.

9. Donatio inter vivos, etsi res jam tradita sit, revocari potest in certis casibus, nisi illa fuerit remuneratoria, aut facta Ecclesiæ, aut Monasterio.

Primus casus est, si donatarius probetur esse enormiter ingratus, v. g, si donanti graves injurias inferat, aut inopiâ laborantem non sustentet, quod notandum est ingratis filijs, quibus parentes omnia donârunt *Less. Sylv. Trul. Bonacina.*

2. Si donans caruerit liberis, & posteà ei proles nascatur: hæc enim conditio inest donationi, ex dispositione juris, uti notat *Diana, Sa &c.*

3. Si donatio fuit talis ut filij omninò priventur legitimâ portione, possunt eam, etiam ipsi filij revocare. *Navar. Less. Diana.*

10. Simplicem promissionem rei notabilis, etiamsi à promissario acceptatam, per se non obligare sub mortali docet *Cajet. & quidam alij.*

Pro-

Probabilior tamen videtur contraria opinio quam tenet *Malder. Vasq. Fil. &c.* si quis veram promissionem seriò expresserit, & non solùm propositum aliquid præstandi.

11. In foro tamen externo ut judicetur seria & valida promissio, ultra acceptationem requiritur ut exprimatur causa propter quam facta fuerit promissio, ut tradit *Covar. Villa. Trul. l. 7. c. 16. d. 6.*

Plura de promissione & donatione colliguntur ex dictis suprà de voto, & infra de testamento.

CAPUT X.

De commodato, depositō, mutuo.

1. COmmodatum est contractus, quo res aliqua quoad solum usum, pro certo tempore, & gratuitò conceditur.

2. Depositum, est quod traditur custodiendū, ut integrum restituatur.

3. Mutuum ab utroque differt in eo, quod transferatur in alium dominium illius rei quæ mutuo datur, non item in illis quæ dantur per modum depositi vel commodati.

4. Ante tempus definitum commodator rem commodatam repetere non potest sine injustitia. Si tamen ex eo, quod re suâ careat, illi damnum impendeat, potest eam ante tempus repetere, quamvis indè damnum æquè magnum impenderet commodatario. Quia (ut ait *Navar.*) in commodatione hæc tacita involvitur conditio: nisi interea contingat rem esse necessariam commodanti.

5. Re depositâ licitum est uti, quando depositarius bonâ fide existimat depositori id non displiciturum, aliàs absque usu servari debet.

6. Si res commodata, vel depositā perierit, probabile est depositarium teneri tantùm in casu quo dolus, aut culpa crassa dolo æquivalens intervenerit: *Less. Layman.*

Excipe tamen sartores, molitores, alioscque artifices, quibus res traditur expolienda, uti etiam nautas & aurigas, qui ex levi culpa obligantur. Quia etiam in eorum commodum res alienæ illis traduntur. *Sylv. Less. &c.*

7 Si depositarius aut commodatarius dubitet, an commodatum sive depositum perierit suâ culpâ, non tenetur, in foro saltem interno, ad restitutionem. Quia in dubio non præsumitur delictum, ita *Sanch. de Matrim. l. 2. d. 41. num. 18. &c.*

8. Dolus tamen præsumitur in foro externo, nisi depositum casu sic perisse probetur, ut simul cum rebus depositarij servari non potuerit, quod fieri potest, v. g. imminente naufragio aut incendio, quo casu depositarius non teneretur rem alienam præ sua servare.

9. Si quis depositum domino reposcenti remiserit per hominem, qui vulgò fidus audiebat, isque sibi retinuerit, vel perdiderit, rem domi-

no

no perijſſe cenſet *Molina apud Eſcobar*, *&c.*

10. Mutuans ad damnum ſarciendum obligatur in conſcientia, ſi de rei vitio mutuatarium non monuerit.

Item niſi par neceſſitas urgeat, rem mutuatam ante tempus repetere non poteſt.

11. Tenetur mutuatarius præſtare caſum fortuitum mutuo evenientem, cùm penes eum rei dominium ſit, & in eadem qualitate, & quantitate eam ſuo tempore reddere debeat.

Non licet in vero mutuo, ullum lucrum accipere, quia eſſet uſura, ut cap. ſeq. magis patebit.

12. Mutuum diſtinguitur à pignore, hypotheca, & locato, quod in his dominium rei in alterum non transferatur cui ea oppignoratur, ſed tantùm uſus; uti diximus de commodato & depoſito, in mutuo autem cum uſu dominium tranſfertur. *Bonac. d. 3. q. 3. p. 1. &c.*

CAPUT XI.

De Vſura.

1. VSura eſt lucrum ex mutuo: tale lucrum eſt quidlibet pretio æſtimabile, quod ſupra ſummam capitalem præcisè ratione mutui exigitur. Hoc autem iniquum eſt, exigere lucrum pro re mutuata, quæ non eſt amplius tua, ſed aliena; quia rei mutuatæ dominium tranſfertur in eum, qui mutuum accepit.

2. Uſura non eſt, ſi nihil ut pretium mutuans intendat, ſed ex gratitudine tantùm aliquid ſperet, & eâ intentione illi aliquid donetur, etſi illud ut finem principalem intendat. *Mol, To. 2. d. 305. n. 6. C. Lugo d. 25. &c.*

3. Nec ſi des mutuum, ut te in alterius amicitiam inſinues, uſura erit; imò nec ſi indè ſperes aliquod officium. Quia amicitia pretio non æſtimatur.

4. Uſurarium tamen eſt & illicitum pactum de officio aliquo obtinendo à mutuatario, vel de eius opera pro te impendenda: ita communiter Doctores cum *Molin. Leſſ. Salas. C. Lugo.*

5. Uſura non eſt poſcere aliquid ratione difficultatum vel expenſarum, quæ erunt, vel timentur in recuperanda ſorte quæ mutuò datur: item ratione periculi in eâdem recuperanda. Quia pretio æſtimari poteſt quod quis ſe in talem difficultatem periculumve conijciat.

6. Nec eſt uſura paciſci & accipere aliquid ratione emergentis damni, cujs mutuum verè cauſa ſit, aut ceſſantis lucri, vel ceſſaturi, modò de hoc ipſo mutuatarius præmoneatur: ut ſi cum pecunia tua quam alteri mutuaris poteras & volebas negotiando quæſtum facere.

7. Uſura eſt, mutuare frumentum vetus cum obligatione ut reſtituatur novum certo tempore, ſi quidem qui dat mutuum ſciat novum fore melius, & majoris pretij. *Sylv. Navar. Trul. d. 15. n. 14.*

8. Ex

8 Ex sententia communi usura est, si mutuum des ut posteà ex debito civili obligetur mutuatarius, tibi mutuari vicissim, aut vendere, aut merces apud te emere, aut operas suas tibi locare. Ejusmodi enim obligatio pretio æstimabilis est, quæ mutuatarium privat potestate emendi alibi &c. *Lessius l. 1. c. 20. d. 8. C. Lugo, Layman. l. 3. tr. 4. cap. 16. num. 3.*

Item si frumentum quod alibi habes mutuum des, cum obligatione, ut reddatur vel hic vel alibi, ubi plus valet, cum sumptu vel labore majori. Nisi fortè alius titulus æquivalens accedat, lucri cessantis, periculi, &c.

9. Si mutuo des, v. g. decem modios tritici, & interim per accidens crescat tritici pretium, potest eandem mensuram repetere. Quia sic non petitur frumentum mutuum propter eius pretium, sed propter ipsam substantiam frumenti, cui eadem mensura est æqualis. *Laym. Bonac.* Aliud est de moneta dum eius valor accrevit, quia in ea æqualitas valoris non substantiæ spectatur. *Laym. Bonac. &c.*

Præter obligationem restitutionis, usurarius est obnoxius pœnis à jure constitutis *cap. quamquam, de usu. in 6.* ut si sit publicus sive notorius, non debeat admitti ad communionem altaris, aut absolvi donec usuras actu restituat vel cautionem pro ijs præbeat, neque sepeliri in loco sacro, & qui sepelit ipso facto est excommunicatus. *Bonac, Lessius, Trul. Laym. &c.*

CAPUT XII.

De Emptione, & Venditione.

1. EMptio, est contractus quo pretium pro merce solvitur: venditio, quo pretium pro merce accipitur. Uterque contractus mercis traditione completur, & utriusque justitia in æquali valore mercis & pretij consistit.

2. Etsi contingat venditorem necessitare ductum res suas vilius vendere, emptio tamen erit justa. Quia à nullo deceptus est venditor, & venditio illi manet libera. *Cajet. Bonac. &c.*

3. Emptor potest emere minoris ex eo quod multa simul emat. Quia tum venditorem expeditum facit ad alia coëmenda, & liberat eum curis res illas servandi & vendendi.

4. Venditor communiter vendere debet eo pretio, quod vel à lege, vel à Magistratu constitutum est, &, si nullum sit statutum, illud æquum censebitur, quod à communi hominum æstimatione imponitur. Non consistit tamen illud pretium in indivisibili, sed dividitur in medium, infimum, & summum, sive in pium, moderatum, & rigorosum, ita ut venditio justa sit intra hanc latitudinem, ut videlicet modò infimo, modo summo pretio merces possint divendi.

5. Debet in æqualitate mercis cum pretio computari labor, impensa,

sa, industria adhibita in merce comparanda, conservanda &c. Undè ex hac ratione excusari possunt qui res minutas, aut fœnum, aut avenam in hospitijs charius vendunt, quàm passim alij in quantitate majori.

6. Illud genus monopolij injustum est, quo mercatores aliqui inter se propriâ authoritate conveniunt, ut coëmendo merces certi generis, v. g. frumentum, salem, vinum, illas pro suo arbitratu charius divendant, dum ipsi efficiunt ut vix alibi inveniri possint.

7. Venditor debet emptorem præmonere de notabili vitio rei, quod ei obesse potest, v. g. de ovibus si sint morbidæ, de domo si sit ruinosa, de equo si sit furiosus, de panno si sit adustus: alioqui ad resarciendam fraudem & damnum secutum obligabitur.

8. Si occultè noveris debitorem tuum non esse solvendo, injustum videtur pretio ordinario debitum illud vendere ijs, qui id nesciunt: tam quia dolus est, quàm quia non revelatur maximum vitium debito intrinsecum, quod est impotentia solvendi.

9. Licet rem vendere pretio currente, & nihil dicere emptori, etsi venditor sciat pretium mercis mox esse minuendum. Quia pretium currens, simpliciter adhuc justum est. Seclusis tamen mendacijs, dolo, fraudibus, quibus emptorem ad emendum allicere nequaquam licet. *Bonac. q. 2 p. 5. n. 12. cum Azor. Fill. Lessio &c.*

10. Si duobus in solidum res sit vendita, dominium acquirit is, cui tradita est, modò pretium solverit: si verò neutri tradita sit, debetur ei qui priùs tempore emit, alteri verò relinquitur actio in venditorem. Dominium tamen, ante traditionem, Ecclesijs, alijsque pijs locis acquiritur. *Less. C. Lugo &c.*

11. Si res empta pereat ante traditionem, & sit in individuo determinata, v. g. hæc domus, hoc dolium vini, hic modius frumenti, illa perit emptori, nisi venditoris culpa perierit, aut aliter expressè conventum fuerit: si autem empta fuerit res indeterminata periculum spectat ad venditorem. Ita C. *Lugo, Less. Bonac. Layman l. 3. t. 4. c. 17.*

12. Si post traditionem res vendita pereat, aut fiat deterior, cedit in damnum emptoris, etsi necdum persolutum sit pretium: quia res quælibet Domino suo perit. *Layman, Bonac. &c.*

13. Usura est, minoris emere credita certa anticipatâ solutione; seclusolucro cessante & damno emergente. Sic enim implicitè mutuat pecuniam minorem pro exigenda majori *Molin. Less. Fill. Tol. Bon. d. 3. q. 3. p. 10.* Aliud est, si credita sint incerta, litigiosa, aut cum difficultate exigenda: tunc enim jure coëmuntur minoris pro ratione incertitudinis ac difficultatis ab emente sustinendæ in re obtinenda, ira *Bon. Trul. &c.*

14. Regula universalis dignoscendi, an in alijs contractibus, in quibus est rerum quæ permutantur inæqualitas, interveniat aliqua injustitia, plerumque erit: animadvertere an insuper ex una parte accedat lucrum cessans, damnum emergens, aut periculum sortis, nam ex horum titulorum justâ consideratione, aliquid ultra sortem accipi

potest;

potest. Uti fusiùs deducit *Molina*, *Less. Laym.* alijque Theologi & Iuristæ. Varia insuper pro contractibus privatis, singulorum locorum proprijs juribus constituta sunt, quæ nequeunt ad certa principia reduci, & ad Judicem potiùs, quàm ad Confessarium pertinent.

QUÆSTIO in praxi singularis est: An vendentes licitè possint vino aquam miscere, aut optimo tritico grana viliora, si per hoc vinum aut triticum non reddatur deterius, quàm id quod passim pro eodem pretio ab alijs venditur?

Respondeo id non esse illicitum, si mixtio illa cum cautela, & sine immodico excessu adhibeatur, vti plures docent cum Lessio de iust. lib. 2. cap. 21. dub. 11. Bonacina tom. 2. disp. 3. de contract. q. 2. pun. 6. n. 17. Diana part. 1. tract. 8. resol. 51. Contra Rebellium Busenb. Laymam tom. 1. sect. 5. de just. tract. 4. cap. 17. §. 2. Mendo in statera differt. 6. quæst. 4.

Probatur nostra responsio. Quia in casu nullum damnum aut injuria infertur emptori: non enim tenetur venditor illi tradere merces majoris perfectionis quàm sint illæ, quæ pro eodem pretio ab alijs passim venduntur, & quæ eandem utilitatem habent ad usus humanos, uti hic fieri supponimus. Ergo venditor per hanc commixtionem non delinquit contra justitiam, neque ad restitutionem obligari debet. Idque confirmatur ex eo quod plures Authores probati tradant, licitum esse venditori imminuere rei mensuram, quando aliâ ratione obtinere nequit legitimum illius pretium, cum per hoc nullam inferat injuriam emptori, cui tradit merces pretio accepto æquivalentes.

Dixi in responsione, *si cautela sine immodico excessu adhibeatur*. Quia propter excessus periculum hæc praxis, quamvis in se legitima, prudentibus tantum & timoratis indulgeri debet, ne aliàs homines laxioris conscientiæ facile sibi persuadeant suarum mercium præstantiam cæteras longè antecellere, atque ita vinum largâ manu lymphatum, largiori conscientiâ, pro communi melioris vini pretio divendant.

De Simoniaca emptione aut venditione.

SImonia est studiosa voluntas emendi, aut vendendi aliquid spirituale, aut spirituali annexum, pro pretio temporali. Nomen accepit à *Simone* Mago qui Actorum 8. hoc crimen admisit.

1. Requiritur ad Simoniam ut sit deliberata voluntas *emendi aut vendendi*, sive contractus onerosus, aut pactio tacita, vel expressa, & obligatio ex ea resultans. Non sufficit enim aliqua naturalis obligatio v. g. gratitudinis, quando quis sperat, vel tantum intendit aliquam remunerationem, si nulla intercedat obligatio, qualis solet esse in contractu oneroso. Per, *pretium temporale*, intelligitur etiam id quod pretio æquivalet, ut est obsequium, patrocinium, famulatus &c.

2. Nomine, *rei spiritualis*, non tantum importatur res formaliter supernaturalis, & ad salutem nostram per se ordinata, ut est gratia, aut

dona

dona Dei interna, sed etiam res quæ causat gratiam, aut donum aliquod supernaturale, ut sunt Sacramenta, concio, preces, aut alia Sacramentalia: item effectus & usus potestatis supernaturalis, ut est consecratio, absolutio, benedictio, dispensatio, excommunicatio, electio ad beneficium, præsentatio, confirmatio, collatio, & alij actus ad jurisdictionem Ecclesiasticam pertinentes, qui omnes sine peccato Simoniæ emi aut vendi non possunt.

3. Denique ad Simoniam sufficit quod ematur aut vendatur aliquid *rei spirituali annexum*, ut sunt reditus beneficiorum, qui propter officium spirituale conceduntur.

Malitia igitur Simoniæ consistit in eo quod res sacra sive spiritualis irreverenter tractetur, dum instar rei temporalis pretio commutatur, ac si hæc esset illi æquiparanda.

Hoc peccatum est mortale ex genere suo, nec veniale fieri potest ex materiæ levitate: quia nullum donum gratiæ, licet parvum, potest vendi sine gravi irreverentia, tum ipsius doni, tum etiam Dei qui singulari & supernaturali modo illius doni author existit. Potest tamen esse peccatum veniale ob actus indeliberationem, & imperfectam cognitionem malitiæ. Ita *Suarez tom.* 3. *de Rel. lib.* 4. *c* 36. *Less. hic c.* 35. *d.* 1. *Azor*, *Layman*, *alijq.*

Simonia alia est *iuris divini*, quæ nempe est prohibita propter malitiam suam v. g. hostiam consecratam vendere. Alia est *iuris humani*, quæ est mala tantum propter prohibitionem. Hoc modo ab Ecclesia prohibetur, ideoque simoniam juris humani contrahit, primò, venditio beneficiorum, etiam secundum id quod in ipsis temporale est, scilicet quoad ius percipiendi fructus. 2. venditio officiorum extrinsecè tantum ordinatorum ad res sacras, v. g. sacristæ, advocati Ecclesiæ, aut thesaurarij. 3. oblatio pecuniæ cum obligatione alicui facta, ut suadeat alteri sibi conferre beneficium. 4. Contractum inire de resignando beneficio, vel solvenda pensione, si alter beneficium tibi impetret. 5. absque authoritate superioris permutatio, & resignatio beneficiorum: vel etiam reservatio pensionis ex beneficio resignato: hæc tamen possunt licitè fieri accedente facultate superioris qui ius illud constituit. 6. acceptio muneris, etiam sponte oblati, pro examine ad Parochiam, ex *Trident. sess.* 24, *c.* 18. pro collatione ordinum, pro tonsura, vel literis dimissorijs, *Trident sess.* 23. *cap.* 1. excipitur tamen decima pars aurei pro Notario, si salarium non habeat, & consuetudo id permittat. 7. exactio pecuniæ pro admissione a religionem, quamvis non detur pro statu religioso, qui cum sit spiritualis jure divino vendi non potest, sed pro onere sustentationis istius personæ, nisi forte excuset monasterij tenuitas, vel consuetudo contraria: ita *Layman*, *Lessius*, *Bonacina* d. 1. q. 1. Azor 3. p. 1. 12. c. 14. Idem est si pro Concione aut Missa pretium accipiatur, nisi ratione laboris extrinseci, aut alterius incommodi pretio æstimabilis, ut docet supra *Layman*, *Bonacina aliique*.

Item Simonia est, dare vel accipere pretium pro absolutione à peccatis, aut censuris, pro dispensatione in voto, juramento, impedimento

to matrimonij, irregularitate; cum hæc sit jurisdictio spiritualis. Quamvis possit in his aliquid exigi per modum mulctæ ad causam piam applicandæ, ut in quibusdam casibus fieri solet.

Non est autem Simonia, dare aliquid ad redimendam iniquam vexam, v.g. neganti Sacramenta in necessitate; aut impedienti legitimam beneficij possessionē, Suar. Less. Laym. vel iniquè impedienti electionem, vel possessionem ad quod ius in re jam obtinetur; quod si tale ius nondum habes, etsi possis redimere vexam ab eo, qui tantum potest obesse, non tamen ab eo, qui & prodesse, & obesse potest. Quia in primo casu non datur tamquam pretium æquivalens rei spirituali, sed ut alter ad officium rite præstandum inducatur.

Neque Simonia est dare stipendium ad sustentationem Clerici etiam divitis, pro missis, aut concionibus; aut de eo pactum inire: Quia non datur tamquam pretium spiritualis officij, sed personæ in alterius gratiam occupatæ, quod illi ex justitia debetur. *Suar. Laym. l. 4. tr. 20.*

Non est Simonia saltem iuris divini, quamvis possit esse quandoque iuris humani, spirituale cum spirituali permutare, v.g. beneficium pro beneficio, reliquias cum reliquiis; vel dare temporale pro temporali, ut si calicem, vel agnos Dei præcise ratione materiæ vendas: vel dare temporale, pro spirituali per modum doni gratuiti, etsi adsit spes vel intentio alium excitandi ad remunerationem doni spiritualis, vel contra. Quia titulus gratitudinis non respicit pretium, sed beneficium; nec solvit aliquod ex justitia debitum, modò ultra hos limites non rapiat habendi dira cupido.

Variæ sunt pœnæ Simoniacis constitutæ, quarū hic aliquas recenseo.

Primò, ob Simoniacam collationem, & susceptionem Sacrorum Ordinum, etiam primæ tonsuræ, incurritur excommunicatio, & suspensio papalis ab exercitio ordinum susceptorum.

Secundò, ob Simoniam realem in beneficio Ecclesiastico, incurritur 1. excommunicatio Papalis. 2. irrita est electio, præsentatio, confirmatio, & institutio: unde talis non facit fructus suos. Et hoc ita se habet, licet aliquis à tertia persona tali modo provisus vitium illud ignoraverit: nisi tamen, dum rescivit, contradixerit, vel nisi à tertio data fuerit pecunia per fraudem, ut redderetur inhabilis; vel nisi bonâ fide possederit beneficium per triennium. Ita *Layman tr. 10. cap. ultimo, Lessius lib. 2. cap. 35. d. 31. Bonacina d. 1. q. 7. p. 2. n. 20.* 3. efficitur inhabilis ad idem beneficium, etiam per dispensationem Episcopi obtinendum: quamvis alijs beneficijs iure ipso non privatur, nec ad nova obtinenda, ante sententiam judicis, redditur inhabilis.

Quoad pretium Simoniacè acceptum pro beneficio, aut alia re spirituali; si non est secuta rei collatio, jure naturæ restituendum est illi à quo est acceptum. Si verò secuta est collatio, & Simonia utrimque completa, probabilius est restitutionem faciendam esse Ecclesiæ, & non illi qui pretium contulit, quia Ecclesia hac ratione tam dantem quam accipientem punire intendit.

Quæres primò, Quid dicendum de casu subtili, quo certo contra collatorem v. g. Episcopum pro mille florenis, quod beneficium non

sit mihi, sed alteri, collaturus, ut nempe mihi conferendo, collator mille florenos ex sponsione lucretur. Respondeo, illam sponsionem esse Simoniam palliatam, & illicitam; non enim tam est sponsio, quam tacita emptio beneficij.

Quæres secundò, Quid si quis procedat per contractum innominatum hoc modo: Conferam tuo nepoti hoc beneficium, si tu simile conferas meo nepoti, cognato, vel amico. Respondeo, collationem illam esse Simoniacam, si de re præstanda non simplex insinuatio, sed verum pactum intercedat, quod ex *cap. finali, de pactis*, satis colligi potest.

Quæres tertio, Quid judicandum de eo qui pecuniam præbet alicui tertio ut intercedat apud alterum, ut hic intercedat apud Collatorem beneficij, ut conferatur illi qui dictam pecuniam præbuit?

Respondeo, illum casum apud aliquos Authores ut licitum admitti: Quia, inquiunt, pretium illud datur pro re merè temporali, nempe pro gratia sivè interceßione amici apud collatorem: hanc sententiam ut probabilem habet *Vasquez & Sanchez in Opuscul. tom. 1. lib. 2. cap. 3.* & aliqui Recentiores apud *Dianam part. 4. tract. 4. resol. 151.* & iterum *part. 10. tract. 15. resol. 5.* Sed ipse *Vasquez & Sanchez* censet contrariam sententiam esse probabiliorem: quod omnino verum judico tam ab authoritate, quàm à ratione; quia illud pretium saltem mediatè pro ipso beneficio conferri videtur: & hac viâ facile foret passim palliare Simoniam in oculis hominum, sed prava animi intentio fugere non potest oculos Dei, ut etiam rectè hic notat *Stephanus à S. Paulo pag. 422.*

Quæres quartò, An liceat absque Simonia pro beneficio aut alia re spirituali accipere aliquid temporale titulo gratitudinis, sic ut de illo ex gratitudine præstando pactum intercedat? Licitum id esse, videtur admittere *Diana* citans *Valenciam*, quia non est pactum inducens obligationem justitiæ. Verùm etsi non inducat obligationem justitiæ, adfert tamen novam obligationem, & pretio æstimabilem, supra simplicem gratitudinem, quæ per se libera est, nec obligat determinatè ad hoc vel illud donum conferendum, quod tamen fit ex vi istius contractus, qui proinde onerosus censeri potest.

CAPUT XIII.

De Testamento.

1. TEstamentum est justæ voluntatis dispositio de rebus post mortem præstandis, cum hæredis institutione. Et per hoc ultimum, differt testamentum à *legato*, sive fidei commisso partiali, quod tantùm est donatio particularis alicui à defuncto relicta. *Codicillus* autem est quasi imperfectum testamentum, sine hæredis institutione, ad constituenda aliqua legata, vel ad aliquid in testamento explicandum, mu-

mutandum, addendum, vel demendum. De quibus *Laym. l. 3. t. 5. c. 1. Bonac. Tanner alij que.*

2. Ad testamentum solemne, sive clausum, requiruntur à jure variæ solemnitates: nempe ut testator illud suâ vel alicujus manu scriptum offerat septem testibus idoneis, non defectuosis, non cœcis, surdis, mutis, nec furiosis, & prodigis, infamibus, religiosis, cognatis, qui in testatoris potestate sunt; (quibus adde ipsum hæredem, & qui in eius potestate sunt) sed masculis puberibus, liberis, ad id rogatis, & vocatis, coram profitendo id esse suum testamentum: tum si possit manu suâ subscribit, alioqui id præstat octavus pro eo testis: dein omnes & singuli septem testes eodem tempore subscribunt, si possint, per se ipsos; proprioque, vel alieno, aut communi omnes sigillo consignant, *Laym. Bon. d. 3. q. 17. p. 1. &c.*

3. Si testamentum careat debitâ solemnitate, & dubitetur an testator intenderit conficere testamentum *clausum*, an verò apertum, habebit saltem vim testamenti *nuncupativi*, quod tantùm requirit ut septem prædicti testes coram audiant & intelligant testatoris voluntatem etiam solâ voce expressam. Quia præsumitur testatorem hoc saltem voluisse potiùs quam actum suum esse irritum. *Sanch. Lugo &c.* Consultum est in conficiendo testamento etiam abhibere Notarium qui particularium locorum jura nosse solet, ut valori testamenti in foro externo tutiùs consulatur.

4. Notat quoque *Diana p. 6. tr. 5. resol. 30.* invaluisse consuetudinem ut minor numerus testium quam septem sufficiat ad valorem. Certè hominibus rusticanis quinque testes sufficere, si difficulter plures habentur, absque subscriptione, si non sint litterati, tradit *Laym. & Bonac.*

Item tempore pestis necesse non est testes simul congregari, sed tantùm ut singuli seorsim adhibeantur: imò absolutè loquendo tunc duos vel tres sufficere ex jure gentium docet *Diana p. 7. tr. 6. cum Sa, Laym. &c.* Neque minus militibus, dum in castris sunt, concedunt jura privilegium.

5. Si testamentum factum sit ad *pias* causas, etiam in foro externo juris solennitates non requiruntur, sed tantùm quæ jure gentium sufficiunt, nempe duo testes, inter quos fœmina esse potest. *Covar. & alij* 12. Item Parochus, aut Confessarius etiamsi legata essent pro Ecclesia propria, *Less. Lugo &c.* Et quamvis morte interveniente contingeret testamentum non esse absolutum, validum tamen est quoad legata pia *Diana &c.* In foro autem conscientiæ etiam sine ullo teste sufficit scriptura, nutus, vel aliud signum, quo voluntas Testatoris sufficienter indicatur. *Molina, Lugo, Diana.*

6. Si autem testamentum factum fuerit ad causas *non pias*, & careat solennitatibus jure requisitis, probabilius est illud *saltem in foro conscientiæ* esse omninò validum: adeòque licitè retineri quod ex tali testamento possidetur. Quia illæ solennitates tantùm requiruntur in foro externo ad fidem in judicio faciendam, & excludendam omnem deceptionem. Ita *Lessius de iust. l. 2. c. 19. d. 3. Barbosa, Wiggers, p. 9. tr. 7. resol. 49. contra Molin. Dian. &c.*

Hinc hæres ab intestato non videtur excusari in foro conscientiæ à persolvendis legatis in testamento non solenni relictis, si satis ipsi constet de voluntate Testatoris. De qua si dubius sit tenetur cum alijs pro ratione dubij componere. Quia in hoc dubio neutri parti favet possessio.

7. Testari non potest Religiosus professus, nec filiusfamilias de bonis adventitijs sine patris consensu, nisi tamen sit Clericus, etiam primæ tonsuræ: nec cœcus sine testibus, nec pupillus, nisi sit doli capax, & juramento confirmaverit. Nec in bello justo captus, nec obses apud infideles. Nec manifestus usurarius, nisi præstitâ cautione: valebunt tamen hujus legata ad causas pias si pœnitens obierit. Nec uxor nisi ad pias causas; sicubi legitimè statutum sit, ut non possit testari sine consensu mariti, uti refert *Sa, & plures alij.*

8. Patris testamentum inter liberos ab eo solo scriptum, aut subscriptum validum est, etiam ad pia legata, *Sa, Diana, &c.*

9. Potest Pater ob justam causam inæqualiter filijs bona relinquere, ubi non obstat lex particularis: sed non potest legitimâ portione privare.

10. Etsi spurium à testamento excludat jus civile, ex jure tamen Canonico potest illi Pater alimenta relinquere, & filiæ dotem si eâ indigeat.

11. In dubio testamenti judicandum est testatorem, id voluisse, quod si adesset dicturus crederetur.

12. Qui juravit non revocare testamentum, si revocet certum est valide revocare, imò à perjurio si causa subsit probabiliter excusatur. *Sa, &c.*

13. Conditio hæc testamento apposita, *si filia non nupserit*, in ea quæ nunquam nupsit, item, *si non intrabit Religionem*, pro non apposita habetur.

14. Testator nullo jure positivo prohibetur, omissis consanguineis collateralibus, v. g. fratre, quemvis extraneum hæredem constituere. *Bonac. & alij* 5. *apud Dian. p.* 1. *tr.* 8. *resp.* 83.

14. Professio religiosa testamentum prius factum non irritat, cum tunc fuerit sui juris, ut Theologi passim admittunt.

15. *Executor* testamenti potest esse, qui excedit annum 17. ætatis, unus vel plures, mas vel fœmina, Clericus, aut Religiosus, sed cum licentia sui Prælati, & quidem Generalis, si sit Societatis: sed Franciscanis id omninò jure prohibitum. Si tamen hos executorem agere contingat, acta non erunt invalida, sed tantùm illicita, *Laym. Bonac. Dian. p.* 8. *t.* 8. *r.* 9.

16. Si à Testatore nullus nominetur Executor testamenti, executio ad hæredem pertinebit, etiam ad pia legata: potest tamen tali casu Episcopus eam ad se pertrahere jure communi. *Laym. &c.*

1. Quando voluntas Testatoris honestè impleri potest, non possunt legata ad pias causas commutari etiam in opus manifestè melius; nisi ex dispensatione Pontificis, & justa de causa: *Vasquez* id etiam Episcopo concedit. Communis opinio Doctorum admittit ad Episcopum,

pum, hæredem, & executores pertinere per epikiam interpretari, non esse à defuncti voluntate alienum si aliqua mutatio fiat: v. g. si pecuniam reliquerit ad calices emendos pro Ecclesia, quæ calicibus non eget, poterunt eam applicare ad comparandas casulas, aut alia ornamenta, quæ magis ad Templi usum conducunt. *Vasq. Molin. Barbosa &c.*

18. Si executores intra annum suâ culpâ negligunt exequi testamentum, ius executionis ad Episcopum devolvitur. *Molin. Dian. & 8 alij.*

19. Imò in legatis pijs tenentur ad executionem intra sex menses, idque etiamsi nondum inita sit hæreditas. *Molin. Vasq. Diana p. 8. t. 6. resol. 25.*

20. Si bona defuncti non sufficiant ad legata omnia persolvenda, distribuenda sunt omnibus pro singulorum rata æqualiter, quia eo in casu ius ad solutionem est in omnibus æquale. *Diana Sylv. Sanch. Bonacina.*

Formula autem Testamenti talis esse solet. *In nomine Dei omnipotentis, Amen. Ego N. N. nunc liberè, & integris sensibus commendo Corpus terræ sanctæ, & Animam meam Deo creatori, sub protectione B. Virginis &c. Hæredem meum constituo N.N.* exprimendo bona relinquenda, debita solvenda, legata pia, aut alia pro particularibus personis prout cupit de rebus suis disponere. Postea nominat Executores sui testamenti, & exprimit obligationes, si quas illis imponit. Postremò annotat locum, diem, & annum; & infra Nomen suum, ac Sigillum apponit. Subscribunt etiam testes singuli.

Et quoniam in quibusdam varia sunt aliquando variorum locorum iura, expedit in conficiendo testamento Notarium loci publicum adhibere, aut alium peritum & fidelem, ut in singulis securius procedatur.

CAPUT XIV.

De restitutione.

§. I. *Quinam teneantur ad restitutionem.*

1. REstitutio, est actus justitiæ quo reparatur damnum per iniuriam alteri illatum. Iniuria autem est læsio iuris alieni in re quam possidet, vel ad quam possidendam ius habet. Hinc si læsio fit contra solam charitatem aut aliam virtutem, non est sufficiens fundamentum restitutionis. Iniuria hæc aliquando est materialis, quando quis bonâ fide causa fuit damni illati, aliquando formalis, quando malâ fide, id est, sciens, vel scire negligens alteri damnum intulit.

2. Non solus ille qui proximè damnificat ad restitutionem obligatur, sed etiam illi qui ad damnum alteri inferendum cooperantur. De his ut Confessarius promptè possit judicare, sequenti versu aptè comprehenduntur.

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus, Participans, mutus, non obstans, non manifestans,

3. *Iussio* indicat eum, qui jubet vel mandat damnum inferri, ad illius restitutionem teneri, sive mandet expressè sive tacitè tantùm, v. g. quando famulus ex verbo vel signo colligit gratum fore suo domino si damnum inferat, dominus ad restitutionem obligatur.

Non obligatur tamen qui absque ullo mandato rarum habet opus suo nomine factum. Quia ratihabitio præsens non est causa damni jam præteriti.

Neque mandans qui ante executionem mandatum suum revocavit, si id mandatario tempestivè innotuit. Quia tunc damnum non est illatum ex vi mandati, utpotè retractati. *Molin. Fil. Less. l. 2. c. 13.*

4. *Consilij* nomine intelligitur is qui suadendo, rogando, aut hortando causa efficax fuit damni illati, ac proindè in defectum exequentis ad restitutionem obligatur. Illi autem, qui pravum eius consilium secutus fuit, consulens ad nihil tenetur, nisi dolosè ignorantem suadendo circumvenerit, juxta reg. jur. 62. in 6. *Nullus ex consilio nisi fraudulentum sit obligatur.*

Si consulens ante rei executionem consilium suum seriò revocaverit, & conatus fuerit factum impedire, probabile est excusari à damni illati restitutione: quia tunc damnificans præsumitur potiùs propriâ malitiâ quam alieno consilio moveri, uti videre est apud *Bonac. Sa, Tanner. Dian. tra. 2. Miscel. resol. 18. & tract 5. resol. 83.* Quamvis plures sint, qui contrarium tenent, præsertim quando etiam cui damnum parabatur non monuit, ut sibi præcaveret.

5. *Consentiens fautor, receptor*, sive *recursum* præbens, si cooperando efficax causa damni extiterit, illud pro sua parte resarcire tenetur. Talis est v. g. qui suo calculo vel suffragio verè causa fuit ut eligeretur indignus, vel ut aliquis dignus jure aut spe suâ excidat: item qui sciens furem recipit & fovet, vel res furtivas coëmit. De his enim l. 3. dicitur, *Receptatores non minùs delinquunt quam aggressores.*

6. *Palpo* dicitur, qui laudando, & adulando, vel etiam ignaviam exprobrando, aliquem animat ad damnum inferendum, qui ad restitutionem tenetur si efficaciter ad damnum cooperatus est.

7. *Participans* est, qui partem prædæ recipit, aut cooperatur, v. g. agendo pro fure excubias, advehens instrumenta quibus res aliena auferatur. Excusantur tamen illi si metu gravioris mali adacti ponunt istiusmodi causam ex se indifferentem, v. g. scalam fenestræ admoveant ex qua per accidens alterius damnum consequitur. Quia non sunt causa moralis talis damni, juxta principium 15. quod supra tract. 1. tradidimus.

8. Qui concurrunt ad damnum *privativè*, ut *mutus* sive silens, *non obstans, non manifestans*, tenentur ad restitutionem quando ratione pacti, aut officij ex justitia damnum impedire debent, ut docet *S. Thom. 22. q. 62. a. 7.* Tales sunt Principes, aut Magistratus, qui possunt, & negligunt impedire, latrones, milites, aut alios grassatores, qui subditis damna inferunt. Item tutores, & administratores bonorum non impe-

pedientes damna pupillorum, aut aliorum quorum curam susceperunt. Denique famuli, qui negligunt arcere furem extraneum domini sui horreum, domum, aut cubiculum ingredientem.

9. Prædicti omnes non obligantur ad restiturionem, si non sit moraliter certum eorum mandatum, consilium, aut cooperationem in damnum efficaciter influxisse, sic ut sine illis non fuisset illatum. Quia in materia justitiæ vel maximè, melior est conditio possidentis, uti ostendimus *p. 1. princ. 3.* & ita docet *Bonac. Tanner. Diana, Lessius de just. hic c. 13. d. 4.*

10. Probabile est Parochum aut alium Confessarium, qui ex negligentia vel ignorantia, cùm debuit, omisit pœnitentem de restitutione facienda monere, non obligari in pœnitentis defectum ad restitutionem faciendam. Quamvis enim non admonendo graviter peccaverit contra officium Confessarij non instruendo pœnitentem, non tamen contra justitiam & ius alicuius tertij: nisi tamen ex malitia restitutionem positivè dissuaderet, aut impediret. Ita *Bonac. Less. Laym. l. 3. tr. 4. c. 7. contra Navar. Angel. &c.*

11. Si plures concurrant ad damnum sine mutuo consensu, sed quisque seorsim, non plus tenentur singuli restituere, quam sit damnum quod per se intulerunt. Si autem cum mutuo consensu & auxilio id fecerunt, singuli tenentur in solidum totum damnum resarcire. Quia singuli sunt causa totius damni, quod non fuisset illatum nisi ex confidentia in mutuo auxilio. *Vasquez, Molin. Fil. Bonac. hic d. 1. q. 2. p. 11.*

12. Quando actio iniuriosa fuit *lucrativa*, primo loco tenetur rem ablatam restituere is apud quem exstat, aut qui malâ fide rem absumpsit: illo autem non restituente reliqui qui adiuverunt obligantur. Quando autem actio non fuit lucrativa, uri fit in mutilatione, incendio, detractione, tunc primò obnoxius est restitutioni, qui fuit causa primaria damni, uti mandans, vel executor. Quod si illi non velint, vel non possint restituere, tenentur reliqui cooperatores. *Caiet. Laym. Bonac. Navar. c. 17. &c.*

13. Quando damnum passus, causæ principali condonavit, liberantur etiam minùs principales, non contra, uti cum alijs docet *Laym. l. 3. t. 2. c. 6.*

14. Qui alium impedivit ab aliqua re obtinenda, quæ non erat illi debita ex justitia, v. g. ab officio vel beneficio, absque vi vel fraude, non tenetur ad restitutionem, quamvis si ex odio fecerit graviter peccaverit. *Vasquez, Sa, Bonac. &c.*

15. Si autem id fecerit per vim, fraudem, calumniam, mendacium, tenetur compensare damnum juxta spem & probabilitatem quam alter habuit illud bonum obtinendi, secundùm judicium & arbitrium prudentis viri. Quia quilibet habet ius, ne per media illicita à sua spe, aut petitione justa dejiciatur. *Lessius, Bonac. Molin. tom. 1. d. 135.*

16. Quando bona restituenda, aut debita sunt incerti Domini, vel ad eum non potes accedere, si ea teneas absque delicto, post adhibitum frustra conatum restituendi vero Domino, probabile est quod possis ea tibi retinere; idque tutum in praxi affirmat *Diana p. 2. t. 3. mis.*

r. 5. quamvis cum *D. Thoma* plures sentiant danda esse pauperibus.

17. Quod si conscius es te ea habere ex delicto, v.g. furto vel usura, teneris absolutè illa in pauperes, aut alia opera pia erogare. Quia tunc optimo quo potest modo, fieri debet restitutio, ut cùm nequeat corpori, saltem animæ veri Domini sit proficua, uti docet communis sententia apud *Laym. alioſque.*

§. II. *Quid restitui debeat à Possessore, aut damnificatore bonæ, aut malæ fidei?*

1. SI Possessor bonæ fidei posteà intelligat rem esse alienam, tantùm tenetur eam restituere unà cum fructibus ex ea perceptis si extent, vel quantùm ex ijs factus est locupletior, si consumpserit. Ratio, quia possessor bonæ fidei non tenetur ratione injustæ acceptionis, sed tantùm ratione rei acceptæ, & possessæ, ergo non tenetur plus restituere quàm ex ea possideat. Exempli gratiâ, vestem à fure tibi *donatam* bonâ fide accepisti, & attrivisti, Dominus posteà comparet, tantùm illi teneris restituere vestem attritam, & tantum insuper quantùm tuo vestimento peperciſti, etiamsi vestis attrita serica, & valdè pretiosa fuisset. Quod si vestem illam non dono accepisti, sed pretio *emisti*, nihil præter vestem attritam est restituendum. Si autem sine tua culpa *perdita* aut ablata est, ad nihil omninò teneris. Ratio horum, quia nihilo factus es ditior: quæ doctrina alijs materijs facilè potest applicari. Ita *Bonac. Laym. l. 3. tr. 2. c. 3.* alijque passim Doctores.

2. Qui bonâ fide fecit contractum quem posteà deprehendit esse *usurarium*, tantùm tenetur restituere alteri id in quo ipse indè factus est ditior: *Laym. supra. &c.* Eâdem ratione, si quis bonâ fide *vendidit* rem alienam, dono sibi datam, v. g. vestem de qua suprà, debet acceptum pretium restituere; nisi tamen ipsa vestis apud alterum reperiatur; hæc enim Domino restitui debet, non pretium. *Molin. Vasq. Lessius l. 2. c. 14. d. 1.* Quod si rem tibi donatam alteri gratis *donasti*, aliam non donaturus, ad nihil teneris, nisi forte ex charitate Domino indicare ubi res extet. *Bonac. Trul. &c.* Quia indè non es factus ditior, cùm nihil habeas in rebus tuis quod aliàs non haberes.

Simili modo, si rem ipse bonâ fide *emisti* & posteà *vendidisti* absque lucro, nihil teneris restituere, sed solus ille apud quem res extat, *Molin. Less* contra *Vasq. &c.*

3. Notandum hic est, *fructus* qui ex aliena re possunt provenire, alios esse fructus naturales ipsius rei, ut fœtus animalium, fructus arborum &c. & hi unà cum re Domino cedunt, censentur enim esse pars aliqua rei fructiferæ: alij autem sunt fructus meræ industriæ quos res ex se non parit, sed tantùm ad illos acquirendos adhibetur per modum instrumenti, v. g. frumentum alienum alio deportatum cum lucro vendidisti, vel pecuniam alienam ad negotiationem adhibuisti, non teneris hunc fructum, sive lucrum restituere. Quia non est fructus rei alienæ, sed tuæ industriæ.

Præ-

Prædicta pænè omnia fundantur in lege naturæ, quæ declaratur regulâ juris 46. in 6. *Locupletari alius non debet cum alterius iactura.* Et l. non hoc. ff. de condict. ind. *Naturâ æquum est neminem cum alterius detrimento fieri locupletiorem.* Ex quibus in praxi alij casus deducuntur.

4. Quoad possessorem, sive damnificatorem *malæ fidei*, debet universaliter ita restituere ut ponat æqualitatem cum jure alterius, & ipse ex delicto suo & mala fide lucrum non faciat. Est autem malæ fidei possessor qui rem injustè possidet, sciens, aut per crassam seu mortalem ignorantiam scire negligens, jus sibi non competere.

5. Si res apud malæ fidei possessorem casu fortuito perijt, etiam peritura etiamsi apud Dominum mansisset, in foro conscientiæ nihil restituere tenetur. Ratio, quia non tenetur ratione rei acceptæ, cùm ex ea nihil possideat, neque ratione injustæ damnificationis, cùm ipse istius damni fortuiti causa non fuerit, uti hic supponitur.

6. Si tamen eam dolo absumpsit, aut per negligentiam crassam sive mortalem perdidit, etiamsi aliàs apud Dominum peritura fuisset, tenetur illius æstimationem Domino præstare. Ratio, quia in hoc casu obligatur titulo injustæ damnificationis *Less. Laym. &c.*

7. Plerumque injustus malæ fidei possessor, aut damnificator, non tantùm tenetur restituere rem ablatam, & fructus perceptos, detractis suis expensis, sed etiam compensare Domino damnum emergens, aut lucrum cessans ex rei carentia. Quia per injustam ejus detentionem est vera causa talis damni, etsi ipse parum aut nihil ex ea percepisset. *Laym. l. 3. tr. 2. c. 4. n. 7. &c.*

8. Si rei alienæ dum malâ fide detinetur pretium augeatur, Domino augetur, ac proindè illud etiam augmentum debet Domino restitui, *Laym. supra.*

9. Probabile est eum qui in extrema necessitate consumpsit rem alienam, non tantùm sibi commodatam, sed etiam ante eam necessitatem furto acceptam, non teneri postea, etsi possit eam compensare. Quia furtum non ademit illi ius quod quivis habet ad consumendam rem alienam in extrema necessitate. *Hurt. Con. Palaus*, *Diana*, contra *Vasq. Lessium &c.*

Quæritur ex his primò: Quid dicendum de eo, qui cùm vidisset domum agricolæ à militibus iniquè spoliari, abstulit ipse duas vestes valentes 15. florenis, hac ratione ductus, si ego non auferam alij certò rapient.

Resp. Si accepit animo restituendi Domino, rectè feciſſe; quod si contingat postea Domino restitui non posse, neque tenebitur etiam pauperibus restituere, uti docet *Layman* ex probabili multorum sententia. Si autem abstulit sine animo restituendi peccavit, & à restitutione non excusatur. Quia uti milites, ita ipse invito Domino rem alienam occupavit.

Quæritur 2. Quid judicandum de eo qui in navi frumentum, aut annonam alienam furto absumpsit, quando postea die in navi omnia exceptis hominibus submerguntur, aut diripiuntur. Resp. teneri ad restitutionem. Quia cùm semel ratione rei injustè acceptæ fuerit obligatus,

gatus, per eventum fortuitum posteà subsequentem non absolvitur.

§. III. *Qualiter restituendum pro homicidio, stupro, adulterio, fama &c.*

1. QUi alium injustè occidit, aut læsit, tenetur restituere omnia damna pecuniaria, quæ læsus, eiusque hæredes, uxor, aut parentes patiuntur ratione injustæ occisionis, aut mutilationis. Quia horum omnium causa injusta fuit. Tales sunt primò impensæ in medicos, medicamenta, famulos, & alia ægro necessaria, detractis ijs quæ sanus fuisset consumpturus. Secundò lucrum cessans ex opificio, aut officio quod læsus nequit exercere, quantum scilicet prudentis arbitrio spes lucri valebat, detractis expensis, quæ in suam sustentationem consumere solebat. Mortuo autem occisore hæc omnia hæredes præstare tenentur. Non tamen probabiliter solvere debita occisi: Quia occisor illorum causa non fuit. *Laym. hic, aliique.*

2. Si læsus interfectori omnia remisit ante obitum, ille hæredibus, uxori, & cæteris ad nihil tenebitur. Quia ius quod hi, tantùm ratione occisi, acquirunt, jam remissum est.

3. Qui ab alio fuit provocatus ad pugnam, non tenetur ad restitutionem. Quia alter provocando liberè fecit illi potestatem ut pro viribus agat ad vitam sibi auferendam. Idem dic de eo qui injustum invasorem occidit, etiamsi per levem contumeliam, aliquam ei invadendi occasionem præbuisset.

4. Pro ipsa vita, membro, cicatrice, nihil in rigore restituendum, sed venia tantùm petenda. Quia sunt bona ordinis superioris, quæ pecuniâ æstimari nequeunt, ita *Less. Laym. &c.* contra *Sotum, Silvest. &c.* Consultum est ut Confessarius occisori imponat missas & eleemosynas pro anima occisi.

5. Quoad *stuprum*, qui virginem invitam defloravit, tenetur vel eam ducere, vel compensare damnum indè secutum, arbitrio viri prudentis; pro ipsa præcisè virginitate nihil est restituendum. Hinc si stuprum mansit occultum, aut Matrimonium æquè opulentum non impedivit, aut cum virginis consensu absque vi, vel fraude, vel Matrimonij promissione, patratum fuit, stupratori nulla restitutio incumbit. Quia in hoc casu volenti non est facta injuria; neque in priori casu damnum illatum est. *Less. Bonac. Trul. &c.*

Idem est de eo, qui virginem solis blanditijs & precibus in consensum inflexit: nisi tamen preces fuerint conjunctæ cum minis, aut metu reverentiali, qualis solet esse ancillæ erga Dominum. *Trul. &c.*

6. *Adulter* & *Adultera* tenentur resarcire damnum quod legitimæ proli ex adulterio nascitur. Non tenetur tamen ordinariè adultera declarare quod proles sit spuria, cum sua infamia, & domestica cum viro discordia. Quia bona fortunæ quibus privatur legitima proles debent cedere bono famæ, quo mater privaretur, cùm hoc sit altioris ordinis. Nec proles tenetur matri affirmanti se spurium esse, fidem adhibere.

Conari tamen debet mater quantùm potest aliâ viâ damnum compen-

pensare, v. g. in utilitatem legitimæ prolis familiam diligentiùs administrando, de bonis proprijs plus illi quam spurio distribuendo, denique, si idoneus sit, spurium inducendo ut relictâ hæreditate fiat Ecclesiasticus, vel Religiosus. *Laym. l. 3. tr. 3. p. 1. c. 14. Fil. Trul. &c.*

7. Eadem cum proportione dicenda sunt de adultero, quem contingit facilius à restitutione excusari, sive quia damnum ab adultera compensandum credit, sive quia rarò potest certò scire spurium à se, non ab alio, procreatum esse. *Bonac. Trul. Less. l. 2. c. 10 d. 6.*

8. Pro læsione *famæ*, æqualis fama restituenda est. Quando ea reddi non potest, non teneris per pecuniam aut alia bona inferioris ordinis illam compensare; & idem est de alijs bonis spiritualibus. Potes tamen per sententiam iudicis ad talem restitutionem obstringi.

9. Si ex detractione famæ sequantur alia damna fortunæ, v. g. impediendo ab officio, beneficio, lucro &c. detractor obligatur ad æstimationem damni secuti ex morali prudentum judicio, uti patet ex dictis §. 1.

10. Revelare alterius crimen quod notorium est, jure, famâ, vel facto, etiam in alio loco ubi ignoratur, non est contra justitiam. Secùs est de crimine in privata domo coram paucis commisso. Quia qui hoc admisit, nondum ad famam suam alio loco jus amisit.

11. Illicita est compensatio famæ talis, ut si aliquis tuam famam læserit, tu possis vicissim illum infamare. Quia illa esset manifesta vindicta, quam nemo privatâ authoritate exercere potest. Si tamen nequeas injustam infamiam aliâ viâ avertere, licitum est aliquem alterius defectum occultum propalare, v. g. quod anteà fuerit deprehensus in mendacio, aut perjurio. Quia hoc tantùm est cum moderamine inculpatæ tutelæ famam suam defendere.

12. Si quis suadendo aliâve ratione Religiosum ad apostasiam induxit, tenetur ex justitia illi reditum suadere, & Monasterio aut Collegio compensare commoda, quæ ex illius bonis, aut industriâ proventura videbantur.

Qui conscius obligationis potest in vita restituere, non vult tamen id præstare nisi in articulo mortis, aut post mortem per hæredes, absolvi non potest. Quia habet actualem voluntatem perseverandi in statu peccati. *Bonac. Salas. Laym. Trul. c. 14. d. 11.*

§. IV. *Quænam excusent à restitutione?*

EX parte *Creditoris* regula generalis est, primò; Quandocumque creditor rationabiliter contentus esse debet ut restitutio differatur, potest ea differri, licet creditor ille sit invitus. Quando autem contentus esse debeat, colliges ex dicendis. Ita cum communi *Scotus, Navarrus, &c.*

2. Si creditor cui facienda est restitutio, ostenderit saltem implicitè se obligationem illam remittere, v. g. reddendo vel lacerando chirographum, per hoc remissa esse censetur, modò id fecerit liberè, non verò vi, metu, aut fraude inductus.

3. Si

3. Si solutio æquivalens præstita sit alteti , cui creditor erat obligatus , excusat debitorem in foro conscientiæ , modò cautela adhibeatur ne creditor cogatur denuò solvere , *Bonac. &c.*

4. Si creditori facta est compensatio per operam , aut expensas in procuratione officij , aut beneficij æquivalentis.

5. Omitti potest restitutio quamdiu constat quod creditor sit pecuniâ , v. g. mutuo datâ, abusurus ad grave peccatum, nisi ex omissione illa gravius malum timeatur.

Ex parte *Debitoris* , primò excusatur in foro conscientiæ à compensatione damni , qui illud intulit sine gravi culpa Theologica , id est , sine peccato mortali , nisi aliud pactus sit , vel indè factus fuerit ditior. Hinc excusatur à restitutione damni, qui in subita ira alium occidit sine advertentia sufficienti ad peccatum mortale &c.

Qui autem advertens ex sua actione periculum damni secuturi omittit in eo præcavendo diligentiam , quam homines similis conditionis adhibere solent , tenetur compensare damna, quæ indè actu sequuntur. In foro autem externo tantùm habetur ratio culpæ juridicæ , quæ dividitur in latam , levem , & leviſſimam , neque requirit offensam mortalem ut cogat ad restitutionem.

2. Excusatur qui ad restituendum est impotens servatâ statûs sui justâ decentiâ , v. g. vir nobilis non tenetur vendere suos equos , & dimittere famulos : nec civis primarius abijcere se ad artem mechanicam : nec mechanicus artis suæ instrumenta divendere ; sed sufficit per partes tantum solvere quantùm supra statum lucrari potest. Nisi tamen illi suâ culpâ , & per vitam prodigam ad illam statûs sui amissionem devenerint. *Bonac. Laym. &c.*

Adde , nisi ipse Creditor ex dilatione solutionis æquale damnum subire cogatur. Debet enim debitor potiùs illud incommodum sustinere quam creditor , cùm res debita ad illum jure pertineat. Et idem dicendum est, si status debitoris conflatur, non ex rebus proprijs , sed à creditore acceptis. Has enim restituendo, tantùm censetur debitor ad statum proprium & suis medijs convenientem redire.

3. Excusatur debitor si nequeat restituere absque periculo animæ suæ , vel suorum , v. g. prostituendo filias quæstui meretricio, filios latrocinijs , seipsum desperationi &c.

4. Si non possit restituere absque periculo vitæ , aut notabili jacturâ suæ famæ. Quia non tenetur plus damni sustinere solvendo , quam alteri inferat omittendo.

5. Si restituendo debeat creditor subire damnum notabiliter gravius quam sit ipsum debitum , etiamsi fuisset contractum ex delicto.

6. A restitutione bonorum incertorum , etiam ex delicto , excusari potes per compositionem cum Pontifice. *Bonac. Leſſ. c. 16. d. 11.*

7. Quando rem teneris restituere pauperibus , potes illam tibi applicare, si juxta tuum statum sis pauper. Quia ipse debitor non debet esse deterioris conditionis quam alij pauperes. *Laym. &c.*

8. Excusat juxta leges *cessio bonorum*: Iure enim constitutum est ut , qui tam multa contraxit debita ut nequeat satisfacere , possit bona ta-

sua relinquere in manibus creditorum, & sic manere liber, etiam in foro interno, retentis tantùm artis suæ instrumentis, & rebus ad sustentationem necessarijs. Si tamen posteà redeat ad pinguiorem fortunam ad restitutionem obligatur. Ex lege, *cùm & filij qui boni. Navar. Less. Bonac. &c.*

Denique à restitutione famæ *insuper* excusaris, si ab eo quem infamasti pari modo sis infamatus. Si fama aliter sit recuperata. Si infamia jam abijt in oblivionem. Si crimen occultum quod propalasti posteà aliâ viâ factum sit publicum. Aut si illius, cujus crimen aperuisti, alia eiusmodi crimina sint satis publica; tunc enim illius fama parum aut nihil censetur imminuta.

Quomodò possit Catholicus excusari à restitutione bonorum Ecclesiasticorum, eorumque fructibus male perceptis, vide supra part. 3. tract. 2. c. 5. pag. 341. Et quis possit dispensare, & sub qua conditione ut Laicus talia bona retineat, *ibid.* Denique, an & cui restituendum pretium simoniacè acceptum, vide tract. 5. cap. 12. de simonia.

Quomodo per compositionem cum Pontifice possit aliquis liberari à restitutione, quando bona sunt incerti Domini, aut quando hic propter hæresim, aut aliud grave delictum, meretur in pœnam isto debito privari, videri potest, si res exigat, apud Lessium de iust. lib. 2. cap. 16. dubit. 11.

TRAC-

TRACTATUS SEXTUS.

RESOLUTIONES SINGULARES AD HÆRESIM ET PARTES HÆRETICORUM AC CURATORES ANIMARUM

Vbique Pertinentes.

QUÆSTIO PRIMA

De homine in Fide dubio.

AN pro Hæretico habendus sit, qui deprehenditur in aliquo puncto fidei dubitare?

Resp. cum distinctione. Si dubium illud conjunctum sit cum animi pertinacia, per quam re debitè examinatâ, vult adhuc scienter in suo dubio permanere, & illum fidei articulum v. g. Purgatorium, tantùm pro dubio habere, judicare debet Confessarius illum verè hæreticum esse, neque potest durante eo statu illi absolutionem impertiri: idque colligitur ex iure, cap. 1. de hæreticis. Si autem talis dubitatio procedat tantùm ex scrupulo conscientiæ, orto ex cogitationibus indeliberatis, quibus dubitans non consentit, sed paratus est instructionem admittere, & Ecclesiæ judicio se conformare, talis censeri non debet hæreticus, & à peccatis suis absolvi potest. Signum autem moraliter certum est dubitationem non esse hæreticam, si ipse ex tali dubio, & conflictu magnam animi molestiam & displicentiam percipiat, & colligitur ex cap. *& pensandum est. d. 6.* & ex *Reginaldo part. 2. q. 2.*

QUÆSTIO II. *De relapsis in hæresim.*

AN Missionarij ex potestate ordinaria possint absolvere relapsos in hæresim?

Resp. ex ordinaria non posse, maximè si hæresim anteà judicialiter abjuraverint: remittendi ergò sunt illi ad suos Episcopos, aut alios,

alios, qui ad hoc peculiarem potestatem à Sede Apostolica acceperunt.

QUÆSTIO III. *Professio fidei externa.*

AN teneantur aliquando Catholici fidem suam exteriùs profiteri?

RESpondeo, Jure divino & naturali dari præceptum fidem aliquando exteriùs profitendi: Primò, quando aliàs magnus honor Deo subtraheretur, vel magna injuria illi inferretur, v. g. si hæreticus conculcaret imagines, & spes esset id impediendi, si Catholicus declararet illam injuriam suo animo, & fidei adversari. Secundò, tenetur fidem suam profiteri, quando indè penderet magna utilitas proximi, v. g. multorum conversio; vel ex silentio perversio aliorum, aut grave scandalum: nisi contingeret in particulari casu periculum gravioris mali ab externa fidei Confessione excusare. Patet hoc præceptum ex verbis Apostoli ad Rom. 10. *Corde creditur ad justitiam, ore autem Confessio fit ad salutem.* Ut enim aliquis sit in Ecclesia Christi, quæ est visibilis, necesse est ut aliquando per externam, & visibilem Professionem se illius Ecclesiæ membrum agnoscat.

Absit igitur à Catholico pectore pestifera illa Politicorum persuasio, quâ existimant sufficere suam fidem soli Deo cognitam esse: de cætero liberum manere servire tempori, velificari fortunæ, in externa religionis specie Principum placitis obsecundare.

At non advertunt illi Deo notam esse non tantùm internam fidē, sed etiam hanc externam perfidiam, quâ se veræ Ecclesiæ membrum profiteri recusant. Hoc perfidiæ genus si lex Christiana permisisset, insurgentibus persecutionum procellis, nulli olim in Ecclesia Christi fidei athletæ, nulli Confessores, nulli Martyres extitissent, qui tamen non dubitârunt sibi ad salutem necessarium, potiùs bonorum jacturam, & carceres, & tormenta, & mortem ipsam sustinere, quàm in simulata illa fidei professione se Principum placitis accommodare. Quisquis hoc tempore novam illam simulandi normam sectatur, novum quoque cælum quærat necesse est.

QUÆSTIO IV. *Interrogati de fide silentium.*

AN interrogatus de sua fide in odium religionis, authoritate sive privatâ, sive publicâ, possit aliquando silere, aut tergiversari, dicendo se non velle, aut non teneri ad talia respondere?

RESp. affirmativè: quia hoc non est fidem negare, sed eam exteriùs non prodere, ad hoc autem in isto casu non tenetur. Cùm enim judex non habeat jus extorquendi illi Confessionem ut eum injustè puniat, non potest in eo qui interrogatur dari obligatio obtemperandi. Excipe, nisi circumstantiæ aliquando essent tales, ut silentium, aut tergiversatio à præsentibus pro fidei negatione haberetur: ita *Com. Azor. Navar.* contra paucos, qui putant authoritate publicâ inter-

interrogatum semper teneri fidem positivè profiteri.

QUÆSTIO V. *Restrictio, æquivocatio in fide.*

AN Catholicus de fide interrogatus possit uti restrictione mentali, aut verbis æquivocis, per quæ præsentes fidei negationem intelligant, etsi loquenti aliud significent?

RESP. negativè. Quia ex tali responso eadem mala sequuntur in animis audientium, idemque fidei contemptus, qui sequeretur ex simplici fidei negatione: ergò ejusmodi responsa in materia fidei debent esse graviter prohibita, propter damna gravissima indè consequentia. Hinc graviter peccaret, qui interrogatus authoritate sive publicâ, sive privatâ, diceret se esse Puritanum, etsi per hoc in animo intelligeret, se esse amatorem puritatis. Item, qui negaret se esse Papistam, intelligendo, se non esse de familia Papæ: Aut negaret se esse Catholicum Romanum, intelligendo, natum Romæ: aut qui diceret Sanctos non esse colendos, scil. cultu divino: aut se damnare cultum imaginum, etsi per hoc, imagines dæmonum, solâ mente subaudiret.

QUÆSTIO VI, *Interrogatus de Sacerdotio.*

AN Presbyter, ut evadat periculum, possit salvâ fide negare se esse Sacerdotem aut Religiosum?

RESP. affirmativè: quia per hoc nullo modo negat se esse Catholicum: potest enim esse Catholicus absque ordine sacerdotali, aut statu religioso.

QUÆSTIO VII. *Usus carnium inter hæreticos.*

AN licitum sit Catholico, imminente gravi periculo, vesci carnibus inter hæreticos tempore ab Ecclesia prohibito, ne ab ijs pro Catholico habeatur.

RESP. affirmativè, si incommodum aliàs incurrendum sit notabile, non sola irrisio, aut levis contemptus. Quia præceptum Ecclesiæ non solet obligare quando eius observatio cum gravi incommodo conjuncta est. Neque potest illa comestio prudenter haberi pro negatione fidei. Satis enim constat Catholicos multis de causis uti cibis aliàs prohibitis, v. g. ratione valetudinis, aut dispensationis.

Sed quid si hæreticus expressis verbis invitet Catholicum ad esum carnium tempore prohibito, ut hoc signo probet an verè sit Catholicus, vel carnes illi apponat expressè in contemptum præcepti Ecclesiastici?

Resp. illicitum esse tali casu vesci carnibus, etsi grave incommodum instaret: nisi Catholicus expressè protestetur, se cibis illis uti salvâ suâ fide, ob valetudinem, aut alias legitimas causas sibi cognitas. Quia aliàs in illis circumstantijs comestio cibi interdicti determinatur ad signi-

significandum defectionem à fide, & obedientiâ Ecclesiæ; quæ defectio ex nullo fine aut ratione potest honestari. Utramque responsionem confirmat resolutio Apostoli in casu non dissimili, 1. *ad Cor.* 10. ubi interrogatus an liceret idolothyta, id est, cibos idolis oblatos manducare; sic ait, Si quis vocat vos infidelium & vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conscientiam: si quis autem dixerit, hoc immolatum est idolis, nolite manducare, propter illum qui indicavit, & propter conscientiam.

QUÆSTIO VIII. *Templa, Conciones, Preces Hæreticorum.*

AN licitum sit Catholicis in Anglia, aut Hibernia, ullo prætextu templa Hæreticorum adire, & eorum concionibus, psalmodijs, aut precibus interesse?

RESP. negativè. Sic enim post diuturnam disceptationem censuerunt in præcipuis Europæ Universitatibus viri doctissimi. Idque demũ expressè declaravit Pius V. in Bulla ea de re missa ad Catholicos Angliæ, 10. Kal. Octobris an. 1606 ubi sic loquitur. Cogimur monere vos atque obtestari, ut nullo pacto ad hæreticorum templa accedatis, aut eorum Conciones audiatis, aut cum illis in ritibus communicetis. Non enim licet vobis hæc facere sine detrimento Dei cultus, & vestræ salutis &c. Fundamentum hujus declarationis est, quod per Regum edicta, & communem populi acceptionem, talis frequentatio cæperit in illis partibus haberi pro signo defectionis ab Ecclesia Romana, & obedientiæ Regi in sacris exhibitæ, tanquam supremo capiti Ecclesiæ Anglicanæ, adeò ut ipsi hæretici non dubitarent tales, tanquam Ecclesiæ Romanæ desertores, suæ Sectæ annumerare. Pro negotijs tamen purè politicis licitum est Catholicis unà cum hæreticis ad templa convenire, v. g. ut de rebus regni, aut civitatis consultatio habeatur.

In Hollandia tamen aut Germania, per se illicitum non est Catholicis hæreticorum concionibus aliquando justa de causa interesse v. g. ut eorum doctrina melius refutetur. Quia talis frequentatio in Hollandia non est recepta pro externa hæresis professione, uti in Anglia factum est. Dixi, *per se*; quia rudibus, & in fide infirmioribus, etiam in Hollandia illicitum est hæreticorum conciones audire, quando timetur indè morale periculum perversionis.

QUÆSTIO IX. *Officia in templis hæreticorum.*

AN liceat Catholico in templo hæreticorum agere ædituum, aut organistam, aut pulsare campanas, quibus illi ad templum convocantur?

RESPONDEO negativè. Quia exercendo illas functiones directè cooperatur ritibus hæreticorum, quod est per se malum, adeòque nullâ spe lucri potest reddi licitum aut honestum. Et ita resolvit *Lessius opusc. posthumo v. hæretic. casu* 11. Quòd si quis pulset organa aut

interrogatum semper teneri fidem positivè profiteri.

QUÆSTIO V. *Restrictio, æquivocatio in fide.*

AN Catholicus de fide interrogatus possit uti restrictione mentali, aut verbis æquivocis, per quæ præsentes fidei negationem intelligant, etsi loquenti aliud significent?

RESP. negativè. Quia ex tali responso eadem mala sequuntur in animis audientium, idemque fidei contemptus, qui sequeretur ex simplici fidei negatione: ergò ejusmodi responsa in materia fidei debent esse graviter prohibita, propter damna gravissima indè consequentia. Hinc graviter peccaret, qui interrogatus authoritate sive publicâ, sive privatâ, diceret se esse Puritanum, etsi per hoc in animo intelligeret, se esse amatorem puritatis. Item, qui negaret se esse Papistam, intelligendo, se non esse de familia Papæ: Aut negaret se esse Catholicum Romanum, intelligendo, natum Romæ: aut qui diceret Sanctos non esse colendos, scil. cultu divino: aut se damnare cultum imaginum, etsi per hoc, imagines dæmonum, solâ mente subaudiret.

QUÆSTIO VI, *Interrogatus de Sacerdotio.*

AN Presbyter, ut evadat periculum, possit salvâ fide negare se esse Sacerdotem aut Religiosum?

RESP. affirmativè: quia per hoc nullo modo negat se esse Catholicum: potest enim esse Catholicus absque ordine sacerdotali, aut statu religioso.

QUÆSTIO VII. *Usus carnium inter hæreticos.*

AN licitum sit Catholico, imminente gravi periculo, vesci carnibus inter hæreticos tempore ab Ecclesia prohibito, ne ab ijs pro Catholico habeatur.

RESP. affirmativè, si incommodum aliàs incurrendum sit notabile, non sola irrisio, aut levis contemptus. Quia præceptum Ecclesiæ non solet obligare quando eius observatio cum gravi incommodo conjuncta est. Neque potest illa cometio prudenter haberi pro negatione fidei. Satis enim constat Catholicos multis de causis uti cibis aliàs prohibitis, v. g. ratione valetudinis, aut dispensationis.

Sed quid si hæreticus expressis verbis invitet Catholicum ad esum carnium tempore prohibito, ut hoc signo probet an verè sit Catholicus, vel carnes illi apponat expressè in contemptum præcepti Ecclesiastici?

Resp. illicitum esse tali casu vesci carnibus, etsi grave incommodum instaret: nisi Catholicus expressè protestetur, se cibis illis uti salvâ suâ fide, ob valetudinem, aut alias legitimas causas sibi cognitas. Quia aliàs in illis circumstantijs cometio cibi interdicti determinatur ad signi-

significandum defectionem à fide, & obedientiâ Ecclesiæ; quæ defectio ex nullo fine aut ratione potest honestari. Utramque responsionem confirmat resolutio Apostoli in casu non dissimili, 1. *ad Cor.* 10. ubi interrogatus an liceret idolothyta, id est, cibos idolis oblatos man-,ducare; sic ait, Si quis vocat vos infidelium & vultis ire, omne quod ,vobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conscien-,tiam: si quis autem dixerit, hoc immolatum est idolis, nolite man-,ducare, propter illum qui indicavit, & propter conscientiam.

QUÆSTIO VIII. *Templa, Conciones, Preces Hæreticorum.*

AN licitum sit Catholicis in Anglia, aut Hibernia, ullo prætextu templa Hæreticorum adire, & eorum concionibus, psalmodijs, aut precibus interesse?

RESp. negativè. Sic enim post diuturnam disceptationem censuerunt in præcipuis Europæ Universitatibus viri doctissimi. Idque demũ expressè declaravit Pius V. in Bulla ea de re missa ad Catholicos Angliæ, 10. Kal. Octobris an. 1606 ubi sic loquitur. Cogimur monere vos atque obtestari, ut nullo pacto ad hæreticorum templa accedatis, aut eorum Conciones audiatis, aut cum illis in ritibus communicetis. Non enim licet vobis hæc facere sine detrimento Dei cultus, & vestræ salutis &c. Fundamentum hujus declarationis est, quod per Regum edicta, & communem populi acceptionem, talis frequentatio cæperit in illis partibus haberi pro signo defectionis ab Ecclesia Romana, & obedientiæ Regi in sacris exhibitæ, tanquam supremo capiti Ecclesiæ Anglicanæ, adeò ut ipsi hæretici non dubitarent tales, tanquam Ecclesiæ Romanæ desertores, suæ Sectæ annumerare. Pro negotijs tamen purè politicis licitum est Catholicis unà cum hæreticis ad templa convenire, v. g. ut de rebus regni, aut civitatis consultatio habeatur.

In Hollandia tamen aut Germania, per se illicitum non est Catholicis hæreticorum concionibus aliquando justa de causa interesse v. g. ut eorum doctrina melius refutetur. Quia talis frequentatio in Hollandia non est recepta pro externa hæresis professione, uti in Anglia factum est. Dixi, *per se*, quia rudibus, & in fide infirmioribus, etiam in Hollandia illicitum est hæreticorum conciones audire, quando timetur indè morale periculum perversionis.

QUÆSTIO IX. *Officia in templis hæreticorum.*

AN liceat Catholico in templo hæreticorum agere ædituum, aut organistam, aut pulsare campanas, quibus illi ad templum convocantur?

RESpondeo negativè. Quia exercendo illas functiones directè cooperatur ritibus hæreticorum, quod est per se malum, adeòque nullâ spe lucri potest reddi licitum aut honestum. Et ita resolvit *Lessius opusc. posthumo v. hæretic. casu* 11. Quòd si quis pulset organa aut

raliter dici possit liber authoris Catholici potiùs quàm hæretici: ita *Suar. & Lugo supra n.* 47. Tales tamen libri prohibentur per Bullam Indicis Pij IV. quamvis non sub pæna excommunicationis Pontifici reservatæ.

Peccat *retentione*, qui etiam apud alium librum hæreticum deponit, vel qui ab alio depositum apud se servat: tenetur autem talem librum in Episcopi manus consignare.

Peccant *defensione*, qui dogmata talis libri positivè laudant, aut librum ipsum divulgant, aut impediunt ne ab alijs ad Episcopum defetatur.

Excusat *legentem* à mortali, & consequenter à censura, parvitas materiæ. Talis est juxta *Castropalaum* lectio decem linearum, iuxta *Sanchez* lectio unius paginæ ex libro in folio majori, *Lugo* ad mediam circiter paginam restringit.

Si quis autem sciens, & volens audiat alium, librum hæreticum sibi prælegentem, peccat quidem ordinariè graviter ob periculum perversionis, & aliquando ob scandalum aliorum, non tamen incurrit censuram, ac proindè potest talis à quovis Confessario absolvi. Ratio autem horum est, quod Bulla utatur terminis tantùm prohibentibus *lectionem libri hæretici*, adeòque ubi non est *lectio*, & *liber*, & *author* propriè *hæreticus*, censura per Bullam lata non incurritur. Verba enim legis, quæ pœnam important, in proprio, & rigido sensu sunt interpretanda.

Idem dicendum est quando Confessarius aut Parochus deprehendit aliquem retinuisse quidem, aut legisse malâ conscientiâ librum hæreticum, ignorasse tamen excommunicationem illi rei annexam fuisse, talem enim poterit Confessarius quilibet absolvere, & monere de censura, & de libro quamprimum in manus Episcopi tradendo. Si autem sint libri hæreticorum, qui tantùm tractant v. g. historiam, aut medicinam, sed aliquas tamen hæreses hinc indè admixtas habent, curandum est ut hæreses obliterentur, vel legendi facultas ab Ordinario obtineatur.

QUÆSTIO XIII. *Particularia de libris hæreticis, & prohibitis.*

§. 1.

QUæritur ulterius primò. An qui se sentit in fide firmum, & à periculo lapsus securum, qualis est aliquis Prælatus aut Episcopus, teneatur ille à libri hæretici lectione abstinere?

REspondeo affirmativè, si legendi facultatem non obtinuit; ita Card. Lugo *de fide disp.* 21. *sect.* 2. §. 2. Quia etsi quis in præsenti statu eam firmitatem sentiat, fieri tamen potest ut pedetentim liberiori lectione ab ea firmitate recedat. Quis, enim sapientior, & in divina lege instructior fuit Salomone? blando tamen commercio cum uxoribus, & ritibus gentilium ad idola defecit. Hæreticorum libri sub eleganti stylo, tanquam in calice aureo, errorum venena propinant,

nant, & ubi leviora quædam fidei suæ dogmata sub verosimili quadam specie proposuerunt, lectoris animum ita paulatim expugnant, ut incipiat etiam circa graviora fidei fundamenta vacillare, uti in firmioribus Ecclesiæ columnis aliquando experientia comprobavit. Et quanquam in persona quadam particulari contingeret hujusmodi lectionem parùm aut nihil esse periculosam, si tamen omnibus, qui de se idem persuaderent, lectio illa permissa foret, facile sequeretur grave fidei detrimentum; ac proinde prudenter hæc lex omnibus absque personarum exceptione ab Ecclesia præscribitur. Adde, lectionem hanc interdici, non ob solum periculum damni lectoribus secuturi, sed etiam in pœnam authoris libri hæretici, qui non leviter sentire solet alios à sui operis lectione arceri.

§. 2.

QUæritur secundò. An famulo Catholico licitum sit Domino id imperanti librum hæreticum prælegere?

Respondeo cum distinctione. Si id jubeatur expressè in contemptum fidei, nullo modo potest famulus parère. Si autem imperetur ad alium finem indifferentem v. g. quia Domino id commodum, aut jucundum est, & famulus ad legendum gravi metu adigatur, per lectionem illam non incurret lethale peccatum. Ratio est, quia imprimis non peccabit contra præceptum divinum, cum lectio illa, abstrahendo à præcepto humano, per se non sit prohibita, neque ut suppono ipsi famulo periculosa: à præcepto autem Ecclesiæ propter gravis incommodi metum excusabitur. Idem sentit Sanchez tom. 1. lib. 2. cap. 10. n. 49. & Lugo de fide disp. 21. sect 2. §. 3. n. 79.

§. 3.

QUæritur tertiò. Si liber hæretici complectatur plures partes, aut volumina, an qui unum legit in quo de hæresi aut religione non tractatur, incurret excommunicationem contra legentem libros hæreticorum?

Respondeo negativè. Quia pars illa per se unus liber esse videtur, qui cum hæresim non contineat, non videtur præbere materiam huic excommunicationi. Idque confirmat Lugo *disp. 21. de fide sect. 2. § 1. n. 56.* ubi ait negari non posse aliquando eundem authorem idem argumentum pluribus Tomis ita prosequi, ut sint tomi & libri inter se diversi, sic ut prohibito uno alij non prohibeantur. Et hoc, inquit, videmus in usu sacræ Congregationis Indicis, quæ aliquando solum unum Tomum alicujus authoris interdicit, non verò cæteros eiusdem, licet sint de eodem argumento conscripti. Consentit Sanch. *in præc. tom. 1. lib. 2. cap. 10.*

§. 4.

QUæritur quartò. An licitum sit filio Catholico typographi hæretici, qui libros hæreticos imprimit, in officina domestica typos ordinare, torcularia premere, aut chartas apponere?

Respondeo cum Layman *lib. 2. tract. 3. c. 13. n. 5.* hæc ei non licere, nih gravis omnino causa excuset. Quia istæ actiones verè comprehenduntur sub nomine *impressionis* libri hæretici, quæ sub pæna excommunicationis interdicta est. Si tamen eiusmodi filius ad fidem conversus, hon possit sine gravissimo incommodo patrem deserere, poterit ad breve tempus istas actiones exercere. Siquidem hæreticum scriptum typis ordinare, sicut & illud transcribere, per se malum non est, si malus finis non intendatur; neque lex Ecclesiastica id prohibens censetur in tam gravi necessitate obligare.

§. 5.

QUæritur quintò. An liceat Catholico compingere libros hæreticorum?

Respondet Lessius, ea de re consultus, *in posth. verbo, hæret. libri. casu* 8. spectando ius naturæ, inquit, non damnarem iuvenem illum librorum hæreticorum compactorem, præsertim si aliâ ratione victum quærere non potest: inter alios enim libros per accidens etiam compingere libros hæreticorum per se malum non est, & abstinendo non impediet eorum lectionem, quia non deerunt alij qui compingant, & non compacti adhuc legi poterunt.

Bulla tamen Cænæ excommunicat etiam *habentes* tales libros, & ex hac parte possit aliquando esse illicitum, nam consuetudo contraria non videtur adhuc legitimè præscripta. ita Lessius.

§. 6

QUæritur sextò. Vtrum in Belgij Provincijs confœderatis, licitum sit apud se habere libros hæreticos?

Respondet Lessius *supra casu* 14. se vix dubitare quin olim Bulla Cænæ id prohibens fuerit in istis Provincijs recepta, sicut in reliquo Belgio, saltem quoad illum articulum de hæreticis, & libris hæreticorum: & quamvis ibidem secuta sit religionis mutatio, tamen apud Catholicorum cætum Bullæ admissionem non desijsse.

Quod si opponas, Catholicos forte cæpisse uti moribus contrarijs, & jam elapsos esse 40. annos necessarios ut contra legem canonicam legitimè compleatur præscriptio, uti communiter Doctores tradunt, & colligitur ex i Cap. *Fiant*, de consuetud. Respondeo, non satis constare consuetudinem illam bonâ fide, & apud viros timoratos illic passim receptam, adeòque probandum non videri, ut tales libri à Catholicis sine facultate retineantur.

§. 7.

§. 7.

QUæritur septimò. An hæreticus ad fidem conversus, in partibus hæresi infectis possit vendere libros hæreticos, quos antea habuit? Item, an possit divendere libros hæreticos, quos hæreditate à parentibus accepit?

Ad primum dico, posse divendere illis qui facultatem habent legendi libros hæreticorum. Ut verò alijs divendat non facile permittendum, propter Ecclesiæ prohibitionem.

Si tamen inde grave damnum passurus esset, permittendum videtur ut vendantur bibliopolis hæreticis, qui talium librorum copiam habere solent. Quia per hoc causam Catholicam non reddet deteriorem, neque ex illo actu alicui præbebit periculum perversionis; cum in illis partibus facile supperat talium librorum copia. Et confirmatur, ex eo quod in isto casu censeri possit Ecclesia non velle talibus grave damnum creare, sed potius favorem impendere, ut facilius ad veram fidem alliciantur, ita Lessius *in posth. ver. hæreticus caſ.* 21.

Ad secundum dico, cum eodem, in partibus hæreticorum videri tolerandum ut ejusmodi hæres bibliothecæ paternæ, damni vitandi causâ, libros hæreticos commutet cum libris Catholicorum, illos tradendo bibliopolis etiam hæreticis: præsertim quando in particulari non existimat inde proventuram occasionem hæresis stabiliendæ. Ratio petitur tum ex ijs quæ ad quæst. priorem dicta sunt: tum quia hæres per illam venditionem non censetur moraliter cooperari ad doctrinæ falsæ propagationem, sed tantum id peragere, quod per se malum non est, ut damnum evitet. Si tamen res patiatur, expedit hujusmodi Catholicos hortari, ut potius zelo fidei libros hæreticos flammis absumant, & ad fiduciam erigere in divina providentia, quæ in prospectis aliarum rerum successibus, damnum ex librorum jactura proventurum facile compensabit.

§. 8. *Libelli Famosi.*

QUæritur octavò. Quid dicendum de alijs libellis famosis, & non hæreticis?

Dico primò. Pro libellis famosis habendi sunt libri qui continent alicuius infamiam, nondum antea publicam, ut ficin aliorum publicam notitiam deveniat, etsi postea ex illis infamia non sequatur. *Ita Sylvester verb. libellus. Molina, Filiucius, Finellus &c.* Pro libello famoso etiam habetur signum aliquod publicum v. g. pictura qua alter infamatur, ut si quis depingat aut apponat cornua ad alterius fores, ut divulget aliquem habere coniugem adulteram, uti consentit *Molina disp.* 35. *Iulius Clarius &c.*

Dico secundò. Conficiens libellum famosum iure communi excommunicandus est, & tenetur ad famæ restitutionem; Patet ex *Can. qui in alterius.* 5. *quæst.* 11. Ad restitutionem autem famæ ob in-

juriam illatam graviter obligatur; excommunicatio enim supponit grave delictum. Tulit quoque Alexander IV in constitut. quæ incipit *Ex alto*, excommunicationem Papæ reservatam in eos qui libellos famosos conficiunt contra statum Ordinis Prædicatorum, vel Minorum; quod privilegium extenditur ad alios Ordines quibus eorum privilegia sunt communicata, uti testatur Sayrus, Salonius, Graffius, Molina, Filiucius *hic tract.* 15. *c.* 5. *q.* 11. *n.* 126.

Dico tertiò. Nulli licet imprimere, vel imprimi curare, quosuis libros de rebus sacris sine nomine Authoris, neque illos vendere, aut apud se retinere, nisi prius ab Ordinario probati fuerint, idque sub pœna anathematis, &c. Patet ex Concil Trident. *sess.* 4. *Decreto de edit. librorum.*

Sed quid de ijs qui legunt ejusmodi libros sine Authoris nomine editos. Respondeo, Si constet scriptos esse ut aliorum famam graviter lædant, aut eos de rebus sacris tractare, eorum lectionem prohibitam esse sub peccato mortali, & iudicio Episcoporum severè puniendos esse, juxta Regulam X. Indicis librorum prohib. §. ult. in fine Concilij Tridentini.

Sub simili reatu & pœna prohibetur lectio librorum qui continent Astrologiam iudiciariam, sive sortilegia, veneficia, auguria, auruspicia, incantationes artis magicæ. Permittuntur verò judicia, & observationes naturales, quæ navigationis, sive medicæ artis iuvandæ gratiâ conscribuntur: uti patet ex Indice supra citato Regulâ IX.

QUÆSTIO XIV. *Absolutio in negatione externa fidei.*

§. 1.

AN probabile sit illum qui ex vi, metu, aut dolo, aliove modo inter infideles aut hæreticos fidem exterius negavit, corde tamen illam retinuit, postea inter Catholicos absolui posse à quovis Confessario ordinario & approbato, etsi specialem facultatem non habeat absoluendi à reservatis.

RESpondeo, spectatâ Doctorum authoritate, id probabile videri. Quia etiamsi talis graviſſimè peccet contra externam fidei professionem, censent tamen non esse hæreticum comprehensum in Bulla Cænæ, quia errorem internum in intellectu non admittit: hæresis autem externa, inquiunt, absque errore interno, cum non sit formalis & completa, non subiacet excommunicationi. Quamvis talis ab Inquisitoribus in foro externo puniri possit, quia præsumunt illum contra fidem dissensum internum habuisse. Ita docet Fagundez in præcept. 2. l. 8. c. 8. num. 39. Toletus in Summa l. 4. c. 4. n. 6. Suarez tom. 5. in 3. part. disp. 4 sect. 2. n. 22. Sanchez in Summa tom. 1. l. 2. c. 7. n. 8. in fine. Filliucius tom. 2. tract. 22. c. 6. n. 164. Sylvius in 2. 2. quæst. 11. art. 3. concl. 2. qui sic ait: Ex his sequitur quod qui propositiones hæreticas effuderunt, qui Sanctorum imaginibus illuserunt, qui comederunt carnes tempore prohibito, qui Mahometo

meto cultum & reverentiam exhibuerunt, si ea fecerint aut metu compulsi, aut spe lucri adducti, aut irâ, vel aliâ quacumque passione commoti, nullum in animo errorem, at pristinam fidem rectam tenentes, neque hæretici sunt, neque excommunicatione in hæreticos latâ innodati. Ita illi hanc quæstionem resoluunt.

§. 2.

QUid facere possit hæreticus occultus, qui per Confessarium ab Episcopo, vel alio potestatem habente, absolutionem obtinere non potuit?

REspondet Diana *part.* 1. *tract.* 5. *resol.* 4. in tali casu potest hæreticus occultus ratione infamiæ vel scandali, si timeantur, dum Sacerdos est celebrare, si autem laicus Eucharistiam sumere, eliciendo prius actum contritionis, &, si non existimat se contritionem perfectam habere, confiteatur, & à Confessario absoluatur, ex doctrina probabili quam docet Reginaldus in Praxi tom. 1. l. 8. c. 7. n. 87. & alij quos citat Sancius in Selectis disp. 22. n. 11. quidquid alij cum ipso Sancio contradicant. Atque ita Diana hanc sententiam in praxi probabilem judicat.

QUÆSTIO XV. *Bona Ecclesiæ.*

QUid consulendum Catholico qui bona Ecclesiastica ab hæreticis coemit?

REspondeo cum Lessio in posthum. cas. 6. n. 14. Ubi nulla intervenit dispositio Ecclesiæ permittentis bona illa ab emptoribus legitimè possideri, optimum in hoc negotio consilium est, ut legitimè procedatur, convenire cum Pontifice, aut Generali Ordinis cui illa bona iure debentur, præstitâ satisfactione quæ rationi consona judicabitur.

Sed *Quæstio* ulterior est, Quomodo se gerere debeant hæredes, ad quos de facto bona Ecclesiastica ab hæreticis empta à majoribus devoluta fuerunt?

Respondeo, Si veris Dominis satisfactum non fuerit, illicitè ea possideri, nisi adsit dicta dispositio Ecclesiæ, aut animus ea bona cum fructibus restituendi suo tempore Ecclesiæ, aut personis quibus ea injustè erepta fuerunt. Quare ut legitimè retineantur cum illis transigendum erit. Ut autem huic difficultati provideatur, solet Pontifex, cum huiusmodi hæredibus dispensandi, in partibus hæreticorum facultatem impertiri Episcopis, & quibusdam alijs, juxta normam supra assignatam pro Episcopis Hiberniæ &c. *in Facultate* 13. *pag.* 341.

QUÆ-

QUÆSTIO XVI. *Cibi ab Ecclesia prohibiti,*

§. 1.

AN Catholicus hæretico sibi amico, aut viro honorato ad se divertenti, possit amicitiæ aut humanitatis causâ in die jejunij cibos prohibitos apponere?

RESpondeo, Si facile sine incommodo possit Catholicus eiusmodi cibos omittere, teneri ad illam jejunij violationem non cooperari. Si verò nequeat illos cibos prætermittere sine magno detrimento, quia nimirum occasionem præbebit contra se obmurmurationi, & gravibus querelis, tanquam contra hominem rusticum aut inurbanum; non videtur cum tanto incommodo ab eiusmodi ferculis apponendis obligari: & ita resoluit Lugo de Fide *disp.* 14. *sect.* 5. *n.* 167.

§. 2.

QVærit. *ibidem* Lugo, An Catholicus, qui ob infirmam valetudinem vescitur carnibus in die jejunij, teneatur abesse à communi mensa, si adsit periculum ne famuli hæretici, aut alij domestici reliquijs carnium cum jejunij violatione utantur?

Respondetur autem negativè, si hoc sit illi valdè incommodum, aut videat cum famæ suæ gravi detrimento id potius avaritiæ, quam observantiæ attribuendum. Unde regulariter sufficiet, si ostendat illum abusum sibi graviter displicere, aut œconomum moneat ut reliquias illas seorsim reponat, & in aliorum manus pervenire non permittat.

§. 3.

QUæritur tertiò: An leporarius, vel auceps Catholicus degens inter hæreticos, possit in Quadragesima prædam captam hæreticis divendere?

Respondeo cum Lessio *in Posth. v. hæret. conv. cas.* 14. id posse fieri, si absit aliorum scandalum. Quia opus illud per se non est prohibitum, & ad violationem præcepti Ecclesiastici valdè remotè cooperatur: nam quibusdam locis in quadragesima caro venalis exponitur pro ijs qui facultatem habent eâ utendi, quod eorum conscientiæ relinquitur.

Permittunt etiam Authores, ut hospites adventantibus hæreticis carnes apponant, si alias nollent illic diversari cum gravi hospitis incommodo; ita Lessius *ibidem*.

Idem probabiliter fieri posse admittit Adamus Bugelaer *centur.* 1. *cas.* 28. quando opifex Catholicus famulos habet hæreticos valdè peritos, qui nolunt apud eum in quadragesima permanere nisi carnes apponantur, quos tamen absque gravi rei familiaris jactura dimittere nequit; dummodo non adsit periculum scandali, aut gravioris incommodi.

modi. Quia hoc non est formaliter cooperari peccato, sed solum illud permittere: & pluribus locis ubi Catholici hæreticis permixti vivunt, id usu receptum est,

§. 4.

QUæritur quartò: An & quando uxor Catholica hæretico nupta à jejunio excusari possit?

Respondeo cum Fagundez *in 4. præc. Eccles. cap. 9. n. 10.* illam excusari quando coniux hæreticus illi permittit omnes ritus Catholicos observare, præter legem jejunij, quam non vult solui ob contemptum fidei, Ecclesiæ, aut Religionis, sed quia prætendit jejunia uxoris sibi, & familiæ suæ detrimento esse. Tali enim casu uxor à jejunio excusata censetur, ut discordias cum viro, & domus perturbationem evitet. Et sanè grave onus esset imbecillo sexui, simul cibis abstinere, simul impotentis viri injurias & convitia devorare.

§. 5.

SEd quæres ulterius: An eâdem ratione, ob uxoris hæreticæ rixas & molestias possit coniux Catholicus à jejunio excusari?

Respondeo non excusari, saltem à paritate rationis. Conjugis enim est uxori & familiæ suæ imperare, quia vir caput est mulieris, ut loquitur Apostolus, ac proinde permittendum non est ut vir succumbat, & mulier imperitando viri partes agat. Si tamen contingeret uxorem ab impotenti indole, & à dispari generis nobilitate adeo imperiosam esse, ut non possit maritus eius importunitati obsistere sine gravi molestia, & familiæ perturbatione, existimo hunc quoque, durante eo rerum statu, ad jejunium non obstringi, ex mente Ecclesiæ, quæ non intendit cum incommodo tam gravi suam legem obligare.

QVÆSTIO XVII. *Communicatio cum Hæreticis.*

IN partibus hæreticorum (ut resoluit Valentia *de fide disp. 1. quæst. 1. pun. 5.*) non est illicita communicatio cum notorijs hæreticis: quia ut notat Navar. *Manual. cap. 27. num. 35.* multitudo hæreticorum, & necessitas, in huiusmodi locis excusat. Sed frequenter dubitari potest quantum illa communicatio, saluo jure divino aut humano, se extendat, quod paucis resoluemus.

§. 1.

AN licitum sit Catholicis liberos suos cum Dominis hæreticis collocare?

Respondeo

Respondeo cum Lugo *de fide disp.* 14. *sect.* 5. *n.* 166. quamvis difficulter, posse tamen id aliquando permitti, si necessitas esset gravissima, licet non extrema, & filius esset pubes, & talis, ut probabiliter speretur eum in fide perseveraturum, vel adhuc duret tanta filij cum parentibus communicatio, ut nondum censeatur paterna curâ aut consilio destitui. Verùm absque hac cura ac cautela, filium impuberem hæretico Domino tradere, quid aliud esset quam agnum lupo committere?

§. 2.

AN licitum sit parentibus Catholicis infantes nutricibus hæreticis tradere, quos aliquando ad templa hæreticorum secum perducturæ videntur?

Respondeo, id illicitum non esse, modò ante rationis usum ad domum paternam reducantur: quia ante illam ætatem non prohibentur; etiam in Anglia, adire templa hæreticorum, cum non sit communicatio in ritibus sacrilegis, quæ tantum exerceri potest per actionem humanam, cuius pueri ante usum rationis non sunt capaces: ac, proinde traditio illa non est illicita, dummodò aliud inde incommodum non timeatur; uti censet etiam Lugo *de fide d.* 14. *sect.* 5. §. 5.

§. 3.

AN in diebus festis liceat Catholico uti operâ hæreticorum, quos equidem novit alibi laboraturos?

Respondeo negativè. Quia etiam hæretici obligantur præceptis Ecclesiæ non minus quam Catholici; atqui non licet sine gravi incommodo ab altero postulare quod ipse sine peccato præstare non potest, uti hic hæreticis contingit. Neque refert quod hæreticus ille sua sponte in die festo sit alibi operaturus, quia id facturus non est sine peccato, ad quod ego ex parte mea non possum illum inducere.

Illicitum tamen non est, opus aliquod præbere sive hæretico, sive Catholico liberè faciendum, quamvis existimetur etiam die festo vel Dominico in illo opere occupandus; modo ad festi violationem nullo modo inducatur, & aliàs eo die fuerit aliquid operaturus. Quia qui sic opus præbet, merè passivè se habet ad illam festi violationem: modò non fuerit operantis Dominus aut superior, cuius est procurare ut à subdito festa observentur: ita Lessius in posth. *ver. hæret. cas.* 6.

QUÆSTIO XVIII. *Fidelitas in pactis cum hæreticis.*

AN doceant Catholici, pacta merè politica à Pontifice Romano posse irritari: aut datam hæreticis fidem non esse servandam?

Respondeo, Doctores Catholicos ab illa doctrina prorsus abhorrere, quam quidam hæretici per summam calumniam ipsis affingere co-

ponantur. Homines scilicet perfidi omnes de perfidia suspectos habent, ut Sedem Romanam, quam nequeunt veris argumentis impetere, fabricatis in suo cerebro calumnijs apud imperitum populum in odium & invidiam vocent. Ex adverso communem Ecclesiæ Romanæ doctrinam in hoc puncto apertè depromit Molanus *de fide &c. cap.* 14. Vbi disertè pronunciat Romani Pontificis authoritatem nullam esse ad destructionem sed ad ædificationem; quia autem absque magna destructione non posset dispensare ut fides publica à Concilio, aut Principe violetur, ideo dispensationis eius authoritas & potestas eo se non extendit; neque ullum hactenus extitit hujus rei exemplum. Eundem Ecclesiæ sensum tradit Tannerus *de fide disp.* 1. *quæst.* 9. *dub.* 4.

Quam verò sanctè inviolatèque promissa, etiam hæreticis, in Ecclesia Romana serventur, probat locupletissimum exemplum duorum Imperatorum erga ipsum Lutherum hæresiarcham, qui litteris salvi conductus à Maximiliano Imperatore communitus, Augustæ coram Cajetano Cardinale illæsus comparuit, & recessit; quamvis ipse de non disseminanda hæresi datam fidem violaverit: iterumque Wormatiæ, ob præstitum à Carolo Cæsare promissum, quamvis pœnæ reus, ab omni noxa immunis permansit.

QVÆSTIO XIX. *Disputatio cum hæreticis, & eius norma.*

QVo modo, & quibus licitum est cum hæreticis disputare?

Respondeo cum Tannero *de fide disp.* 1. *q.* 9. *dub.* 5. opus esse cautelâ & discretione ut cum hæreticis licitè & fructuosè disputatio instituatur, tam ex parte disputantis, quam audientium, & modi quo disputatur.

Nam quoad personam Disputantis, *Cap. Quicunque.* §. *Inhibemus, de hæret. in* 6. Laicis sub excommunicatione ferendæ, non latæ, sententiæ, prohibetur de fide disputare: quod intelligendum est non materialiter, sed formaliter, & ex professo de fide disputationem instituere, iuxta Cajetanum *hic art.* 7. Quin imo Valencia *de fide disp.* 1. *q.* 1. *punc.* 4. legem illam non immeritò existimat per contrariam consuetudinem, præsertim in Germania, alijsque similibus locis, abrogatam esse. Et sanè si vir doctus, etiam laicus ubi magna apparet utilitas, cum hæretico congrediatur, ab omnibus iudicatur à legis transgressione immunis.

At si quis rudis & imperitus cum hæretico formalem disputationem instituereret, graviter peccaret, si per hoc causam fidei periculo exponeret, aut occasionem præberet, ne ipse aut alij in fide vacillarent. Quamvis negari non possit ex peculiari Dei instinctu quandoque viros sanctos, potius quam doctos, non tam humanæ sapientiæ verbis quam virtute spiritus, magno fructu cum hæreticis dimicasse, uti notat S. Athanasius, & S. Hieronymus in vita S. Antonij.

Ex parte verò Audientium, cavendum est ne temerè coram simplicibus & indoctis de articulis fidei argumentis in utramque partem vi-

bratis

bratis disputetur. Quia simplicium fides eo solet esse firmior, quo minus aliquid ei quod credunt oppositum audierunt, ac facilius plerumque argumenta veritati contraria, quam eorum solutiones percipiunt; nisi quis singulari polleat facultate, ea ad eorum captum clarè dissoluendi, quod in multis non contingit. Excipe tamen rudiores illos, qui ab hæreticis ad defectionem sollicitantur, coram his enim quandoque necessarium est de fide disputare, ut argumenta quibus labefactari possint dissoluantur.

In modo disputandi cum hæreticis peccatur, quando modestiæ limites exceduntur, utendo convitijs, & verbis mordacibus, quibus dum adversarij se læsos sentiunt, ut canes rabidi in clamores assurgunt, & contra fidem nostram magis irritantur. Hinc magna opus est moderatione, ut appareat nos non victoriæ, sed veritatis cupiditate in certamen descendere. Qui verò eruditionis laudem, aut plausum populi disputando, aut scribendo sectantur, vix ullum operæ suæ fructum referre solent: *Quia dilexerunt gloriam hominum, magis quam gloriam Dei*, Ioan. 12. v. 43.

Pertinaces autem hæretici, non numero, sed pondere argumentorum premi debent, illos adstringendo ad brevem syllogismi formam, ne aliàs more suo extra chorum saltent, & ad pererga digrediantur, qui instar callidæ feræ prius disputantem fatigant, quam se retibus includi sinant. In hanc rem syllogismos & dilemmata ad quæ hæretici adigantur in præcipuis fidei controversijs, superius formavimus in *part.* 1. *cap.* 9. *à pagina* 52.

QVÆSTIO XX. *Educatio Liberorum.*

AN licita sint in conjugijs pacta educandi liberos, partim in hæresi, partim in Catholica religione?

REspondeo cum Tannero de matrim. *disp.* 8. *q.* 4. *dub.* 5. *n.* 91. tale pactum per se impium & irritum esse. Quia iure divino tenentur parentes filios suos ad veram Religionem, informare, cui obligationi nullo pacto renunciare queunt. Potest tamen casus obvenire, quo matrimonium cum persona hæretica licitum, multumque momenti habiturum videatur ad publicum bonum promovendum, neque tamen à conjuge, v. g. marito, ullo modo obtineri possit, ut tota proles in Catholica tantùm religione educetur: tunc licitum erit hac ratione pactum instituere, ut scilicet aliqua pars prolis, marito non impediente ad Catholicam religionem informetur; nihil interim quoad cæteros liberos præiudicando juri Catholicæ matris, quò minus operam suam adhibeat ut Catholica fide imbuantur. Probatur hæc resolutio, quia si nullum hujusmodi pactum aut cautio adhibeatur, moraliter certum est omnes liberos ex eo matrimonio suscipiendos, ex prævalente patris arbitrio, in hæresi educandos fore; ergo si aliqua supponatur via per se non illicita, quâ saltem aliqui liberi conserventur, ea adhibenda est: talis autem via per hujusmodi pactum obtinetur: quia cum juri materno quoad cæteros liberos non præiudicet, sed solum patris violentiam

tiam ex parte cöerceat, non est cur tale pactum per se & intrinsecè malum existimetur. Imo quia in tali casu per se malum non apparet, omninò licitè ac prudenter adhibendum erit. Si, ut dixi, connubium illud, & aliquorum liberorum periculum longè majori bono compensetur: quamvis hunc casum vix hactenus Theologi attigerint.

Quæritur secundò, An parens Catholicus filium aut filiam in Hæresi persistentem alere teneatur?

Respondeo, Si filius aut filia hæretica egeat alimentis ad vitam simpliciter necessarijs, ea debere à parente subministrari; hoc enim iure ob hæresim non privantur. Si verò de alimentis ad vitam necessarijs aliunde eis prospectum est, eo quod ex proprio labore, aut industria, aut ab alijs amicis ea possint obtinere iuxta decentiam sui status, non tenetur parens per se illis alimenta præbere quamdiu in hæresi persistunt, uti docet *Azor instit. moral. part. 2. l. 2. cap. 4. quæst. 10.*

Quæritur tertiò, An parens possit exhæredare filium qui à Catholica Religione defecit?

Respondeo affirmativè, lege communi. Causam enim hanc exhæredandi disertè adstruit Iustinianus in Authentica, *ut cum*, in his verbis: Si quis de prædictis parentibus orthodoxis constitutus, senserit suum filium vel liberos non esse Catholicæ fidei... licentiam habeant pro hac maximè causa ingratos eos, & exhæredes inscribere testamento. Consentiunt passim Doctores, ac fusè *Molina* de Iustitia, alijque,

QUÆSTIO XXI. *Vsus Styli veteris.*

AN in partibus hæreticorum liceat Catholicis transferre Pascha, & alia Festa mobilia, eo quod hæretici usum styli veteris observari velint?

Ad hanc quæstionem solum reperio Lessiũ respondere in posth. ver. hæreticus cas. 7. qui resoluit ubi Calendarium Romanum Greg. XIII. receptum est, & usu annorum comprobatum, non posse Catholicos pascha, & alia mobilia festa transferre, eo quod hæretici antiquum Calendarium velint servari: quia scil. hæretici non possunt legem aliam de celebrandis festis talibus temporibus abrogare, sicut nec Natalitia Domini transferre, nisi gravi periculo urgeantur.

Sed non possum huic resolutioni cum Lessio acquiescere: statuamus enim ab hæreticis occupari Bredam, aut aliam urbem, vel Provinciam, ubi Calendarium Gregorij XIII. cum stylo novo annorum usu receptum fuit; jamque ea in urbe publico ritu ex norma styli veteris omnia tam sacra quam profana peragi ac computari: nullà sanè ratione poterit solidè probari civem Catholicum teneri, in observatione festi paschalis, aut jejunij quadragesimalis, à publico istius loci computu ac stylo recedere, etsi absque magno familiæ suæ detrimento id præstare possit: quinimo in partibus hæretico Domino subiectis, ubi longè prævalet numerus Catholicorum, uti in regno Hiberniæ & quibusdam locis Hollandiæ ritu styli veteris pascha aliaque festa celebrantur, Pontifice sciente, & illum usum nunquam hactenus improbante.

QVÆS-

compensent incommoda & pericula in casu allata, & reddant illud matrimonium ad publicum religionis bonum conducibile: Ut si eâ occasione concedatur libertas profitendi religionem Catholicam ubi antea erat negata: si filij sperentur Catholicè educandi, aut alia his æquivalentia. Non enim est illicitum aliquando se exponere periculo peccandi propter aliquod bonum maximi momenti, cum proposito tamen cum Dei gratia tentationi & peccato resistendi: cujus exemplum est in connubio Esther cum Assuero infideli: & confirmatur in facto Iuditthæ, quæ ut populum suum salvaret se suamque castitatem periculo exposuit, ut fatentur plures Interpretes cum S. Ambrosio lib. 3. de offic. cap. 12. *Non exponit* (inquit) *mortis periculum, sed nec pudoris, quod est gravius bonis fœminis.* Ita etiam sentit Lugo de fide d. 22. s. 2. n. 22. Diana p. 3. tr. 4. res. 269.

Respondeo ad secundum. In casu prædictæ resolutionis petendam esse dispensationem, ut tollatur prohibitio legis Ecclesiasticæ. Ubi notat Pontius cum Lugo, & Salas disp. 20. de leg. s. 7. n. 74. aliquando ex tali connubio posse tot & tanta bona provenire, ut non solum possit, sed etiam debeat dispensatio concedi.

QUÆSTIO XXVI. *Parochi assistentia.*

AN Parochus absque peccato possit assistere matrimonio, quod sine iusta causa contrahitur cum persona hæretica?

Negat Serrarius de matrim. cum hæret. *cap.* 3 *n.* 121. id fieri posse absque peccato, nisi persona hæretica conversionem promittat. Quia existimat Parochum per hoc cooperari matrimonio illicito Catholici cum hæretico, ex eo quod eius præsentia reddat habiles ad contrahendum, qui sine ea post Tridentinum habiles non essent, ac proinde cum peccent contrahentes, assistere eorum matrimonio aliud non esse quam eorum peccato cooperari.

RESpondeo tamen, Parochum posse absque peccato eiusmodi assistentiam præbere. Et probo, contra Serrarium, Parochum per hoc contrahentium peccato non cooperari. Quia ille non assistit matrimonio tanquam minister, sed tanquam testis qualificatus ut contractus ille debitè ineatur: sicut ergo (ut admittit Serrar.) alij testes absque peccato tali matrimonio assistunt, idem de Parocho admittendum est: tam enim Parochus quam testes reddunt contrahentes habiles ad matrimonium; quia neque Parochus sine testibus, neque testes sine Parocho sufficerent.

Probatur secundò: Quia Parochus in hoc casu non assistit actui de se malo, sed quem contrahentes, si vellet una pars converti, possint licitè & honestè exercere: atqui, ex principio passim recepto, dum peto actum, vel assisto actui alterius, quem posset rite præstare, & ex sua culpa exercet illicitè, non dicor ego eius peccato cooperari, & si adsit causa petendi illum actum, debeo iudicari à culpa immunis; uti omnes admittunt dum urgente causâ petitur mutuum ab usurario, aut Sacramentum ab excommunicato, aut domus meretrici elocatur.

Ergo

Ergo idem de assistentia Parochi ad nuptias, culpâ contrahentium illicitè initas, judicandum erit. Et ita, cum alijs quos citat, docet Basil. Pontius in append. *cap.* 9. §. 1. *n.* 3. Addo tamen, nisi talis assistentia aliunde, v. g. ex superiorum decreto, alicubi prohibeatur.

QUÆSTIO XXVII. *Proclamationes in Templo hæreticorum.*

AN Proclamationes, quæ matrimonio præmitti debent, fieri possint in templo hæreticorum?

RESpondeo affirmativè, si nullum inde Catholicis scandalum oriatur: & ita resoluit Lessius in Auctar. *v. hæret. cas.* 24. Quia per has proclamationes tantum declaratur contractus matrimonij futuri inter certas personas; ut sine ullius injuria, & legitimè celebrentur; cut ergo hujulmodi proclamationes pro alijs contractibus in templo hæreticorum legitimè adhibentur, nihil obstare videtur quo minus eadem sine crimine proclamationes matrimonij etiam inter Catholicos futuri præmittantur.

Benedictiones Nuptiales.

AN si matrimonium hæretici sit clandestinè contractum validè cum persona Catholica ubi non obligat Tridentinum, & coniux Catholicus nolit consummare ante benedictiones nuptiales, tum liceat Parocho nuptias illas benedicere in favorem conjugis Catholici?

Resoluit Lugo, de fide disp. 14. sect 5. §. 5. n. 158. contra Sanch. de matr. l. 7. d. 3. n. 13. non apparere rationem sufficientem, cur Sacerdos in dicto casu non possit preces & orationes consuetas ad illos benedicendos adhibere, & coram illis, atque etiam pro illis Missæ Sacrificium offerre; secluso tamen omni scandalo, & alijs præceptis, vel extrinsecis incommodis, quæ facile ex tali actione oriri possint. Quia probabile est quod pro excommunicato tolerato possimus offerre Ecclesiasticas & publicas preces, & ipsum Missæ Sacrificium, ut etiam docet Hurt. de fide disp. 76, §. 16.

QUÆSTIO XXVIII. *Infantium Baptismus apud hæreticos.*

AN infans qui ad januam Ecclesiæ apud hæreticos, aut alios expositus invenitur, possit, aut debeat, saltem sub conditione, Baptizari?

RESpondeo affirmativè, contra Henriquez, & quosdam alios, nisi apud infantem certum aliquod collati baptismi testimonium inveniatur: quod verum existimo sive infans in urbe hæretica, sive Catholica exponatur. Ratio est, quia facile contingit mulierem quæ partum occultè effudit, tantum solicitam esse de crimine tegendo, & puero à se quamprimum amovendo, de pueri autem spirituali salute eo tempore parum laborare. Cum ergo in re tanti momenti debeat

haberi moralis certitudo, infans sic expositus sub conditione batizandus erit: idque olim in Concil. Eboracensi statutum fuisse refert Baronius in Annal. tom. 12. Et ita docet Vasquez hic *disp.* 126. *n.* 22. & Tannerus de bapt. *disp.* 4. *quæst.* 6. *dub.* 4. *n.* 112.

QUÆSTIO XXIX.

AN infans quem alter parentum vult tradere Ministro hæretico post aliquot tantum menses baptizandum, possit interea à Catholico Sacerdote baptizari?

RESpondeo affirmativè, cum Lessio *in Auctar. v. Baptismus cas.* 2. Quia alter parens jus habet ut curet prolem suam consueto tempore ritè Baptizari. Neque refert quod sciat iussu alterius post aliquot menses iterum baptizandum, quia ad Baptismum postea secuturum censetur tantum se permissivè habere.

QUÆSTIO XXX.

AN si paulo post Baptismum Catholicè susceptum, contingat infantem deferri ad ministrum hæreticum publicè baptizandum, liceat parentibus id permittere, & de baptismo prius collato silere?

RESpondeo, non licere parentibus positivè filium offerre ut rebaptizetur, vel ad hoc ullo modo cooperari: potest tamen fieri ut illicitum non sit eo casu se tantum passivè habere, non impediendo alios qui prolem deferunt baptizandum, quando id fine gravissimo damno impediri non potest: Neque ad hoc necesse est priorem baptismum manifestare, sed sufficit indicare sibi nullo modo placere quod à Ministro illo baptizetur. Et ita resoluit Lugo de fide *disp.* 14. *sect.* 5. §. 5. *n.* 164. Ubi addit, quando casus ille prævidetur eventurus, procurandum potius ut infans prius à sacerdote Catholico non baptizetur. Quia minus malum videtur baptismum suscipere à solo hæretico, quam rebaptizari: ex duobus autem malis minus est permittendum, quando utrumque impediri non potest.

QUÆSTIO XXXI.

AN à Sacerdote Catholico licitè baptizentur hæreticorum liberi, quando post baptismum parentibus restitui debent, cum probabili periculo futuræ perversionis?

Negat Suarez *hic disp.* 25. §. 5. Coninc *quæst.* 68. *art.* 10. *n.* 81. Quia eadem ratio videtur esse in filijs hæreticorum & infidelium, quos Doctores passim negant baptizandos esse, quando cum tali perversionis periculo restitui debent.

RESpondeo nihilominus, liberos hæreticorum in prædicto casu baptizari posse: & eam praxim in Germania à viris doctis & pijs sæpius observatam fuisse docet Laymán *lib.* 5. *tract.* 2. *cap.* 6. *n.* 12.

Ra-

Ratio est, quia illud periculum perversionis non est certum, aut propinquum, cum facile fieri possit ut infantes illi ante usum rationis moriantur, & per baptismum salventur: observant enim nonnulli tertiam partem hominum ante completam septennij ætatem ex hac vita discedere.

Ad rationem pro oppositâ sententia supra allatam, dico disparem esse rationem de liberis modernorum hæreticorum, ac aliorum infidelium. Quia hæretici Christi nomen, cultumque non detestantur, & plerumque spes non exigua est fore ut aliquando in fide Catholica instituantur, quam facilius recipiunt si postea intelligant se à sacerdote Catholico Baptizatos fuisse.

QUÆSTIO XXXII.

AN liceat Catholico adire Parochum hæreticum, ut infantem jam baptizatum esse declaret, eiusque nomen indicet, ne iterum ab hæretico ad baptismum quæratur?

RESpondeo cum Lugo de fide *disp.* 14. *sect.* 5. §. 5. *n.* 163. hoc ita posse fieri ut maneat actio merè politica, dum fit eo tantùm fine, ut constet de baptismo, & nomine infantis. Si tamen interveniat aliqua agnitio potestatis, aut ministerij spiritualis in Ministro hæretico, aut aliquod scandalum generet, in illis circumstantijs actio illa erit Catholico illicita.

De cetero, Quid dicendum de Nuptijs quæ in partibus hæreticorum sine Parocho & testibus contrahuntur, resoluitur supra part. 3. tract. 4. cap. 8. §. 4. de Matrimonio, in fine.

QUÆSTIO XXXIII.

QUas Pænas iuxta Leges incurrant Hæretici?

Respondeo, Quoad pænas Temporales, primò, decernitur illis pæna mortis legibus Imperatorum, lege, *Quicumque*, & *Vbicumque*, Cod. de Hæreticis. Quod confirmatur iure Canonico Cap. *ad abolendam*, cap. *Excommunicamus* 1. de hæreticis. 2. Eo ipso quo exterius hæresim produnt, amittunt dominium bonorum suorum cap. *cum Secundum leges*, eodem tit. in 6. Retinent tamen possessionem, & quasi usu fructum, Quare etsi non possint ea alienare, non tenentur tamen sponte ea ad fiscum deferre. Contractus tamen cum ijs initos in hisce Regionibus validos reddit Principum benigna permissio. 3. Fiunt incapaces publici officij obtinendi, cap. *quicumque* §. *hæretici*, tit. eodem in 6.

4. Dicuntur privari iurisdictione temporali, cap. *absoluto*, eodem tit. ubi subditi dicuntur absoluti à debito fidelitatis &c.

Quoad pænas Spirituales, primò, excommunicantur Cap. *ad abolendam*, & in Bullâ cænæ, quâ etiam comprehenduntur eorum receptatores, & fautores, scilicet in negotio hæresis, ut si quis eos defendat,

abilat, dum propter hæresim quæruntur ab Inquisitoribus, etsi non receperint quia sunt hæretici, ut notat Toletus. Alias licitum favere, quia v.g. sunt consanguinei. Eâdem Bullâ ligantur credentes hæreticorum, quales sunt qui dicunt se credere quod credit aliquis hæreticus, licet nullum fidei articulum determinatè discredat. 2. Fiunt Irregulares, C. *Saluberrimum*, causa 1. q. 7. Cap. *quicumque*. Cap. *statutum*, 2. eodem titulo in 6. ubi declarantur Irregulares usque ad filij, & nepotes usque ad secundum gradum in linea paterna, in linea verò materna tantum filij; quod tamen intelligendum est de filijs natis post hæresim, & quorum Parentes in hæresi decesserint. 3. Privantur Ecclesiasticâ sepulturâ cap. illo, *quicumque*. vti & eorum credentes, fautores &c. Quare duplici causâ non licet hæreticos sic sepelire, & quia sunt hæretici, & quia excommunicati. 4. Nullos actus ordinis licitè exercent, quia excommunicati. Dixi, licitè, quia possunt validè in quibus non est opus jurisdictione, quare validè conferunt Sacramenta, & Episcopus hæreticus validè ordinat, sicut & retinet Characterem. Addidi, in quibus non est opus jurisdictione, quia hoc ipso quo fiunt hæretici, desinunt esse Ecclesiæ membra & capita, ac consequenter amittunt Capitum, seu Pastorum jurisdictionem potestatem; quamdiu tamen retinent titulum coloratum, eorum defectum supplet Ecclesia, ut alibi diximus. 5. Sunt inhabiles ad omnia beneficia, cap. illo, *quicumque*. 6. Privantur dignitatibus, honoribus, beneficijs, & officijs, cap. *ut commissi*, eodem titulo. Probabile tamen est hanc pœnam non esse sententiæ latæ, sed ferendæ, ut indicatur cap. *ut commissi*. 7. Fiunt infames, cap. *Excommunicamus*. 1. §. Atque hæc tria valent quoque de eorum fautoribus, credentibus &c. Ultimò adde, easdem pœnas infligi Apostatis, à fide scilicet, qui simpliciter dicuntur Apostatæ, non ab Ordine, aut Religione. Idem dicendum de eorum fautoribus &c. cap. *contra Christianos*, Eodem titulo in 6. & cap. *ad abolendam* citato, & Bullâ Cœnæ.

Nota tamen primò, cum communiori sententia contra Cajetanum, has pœnas non incurri ab eo qui cum gravi peccato hæresim exterius simulat, nisi etiam interius in animo, & intellectu hæresi assentiatur. Quia talis propriè & simpliciter non est hæreticus, adeoque legibus pœnam infligentibus comprehendi non videtur, quia illæ sunt strictè interpretandæ; quamvis ille in foro externo hæreticus esse præsumeretur.

Nota secundò, Non sufficere hæresim merè internam, ut pœnæ illæ incurrantur, nisi hæresis interna aliquo signo externo prodatur. Est hæc communior sententia Theologorum: quia censent Ecclesiam saltem jam non intendere pœnas illas tanto rigore ad illos extendere qui formalis hæresis sufficiens signum non ediderunt, nec pertinaciam suam exterius alijs manifestarunt.

Multò minus formaliter hæretici sunt, & pœnis dictis obnoxij, qui ab infantia in erroribus adolescunt, & vix tenuem percipiunt veræ Ecclesiæ notitiam, quæ possit illis scrupulum injicere; quales de facto plurimos reperiri, & pœnas hæreticorum non incurrere, probat solidè

P. *Ant. Terillus*, contra *Celladeum*, part. 2. pag. 243. Huius Authoris Opus, communi judicio sanè accuratissimum, nimis iniquè tractat recens Scriptor *Iacobus à S. Dominico* pag. 159. asserens in toto Terilli Tractatu de Conscientia, præter falsas suppositiones, vel eius novas adinventiones, vix quidquam reperiri, quod vel in speciem verum dici possit. Sed hæc verba sunt, non argumenta, quæ majori studio depromenda fuerunt si voluit ille dictis suis fidem facere, & *Terilli* doctrinam vel in speciem labefactare.

Pro Missione Castrensi, & Navali.

QUÆSTIO PRIMA.

AN in militia Tribuni, Capitanei, aut Commissarij, ratione stipendij dimidiati, aut male sibi persoluti, possint in militum lustratione tot ficta nomina conscribere & inducere, quot sufficiunt ad supplendum stipendium quod ipsis à Rege debetur?

Visa est aliquibus praxis illa non illicita: Primò, quia quando constat aliquid justè deberi, & non posse viâ justitiæ obtineri, licitum videtur debitum illud alio modo compensare. Secundò, Illi qui patriam gubernant satis norunt has artes per ficta nomina exerceri, neque tamen videntur requirere ut illis remedia apponantur, censendi igitur sunt conniuère, & hanc praxim permittere: & hoc videtur insinuare Lessius in Posthumis v. *Bellum* pag. 150.

Respondeo tamen, ob alias rationes praxim illam non esse æquitati consentaneam. Primò, Quia isto modo nequit poni compensatio sine fallacia & falsitate, majorem numerum militum pro minori exhibendo, & affirmando illum actu sub signis lustrari. Secundò, Ille modus compensationis stipendij adiuncta habet maxima Reip. detrimenta, ex quibus possit patria periclitari, dum falsò supponitur in exercitu, aut præsidijs versari multò maiorem militum numerum, & qui possit sufficere ad iustam defensionem. Tertiò, Qui illa officia amplectuntur, satis norunt sibi sperandam non esse integram stipendij solutionem, nec tamen dubitant eandem cum ceteris conditionem sponte subire. Quartò, Illi officiales accipiunt Patentes in quibus continetur stipendium ipsis tribuendum *quomodo & quando* ceteris de exercitu persoluitur, nequeunt igitur illud sibi tali modo de iure vindicare, & cum tanto rei communis detrimento.

Ex his patet responsio ad primam rationem contrariæ sententiæ supra allatam. Negatur enim licitam esse rei debitæ compensationem mediante fraude & falsitate: & per actionem Reipublicæ adeo pernicioſam: & contra fidelitatem quam illi promittunt Regi in sui officij administratione. Adde, etiam in casu quo licitum esset sua debita occultè recuperare, incumbere obligationem iudicandi debitori sibi iam satisfactum esse, si forte solutio denuò postulanda esset. Tantum verò abest ut hoc præstent illi Officiales, ut potius oblatâ occasione

pro

pro se, aut post mortem pro suis viduis, exigant iterum pendi residua stipendia, aut sibi conferri promotionem aliquam stipendijs æquivalentem.

Ad secundam rationem: Verum non est Gubernatores patriæ connivère, & hanc praxim ultrò permittere. Quia tales Officiales ad eos delati punirentur, & aliqui puniti fuerunt, & in ordinem gregariorum redacti. Quod autem non curent in eos adeò severè inquiri, fit ex eo, quod nolint forte offensionem præbere viris fortibus & necessarijs, qui à militia deficerent.

Nota tamen primò, P. Lessium, loco supra citato, testari, Principem Parmensem Patribus nostris aliquando respondisse, non esse faciendum scrupulum Capitaneis ob 4. aut 5. placas muertas, ut vocant. Sed an eadem sit mens & indulgentia modernis Gubernatoribus, non nisi ex ipsis constare potest.

Nota 2. Usu in militia recepto Capitaneis concedi locum mortuum pro duobus aut tribus famulis, & unum pro signifero, etsi famulos actu non habeant.

QUÆSTIO II.

QUando milites post lustrum moriuntur aut fugiunt, an ius ad stipendium, quod ipsis remanet debitum, devoluatur ad eorum ducem, an verò ad hæredes?

Respondeo, Communi jure devolui ad hæredes ab intestato, sicut aliæ actiones & credita defunctorum: nec apparet ratio quæ ducibus ius ad stipendium alienum concedat. Si tamen Capitaneus dederit militi pecunias mutuas, potest ex stipendijs illi à morte aut fuga debitis, tantum sibi reservare quantum illi concessit. Quia cum onera defunctorum transeant etiam ad hæredes, debent hi contenti esse ut creditor sibi hac ratione satisfaciat.

QUÆSTIO III.

QUando Rex transcribit summam pecuniæ in stipendia militaria, an hoc quod supereſt post lustrum & stipendia soluta, possint sibi retinere capitanei aut tribuni, quando scient Commissarios sibi retenturos si illis reddatur.

Respondeo negativè, si alium detinendi titulum non habeant. Hoc enim tantundem foret ac si quis pecuniam alienam sibi occuparet, eâ tantum ratione, quod si illam non accipiat, ab alio fure sit præcipienda.

QUÆSTIO IV.

AN licitum sit militare in Bello de cujus justitia miles habet opinionem tantum probabilem?

Respon-

Respondeo affirmativè, &, quando aliæ non suppetunt rationes, dico sufficere quod judicet Principem qui bellum indicit, vel sustinet, esse virum prudentem & bonæ conscientiæ, nec seduci à pravis consiliarijs; & è contra adversarium non adeò pium, ac prudentem esse. Prudenter enim agit miles se conformando authoritati aliorum, quamdiu nihil habet certi quo authoritas illa elidatur. Ita docet Diana cum pluribus part. 11. tr. 5. resol. 28. & Scildere de principijs conscien. tract. 2. pag. 164.

Quæres, Quid dicendum, quando miles de justitia belli positivè dubitat?

Respondeo, non licere eo casu militare, si non possit dubium illud vincere, ut docet supra Scildere, Diana, & Ariaga disp. 16. sect. 5. n. 36. In bello tamen defensivo dubitans de jure Regis qui bello impetitur, & qui bonâ fide regnum possidet, militare potest, & dubium deponere, ex principio generali, quod in dubio melior sit conditio bonâ fide possidentis. Et plerumque excusari possunt milites à formali peccato, quod persuasi ab alijs, per ignorantiam invincibilem rationum partis adversæ, ad bellum trahantur, ut notat cum alijs Diana part. 4. tr. 4. resol. 32. qui addit illos posse militare utrilibet parti, etiam quando rationes probabiles pro justitia belli utrimque habentur.

QUÆSTIO V.

AN in Castris possit Confessarius absoluere milites in prælio moribundos, etsi non dent aliud signum vitæ Christianæ, quàm quod militent in exercitu Catholico, in quo tamen aliqui hæretici sunt admixti?

Respondeo, tales posse absolui sub hac conditione, si sis capax absolutionis. Ita etiam resoluit Scildere de principijs conscientiæ tract. 6. pag. 724. ubi adducit citatum à Caramuel P. Saillarts in litteris ab ipso datis Romæ 3. Novembris 1645. Ratio est, quia milites illi per professionem fidei Catholicæ satis indicarunt se velle in morte absolui, & illa voluntas sufficienter indicata est Confessario per eos qui significarunt hunc exercitum in quo militant esse Catholicum. Nec refert quod aliqui in illo exercitu sint hæretici. Quia si in exercitu aliquo plerique forent Catechumeni, & pauci fideles sive baptizati, qui non possint discerni à Catechumenis, omnes sub conditione baptizari deberent, ut idem Scildere supra admittit.

Sed quid si exercitus sit hæreticus, in quo tamen pauci aliqui sunt Catholici, an omnes moribundi sub conditione absolui debeant?

Resoluit ibidem Scildere negativè. Quia obstat reverentia Sacramenti ne sub conditione conferatur tam multis, quorum pars maxima absolutè non vult absolutionem sibi conferri, quam credunt homini nihil prodesse: sic licet in Civitate aliqua dubium esset de paucis indeterminatis an fuerint validè baptizati, non ideo omnes urbis incolæ sub conditione rebaptizandi forent.

QUÆS.

QUÆSTIO VI.

AN licitum sit Commissarijs aliquos pagos capitaneis ac militibus onerare, ut ab alijs pagis, qui se redimunt, pecuniam accipiant?

Respondeo negativè, Nullus enim assignari potest titulus honestus quo possint Commissarij cum aliorum gravamine non legitimo illas pecunias extorquere. Tenentur enim illi ex officio servare justitiam distributivam, ut quantum fieri potest pagi in quos milites sunt distribuendi æqualiter graventur: quando autem pagos aliquos acceptâ pecuniâ oneri communi subducunt, necesse est reliquos majori militum numero gravari: quod omnino iniquum est, nisi pecuniam illam in ipsorum onere levando insumant.

QUÆSTIO VII.

AN, & quomodo militibus, & alijs castra iusta sequentibus, licita sit pabulatio in terra non hostili.

Respondeo, & dico primò, licitam non esse pabulationem in terris amicorum, aut subditorum Regis, si satis pabuli ad castra advehatur, vel possit pretio comparari. Quia non videtur miles plus juris habere ad aliena pascua, quam ad alienum gregem, panem, aut frumentum, quæ nequit in hoc casu sibi justè usurpare: & ita docet Lessius in posthumis v. Bellum p. 150.

Dico secundò, Si pabulum sufficiens non advehatur, nec possit per inopiam pretio comparari, tunc locum habet doctrina de gravi aut extrema necessitate, in qua censeri debent pabula esse communia: sic tamen ut illi qui præ ceteris passus fuisset enorme damnum facienda sit compensatio, sicut fieri solet in rebus alijs magni pretij in extrema necessitate acceptis.

Sunt tamen qui existimant ex consuetudine communi receptam esse militum in Castris liberam pabulationem, tanquam onus commune prædiorum, quando pro utilitate Provinciæ bellum geritur: Et æquum esse ut divites quorum sunt prædia hoc onus sustineant, cum ex prædijs suis magna emolumenta alijs temporibus percipiant: Sicut rhedis, fericis vestibus, & alijs quæ in usu divitum potissimum versantur, iusta aliquando vectigalia imponuntur, quæ ipsi præ alijs facile possunt sustinere.

Propter hanc rationem & consuetudinem, si verè subsit, non audet Lessius supra, condemnare liberam illam pabulandi facultatem, si a Principe positivè permittatur, & pauperibus, si inde grave damnum passi fuerint, compensatio præstetur. Nam horum aliquos præ alijs enormiter gravare nec ipsi principi licitum, cum in oneribus imponendis teneatur servare justitiam distributivam. An autem Principes talem potestatem pabulandi fecerint, facti quæstio est. Præsumptio aliqua in oppositum esse potest, quod permittant Magistratibus contra huiusmodi pabulatores potestatem ordinariam exercere: nec audeant viri magis

gis probi præsente Domino absque aliqua compensatione hanc libertatem sibi vindicare.

QUÆSTIO VIII.

AN Missionario Navali licitum sit aliquando in ipsa navi celebrare, etiam dum actu navigatur?

Negant passim plurimi quos refert, & sequitur *Vasquez disp.* 232 *cap.* 3. *num.* 4. *Suarez disp.* 81. *sect.* 2. *Bonacina disp.* 4. *quæst. ult. puncto* 9, *Gavantus in Rubric. Missal. part.* 1. *tit.* 20. *alique.*

Respondeo tamen cum multis & probatis Theologis, id in utroque casu propositio licitum esse, quando non adest morale periculum, ne Calix navis agitatione effundatur, quale periculum in navibus præsertim grandioribus sæpius abesse multorum experientia testatur. Cum igitur talis celebratio nullo speciali iure prohibeatur, nulla adfertur sufficiens ratio cur occurrente causâ idoneâ omitti debeat. Causas autem idoneas recenset *Leander de Sacrif. Missæ tract.* 8. *disp* 7. *q.* 18. præceptum in Dominicis & Festis audiendi Missam: communicandi in Paschate: accipiendi Viaticum in mortis articulo. Possunt & aliæ causæ occurrere, nec video cur non possit aliquando sufficere singulare desiderium, & solatium vectorum, præsertim in diuturna navigatione. Hanc sententiam fusè defendit *Card. Lugo disp.* 20. *sect.* 4. *& Granadus tract.* 14. *disp.* 13. *n.* 2. *Fagundez præc.* 1. *lib.* 3. *cap.* 10. *Hurtadus disp.* 4. *diffic.* 6. *Layman de Sacrif. Mis. cap.* 5. *n.* 6. *& plures alij.*

Quæritur 2. An liceat in navigijs aut triremibus sacram Eucharistiam permanenter servare? Negant id licere plerique Authores qui nolunt licitum esse in navibus celebrare, ut *Henriquez lib.* 9. *cap.* 27.

Sed respondeo cum pluribus, id omnino permitti, ubi in navigio reperitur locus decens, & à turba nautica satis separatus in quo S. Hostia servari possit. Quia id minus habet difficultatis quàm Missæ celebratio, quam ostendimus à probatis Authoribus admitti, & potest aliquando peculiaris usus, & necessitas ægrorum id postulare. Et quidem olim navigantes sacram Eucharistiam secum deferre consuevisse refert D. Ambrosius & Metaphastes, ut admittit *Henriquez* supra citatus, nec hodie extat præceptum id prohibens, modò indecentia & irreverentia caveatur: idque disertè tradit *Leander à SS. Sacramento de Sacrif. Missæ tract.* 8. *disp.* 7. *q.* 19. *& Granadus supra num.* 7. *alique.*

Quæritur 3. An licitum sit etiam in littore aram erigere, & Missam celebrare pro nautis & navigantibus, & in Castris pro militibus?

Respondeo, id licere dummodò habeatur altare portatile, & reliqua ad celebrationem requisita. Posse autem dictis locis celebrari, ut die festo Missa audiatur, docet *Henriquez, Sà, Hurtado, Lugo alique*, apud *Leandrum supra quæst.* 16.

Quæritur 4. An si contingat ibi, aut etiam alibi, post inceptum Sacrum lumen extingui, nec aliud commodè inveniri, possit Sacerdos

fine

sine lumine Sacrum continuare & perficere? Negat *Fagundez cap. 22 num. 19.* nisi extinctum fuerit lumen post consecrationem.

Respondeo, probabilius videri posse Missam continuari in prædicto casu, etiamsi lumen extinctum fuerit post Offertorium ante Consecrationem, quia jam oblata sunt ea, quæ postea erunt consecranda, nec potest tunc sine aliorum incommodo consecratio, & Sacrum omitti. Ita *Leander* supra, citans pro hac sententia *Card. Lugo hic disp. 20. num. 77.*

PRAX-

PRAXIS VARIA

Ad brevem facilemque Directionem Confessarij, & Dispositionem Pœnitentis.

§. 1. *Observanda Confessario in principio, & decursu Confessionis.*

PRimò, Impertit pœnitenti hanc benedictionem: *Dominus sit in corde tuo, & in labijs tuis, ut dignè, & contritè confitearis peccata tua in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti, Amen.* Postea, si Pœnitens hæreat, animet illum benignè, ut incipiat fidenter soli Deo, & suo Patri spirituali proferre omnia peccata quæ memoriæ occurrunt; & incipientem, sine causa non facile interrumpat.

Si advertat Pœnitentem non satis posse se explicare, interroget illum cautè ex præceptis decalogi, vel de aliquibus peccatis quæ ipsius personam maximè concernunt. Quando etiam pœnitens non satis exprimit circumstantias mutantes speciem v.g quod persona quam carnaliter cognovit fuerit coniugata: vel quando non exponit numerum graviorum peccatorum, tenetur Confessarius de his pœnitentem interrogare. Quod si ob diuturnitatem temporis, & lapsuum frequentiam nequeat pœnitens certum peccatorum numerum determinare, ut sæpe contingit in delectatione morosa, pravis desiderijs, consuetudine jurandi, interrogari poterit, à quanto tempore, est confessus, & ab illo tempore quoties singulis septimanis, aut singulis diebus solitus fuerit labi in illud peccatum, & ex his quantum fert memoria expositis, poterit Confessarius conjecturam sufficientem facere de frequentia & numero lapsuum à postrema confessione.

2. Dum pœnitens narrat superflua, aut suas querelas, aut negotia domestica, aut res alienas ad propria peccata non pertinentes, Confessarius peritè sermonem divertat, v.g. dicendo, satis intellexi, quid meministi circa peccatum detractionis, verba contumeliosa, aut aliud peccatum pro qualitate personæ.

3. Si interrogandus sit in materia luxuriæ, utendum verbis honestis ac pudicis, paulatim à cogitationibus ad verba, à verbis ad actus progrediendo, ne Pœnitentes ex Confessario ea peccata discant, quæ antea ignorarunt.

4. Quando aliquid occurrit grave & reprehensione dignum, confitentem non statim arguat, nec signum præbeat admirationis, antequam confessio absoluatur, ne Pœnitens turbatus, aut territus reliqua peccata sileat.

5. Si Pœnitens absque necessitate attingat graviora aliorum peccata, diserte illum moneat, ut ista sileat, & sua tantum peccata exponat.

6. Si

6. Si quis confitendo ostendat se habere notitiam alicuius peccati, ex quo imminet grave damnum alicui communitati, caveat confitentem absoluere, nisi statuat congruo modo efficere, ut res ea reveletur superioribus, quibus incumbit communitatis periculo prospicere: quærendus tamen est modus quo sic fiat, ut non cedat in perniciem pænitentis.

7. Quando narratur peccatum quod constat esse reservatum, à quo Confessarius per se nequit absoluere, monendus est pænitens ut ibi sistat, donec vel pænitens, vel potius ipse Confessarius ad superiorem pro facultate recurrat, tacito tamen pænitentis nomine, nisi malit alteri habenti potestatem iterum confiteri.

8. Quando, ob stupiditatem pænitentis, non potest ab eo extorquere idoneam materiam absolutionis per interrogationes ordinarias de mendacio, detractione, ira inordinata, distractione voluntaria, verbis otiosis &c. Interrogari ulterius potest, an saltem voluerit aliquid horum committere, etsi peccatum externum non posuerit. An egerit aliquid contra remorsum conscientiæ, putando, aut dubitando, aliquid esse peccatum, quod verè non fuit. An saltem sine causa exposuerit se periculo committendi certum aliquod peccatum. Vel, an fuerit causa cur alij rem prohibitam fecerint; aut aliquid omiserint ad quod tenebantur, quod facile in parentibus locum habet, non monendo sui officij filios, famulos, aut alios suæ curæ commissos. Quod si de nullo etiam horum se accusent, iubendi sunt ut aliquod saltem peccatum exponant quod meminerunt aliquando in totius vitæ decursu à se commissum: ac demum monendi, ut quantum fieri potest in futurum melius instructi ad confessionem accedant.

§. 2. *Observanda à Confessario post Confessionem.*

1. POstquam pænitentis confessionem integram patienter audiuit, injungat salutarem pænitentiam ante absolutionem, quamvis etiam ob aliquam causam, aut oblivionem, post absolutionem injungi possit. Forma autem integra Absolutionis superius exprimitur in *part. 3. tract. 3. cap. 9.* ubi traditur Forma Hæreticos reconciliandi.

2. Quamvis pro satisfactione peccatorum quævis opera bona sint idonea: illa tamen ad tria potissimum capita reducuntur. Nempe ad Iejunium, Orationem, & Eleemosynam. Ad *Iejunium* spectat quævis carnis afflictatio, per cilicia, flagella, vigilias, cubationem in terra, peregrinationem, tolerationem liberam iniuriæ, aut contumeliæ, &c. *Orationis* nomine non solum intelligitur vocalis recitatio, sed etiam mentalis meditatio, lectio spiritualis, frequentatio Missæ, psalmodiæ, concionis, aut Sacramenti alicujus perceptio. *Eleemosyna* comprehendit omnia opera misericordiæ tam corporalia, quam spiritualia, ut curare infirmos, visitare hospitalia, excipere peregrinos, docere ignorantes, corrigere errantes aut peccantes, & id genus alia. Ex his eliget Confessarius pænitentiam pro gravitate peccati, quæ simul sit medicinalis, ad curandum animæ morbos, & præcavendum lapsum in futu-

futura peccata, verbi gratia, jejunium lubricis, eleemosynam auaris imponendo, habitâ ratione virium, sexus, ætatis, & oportunitatis sui pœnitentis. In his imponendis, uti cavendum est à nimio rigore quæ a confessione deterreat, ita ex altera parte videndum ne declinet ad nimiam lenitatem, aut laxitatem, levia quædam opera pro gravissimis delictis imponendo, ut monet Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 8. *de Sacram. Pœnit.* Quænam censeatur pœnitentia peccato mortali proportionata, diximus supra de satisfactione Sacramentali *part.* 3. *tr.* 3. *cap* 5. *in fine.*

3. Expedit aliquando injungere opera quædam leviora, quæ gravioribus æquivalent quando sunt diuturna, ut quotidie dum surgit attentè cogitare de morte necessariò ventura, aut de æternitate pœnarum pro unico mortali, aut terram aliquoties osculari, aut nudis genibus, aut extensis brachijs assiduò vesperi recitare orationem Dominicam, aut aliquem psalmum, aut alias preces, quæ incutiant horrorem illius peccati cui pœnitens est obnoxius.

4. Si pœnitens recuset pœnitentiam idoneam, aut suæ emendationi necessariam, neganda est ipsi absolutio, quia per hoc ostendit se ad illam nondum esse satis dispositum.

5. Nunquam absoluat à peccatis, sub aliqua conditione de futuro, ut, si dederis talem eleemosynam, si petieris ab alio veniam, quia talis absolutio nec licita, nec valida est. Quando verò dubitaret confessarius, an aliquis puer, aut etiam adultus in articulo mortis habeat in præsenti usum rationis, aut dispositionem requisitam, potest illum absoluere, retentâ saltem in mente hac conditione, si es capax, ego te absoluo &c.

6. Potest etiam aliquando utiliter absolutio ad tempus suspendi, præsertim cum recidivis, cum tepidis, cum remanentibus in occasione proxima peccati, cum retinentibus adhuc bona aliena: imo debet illis differri absolutio, si post emendationem, aut restitutionem bis, terue promissam, confessarium fefellerint: nisi contingat iam longè aliud, & planè extraordinarium emendationis signum ac propositum adferri, iuxta ea quæ supra tradidimus de absolutione Sacramentali *part.* 3. *tract.* 2. *cap.* 3. *& alibi.*

7. Consuetudinarius, sive qui sæpius assuevit in idem peccatum labi, si jam primum tibi confiteatur, & sincerè asserat se esse contritum, & proponere emendationem, absolui poterit, neque necesse est ipsius absolutionem in futurum differri donec constet secutam esse consuetudinis emendationem. Nec audienda est contra hanc praxim Methodus nova paucorum, falso fundamento innixa, quod nempe sincera peccatoris conversio non soleat esse repentina; quibus refragatur frequens experientia, de qua alibi.

8. Etsi talem pœnitentem absoluerit, expedit aliquando ipsi suadere, ut pro ea vice ad sacram synaxim non accedat, ut augeat in eo reverentiam erga illud Sacramentum, & horrorem sui peccati, & majorem præparationem in sequentem confessionem.

9. Valdè consultum est, ut sigillum confessionis securius servetur, de

pœni-

pœnitentis vitijs, aut etiam virtutibus, nunquam apud alios mentionem facere, ne dum unum laudat, videatur alium vituperare.

Si debeat de peccato in confessione audito consilium ab alio petere, expedit tantùm generatim proponere, quid agendum foret si talis casus accideret.

10. Si advertat se pœnitentem malè absolutum dimisisse sive defectu potestatis absoluendi à certo peccato, sive quia malum consilium dedit, sive quia non obligavit ad restitutionem in præjudicium tertij, non debet illum postea monere, nisi forte prius postulet & obtineat à pœnitente facultatem aliquid sibi de præterita confessione judicandi. De his plura superius in tract. 3. cap. 4. de sigillo Sacramentali.

§. 3. *Modus iuvandi Rudes, & pueros.*

PRimò, Interrogando explorabit, an sciant mysteria fidei necessaria, & præcepta Decalogi, ac Ecclesiæ. Si ignorent, quantum potest doceat, vel ad alium instructorem dirigat.

2. Dum hærent quasi muti, & nulla peccata exponunt, interroget primò, quæ sunt communia ex præceptis decalogi, aut de mendacio, maledictis, & detractione, & alijs supra in praxi agendorum in ipsa confessione n. 8.

3. Doceat eos breviter quomodo debeant orare mane ac vesperi, & conscientiam examinare de cogitationibus, verbis, & operibus.

4. Moneat peccata quæ occurrunt non esse reticenda ex pudore, & Confessarium non posse de illis loqui, & confessionem non profuturam si sponte peccata occultentur.

5. Conetur pueris imprimere horrorem peccati, quia nempe reddit animam turpem & deformem instar dæmonis, gratia vero reddit speciosam instar angeli: 2. incutiat illis timorem Dei, instar solis ubique præsentis, & malas cogitationes videntis, & igne æterno punientis. Sed qui è contra pios, ac probos instar parentis amat, & stolâ gloriæ, & dulcedine æternâ in cælesti paradiso perfundit.

6. Denique doceat eos, ubi inobedientes parentibus, aut Magistris fuerunt, veniam ab illis postulare. Quia talia remedia pueris altius inhærent.

Motiva Varia

Disponentia ad summam Peccati Detestationem, Contritionem, & vitæ Emendationem.

COnsidera Dei Majestatem, potentiam, bonitatem, ac dignitatem infinitam, per Peccatum læsam, spretam, & contemptam. Et tamen summâ benignitate ad nos clamat, *Nolo mortem Peccatoris, sed magis ut convertatur, & vivat.* Quis Rex aut Princeps subditum rebellem, & læsæ Majestatis reum tam benignè ad veniam admitteret?

Pecca-

Peccatum quippe mortiferum, est aversio à Deo summo, æterno, & infinito Bono, simulque conversio ad Creaturam in se vilem, & infinitè à Deo distantem, adeoque peccatum summum est malorum quod homini potest accidere.

Peccatum est animæ nostræ lethale Venenum, quod dæmon propinat quasi in pateris aureis, ne illius malitia, & damna ex eo secutura nobis appareant.

Peccatum est horrenda Catena, & compedes, quibus anima constricta in barathri profundum pertrahitur.

Peccatum est nefaria Proditio, quam homo rebellis machinatur adversus legitimum suum Regem ac Dominum, quasi claves civitatis, id est, animæ suæ possessionem tradens dæmoni hosti capitalissimo.

Peccatum est grave Pondus, quod nec cælum retinere, nec terra potest, sed infra terram ad abyssum tartari cum peccatore descendit.

Peccatum constituit nos desertores Dei, ac Salvatoris nostri, cui datam in Baptismo fidem, & obedientiam per peccatum violamus.

Imo peccatum, teste Apostolo, Filium Dei conculcat, & Sanguinem testamenti pollutum ducit, & Spiritui gratiæ contumeliam facit.

Peccatum tristissimo nos Exilio in perpetuum mulctat, dum à patriis paradisi sedibus in profundissima inferorum relegat: amissâ namque Dei gratâ, simul perijt hæreditarium ius regni cælestis.

Peccatum est fœdissima animæ Lepra: nam quemadmodum morbus lepræ corporibus adimit omnem speciem, robur, & vigorem; ita peccatum omni pulchritudine animam privat, & omne virtutum robur elidit.

Peccatum omnia bonorum operum Merita destruit ac dissipat, quantumvis vita sanctissimè acta, & omni virtutum genere cumulata fuerit: Efficit quoque ut nihil eorum quæ agis in statu peccati per se conducat ad præmium vitæ æternæ: Ad hæc, privat nos Communione bonorum operum quæ in Commune fiunt ab Ecclesia Catholica dum in illo statu versamur.

Peccatum exterminat ab anima certo modo Sanctissimam Trinitatem, Patrem, Filium, & Spiritũ Sanctum; in cuius locum malum Dæmonem, generis nostri hostem teterrimum admittit.

Peccatum animæ pacem intercipit, luctam cum Deo & ratione inducit, conscientiam mille modis perturbat, angores ac solicitudines continenter objicit, quibus eorum animi noctes atque dies exeduntur, qui sibi malè conscij meritas peccati pœnas semper ante oculos habent.

Quid plura animi & corporis damna proponam? Peccatum si inveteratum fuerit, præcipitat animam tanta vi in miseriarum omnium pelagum, ut jam tradatur in reprobum sensum, qui cumulus est omnium malorum.

Peccatum sæpe corpora sana, & robusta dejicit, ut tarda fiant, segnia, deformia, & inepta honestis exercitationibus, ut vitam trahant brutis simillimam.

Peccatum potentissimos quosque magnitudine & honoribus sæpius

exuit; æquissimum quippe est, ut qui divinis honoribus tantum derogarunt, ipsi quoque vicissim jacturam similem faciant; quod Saülis, & tot Regum exemplis Scriptura confirmat.

Peccatum aufert lætitiam cordis, quæ est vita hominis, inquit sapiens: inferit autem angores, ac tristitiam quæ exsiccat ossa, itàque vitam insuavem, ac mortis instar facit.

Peccatum sæpe justo Dei iudicio mortem accelerat, & in visceribus nostris, nobis insciis, colligit tabem ac perniciem. Ex quo factum est, ut plures, malefactis ad extremum id exigentibus, morte repentinâ sint extincti, atque ultricibus inferorum flammis addicti.

Tanta sunt peccati damna, & tanta malitia contra divinam bonitatem, ut iustissimum sit illud dictum S. Anselmi Archiepiscopi Cantuariensis: Si hinc Peccati horrorem sine pœna, & inde Inferni dolorem sine culpa, mihi propositum cernerem, necessitas autem imponeretur alterutrum deligendi: mallem, inquit, purus à peccato & innocens gehennam intrare, quàm peccati sorde pollutus Cælorum regna tenere, *lib. de beatitudine c.* 190. Idem constat de S. Edmundo Archiepiscopo itidem Cantuariensi, cuius ea vox erat; Mallem insilire in rogum ardentissimum, quam peccatum ullum sciens admittere in Deum meum. S. Ludovicus Rex Gallorum, ab ineunte ætate hoc sibi meritò semper persuasum habebat, Potius mori, quam peccare.

Cum peccatum sit tot rationibus supra quam dici, aut credi possit detestandum, ac reformidandum, extremæ sanè dementiæ est, vel momento temporis, in statu tam periculoso permanere, hoc est, in separatione à Deo, in faucibus Dæmonis, inportis Inferni, in medijs malorum immensorum agminibus, inter mille discrimina damnationis æternæ.

Hinc ulterius patet, quam ingens sit utilitas Confessionis, & seriæ Pœnitentiæ. Primò, Quia hæc adfert Remissionem omnium peccatorum, etiam gravissimorum. Secundò, Aufert reatum & debitum pœnarum æternarum, & sæpe pœnarum temporalium, quas Deus peccatoribus in hac vita infligit. Tertiò, Causat Revivisccntiam omnium bonorum operum, & meritorum, quæ prius in statu gratiæ facta, per secutum peccatum mortale sine pœnitentia in perpetuum extincta fuissent. Quartò, Restituit conscientiæ pacem & serenitatem per peccata ablatam, cum magna, & sæpe valdè sensibili animi consolatione. Quintò, Contra futura peccata, & tentationes, acquirit novum auxilium gratiæ divinæ, & singularem Dei in ceteris protectionem. Denique reparat omnia peccati damna superius memorata, & restituit statum gratiæ, quod quia summum est, & nunquam satis æstimabile hominis bonum, illius utilitatem ac dignitatem paucis punctis exponam, ut clarius appareat quanti momenti sit statum illum per Pœnitentiam acquirere, & acquisitum inviolabiliter retinere.

Quam

Quam ingentis momenti sit Status Gratiæ.

STatus gratiæ est Pignus vitæ beatæ & immortalis; quinimo initium ac radix cælestis gloriæ.

Gratia illa est Thesaurus electorum, & fons omnium cælestium bonorum

Gratia est magnæ Reginæ vestitus deauratus, & prima stola gloriæ ab ipso Spiritu Sancto elaborata per quam anima tam formosa, tamque gratiosa ante oculos Dei statuitur, ut eam in filiam adopter.

Gratia tantum bonum est, tantus honor, tanta dignitas, ut omnia id genus bona huius vitæ infinitè superet: adeò ut omnis boni ac felicitatis seminarium censeri debeat.

Gratia namque arctissimè hominem Deo devincit, astringit, & unit, ut quasi unus cum Deo efficiatur, ut loquitur Apostolus.

Gratia animam constituit Christi sponsam, Patris æterni filiam amantissimam, & templum augustissimum Spiritus Sancti.

Gratia regni æterni participem facit, & (quod consequens est) socium, contubernalem, ac fratrem dulcissimum omnium Sanctorum, & Angelorum.

Gratia sanctificans liberat animam à culpis quas contraxit, eamque penitus reconciliat Deo.

Gratia Deum homini demeretur, operibusque nostris vitam æternam promerendi vim tribuit; ac demum merita omnia peccatis deperdita restituit.

Gratia effrenes animi motus affectusque cohibet, & concupiscentias tyrannidum moderatur ac mitigat.

Gratia erigit animum ut cuncta caduca despiciat, neque extollatur fortuitis, neque frangatur adversis, & ut illi vera sit voluptas, mundi voluptates contemnere.

Gratia virtutes omnes ac dona Spiritus Sancti menti inserit, & inserta custodit; humilitatem nimirum, prudentiam, fortitudinem, temperantiam, castitatem, aliosque habitus bonos, tanquam pretiosissimum animi thesaurum tueri solet.

Denique, quod caput est, gratia Deum ipsum in homine hospitio recipit, ac conservat, quam suâ præsentiâ consolatur, quam defendit, quam gubernat, quam dirigit ad cælestem patriam, in qua cum dilecto Sponso pascitur, in qua triumphat, in qua beatè conquiescit per omnem æternitatem.

Remedia & documenta contra singula peccata in particulari.

Remedia contra vitium Superbiæ.

1. HAbeat Confessarius in promptu pro singulis vitijs brevem & acutam sententiam, quæ instar spiculi memoriæ Pœnitentis inhæreat.

2. Ostendat quomodo Superbia reddat quemvis odibilem Deo, & simul hominibus: humilitas verò faciat omnibus amabilem: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Iacobi 4.

3. Homo superbus, qui alios contemnit, aut qui quærit ubique suam laudem, privat se merito bonorum operum, & Deus immittit illi miserias quibus humiliatur, ipso Christo id attestante Matthæi 23. *Qui se exaltat humiliabitur*, & è contra, *qui se humiliat exaltabitur.*

4. Exempla humilitatis in Sanctis, & in Christo, qui dicit Matthæi. 11. *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.*

5. Pro Remedio superbiæ suadeat pœnitenti, libenter & frequenter agere cum pauperioribus, invisere hospitalia, aut alios infirmos, privatim osculari terram, cogitando se terram esse, & in pulverem brevi reversurum.

6. Fugiat adulatores: suas laudes non commemoret, nec ostendat se libenter eas audire, sed dicat cum Regio propheta psalmo 113. *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Exempla vim dictæ divinæ in superbos vide infra in Apparatu, V. *Superbia.*

§. 4. *Documenta & remedia contra Avaritiam.*

1. INculcet pœnitenti dictum Apostoli, ad Timot. 6. *Radix omnium malorum est cupiditas.* Ex illa oriuntur istæ lites, rixæ, odia, quæ animum assiduò turbant, & à Deo avertunt, nisi illa cupiditas tandem eradicetur.

2. Consideret vitæ brevitatem: Pro brevi via non est opus magno viatico.

3. Tempus esse ut incipiat thesaurum suum præmittere in cælum, ubi sperat in æternum habitare, monente Christo Matth. 6. *Thesaurizate vobis thesauros in cælo, quo fur non appropiat.*

4. Præmium eorum qui commutant avaritiam in spiritum veræ paupertatis, & contemptum divitiarum: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.*

5. Ut abjectâ cupiditate nimiâ, confidat divino promisso Matth. 6. *Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia adjicientur vobis.*

6. Expedit vitio avaritiæ laborantibus pro pœnitentia injungere primò, paruas Eleemosynas, postea maiores, donec usu elargiendi incipiat,

piat conuelli radix tenaciſſima cupiditatis & avaritiæ. Hac avulsâ animus ad bonorum æternorum cupiditatem alliciendus, nam facile nobis *ſordet terra, dum cælum aſpicimus.*

§. 5. *Remedia præſcribenda contra peccata Luxuriæ.*

1. MOneat pœnitentem luxuriæ deditum, ut ſæpe expendat hanc ſententiam. *Momentaneum eſt quod delectat, æternum quod cruciat.* Et ſeriò conferat turpitudinem, pudorem, & triſtitiam quæ conſequitur actum luxurioſum etiam in hac vita, & multò magis in futura, cum breviſſima ſenſus titillatione, quæ ſtatim evaneſcit inſtar fulguris, nihil homini relinquens, niſi neceſſitatem vel ſeriò pœnitendi, vel in æternum ardendi.

2. Iniungat ut frequenter & devotè poſtulet à Deo donum continentiæ: nam ut dicitur ſapientiæ 8. *Nemo poteſt eſſe continens, niſi Deus dederit.* Promittit autem Chriſtus Matth. 17. *Patrem cæleſtem daturum ſpiritum bonum petentibus ſe.*

3. Adiungat orationi aliquas corporis afflictationes, jejunia, aut vigilias. Quia, *hoc genus dæmoniorum non ejicitur niſi per orationem & jejunium.* Lucæ 11.

4. Valet etiam plurimum frequens uſus confeſſionis, & euchariſtiæ, qui poſſit in partem pœnitentiæ imponi.

5. Doceat vitare occaſiones luxuriæ, ut eſt fuga perſonarum quas ſentit ſibi periculoſas: item laſcivos aſpectus, verba, libros, & ſociorum ſermones impuros. Nam præcipuum luxuriæ remedium in fuga conſiſtit, monente Apoſtolo 1. ad Cor. 6. *Fugite fornicationem.*

6. Caveat à gula, & otio, honeſto ſemper exercitio animum occupando. *Multam enim malitiam docuit otioſitas.* Eccl. 33.

7. Proponat denique præmium caſtis in cælo paratum, Matth. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Et oblectationem quam etiam in hac vita poſſunt habere in caſta & pura conſcientia, quæ eſt, *Pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum,* teſte Apoſtolo ad Philip. 4.

Remedia contra Odium, Invidiam, & Iram.

1. COnſideret neceſſitatem tandem deponendi odium erga proximum. Quia apertè pronunciat Chriſtus Matth. 6. Deum non dimittere peccata, *niſi dimittenti ex corde proximo ſuo.*

2. Vindictam iniuriæ Deo relinquendam, qui ſuo tempore illam infliget. *Mihi vindictam, & ego retribuam.* Deut. 32.

3. Cogitet quoties Deus ipſi ſua delicta remiſerit: nonne decet in illius gratiam fratri ſuo ignoſcere? *Serve nequam omne debitum dimiſi tibi, nonne decebat & te miſereri conſervi tui?*

4. Proponat exemplum Chriſti, qui in Cruce oravit pro iniquiſſimis crucifixoribus dixit, *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt.*

5. Advertat *Invidiam* ipſi homini invido maximè nocere, dum de alieno bono dolet & triſtatur, Proverb. 14. *Putredo oſſium invidia.* Eſt inſtar

instar vermis ac tineæ, quæ invidum intus rodit & consumit, & absque alia utilitate.

6. Remedia denique odij, uti & *Iracundiæ* hæc sunt. Silere quamdiu te ira commotum sentis, nec respondere nisi quando potes vultum & verba ad benignitatem componere: Quia, *Responsio mollis frangit iram.* Proverb. 15.

Cavere occasiones altercandi, non facile alijs contradicere. Injungere sibi pro mulcta, ut quoties alium per iram offendit, det aliquam eleemosynam, vel ab offenso ante vesperam veniam petat. *Sol non occidat super iracundiam vestram.* ad Ephes. 4.

Remedia Acediæ & Tepiditatis.

HÆc acedia consistit in quodam animi tædio, per quod omittuntur opera pietatis, aut certè non nisi imperfectè cum animi tristitia ac tepore peraguntur,

1. Consideret talis vivâ fide, nihil se habiturum in altera vita, nisi quod in hac vita pro Deo operatus fuerit: *Ecce homo, & opera eius.*

2. Reflectat quo modo homines pro modico huius vitæ lucro, honore, aut voluptate, nulli labori parcant; *Et illi quidem ut corruptibilem coronam obtineant, nos autem incorruptam.*

3. Expendat quantos labores ac pœnas subierint Martyres ac Confessores pro Dei gloria, & vita æterna, quæ ipsi non est minus necessaria. Videat continuam pœnitentiam, & patientiam, quam pro sua salute ultro subeunt tot viri Religiosi, ac devoti, etiam imbecillioris sexus, & ætatis. Vel si sit Religiosus, conjiciat oculos in alios fervidiores, & suos confratres, qui magno zelo & labore in arduis missionibus ac periculis versantur. Et dicat sibi cum S. Augustino, *Non potes quod illi, & illi?*

4. Postquam hæc seriò expenderit, prosternat se coram Deo in oratione, & ostendat illi suam miseriam, humiliter rogando ut hanc tepiditatem ac spiritualem tristitiam à se depellat: iuxta consilium Apostoli Iacobi cap. 5. *Tristatur aliquis vestrum, oret.*

6. Proderit etiam contra acediam, opera pia subinde variare, ut modo oret, modò legat, modo visitet Ven. Sacramentum; hæc enim varietas plurimum iuvat, ut superetur tædium, & incipiat animus pietatis exercitijs magis delectari. Moneat etiam ut ad fonam horologij cogitet, *Tempus suum esse breve*, & se temporis rationem Deo redditurum.

Praxis integra reconciliandi Hæreticos tradita est supra part. 3. tract. 3. cap. 9. pag 371.

Praxis etiam Assistendi ægris ac moribundis, eosque per omnia ritè disponendi, habetur in fine Apparatus sequentis. Uti & Diarium Meditationum pro ipso Sacerdote ad Functiones sacras debita cum cura & pietate exercendas. Quid enim prodest homini si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur. Soli igitur Deo honor & gloria.

FINIS.

Index

INDEX
RERVM

Hujus Operis, Ordine alphabetico per Paginas notatus.

A.

Absolutio Sacramentalis, & peccatorum confessio à Christo instituta ostenditur, Pagina 122
Ad absoluendum quæ iurisdictio, quæ approbatio requisita. pag. 325. *& seqq.*
Absolutionis impedimenta per Reservationem, Censuram &c. 331.
Absolutionis dilatio non recta. 233
Absolutio Consuetudinaryi, an, & quomodo differenda. 288. *&c.*
Absoluendi variæ Facultates in Missionibus, & extra Missiones. 340. *&c.*
Absolutionis forma integra exprimitur, etiam à Censuris. 374
Absoluendi & reconciliandi Hæreticos praxis, & professio fidei. 371. *& seq.*
De Abstinentia à cibis vetitis inter hæreticos resolutiones variæ. 494
Advocatus & Iudex quid possit in opinione probabili. 258
Æquivocatio in fide. 484
Affinitas, vide Matrimonium.
Anabaptistarum ac Mennistarum errores. pag. 160. *Ex Anabaptistis quænam Sectæ pullularunt.* 146
Analysis Fidei deducitur, 13
Andreæ Sall apostatæ fatua Conclusio, & status animæ miserandus. 157
P. *Antonij Terilli Opus solidissimum nimis iniquè tractat Iacobus à Sancto Dominico.* 507
Antonij Egani apostatæ Impostura contra Missionarios Apostolicos refutatæ 155.
Apostatis non fidendum, nec à Sectarijs ad quos confugiunt. 157
Apostatæ status infelix graphicè descriptus. 158
Approbatio Confessarij, qualis requiratur. pag. 329. *Eius formula.* 330
Quid si Approbatio negetur Sacerdoti Regulari manifestè idoneo. 291
Quid de approbato in una diœcesi, quoad alias in quibus non est approbatus. ibid. *An ab Ordinario absolutè approbatus, possit à successore revocari ad novum examen, aut approbatio suspendi.* 315
Articulos fidei dividentes in Essentiales & Accidentales erroris convincuntur. 20. *Nec in Essentialibus ipsi conveniunt.* 21
Astutia & artes variæ Novatorum. 138
Attentio interna an necessaria ut satisfiat præcepto de Horis canonicis. 278. *V. Horæ Canonicæ.*

Attri-

Attributa divina, & veracitas in revelando demonstrantur. 14. & 16
De Attritione concepta ex metu Gehennæ, Status controversiæ, & Scriptores utriusque partis. 295. *An possit excludere voluntatem peccandi, & esse actus bonus &c.* 296. *An actus omnis bonus debeat esse ex motivo charitatis. ibid. An tutius sit in hoc affirmativam docere.* 300
Ostenditur Attritionem prædictam sine Amore Dei sufficere in Sacramento Pœnitentiæ. 310. *Qui id docent male dicuntur inimici Charitatis.* 306
Avaritiæ remedia. 520

B.

Baianæ Propositiones, earumque censura in Diplomate Vrbani VIII. Pij V. &c. 237
Baptismi materia, forma, unitas. 383. *Quid de aqua alio corpore permixta, accidentaliter transmutata. &c.* 384
Aquæ quantitas requisita. 384
An hæretici nunc conversi debeant sub conditione rebaptizari: & de baptismo occulto prolis Anabaptistæ. 389
Dispositio adulti suscipientis baptismum. 390
Quis & qualis Minister Baptismi. 390. *An rebaptizandus infans quem obstetrix dixit se in necessitate baptizasse.* 391. *An possit infans ante partum baptizari.* 392
Ad Patrini munus in Baptismo quæ requirantur. 392. *An Catholicus possit admittere Patrinum hæreticum.* 393
An infans à Catholico possit tradi baptizandus Ministro hæretico, aut nomen ejus libro inscribendum, & casus alij. 508
Belli justitia si probabilis, si dubia an liceat militare. 509
Beneficiati quando obligentur ad Horas. 408. *Beneficium à Patrono hæretico.* 487
Blasphemia quid sit, quomodo committatur. 440. *quæ eius pœnæ. ibid.*
Bona ab hæreticis iniquè possessa quomodo emi possint. 484
Bulla integra Innocentij X. & Alexandri VII. contra Ianssenium 243. *Item Bulla contra Baium.* 238

C.

Calumniæ Novatorum de cultu Imaginum, Cruce, Ioanna Papissa, &c. 151. *&c.*
Canonicatus. V. Beneficium. Catholicus. V. Hæreticus.
De Charitate variæ propositiones proscriptæ referuntur. 225
Casus Reservati Episcopis. 324. *Pontifici.* 335. *&c.*
Castrensis Missionis casus varij. 507
Censura à quo possit ferri, & quo modo. 333. *Censuratæ propositiones. V. Bulla* 236. *Absolutio à censuris.* 339
De Cibis prohibitis, inter hæreticos casus varij. 494

Communio. V. Eucharistia.
Concilia Generalia & particularia, eorumque notitia. 86
Pertinentia ad Concilium Provinciale, & Diœcesanum. 88
Series omnium Conciliorum generalium. & gesta præcipua. 90
Concilia generalia Legitima. 90. *Illegitima.* 94. *Partim probata, partim improbata.* 95. *& speciatim de Conc. Basileensi.* 97
Concilium generale an sit supra Pontificem. 61
An definitiones Pontificiæ sine assensu Conc. Generalis sint infallibiles 64
Concioni an teneantur Parochiani interesse in Ecclesia Parochiali Dominicis ac Festis. 307, *Item Missæ.* 310
Confessionistæ hæretici qui, & quales. 148
Confessio Sacramentalis contra Sectarios. 122
Confessioni paschali an satisfiat apud Regulares. 313
Confessionis præceptum. 347. *Confessionis annuæ tempus.* 348
Quomodo hæreticus conversus horum omissionem exponet. 349
Integritas Confessionis, qualis, & quando requiratur. 349
Ad quid postea teneatur qui confessus est mortalia tantum confusè & genericè. 350. *Quomodo species & circumstantiæ, quomodo numerus ex præcepto exponendus.* 352
Quomodo actus merè interni. 353. *An & quomodo exponi debeant peccata dubia positivè, ibid. dubia negativè an necessario exponenda.* 293
Quid de eo qui iam communicaturus recordatur peccati mortalis per oblivionem inculpabilem in confessione omissi. 295
Confessio absentis, vel incarcerati per litteras. 355. *Quid de Confessione præsentis in scripto tradita, ob magnam verecundiam, eam voce exprimendi. ibid.*
Confessio quibus modis fiat invalida, quomodo iteranda, quando absolutio differenda. 356. 357.
De Sigillo Confessionis, quomodo, & quando obliget, 358. *&c.*
In Confessione pœnitentia qualis imponenda. V. Satisfactio. 362
Confessarij & Pœnitentis directiones practicæ. 513
De Christo, eiusque natura, persona, unione &c. variorum errores. 227. *De his doctrina Catholica.* 228
Confirmatio verum est Sacramentum 133. *Eius materia, forma, effectus subiectum capax.* 393. *Quis eius Minister.* 394. *An aliquando Abbas. ibid. Quæ Confirmationis cæremoniæ. ibid. Quanta obligatio Episcoporum eam conferendi. ibid. in fine,*
Constitutio Pontificia. V. Bulla. 243
Conscientia dubia, probabilis &c. 249. *& seq.*
Contractus quid, & quomodo sit validus aut licitus. 461
Contractus Donationis, Promissionis, Mutui, &c. 462. *&c.*
Controversiæ particulares modernæ, & Ianseniane. 99. *Methodus facilis in ijs decidendis. ibid.*

D.

Decalogi præcepta. V. Præceptum.
Deiparæ cultus & privilegia contra Monita Salutaria. 128
Delectatio. V. Luxuria. 416
Depositum, depositarius. 463
Desiderare, aut precari à Deo alterius mortem, aut morbum an unquam licitum. 279
Detractio. 479. *quando detractor à restitutione excusetur.* 481
Dilemmata decem Sectario insolubilia. 58
Discordiæ Sectarum modernarum. 149
Dispensatio. V. Facultas.
Disputatio cum Hæreticis ut licita. 497
Divinatio. V. Superstitio. 437
Dolor. V. Attritio.
Donatio quomodo valida. 402
In dubio circa legem. 250. *Circa debitum, solutionem, &c.* 252
Dubium à probabili quomodo distinguendum. pag. 254
Peccata negativè dubia an necessario in confess. exponenda. 293
Duellum, quomodo interdictum. 455. *in fine.*
Dux militum, lustratio cum fictis nominibus, pabulatio, &c. 107. *& seq.*

E.

Ebrietatem in alio procurare an licitum, ad evitandum malum aliquod maximum. 286
Ecclesia vera sola est Romana. 28
Sola ostendit doctrinam & potestatem à Christo deriuatam. 29. *Sola habet antiquitatem.* 30. *Et omnium Gentium consensum.* 32. *Et gloriam Miraculorum.* 36. *Et Regulam fidei infallibilem.* 39. *Et Iudicem Controversiarum.* 47
Si Ecclesia Romana non sit vera, nulla est in mundo. 33. *Perierunt in æternum omnes ante Lutherum per* 12. *sæcula.* 34
Eleemosyna in qua necessitate obliget. 218
Emptio, venditio quando licita, aut illicita. 463. *Quando Simoniaca.* 467
Episcoporum Casus reservati. 334. *Aliquorum in Missionibus facultates peculiares.* 340
Errores vulgi à vera Ecclesia retrahentes refelluntur. 136. *&c.*
Genius fallax Novatorum. 128
Errores particulares novarum Sectarum. 160
Eucharistia, & realis Christi præsentia defenditur. 115
Impanatio Lutherana refutatur. 118
In Consecratione quid statuatur vi verborum: quomodo Christus totus in toto: quomodo accidentia sine subiecto maneant, desinant. 395
Materia & forma Eucharistiæ, & intentio Sacerdotis. 396

Minister Eucharistiæ quis ordinarius, quis in Missionibus. 397
Quomodo administranda. 398
An Reus habeat asylum si confugiat ad portantem Eucharistiam publicè, vel etiam privatim. 398
Dispositio requisita in suscipiente Eucharistiam, quoad animam. 399. *Quoad Corpus, & jejunium.* 400
An laicus in periculo Hostiæ ab hæreticis rapiendæ, possit eam non ieiunus sumere, aut cum ea aufugere, aut in periculo mortis sibi ministrare. 400. *in fine. Sacrificium Missæ.* 402
Præceptum sumendi Eucharistiam quando detur. 401. *Modus ad viaticum ritè disponendi, vide in fine operis.*
Excommunicationes Pontifici reservatæ in Bulla Cœnæ, & alibi referuntur. 335. *&c.*
Extrema unctio. Vide Unctio. 413. *&c.*

F.

Facultates Missionum, pro Episcopis. 340. *Pro Vicarijs, & Superioribus Regularium, & alijs Missionarijs.* 342. *&c.*
Facultates Ordinariæ aliquorum Regularium explicatæ. 344
item, extraordinariæ. ibid.
Festorum observatio, etiam inter Hæreticos quæstiones variæ. 446
Fides sola non justificat sine bonis operibus. 101
De Fide, Spe, Charitate variorum errores, & propositiones censuratæ. 225
An homo in fide dubius pro hæretico habendus. 482
Professio fidei externa quando requiratur. 483. *Interrogato de fide silentium quando licitum.* 483. *Quando restrictio, aut æquivocatio.* 484
Qui Fidem exterius tantum ex metu negavit, an possit à quovis Confessario absolui. 492
Filiorum obligatio varia erga parentes, etiam hæreticos. 452
Furtum quid, quomodo, & quando committatur. 459
Per Furta modica summa notabilis quomodo obliget ad restitutionem. 283
Furtum in necessitate non extrema, an licitum. 284

G.

Gratia, & Liberum arbitrium: de his controversiæ Recentiores. 103. *Quomodo per Ianſenium exortæ.* 104, *Illius de Gratia &c. quinque Propositiones refutantur.* 105. *& seq.*
Gratia Actualis quid sit, & quotuplex. 196. *De ea errores Pelagij.* 197
Possibilis est status puræ naturæ sine gratia supernaturali. 198
Gratia merè sufficiens necessariò admittenda. 201
Datur Gratia sufficiens omnibus, etiam obduratis, excæcatis, & facientibus quod est in se viribus naturæ. 203
Sine Gratiæ adiutorio quid possint vires Naturæ, in servanda lege naturali, 206. *In*

In superandâ tentatione gravi, aut levi 207. *In exercendis Actibus moraliter bonis.* 208. *In eliciendo Amore Dei super omnia.* 209
De Gratia Efficaci, in quo consistat. 211. *De ea Variorum, & Modernorum sententiæ discutiuntur.* 212. *&c. nostra explicatur.* 215
De Gratia Habituali. 216. *Distinguitur ab omni actu iusti.* 217. *non tamen ab habitu Charitatis.* 217. *Stare nequit cum peccato mortali, etiam absolutè,* 218
Gratiæ status quanti momenti. 519
Græcorum Schisma, origo, & errores, qui & refelluntur. 165. *Falso iactant Calviniani & Lutherani suam Ecclesiam à Græcis approbari.* 166

H.

HÆres ad quæ teneatur &c. V. Testamentum. Homicidium, mutilatio 455
Hæreticos Ecclesiæ reconciliandi praxis, & forma integra. 371
Hæreticorum Modernorum in singulis Sectis dogmata particularia proponuntur. 160
Ab Hæreticis Lutheranis &c. varia Scripturæ loca fraudulenter depravata adferuntur. 144
Eorum Antilogiæ sive contradictiones. 146. *Sectarum modernarum inter se confusio, & discordia.* 147
Calumniæ contra Ecclesiam Romanam à modernis Hæreticis confictæ. 151
Apostatæ Egani, & Salli errores miserandi. 155. *&c.*
Inter Hæreticos usus carnium ut Catholico licitus. 484
Hæreticorum Templa, Conciones, Preces frequentare an & quando licitum. 485. *Item, officium æditui, aut organistæ in templis hæreticorum. ibid.*
Bona ab Hæreticis iniustè possessa quomodo possint emi 486
Ab Hæretico Patrono an possit accipi Beneficium Ecclesiasticum, & an pretium illi dari. 487
Quid agendum Catholico qui Bona Ecclesiastica ab hæreticis emit, aut hæreditate accepit. 493
Hæreticorum Libri quomodo possint legi, retineri, imprimi, vendi, &c. 487. *De illis Casus novem singulares resoluuntur.* 488 *& seq.*
Quid de Hæretico occulto, qui à nullo, potestatem habente, absolutionem obtinere potest. 493
Cum Hæreticis communicatio, casus varij, 495
Cum Hæreticis fidelitas in pactis ut servanda. 496
Cum Hæreticis disputatio an licita, & eius norma. 497
De educatione liberorum partim in hæresi, partim in Religione Catholica an pactum possit esse licitum. 498
Styli veteris usus inter hæreticos qualiter licitus. 499
Sponsalia & matrimonium Catholici cum Hæreticis, Parochi assistentia, Proclamationes, Benedictiones nuptiales, resolutiones variæ deducuntur à pagina. 500
Hæreticorum pœnæ quas per leges incurrunt. 505

Horæ canonicæ an requirant attentionem internam. 278
Ad Horas qui, & quantum teneantur. 406
Quomodo ab ijs excuset infirmitas carentia Breviarij periculum ab hæreticis, occupatio, dispensatio. 407
Quid de commutatione officij, interruptione, tempore, pronunciatione externa, distractione, evagatione. 407. 408
Quomodo, & quantum ad Horas teneantur Beneficiarij: & quâ viâ possit illis condonari fructuum restitutio. 408. *in fine.*

I.

Ianenij doctrina, & eius origo. 104. *Illius quinque Propositiones de Gratia, libertate, &c. exponuntur & refelluntur.* 105. *& seq. Constitutio Innoc. X. & Alex VII contra eundem. V. Bulla.*
Ieiunium Ecclesiasticum, quomodo obliget, quænam excusent, &c. 448
Quando obliget inter hæreticos resolutiones particulares. 494
Ignorantia invincibilis quomodo excuset. 247. *Ignorantia vincibilis.* 249
Imaginum cultus defenditur. 129
De cultu Imaginum calumniæ Sectariorum refelluntur. 151
Impedimenta matrimonij. V. Matrimonium.
De Incarnatione Verbi errores varij. 227. *De eadem doctrina Catholica.* 228
Indulgentia quid & unde proveniat. 364. *Quomodo sint validæ: quomodo expirent: quomodo obtineantur.* 365, *Quas concedere possit Episcopus* 366. *An cessent concessæ alicui Templo, si hoc diruto, aut ab hæreticis occupato, aliud Sacellum templi loco assumatur.* 366
Indulgentiæ variæ Missionibus propriæ. 369
Indulgentiæ pro Catechesi 370. *in fine.*
De Indulgentijs Iubilæi resolutiones variæ. 367
Iniuria. V. Restitutio, Contractus, &c.
Intentio. V. Sacramentum in communi.
Iubilæum. V. Indulgentiæ. 367
Iuramentum quid, & quæ eius obligatio. 441. *Iuramentum redeundi ad carcerem iniustum.* 442. *Personæ quæ ad juramentum in judicio admittuntur.* 443
De Iure & Iniuria variorum errores. 226
Iurisdictio ad absolutionem Sacramentalem requisita, ordinaria, delegata &c. 325. *&c. Quam jurisdictionem habeant Missionarij Regulares in partibus Hæreticorum ad Baptismum, Matrimonium &c.* 328

L.

Lex. Vide Præceptum. Conscientia dubia, &c.
Libertinis modernis demonstratur necessaria in Deum Religio, ex rebus creatis, pag. 2. Ex propria Conscientia, & Ordine huius Vniversi. 4. *Ex Spiritibus incorporeis, & ex effectibus, ac prodigijs vim naturæ superan-*

rantibus. 6
Libertinos fatuis annumerandos. 7. *Et obnoxios esse pœnæ æternæ.* 8
Libertinorum argumenta, & effugia eneruantur. 10
Libri hæreticorum quomodo prohibiti. 487. *Quomodo possint legi, vendi, retineri, resolutiones variæ particulares.* 488
Libelli famosi qui sint: eorum Scriptores, lectores &c. quas pœnas incurrant, qui prodeunt sine Authoris nomine. 491
Lutheri, & Calvini Antilogiæ manifestæ. 143. &c. *Item in Secta Anglicana antiqua & moderna.* 146. *Refertur origo, & confusio Sectarum, quæ pullularunt ex Lutheranismo &c.* 147
Luxuria quid, quotuplex. 416. *Quomodo per eam peccetur directè, indirectè, &c.* 458
An Luxuriam saltem venialem committat qui exercet copulam conjugalem solâ causâ sedandæ libidinis. 282. *an etiam solâ causâ delectationis.* 283.

M.

Maleficium quomodo liceat tollere. 439
Matrimonium quid sit, quæ eius materia, forma, Minister. 423
Ætas ad matrimonium requisita, denunciatio, benedictio. 424
Coniugatorum obligationes variæ. 424. &c.
An matrimonium contractum coram Sacerdote, possit rursus contrahi coram Ministro hæretico. 425
De copula Coniugali ob solam libidinem. 282
In die Nuptiarum an differenda absolutio sponsi consuetudinarij tunc confitentis. 288
De variis Impedimentis matrimonij, resolutiones. 425. &c.
Matrimonium invalidè contractum quomodo possit revalidari, 429
De matrimonijs quæ in partibus Hæreticorum sine Parocho aut Testibus contrahuntur, resolutiones. 430
Qua forma dispensationes pro Matrimonio ex Romana Pœnitentiaria &c. peti & concedi solent. 431. &c.
De matrimonio Catholicorum cum Hæreticis resolutiones variæ. 500
Medicorum obligatio. 257
Merita bonorum operum contra Calvinum &c. 102
Meritum quid, & quotuplex. 218. *Quid requiritur ad meritum de condigno, & ad meritum de congruo.* 219. *Sola opera justorum merentur de condigno gloriam, & gratiæ habitualis augmentum.* 220
Actus ut sit meritorius non debet esse à sola charitate elicitus, aut imperatus. 219. *Patet idem in timore gehennæ, qui sine amore charitate est honestus & supernaturalis.* 296 &c.
De Meritis bonorum operum variæ propositiones censuratæ proponuntur. 222
Metus quis excuset violationem præcepti. 253
Metus gehennæ. V. Attritio.
Miles quando militare possit. 508. *Militum stipendia, lustratio, pabula-*

latio &c. *ibid.*
Minister Sacramenti. V. Sacramentum.
Missam an teneantur Parochiani audire Festis ac Dominicis in Ecclesia Parochiali. 310. *item concionem.* 307
De Missæ Sacrificio contra Sectarios. 119
Quando teneatur Sacerdos Missam celebrare. 402. *An, & quando id liceat bis, aut sæpius eodem die, etiam feriato.* 402. *An operto capite, ansine ministro, aut cingulo non benedicto, &c.* 403. *Quo tempore liceat celebrare pro dando viatico, aut ex privilegio.* 404. *An liceat dare Laico particulam hostiæ maioris, aut ablutionem ex Calice.* 403
Quid si araneus incidat in calicem consecratum. 404
Quid si adsit Hæreticus. *ibid.*
Missæ Stipendium quale, quantum, quoties &c. liceat accipere. An magis prosit Missa Sacerdotis magis devoti. 406
Miracula, nota veræ Ecclesiæ. 56. *Miracula à Luthero, & Calvino ficta.* 38
Mutilatio, quid pro ea restituendum. 456
Mutuum, & Mutuatarius. 464

N.

Naturæ puræ status est possibilis. 198
De Naturæ viribus sine adjutorio gratiæ. 206. *Quid possint solius Naturæ vires in servanda lege naturæ, in tentatione gravi, levi.* 207. *Circa actus moraliter bonos, & amorem Dei super omnia.* 208. 207
In Navali prælio an licitum militibus incenso pulvere in mare desilire. 280
Navalis Missionis casus varij. 511
Necessitas qualis obliget ex superfluis proximo subvenire. 281
An satisfiat tunc præbendo mutuum. *ibid.*
Notæ veræ Ecclesiæ. 28. *& seq.*
Notæ manifestæ falsæ Ecclesiæ in Sectis modernis. 140
Novarum Sectarum dogmata particularia proponuntur. 160
Novatorum fallax Genius detegitur. 138
Nuptiæ. V. Matrimonium. Nuptiæ Catholicorum cum Hæreticis, *ibid.* 430. & 500.

O.

Obedientia debita filiorum erga parentes. 452
Observantia vana ex verbis, astris, & signis varijs. 437
Opera bona ad salutem utilia, & necessaria, contra Sectarios. 101
Opinio probabilis, & quomodo liceat eam sequi. 255. *quomodo à dubio distinguitur.* 254. *Opinio minus probabilis quomodo sequenda.* 256. *Quid possit in probabili Iudex, Advocatus, Medicus, &c.* 257. *Regulæ pro eius delectu.* 259. *Quomodo opinio probabilis fieri possit improbabilis*

lit. 260. *Sententiæ ab Alexandro VII. improbatæ anno* 1665. *&c.* 261
Contra impugnatores probabilitatis sententia communis defenditur. 264. *&c.*
Vnius Authoris assertio an possit sufficere ad probabilitatem. 270
Qui & quales impugnatores probabilitatis. 273
De probabilitate variarum Opinionum quæ referuntur in particulari. 274
Ordinis Sacramentum in Ecclesia necessarium evincitur. 135. *Defectu Ordinis quantum laboret Ecclesia Anglicana pro suis Episcopis &c.* 136
Ordines septem numerantur, 4. minores, 3. maiores. 415
Quæ sit Ordinis materia, & forma. ibid. Quid de Ordine dubiè collato. 416.
Vt Ordo ritè, & licitè conferatur, quænam requiruntur. 416 *&c.*
An aliquis Ordinari possit solo titulo deputationis ad certam Missionem. 417
Quomodo pro missionibus dispensari possit in tempore, ætate interstitijs. 311. *facult.* 26. 27,
Singulorum Ordinum scientia, ritus, officia, privilegia exprimuntur 417. *&c.*
An possit Episcopus consecrari sine trium Episcoporum assistentia, saltem ex Pontificis dispensatione. 419
Quid si contingeret id ignoranter fieri sine dispensatione. ibid.
Oscula inter conjugatos, sponsos, aut ex urbanitate. 457. *& seq.*

P.

Papa, vide Pontifex.
Parentum obligatio erga liberos. 453
Pastorale munus, persona, privilegia. 319. *An possint esse duo Pastores in una Ecclesia parochiali. ibid. Quid de Paræcia retinenda cum Episcopatu titulari, vel officio Suffraganei.* 328
An dispensare possit Episcopus ut obtineatur Ecclesia parochialis ante annum 25. *pag.* 320. *De Concursu, & Examine ad Parochi munus. ibid.*
De Professione fidei requisita. 321. *De Residentia quando Paræcia est tenuis, aut habet duas Ecclesias unitas* 231. *Quæ causæ à residendo excusent.* 232. *Privilegia & potestas Parochi circa Dispensationem in Festis, Ieiunijs, & aliæ eius prærogativæ.* 323
Parochiani quoad frequentationem Ecclesiæ parochialis. 307
Patrini in Baptismo persona, & munus. 392
Pœnæ hæreticorum, V. Hæreticus.
Peccatum quid, & quotuplex. 436
Peccati status quam horrendus ex varijs motivis. 516
Pro peccatis singulis Remedia. 520
De Peccato actuali, & originali propositiones damnatæ, & censuratæ. 233
De peccato originali doctrina Catholica. 224
Pollutio sive mollities. 457
Ad Pœnitentiam disponendi praxis deducitur. 516
Pœnitentia quid sit, & quotuplex. 309. *Quomodo dolor ex motivo charitatis iustificet extra Sacramentum. ibid.*

Quomodo, & quæ Attritio sufficiat in Sacramento Pœnitentiæ. 410. 295.
Potest aliquando sufficiens dolor & dispositio ad absolutionem reperiri in Relapsis, & Consuetudinariis. 411. *Solvuntur argumenta quædam Recentiorum.* ibid.
Pœnæ variæ Hæreticorum, & quomodo intelligendæ. 505
Pontificis infallibilitas demonstratur contra Sectarios. 49
De Pontificis authoritate controversiæ Recentiores. 61. *An supra Concilium generale.* ibid. *Eius definitiones sine Concilio infallibiles.* 64
Quomodo Pontifex sit expers erroris in Quæstionibus Facti. 67. *In declarando sensu Scripturæ, aut doctrina libri Catholici.* 69. *In sensu hæretico Libri quem damnat, & mente Authoris.* 71. 72. 73. *In materia morum.* 75. *In Canonizatione Sanctorum.* 76. *in Beatificatione.* 77
Pontificis Romani aliæ Prærogativæ. 78
Quot Pontifices hactenus fuerint. 79. *Quinam ex illis fuerint Sancti: Religiosi: variarum Nationum &c.* ibid.
Omnium Pontificum Romanorum ordo successionis per singula sæcula deductus. 80. *Item Scriptorum præcipuorum primitivæ Ecclesiæ.* ibid. *Et rerum memorabilium postremis sæculis.* 83
Quid Præceptum, & Peccatum, & quotuplex. 439
De Prædestinatione Sectariorum errores refelluntur. 103
De Prædestinatione & Reprobatione ante prævisa merita & demerita, variæ in Scholis Catholicis sententiæ referuntur & refelluntur. 188
Ostenditur Prædestinationem sive Electionem ad gloriam factam fuisse post prævisa merita. 191. *De hac adfertur Censura Lovaniensum, sed à Sixto V. reprobata* 194. *Quid de ea doctrina senserit S. Salesius.* ibid.
Præceptum agendi omnia ex charitate non datur. 296
Præceptum quid sit, & quotuplex. 435 *Violatio eius indirecta.* 253
De Primo præcepto Decalogi, ubi de Superstitione maleficio, &c. 437
De secundo Præcepto, Blasphemia, 439. *Iuramento.* 441. *Voto.* 443
De tertio Præcepto, & Festorum observatione, & Ieiunio Ecclesiastico. 448
De quarto Præcepto, & obligatione Parentum ac Liberorum. 452. *& seq.*
Quintum Præceptum, de Homicidio, Mutilatione, &c. 455
Sextum Præceptum, Non mœchaberis, quomodo contra illud peccetur. 457
Reliqua Præcepta, de Furto, Rapina &c. 459
Prædeterminatio physica, status & historia controversiæ. 181
Ostenditur Prædeterminationem physicam non esse necessariam. 183. *Et multò minus admittendam ad causas liberas.* 184. *Refelluntur aliorum responsa.* 185. *Vt detur ad actus peccaminosos repugnare videtur sanctitati divinæ.* 186. *Quibus modis discernatur à doctrina Iansenij de libertate.* 187
Principia practica ad resolutiones conscientiæ. 247
Privilegia Regularium impugnantes quas pœnas incurrunt. 217
Promissio, quomodo obliget. 467. *in fine.*
Protestantium, Puritanorum, Independentium Sectæ quid doceant, quomodo dissentiant. 160
In articulis fidei quos vocant Essentiales ipsi non conveniunt. 21
Purgatorium de fide admittendum contra Sectarios. 124

R.

Rapina, furtum c. 460
Regularium varia Privilegia & facultates. 344 *Pœnæ impugnantium Regularium privilegia.* 317. *Quid possint in Missionibus quoad Pastoralia.* 328
Religio vera à falsa facile discerni potest. 25
Non sufficit quod Secta, aut fides appareat probabilis. 26
Neglectus inquisitionis veræ Religionis est inexcusabilis. 27
Reliquiarum veneratio defenditur 131. *Per Reliquias Sanctorum miracula varia in primitiva Ecclesia referuntur.* 132
Remedia contra peccata singula in particulari. 520
Reprobatio ante præcisa peccata rejcitur. 104
Reservati casus adducuntur. 335. *& seq.*
Restitutio quid sit. 473. *Quomodo Cooperantes, ad eam obligantur.* 474
Restituere quid debeat Possessor aut dānificator bonæ aut malæ fidei. 476. 477
Qualiter restituendum pro homicidio, stupro, adulterio, læsione famæ. 478
Quænam excusent à restitutione ex parte creditoris, debitoris, &c. 480
Restrictio mentalis quomodo licita. 274. *Restrictio purè mentalis Authoribus Societatis falsò attribuitur.* 275. *Male dicitur Lessius magnus eius patronus. ibid Recensentur alij pro ea Authores.* 275. *Calumnia de Missionarijs Chinensibus in hoc genere rejcitur.* 276
Reus & testis non legitimè interrogatus, an teneatur respondere ad mentem Iudicis. 277

S.

Sacramentarij hæretici quales & quam diversi. 145
Sacramentorum numerus septenarius probatur. 133
De Sacramentis & eorum effectu varia dogmata damnata, aut censurata. 229.
Qualis debeat esse materia & forma Sacramentorum in communi. 375. *Est à Christo quoad substantiam determinata.* 376 *Earum coëxistentia. ibid.*
De Ministri, & Suscipientis intentione ad valorem Sacram. necessaria. 377. *Non requiritur ad valorem fides, aut probitas Ministri.* 379. *in fine.*
Effectus varij Sacramentorum. 380. *Gratiam non causam physicè, sed moraliter.* 381
Sacrificium. V. Missa 118
Sanctorum cultus & invocatio contra Sectarios. 126
Satisfactio quid. qualis. 347. *Ante absolutionem male requiritur.* 232
Satisfactio est pars pœnitentiæ: requirit opus aliquo modo pœnale, & liberum. 362. *Qualis pœnitentia imponenda pro mortali: qualis hæretico converso.* 363. *in fine. Vide, Indulgentia.* 354
Scholasticæ Theologiæ quæstiones modernæ deducuntur. 168
Scientiæ divinæ notio, & divisio varia. 169
De Scientia Media, status & origo controversiæ. 170
Scientiæ Mediæ necessitas probatur. 171
Contra Scientiam Mediam variorum argumenta dissoluuntur. 175
Stat pro ea authoritas plurimorum. 181

Sectarij moderni non possunt in sua Secta salvari. 17
Secta Indifferentium qualis, & quam falsa ostenditur. *ibid.*
Sectarius obligatur ad veræ fidei seriam inquisitionem. 27
Methodus refellendi quodlibet Sectarij moderni argumentum. 52
Dilemmata varia formantur, Sectario proponenda. 58
Sectarum ex se mutuo nascentium confusio, discordia, contradictiones. 147
Sectæ modernæ docent Hæreses in primitiva Ecclesia damnatas. 31
Simoniacus quæstus de Pontifice & alijs conflictus refutatur. 135
Quid de pacto conferendi temporale pro spirituali ex gratitudine. 282
Simonia quid, & quotuplex, quomodo, & quando committatur in rebus, & functionibus sacris, & beneficijs Ecclesiasticis &c. 467. *& seq.*
Simoniacis quæ pœnæ constitutæ, & resolutiones particulares. 469. *&c.*
Scriptores præcipui Primitivæ Ecclesiæ ordine recensentur. 81
Scriptura sola non est Regula fidei. 39. *Non est per se clara.* 41. *Nequidem prædestinatis.* 42
Loca Scripturæ à Sectarijs depravata. 141. *Eorum calumnia* *ibid.*
Sigillum confessionis ut obliget in suffragio privato, & gratuito. 290
Spiritus Privatus refellitur. 43
Superstitio quid, & quomodo committatur. 437

T.

TEstamentum quid, quotuplex. quid requiratur ut sit validum. 471.
Quinam possint testari. 472
Testamenti Executor, & forma qua fit. 473
An perdito Testamento, aut alio instrumento necessario, licitum sit privatim aliud simile conficere. 287
Theologi moderni de contemptu Patrum malè accusati. 382
Traditiones necessariò admittendæ. 44
Tremblantium nova Secta quid sentiat. 161
Turcarum Secta, & Errores. 164. *Propagata est vi, non veritate.* 165

V.

VAgi ubique forum sortiuntur. 326
Venditio, emptio, 465. *Venditio simoniaca.* 467
Veneficium sive maleficium quomodo tollere liceat. 439
Venialium frequens confessio & absolutio laudabilis. 235
Veniale à mortali quomodo discernendum. 254
Unctio extrema verum Sacramentum probatur. 134
Quando institutum, quæ eius materia & forma. 413
Quibus, quando, & à quo conferendum. 414
Votum quid sit: eius obligatio, dispensatio: quæ vota Pontifex reservet. 443
Cum Voto simplici castitatis contrahens matrimonium, an peccet in prima tantum debiti petitione. 284
Usura quid sit, quomodo committatur. 464. *Usurarij pœna.* *ibid.*

FINIS

FACULTAS R. P. PROVINCIALIS.

EGo infrascriptus Præpositus Provincialis Provinciæ Flandro-Belgicæ Societatis Iesu, ex potestate mihi facta à R*mo*. Patre nostro Ioanne Paulo Oliva ejusdem Societatis Præposito Generali, concedo facultatem D. Michaeli Cnobbartio Typographo Antverpiensi, imprimendi Librum cui titulus, Theologia Tripartita &c. compositum à R. P. *Richardo Arsdekin eiusdem Societatis sacræ Theologiæ Professore*, & à Deputatis Societatis nostræ Theologis examinatum, & approbatum. In quorum fidem has propriâ manu subscriptas, & officij mei sigillo munitas dedi Antverpiæ. 2. Octobris. 1677.

Ignatius Diertins.

APPROBATIO CENSORIS.

Liber cui titulus est, Theologia Tripartita, & cetera, quæ prodit auctior & emendatior, Authore R. P. Richardo Arsdekin Societatis Jesu Sacræ Theologiæ Professore &c. *non tantum solidè & orthodoxè, sed admodum clarè, & nervosè in se continet, quod præ se fert, & in fronte proponit: ut proinde ex multorum voto, & ad communem plurimorum utilitatem, meritò typis evulgetur. Antverpiæ.* 23. *Martij* 1677.

Antonius Hoefslach, Ecclesiæ Cathedralis Canonicus Graduatus, Librorum Censor.

SUMMA PRIVILEGII.

CAroli II. Hispaniarum & Indiarum &c. Regis Catholici, ac Serenissimi Belgarum Principis auctoritate cautum est, ne quis Librum cui titulus, Theologia Tripartita, sive Resolutiones polemicæ &c. qui prodit auctior & emendatior, Authore R. *P. Richardo Arsdekin* Soc. Iesu Sacræ Theologiæ professore, præter voluntatem Michaelis Knobbaert Typographi, in totum vel in partem proximo novennio intra has ditiones inferioris Germaniæ recudere audeat, vel alibi recusum in eas inferre aut divendere. Qui secus faxit, præter exemplarium confiscationem, gravi pœna mulctabitur; uti latius patet in Litteris datis Bruxellæ. 20. Augusti 1677.

Signat.

Loyens.

Weston

02-1081
Aleph. 594541